

שבוע פרשת פינחס

(18 July - 1)

י"ח - כ"ד תמוז תשע"ח

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

**מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי
בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתִךָ.**

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזכור בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה:**

**וְהַעֲרַב נָא יי אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ, וּבְפִי
כָּל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיָ אֲנַחְנוּ וְצִאֲצֵאֵינוּ,
וְצִאֲצֵאֵי כָּל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כְּלָנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלֹמְדֵי
תוֹרָתְךָ לְשִׁמְחָה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הַמְּלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל
הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן
הַתּוֹרָה:**

**וַיְדַבֵּר יְהוָה אֱלֹמֶשֶׁה לְאָמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו
לֵאמֹר כֹּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:**

**יִבְרַךְ יְהוָה וְיִשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחֲדָךְ: יֵשָׁא
יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לָךְ שְׁלוֹם:**

וְשִׁמּוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֵנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שרירי הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:**

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלי"ד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת תְּפִלִּין:**

קריאת שמע

**שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:
בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכוֹתָו לְעוֹלָם וָעֶד:**

**וְאַהֲבַתְּ אֵת יי אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל
מְאֹדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְךָ
הַיּוֹם, עַל לִבְּךָ. וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשִׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ,
וְהָיוּ לְטֹטַפֹּת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ.
וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ שְׁמִעֵנוּ אֵל מְצוֹתֶי, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה
אַתָּה הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֵת יי אֱלֹהֶיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ, בְּכָל
לִבְבְּכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֵּר אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה
וּמִלְקוֹשׁ, וְאֶסְפַּתְּ דָּגָךְ וְתִירְשְׁךָ וַיְצַהֲרֶךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשִׁדְךָ
לְבִהְמֹתְךָ, וְאֶכְלָתָ וּשְׂבַעְתָּ. הַשְּׁמֵרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם,
וְסָרְתֶם וְעִבַּדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה
אָף יי בְּכֶם וְעַצֵּר אֶת הַשְּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֵּר וְהָאֲדָמָה לֹא
תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאִבַּדְתֶּם מִהֲרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר יי
נָתַן לָכֶם. וְשִׁמַּתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים עַל לִבְבְּכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם,
וְקִשְׁרָתֶם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטֹטַפֹּת בֵּין עֵינֵיכֶם.
וְלִמְדֹתֶם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשִׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ
וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לָתֵת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשְּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.
וַיֹּאמֶר יי אֵל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל כְּנָפֵי בְגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם,
וְנָתַנוּ עַל צִיצִית הַכֶּנָּף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית,
וְרָאִיתֶם אוֹתוֹ, וְזָכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא
תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לִבְבְּכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אַתֶּם זֹנִים
אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתֵי, וְהִיִּיתֶם
קֹדְשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם,
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי
אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵת.**

נכון לומר קודם התפילה:

**הָרִינִי מְקַבֵּל עָלַי מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבַת לְרַעַךְ בְּמוֹד
מצוה להתפלל בתפילין את כל תפילת שחרית כולל שיעור תהלים כפי שמתחלק
לימי החודש.**

**יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיבֵנָה בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ וַיִּשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.**

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חוקש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבריל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפש, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשית־תוכות "לה") בצירוף שם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחרדו, במקום בולט - את הקופת יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החרד כולו יהפך ל"חרד וביט של צדקה".

קיו.

מוזמור משני פסוקים רמז על ימות המשיח וישראל בתפארתם ולכן הללויה כולם כי אז כולם יקראו בשם ה':

א הָלְלוּ אֶת־יְהוָה כָּל־גּוֹיִם שִׁבְחוּהוּ כָּל־הָאֲמִיּוֹת: ב כִּי גָבַר עָלֵינוּ | חֲסֹדוֹ וְאַמֶּת־יְהוָה לְעוֹלָם הַלְלוּיָהּ:

קית.

בו יסופר גודל הבטחון שהיה לדוד והרבה תהלות להש"י שקיים לנו מה שהבטיח אותנו:

א הוֹדוּ לַיהוָה בְּיָטוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסֹדוֹ: ב וְאִמְרוּנָא יִשְׂרָאֵל כִּי לְעוֹלָם חֲסֹדוֹ: ג וְאִמְרוּנָא בֵּית־אֱהֲרֹן
כִּי לְעוֹלָם חֲסֹדוֹ: ד וְאִמְרוּנָא יִרְאִי יְהוָה כִּי לְעוֹלָם חֲסֹדוֹ: ה מִן־הַמִּצֵּר קָרָאתִי יְהוָה עֲנֵנִי בְּמִרְחַב יְהוָה:
ו יְהוָה לִי לֹא אֵירָא מִה־יַּעֲשֶׂה לִי אָדָם: ז יְהוָה לִי בַּעֲזָרִי וְאֲנִי אֶרְאֶה בְּשִׁנְאִי: ח טוֹב לַחֲסוֹת בַּיהוָה
מִבְּמַחַב בָּאָדָם: ט טוֹב לַחֲסוֹת בַּיהוָה מִבְּמַחַב בְּנִדְיָכִים: י כָּל־גּוֹיִם סִבְבּוֹנִי בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילָם: יא סִבּוֹנִי
גַּם־סִבְבּוֹנִי בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילָם: יב סִבּוֹנִי כְּדִבְרֵיךְ דַּעְכוּ כָּאִשׁ קוֹצִים בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילָם: יג דַּחַח
דַּחִיתָנִי לְנֶפֶל וַיהוָה עֲזָרָנִי: יד עֲזֵי וְזִמְרַת יְהוָה וַיהוָה לִי לִישׁוּעָה: טו קוֹל | רָנָה וַיִּשְׁוּעָה בָּאֵהָלִי צְדִיקִים
יָמִין יְהוָה עָשָׂה חֵיל: טז יָמִין יְהוָה רֹמְמָה יָמִין יְהוָה עָשָׂה חֵיל: יז לֹא־אֲמֹת בִּירְאָחִיהָ וְאִסְפָּר מַעֲשֵׂי
יְהוָה: יח יִסַּר יִסְרָנִי יְהוָה לְאֻלָּמוֹת לֹא נִתְּנִי: יט פִּתְחוּ־לִי שַׁעֲרֵי־צֶדֶק אֲבֹא־בָם אוֹדָה יְהוָה: כ זֶה־הַשַּׁעַר לַיהוָה
צְדִיקִים יָבֹאוּ בּוֹ: כא אוֹדֶךָ כִּי עֲנִיתָנִי וַתְּהִי־לִי לִישׁוּעָה: כב אֲבֹן מַאֲסוֹ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה:
כג מֵאֵת יְהוָה הָיְתָה זֹאת הִיא נִפְלְאוֹת בְּעֵינֵינוּ: כד זֶה־הַיּוֹם עָשָׂה יְהוָה נִגִּילָה וְנִשְׂמַחַה בּוֹ: כה אֲנִי
יְהוָה הוֹשִׁיעָה נָא אֲנִי יְהוָה הַצִּלִּיתָהּ נָא: כו בְּרוּךְ הֵבֵא בְּשֵׁם יְהוָה בְּרִכְנוֹכֶם מִבֵּית יְהוָה: כז אֵל |
יְהוָה וַיֵּאָר לָנוּ אֶסְרוּ־חַג בַּעֲבֹתֶיךָ עַד־קִרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ: כח אֵלֵי אַתָּה וְאוֹדֶךָ אֱלֹהֵי אֲרוֹמְמֶךָ: כט הוֹדוּ
לַיהוָה בְּיָטוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסֹדוֹ:

אגרות קודש

ב"ה, כ' תמוז, תשי"ג

ברוקלין.

שלום וברכה!

בנועם ובעתם קבלתי מכתביו... וראשון ראשון עיקר בברכת מזל טוב לקשורה"ת של בתו
מרת... תחי' עם ב"ג שי' ויתן השי"ת שיהי' בשעה טובה ומוצלחת ולבנין עדי עד על יסודי התורה
והמצוה כפי שהם מוארים במאור תורת החסידות.

וכיון שכנראה ממכתבו החתן אינו מורגל כ"כ בהדרכת תורת החסידות ובתורת החסידות
עצמה, הנה בודאי תומי"י - גש הוא וכן בתו תחי' למלאות ולהשלים ענין זה אשר כמובן יסוד הוא
בחיים לחיים מאושרים באמת, צו א ווארימע לעבעדיקע פרייליכע הויז, ובטח יכתוב לי מהנעשה
בזה, אף שכנראה מבין שורות מכתבו עדיין לא שם לבו להתעסק בזה כראוי בה בשעה שטרוד ביותר
בהכנות הגשמיות של החתונה, ואולי דבר אחד מתורץ בחבירו, כי מפני העלם והסתה הגשמיות אינה
נראה הרוחניות עד שגם שוכחים ע"ז. והגע בעצמך אם טרוד כ"כ בהוצאות החופה ואביזריהו שאין
זה אלא ענין של יום אחד ורוב ההוצאות הוא מפני הרצון לנשיאות חן בעיני אדם, הרי עד כמה צריך
להיות טרוד בהכנות הרוחניות שזה נוגע להזוג הצעיר למשך כל חייהם והאריכות בזה אך למותר...

מפתח כללי

א) סדר הנחת תפילין	ב	כא) מסכת זבחים עם ביאורים	מדף עט עד דף פה
ב) מזמורי תהלים קיז, קיח	ג	מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:	
ג) מאמר ד"ה קודש ישראל להוי"ה		כב) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציורים	
ד) שבת פרשת פינחס, מברכים החודש מנחם-אב, ה'תשס"י	ה	כג) שולחן ערוך הלכות ריבית	
ה) שיחת שבת פרשת פינחס, מברכים החודש מנחם-אב, ה'תשס"י	כב	כד) לקוטי תורה ד"ה צו את בני ישראל [ב]	
ו) שיחת יום א' פרשת פינחס, ח"י תמוז ה'תשמ"ח	ל	כה) שיעורי תשובה	
ז) משיחות שבת פרשת פינחס, מברכים החודש מנחם-אב ה'תשמ"ח	לד	כו) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרס"ו	
ח) לקוטי-שיחות פרשת פינחס כרך יח	נג	כז) תורת שמואל תרל"ב	
ט) ילקוט לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ק הרמב"ם המקובל		כח) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב	
י) ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל	נט	כט) ספר המאמרים – אידיש (מתורגם)	
יא) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת פינחס	סא	ל) ספר השיחות ה"ש"ת-תש"א בלה"ק	
יב) שיעורי חומש יומי לשבוע פרשת פינחס	סב	לא) אגרות קודש	
יג) שיעורי תהלים לשבוע פרשת פינחס	צא	לב) רמב"ם – הלכות בית הבחירה	
יד) שיעורים בספר התניא (מוגה)		לג) חומש לקריאה בציבור	
יז) לשבוע פרשת פינחס	צב	לד) קריאה התורה למנחת שבת-קודש	
יח) לוח "היום יום" לשבוע פרשת פינחס	קב	לה) ביאורים לפרקי אבות פרק א	
יט) הלכה יומית לעיון ברמב"ם	קד	לו) לוח זמנים לשבוע פרשת פינחס	
שיעורי רמב"ם		לז) סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש	
טו) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת פינחס	קז		
טז) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת פינחס	קסה		
יז) – ספר המצוות לשבוע פרשת פינחס	קפז		
יח) נביאים וכתובים			
יט) משניות – מסכת נדרים			
כ) ביאור קהתי	קצב		
כא) עין יעקב מסכת תענית	קצט		

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

נִפְשׁוֹת שְׁקִימוֹת בְּכָל יְהוּדִי, נֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית וְנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית⁶, נֶפֶשׁ
הָאֱלֹקִית נִקְרָאת בְּשֵׁם אָדָם, ועל בני ישראל נאמר אָדָם אַתֶּם⁷,
לְפִי שֶׁהִיא הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית אֲדָמָה לְעֵלְיוֹן⁸, דומה לקדוש-ברוך-הוא
וכפי שכתוב בספר התניא (פרק ב) שהנפש האלוקית היא "חלק אלוהה ממעל
ממש" וְנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית כְּשֶׁמָּה
בֶּן עֲנִינָה כפי שהיא נקראת כך
מהותה שֶׁהִיא בְּהֵמָה כי עיקר
מהותה של הנפש הבהמית הוא הכוח
המתאווה ובכך היא דומה לבהמה,
שכל עניינה הוא סיפוק התאוות שלה.
וְעֲבוּדַת הָאָדָם צְרִיכָה לְהִיּוֹת
בְּב' הַנֶּפְשׁוֹת גם יחד, וְכִמּוֹ
שְׁנֵתִּבְאָר לְעֵיל⁹ במאמר דיבור
המתחיל 'מי מנה עפר יעקב' שנאמר
בחג הגאולה י"ב בתמוז שנה זו,
תשי"ח (יצא לאור ב'דבר מלכות'
פרשת בלק עם ביאור בדרך אפשר)
בְּעֲנֵן הַבִּקְשָׁה של בני ישראל מאת
הקדוש-ברוך-הוא (בפרק ע"ט בתהלים
שאמירתו התחילה ב"ב תמוז השנה,
תשי"ח, התחלת שנת הע"ט להולדת
הרבי הרי"צ' נשמטור-עדן) וְהָשָׁב
לְשִׁכְנֵינוּ שְׁבַעֲתִים¹⁰, כעונש על
מעשיהם הלא טובים שְׁבַעֲתִים
דִּיּוּקָא, והפסוק מדִּיק ואומר
"שבעתים" היינו פעמיים שבע דִּקְאִי
שהכוונה על שְׁבַע הַמִּדּוֹת שֶׁל
ב' הַנֶּפְשׁוֹת, נֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית
וְנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית, הֵינּוּ,
שֶׁהָעֲבוּדָה עֲבוּדַת ה' באמצעות
כחות הנפש צְרִיכָה לְהִיּוֹת לֹא

קִדְשׁ¹ יִשְׂרָאֵל לְהוֹי' רִאשִׁית תְּבוּאָתָה, כָּל אוֹכְלֵי יֶאֱשָׁמוּ
גוֹ'², וּפְרֹשׁ הַתְּרֻגּוֹם (וְהוּבָא בְּפִרוּשׁ רִש"י) כְּדִמְעָה אֲרָמוֹת
עַל־לֹא דָמֵן דְּאֵכִיל מִיֵּנִיָּה חֵיב לְמִימַת [נתרומה] הַנִּקְרָאת דַּמְעָה
כְּכַתוּב "מִלֹּאֲחֵךְ וּדְמָעָךְ לֹא תֵאָחֵר" שְׁהוּרְמָה (הוּפְרָשָׁה) שְׁמִי שְׁאוּכַל מִמֶּנָּה
חֵיב לְמוֹת], הֵינּוּ, שִׁישְׁרָאֵל הֵם
כְּתוּרָמָה (קִדְשׁ יִשְׂרָאֵל)
שֶׁהָאוֹכֵל מִמֶּנָּה חֵיב מִיָּתָה³,
וּכְשִׁירוֹ חֲצַד עוֹמֵר אֲרָמוֹתָא,
הֵינּוּ, שִׁישְׁרָאֵל הֵם כְּרִאשִׁית
קְצִיר לִפְנֵי הָעֹמֵר (רִאשִׁית
תְּבוּאָתָה) שְׁאֲסוּר בְּאֵכִילָה
וּאֲפֶשֶׁר לֵאכּוֹל מִהַתְּבוּאָה הַחֲדָשָׁה בְּכָל
שָׁנָה רֶק לֵאחֲרֵי הַבָּאָת קֶרֶבֶן הָעוֹמֵר בְּיוֹם
ט"ו בְּנִסָּן וְהָאוֹכְלֵי מִתְחִיב, בֶּן
כָּל אוֹכְלֵי יֶאֱשָׁמוּ כָּל מִי שְׁפּוּנֵעַ
בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל וְאוֹכֵלֵי בָהֶם, יִיעֲנֹשׁ.
וְצִרִיף לְהִבְיֵן⁴, לָמָּה דְמָה
הַנְּבִיא אֶת יִשְׂרָאֵל לְב' לִשְׁנֵי
הָעֲנִינִים דְּתוּרָמָה וְעוֹמֵר, הֲרִי
תְּרוּמָה הִיא נִעְלִית יוֹתֵר וְיֵשׁ לָהּ
קְדוּשָׁה גְדוּלָּה יוֹתֵר מֵעוֹמֵר, וְגַם
הָעֲנֵשׁ דְּאֵכִילַת תְּרוּמָה חֲמוּר
יוֹתֵר, כִּי רֶק הָאוֹכֵל תְּרוּמָה חֵיב מִיָּתָה
וּבִפְרָט שְׁתוּרָמָה הִיא גַם
מִהַמְבָּחָר שְׁבַתְּבוּאָה, מִחֲטִיִּים
שֶׁהֵם מֵאֵכֵל אָדָם, וְהָעוֹמֵר הוּא
מִשְׁעוּרִים שֶׁהֵם מֵאֵכֵל בְּהֵמָה,
וְהִרִי הָאָדָם הוּא נִעְלָה יוֹתֵר
מִהַבְּהֵמָה. וְאֵם בֶּן, מִהַ מוֹסִיף
הַכְּתוּב שִׁישְׁרָאֵל הֵם רִאשִׁית
תְּבוּאָתָה, כְּרִאשִׁית קְצִיר לִפְנֵי
הָעֹמֵר, נוֹסֵף עַל הָעֲנֵן דְּקִדְשׁ
יִשְׂרָאֵל, כְּתוּרָמָה וְהִרִי תְּרוּמָה הִיא
קְדוּשָׁה יוֹתֵר נִעְלִית וְיוֹתֵר חֲמוּרָה וְזֶה
יֵשׁ בְּדִמּוֹ לְעוֹמֵר שֶׁלֹּא קִיִּים בְּדִמּוֹ
לְתוּרָמָה?

בס"ד. שבת פרשת פינחס, מברכים החודש מנחם-אב, ה'תשח"ו

(הנחה בלתי מוגה)

קִדְשׁ¹ יִשְׂרָאֵל לְהוֹי' רִאשִׁית תְּבוּאָתָה, כָּל
אוֹכְלֵי יֶאֱשָׁמוּ גוֹ'², וּפְרֹשׁ הַתְּרֻגּוֹם
(וְהוּבָא בְּפִרוּשׁ רִש"י) כְּדִמְעָה אֲרָמוֹת עַל־לֹא
דָּמֵן דְּאֵכִיל מִיֵּנִיָּה חֵיב לְמִימַת, הֵינּוּ, שִׁישְׁרָאֵל
הֵם כְּתוּרָמָה (קִדְשׁ יִשְׂרָאֵל) שֶׁהָאוֹכֵל מִמֶּנָּה חֵיב
מִיָּתָה³, וּכְשִׁירוֹ חֲצַד עוֹמֵר אֲרָמוֹתָא, הֵינּוּ,
שִׁישְׁרָאֵל הֵם כְּרִאשִׁית קְצִיר לִפְנֵי הָעֹמֵר (רִאשִׁית
תְּבוּאָתָה) שְׁאֲסוּר בְּאֵכִילָה וְהָאוֹכְלֵי מִתְחִיב, בֶּן
כָּל אוֹכְלֵי יֶאֱשָׁמוּ. וְצִרִיף לְהִבְיֵן⁴, לָמָּה דְמָה אֶת
יִשְׂרָאֵל לְב' הָעֲנִינִים דְּתוּרָמָה וְעוֹמֵר, הֲרִי תְּרוּמָה
הִיא נִעְלִית יוֹתֵר מֵעוֹמֵר, וְגַם הָעֲנֵשׁ דְּאֵכִילַת
תְּרוּמָה חֲמוּר יוֹתֵר, וּבִפְרָט שְׁתוּרָמָה הִיא גַם
מִהַמְבָּחָר, מִחֲטִיִּים שֶׁהֵם מֵאֵכֵל אָדָם, וְהָעוֹמֵר הוּא
מִשְׁעוּרִים שֶׁהֵם מֵאֵכֵל בְּהֵמָה, וְהִרִי הָאָדָם הוּא
נִעְלָה יוֹתֵר מִהַבְּהֵמָה. וְאֵם בֶּן, מִהַ מוֹסִיף הַכְּתוּב
שִׁישְׁרָאֵל הֵם רִאשִׁית תְּבוּאָתָה, כְּרִאשִׁית קְצִיר
לִפְנֵי הָעֹמֵר, נוֹסֵף עַל הָעֲנֵן דְּקִדְשׁ יִשְׂרָאֵל,
כְּתוּרָמָה. וְכָלֹּת הָעֲנֵן הוּא, דְּהִנֵּה כְּתִיב⁵ וַיִּשְׁמָוּ אֲנִי עֲשִׂיתִי, שֶׁהֵן שְׁתֵּי
נֶפְשׁוֹת, נֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית וְנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית⁶, נֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית נִקְרָאת בְּשֵׁם אָדָם, אָדָם
אַתֶּם⁷, לְפִי שֶׁהִיא אֲדָמָה לְעֵלְיוֹן⁸, וְנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית כְּשֶׁמָּה בֶּן עֲנִינָה שֶׁהִיא
בְּהֵמָה. וְעֲבוּדַת הָאָדָם צְרִיכָה לְהִיּוֹת בְּב' הַנֶּפְשׁוֹת, וְכִמּוֹ שְׁנֵתִּבְאָר לְעֵיל⁹ בְּעֲנֵן
וְהָשָׁב לְשִׁכְנֵינוּ שְׁבַעֲתִים¹⁰, שְׁבַעֲתִים דִּיּוּקָא, דְּקִאִי עַל שְׁבַע הַמִּדּוֹת שֶׁל ב' הַנֶּפְשׁוֹת,
נֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית וְנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית, הֵינּוּ, שֶׁהָעֲבוּדָה צְרִיכָה לְהִיּוֹת לֹא

שְׁתֵּי
נֶפְשׁוֹת, נֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית וְנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית, הֵינּוּ,
נֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית נִקְרָאת בְּשֵׁם אָדָם, אָדָם
אַתֶּם⁷, לְפִי שֶׁהִיא אֲדָמָה לְעֵלְיוֹן⁸, וְנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית כְּשֶׁמָּה בֶּן עֲנִינָה שֶׁהִיא
בְּהֵמָה. וְעֲבוּדַת הָאָדָם צְרִיכָה לְהִיּוֹת בְּב' הַנֶּפְשׁוֹת, וְכִמּוֹ שְׁנֵתִּבְאָר לְעֵיל⁹ בְּעֲנֵן
וְהָשָׁב לְשִׁכְנֵינוּ שְׁבַעֲתִים¹⁰, שְׁבַעֲתִים דִּיּוּקָא, דְּקִאִי עַל שְׁבַע הַמִּדּוֹת שֶׁל ב' הַנֶּפְשׁוֹת,
נֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית וְנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית, הֵינּוּ, שֶׁהָעֲבוּדָה צְרִיכָה לְהִיּוֹת לֹא
שְׁתֵּי
נֶפְשׁוֹת, נֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית וְנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית, הֵינּוּ,
נֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית נִקְרָאת בְּשֵׁם אָדָם, אָדָם
אַתֶּם⁷, לְפִי שֶׁהִיא אֲדָמָה לְעֵלְיוֹן⁸, וְנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית כְּשֶׁמָּה בֶּן עֲנִינָה שֶׁהִיא
בְּהֵמָה. וְעֲבוּדַת הָאָדָם צְרִיכָה לְהִיּוֹת בְּב' הַנֶּפְשׁוֹת, וְכִמּוֹ שְׁנֵתִּבְאָר לְעֵיל⁹ בְּעֲנֵן
וְהָשָׁב לְשִׁכְנֵינוּ שְׁבַעֲתִים¹⁰, שְׁבַעֲתִים דִּיּוּקָא, דְּקִאִי עַל שְׁבַע הַמִּדּוֹת שֶׁל ב' הַנֶּפְשׁוֹת,
נֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית וְנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית, הֵינּוּ, שֶׁהָעֲבוּדָה צְרִיכָה לְהִיּוֹת לֹא

(1) על העתק ההנחה שבספריית אגודת חסידי חב"ד – ציין כ"ק אדמו"ר שליט"א בכתיב: "רשימות הצ"צ" (ראה לקמן הערה (3). "וכנה"ע רואים ע"פ" (ראה לקמן הערה (10). (2) ירמ' ב, ג – ג הפטרת פרשתנו. (3) חלה פ"א מ"ט. (4) ראה גם אוה"ת פרשתנו ע' אירכא ואילך. (5) ישע' נז, טז. (6) תניא פ"א. (7) יחזקאל לד, לא. (8) של"ה כ, ב. שא, ב. ובכ"מ. (9) ד"ה מי מנה די"ב תמוז פ"ב (לעיל ע' 131 ואילך); וד"ה ה' שארית יעקב דש"פ בלק פ"ז (לעיל ע' 179 ואילך). (10) תהלים עט, יב.

קודש ישראל להו' ראשית תבואתה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 רק עם הנפש האלקית, אלא גם בברור המדות דנפש
2 הבהמית, להפריד את הרע שבהם מהטוב ולהעלות את הטוב שבהם
3 לקדושה אשר, נוסף על עצם מעלת הברור דנפש הבהמית,
4 הנה עוד זאת, שעל-ידי ברור נפש הבהמית נעשה תוספת
5 עלוי גם בנפש האלקית, כמו
6 שנתבאר לעיל בדיבור המתחיל
7 'מי מנה' שנאמר ב"ב תמוז ובדיבור
8 המתחיל 'והיה שארית יעקב' שנאמר
9 בשבת פרשת בלק שנה זו, תשי"ח,
10 בארפה על פי המבואר בחסידות
11 ששורש המידות של הנפש הבהמית
12 הוא מעולם התוהו שבו האורות
13 מרובים והכלים מועטים, ולכן המידות
14 הם בתוקף גדול. ושורש המידות של
15 הנפש האלוקית הוא מעולם התיקון
16 שבו האורות הם בהתיישבות בכלים
17 ולכן הם בביטול, וכאשר האדם פועל
18 ביטול במידות של נפש הבהמית הדבר
19 גורם 'התכללות' בין המידות של הנפש
20 הבהמית ואלה של הנפש האלוקית.
21 ועל ידי זה נוסף גם במידות של הנפש
22 האלוקית. וזהו גם מה שנתבאר
23 בכתוב שישאלם הם ראשית
24 תבואתה, כעמר שעורים,
25 שענינו בעבודה בנפש האדם
26 הוא ברור הנפש הבהמית,
27 שזוהי הוספה על הענין
28 דקדוש ישראל, כתרומה, לפי שעל-ידי
29 מאכל אדם, ברור הנפש הבהמית נעשית
30 עליה ותוספת גם בנפש
31 האלקית וזה המענה לשאלה מה
32 התוספת בדימוי של בני ישראל לעומר
33 לעומת הדימוי לתרומה – אמנם יש
34 מעלה בתרומה שהיא ממאכל אדם על
35 העומר שהוא ממאכל בהמה, אבל
36 דווקא ברור הנפש הבהמית, העומר,
37 גורם תוספת בנפש האלוקית.
38 (ב) ויובן זה ממה שמצינו
39 בענין התורה, שעל-זה אמרו
40 בזהר תלת קשרין מתקשרין דא ברא, שלושה קשרים מתקשרים
41 זה בזה ישראל באוריתא ואוריתא בקודשא-ברוך-הוא¹¹ בני
ישראל בתורה ותורה בקדוש-ברוך-הוא.¹² התורה נתנה
למטה בעולם הזה דוקא, וכאשר המלאכים בקשו לקבל את
התורה לעצמם באמרם לקדוש-ברוך-הוא תנה הודף על
השמים¹³, הנה אף שבקשו
את התורה כמו שהיא
ברונית [שהרי המלאכים
ידעו מה שכתוב בתורה,
והבינו שהתורה מדברת גם בגשמיות
ומכל-מקום בקשו המלאכים
שתתן התורה להם, והינו
לפי שכוונתם היתה שיתנו
להם התורה כמו שהיא
ברונית], מכל-מקום
השיבו להם, כדברי חכמינו ז"ל
שבמענה לבקשתם של המלאכים לקבל
את התורה, אמר להם משה רבנו
כלום למצרים ירדתם כו'
יצר-הרע יש ביניכם¹⁴ ואם כן
איך תקבלו את התורה שכתוב בה
"אנכי ה' אלוהיך אשר הוצאתיך מארץ
מצרים" ויש בה אוהרות לא לעבור
עבירות כפי שהיצר הרע מפתה, כיון
שתכלית עלוי התורה הוא
כפי שנתנה למטה דוקא,
שנסעה ממקומה למעלה באלוקות,
תכנתו ורצונו של הקדוש-ברוך-הוא
וירדה כו' מדרגה לדרגה עד
שנחלבשה בדיו וקלף גשמי
ובהלכות בענינים גשמיים¹⁵,
שזהו המשמעות הפנימית של
המענה למלאכים למצרים
ירדתם, מקום שיש בו מיצרים
והגבלות העולם המכסים על
האור האלוקי, והאם יצר-הרע יש
ביניכם, דהינו דבר המעלים
ומסתיר על רצון ה' כו', ועל-
ידי ירידה זו של התורה מלמעלה
למטה נעשה בסופו של דבר
תכלית העלוי תורה,
שמתקשרת ומתחברת בקודשא-ברוך-הוא, באופן יותר נעלה מכפי

(11) ראה זח"ג עג, א. 12) בכל הבא לקמן – ראה ד"ה וכל העם רואים תרע"ח (סה"מ תרע"ח ע' קסה ואילך). וראה גם המשך וכל העם רואים תש"ו (סה"מ תש"ו ע' 96 ואילך). ד"ה וידבר גו' אנכי תשי"ד (תו"מ חי"ב ע' 14 ואילך). 13) תהלים ח, ב. וראה שבת פח, סע"ב ואילך. 14) שבת שם. 15) ראה תניא פ"ד.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 שהייתה קודם היירדה למטה וכמאמר הידוע שדוד המלך היה
- 2 מחבר תורה שלמעלה בקודשא-ברוך-הוא¹⁶ והיה ממשיך
- 3 ומגלה אלוקות בתורה. וכמו כן יובן בנשמות ישראל, בירידתן
- 4 למטה בגוף ונפש הבהמית, והיירדה הזו דומה לירידה של התורה
- 5 מחמתו ורצונו של הקדוש-ברוך-הוא
- 6 עד לעולם הזה הגשמי שהרי הנשמה
- 7 היא "חלק אלוקה ממעל" שירדה
- 8 ירדה גדולה עד להתלבשות בגוף
- 9 גשמי בעולם הזה שירידה זו היא
- 10 צורך עליה ובסופו של דבר דווקא
- 11 על ידי היירדה הגדולה, הנשמה
- 12 מתעלה לדרגה יותר גבוהה מכפי
- 13 שהייתה לפני היירדה.
- 14 ולהבין מעלת ענין ירידת
- 15 הנשמה למטה, יובן זה
- 16 מנשמת אדם הראשון
- 17 שנשמתו כוללת את כל
- 18 הנשמות¹⁷ כדברי רבנו הזקן באגרת
- 19 הקדוש שבתינאי "כל הנשמות שבעולם
- 20 היו כלולות באדם הראשון ודרך כלל
- 21 הייתה נשמתו נחלקת למספר תרי"ג,
- 22 רמ"ח אברים ושס"ה גידים, אך דרך
- 23 פרט נחלקת לניצוצות אין מספר שהן
- 24 נשמות כל ישראל מימות האבות
- 25 והשבים עד ביאת המשיח ועד בכלל
- 26 שיקוים אז מה שכתוב והיה מספר בני
- 27 ישראל כחול הים אשר לא יספר
- 28 מרוב", דכתיב ביה שכתוב בו,
- 29 באדם הראשון, ויפח הקדוש-ברוך-
- 30 הוא באפיו נשמת חיים¹⁸, וכן
- 31 אומר כל אחד ואחד
- 32 מישראל בברכותיו להקב"ה
- 33 ב'ברכות השחר' בכל יום ואתה
- 34 נפתחת בי, היינו שתינת הנשמה
- 35 בכל אדם, לא רק באדם הראשון, היא
- 36 באופן של "ויפח" ואיתא יש, מובא
- 37 בפתגא¹⁹ בשם הזהר מאן דנפח מתוכיה נפח, מי שנופח מתוכו
- 38 הוא נופח כי בניגוד להבל היוצא מהפה בעת דיבור רגיל שיוצא מחיצוניות
- 39 האדם הרי כאשר אדם נופח אויר בכוח הרי זה מתוכיותו ומפנימיותו,
- 40 שהוא ענין הנפיקה בכתו, וכן גם למעלה, כביכול, "ויפח" משמעו
- 41 שהדבר בא מהתוך והפנימיות ולא דבר חיצוני בלבד וזהו החלוק ההבדל
- 42 בין התהוות כל הנבראים מכוחו של הקדוש-ברוך-הוא ששהיה
- 43 על-ידי הדבור, כמו שכתוב²⁰ בדבר הוי' שמים נעשו
- 44 וברוח פיו כל צבאם, הרי שכל הנבראים נהוו מהדיבור (וכמבאר
- 45 ב'שער היחוד והאמונה' שבספר התניא שהאור האלוני המהווה את הנבראים
- 46 בא באמצעות עשרת המאמרות של מעשה בראשית) לבריאת האדם
- 47 שעל-זה נאמר לשון נפיקה, ששהיה בכתו דוקא וממילא היא
- 48 מהתוך והפנימיות. ונהנין הוא,
- 49 שפאשר ההמשכה היא
- 50 בהדרגה, מעלה לעלול,
- 51 מסיבה לתוצאה שהקשר ביניהם ישיר
- 52 וברור (כמו, למשל, התהוות רגש
- 53 המידות שכל מהשכל שבמוח שהיא
- 54 בדרך 'עילה ועלול', כפי שיבואר להלן,
- 55 וכך גם בכל התהוות מדרגה לדרגה
- 56 שהקשר בין שתי הדרגות הוא ישיר
- 57 וקרוי) אזי מספיק גם בחינת
- 58 דבור בלבד, ואין צורך לכח
- 59 מיחד דוקא, כי בהתהוות כזו אין
- 60 פלא וחידוש גדול כל כך מה-
- 61 שאין-כן פאשר ההמשכה
- 62 היא שלא בהדרגה ואין יחס
- 63 ישיר בין המהווה והמתהווה, אלא
- 64 בדרך דלוג על פני מרחק גדול
- 65 והתחדשות של ענין בלתי צפוי,
- 66 אזי צריך לכח מיחד, והוא
- 67 ענין הנפיקה ומאחר שהתלבשות
- 68 הנשמה לפעול בתוך גוף גשמי היא
- 69 חידוש גדול, הדבר בא באופן של
- 70 "ויפח" מתוכיותו ופנימיותו של
- 71 הקדוש-ברוך-הוא (וכמבאר בתינא
- 72 פרק ב' שהכוונה גם לכך שהנשמות
- 73 נמשכו ממחשבתו וחכמתו של
- 74 הקדוש-ברוך-הוא המאחדת בו
- 75 עצמו).
- 76 (ג) ויובן זה ההבדל בין התהוות
- 77 והמשכה יחסית והדרגתית, להתהוות
- 78 והמשכה 'בדרך דלוג' על-דרך-
- 79 משל מנחות הנפש, החל
- 80 מנחם היותר נעלה מבין כוחות הנפש ששהוא כח השכל. דהנה,
- 81 המשכת והתהוות והתגלות השכל הרעיון השכלי מנחם המשפיל
- 82 הכוח הנפשי להמציא ולהבין רעיונות שכליים היא בסדר והדרגה, כך
- 83 שיש קשר ויחס גלוי בין 'כוח המשכיל' וה'שכל' והגם שכל המשפיל
- 84 אינו מציאות שכל ממש אלא כוח נפשי שיש בו יכולת ופוטנציאל
- 85 להשכיל השכלות בעוד שהכוח עצמו אינו מוגדר כרעיון שכלי ('שכל'),
- 86 מפל-מקום, להיותו מקור למציאות שכל דוקא, ולא

(16) ראה לקו"ת שלח מז, ג (במעין החכמה). ובכ"מ. 17) ראה טעמי המצוות להרח"ו פ' קדושים. סהמ"צ להצ"צ כח, א ואילך. 18) בראשית ב, ז. 19) רפ"ב. 20) תהלים לג, ו.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

47 **שֶׁהוּא הָעֵלֶם שְׂאִינוּ בְּמִצִּיאוֹת** בניגוד לאש שבגזלת שניתן להגדיר
 48 אותה כאש קיימת במציאות ואם ישפכו מים על הגחלים האש שבהם תכבה,
 49 **וְלֹכֵן בְּכַדִּי לְגִלּוֹת אֶת הָאֵשׁ מִצּוֹר הַחֲלָמִישׁ** ולהוציא אותה
 50 מה'העלם שאינו במציאות' להיות מציאות קיימת ונראית לעין כל **לֹא**
 51 **מִסְפִּיקָה נְפִיחָה** רגילה שבכוחה
 52 להפיק אש מגחלים, **וְגַם לֹא**
 53 **נְפִיחָה בְּכַח, אֲלֹא צְרִיף**
 54 **הַפָּאָה דְּוָקָא** שהיא שימוש בכוח
 55 יותר גדול וחזק מאשר הנפיחה כי
 56 הפקת האש מהאבן היא חידוש גדול
 57 שלא יכול להתבצע בהליך הדרגתי
 58 רגיל.
 59 והולך ומבאר משל נוסף מכוחות
 60 הנפש כדי להוסיף ביאור בהבדל בין
 61 המשכה והתגלות הדרגתית להמשכה
 62 והתגלות 'בדרך דילוג':
 63 **וְכֵן הוּא גַם בְּגִלּוֹי הַתְּנוּעָה**
 64 תנועות של האדם בידי או ברגליו
 65 שנובעות מ**כַּח הַתְּנוּעָה** שבנפש
 66 **שְׂמַמְנוּ נִמְשָׁכִים** ונובעים עד
 67 שבאים לידי גילוי בפועל **כָּל מִינֵי**
 68 **הַתְּנוּעוֹת**, שגם בעניין זה יש
 69 להבחין ולהבדיל בין 'העלם שישנו
 70 במציאות' שהתגלות שלו היא בצורה
 71 הדרגתית, ל'העלם שאינו במציאות'
 72 שהתגלות שלו היא 'בדרך דילוג':
 73 **הִנֵּה הֵגַם שְׂכַח הַתְּנוּעָה** כפי
 74 שהוא בנפש, בתור כוח ויכולת
 75 מופשטת **אֵינוֹ אוֹתָהּ הַמְצִיאוֹת**
 76 **שֶׁל הַתְּנוּעָה הַפְּרָטִית** שהיא
 77 מציאות גלויה עם הגדרות ברורות,
 78 **מְכַלֵּמָה, מֵאֲחֵר שֶׁהוּא כּוֹחַ**
 79 התנועה שבנפש **מְקוֹר** ושושור ויכולת
 80 **לְתְנוּעָה דְּוָקָא, וְלֹא לְמִצִּיאוֹת**
 81 **אַחֲרֵת**, שהרי ברור שכוח התנועה
 82 הוא מהות אחרת מאשר כוח השכל או

1 **לְמִצִּיאוֹת אַחֲרֵת**, עצם העובדה שהוא כוח להבין ולהשכיל ולא כוח
 2 ויכולת לדבר אחר **הָרִי מִזֶּה מוֹכַח שְׁגָם כַּח הַמְשָׁכִיל הוּא עֲנִין**
 3 **שֶׁל שְׂכָל** ויש לו יחס ישיר וקרוב לרעיונות שכליים, **אֲלֹא שֶׁהוּא**
 4 **לְמַעַל מְצִיאוֹת שְׂכָל מִמֶּנּוּ** ולעומת רעיון שכלי מוגדר, כוח השכל
 5 הוא כוח נעלה ומופשט, **וְהִנֵּנוּ**,
 6 משמעות הדברים שמצד אחד כוח
 7 המשכיל הוא יכולת להבין ולהשכיל,
 8 ומצד שני הוא נעלה מלהיות מוגדר
 9 כשכל היא **שְׂמִצִּיאוֹת הַשְּׂכָל**
 10 **הִיא בְּהָעֵלֶם בְּכַח הַמְשָׁכִיל**,
 11 מצד אחד אין בכוח המשכיל מציאות
 12 של רעיונות שכליים והדבר קיים בו רק
 13 כיכולת, כך שרעיונות שכליים קיימים
 14 בו רק בהעלם **אֲבָל** מצד שני הוא
 15 **הָעֵלֶם שִׁישְׁנוּ בְּמִצִּיאוֹת**, כפי
 16 שיתבאר להלן לעתים דבר נעלם ונסתר
 17 לחלוטין עד כדי כך שאינו נחשב קיים
 18 במציאות, ולעתים ההעלם הוא כוח
 19 שלמרות היותו נעלם ונסתר ולא בא
 20 לידי ביטוי בגילוי הוא קיים כמציאות
 21 והעלם שישנו במציאות' הוא העלם
 22 **כּוֹחַ שֶׁהַמְשָׁכָה** וההתגלות מִמֶּנּוּ
 23 **הִיא הַמְשָׁכָה שֶׁבְּהִדְרָגָה** בצורה
 24 הדרגתית, עם קשר ויחס ישיר וקרוב.
 25 **וְכֵמוֹ עַל-דֶּרֶךְ מֶשֶׁל הַשְּׁלֵהֶבֶת**
 26 של האש **הַטְּמוּנָה בְּגִחְלָת**
 27 **שֶׁהוּא הָעֵלֶם שִׁישְׁנוּ**
 28 **בְּמִצִּיאוֹת**, כי מצד אחד האש
 29 טמונה ונסתרת בגחלת (בשונה מאש
 30 עם להבה בוערת ונראית לעין) אך מצד
 31 שני האש שבגחלת היא בהחלט
 32 מציאות קיימת **וְלֹכֵן** מאחר שמדובר
 33 ב'העלם שישנו במציאות' הרי **בְּכַדִּי**
 34 **לְגִלּוֹת הַשְּׁלֵהֶבֶת מִהַגְחָלָת**
 35 ולהפוך אותה מאש נעלמת ונסתרת
 36 לאש עם להבה גלויה ונראית, **אֵין**
 37 **צְרִיף לְנְפִיחָה בְּכַח דְּוָקָא** שהיא מאמץ מיוחד יותר מהרגיל, **אֲלֹא**
 38 **מִסְפִּיק גַּם נְפִיחָה סִתָּם** וגם רוח קלה על גחלים עשויה להביא את
 39 האש שבגחלת מן ההעלם אל הגילוי, **לְהִיטָה בְּהָעֵלֶם שִׁישְׁנוּ**
 40 **בְּמִצִּיאוֹת** והתגלותה היא לא פלא וחידוש מיוחד. **מֵה-שְׂאִין-כֵּן הָאֵשׁ**
 41 **שֶׁבְּצוֹר הַחֲלָמִישׁ** אבן שכאשר מרבים להכות בה ולשפשף אותה ניתן
 42 להפיק ממנה אש הוא **הָעֵלֶם מוֹחֵלֵט שְׂאִינוּ בְּמִצִּיאוֹת** עם גדרים
 43 ומאפיינים של מציאות האש, **שֶׁהִרִי אֵין בּוֹ שׁוֹם הַגְּבֻלוֹת** שנובעות
 44 מתכונות מסוימות שמאפיינות את האש, **וְגַם אִם יִנְיָחוּ אֶת הָאֶבֶן**
 45 **בְּמִים אוֹ בְּאֵשׁ לֹא יִשְׁתַּנָּה מְאוּמָה** מבחינה מהותית והיכולת
 46 שקיימת באבן זו להפיק ממנה אש לא תיפגע בגלל המים או האש, **לְפִי**

83 כוח הראיה וכד' **הָרִי זֶה בְּחִינַת הָעֵלֶם שִׁישְׁנוּ בְּמִצִּיאוֹת** (כמבואר
 84 לעיל לגבי כוח השכל). **וְכֵן הוּא גַם בְּכַח הַחֲלָמִישׁ** הכוח הנפשי שממנו
 85 נובעת האפשרות של האדם ללכת **שֶׁהוּא כַּח הַיּוֹתֵר תַּחְתּוֹן הַתְּנוּעָה**
 86 **גּוֹפָא**, מאחר שכוח התנועה בא לידי גילוי בצורות שונות, ומובן שהכוח
 87 להניע את היד לביצוע מלאכה עדינה ומורכבת, למשל, נעלה יותר מהכוח
 88 להניע את הרגלים לצורך הליכה שהיא פעולה פשוטה בהרבה ונחשבת לכוח
 89 התנועה הנחות ביותר **הִנֵּה** אפילו **הַתְּנוּעָה שֶׁבְּהִלּוּף** שהיא כאמור
 90 פעולה פשוטה ונחותה יחסית גם **הִיא הַמְשָׁכָה שֶׁבְּהִדְרָגָה** עם יחס
 91 ישיר וקרוב **מִהַתְּנוּעָה שֶׁבְּמִחָה** כפי שהיא כוח נפשי מופשט, **דִּהְגָם**
 92 **שְׂאִינָה דוּמָה הַתְּנוּעָה שֶׁבְּרָגְלִים לְתְנוּעָה בְּכָלֵל**, וכאמור

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

את כוח השכל שלו ומתמרמר במאד על העדר ההשכלה, ובנוסף
למאמץ השכלי מעורר בעצמו רצון עז להבנת הדברים באמצעות כאב
והתמרמרות גדולה על כך שהדבר לא מובן לו כראוי ועדיין לא זכה להבנה
המבוקשת הנה על-ידי היגיעה בדרך אור חוזר, מבואר בקבלה
וחסידות שהאור האלוני העליון בא
ופועל בעולם בשני אופנים: 'אור ישר'
הבא מלמעלה למטה בצורה הדרגתית
'אור חוזר' שבא מלמטה, מתוך
העולמות והנבראים, ועולה למעלה
(לאחר שהורות לעבודת האדם הם
התעלו ואינם מסתירים כל כך על האור
האלוני) ובעוד שב'אור ישר' יש מעלה
כי הוא בא ממקור עליון יותר, ב'אור
חוזר' יש מעלה בכך שהוא בא מתוך
העולמות והנבראים התחתונים ויש בו
עוצמה גדולה יותר (כמשל דמות
המשקפת ממראה או דבר הנתקל
בקיר וחוזר בעוצמה) מגו מרירו
ודחיקו, מתוך המרירות והדוחק
והצער הרי הוא מגיע בכח
השכל ההיולי העצמי ומצליח
לעורר ולהפעיל כוחות-שכל נעלמים
בעצם הנפש שברוך כלל אינם
פועלים, ומצד המשכה זו של
כוחות נעלים במיוחד הנה גם
פאשר יש רבוי קשיות
ופירכות וכדי לעמוד על עומק
הדברים יש צורך בכוחות עוצמתיים
במיוחד, גייע סוף-כל-סוף
לאמת של השכל ויבין את
הרעיון השכלי לאשורו.

וזהו הפירוש הפנימי מה
שכתוב²¹ החלש יאמר גבור
אני, דלכאורה אינו מוכן,
דמאחר שהוא חלש ואין לו
כחות, מה יועיל שייאמר גבור
אני, דלכאורה אינו מוכן,
דמאחר שהוא חלש ואין לו
כחות, מה יועיל שייאמר

ההליכה ברגלים היא פעולה הרבה יותר נחותה מאשר תנועות עדינות
ומורכבות ובפרט לתנועה שבמחשבה שהיא בוודאי נעלית לאין שיעור
מהתנועה שבהליכה ברגליים, מפל-מקום הרי זו ההתגלות של כוח
התנועה שברגל מכוח התנועה שבנפש המשכה שבסדר והדרגה כי
כוח התנועה קיים בנפש כ'העלם
שישנו במציאות, כמבואר לעיל.
אמנם, כל זה הוא בהלופ
הליכה שבא בהדרגה מכוח
התנועה בכלל וההליכה בפרט כפי
שהוא בנפש, מה-שאין-כן
בשביל לגלות מכוח הנפש פעולות
בלתי רגילות יש צורך בהמשכה לא
הדרגתית אלא 'בדרך דילוג' כפי
שהולך ומפרט מה נדרש בשביל
הדלוג וקפיצה שאינו
בהדרגה, ויכמו כן בכח
התנועה, פאשר רוצה לנענע
להניע ולהזיז משא כבד שאינו
על דרך הרגיל, וכן גם בכח
השכל, פאשר ישנם רבוי
קשיות ופירכות והעיון השכלי
מורכב ומסובך במיוחד, יותר מעיון
רגיל, הנה אז בכל המקרים הללו
לא מספיקה המשכה והתגלות
הכחות הגלויים שבנפש
הנחשבים 'העלם' שישנו במציאות,
אלא האדם נדרש למאמץ מיוחד כי
במקרים הללו צריך לעורר את
הכחות ההיוליים העצמיים,
'כוחות היוליים' הם אפשרות ויכולת
(פוטנציאל) ו'כוחות היוליים עצמיים'
הם יכולות שקיימות בעצם הנפש,
ובדרך כלל לא באות לידי גילוי ולא
פועלות כיון שהם בבחינת
העלם שאינו במציאות, כמו
האש שבצור החלמיש ושאר
הדוגמאות האמורות ומצד כוחות ההיוליים העצמיים יש באדם
יכולות מעל ומעבר לאלה שמתגלים בדרך כלל, ובאמצעות היכולות הללו
אפשר (לא רק להלך, ללכת, אלא גם) לדלג ולקפוץ באמצעות
כוחות ויכולות שלא נדרשים ולא מתגלים בהליכה רגילה, ולנענע משא
כבד על ידי גילוי כוחות ויכולות שלא באים לידי ביטוי בנשיאת משא לא
כבד יתר על הרגיל. ויכמו כן בכח השכל, שגם פאשר ישנם
רבוי קשיות ופירכות והנושא הפך למורכב ומסובך במיוחד, שלא
כרגיל, ומפל-מקום למרות הקושי האדם מניע את עצמו ומאמץ

קודש ישראל להוי' ראשית תבואתה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 הליכה רגילה, ובענין התנועה שיוכל לנענע משא כבד ולא רק
2 משא רגיל (ועל־דרך הספור הדודע שספור כ"ק מו"ח
3 אדמו"ר²² הרבי הרי"צ על מאורע לא שגרתי בו אדם נדרש לגלות בו
4 עצמו כוחות בלתי רגילים. וזה הסיפור כפי שהרבי הרי"צ בעצמו כותב אותו
5 ('אגרות קודש' המצוין בהערה כאן):
- 6 ".... אחד שהיה רחמנא ליצלן בסכנה
7 גדולה מגולנים רוצחי נפש, ונחבא
8 במקום אשר לא היה אפשרי אחרי כן
9 להוציאו משם כי אם בסתירת (הריסת)
10 והרחבת מקום כניסתו, ורחמנא ליצלן
11 ניחר גרונה שלא היה נשמע שום קול,
12 ואחר כך נתרפא. הרבי הרי"צ מוסיף
13 וכותב על משמעות הדברים: "בעת
14 שהרגיש האיש בסכנת נפשו הנה
15 התגלה עצם כוח הרצון, דרוצה לחיות
16 ולא למות, ובעמדו אצל מקום צר נכנס
17 שם בלי דעת באיזה אופן, וביראו שלא
18 ירגישו בו הרוצחים הנה ניחר גרונה
19 מעצמו שלא יגלה מקום מחבואו...")
20 ובענין השכל שיוכל להשפיל
21 באין־ערוף ללא כל יחס והשוואה
22 ליכולות השכליות הרגילות שלו אלא
23 יבין וידע גם באשר ישנו
24 העולם על אור השכל עקב
25 הקשיות והפירכות הרבות.
26 ומפל זה מוכן שבשפיל
27 המשכה שבהדרגה כמו הבנת
28 רעיון ברמה רגילה, הליכה רגילה
29 ונשיאת משא רגיל, אין צורך בכח
30 מיוחד מתוך עומק ופנימיות הנפש,
31 ורק המשכה והתגלות מכוחות
32 הנפש שנחוצה לצורך פעולות
33 מיוחדות, בלתי רגילות שהיא שלא
34 בהדרגה באה על־ידי כח
35 מיוחד דוקא שכדי לגלות אותו נדרש מאמץ מיוחד, כאב על חסרונו ורצון
36 עד לגלות אותו.
- 37 (ד) ועל־דרך־זה יוכן למעלה, שהתהוות העולמות והנבראים,
38 ובכלל זה גם העולמות והנבראים התחתונים, מהאור האלוקי העליון היא
39 מבחינת הדיבור של הקדוש־ברוך־הוא, כביכול, והדיבור הוא ענין חיצוני
40 וכוז קל ביחס ל"יפח" שהוא "מתוכיותו ומפנימיותו" לפי שגם
- התהוות יש מאין דבר מלא־דבר שהיא בבחינת אין־ערוף כי
אין כל יחס ודמיון והשוואה בין האין העליון והיש' התחתון היא
בהדרגה עדין, מפני שהאין המהווה יש לו קרוב הערוף
ויחס ודמיון כלשהו אל היש, והיש תופס מקום אצל האין ויש
לו חשיבות מסוימת כלפיו, שהרי
האין יכול (און ער טראגט
זיך צו והוא מפנה את עצמו
ומתעסק) להיות את היש,
והיכולת הזו וההתעסקות הזו היא
הוכחה על דמיון כלשהו (על דרך
המבואר לעיל שהיכולת של 'כח
המשכיל' להמציא ולהבין רעיונות
שכליים מוכיחה על קשר ושייכות
ביניהם) אלא שעם זאת מצד שני, האין
והיש הם גם באין ערוך כי למרות
שהאין יכול לעשות ולהוות יש אצל
אינו יכול להעשות יש וכאשר
היש מתהווה מהאין אין לפרש את
הדבר כהפיכת האין עצמו ליש (פי
אם שהאין מהווה את היש
חוצץ ממנו בעוד שהוא עצמו נשאר
'אין' בדיק כמו קודם (כן)*,
והינו, מפני שהתהוות היש
מהאין הוא ענין שבפער כי
היכולת להיות יש טבועה במהותו של
האין, אצל שהאין יעשה יש
ויחול בו עצמו כזה שינוי מהותי הוא
ענין שלא בפער²³. ולכן
מבאר שאמתית ענין אין־
ערוף הוא בהתהוות
מעצמותו יתברך**,
שהנברא הוא באין־ערוף
לגמרי לעצמותו יתברך,
ואפן ההתהוות הוא שהיש
האמתי נעשה יש הנברא²⁴, מה־שאינ־פן התהוות היש
מהאין אינו בדרך אין ערוף לגמרי, אלא הוא בהדרגה
עדין כמבואר בחסידות שהיחס בין האין ליש הוא יחס של 'אין ערוך' ללא
כל השוואה ודמיון לגבי הקדוש ברוך הוא בעצמו ("אין ערוך לך"), אבל
לגבי האין של האור האלוקי המהווה, הריחוק בין האין והיש אינו מוחלט
ואין זה מוגדר 'אין ערוך' לגמרי כי עצם העובדה שהאין בורא את היש היא

(*) עיין בזה ביאורו ר"פ פינחס (קטו, א).

(**) עיין ד"ה אם בחוקתי תרס"ז (המשך תרס"ו ע' תלד ואילך).

(22) ראה סה"מ תרפ"ז ע' קסה. וראה אגרות קדש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ד ע' ריא. (23) ראה גם ד"ה וידבר גו' שבהערה 11 פ"ג (שם ס"ע 17). (24) ראה ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי בשלח מג, ג. ובכ"מ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 שהרי כמפורש בתורה, תחילה נברא גופו של האדם, ואחר-כך, כאשר הגוף
2 כבר היה קיים – "ויפח באפיו נשמת חיים" וההבדל הזה בין האדם לבעלי
3 החיים שהוא נברא תחילה כגוף בלבד ואילו הם נבראו כגוף ונפש יחד הוא
4 משום שגופו של האדם הוא בבחינת דומם, ונפשו של האדם היא
5 בבחינת מדבר שולמעה
6 בבחינת חי, ומדבר דומם
7 הם באין-ערוף זה לזה ויש
8 ביניהם פער גדול ועצום, לא כמו
9 הצומח והחי שהם קרובים זה לזה.
10 והולך ומבאר בתוספת ביאור מדוע
11 ירידת הנשמה בגוף היא ירידה באין-
12 ערוך (ולכן כדי שהנשמה תתלבש בגוף
13 היה צריך להיות "ויפח" בכוח):
14 ובעמק יותר, הנה בנשמת
15 האדם כתיב²⁷ נשמה שנתת
16 בי טהורה היא, שהיא
17 בבחינת טהורה, שקודם שירדה
18 הנשמה לגוף הייתה למעלה בדרגה כל
19 כך גבוהה באלוקות שעל שם זה
20 נקראת "טהורה" ולמעלה יותר,
21 ואפילו למעלה יותר מבחינת "טהורה"
22 כפי שהיא בבחינת נתת, היינו
23 נתנה שבאה מהקדוש-ברוך-הוא
24 בעצמו ולמעלה יותר, בעצם,
25 שורש ומקור הנשמה נעלה יותר אפילו
26 מבחינת "נתת", היינו בחינה שלמעלה
27 מ'נתנית' והתגלות אלא כפי שהנשמה
28 מורשת באלוקות כדברי חכמינו ז"ל
29 שגשמות ישאל עליו
30 במחשבה²⁸ העליונה של הקדוש-
31 ברוך-הוא, והינו במחשבה
32 הקדומה ד'אדם קדמון'²⁹,
33 כמבואר בקבלה וחסידות שבשלב
34 קדום ונעלה של בריאת העולמות, כל
35 הדרגות של כל 'סדר ההשתלשלות' עלו במחשבה העליונה, כביכול, בסקירה
36 אחת כוללת שעניינה הוא רצון אחד כללי וזו המחשבה הראשונית
37 וההתחלתית של כל העולמות והנבראים, ומדרגה עליונה זו באה הנשמה
38 ויש לזלג על פער עצום, שהרי אינה דומה הדרך והצורה של בריאת
39 האדם לשאר הנבראים, שפכל הנבראים כתיב²⁵ תוצא
40 הארץ נפש חיה, שגופם ונפשם נתגלו כאחד, בעת ובעונה
41 אחת לפי שגופם הוא בבחינת צומח, ונפשם היא בבחינת
42 חי, וצומח וחי הם קרובים זה לזה, מה-שאין-כן בבריאת
43 האדם כתיב²⁶ שהקדוש-ברוך-הוא אומר על האדם גלמי ראוי
ענייך, כלומר שהאדם נראה לעיני ה' כאשר עדיין היה כגולם חסר חיות

1 הוכחה שיש ביניהם יחס כלשהו וגם העובדה שהאין מהווה את היש אבל
2 לא נעשה יש היא משום שההתחלות היא כן בערך (ורק אם האין היה משתנה
3 ומתהפך עד כדי כך שהוא עצמו נהפך ליש הייתה זו התחלות שלא בערך).
4 ועל-דרך ענין ההשתלשלות כמבואר בקבלה וחסידות שירידת האור
5 האלוקי מדרגה לדרגה מלמעלה למטה
6 נקראת בשם 'סדר השתלשלות'
7 שהוא מלשון שלשלת (כלשון)
8 המשנה והתלמוד, כמו שרשרת בלשון
9 (ימינו) שפכל טבעות השלשלת
10 לכל אורכה הם אחוזות
11 וקשורות זו בזו, והינו, דאף
12 שאפן ההתקשרות של הדרגות
13 השונות בסדר השתלשלות הוא
14 שהעליון שבתחתון החלק
15 הנעלה ביותר בדרגה התחתונה קשור
16 בתחתון שבעליון החלק התחתון
17 ביותר בדרגה שמעליה, מכל-
18 מקום, יש לו שכיכות לא רק
19 לדרגה הכי הקרובה אליו (ובמשל –
20 הטבעת שאחזקה בה בפועל) אלא גם
21 עם העליון ממש (ובמשל – עם
22 כל הטבעות שבכל השרשרת גם זו
23 שרחוקה ממנה מאד) וכל זה משום
24 שכל הדרגות שב'סדר השתלשלות'
25 מהעליונה ביותר עד התחתונה ביותר,
26 קשורות זו בזו והמרחק בין הדרגות
27 הוא הדרגתי, ולכן כל העולמות וכל
28 הנבראים נתהוו על ידי בחינת הדיבור
29 העליון, כמבואר לעיל. מה-שאין-
30 בן ירידת הנשמה הרוחנית
31 העליונה בגוף הגשמי והחומרי היא
32 לא על ידי דיבורו של הקדוש-ברוך-
33 הוא בלבד, שהוא ענין חיצוני כביכול,
34 אלא על-ידי נפיתח בכח דוקא
35 שהיא גילוי כוח פנימי נעלה מכוח הדיבור, לפי שירידת הנשמה בגוף
36 היא שלא בהדרגה אלא מדובר בירידה גדולה ועצומה שכדי שתתרחש
37 יש לזלג על פער עצום, שהרי אינה דומה הדרך והצורה של בריאת
38 האדם לשאר הנבראים, שפכל הנבראים כתיב²⁵ תוצא
39 הארץ נפש חיה, שגופם ונפשם נתגלו כאחד, בעת ובעונה
40 אחת לפי שגופם הוא בבחינת צומח, ונפשם היא בבחינת
41 חי, וצומח וחי הם קרובים זה לזה, מה-שאין-כן בבריאת
42 האדם כתיב²⁶ שהקדוש-ברוך-הוא אומר על האדם גלמי ראוי
ענייך, כלומר שהאדם נראה לעיני ה' כאשר עדיין היה כגולם חסר חיות

(25) בראשית א, כד. (26) תהלים קלט, טז. וראה תו"א להבין הטעם שנשתנה צורת גוף האדם (בראשית ג, ד). (27) נוסח ברכת "אלקי נשמה" בברכות השחר (ברכות ס, ב). וראה לקו"ת ר"פ האזינו. (28) ב"ר פ"א, ד. (29) ראה סה"מ ה'ש"ת ע'

קודש ישראל להוי' ראשית תבואתה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 הגוף גם יתוש קדמך³⁰, כמאמר חכמינו ז"ל "אדם נברא בערב שבת
2 (לאחר שכל בעלי החיים כבר נבראו).. שאם תזוז דעתו עליו ויתגאה, אומר
3 לו: 'יתוש קדמך במעשה בראשית', וכפי שמבואר בספר התניא שהנחיתות
4 של האדם לעומת היתוש היא במובן זה שאינו משנה את תפקידו³¹,
5 והיתוש חי ופועל בהתאם לתפקיד
6 שהוטל עליו על ידי הבורא ואלו
7 מצד הגוף הרי אפשר יתכן
8 שיהיה האדם יודע ומכיר את
9 רבונו ומכונן למרד בו³² בניגוד
10 גמור לתפקיד שהבורא הועיד לו ומתוך
11 מרידה בבורא. ומכל זה לפי האמור
12 על המעלה הגדולה והעצומה של
13 הנשמה למעלה מצד אחד והנחיתות
14 הגדולה של הגוף הגשמי מצד שני ואם
15 כן יש ביניהם פער עצום מובן
16 שירידת וקשור הנשמה בגוף
17 היא המשכה למעלה למטה
18 שלא בהדרגה כלל, ובכדי
19 שתהיה המשכה זו שהיא בודאי
20 בדרך דילוג ושלא כרגיל הרי זה
21 על-ידי הנפיקה בכח דוקא.
22 וזהו גם כן הטעם הפנימי לכך
23 שירידת הנשמות בגוף היא
24 מבחינת רצון וחספן הוי'.
25 דהנה, אף-על-פי שכל
26 הנבראים שרשם מבחינת
27 הרצון, כמו שכתוב³³ כל
28 אשר חפץ הוי' עשה ואם כן כל
29 מעשיו וברואיו של הקדוש-ברוך-הוא
30 הם ביטוי והתגלות של הרצון העליון
31 שהוא כוח כללי ונעלה יותר מהכחות
32 הפנימיים (ובדרך כלל הרצון הוא
33 בחינת 'כתר' שלמעלה מעשר הספירות
34 וכן באדם הרצון הוא כוח יותר נעלה
35 מעשר כוחות השכל והמידות), מכל-
36 מקום, עדיין יש הבדל מהותי בין
37 העובדה שכל הנבראים באים מהרצון, לזה שהנשמות באות מהרצון כי בכל
38 הנבראים הרי זה כפי שהרצון הכללי הנעלה בא ויורד למטה
39 בהתלבשות בבחינת הפנימיות (המקבילה לכוחות השכל והמידות
40 שבאדם שהם כוחות פנימיים לעומת כוח הרצון שהוא כוח 'מקיף') ואחר כך
41 הוא מוסיף ויורד עוד עד לבחינת הדיבור העליון דבר הוי' שבאמצעותו
42 נבראו כל הנבראים, מה-שאין-כן בריאת האדם (היינו ירידת
- הנשמות בגוף) היא מבחינת הרצון עצמו שאינו מלבש
בבחינת הפנימיות, במובן של כוחות 'פנימיים' שלמטה מכוחות
'מקיפים' בחינת עצם הרצון שאינו יורד ומתלבש בפנימיות וביחס
לנבראים האחרים אכן אינו מלוכב בהם ורק בנשמות ישראל יש גם התגלות
של עצם הרצון.
והנה, התגלות הרצון מאור-
אין-סוף ברוך-הוא שכאמור
קיימת בנשמות ישראל היא גם כן
בבחינת דילוג ותוך 'דילוג' על פני
פער עצום שלכאורה לא ניתן לגישור,
שהרי הרצון למעלה רצון
העליון אינו דומה לרצון
למטה רצון האדם, כי הרצון
למטה הוא בכדי למלאות את
מחסורו, כאשר אדם רוצה בדבר
מסוים כוונתו היא כדי למלא את
מחסורו ואם כן מובן
שהמחסור שיף לרצון כך
שמלכתחילה יש זיקה ויחס של קירבה
בין הרצון לדבר שבו האדם מעוניין
ואותו הוא רוצה, ומכל-שכן
שהרצון שיף לאדם עצמו ולא
מדובר בעניין מופשט ונעלה ממנו
לחלוטין אלא בדבר שקשור בעצם
מהותו, שהרי הרצון הוא
בשביל למלאות את מחסורו
והאדם עצמו חש באותו מחסור
וכתוצאה מכך חש רצון להשלים את
המחסור. מה-שאין-כן הרצון
למעלה, הרי מלכתחילה לא מדובר
בנטייה ובחפץ פנימי עמוק ש'תופס'
את הקדוש-ברוך-הוא בעצמו כיוון
שאינו בשביל למלאות
מחסורו ומלכתחילה לא מדובר
ברצון מסוג זה, שהרי אנת הוא
שלימותא דכלהו³⁴, אתה –
הקדוש-ברוך-הוא – הוא שלימות הכל וכלום חסר בבית המלך³⁵,
הרי אין לרצון שום ערך ושיכות כלל עם עצמותו ומהותו של
הקדוש-ברוך-הוא שגם אם יש למעלה התעוררות רצון, כביכול, הרי זה בדרך
של חידוש דבר שלא היה קיים במציאות קודם לכן, והמשכת
הרצון היא באופן של התחדשות ודילוג ולא כהמשכה שבאה
באופן הדרגתי (בשונה מהרצון למטה שהתעוררות שלו היא פשוטה ורגילה,

17. וש"נ. תש"ג ע' 74. וש"נ. 30) ראה סנהדרין לח, א. ב"ר פ"ח, א. 31) תניא פכ"ד (ל, ב). 32) לשון חז"ל – תו"כ ופרש"י בחוקותי כו, יד. ועוד. 33) תהלים קלה, ו. 34) ראה תקו"ז בהקדמה (יז, ב). 35) ילקוט שמעוני קהלת רמז תתקפט.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 בעקבות תחושת מחסור, כאמור לעיל). וְהָיוּ עֲנָנֵי הַנִּפְתִּיחָה בְּכַח -
- 2 שְׁעַל-יְדֵי הַרְצוֹן וְחִפְּץ הָעֲלִיּוֹן שבה ועל ידה היא ירידת והתלבשות
- 3 הנשמה בגוף, בדרך דילוג וחידוש. מִה־שְּׂאִין-בֶּן כָּל שֶׁאֵר הַבְּרִיאָה,
- 4 מלבד נשמת האדם שְׁהִתְהוּוּתָהּ היא בְּדָבָר הַזֶּה, על ידי ירידת
- 5 והמשכת האור האלוני בְּהִדְרָגָה.
- 6 (ה) וְהָיָה עַל-יְדֵי-זֶה שְׁהִנְשָׁמָה עֲנָנֵי הַנִּפְתִּיחָה בְּכַח - שְׁעַל-יְדֵי הַרְצוֹן וְחִפְּץ
- 7 יוֹרֶדֶת מְשׁוּרָה וּמְקוּרָה העליון
- 8 והנעלה ובאה לְמִטָּה בְּגוֹף וְנִפְשׁ
- 9 הַבְּהִמִית הַנְּחוּתִים וְעוֹבְדֶת עִם
- 10 הַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִית לְכִרְיָה, לְכַרֹּר
- 11 ולהפריד את הטוב שבה מתוך הרע
- 12 ולהעלות אותו לקדושה אֲזִי נִצְשָׁה
- 13 תּוֹסַפֶּת עָלֶיהָ, לֹא רַק בְּנֶפֶשׁ הַבְּהִמִית
- 14 אֲלָא גַם בְּנִשְׁמָה הָאֱלוּקִית, וְהִנְנוּ,
- 15 שְׁעַל-יְדֵי-זֶה הַדּוֹת לְעַבְדוּתָהּ
- 16 בבירור הנפש הבהמית מַגְעַת
- 17 הַנִּשְׁמָה לְדִרְגוֹת גְּבוּהוֹת וְנִעְלוֹת
- 18 ביותר באלוקות לְמַעְלָה מְשֻׁרָּה
- 19 וּמְקוּרָה שבו הייתה הנשמה לפני
- 20 שירידה להתלבש בגוף ובנפש הבהמית,
- 21 שְׁהָרִי בְּכַדִּי לְהַגִּיעַ לְשִׁרְשָׁה
- 22 וּמְקוּרָה לֹא הֶצְרַכָּה לְהִיּוֹת
- 23 הַיְרִידָה, שְׁהָרִי לֹא יִתְכַּן שֶׁהַנִּשְׁמָה
- 24 תֵּרֵד יִירֵדָה כֹּל כֵּן גְּדוּלָּה וְעִצּוּמָה
- 25 ותעמוד כל ימי חי האדם ובסופו של
- 26 דבר תשוב אל מצבה כפי שהייתה לפני
- 27 היירידה כי אם כן איזו תועלת יש בכל
- 28 היירידה ובכל העבודה ומה הריחוק מכל
- 29 ה'עסק' והיירידה והמאמץ וּבְהִתְרַחֵם
- 30 לומר שְׁעַל-יְדֵי יְרִידָתָהּ שֶׁל
- 31 הנשמה להתלבש בגוף ובנפש הבהמית,
- 32 הנשמה האלונית מַגְעַת לְמַעְלָה
- 33 מְשֻׁרָּה וּמְקוּרָה וּבַעֲקוּבוֹת
- 34 היירידה הגדולה הנשמה מתעלית
- 35 לדרגות יותר נעלות מאשר אלה שבהם הייתה קודם לכן, לפני היירידה. וְהִנְנוּ,
- 36 שְׁהַנְּבָרָא מִצַּד עֲצָמוֹ בכוחות עצמו, כאשר הוא עולה ומתעלה ממצבו
- 37 הרגיל יָכוֹל לְהַגִּיעַ רַק לְמְקוּרָו וְשִׁרְשׁוֹ נִקְרָאת הַתְּחַלְלָה שֶׁלֹּא שֶׁבָּה
- 38 היה לפני היירידה מלמעלה למטה, ולא יותר, וּבְכִדּוּעַ³⁶ הָרָאִיָּה לָזֶה
- 39 מִמַּעַיִן עֵינַי עֵיטָם³⁷, כְּדִבְרֵי חֲכָמֵינוּ ז"ל בְּגִמְרָא שְׁמַעִין עֵין עֵיטָם שֶׁמִּמֶּנּוּ
- 40 נִמְשְׁכוּ הַמִּים לְמַקְוֵה שֶׁבָּה טָבֵל הַכֶּהֱן הַגָּדוֹל בְּעוֹדָה הָיָה בְּגוּבָה מְקַבֵּל לְמַקְוֵה
- 41 עֲצָמוֹ וְזֹאת מִשּׁוּם שֶׁהִמִּים לֹא יִכּוּלִים לַעֲלוֹת מִעַל לְגוּבָה שׁוֹרֶשׁם וּמְקוּרָם וּמִכָּאֵן

- 42 למדו בחסידות שגם ברוחניות דבר לא מתעלה יותר גבוה משרשו ומקורו אֵף
- 43 עַל-יְדֵי יְרִידָת הַנִּשְׁמָה בְּגוֹף וְנִפְשׁ הַבְּהִמִית מַגְעַת הַנִּשְׁמָה
- 44 הודות לעבודתה בבירור והעלאת הגוף והנפש הבהמית הנשמה עצמה מתעלית
- 45 לְמַעְלָה מְשֻׁרָּה וּמְקוּרָה, וְהִנְנוּ שְׁעַל-יְדֵי-זֶה בָּאָה לְבַחֲנִית
- 46 בְּלִי גְבוּל, כְּתוּצָה מִכָּן שֶׁבִּגְלָל
- 47 היירידה העצומה שלא בערך היא
- 48 נדרשת לעבודה ויגיעה שלא בערך ולכן
- 49 גם העלייה היא למעלה ממדידה
- 50 והגבלה.
- 51 וְהַעֲנֵן בָּזָה, דְּהֵנָּה, אֶף-עַל-
- 52 פִּי שְׁהִנְשָׁמָה מִצַּד-עֲצָמָה גַם
- 53 ללא היירידה בגוף ונפש הבהמית יֵשׁ
- 54 לָהּ דְּחִילוֹ וְרַחֲמֵימוֹ יִרְאֶה וְאֵהָבָה
- 55 לָהּ מַעֲצָם טַבְעָה וּמִהוּתָהּ שֶׁהֵם
- 56 תֵּרֵין גְּדָפִין שְׁנֵי כִנְפִיִּים שְׁמַעֲלִים
- 57 אוֹתָהּ לְמַעְלָה³⁸, כְּמַבּוּאָר בְּקִבְלָה
- 58 וחסידות על פי דברי הזוהר אשר כשם
- 59 שהעוף אינו מסוגל לפרוח ולעוף ללא
- 60 כנפיים כך התורה והמצוות שהאדם
- 61 עושה בעולם הזה לא עולים למעלה
- 62 ללא אהבה ויראה שנמשלו לכנפיים כי
- 63 ביחס לעיקר, התורה והמצוות עצמן,
- 64 הם כמו כנפי העוף לגבי עיקר גופו
- 65 מִפְּלִי-מְקוֹם, הָאֵהָבָה וְיִרְאָה
- 66 שֶׁל הַנִּשְׁמָה שְׁקִימִים בָּהּ מִצַּד
- 67 עצמה מעצם מהותה ללא העבודה
- 68 והיגיעה שלה הֵם בְּהַגְבָּלָהּ בְּמִידָה
- 69 מְסוּיִמָּת וּמוֹגְבֵּלָת. וְהֵגֵם
- 70 שְׁהָאֵהָבָה וְיִרְאָה שֶׁל הַנִּשְׁמָה
- 71 הֵם לְמַעְלָה מִטַּעַם וְדַעַת, וְלֹא
- 72 בְּנוֹיִם וּבְנוֹסְטִים עַל הַשִּׁכֵּל הַמְדוּד
- 73 והמוגבל שְׁהָרִי הַנִּשְׁמָה הִיא
- 74 חֵלֶק אֱלֹקָה מִמַּעַל³⁹ ומאחר
- 75 שהיא חלק בלתי נפרד מהקדוש-ברוך-
- 76 הוא בעצמו הרי השייכות שלה לאלוקות ומידת האהבה והיראה שלה לא
- 77 תלויה במידת ההבנה וההשגה כך שתהיה מוגבלת לפי רמת ההשגה
- 78 באלוקות, וְאִם כֵּן הָאֵהָבָה שֶׁלָּהּ הִיא לְמַעְלָה מִטַּעַם וְדַעַת,
- 79 שֶׁזֶהוּ עֲנָנֵי הָאֵהָבָה הַמְּסֻתֶּרֶת³⁹, כְּמַבּוּאָר בְּהַרְחָבָה בְּסִפְרֵי הַתִּנְיָא
- 80 שֶׁלֹּא יְהוּדִי יֵשׁ אֵהָבָה לָהּ הַמְּסֻתֶּרֶת בְּלִיבּוֹ וְהִיא נּוֹבַעַת מִעַצֵּם הָעוֹבְדָה שֶׁהוּא
- 81 יְהוּדִי, מְבַלִּי כֹל הַבּוֹדל מִהוּ מַעֲמָדוֹ וּמִצְבּוֹ הָרוּחוֹנִי (ולכן גם 'קל שבקלים'
- 82 מוכן למסור את נפשו על קידוש ה'), מִפְּלִי-מְקוֹם, הָרִי זֶה אֵהָבָה ה'

(36) ראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן: הקצרים ע' ב; מאדו"ל ע' רד. מאמרי אדמו"ר האמצעי במדבר ח"ג ע' א'לג. (37) יומא לא, א. (38) ראה תקו"ז ת"י (כה, ב). תניא ספ"ט. פ"מ. (39) ראה תניא פ"ח. לקו"ת תצא לח, ג ואילך. אוה"ת שם ע' תתקפב ואילך.

קודש ישראל להוי' ראשית תבואתה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 להתקרב אל ה' ולדבוק בו באהבה כו'. ובבנינונים, התעוררות
2 האהבה לה' באה על-ידי הרחוק שמצד הנפש הבהמית
3 ובעוד שהנפש האלוהית של הצדיק מתבוננת בעיקר בגדולת ה', הרי אצל
4 הבנינוני ההתבוננות שמביאה לידי אהבת ה' היא כאשר הוא מתעמק בעובדה
5 שהוא רחוק מאת ה', וההכרה ברחוק
6 הגדול והעצום גורמת לו תחושת צמא
7 וגעגועים אל ה'. והנה, באשר
8 עבודת הנשמה היא עם
9 עצמה, מבלי מאמץ להשפיע גם על
10 הנפש הבהמית, היינו שגם
11 בהתלבשותה בגוף ונפש
12 הבהמית היא אמנם מלוכשת בהם
13 אבל לא מתעסקת איתם לברר ולהעלות
14 אותם אלא עבודתה היא עם
15 עצמה בלבד, אזי לא בא
16 האדם עדין לבחינת בטול
17 במציאות והוא נתון בתוך גרי
18 המציאות העצמית שלו מבלי לצאת
19 מהם, דלא מבטי אין צריך לומר
20 בצדיקים שהתעוררות
21 האהבה היא על-ידי
22 התבוננות, הרי פשיטא
23 שהאהבה היא בהגבלה כו',
24 שהרי אם האהבה נוצרת מכוחה של
25 התבוננות בשכלו של האדם, מובן
26 שרמת האהבה היא בהתאם לרמת
27 ההתבוננות ולא מעבר לכך אלא גם
28 בבנינונים שהתעוררות
29 האהבה לה' היא מצד הרחוק,
30 והינו שמתבונן שנופש הבהמית
31 מאלקיות, ועל-ידי
32 היא בהחלט פעילה ויש לו תאוות
33 לענייני העולם הזה וכיון שכן היא
34 מעלימה ומסתירה ומנגדת
35 לדביקותו באלקות, ועל-ידי
36 זה על-ידי שה' בינוני מגיע להכרה
37 שהוא סובל מרחוק מאלוקות והדבר
38 אכפת לו באמת, הרי בסופו של דבר הוא מתעורר ברוחו וצומחן לאלוקות
39 וכך מתעוררת האהבה דנפש האלקית, ובמקום להיות נעלמת
40 ונסתרת היא נעשית ניכרת ונרגשת הרי מזה גופא מובן שהנפש
41 האלקית עצמה היא בקרוב לאלקות ומרגשת את הענג
42 באלקות, שלכן נעשה צר לה כאשר הנפש הבהמית מעלימה
43 ומסתירה כו', ואם כן, באהבה זו לא בא
44 הבינוני, למרות שהתעוררות האהבה נובעת מן המיצר והמרידות, סוף סוף

1 ויראתו של הנשמה בהגבלה, דמאחר שהאהבה של הנשמה
2 היא מפני היותה חלק אלקה ממעל, הרי האהבה היא
3 מצד מציאותה, ואין בזה בטול במציאות כלומר, אכן מדובר
4 בקשר ושייכות לאלוקות מצד עצם המהות של הנשמה, ולכן הדבר קיים בכל
5 יהודי ובכל מצב רוחני בניגוד לאהבה
6 שעל פי טעם ודעת שיתכנו בה
7 שינויים ולעמים היא נעלמת לחלוטין,
8 אך מאחר שהיא נובעת מהמציאות של
9 הנשמה כמהות בפני עצמה יש בה
10 הגבלה מסוימת, כי כל 'מציאות'
11 מחייבת הגדרות והגבלות מסוימות,
12 ורק 'ביטול' במציאות' ויצאה
13 מההגדרות הוא המביא ליציאה
14 מהגבלות לבלי גבול. ודוקא על-
15 ידי התלבשותה בגוף ונפש
16 הבהמית באה הנשמה
17 לבחינת בטול במציאות
18 וממילא גם לאהבה ויראה (לא רק
19 למעלה מטעם ודעת, אבל עדיין לפי
20 גרי המציאות שלה, אלא) בלי גבול.
21 והולך ומבאר בתוספת ביאור מהו ענין
22 ה'ביטול' במציאות' של הנשמה
23 (שכתוצאה מזה יש לה אהבה ויראה
24 בלי גבול, מה שלא הייתה יכולה
25 להגיע אליו לפני הירידה למטה:
26 ובאור הענין, דהנה, באפן
27 התעוררות האהבה של
28 הנשמה, יש הפרש הבדל בין
29 צדיקים לבנינונים, (הכוונה
30 לצדיק, בינוני' ורשע' כפי הגדרתם
31 בספר התניא, כלומר לא כפי המקובל
32 לחשוב שהעושה מצוות רבות נקרא
33 צדיק, העושה עבירות רבות נקרא רשע
34 והעושה מצוות ועבירות במידה שווה
35 הוא בינוני אלא ההגדרות הללו
36 מתייחסות למצבו הנפשי של האדם –
37 מי שרק נפשו האלוהית פועלת בו הוא
38 צדיק, מי שגם נפשו הבהמית פעילה נחשב בינוני למרות שלמעשה אינו עובר
39 אפילו עבירה אחת, ומי שלנפשו הבהמית יש שליטה עליו, במידה כזו אחת,
40 נקרא רשע, ואלו שלמטה מהם היינו הסוג השלישי שלמטה ממדרגת
41 הבינונים (שגם מדתם של הסוג השלישי היא בעצם מדת הבינוני,
42 שהרי מדת הבינוני היא מדת כל אדם, ואחריה כל אדם
43 ימשך⁴⁰ אלא שעדיין לא הגיעו לזה בפועל). שפצדיקים, התעוררות
44 האהבה היא על-ידי התבוננות בגדולת ה' שגורמת להם לרצון

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 באֲהֶבֶה זוֹ לֹא בָא לְכַחֲנֵת בְּטוֹל בְּמִצִּיאוֹת, וְהוּא לֹא יֵצֵא מִגְדְּרֵי
- 2 הַמִּצִּיאוֹת שְׁלֹ שְׁהָרִי הָאֶהָבֶה הִיא מִצַּד מִצִּיאוֹתָיו. וְהִינוּ, שְׁגַם
- 3 בַּעַת הָרַחוּק שְׁמִצַּד הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמִית, הָרִי הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית
- 4 עֲצֻמָּה הִיא בְּקָרִיב לְאֱלֹקוֹת*, שְׁהָרִי הִיא חֶלֶק אֱלֹקָה
- 5 מִמַּעַל, וְאִם כֵּן גַּם בִּשְׁעַת
- 6 הַמְרִירוֹת מִצַּד הַנֶּפֶשׁ
- 7 הַבְּהֵמִית וּלְמִירוֹת הַצֶּעֶר וְהַכָּבֵד,
- 8 הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית לֹא מֵאֲבֵרַת אֶת הַגֶּדֶר/
- 9 וְהַצִּיּוֹר שֶׁלָּה וְנִשְׁאֵרַת בְּתוֹךְ גְּדֵרֵי
- 10 הַמִּצִּיאוֹת שֶׁלָּה הָרִי כְּלִשׁוֹן הַזֹּהָר
- 11 שִׁיתֵּכֶן מִצָּב נִפְשֵׁי שְׁבוּ יִהְיוּ שְׁתֵּי
- 12 תַּחֲשׁוֹת וְתַנְשׁוֹת/ סוֹתֵרוֹת זֶה לְזֶה בְּבֵת
- 13 אַחַת בְּכִיָּה תִקְיֵעָא בְּלִבָּאֵי
- 14 מִסְטָרָא דָּא, וְחִדְוָא תִקְיֵעָא
- 15 בְּלִבָּאֵי מִסְטָרָא דָּא⁴¹, בְּכִיָּה
- 16 תִקְיֵעָא בְּלִבֵּי מִצַּד זֶה וְחִדְוָה (שְׁמַחָה)
- 17 תִקְוָה בְּלִבֵּי מִצַּד שְׁנֵי כִי הַכִּי וְהַכָּב
- 18 לֹא מִבְּטֵל לְחִלּוּטִין אֶת הַמִּצִּיאוֹת וְאֵת
- 19 הַגְּדֵרִים וְנִמְצָא, שְׁהִיא הַנֶּפֶשׁ
- 20 הָאֱלֹקִית שֶׁל הַבִּינוּי (וְגַם שֶׁל הַצִּדִּיק,
- 21 כְּאִמּוֹר) נִשְׁאֵרַת בְּמִצִּיאוֹת
- 22 וְאִינָהּ בְּטוֹל. אֲמַנָּם, כְּאִשְׁרֵי
- 23 הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית עוֹבְדָת עִם
- 24 הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמִית, שְׁמִצַּד
- 25 עֲצֻמָּה אֵין לָהּ שׁוֹם שְׁיִכּוֹת
- 26 לְאֱלֹקוֹת כָּלָל, וְכִדִּי לִקְרֵב גַּם אוֹתָהּ
- 27 לְאֱלֹקוֹת נִדְרֵשׁ מִהֶפֶךְ קִצּוּנֵי בִיּוֹת
- 28 בְּכָל מִהּוֹתָהּ, הַדְּבָר אֲכֵן מַחִיִּב אֵת
- 29 הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית עֲצֻמָּה לִבְיִטוֹל
- 30 בְּמִצִּיאוֹת*, כִּפִּי שְׁחוֹלֵךְ וּמִכְאָר - הִנֵּה
- 31 כְּאִשְׁרֵי הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית
- 32 מִבְּאֵרַת לִנְפֶשׁ הַבְּהֵמִית
- 33 שְׁלֵהִיּוֹתָהּ גְּשָׁמִית וְחִמְרִית
- 34 אֵין לָהּ שְׁיִכּוֹת כָּלָל לְעֵנִין
- 35 מִבְּרִיר וּמִזְכָּךְ, אִפִּילוּ יַחֲסִית לְעִנְיָנֵי
- 36 הָעוֹלָם הַזֶּה הַגִּשְׁמִי וּמִפְּלִשְׁכֵּן
- 37 לְעֵנִין רוּחָנִי וְנִפְשֵׁי, וּמִפְּלִשְׁכֵּן
- 38 לְחִבְקוֹת וְהִרְגָּשׁ תַּעֲנוּג אֱלֹקִי,
- 39 וְעֵנִין זֶה נּוֹגֵעַ לוֹ עַד מִצִּיּוֹ
- 40 תַּמְצִית, עוֹמֵק וּפְנִימִיּוֹת הַנֶּפֶשׁ, הִנֵּה כְּאִשְׁרֵי הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמִית
- 41 מִתְּפַעֲלָת מִזֶּה וְאִי־שִׁיכּוֹת לְעִדְיֹתָהּ, רוּחָנִיּוֹת וְאֱלֹקוֹת אֲכֵן מִטְרִידָה
- 42 אוֹתָהּ וּמִפְרִיעָה לָּהּ וְאִכְפֵּת לָּהּ וְנִעֲשֶׂה אֶעְלֶה רִגְשׁ שֶׁל מְרִירוֹת וְצֶעֶר

(* כל זמן שנשארו הציור שלה.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

מִתֵּן-תּוֹרָה. וְהֵעֵנִן בָּזָה, שְׁעֲבֹדֶת הָאֲבוֹת אֲמַנֵּם כִּלְלָה לִימֹד
 תורה ובכל זאת היתה בהגבלה הקשורה במציאותם, דהנה,
 אף-על-פי שְׁעֲבֹדֶת הָאֲבוֹת היתה למעלה מטעם ודעת, ולא
 הייתה מוגבלת בגדרי השכל וההבנה (כשם שההבנה והיראה של הנפש
 האלוהית הם למעלה מטעם ודעת,
 כמבואר לעיל) שְׁהָרִי הָאֲבוֹת הֵן
 הֵן הַמְּרַכְּבָה⁴⁵, והביטול שלהם
 לקדוש-ברוך-הוא דומה ליחס שבין
 המרכבה למנהיג המרכבה שמובן
 מאליה שאין למרכבה שום רצונות
 משלה וענין המְרַכְּבָה הוא
 בְּאִפְךָ שֶׁלִּמְעֵלָה מִטַּעַם וְדַעַת,
 שהרי הכוונה לביטול הרצונות
 האישיים מכל וכל ובפֶּרֶט
 שְׁעֲבֹדָתָם של האבות היתה
 בְּמִסִּירַת נַפְשׁ בְּנִסְיוֹנוֹת שֶׁהָיוּ
 לָהֶם והם עמדו בניסיונות והתגברו
 עליהם בכוח ה' מסירות נפש' והויתור
 על הרצונות האישיים, מְכַלֵּמָקוֹם,
 כֹּל עֲבֹדָתָם הִיְתָה מִצַּד
 מְצִיאוֹת הַנִּשְׁמָה, כשם שאהבת
 ה' של הנפש האלוהית היא חלק בלתי
 נפרד מגדרי המציאות של הנשמה, כך
 העובדה שהאבות הם 'מרכבה' ולמדו
 תורה ועבדו את ה' במסירות נפש
 ועמדו בניסיונות היא חלק מהמציאות
 שלהם וְלֹא הִיְתָה בָּזָה בְּחִינַת
 בְּטוֹל בְּמִצִּיאוֹת כֵּן שְׁגָרִי
 המציאות (הרוחנית הנעלית) שלהם לא
 התבטלה, אלא שכאן נדרשת תוספת
 ביאור: איך אפשר לומר שכל העבודה
 של האבות הייתה בתוך גדרי המציאות
 הרוחנית שלהם, והרי כשם שהנפש
 האלוהית יוצאת מגדרי המציאות שלה
 בעקבות העובדה שהיא מלוכשת בגוף
 גשמי וכאן כמגע עם נפש הבהמית,
 היינו דברים שמעלימים ומסתירים על אורה, כך גם האבות נתקלו בהעלמות
 והסתרים ולמה אם כן עבודתם לא נחשבת ביטול במציאות? על כך בא
 המענה: וְהֵינּוּ, שְׁגָם נִשְׁמוֹתֵיהֶם שֶׁל הָאֲבוֹת הָיוּ מְלַבְּשׁוֹת
 בְּגוּף וּלְכֹן לְכֹאֲרָה חִיָּה מְקוֹם לְשֹׁאֵלָה שֶׁהַתְּגַבְּרוּת עַל הַמִּנְיָעוֹת אִמּוּרָה
 לְהִיחָשֵׁב בִּטּוֹל בְּמִצִּיאוֹת, וּמְכַלֵּמָקוֹם לֹא הָיָה גּוּפָם מְעֵלִים
 וּמִסְתִּירִי, שֶׁהָרִי הָיוּ מְרַכְּבָה לְאֱלֻקִּיּוֹת גַּם מִצַּד הַגּוּף הָאֲבוֹת
 היו בדרגה כזו גבוהה שגם גופם הגשמי לא היה העלם והסתר על אלוקות.
 וְאִף שֶׁעֵנִן הַמְּרַכְּבָה אֵינּוּ מֵאֶחָד עִם הָאֲדָם הָרוֹכֵב, אֲלָא

וְקָשׁוֹר הַנִּשְׁמָה בְּגוּף, כמבואר לעיל בהרחבה שהדבר ייחודי לנשמה
 ולא קיים בשאר הנבראים שנבראו באמצעות דבר ה' ורק הנשמה התקשרה
 והתלבשה בגוף בדרך של "ויפח" שְׁעֵנִן זֶה נֹתֵן בְּנִשְׁמָה בְּפִנְיָמִיּוֹת
 הַיְכָלָת לַעֲלוֹת לְמַעֲלָה מִמְּקוֹרָה, שֶׁזֶהוּ עֵנִן שֶׁל הָעֵדֶר
 מְצִיאוֹתָהּ, אֲלָא, שלמות
 שֶׁ"ויפח" נותן לנשמה את הכוח לכך,
 עדיין הדבר לא יכול להתבצע בפועל
 כיון שְׁהַרְגֵּשׁ הַגִּלּוּי וְהַתַּעֲנוּג
 כו' שְׁבִנְפֶּשׁ הָאֱלֻקִּיּוֹת שֶׁנוֹבֵעַ
 מִכֵּן שֶׁהִקִּירָה לְאֱלֻקוֹת טְבוּעָה בַּעֲצָם
 מִהוּתָהּ וְלִכֵּן כֹּאשֶׁר הִיא מְגִיעָה לְמַצֵּב
 שֶׁל קִירְבָה לְאֱלֻקוֹת וְדִבְקוֹת בְּאֱלֻקוֹת
 אֵין בָּהּ 'בִּטּוֹל בְּמִצִּיאוֹת' וְאִדְרָבָה כֹּל
 שִׁישׁ לֵה יוֹתֵר 'גִּלּוּיִים' וְיוֹתֵר
 'הַרְגִּישִׁים' מְצִיאוֹתָהּ יוֹתֵר מוֹדַגְשָׁת,
 וְנִמְצָא שֶׁהַהֲרָגָשׁ וְהַגִּלּוּי הָאֲמִוּרִים
 מִהוּוִים מֵעֵין מַחֲסוֹם אֲשֶׁר מוֹנֵעַ
 לְהַרְגֵּשׁ הַבְּטוֹל בְּמִצִּיאוֹת,
 וּמִתְגַּלֶּה הַבִּטּוֹל דּוּקָא עַל-יְדֵי
 הַנִּפְשׁ הַבְּהִמִית, עַל-יְדֵי-זֶה
 שֶׁהַנִּפְשׁ הַבְּהִמִית מְסִתִּירָה
 וְנִלְחַמְתָּ נֶגְדַּ הַיְוִתָה חֵלֶק
 אֲלֶיהָ - עַל-דֶּרֶךְ שִׁשְׁטוֹת
 דִּלְעֲמַת-זֶה' מְעוֹרֵר שְׁטוֹת
 דִּקְדֻשָּׁה כְּמִבּוֹאֵר ב'הַמִּשְׁךְ הַמֵּאֲמָרִים
 ב'אֵת לַגִּנִּי' שֶׁבְּצֵד שֶׁאֵינוֹ צֹד הַקְדוּשָׁה
 הַחֲטָאִים נִקְרָאִים 'שְׁטוֹת' (כמאמר
 חֲכָמֵינוּ ז"ל "אֵין אִדָּם חוֹטֵא אֲלָא אִם
 כֵּן נִכְנַס בּוֹ רוּחַ שְׁטוֹת") וְלַעֲוֹת זֹאת
 עֲבוּרָת ה' מַעַל וּמַעֲבֵר לְמוֹכֵן וּמִתְחַיֵּב
 עַל פִּי טַעַם וְדַעַת נִקְרָאת 'שְׁטוֹת
 דִּקְדוּשָׁה".
 (ו) וְכִמּוֹ כֵּן הוּא גַם בְּתוֹרָה,
 כשם שבנשמה העליונה הגדולה שלה
 היא הודות לירידה הגדולה כך גם
 בתורה שְׁדוּקָא עַל-יְדֵי יְרִידָה
 הַתּוֹרָה לְמִטָּה לְבַחֲחִינַת מְצִירִים וְיִצְרֵה-הָרַע, כְּדִבְרֵי חֲכָמֵינוּ ז"ל
 שֶׁהוּבָאוּ לְעִיל (בסעיף ב) אֲדוּתָהּ הַמַּעֲנָה לְטַעֲנָה הַמֵּלָאכִים לְתַת אֶת הַתּוֹרָה
 בְּשִׁמִּים שֶׁהַתּוֹרָה יִרְדֵּה דּוּקָא לְעוֹלָם הַזֶּה שִׁישׁ כּוֹ מְצִירִים וְיִצְרֵה הָרַע, הִנֵּה
 דּוּקָא עַל יְדֵי הִירִידָה נִעֲשֶׂה בְּסוּפּוֹ שֶׁל דְּבַר תּוֹסֶפֶת עֲלֹי בְּתוֹרָה
 שֶׁלֹּא הִיָּה קִיָּם בַּהּ לִפְנֵי הִירִידָה.
 וְזֶהוּ הַחֲדוּשׁ דִּמְתֵּן-תּוֹרָה עַל מַעֲשֶׂה הָאֲבוֹת, דָּאִף שֶׁקִּיָּמוּ
 כֹּל הַתּוֹרָה עַד שֶׁלֹּא נִתְּנָה⁴⁴ וְאִם כֵּן לְכֹאֲרָה לֹא הִיָּה בְּמִתֵּן תּוֹרָה
 חֲדוּשׁ גָּדוֹל, מְכַלֵּמָקוֹם, אֵין זֶה בְּדוּמָה לְכִמּוֹ שֶׁהִיָּה אַחֲרֵי

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

זאת, שנתלבשה גם ביצר-הרע שהוא ענין הפכי ומנגד
לאלקות, וזהו ירידה גדולה נוספת והינו, לפי שדוקא על-ידי
העבודה עם המנגד (לא רק העבודה דנפש האלקית עצמה
גם פאשר יש לה מנגד ולכן כשיא עובדת עם עצמה היא נאלצת
להתגבר על ההתנגדות ועל העלמות
והסתרים אבל עדיין אין זה 'ביטול'
במציאות' כמבואר לעיל בהרחבה,
אלא העבודה עם המנגד
(עצמו), באים לבחינת בטול
במציאות, כנ"ל.

(ז) וזהו גם המשמעות הפנימית
על-פי חסידות של מה שכתוב
במדרש⁴⁷ על פסוק⁴⁸ לריח
שמניך טובים שמן תורק
שמך, כנסת ישראל משבחת את
הקדוש-ברוך-הוא שהשמים שלו הם
בעלי ריח טוב ומוסיפה ואומרת
שכאשר מריקים את השמן הוא טוב
וערב גם למרחוק ועל כך אומר
המדרש שיש לדרוש את הפסוק
שכנסת ישראל אומרת לה' - כל
המצות שעשו לפניך האבות
ריחות היו אבל אנו שמן
תורק שמך, והכוונה היא להדגיש
את מעלת המצוות של בני ישראל
לאחר מתן תורה לעומת המצוות
שעשו האבות, שהיא כמעלת השמן
לעומת הריח דריח הוא הארה
בלבד ביחס לעצם הדבר שממנו
הריח נובע ונודף, והינו, דאף
שריח הוא דבר שהנשמה
נהנית ממנו⁴⁹, ולכן קבעו חכמינו
לברך ברכת הנהנין על ריח כשם
שמברכים על מזון וכאשר האדם
מתעלה ומאבד את ההכרה נעשה
המשכת והתעוררות החיות
מחדש על-ידי הריח, ואם כן
הריח הוא בהחלט בעל חשיבות רבה
מפל-מקום הרי זה הארה
בלבד, ביחס לדבר עצמו שהרי

פעלת הריח בעת ההתעלפות שמועילה להשיב את החיות היא רק
כשנסתלקה המשכת הארת החיות, אבל העצם ישנו עדין
בגופו והריח לא מסוגל, כמובן, להחיות מתים ומכאן שעם כל חשיבותו

הוא דבר אחר שאננם בטל וחסר רצונות משלו אבל בכל זאת מהות
אחרת, ואם כן היה אולי מקום לומר שהאבות לא התאחדו עם האלקות
בהתאחדות מוחלטת וגם הם נזקקו להתגבר על העלם והסתר מצד הגוף הרי
מפל-מקום למרות שענין המרכבה אין משמעו אחדות עם הרוכב ולכן

הביטול של האבות לא היה בדרגה
שהתאחדו עם אלקות לגמרי, בכל
זאת למרות שאין התאחדות מוחלטת,
הביטול מספיק גדול ועמוק ברמה כזו
אשר אין זה מעלים ומסתיר
ומנגד כו'. וגם הנסיונות
שהיו להם, לא היו כמו
הנסיונות שהיו במצרים כו'
ורק נסיונות קשים כמו אלה שעליהם
בא המענה למלאכים "כלום למצרים
יירדתם" הם ירידה שכדי להתעלות
ממנה יש צורך בביטול במציאות.
ונמצא, שעבודת האבות
היתה מצד מציאות הנשמה,
ולא היה בה ענין הבטול
במציאות ובהתאם לזה הייתה גם
ההתעלות שלהם. ורק במתן
תורה שהיה לאחר היציאה
ממצרים, כור הפרזל⁴⁶,
כמבואר בחסידות בהרחבה שהשעבוד
הקשה בעבודת פרך במצרים זיך
ועדין את בני ישראל מבחינה רוחנית
להיות ראויים לקבלת התורה כך
שדוקא במתן תורה ולא בימי האבות
נעשית העבודה באפן של
בטול במציאות. וזהו החדוש
דמתן-תורה, באפן שלמצרים
ירדתם ויצר-הרע יש ביניכם,
שמלבד זאת שהתורה ירדה
מלמעלה למטה ירדות רבות עד
לירידה לעולם הזה הגשמי שכאן היא
התלבשה בדיו וקלף גשמי בהם
כתובים דברי התורה ובהלכות
בענינים גשמיים, נתלבשה
גם בטענות של שקר, שכן
בהלכות מסוימות דיני ממונות טיעוני
בעלי הדין הם כאלה שאחד מהם בוודאי אינו אומר אמת שזהו ענין
מצרים ויצר-הרע, שלא זו בלבד שנתלבשה התורה
במצרים, מצרים וגבולים של העולם הזה הגשמי, הנה עוד

קודש ישראל להוי' ראשית תבואתה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 של הריח בסך הכול כחור מועט ומוגבל. מה-שאינ-כן שְׁמֵן תורק
2 שְׁמֵךְ הוא המִשְׁכֶּת העֶצֶם כאשר במשל הכוונה לשמן עצמו ולא רק
3 לריחו ובנמשל הכוונה שמעשה המצוות של האבות המשיך וגילה הארה
4 מאלוקות, ומעשה המצוות שלאחר מתן תורה ממשיך ומגלה את עצם
5 האלוקות. וזוהי מַעֲלַת הַעֲבוּדָה
6 שְׁלֹאֲחֵרִי מִתֵּן-תּוֹרָה עַל
7 עֲבוּדַת הָאֲבוֹת, שְׁעֲבוּדַת
8 הָאֲבוֹת הִיְתָה מִצֵּד מְצִיאוֹת
9 הַנִּשְׁמָה, וְלֹא הָיָה בָּהּ בְּטוֹל
10 בְּמִצְיָאוֹת, כַּמְבוּאָר לְעִיל בַּהֲרַחֲבָה
11 וְלִכְּנֹן כָּל הַהִמְשָׁכָה הִיְתָה
12 הָאָרֶה בְּלִבּוֹ, מֵה־שְּׁאִין-כֵּן בְּמִתֵּן-תּוֹרָה,
13 בְּמִתֵּן-תּוֹרָה, בְּאֲשֶׁר לְמִצְרִים
14 יִרְדָּתָם וַיֵּצֶר-הָרַע יֵשׁ בִּינֵיכֶם,
15 נִמְשָׁךְ הָעֶצֶם, וְהִינּוּ מִצֵּד
16 הַבְּטוֹל כּו' פֶּנ"ל.
17 וְהִעֲנִין בָּזֶה, דָּעִם הֵייתָ
18 שְׁעֲבוּדַת הָאֲבוֹת הִיא בְּמִדְרָגָה
19 נְעִלִית, וְאֵלּוּ הַעֲבוּדָה
20 שְׁלֹאֲחֵרִי מִתֵּן-תּוֹרָה, לְאֲחֵרִי
21 שְׁלִמְצִרִים יִרְדָּתָם וַיֵּצֶר-הָרַע
22 יֵשׁ בִּינֵיכֶם, הִיא בְּמִדְרָגָה
23 פְּחוּתָה, שֶׁהִיא מוֹכֵן כִּי לְמִדּוֹת
24 שֶׁבְּעֲבוּדַת הָאֲבוֹת (כְּמוֹ בְּעֲבוּדַת הַנֶּפֶשׁ
25 הָאֱלוּקִית מִצֵּד עֲצֻמָּה) אֵין 'בִּטּוֹל'
26 בְּמִצְיָאוֹת' בְּמוֹכֵן שֶׁל יִצְיָאָה מִכָּל גִּדְרֵי
27 הַמִּצְיָאוֹת וְהַתְּבַטְלוֹת מוֹחֲלֻטָּה, בְּכָל
28 זֹאת אֵין סִפֵּק שֶׁעֲבוּדַת הָאָדָם נְעִלִית
29 לֹאִין שִׁיעוֹר לִגְבִי עֲבוּדַת כָּל יִהוּדֵי כָּל
30 מִצֵּב וּרֶק עַל הָאֲבוֹת נֶאֱמָר שֶׁהִיוּ
31 'מֵרַבְּבָה' לְאֱלוּקוֹת, וְלִמָּה אִם כֵּן
32 הַעֲבוּדָה הַנְּעִלִית מֵאֵד שֶׁל הָאֲבוֹת
33 מִמְּשִׁיכָה וּמְגַלָּה רַק הָאָרֶה, וְהַעֲבוּדָה
34 הַפְּחוּתָה וְהַנְּמוּכָה שֶׁלֹּנוּ מִמְּשִׁיכָה אֵת
35 הָעֶצֶם? אֵלֶּא הַבִּיאור הוּא כִּי מִפְּלִ-
36 מְקוֹם, הָרִי יָדוּעַ שְׁפָחִינָה
37 הָעֶצֶם אֶפִּילוֹ בְּמִדְרָגָה
38 פְּחוּתָה, הִיא גְּבוּהָה יוֹתֵר
39 מֵאֲשֶׁר הָאָרֶה שְׁמִמְדִּירִיגָה
40 עֲלִיוֹנָה כֵּן שֶׁבְּסוּלָם הִדְרִיגוֹת בּוֹדֵאֵי
41 שֶׁעֲבוּדַת הָאֲבוֹת נְעִלִית יוֹתֵר, וּמִצֵּד שֶׁנִּי
42 דּוּקָא עֲבוּדַת הַפְּחוּתָה שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאחֹר מִתֵּן תּוֹרָה יֵשׁ בָּהּ מַעֲלָה שְׁאִין
43 בְּעֲבוּדַת הָאֲבוֹת וּרֶק בָּהּ נִמְשָׁךְ הָעֶצֶם.

- 44 וְאַחַת הַדְּגֻמָּאוֹת עַל זֶה הִיא מִמָּה שְׁאֵמְרוּ חֻמֵּינוּ בְּגִמְרָא חֲכָם
45 עֲדִיף מִנְּבִיא⁵⁰, וְהִינּוּ לָפִי שְׁהִנְבּוּאָה בְּסֹדֵר הַסְּפִירוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת
46 הִיא בְּכַחֲשִׁינָה נִצָּח-וְהוֹד, הַסְּפִירוֹת הַמְּשֻׁמָּשׁוֹת אֲמִצְעִי לְהַעֲבִיר וּלְמַסּוֹר
47 אֵת הַהִשְׁפָּעוֹת מֵהַפְּנִימִיּוֹת אֶל הַחִיצוֹנִיּוֹת, מֵהַשְׁכָּל וְהַמִּידוֹת אֶל הַמַּעֲשֶׂה וְכֵן
48 מַעֲלוֹם לְעוֹלָם וַיְכֻזָּה גּוֹפָא עֲצֻמוֹ
49 יֵשׁ בָּמָה חֲלוּקִים, הַבְּדִלִים
50 וְדִרְגוֹת שׁוֹנוֹת בְּהַתָּאם לְחֻלּוּקָה
51 הַכְּלָלִית שֶׁל הָעוֹלָמוֹת הָעֲלִיּוֹנִים
52 לְאַרְבַּעַת הָעוֹלָמוֹת אֲצִילוֹת, בְּרִיאָה,
53 יְצִירָה וְדִבְיָאוֹת יִשְׁעִיָּה הִיא
54 בְּנִצָּח-וְהוֹד דְּבִרְיָאָה (שְׁבָהָם)
55 נִתְּלַבְּשׁוּ נִצָּח-וְהוֹד
56 דְּאֲצִילוֹת), וְנִבּוּאָת יִחְזָקָאֵל
57 הִיא לְמִטָּה יוֹתֵר, שְׁהִיא רַק
58 בְּכַחֲשִׁינָה נִצָּח-וְהוֹד דִּיצִירָה,
59 וְלִכְּנֹן חֲכָם עֲדִיף וְנִעְלָה מִנְּבִיא,
60 לָפִי שְׁהִנְבּוּאָה הִיא רַק
61 בְּנִצָּח-וְהוֹד, וְהַחֲכָמָה הָרַשׁוּנָה
62 וְהַתְּחַלָּה שֶׁל כָּל הַסְּפִירוֹת הִיא
63 בְּכַחֲשִׁינָה נְעִלִית יוֹתֵר, מִנְּצַח וְהוֹד
64 שֶׁבָּאוֹת בְּסֹדֵר הַסְּפִירוֹת רַק לֵאחֹר עֵיקֶר
65 הַשְׁכָּל (חֻכְמָה, בִּינָה, דַּעַת) וְעֵיקֶר
66 הַמִּידוֹת (חֶסֶד, גְּבוּרָה, תַּפְאֶרֶת) וְכִמּוֹ
67 רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי
68 וְהָאֲרִיז"ל שְׁהִשְׁיָגוּ בְּכַחֲשִׁינָה
69 נְעִלוֹת הֶרְבֵּה יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר
70 בְּכַחֲשִׁינָה נִצָּח-וְהוֹד, וּמִפְּלִ-
71 מְקוֹם מְשַׁחֲרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ
72 נִשְׁלָה נְבוּאָה⁵¹, וְאֵלּוּ הַחֲכָמָה
73 נִשְׁאָרָה, אֵף שֶׁאִם הַנְּבוּאָה נִיטְלָה
74 בְּגִלְגֵּל מַעֲלָתָה הַגְּדוּלָּה שֶׁלָּא הִיִּיתָה
75 יְכוּלָה לְהִיּוֹת לֵאחֹר הַחוּרְבָן וְהַהֶעֱלֵם
76 וְהַסְתָּר עַל אֱלוּקוֹת שִׁירֵד הָעוֹלָם
77 בְּעֻקְבוֹתָיו, הָרִי אִם נִצַּח וְהוֹד חָדְלוּ
78 לְהֵאֵיר קֵל וְחוֹמֵר שֶׁהַחֻכְמָה הִיִּיתָה
79 צִרְכָּה לְהִיפָּסֵק, וְלִמָּה הַחֻכְמָה נִשְׁאָרָה
80 גַּם לֵאחֹר הַחוּרְבָן? וְהִינּוּ לָפִי
81 שִׁישׁ מַעֲלָה יִתְרָה בְּנִבּוּאָה עַל
82 הַחֲכָמָה (לְמִדּוֹת שֶׁבְּסֹדֵר הַמִּדְרִיגוֹת
83 הַחֻכְמָה נְעִלִית מִנְּצַח וְהוֹד). וְהַבִּיאור
84 בָּזֶה⁵², דָּעִם הֵייתָ שְׁחָכֶם
85 עֲדִיף מִנְּבִיא לָפִי שְׁמִשְׁגִּי בְּמִדְרָגוֹת עֲלִיוֹנוֹת יוֹתֵר, מִפְּלִ-
86 מְקוֹם, הָרִי הַשְּׁגָתָה הַחֲכָם הִיא רַק יְדִיעַת הַמִּצְיָאוֹת בְּלִבּוֹ,

(50) ב"ב יב, א. 51) ראה תוספתא סוטה פי"ג, ד. ירושלמי סוטה פ"ט הי"ג. שהש"ר פ"ח, ט (ג). וראה יומא ט, ב. סוטה
מח, ב. ובכ"מ. 52) ראה תניא אגה"ק סי"ט.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

האלוקות כשהיא עובדת את ה' מצד עצמה מתענגת על ה', ודבר זה לא שייך
כלל לנפש הבהמית מפל-מקום, היא נעלית יותר מעבודת
הנפש האלקית מצד-עצמה, כי, בעבודת הנפש האלקית
מצד-עצמה (היינו שגם בהיותה מלפשת בנפש הבהמית
ומרגישה את הרחוק דנפש
הבהמית, מפל-מקום,
העבודה היא עבודת הנפש
האלקית מצד-עצמה ועדיין יש
עבודות שמוחזרות לה מבלי לשתף
בכך את הנפש הבהמית), עדין לא
נתבטל ממציאותו (פנ"ל),
ולכן צריכה להיות העבודה
עם הנפש הבהמית דוקא,
והינו, לא העבודה דמסירות-
נפש שהיא להפשיט את
עצמו (אויסטאן זיך להתפשט
ולא להיות מלוכש) מהנפש
הבהמית ולמסור את הנפש
לאלוקות למרות ההעלם וההסתר,
ולא העבודה דשכירת הנפש
הבהמית כך היא תפסיק להתאוות
לענייני העולם הזה לא בגלל שהיא
השתכנעה באמיתות האלוקות וחל בה
שינוי אלא בגלל 'שכירה', אלא
צריך לפעל (דורכטאן לבצע)
את העבודה עם הנפש
הבהמית עצמה, לפעל
במדות דנפש הבהמית שהם
בבחינת קשה בארז⁵⁶, שיהיה
בהם הבטול, כך שהנפש הבהמית
תמשיך להתקיים ולפעול אבל כל
הכוחות שלו יופנו לאלוקות ובטול
זה הוא בטול המציאות.
ועל-ידי הבטול במציאות
דנפש הבהמית, באה גם
הנפש האלקית שהיא זו שפעלה

והינו, שאינו משיג ומפיר את המציאות כי אם באפן של
ידיעה בלבד. וגם השגת רבי שמעון בן יוחאי והארז"ל
שהיתה ברוח הקדש, הרי ידוע שרוח הקדש היא רק
ביצירה⁵³, וכן ד' שנכנסו לפרד"ס⁵⁴, כמסופר בגמרא בפרטיות
על ארבעה שנוכחו לפרדס הרוחני של
קירבה לאלוקות (ואצל כל אחד מהם
הכניסה ל'פרדס' והיציאה ממנו הייתה
באופן אחר) והיתה השגתם רק
ביצירה, ומה שהשיגו על-
ידי-זה בעולם האצילות היה
רק בבחינת ידיעת המציאות
ולא יותר כי סוף סוף מדובר בענייני
אלוקות רוחניים ומופשטים שקשה
להבין ולהשיג את מהותם בצורה
ברורה. מה-שאין-כן נבואה
היא בבחינת הכרה, שמפיר
את המציאות, וכמו שכתב
רבי חיים ויטל בשערי
הקדושה⁵⁵
שבאותה המדרגה שבה
היתה הנבואה, נחקקו
ונצטטו במחשבת הנביא
כו', ולכן גדלה מעלת
הנבואה על החכמה, דהגם
שהחכמה היא במדרגות
נעלות יותר, בסולם הדרגות
מפל-מקום גדלה מעלת
הנבואה, לפי שהיא בבחינת
הכרה ברורה ומאירה במהות
הדברים. ונמצא, שבחינת
העצמי ממדרגה תחתונה
היא למעלה מהארה
שממדרגה עליונה וזה הביאור
באמור לעיל שמבחינת סולם הדרגות,
האבות הן במדרגה עליונה ואנו
במדרגה פחותה. ואילו בהמשכה, יש
מעלה בעבודה שלאחר מתן תורה
שדווקא היא פועלת את המשכת
העצם.
ועל-דרך-זה יובן גם
בעבודה, שהעבודה עם
הנפש הבהמית, עם היותה
במדרגה פחותה, שהרי הנפש

(53) ראה שעה"ק להרח"ו ח"ג שער ו. (54) חגיגה יד, ב. (55) שם שער ה"ו. (56) ראה תו"ח בראשית ט, א ואילך. המשך תער"ב ח"א ע' תע ואילך. ובכ"מ.

קודש ישראל להוי' ראשית תבואתה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 את הדבר בנפש הבהמית לבחינת בטול במציאות. וכידוע
2 במעלת ה'פעלי תשובה' שמצד הרגש הרחוק, כיון שבעבר,
3 קודם שעשו תשובה היו רחוקים, הרי לאחר שעשו תשובה ונתקרב
4 עבודתם היא בלשון הווה ברעותא יתיר ובחילא יתיר⁵⁷,
5 בתוספת רצון ובתוספת כוח שמעלת
6 עבודתם של בעלי התשובה היא
7 לא רק לגבי עבודת הצדיקים
8 שעבודתם אינה מצד הרחוק
9 כלל, וכיוון שלא היו רחוקים אין
10 להם את תחושת נעימות וערבות של
11 ההתקרבות שישנה אצל בעלי התשובה
12 אלא גם לגבי עבודת
13 הבינונים שההתעוררות
14 אצלם היא מצד הרחוק
15 (פנ"ל סעיף ה), ואם כן לכאורה
16 גם הבינונים שווים בענין זה לבעלי
17 התשובה אבל לאמתו של דבר מעלה
18 זו מיוחדת רק לבעלי התשובה כי,
19 בעבודת הבינונים הרחוק
20 הוא מצד הנפש הבהמית,
21 והעבודה היא הנפש
22 האלקית, שאינה בכחינת
23 בטול במציאות, וכשאין יציאה
24 מוחלטת מגדרי המציאות גם תחושת
25 הירחוק לא מביאה להתעלות העצומה
26 ללא גבול מה שאין-פן עבודת
27 התשובה שהיא עבודה עם
28 הנפש הבהמית היא כן מתבטלת
29 במציאות כדי להתקרב לאלוקות,
30 ולכן הרי זה ברעותא יתיר
31 ובחילא יתיר. וכמשל אמת המים שפאשר ישנה
32 המים שפאשר ישנה סתימה
33 המונעת את הלוח המים, סכר
34 המונע את הורמה הגה על-ידי
35 ההסתר נעשה התגברות
36 המים (וגם הסתימה עצמה
37 הולכת ואם הורם חזק באמת, בסופו
38 של דבר, לא זו בלבד שהסכר מגביר
39 את הורמה אלא שבסופו של דבר
40 הסכר עצמו נפרץ). וכמו כן הוא
41 גם בעבודה, שעל-ידי עבודת
42 התשובה, שהיא העבודה עם
43 הנפש הבהמית עצמה, אזי
44 מתחדש התקף הנפש
- האלקית "בחילא יתיר" לעומת התוקף של הנפש האלוהית מצד עצמה.
(ח) וזהו קדש ישראל להוי' ראשית תבואתה, שיש בזה
כמבואר בתחילת המאמר ב' ענינים. ענין הא', שהם בני ישראל
בתרומה, מאכל אדם. וענין הב' שהם קעמר, מאכל
בהמה. וההוספה בענין הב'
על הענין הא' היא, שצריכה להיות העבודה עם הנפש
הבהמית דוקא ולכן לא זו בלבד
שההוספה אינה מיותרת, אלא היא
רבת חשיבות. והינו, שאין
מספיק העבודה דנפש
האלקית עצמה, כיון שזוהי
עבודה הקשורה עם מציאותו
המוגדרת של האדם, וגם פאשר
הנפש האלקית מלפשת
בנפש הבהמית, שאז כבר יש
צורך להתגבר על מניעות ועיכובים
והעלמות והסתרים ולעמוד בנסיגות
וכל זה אמור לגרום לנפש האלוהית
'ביטול במציאות', עדיין לא די בכך
שכן הגה לא מפעי אין צריך לומר
בצדיקים שהתעוררות
האהבה באה על-ידי
ההתבוננות בגדולת ה' ובמעלות,
אלא גם בבינונים
שהתעוררות האהבה באה
על-ידי הרחוק, והצער והכאב על
הירחוק מאלוקות הוא הגורם והמעורר
בהם את הצימאון ואת האהבה הרי
גם בהם עדיין אין 'ביטול במציאות'
כיון שהרחוק הוא מצד
הנפש הבהמית, והעבודה
היא עם הנפש האלקית, הרי
היא נשארת עדן במציאותה,
כמבואר לעיל, וכל העבודה
מגיעה רק לבחינת העולם
שישנו במציאות כיון שהנשמה
נשארת במציאות, הרי עבודת ה' בדרך
זו עולה למעלה רק עד הדרגות הללו
באלוקות שהן אמנם נעלות כל כך עד
שהן נעלמות ונסתרות אבל מדובר
בהעלם שעדיין ישנו במציאות ולא

(57) ראה זח"א קכט, ב. וראה אוה"ת שה"ש ח"ב ע' תרנא ואילך.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 העלם מוחלט. ובכדי להגיע לבחינת העלם שאינו במציאות,
2 דרגות נעלות במידה כזו שלא מתגלות כלל הרי זה על-ידי העבודה
3 עם הנפש בהקמת עצמה שהרי זו העבודה של 'ביטול במציאות'.
4 וזהו ענין העבודה הרוחנית של קצירת העמר, מאכל בהמה⁵⁸,
5 שמתעם זה הפסוק מדמה את בני
6 ישראל לא רק לתרומה אלא גם לעומר
7 שעל-זה נאמר⁵⁹ מהחל
8 חרמש בקמה, קמה מלשון
9 קומה⁶⁰, דקאי על קומת
10 הנפש בהקמת⁶¹, כי לא די
11 לבטל ולהעלות רק פרט אחד בנפש
12 הבהמית אלא יש לחולל שינוי בכל
13 ה'ציור קומה' שלה היינו בכל הדרגות
14 מתחילה ועד סוף וצריך לפעל
15 בטול במציאות בקומת הנפש
16 בהקמת כולה בכל הדרגות ובכל
17 הפרטים ולכן בימי ספירת העומר שהם
18 מ"ט ימים עוסקים בירור כל שבע
19 המידות בפרטיות, כפי שכל אחת מהן
20 כלולה מכל השבע (מ"חסד שבחסד" 13
- עד "מלכות שבמלכות"), ועל-ידי הבטול במציאות הנפש
21 בהקמת לפרטיה ופרטי פרטיה נעשה בטול במציאות גם בנפש
22 האלקית, ועל-ידיה מגיעים לבחינת העלם שאינו
23 במציאות, דרגות גבוהות ביותר באלוקות שנעלמות לחלוטין ומציאותן
24 איננה ניכרת כלל ולמעלה יותר
25 ועד - לעצמותו יתברך, שזה
26 נמשך דווקא על-ידי העבודה
27 בברור הנפש בהקמת וגופו
28 וחקלקו בעולם, ועל ידי בירור
29 והעלאה זו, האדם לא רק מתעלה
30 בעצמו ומתקרב לאלוקות בעצמו אלא
31 שעושה את העולם דירה לו
32 יתברך⁶², שלמטה בעולם
33 הנה שהוא עולם נחות ותחתון שאין
34 למטה הימנו יהיה גלוי עצמותו
35 יתברך ממך.
- להגיע לבחינת העלם שאינו במציאות, הרי זה
1 על-ידי העבודה עם הנפש בהקמת עצמה. וזהו
2 ענין קצירת העמר, מאכל בהמה⁵⁸, שעל-זה
3 נאמר⁵⁹ מהחל חרמש בקמה, קמה מלשון
4 קומה⁶⁰, דקאי על קומת הנפש בהקמת⁶¹,
5 וצריך לפעל בטול במציאות בקומת הנפש
6 בהקמת, ועל-ידי הבטול במציאות בקומת
7 הנפש בהקמת נעשה בטול במציאות גם בנפש
8 האלקית, ועל-ידיה מגיעים לבחינת העלם
9 שאינו במציאות, ולמעלה יותר - לעצמותו
10 יתברך, שזה נמשך על-ידי העבודה בברור הנפש בהקמת וגופו וחקלקו
11 בעולם, שעושה את העולם דירה לו יתברך⁶², שלמטה בעולם הנה יהיה גלוי
12 עצמותו יתברך ממך.

(58) ראה ד"ה משכני פ"ה (לעיל ע' 18). וש"נ. (59) פ' ראה טז, ט. (60) רא"ש סוף פסחים. כסף משנה הל' תמידין ומוספין פ"ז הכ"ג בשם ראשונים. שו"ע אדה"ז או"ח סתפ"ט ס"ד. וראה זח"ג קכד, רע"א. ועוד. (61) ראה בארוכה ד"ה לה"ע ספירת העומר (לעיל חכ"ב ע' 299 ואילך). וש"נ. (62) ראה תניא פלו.

המשך ביאור למס' זבחים ליום שני עמ' א

- 1 מי חטאת, משום שיש כאן רק כל שהו מהפסולים, ואף להזאה די
2 בכל שהו שהרי סובר שאין צריכה שיעור, וכל אחת מההזאות
3 אינה יכולה להיות קטנה משיעור כל שהו.
4 הגמרא מקשה על פירושו של ריש לקיש: מיתבי, שנינו בברייתא
5 (תוספתא פרה פ"ח ה"א), מים פסולים שנפלו לצלוחית של מי חטאת, כל
6 המים שבצלוחית פסולים להזאה. רבי חולק ואומר, לרבך רבי
- אליעזר שסובר במשנה שמי חטאת שנתערבו בהם מים פסולים,
7 מזה שתי הזאות ונסהר, הוזה כל שהוא מטהרת, והוזה אין צריכה
8 שיעור. וכן סובר שהוזה שמחצה ממנה בשר ומחצה פסול, כשרה,
9 ואין אומרים שמטהרת רק כשכולה מי חטאת. וקשה לריש לקיש
10 שאמר שלרבי אליעזר 'הזאה צריכה שיעור'.
11

המשך ביאור למס' זבחים ליום רביעי עמ' ב

- 1 להיכל, כגון דם חטאות חיצוניות, קרינן ליה גם את סופו של
2 הפסוק 'פנימה', ונפסל בבואו אל קודש הקדשים. אבל כל היבא
3 דלא קרינן אל הקודש, וכגון דמים אלו שמצותם בהיכל, לא קרינן
4 'פנימה', ואינם נפסלים בהכנסתם לקודש הקדשים. או דלמא נפסל
5 דמם אם נכנסו לקודש הקדשים, היות ושלם במקומן הוא - שנכנס
6 דמם פנימה למקום שאינו ראוי להם.
7 ואם תימצי לומר - אם נכריע את הספק ונאמר שלא במקומן הוא,
8 שסוף סוף נכנסו הדמים פנימה למקום שאינו ראוי להם, ועל זה
9 הקפידה התורה ונפסלו. עדיין יש להסתפק בדמם של פיר ושעיר
10 של יום הכיפורים, שהיה מדמן על הפדים של הארון שבקודש
11 הקדשים, כמצותם, והוציאן להיכל כדי להזות מדמם על הפרוכת
- כדינם, וחזר והכניסן פנימה לקודש הקדשים שלא לצורך, מהו
12 הדין. מי אמרינן מקומן הוא, אין זה נקרא שהכניס הדם למקום זר
13 שאינו ראוי להם, שהרי היה צריך להזות מהם בתחילה בקודש
14 הקדשים על בין הבדים, או דלמא - או שמא, הואיל ונפק - כיון
15 שיצא הדם מקודש הקדשים ונעשתה כבר מצותו שם, נפק - יצא
16 לגמרי, ושוב אין זה מקומו הראוי, ואם יחזור ויכניסו, יפסל בכך.
17 ואם תימצי לומר שלאחר שיצא הדם מקודש הקדשים, הואיל ונפק
18 נפק - שוב אין זה מקומו ונפסל, עדיין יש להסתפק מה הדין אם
19 הוזה מדמן של הפר או השעיר על הפרכת, בעומדו כמצותו בין
20 הפרוכת למזבח
21

בס"ד. שיחת שבת פרשת פינחס, מברכים החודש מנחם-אב, ה'תשח"י.

בלתי מוגה

- א. בהתחלת¹ פרשת פינחס מספרת התורה אודות דברי הקב"ה "פינחס בן אלעזר וגו' השיב את חמתי
גו' בקנאו את קנאתי וגו' לכן הנני נותן לו את בריתי שלום, והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם",
שאף-על-פי שכבר ניתנה כהונה לזרעו של אהרן, לא ניתנה אלא לאהרן ולבניו שנמשחו עמו
ולתולדותיהם שיולידו אחר המשחתן, אבל פינחס שנולד קודם לכן ולא נמשח, לא בא לכלל כהונה עד
שהרגו לזמרי².
- וצריך להבין: עבור עבודה – נותנים שכר, וככל שהעבודה היא גדולה ונעלית יותר, יגדל יותר שכרה.
אבל כהונה – אינה ענין של שכר, אלא ענין השייך ל"טבע", טבע אהרן ובניו. בשעה שהקב"ה צוה
למשוח את אהרן ובניו, אזי הבדיל וקידש אותם מכל בני ישראל, כמו שכתוב³: "ויבדל אהרן להקדישו
קודש קדשים הוא ובניו עד עולם", שהם וכל יוצאי חלציהם יהיו כהנים, אבל אלו שמוצאם אינו מאהרן
ובניו שנמשחו, אין מקום שענין של עבודה יסייע להיות כהנים. זאת אומרת, שכהונה היא דבר שהטביע
הקב"ה כמו טבע בבריאה, שאהרן ובניו – בטבעם קדושים הם.
- וכמו שכתב רש"י⁴ בנוגע לכהונה, "גבולות חלק הקב"ה בעולמו, יכולים אתם להפוך בוקר לערב,
כן תוכלו לבטל את זו, שנאמר⁵ ויהי ערב ויהי בוקר ויבדל, כך ויבדל אהרן להקדישו וגו'" –
ואם-כן אינו מובן: כיון שפינחס מצד עצמו לא היה כהן, כיצד קיבל כהונה על-ידי העבודה ד"בקנאו
את קנאתי וגו'", "תחת אשר קנא לאלקיו וגו'"⁶?
- ב. לאחר שהתורה מסיימת את הסיפור אודות פינחס והענינים שהיו קשורים לזה, ובאו כתוצאה מזה
הציווי על מלחמת מדין, ומנין בני ישראל, שבא בסיבת המגיפה) – מסופר בהמשך הפרשה אודות
חלוקת ארץ ישראל⁷, אודות התמנות יהושע לרועה ישראל שיכניס את בני ישראל לארץ ישראל⁸,
ואחר-כך, עד לסיום הפרשה, באה פרשת הקרבנות⁹, שחלק מהקרבנות (כמו שתי הלחם, כמה מקרבנות
ציבור, נסכים¹⁰) היו יכולים להקריב רק בארץ ישראל¹¹.
- וכיון שמסופר אודות כל ענינים אלו בפרשה שנקראת על שם פינחס, הרי מובן, שהכניסה לארץ
ישראל, וכל הענינים הקשורים עמה, יש להם שייכות לפינחס, שעל-ידי עבודתו של פינחס נכנסים לארץ
ישראל.
- אמרו רבותינו ז"ל¹² שאלמלא חטאו, היתה כבר אז – בכניסה הראשונה לארץ – גאולה שלימה.
והגם שבפועל לא היתה אז גאולה שלימה, הרי מובן, שבכמה פרטים היתה הכניסה לארץ דומה לגאולה
העתידה¹³.
- וכיון שהכניסה לארץ ישראל היתה בדומה לגאולה העתידה, יובן הקשר של הכניסה לארץ ישראל
עם פינחס – כיון ש"פינחס הוא אליהו"¹⁴, ואליהו הוא זה שיבשר אודות הגאולה השלימה בקרוב.

(11) ואף שהאמור בחומש הפקודים (פ' פינחס) קרב במדבר (מנחות שם) – הרי האמירה בפרשה זו באה בקשר עם כניסתם לארץ דוקא (עיין דר"ל – הובאה בפרש"י מספרי – עה"פ פרשתנו כח, ב).

(12) נדרים כב, ב. וראה שמו"ר רפ"ל ב. ובכ"מ.

(13) וכן בנוגע פרשת הקרבנות – סיום וחזרת הסדרה – עיקר ענינם יהי' לעתיד, כמ"ש "ושם נעשה לפניך כו' נמצות רצונך". ועיין בהמשך וככה תר"ז פי"ז ואילך.

(14) תרגום יונתן וארא ו, יח. זח"ב קצ, סע"א. פרדר"א פמ"ז. יל"ש ריש פרשתנו. מדרש אגדה שם. פרש"י ב"מ קיד, ב. רלב"ג מלכים"א יז, א. ועוד.

(1) מכאן עד סוס"ח – הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידית), ונדרס בלקו"ש ח"ד ע' 1070 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.

(2) זבחים קא, ב. הובא בפרש"י ריש פרשתנו.

(3) דברי הימים"א כג, יג.

(4) קרח טז, ה (מבמדב"ר (פי"ח, ז) ותנחומא (ה) שם).

(5) בראשית א, ד"ה.

(6) פרשתנו כה, יג.

(7) כז, א ואילך.

(8) שם, טו ואילך.

(9) כח, א ואילך.

(10) ראה מנחות מה, ב. זבחים קיא, א.

- 1 ג. החידוש שבגאולה העתידה יהיה – ש"לא יכנף עוד מוריק"15, שאור-אין-סוף לא יהיה מכוסה
- 2 בלבושים, ויאיר בגילוי16. עכשיו מאיר האור כפי שבא בלבושים וכפי שמתצמצם לפי ערך העולמות,
- 3 אבל לעתיד יאיר האור עצמו ללא הסתר של לבושים, בחינת האור שלמעלה מסדר השתלשלות.
- 4 האדם שלמטה הוא בדמות אדם העליון. וכשם שבאדם העליון ישנן שתי מדריגות, האור כפי שבא
- 5 בסדר השתלשלות והאור שלמעלה מסדר השתלשלות, כך גם באדם למטה, בנשמה, ישנן שתי מדריגות:
- 6 הנשמה כפי שמלוכשת בכוחות כו' – שנחלקת לד' מדריגות: נפש, רוח, נשמה וחיה, כשם שהאור
- 7 שבהשתלשלות נחלק לד' עולמות: עשיה, יצירה, בריאה ואצילות – והנשמה כפי שהיא למעלה מכוחות,
- 8 בחינת "יחידה", הקשורה עם "יחיד"17. ובכדי להמשיך מלמעלה בחינת יחיד, האור שלמעלה מסדר
- 9 השתלשלות – צריכה להיות העבודה למטה בבחינת היחידה שבנפש, שלמעלה מהכוחות הגלויים18.
- 10 וזהו הפירוש במאמר רבותינו ז"ל19 "אם ישראל עושין תשובה נגאלין ואם לאו אין נגאלין":
- 11 הלשון "ואם לאו אין נגאלין", מלמדנו, שביאת הגאולה על-ידי התשובה דוקא, אינה רק מצד ענין
- 12 החטא, כיון שהתשובה תקנח את החטאים שמסתיירים ומעכבים את הגאולה, אלא שבשביל ענין הגאולה
- 13 עצמו נדרשת עבודת התשובה.
- 14 והטעם לזה: עיקר התשובה היא מצד בחינת יחידה שבנפש (שלכן ביכולת התשובה לקנח כל
- 15 הפגמים20 שנעשים על-ידי החטאים, כי הפגמים הם בכוחות הגלויים, ועל-ידי עשיית התשובה ממשיכים
- 16 מלמעלה, מיחידה שבנפש, ובמילא מתמלאים כל הפגמים), ולכן, בשביל הגאולה העתידה יש צורך
- 17 בהקדמת התשובה, בחינת יחידה, בכדי להמשיך את הגאולה השלימה, בחינת יחיד.
- 18 ד. בחינת ה'יחידה', שלמעלה מכוחות הגלויים, מתבטאת בעבודה של מסירת נפש, כיון שגם מסירת
- 19 נפש היא למעלה מכוחות הגלויים, טעם ודעת, שהרי בשכל אין טעם על מסירת נפש (האמיתית – לא
- 20 לשם שכר), והכח על מסירת נפש הוא מבחינת ה'יחידה'. ולכן דוקא בדורות דעקבתא דמשיחא היא
- 21 העבודה דמסירת נפש – בכדי לגלות בחינת ה'יחידה', ולהמשיך על-ידי-זה בחינת יחיד, שתתגלה בביאת
- 22 המשיח.
- 23 והגם שמסירת נפש היתה מוכרחת להיות תמיד (כמבואר בתניא21 שקיום התורה ומצוותיה תלוי בזה
- 24 שיזכור תמיד ענין מסירת נפשו, ולכן נצטווה גם הדור שנכנסו לארץ לקרות קריאת-שמע (מסירת נפש)
- 25 פעמיים בכל יום, אף שהובטחו "פחדכם ומוראכם גו'"22) – הרי אין זו עבודה של מסירת נפש בפועל;
- 26 העבודה בפועל היא קיום התורה ומצוות, וה'מסירת נפש' היא רק בכח בעבודה דתורה ומצוות. ובמילא
- 27 הרי זה בחינת יחידה (מסירת נפש), כפי שמלוכשת בנפש-רוח-נשמה-חיה (העבודה דתורה ומצוות).
- 28 מה-שאינ-כן בעקבתא דמשיחא, כשנדרשת מסירת נפש בתור הקדמה לגילויים דלעתיד, גילוי עצם
- 29 האור, "ולא יכנף" – מוכרחת להיות העבודה דמסירת נפש בגילוי, בפועל, שבאה מגילוי ה'יחידה' ללא
- 30 לבוש.
- 31 ה. גם במסירת נפש בפועל גופא, יש דרגות:
- 32 ישנה מציאות, שהוא אמנם מוסר נפשו, אבל ה'מסירת נפש' גופא היא אצלו במדידה והגבלה – בכל
- 33 פעם, שמגיע לידו ענין של תורה ומצוות הקשור עם מסירת נפש, הוא מעיין ב'שולחן ערוך', ואם על-פי
- 34 'שולחן ערוך' מחוייבים למסור נפש על ענין כזה, אזי הוא מוסר נפשו. אבל אמיתית הענין דמסירת-נפש
- 35 הוא – להיות מסור להקב"ה ללא הגבלות כלל, שאז ה'מסירת נפש' שלו היא למעלה לגמרי מטעם ודעת,
- 36 ללא חשבונות כלל.

(19) סנהדרין צז, ב. ראה לקו"ת תצא מ, ד.

(20) ראה לקו"ת אחרי כו, ג.

(21) ספכ"ה.

(22) ס"פ עקב.

(15) ישע' ל, כ.

(16) תניא פל"ו.

(17) ראה לקו"ת ראה כה, א. ובכ"מ.

(18) ראה גם לקו"ש ח"ג ע' 867 ואילך.

ובזה הוא החידוש ב'מסירת נפש' דפינחס:

- 1 נוסף לכך שהיה אצלו ענין ה'מסירת נפש' בכלל, הרי מסר נפשו על ענין שעל-פי דין לא היה חיוב
2 לעשותו (ואדרבה: אילו היה שואל אצל בית-דין מה לעשות, אזי אין מורין ל²³, היינו, שאין אומרים
3 לו ההוראה²⁴), ורק "קנאין פוגעין בו"²⁵ – שזהו ענין של אמיתית ה'מסירת נפש'²⁶.
4 וזוהי השייכות של פינחס עם הגאולה העתידה: הגאולה העתידה תבוא דוקא על-ידי עבודה
5 דמסירת-נפש שאינה מוגבלת על-ידי חשבונות, גילוי בחינת יחידה, שתגלה את בחינת יחיד.
6 ו. בנוגע לגילויים דגאולה העתידה, איתא בגמרא²⁷ על הפסוק²⁸ "ושמתי כדכד שמשותיך": "חד אמר
7 שוהם, וחד אמר ישפה, אמר להו הקב"ה להוי כדין וכדין".
8 "שוהם" – הוא "אבן שמאיר בבחינת אור ישר, דהיינו שהוא אבן המאיר, ובאורו נראה אור לאחרים",
9 ו"ישפה" – הוא "אבן שהוא מבריק וזורק . . בבחינת אור חוזר"²⁹. ובזה היא הפלוגתא, אם גילוי האור
10 דגאולה העתידה יבוא בדרך המשכה מלמעלה למטה – "שוהם", או על-ידי זיכוך והעלאה מלמטה
11 למעלה – "ישפה". והקב"ה אומר: "להוי כדין וכדין", שיהיו ב' המעלות: המעלה דהמשכה והמעלה
12 דהעלאה³⁰.
13 החילוק שבין המשכה והעלאה הוא: בהמשכה מלמעלה למטה – האור הוא בלתי מוגבל,
14 מה-שאינ-כן בהעלאה מלמטה למעלה – נמשך אור שהוא לפי ערך ולפי אופן העבודה שלמטה.
15 אבל יש גם מעלה בהעלאה מלמטה למעלה: כאשר האור נמשך מלמעלה למטה, שלא על-ידי עבודת
16 התחתון – הרי לא כל פעם יכול התחתון לקבל את האור בפנימיות, כיון שאינו כלי אליו, והאור מאיר
17 על התחתון רק בדרך מקיף³¹; מה-שאינ-כן כאשר האור נמשך על-ידי העלאה, הרי כיון שהתחתון מזכך
18 את עצמו על-ידי עבודה, אזי נעשה כלי לקבל את האור בפנימיות³².
19 וזה יהיה החידוש בגאולה העתידה, שיהיו שתי המעלות: האור יאיר כפי שהוא ללא הגבלות, גם
20 האור שהוא נעלה יותר מלהיות נמשך על-ידי אתערותא דלתתא, ואף-על-פי-כן הנה גם אור זה יאיר
21 בפנימיות.
22 ואופן כזה בהמשכת האור, שיהיו בו שתי המעלות – לא היה עדיין, ויהיה רק לעתיד-לבוא.
23 ומה שכתב רבינו הזקן¹⁶ "וגם כבר היה לעולמים מעין זה (מעין הגילוי דלעתיד) בשעת מתן תורה"
24 – הרי זה בנוגע ל'מעלה' שבשעת מתן-תורה נמשך אור בלתי מוגבל, מעין הגילוי דלעתיד; אבל ה'מטה'
25 לא נזדכך עדיין להיות כלי אל האור, שלכן, "במשוך היובל"³³, מיד לאחר מתן-תורה, חזר להיות כמו
26 לפני מתן-תורה, ועד שהיה יכול להיות חטא העגל³⁴. אבל לעתיד יהיה "כדין וכדין", שהעולם יזדכך
27 ויוכל לקבל את האור הבלתי מוגבל בפנימיות.
28

ושנה . . בית פעור עולה למעלה כדי לקטרג ולהזכיר עון, וכשהוא רואה קברו של משה חוזר ושוקע" (מהנחה בלתי מוגה).

(27) ב"ב עה, א.

(28) ישעי' נד, יב.

(29) לקו"ת ראה כז, ריש ע"ד.

(30) עיין בכ"ז לקו"ת שם מאמרי ושמתי כדכד (כד, ד ואילך).
(31) וכיון שאינו מאיר בפנימיותו, אלא רק מקיף עליו מלמעלה – אפשר להיות מזה יניקה לקליפות ח"ו (מהנחה בלתי מוגה).

(32) ראה גם לקו"ת ויקרא ב, ב ואילך.

(33) יתרו יט, יג.

(34) וזה שבשעת מ"ת פסקה וזהמתן (שבת קמו, רע"א. וש"נ), הרי זה דוגמת הבינונים בשעת התפילה, שאז הרע שבהם הוא ישן אצלם, ואחרי התפילה יכול להיות חוזר וניעור (ד"ה וירד תרמ"ג בסופו (סה"מ תרמ"ג ס"ע פד)).

(23) סנהדרין פב, א. ובפרט לפי הירושלמי (סנהדרין פ"ט ה"ז) דפגיעת קנאים היא שלא ברצון חכמים.

(24) עפ"י יש לתרץ קושיית הח"מ (שו"ע אה"ע ס"ט ז' סק"ד) למה השמיט בשו"ע דין דקנאין פוגעים – שהוא מפני שאין להורוותו, אבל רמזו בסגנון של טיפור (שם ס"ב): "אם לא פגעו בו קנאים" (וראה גם לקו"ש ח"ח ע' 151 ובהערה 10. ח"יה ע' 319 ובהערה 14). – יש מתרצים דלא הביאו בשו"ע מפני דס"ל להב"י דקנאים פוגעין היינו רשות ולא ציווי – ואינו מובן: דרשות להמית אדם חידוש גדול הוא (אף דנמצא גם במכות יא, ב), ולמה ישמיטו בשו"ע?

(25) סנהדרין פא, ב. רמ"א חו"מ סתכ"ס ס"ד.

(26) ומס"ג זו הוצרכה להיות בגלל גודל ההעלם וההסתור שהי' אז, עד להענין דעון בעל פעור, שהו"ע של ע"ז, שנוגע בנקודה יסודית של כל התומ"צ, ונמשך ופועל גם בדורות שלאח"ז – כדאיתא במדרש (פרד"א ספמ"ה) והובא בתוס' (סוטה יד, א ד"ה מפני) בטעם קבורת משה "מול בית פעור", ש"בכל שנה

- 1 וגם ענין זה מרומז בפינחס, "פינחס הוא אליהו", מבשר הגאולה:
- 2 כהונה – אינו דבר שבא על-ידי עבודה, אלא מקבלים זאת מלמעלה ונעשה "טבע" (כנ"ל). ועל כן
- 3 צריך לומר, שפינחס מצד עצמו היה ראוי לכהונה, עוד קודם שהרגו לזמרי, ואף-על-פי-כן לא ניתנה לו
- 4 כהונה בפועל עד שקינא קנאת ה' והרגו לזמרי, בכדי שהמשכת הכהונה מלמעלה תבוא אצלו על-ידי
- 5 עבודתו.
- 6 וענין זה מרומז גם בפסוק "הנני נותן לו את בריתי שלום" (שענין השלום הוא חיבור הפכים³⁵) –
- 7 שיהיה אצל פינחס חיבור שני הקוין, גילוי שלמעלה עם עבודה שלמטה.
- 8 ושלום וחיבור כזה הוא מעין הגאולה העתידה³⁶ – "פינחס הוא אליהו", שיבשר אותה בקרוב ממש.
- 9 ז. וענין חיבור ב' הקוין – המשכה והעלאה – בעבודת האדם: יש צורך בחיבור בחינת ה'יחידה' עם
- 10 הכוחות הפנימיים, שגם בהם תהיה נרגשת ה'יחידה' בפנימיות³⁷.
- 11 כלומר: לא רק כפי שקיום התורה ומצוות בא לאחר ההקדמה דקריאת-שמע, מסירת נפש בכח, היינו,
- 12 שהעבודה בפועל היא רק בכוחות הפנימיים, וה'מסירת נפש' ד'יחידה' היא מלוכשת ומסותרת בכוחות
- 13 הפנימיים, אבל לא בחינת ה'יחידה' כפי שהיא בעצם;
- 14 אלא הדרישה היא, שתמיד, בכל היום, תהיה העבודה בתנועה של מסירת נפש בפועל, שבחינת
- 15 ה'יחידה' כפי שאינה בהתלבשות, תאיר אצלו בגילוי בפנימיות, בכוחות הפנימיים.
- 16 ואז ישנן שתי המעלות: יחידה ופנימיות וכלי. ועל-ידי-זה פועלים את הגילוי דלעתיד – "כדין וכדין".
- 17 ח. בשנים שהפרשיות מטות ומסעי הם מחוברות, אזי פרשת פינחס היא השבת הראשונה של "בין
- 18 המצרים". כל הענינים הם בהשגחה פרטית, ובמילא מוכן, שפרשת פינחס שייכת ל"בין המצרים"³⁸.
- 19 והביאור: תיכף לאחר החורבן³⁹ – "נולד מושיען של ישראל", והיינו, שמהמיצר (החורבן) גופא
- 20 מתחילים לילך אל המרחב העצמי שיתגלה לעתיד⁴⁰. והגילוי דלעתיד בא על-ידי העבודה דפינחס –
- 21 חיבור ה'יחידה' עם הכחות הפנימיים.
- 22 וענין זה מרומז גם בסיום ההפטרה של השבת הראשונה שבבין המצרים – "קדש ישראל להוי' ראשית
- 23 תבואתה, כל אוכליו יאשמו גו"⁴¹:
- 24 בפשטות מדבר הפסוק אודות אומות העולם שהם "אוכליו" (רודפים ומציקים) של ישראל, ולכן
- 25 "יאשמו" ו"רעה תבוא אליהם"⁴⁰. אבל, כיון שהתורה ניתנה לישראל⁴², צריך לומר, שבפסוק זה יש גם
- 26 הוראה לבני ישראל⁴³:
- 27 כאשר ישנם אצל יהודי חטאים, שהם "אוכליו", ומאבדים את בחינת "ישראל"⁴⁴ – אזי העצה היא:

(35) ראה תניא אגה"ק סוס"ל. ובכ"מ.

(36) והיינו, שזהו ענין ששייך להזמן דלעת"ל, מ"מ, צריך להיות ענין זה בעבודה גם קודם לכן (מהנחה בלתי מוגה).

(37) ראה גם לקו"ש ח"ג ע' 887 ואילך. ע' 895 ואילך.

(38) ראה של"ה חלק תושב"כ ר"פ וישב (רצו, א), וז"ל: המועדים של כל השנה . . . בכולן יש שייכות לאותן הפרשיות שחלות בהן.

(39) איכ"ר פ"א, נא.

(40) ראה רשימות הצ"צ למגילת איכה עה"פ גלתה יהודה מעוני (אוה"ת לנ"ך ח"ב ס"ע א"ה ואילך).

(41) ירמי' ב, ג.

(42) ורק ע"י בניי ניתנה התורה גם בעולם וגם לאומות העולם

(מהנחה בלתי מוגה).

(43) וב' הפירושים תלויים זב"ז, כי האפשריות ל"אוכליו" באומות העולם באה מצד "אוכליו" שבישראל. וע"ד מ"ש (ישעי' מט, יז) "מהרסיך ומחריבך ממך יצאו".

(44) ענינו של "ישראל" הוא – ע"ש "כי שרית עם אלקים ועם אנשים" (וישלח לב, כט). "שרית גו' עם אנשים" – קאי על העבודה ד"אל יבוש מפני המלעיגים" (רמ"א או"ח בתחלתו); ועד"ז "שרית עם אלקים" – שאינו מתפעל מהשרים של המזלות שמהם נמשכים חוקות הטבע והנהגות העולם, ופועל, שלא זו בלבד שאינם מעלימים ומסתירים, אלא שהם גופא יסייעו בעבודתו ("שרית").

(*) וכמדובר כמ"פ שלולי זאת אין אפשרות שתהיה לאומות העולם אחיזה ומכ"ש שליטה ח"ו על בניי.

וזהו גם מ"ש (נוסח תפלת מוסף דיר"ט) "ומפני חטאינו גלינו מארצנו", ואלמלא "חטאינו", לא הי' מקום להענין ד"גלינו מארצנו", ומכ"ש להענין ד"ידיד שנשתלחה במקדשך" (מהנחה בלתי מוגה).

1 "יאשמו", קרבן אשם, שענינו גילוי יחידה שבנפש⁴⁵, שהרי בקרבן אשם נאמר⁴⁶ "ואת חמישיתו יוסף
2 עליו", שלא מספיקה העבודה בד' הבחינות נפש-רוח-נשמה-חיה, אלא צריך להתוסף גם הגילוי של
3 בחינה החמישית – וחמישיתו – יחידה שבנפש⁴⁷.

4 והדיוק "ואת חמישיתו יוסף עליו", בהוספה על הקרן, הוא – שבחינת ה'יחידה' תאיר בבת אחת עם
5 ד' הבחינות⁴⁸, דהיינו, חיבור ה'יחידה' עם נפש-רוח-נשמה-חיה, "כדין וכדין"⁴⁹.

6 וזהו גם שרבינו הזקן מביא⁴⁵ את הפסוק⁵⁰ "ומספר את רובע ישראל" בתור פירוש על הפסוק
7 "יאשמו": "ומספר" הוא גם מלשון "ספיר", אור, היינו, שבחינת ה'יחידה' תאיר ב"רובע ישראל", בד'
8 הבחינות ("רובע") נפש-רוח-נשמה-חיה (ד"ישראל") בפנימיותם – "כדין וכדין".

9 ועל-ידי⁵¹ העבודה ד"יאשמו", שמגלה בחינת ה'יחידה' בכוחות הפנימיים, אזי מתקן את הענין
10 ד"אוכליו" שבו, ועל-ידי-זה מתקן גם את הענין ד"אוכליו" כפשוטו – "כי אכל את יעקב ואת נוח
11 השמו"⁵², ונעשה "שפוך חמתך אל הגוים וגו'"⁵³, וזוכים לגאולה העתידה על-ידי משיח צדקנו, שאז
12 יהיה גילוי בחינת "ישראל", ובאופן שלא זו בלבד שהעולם כולו לא יעלים ויסתיר, אלא אדרבה, יסייע
13 בזה.

* * *

14 ט. כ"ק מו"ח אדמו"ר, בעל השמחה די"ב וי"ג תמוז, אמר לאחד החסידים⁵⁴, שיזכור כיצד ראה אותו
15 (את הרבי) עומד מאחורי סורגי ברזל...

16 ולכאורה: מה נוגע לזכור כיצד נשיא ישראל היה מאחורי מחיצות ברזל, והיתה להם שליטה עליו
17 לפי שעה? והענין הוא:

18 כאשר הרבי היה מאחורי מחיצות הברזל, הנה אף ש"אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל
19 לאביהם שבשמים"⁵⁵, מכל-מקום, היה הפסק לשעה קלה בינו ובין מושפעיו, שלפי שעה לא היה יכול
20 להשפיע להם. ואף-על-פי-כן, ראה החסיד הנ"ל את הרבי דרך המחיצות, והרי ראייה היא ההתקשרות
21 היותר גדולה, התקשרות עצם בעצם.

22 וכשם שראיה זו פעלה ביטול המחיצה בינו ובין נשיא הדור – הרי זו צריכה לפעול גם ביטול המחיצה
23 שבין עצם נשמתו לכוחותיו הגלויים (כנ"ל בארוכה).

קציר לפני העומר (דלכאורה אינו מוכן, מה מוסיף הכתוב
בהדוגמא דעומר על הדוגמא דתרומה, ואדרבה – האיסור
שבתרומה חמור יותר, וזר האוכלה חייב מיתה (רמב"ם הל'
תרומות פ"ו ה"ו)) – שמרמו בזה, שהגילוי דיחידה צריך להיות
לא רק בכחות הגלויים דנפש האלקית – תרומה, אלא גם בנפש
הבהמית – עומר (שעורים, מאכל בהמה). – ראה ד"ה קדש
ישראל שנאמר בהתועדות (לעיל ע' 181 ואילך).

49 וזהו גם ענין עבודת התשובה, שיש בה ב' הענינים:
העלאה מלמטה למעלה – "והרוח תשוב אל האלקים" (קהלת יב,
ז. וראה לקר"ת ר"פ האזינו. ובכ"מ), שהו"ע היציאה מכחות
הגלויים עד ששב לבחי' היחידה שלמעלה מהשתלשלות
שבנפשו; והמשכה מלמעלה למטה – "אשר נתנה" (שם), שמתנה
הו"ע ההמשכה, כנ"ל (מהנחה בלתי מוגה).

50 בלק כג, יו"ד.

51 קטע זה – מהנחה בלתי מוגה.

52 תהלים עט, ז.

53 שם, ו.

54 ראה סה"ש תרצ"ו ע' 93. וראה גם "רשימות" חוברת

קפא ס"ע 18 ואילך.

55 פסחים פה, ב. וש"נ.

וכח זה ישנו בכאו"א מישראל, שהרי "אין הקב"ה בא
בטרונא עם בריותיו" (ע"ז ג, סע"א), ו"לפום גמלא שיחנא"
(כתובות סז, רע"א. וש"נ), שנותן כח לכאו"א מישראל למלא את
שליחותו ולבוא לבחי' "ישראל" – ע"י עבודתו.

אבל כשחסר בענין העבודה – אזי נעשה "אוכליו", לשון
כליון, דהיינו שמכלה ומאבד בחי' ישראל שבו. וכמו בגד,
שכאשר אין משתמשים בו, אזי בלה ונרקב.

ואע"פ שהובטחו כל ישראל שיעשו תשובה, ולא ידח ממנו
נדח (ראה תניא ספ"ט) – הרי ענין זה יכול להיות גם "בגלגול
אחר", דהיינו, בגוף אחר, אבל בגוף זה – אבד ונכלה (מהנחה
בלתי מוגה).

45 לקו"ת פרשתנו פ, ד.

46 ויקרא ה, טז.

47 ובזה גופא לא מספיק ענין המס"נ (יחידה) בכח, אלא צ"ל
גם הענין דמס"נ בפועל (כנ"ל ס"ד) – וזהו ענין הקרבן שצריך
להקריב מי שחטא ופגם ועבר את הדרך, כמ"ש הרמב"ן (ויקרא
א, ט) שענין הקרבן הוא "כדי שיחשוב אדם . . . כי . . . ראו לו
שישפך דמו וישרף גופו כו'" (מהנחה בלתי מוגה).

48 שבנה"א, וגם בנה"ב. ובזה יובן פי' התרגום ורש"י ירמי'
שם, שפירשו הכתוב "קדש גו' ראשית גו'", כתרומה כראשית

- 1 י. וכל אלו שיודעים אודות סיפור זה, הרי זה שייך אליהם:
- 2 עליהם לזכור שהרי היה מאחורי מחיצות ברזל – בגלל מסירת נפשו בפועל על התורה ומצוות,
- 3 אשר, בתנועה זו של מסירות-נפש בפועל, עמד כל משך זמן נשיאותו.
- 4 וזכרון ענין זה צריך לפעול על כל אלו שיש להם שייכות אליו – לעורר את כח ה'מסירת נפש' ועצם
- 5 בחינת ה'יחידה' שבהם, ולהמשיכה בפנימיות, דהיינו שימשיכו את תנועת ה'מסירת נפש' בחיים
- 6 היום-יומיים, ויבטלו את כל ה"מחיצות של ברזל" המפסיקות בין העצם להגילויים. שכן, הנהגתו של
- 7 הרבי באופן זה היא נתינת כח לכל ההולכים בעקבותיו, שגם הם יוכלו להמשיך את ענין ה'מסירת נפש'
- 8 בחיי היום-יום.
- 9 ועל-ידי המשכת עצם בחינת ה'יחידה' שלמעלה מסדר השתלשלות שבנפש - בפנימיות, הרי זה גם
- 10 כלי להמשכת האור שלמעלה מסדר השתלשלות באופן פנימי – "להוי כדין וכדין",
- 11 שענין זה יתגלה בגאולה השלימה העתידה לבוא על-ידי משיח צדקנו במהרה בימינו.

* * *

- 12 יא. צוה לנגן ואמר מאמר 'דיבור המתחיל' קדש ישראל גו'.

* * *

- 13 יב. דובר כמה פעמים⁵⁶, שכל הענינים ד"בין המצרים" אינם שייכים בשבת, ויתירה מזו – שדוקא
- 14 בשבתות אלו צריכה להיות זהירות מענינים שהם היפך השמחה, יותר מבשאר שבתות.
- 15 בנוגע ליום השבת – איתא בירושלמי⁵⁷ ש"אין עצב בה", ולכן, ביום השבת צריכים להיות בשמחה.
- 16 וכאשר ימי החול שלפני השבת ושלאחר השבת הם ימי "בין המצרים", אזי צריכים להרבות בשמחה
- 17 דיום השבת עוד יותר, כדי שלא תהיה אחיזה להנהגה בימים שלפני השבת, ועל-ידי-זה אפשר לפעול
- 18 גם על הימים שלאחר השבת, שיהפכו לששון ולשמחה⁵⁸.
- 19 ובפרט לדעת הראשונים⁵⁹ ששמחה בשבת היא מצוה, וכיון שזהו ענין של מצוה, הרי זה צריך להיות
- 20 באופן של הידור, ובפרט שבמצוה כמו שמחה יכול להיות ענין ההידור בנקל, כך שהעדר ההידור במצוה
- 21 זו, אין לו "הצדקה" אפילו מצד הגוף ונפש הבהמית...
- 22 יג. [ניגנו ניגון שמחה, ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:]
- 23 שמחה פורצת גדר⁶⁰. וכשם ש"פורצת גדר" באדם התחתון, כך "פורצת גדר" גם למעלה, ולכן
- 24 השמחה היא כלי לקבלת הברכות. וכדאיתא בזהר⁶¹ "אי איהו קיימא בנהירו דאנפין מתתא, כדין הכי
- 25 נהרין ליה מעילא", להשפיע חסדים ורב טוב (מה-שאין-כן כאשר ההנהגה למטה היא "בעציבו", אזי
- 26 גם ההנהגה מלמעלה היא באופן של גבורות ודינים), כיון ש"האי עלמא עילאה כגוונא דאיהי אתער
- 27 הכי אמשיך מלעילא".
- 28 וכשם שבנוגע לגדר פרטי ישנו הענין ד"שמחה פורצת גדר", הרי מזה מובן גם בנוגע להמדובר
- 29 בהתועדות י"ב תמוז⁶² שצריך להיות "ופרצת" בלי הגבלות כלל – שגם לזה הכלי הוא ענין השמחה.
- 30 (וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) כל הקהל יאמרו "לחיים", ויבקשו שיקויים הענין ד"ופרצת".

* * *

(56) ראה שיחת ש"פ מטו"מ, מבה"ח מנ"א תשט"ו בתחלתה (תו"מ חיי"ד ע' 223). וש"נ.
(57) ברכות פ"ב ה"ז.
(58) ראה זכר"י ח. יט. רמב"ם הל' תעניות בסופן.
(59) ראה הנסמן בלקו"ש ח"ד ע' 1090 הערה 31. חט"ו ע' 522. חל"ג ע' 62.
(60) ראה בארוכה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך. ועוד.
(61) ח"ב קפד, ב.
(62) סי"ב ואילך (לעיל ע' 142 ואילך).

יד. שבת זו היא שבת מברכים חודש מנחם-אב.

והנה, ידוע מה שכתוב בספרי קבלה ומובא בחסידות⁶³, בנוגע לחדשי השנה, שכאשר צירוף האותיות הוא כסדרו, הרי זה מורה על חסדים, וכאשר הצירוף הוא בסדר הפוך, הרי זה מורה על דינים וגבורות. ולכן: חודש תשרי, שצירוף אותיותיו הוא בסדר הפוך, ת' ש' ר' – הוא זמן של דינים וגבורות, ובעבודה הוא ענין התשובה. וחודש ניסן, שנקרא "חודש האביב"⁶⁴, שהצירוף ד"אביב" הוא כסדרו, אל"ף ביי"ת – הוא זמן גילוי החסדים.

ובנוגע לחודש אב – הרי תיבת "אב" מורכבת מב' אותיות בלבד, א-ב, וצירופן הוא כסדרו, ומזה מובן, שזהו זמן של חסדים. וכן מובן גם מתוכנה של תיבת "אב" – כידוע⁶⁵ ש"אב" הוא בחינת חכמה, והחכמה היא מקור החסדים.

והענין בזה – שגם הענינים הבלתי-רצויים שאירעו בחודש אב באים מצד החסדים, אלא שהחסדים הם בהעלם, וכדאייתא ב'אגרת הקודש'⁶⁶ המשל מ"אב" "הרוחץ בכבודו ובעצמו צואת בנו יחידו".

אמנם, ידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר⁶⁷ בשם אביו כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נשמתו-עדן, בדיוק הלשון בתניא שם: "וכמו אב רחמן חכם וצדיק המכה בנו כו'", שמשמית התואר "חסיד" שמזכיר בהמשך הענין ("אביו הרחמן והצדיק וחסיד"), כי כאשר מדובר אודות מצב שהחסדים הם בהעלם, אזי חסר התואר "חסיד"...

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א): צריכים שהחסדים יבואו בגילוי, ואז יהיה אפשר לכנות את הקב"ה בכל התוארים, גם בתואר "חסיד".

טו. ויש לקשר זה עם פרשת מטות, שעומדים לקרוא במנחה:

בתחילת פרשת מטות נאמר: "וידבר משה גו' זה הדבר", ועל זה אמרו רבותינו ז"ל⁶⁸ שמש"ה "נתנבא בזה", ש"זה" הוא לשון גילוי, והיינו, שיש צורך שכל הענינים יבואו לידי גילוי.

ועל-דרך-זה מצינו בנוגע לענין קידוש החודש: "החודש הזה לכם גו"⁶⁹, "הראהו לבנה בחידושה ואמר לו כזה ראה וקדש"⁷⁰ – "זה" לשון גילוי.

והענין בזה – ש"לבנה" קאי על ישראל, ש"מונין ללבנה"⁷¹ ודומין ללבנה⁷². ועל-זה נאמר הלשון "זה" – שהענינים השייכים לישראל, דהיינו, אהבת הקב"ה לישראל, האהבה המוסתרת הנ"ל, צריכה להיות בגילוי.

וזהו שראש-חודש הוא יום טוב' לנשים⁷³, והיינו, שהיום טוב' של כנסת ישראל, אשתו של הקב"ה, הוא בראש-חודש, שאז הוא ה"מולד" דישאל הדומין ללבנה, היינו, שהאהבה המוסתרת באה בגילוי. טז. וענין זה נעשה על-ידי משה – "וידבר משה":

ענינו של משה רבינו – "רעיא מהימנא" – שהוא הממשיך את כח האמונה וה'מסירת נפש' שלמעלה מטעם ודעת שבכל אחד ואחד מישראל, שיהיו בפנימיות⁷⁴.

וענין זה הוא הכלי להמשכת האהבה המוסתרת והחסדים המכוסים, – שהם למעלה מחסדים הגלויים, להיותם חסדים שלמעלה מסדר השתלשלות⁷⁵ – שיהיו בגילוי.

(69) בא יב, ב.

(70) ר"ה כ, א. הובא בפרש"י עה"פ.

(71) סוכה כט, א.

(72) ראה סוכה שם. ב"ר פ"ו, ג. אוה"ת בראשית ד, סע"ב ואילך. ועוד.

(73) ראה פרדר"א פמ"ה. הובא בטווא"ח סתי"ז. אוה"ת תשא ע' א'תתקפה ואילך.

(74) ראה תו"מ סה"מ אדר ע' לה. וש"נ.

(75) ראה תניא פכ"ו. ובכ"מ.

(63) ראה סה"מ ה'ש"ת ע' 28, ובהערת כ"ק אדמו"ר שליט"א שם (לקו"ש ח"א ע' 233; ח"ג ע' 956 הערה 13). וש"נ.

(64) בא יג, ד. ועוד.

(65) ראה תניא פ"ג. ובכ"מ.

(66) סכ"ב (קלד, ב).

(67) סה"ש תש"ד ע' 15. וראה לקוטי לוי"צ אג"ק ע' שכד. וראה גם שיחת ש"פ מסעי, מבה"ח מנ"א דאשתקד ס"ט (תו"מ

ח"כ ע' 199). וש"נ.

(68) ספרי ופרש"י ר"פ מטות.

והיינו, שעל-ידי בחינת משה שבכל אחד ואחד מישראל (כדאיתא בתניא⁷⁶), שהוא ענין התעוררות
האמונה ומסירת-נפש שלמעלה מהשתלשלות שבנפשו, שתומשך בגילוי – נפעל גם על אהבת הקב"ה
לישראל שלמעלה מהשתלשלות, שתומשך בגילוי, ויהפכו ימים אלו לששון ולשמחה, במהרה בימינו.
[במהלך ההתוועדות נזכר הענין ד"הנה זה עומד אחר כתלנו"⁷⁷, שבאמת, הרי זה כבר לא רק "אחר
כתלנו", כי אם לפנינו מהכותל, אלא שהכותל מעלים שאין רואים, וכאשר יסירו את ההעלם, אזי יראו
אותו בגלוי].

(77) שה"ש ב, ט.

(76) רפמ"ב.

המשך ביאור למס' זבחים ליום חמישי עמ' ב

– ולא היה נאמר 'עולה', הנה אמינא – הייתי אומר, שאפילו אם
עלו כבשים בעלי מומים על המזבח מתימים – כשהם חיים, קידשם
המזבח ולא ירדו, ולפיכך כתב רחמנא – כתבה התורה 'עולה',
ללמד שרק דבר הראוי לעלות על המזבח מתקדש בעלייתו, אך
אין ללמוד מכך שכוונת הכתוב לרבות אף עולת העוף.
שבה הגמרא ושואלת: ולמאן דמייתי ליה – לשיטת רבי עקיבא,
הלומד את הדין שהמזבח מקדש מתיבת 'עולה', הו' כתיב – הרי
נאמר במקרא 'כבשים', ומשמע מכך שדווקא בהמה העולה על
המזבח מתקדשת ולא עולת העוף.
משיבה הגמרא: אי כתיב – אילו היה נאמר רק 'עולה' ולא כתיב –
ולא היה נאמר 'כבשים', הנה אמינא – הייתי אומר, שכל העולה
על המזבח מתקדש, ואפילו מנחה פסולה שעלתה על המזבח
נתקדשה ולא תרד, לפיכך כתב רחמנא 'כבשים', ללמד שרק בעלי
חיים המזבח מקדש ולא מנחה, אך אין כוונת הכתוב למעט עופות.
עתה מבארת הגמרא את החילוק בין שיטת התנאים בברייתא
לשיטת התנאים במשנה. מבררת הגמרא: מאי איתא – איזה חילוק
בדין יש בין הני תנאי – בין אלו התנאים, רבי יוסי הגלילי ורבי
עקיבא שנשנו בברייתא, להני תנאי דמתניתיין – לאלו התנאים
שנשנו במשנה, רבן גמליאל ורבי יהושע.
מבארת הגמרא: אמר רב פפא, קמצי' שנקמצו מן המנחה שקדשו
כבלי שרת, איכא בינייהו – יש חילוק בדינם בין התנאים שבמשנה
לתנאים שבברייתא. כלומר, באופן שנקמצה מנחה כהלכתה,
וכבר הוקדש הקומץ בכלי שרת, ולאחר מכן אירע פסול בקומץ
זה, ועלה על גבי המזבח, נחלקו התנאים האם המזבח מקדשו
שלא ירד, או לא. לתנאי דידן – לתנאים שבמשנתנו, רבן גמליאל
ורבי יהושע, לא ירדו הקמצים מעל המזבח, לפי שראויים הם בין
למזבח ובין לאישים, אבל לתנאי דמתניתא – לשיטת התנאים
שבברייתא, רבי יוסי הגלילי ורבי עקיבא, ירדו מעל גבי המזבח,
לפי שאינם בכלל 'כבשים' או 'עולה'.
ריש לקיש מפרש כמה חילוקי דינים לפי שיטות התנאים שבמשנה
ובברייתא: (ריש לקיש אמר), מנחה הקריבה כליל על גבי המזבח,
הבאה בפני עצמה – מחמת עצמה ולא משום זבח, כגון אדם
המתנדב מנחת נסכים בלא שמביא זבח, ואירע פסול במנחה זו,
ולאחר מכן עלתה על גבי המזבח, לדברי פולן – לשיטת רוב
התנאים, רבן גמליאל, רבי יהושע ורבי שמעון, לא תרד מעל גבי
המזבח. אבל לדברי רבי יוסי הגלילי ורבי עקיבא

הנסכים כשרים והזבח פסול, אפילו זה וזה פסולין, הזבח לא ירד,
והנסכים ירדו.
הגמרא מביאה ברייתא המבארת את טעמו של רבי שמעון,
הסובר שנסכים הבאים מחמת הזבח אם נפסלו ועלו על המזבח
ירדו, ואילו נסכים הבאים מחמת עצמם לא ירדו: תניא בברייתא,
רבי שמעון אומר, נאמר בכתוב (שם) 'עולה', ללמוד, שאם נפסלה
העולה ולאחר מכן עלתה על המזבח נתקדשה, ומעתה יש ללמוד
את דינם של כל העולים על המזבח מדין העולה, מה עולה הבאה
בגלל עצמה – כשם שעולה באה מחמת עצמה, ואם עלתה לא
תרד, אף כל הבאה בגלל עצמן אם עלו לא ירדו, וצאו נסכים הבאים
בגלל הזבח שאפילו אם עלו ירדו.
הגמרא מביאה מחלוקת תנאים לגבי דין פסולים שעלו על גבי
המזבח: תניא, רבי יוסי הגלילי אומר, מתוך שנאמר (שמות כט לו) 'כל
הנוגע במזבח וקדש', שומע אני – יכול הייתי לומר, שבין דבר שהוא
ראוי למזבח ובין דבר שאינו ראוי למזבח, אם עלה לא ירד, תלמוד
לומר – לכך הוצרך הכתוב לומר בפסוק שלאחריו 'וזה אשר
תעשה על המזבח כבשים בני שנה שנים ליום תמיד', ומאחר ונקט
הכתוב 'כבשים', יש לדמות את כל העולים על המזבח לכבשים,
מה כבשים שראויין הן למזבח אם עלו לא ירדו, אף כל דבר שראוי
למזבח לא ירד. רבי עקיבא אומר, שמתיבת 'עולה' הנוכרת שם יש
ללמוד לשאר עולין, מה עולה שראוייה היא למזבח אם עלתה לא
תרד, אף כל הראוייה למזבח לא תרד.
מבררת הגמרא: מאי בינייהו – מה חילוק יש בדין בין רבי יוסי
הגלילי לרבי עקיבא. מבארת הגמרא: אמר רב אדא בר אבהו,
עולת העוף פסולה שעלתה על גבי המזבח איכא בינייהו – יש
חילוק בדינה בין רבי יוסי הגלילי לרבי עקיבא. מ' – רבי עקיבא,
מייתי לה – לומד את הדין שהמזבח מקדש את הראוי לו מתיבת
'עולה', ולפיכך הוא סובר שאף עולת העוף בכלל דין זה, שאם
נפסלה ועלתה על המזבח לא תרד. ימר – רבי יוסי הגלילי, מייתי
לה – לומד את הדין שהמזבח מקדש מתיבת 'כבשים', ולפיכך הוא
סובר שלא נאמר דין זה אלא בבהמה, אבל עולת העוף שנפסלה
ועלתה על המזבח תרד.
שבה הגמרא ומבררת: ולמאן דמייתי לה – ולשיטת רבי יוסי
הגלילי, הלומד את הדין שהמזבח מקדש מתיבת 'כבשים', הכתיב
– הרי נאמר במקרא 'עולה', ואם כן יש לרבות אף עולת העוף.
משיבה הגמרא: אי כתיב – אילו היה נאמר רק 'כבשים' ולא כתיב

בס"ד. שיחת יום א' פרשת פינחס, ח"י תמוז ה'תשמ"ח תענית שבעה עשר בתמוז, נדחה ויהפך לשמחה – לאחר תפילת מנחה –

בלתי מוגה

- 1 א. נהוג ביום התענית לומר "דברי כיבושין"¹, ועל-כל-פנים בקיצור, שהרי הדיבור עתה בא בהמשך
- 2 להמדובר כבר ביום השבת-קודש שבו חל שבעה עשר בתמוז, ונדחה התענית ליום ראשון.
- 3 ולכל לראש - המאמר והפתגם המפורסם של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו² ששמע מאביו בשם
- 4 זקנו: "הלואי שיהיה נדחה באמת, ויהפך לששון ולשמחה", וכמדובר לעיל³ שפתגם זה מיוסד על מאמרו
- 5 של נשיא, רבי יהודה הנשיא - "הואיל ונדחה ידחה"⁴.
- 6 וענין זה מהווה לימוד והוראה בעבודת האדם⁵ - שכל אחד ואחד מישראל (האנשים והנשים והטף)⁶
- 7 צריך להשתדל בעבודתו לדחות את הצומות (החל מ"צום הרביעי"⁷ שבו עסקין), על-ידי-זה שמחליט
- 8 בכל התוקף, ומתחיל מיד במעשה בפועל ("המעשה הוא העיקר"⁸), לדחות ולבטל את טיבת הצומות -
- 9 "מפני חטאינו" - ובדרך ממילא בטל המסובב, הצומות.
- 10 זאת ועוד: אין להסתפק בביטול הצומות בלבד, אלא התכלית היא שעל-ידי-זה יתוסף בענין השמחה
- 11 ביתר שאת וביתר עוז - "צום הרביעי גו' יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים"⁹.
- 12 ודוגמתו בעבודת התשובה - כולל גם התענית ש"מדרכי התשובה הוא"¹⁰ - שלא מסתפקים בביטול
- 13 של "חטאינו" עד שלא נשאר רושם כלל, אלא מהפכים אותם לקדושה - "זדונות נעשו לו נזכיות"¹¹, ולא
- 14 רק "נזכיות", בכ"ף הדמיון, אלא זכיות ממש, סוג "נזכיות" של בעל-תשובה שלמעלה מ"נזכיות" של
- 15 צדיק גמור¹², עד כדי כך, ש"מקום שבעל-תשובה עומדין, אין צדיקים גמורין יכולים לעמוד בו"¹³.
- 16 כלומר, עבודת התשובה צריכה להיות אמנם מן הקל אל הכבד, מן ההתחלה אל ההמשך. אבל לבסוף
- 17 צריך להגיע לשלימות התשובה, לא רק ביטול הענינים הבלתי-רצויים, אלא גם הפיכתם לקדושה.
- 18 ובפרטיות יותר: תשובה תתאה, ותשובה עילאה, ובכל אחד מהם - תשובה סתם, ו"בעל-תשובה
- 19 (שנעשה משפיע בבחינת התשובה), היינו, ארבע דרגות בתשובה; תשובה-תתאה, ובעל-תשובה-תתאה.
- 20 תשובה-עילאה, ובעל-תשובה-עילאה, כמבואר בסיום וחזרתם הפרשה החסידית ('לקוטי תורה' סוף פרשת
- 21 בלק) של יום השבת-קודש, ש"מיניה מתברכין כולו יומין"¹⁴, ועל-אחת-כמה-וכמה יום הראשון
- 22 שלמחרתו, "יום רצון לה"¹⁵, שמעורר ופועל גם על רצון האדם להוסיף בעבודת ה', לא רק באופן
- 23 ד"תמידין כסדרם", אלא גם באופן ד"מוספין כהלכתם", על-ידי עבודת התשובה בתכלית השלימות
- 24 (בעל-תשובה-עילאה).
- 25 ב. ויש לקשר כל זה עם פרשת השבוע - כתורת והוראת רבינו הזקן שנתפרסמה על-ידי כ"ק מו"ח

(1) ראה לקו"ש ח"ב ע' 352. וש"נ.

(2) סה"ש הש"ת ע' 157.

(3) קונטרס משיחת ש"פ בלק הערה 3.

(4) מגילה ה, רע"ב.

(5) ככל עניני התורה, כולל גם הלכות שבתורה, שיש בהם לימוד והוראה בעבודת האדם, ובלשון הרמב"ם (סוף הל' תמורה) "רוב דיני התורה אינן אלא . . . לתקן הדעות וליישר כל המעשים".

(6) ומובן, שגם הפעולה שנעשית מצד חינוך, או "כדי ליתן שכר למביאייהם" (חגיגה ג, סע"א), ה"ה בכל ה"שטורעם" ד"תינוקות של בית רבן".

(7) זכרי' ה, יט.

(8) אבות פ"א מ"ז.

(9) ראה רמב"ם הל' תעניות בסופן.

(10) רמב"ם שם פ"א ה"ב.

(11) יומא פו, ב.

(12) ראה שיחת עשרה בטבת תשמ"ז הערה 17.

(13) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד.

(14) זח"ב סג, ב. פח, א.

(15) ישעי' נח, ה. וראה אגה"ת ספ"ב.

- 1 אדמו"ר נשיא דורנו, ש"ש לחיות עם הזמן¹⁶, לחיות עם הענינים שלומדים בפרשת השבוע, החל
2 מהלימוד בדרך הפשט¹⁷ - פרשת פינחס¹⁸:
3 לכל לראש - בנוגע לכללות הפרשה, ששמה "פינחס" - "פינחס זה אליהו"¹⁹, מבשר טוב, מבשר
4 הגאולה, ש"עבדי צמח²⁰ "הנה זה בא"²¹ "מראה באצבעו ואומר זה"²².
5 ובפרטיות יותר - המסופר בתחילת הפרשה (בחלק הפרשה השייך ליום ראשון) ש"פינחס בן אלעזר
6 בן אהרן הכהן, השיב את חמתי מעל בני ישראל, בקנאו את קנאתי גוי' לכן אמור, הנני נותן לו את בריתי
7 שלום"²³, היינו, לא רק ביטול ענין בלתי-רצוי, "השיב את חמתי גוי'", "תחת אשר קנא לאלקיו ויכפר
8 על בני ישראל"²⁴, אלא עוד זאת, שעל-ידי-זה נוסף ענין נעלה יותר - "הנני נותן לו את בריתי שלום".
9 ויש להוסיף בזה: איתא במדרש²⁵ בענין קנאתו של אליהו הנביא ("פינחס זה אליהו"), "קנא קנאתי
10 לה' גוי' כי עזבו בריתך"²⁶ - ש"אמר לו הקב"ה: לעולם אתה מקנא, קנאת בשיטים.. שנאמר פינחס בן
11 אלעזר גוי', וכאן אתה מקנא, חייך שאין ישראל עושין ברית מילה עד שאתה רואה בעיניך, מכאן התקינו
12 חכמים שיהיו עושין מושב כבוד למלאך הברית כו'".
13 כלומר, אליהו הנביא - "פינחס זה אליהו" - בא בעצמו לכל ברית-מילה כדי להוכיח ולראות בעיניו
14 את מסירת נפשם של בני-ישראל, שאבי הילד ואמו מוכנים להקריב דמו של בנם בהיותו בן שמונה ימים
15 בלבד (כשאין חשש סכנת נפשות²⁷), למרות צערא דינוקא כו' - כדי להכניסו ב"ברית עולם"²⁸ עם א-ל²⁹
16 עולם³⁰.
17 ונמצא, שבפרשת פינחס, בשיעור היומי, מודגשת מסירת נפשם של בני-ישראל על התקשרותם עם
18 הקב"ה (היפך בתכלית מ"חטאינו", סיבת הצומות) - דבר הבא לידי ביטוי בכל ברית-מילה של תינוק
19 מישראל, ענין הקשור ושייך לכלל ישראל, כדמוכח גם מנוסח התפילות והברכות, כולל גם אמירת
20 הפסוקים "פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן גוי' הנני נותן לו את בריתי שלום".
21 ומכאן באים לענין נוסף - התאחדות כל בני-ישראל שמתבטאת בברית מילה, אשר ענין האחדות
22 (אהבת ישראל³¹ ועד לאחדות ישראל) מבטל את סיבת הגלות (היפך מאהבת חנם³², כסיפור קמצא
23 ובר-קמצא כו'³³), ובדרך ממילא בטלה גם הגלות, וזוכים לבשורת הגאולה על-ידי אליהו הנביא זכור
24 לטוב, תיכף ומיד ממש, "לא עיכבן המקום כהרף עין"³⁴.
25 ולהעיר, שכל האמור הוא בהדגשה יתירה בבואנו זה-עתה מ"ב תמוז, יום גאולת כ"ק מו"ח אדמו"ר
26 נשיא דורנו, ממאסרו בגלל מסירות נפשו על הפצת היהדות, וכפי שהכריז והודיע במכתבו המפורסם³⁵
27 ש"לא אותי בלבד גאל הקב"ה ב"ב תמוז, כי-אם גם את כל מחבבי תורתנו הקדושה, שומרי מצוה, וגם
28 את אשר בשם ישראל יכונה", ובפרט ב'שנת הקהל', "הקהל את העם, האנשים והנשים והטף גוי' למען

(16) "היום יום" כ' חשוון. סה"ש תש"ב ע' 29 ואילך.

(17) השייך לכאורא, אנשים נשים וטף, שהרי "איני מבקש כו' אלא לפי כחן" (תנחומא נשא יא) - "כחן" בהווה, עוד לפני שמקבלים הסיוע מלמעלה, עד לעזר הקב"ה בכבודו ובעצמו, באופן של אתעדרל"ע שבאה לאחרית האתערל"ת.

(18) שתחילת קריאתה במנחת שבת (רעוא דרעוין) שלפנ"ז, ובימי השבוע שלאח"ז, עד ליום השבת.

(19) רלב"ג מ"א יז, א. וראה תיב"ע וארא ו, יח. זח"ב קצ, סע"א. ועוד.

(20) זכרי' ג, ח.

(21) שה"ש ב, ח.

(22) ראה תענית בסופה. שמו"ר ספכ"ג. פירש"י בשלח טו, ב.

(23) כה, יא-יב.

(24) שם, יג.

(25) פרדר"א פכ"ט.

(26) מ"א יט, יד.

(27) ראה מו"נ ח"ג פמ"ט.

(28) לך-לך יז, ג. יג, יט.

(29) וירא כא, לג.

(30) כולל גם - שעי"ז יעבוד עבודתו להמשיך ולגלות אלקות בעולם כולו ("א-ל עולם" - ראה לקו"ת תבוא מב, ד. מג, ג), מכיון שהוא בעה"ב על העולם כולו - תיכף ומיד כשנולד, כי להיותו בנו יחידו של מלך מלכי המלכים הקב"ה (כתורות הבעש"ט הידועה - ראה כש"ט הוספות סקל"ג), ה"ה בעה"ב על כל נכסי המלך, ועאכו"כ עוה"ז התחתון שבו היא דירת המלך - דירה לו ית' בתחתונים (ראה תנחומא נשא טו. תניא רפל"ז. ובכ"מ).

(31) נוסף לכך שפעולתו של פינחס היתה לטובתם והצלחתם של ישראל.

(32) ראה יומא ט, ב.

(33) גיטין נה, סע"ב ואילך.

(34) מכילתא ופירש"י בא יב, מא.

(35) אג"ק שלו ח"ב ע' פ. וש"נ.

- 1 ישמעו ולמען ילמדו גו' ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת גו' כל הימים אשר אתם חיים על
- 2 האדמה³⁶.
- 3 ג. ויש להוסיף בביאור מעלת היום בחודש (נוסף על האמור בנוגע לפרשת השבוע) - שכאשר י"ז
- 4 תמוז חל בשבת, אזי התענית נדחה ליום שלאחריו, י"ח בחודש:
- 5 מעלתו של יום י"ח בחודש היא - "חיי", ענין החיות.
- 6 ויש בזה עילוי גם לגבי יום י"ז בחודש, בגימטריא "טוב" (כמדובר לעיל³⁷) - כי בנוגע ליום י"ז
- 7 בחודש, יש צורך בחשבון גימטריא כדי למצוא השייכות ל"טוב", מה-שאינ-כן בנוגע ליום י"ח בחודש -
- 8 הרי האותיות (י' ח') עצמן הם "חיי".
- 9 [אלא, שההתחלה היא באות יו"ד - כי כתיבת כל האותיות (אפילו אצל אינם-יהודים, ועל-אחת-כמה-
- 10 וכמה בכתיבת אותיות קדושות) היא על-ידי נקודה (נקודת היו"ד), ואחר-כך נוסף הקוץ, קוץ העליון וקוץ
- 11 התחתון כו', הכולל (וממנו נמשך) תמונת כל פרטי האותיות כולם, ובנידון-דין - אות ח"ת, ואז נעשה
- 12 החי"ת ראש התיבה - "חיי"].
- 13 ומכיון שיום זה הוא "חיי", הרי על-ידו נוסף ב"חיי יתן אל לבו"³⁸. היינו, להוסיף בקשר של
- 14 בני-ישראל עם הקב"ה, "מחיה חיים"³⁹.
- 15 ד. ומכאן באים להמדובר (בארוכה לפי-ערך) בהתועדות ביום השבת⁴⁰ אודות ההשתדלות להוסיף
- 16 בחינוך בני ובנות ישראל - שגם ראש-תיבת "חינוך" (וכן "חנוכה", מלשון חינוך) הוא אות ח"ת.
- 17 ובהקדים - גודל חשיבות ענין החינוך, כמו שכתוב⁴¹ "חנוך לנער⁴² על-פי דרכו (שעל-ידי-זה) גם כי
- 18 יזקין לא יסור ממנה", ולהעיר גם ממה שכתוב בפרשת השבוע דמינה אזלינן - "מי מנה עפר יעקב
- 19 ומספר את רובע ישראל"⁴³ "דעדיקא דבית יעקב"⁴⁴, כמבואר גם בדרושי חסידות⁴⁵.
- 20 ולכן, יש צורך בהשתדלות יתירה לחנך את הילדים והילדות על-פי התורה, חינוך הכשר, עד לחינוך
- 21 על טהרת הקודש, החל מפעולתם של ההורים, הן אביו והן (ועל-אחת-כמה-וכמה) אמו, כמוכא בקונטרס
- 22 'חנוך לנער' לאדמו"ר נשמתו-עדן⁴⁶ (בנוגע לחינוכו של בנו יחידו, כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו) מה
- 23 שכתב השל"ה⁴⁷ ש"הנשים מצוות על תוכחת בניהם כמו האב, ויותר מהם, מטעם שהן פנויות ומצויות
- 24 יותר בבית", ועל-אחת-כמה-וכמה בנוגע ל"קטן הצריך לאמו"⁴⁸.
- 25 אמנם, במשך השנה קשה ביותר לפעול שבמשך כל היום כולו, בכל שעות המעת-לעת, יהיו הילדים
- 26 בארבע אמות (לא רק כשרים, אלא גם) על טהרת הקודש, שהרי מזמן לזמן יוצאים גם לרשות-הרבים'
- 27 (בגלל שנמצאים בגלות כו'), ששם מנשבות רוחות מצויות, ולפעמים, גם רוחות בלתי-מצויות
- 28 ובלתי-רגילות...
- 29 ולכן, ההזדמנות הטובה ביותר לכך היא - בזמן הקיץ, כשמכניסים את הילדים למחנות קיץ' על
- 30 טהרת הקודש, אשר במשך כל היום כולו, כל שעות המעת-לעת, ללא הפסק כלל, נמצאים בארבע אמות
- 31 על טהרת הקודש, ולאחרי שנמצאים במצב זה במשך זמן, כמה ימים ושבועות כו', אזי "הרגל נעשה
- 32 טבע"⁴⁹ (החל מ'טבע שני', ועד ל'טבע' סתם), שפועל על כללות הנהגתם במשך כל השנה כולה⁵⁰,
- 33 שתהיה על טהרת הקודש.

(36) וילך לא, יב-ג.
 (37) שיחת ש"פ בלק ס"ו.
 (38) קהלת ז, ב.
 (39) יומא ע"א. א. וראה סה"מ תש"י ע' 44.
 (40) מכיון ש"מפקחין על צרכי ציבור בשבת" (ראה שבת קג, א. ושי"ג).
 (41) משלי כב, ו.
 (42) כולל גם "נערה", כפשוט.
 (43) בלק כג, יו"ד.
 (44) ת"א ופירש"י עה"פ.
 (45) אוה"ת עה"פ (ע' תתקל. תתקנא. תתקנז).
 (46) ס"ע 34 ואילך.
 (47) שער האותיות מד, א.
 (48) ראה עירובין פב, סע"א. וש"נ.
 (49) שבילי אמונה נ"ד ש"ב. פחד יצחק בערכו. שו"ת הרמ"ע מפאנו סל"ו. תניא ספ"ד. פט"ו (כא, א). פמ"ד (פג, ב).
 (50) כולל גם "שנה" מלשון שינוי (עבוה"ק ח"ד פ"ט). שנכללים בזה כל השינויים האפשריים - שיהיו רק לטובה.

- ה. כאן המקום לעורר גם שבמשך שלושת השבועות, "בין המצרים", יש להוסיף בלימוד התורה בענין שהזמן גרמא - פרטי הענינים השייכים לבנין בית-המקדש.
- ולכל לראש - הלכות בית הבחירה ברמב"ם, כולל גם - הפסוקים בתורה שבכתב (כלשון חכמינו ז"ל - "מנא הני מילי, דאמר קרא"), כמו שכתב הרמב"ם בריש הלכות בית הבחירה: "מצות-עשה לעשות בית לה'.. שנאמר⁵¹ ועשו לי מקדש", וממשיך⁵², "בנין שבנה שלמה כבר מפורש במלכים⁵³, וכן בנין העתיד להבנות.. כתוב ביחזקאל⁵⁴ . ואנשי בית שני כשבנו בימי עזרא, בנוהו כבנין שלמה, ומעין דברים המפורשים ביחזקאל".
- ומובן, שההוספה בתורה בענין שהזמן גרמא - הלכות בית הבחירה - צריכה להיות גם אצל הילדים הנמצאים ב'מחנות-קיץ', וכן בנוגע למבוגרים שנמצאים מחוץ ל'מחנות קיץ', שהרי חיוב לימוד התורה הוא בכל מעמד ומצב, אפילו "המהלך בדרך" (ואדרבה - "המהלך בדרך ושונה ומפסיק ממשנתו כו'")⁵⁵, ובלשון חכמינו ז"ל בסיום וחותם פרק ששי דמסכת אבות (שלמדו ביום השבת דמיניה אזלינן) "כל מה שברא הקב"ה בעולמו⁵⁶ לא בראו אלא לכבודו", ומפורש לפני-זה⁵⁷ ש"אין כבוד אלא תורה".
- ו. ויהי-רצון שהדברים האמורים לעיל, יפעלו פעולתם לקבל החלטות טובות, ומקבלת החלטות טובות - לקיומן במעשה בפועל, "המעשה הוא העיקר".
- ובהדגשה - שההתעסקות בכל הנ"ל צריכה להיות על-ידי כל אחד ואחד בעצמו, כלומר, לא לצאת ידי-חובה על-ידי פעולתו של אחר, אפילו "שלוחו של אדם כמותו"⁵⁸, שהרי "מצוה בו יותר מבשלוחו"⁵⁹.
- ועל-ידי-זה זוכים לברכתו של הקב"ה באופן ש"מצוה בו יותר מבשלוחו" - לא על-ידי שרים, אומות העולם וכיוצא בזה, כ-אם "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה"⁶⁰, כלומר, לא זו בלבד שהנתינה מלמעלה היא לפי הישג ידו של הקב"ה (שענין זה הוא גם כאשר הנתינה היא על-ידי שליח), אלא עוד זאת, שהנתינה היא על-ידי הקב"ה בכבודו ובעצמו, ובסבר פנים יפות, כי בני-ישראל אומרים שאינם רוצים עסק עם מישהו אחר, אלא עם אבינו שבשמים, וראויים הם לכך - לא רק בתורת "צדקה", אלא יכולים לתבוע "בזרוע"⁶¹.
- ועד שזוכים לגילוי חיבתו של הקב"ה שבאה לידי ביטוי במנין בני-ישראל ("מתוך חיבתן לפניו, מונה אותם"⁶², "להודיע חיבתן שנמשלו לכוכבים⁶³ שמוציאן ומכניסן במספר כו'")⁶⁴ - כמו שכתוב בהמשך פרשת פינחס⁶⁵ (בשיעור של יום ראשון) "שאו את ראש כל עדת בני ישראל"⁶⁶, ועד לתכלית שלימות המנין - מנין העשירי לעתיד-לבוא⁶⁷.
- ובפשטות - שרואים באופן גלוי, "מראה באצבעו ואומר זה", ש"ישראל ומלכא בלחודוהי"⁶⁸, עוד לפני שבאים ל"שמיני-עצרת", שבו נאמר⁶⁹ "יהיו לך לבדך ואין לזרים אתך", אלא גם כשנמצאים בחודש תמוז, ובפרט בסמיכות ולאחרי "טוב" תמוז, וביום "חזי" תמוז.
- וכל זה נעשה במהירות יותר - על-ידי ההוספה במצות הצדקה ש"מקרכת את הגאולה"⁷⁰, גאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו, וכאמור, "מראה באצבעו ואומר זה".

של הכוכבים. כמובן וגם פשוט.

(64) פירש"י ר"פ שמות.

(65) כו, ב.

(66) ולהעיר, שספר במדבר נקרא "ספר הפקודים" - "ספר

וידבר שמתחיל במנין של ישראל, ופרשת פינחס (שגם בה נימנו ישראל) באותו ספר" (ראה פירש"י יומא סח, ב).

(67) ראה תנחומא תשא ט. במדבר פ"ב, יא. וש"נ. זח"א רסב, א. ועוד.

(68) זח"א סד, א-ב. שם רח, ב.

(69) משלי ה, יז. וראה שמו"ר פט"ו, כג. במדבר פכ"א, כד. זוהר שבעה הקודמת. סה"מ ע"ר ע' לה. מד. תשי"ז ע' 71.

72. ועוד.

(70) ב"ב יו"ד, א. וראה תניא פל"ז (מח, ב).

(51) תרומה כה, ח.

(52) הלכה ד.

(53) א' סימן ר'.

(54) סימן מ' ואילך.

(55) אבות פ"ג מ"ז.

(56) ועיקר החידוש - בנוגע לעלמא דפרודא גופא - עוה"ז

התחתון שאין תחתון למטה ממנו.

(57) משנה ג'.

(58) קידושין מא, ב. וש"נ.

(59) שם, א. וראה שו"ע אדה"ז או"ח סר"נ בקו"א (ב).

(60) נוסח ברכה ג' דברהמ"ז.

(61) ראה ברכות יז, ב.

(62) פירש"י ר"פ במדבר.

(63) משל ודמיון בלבד, כי מעלתם של ישראל גדולה ממעלתם

בס"ד. משיחות שבת פרשת פינחס, מברכים החודש מנחם-אב ה'תשמ"ח

תרגום מאידיש

כל דבר שבעולם הוא באמת טוב, מכיון שהכל
בא מהקב"ה שהוא עצם הטוב, וטבע הטוב
להטיב⁸, הרי מובן בפשטות, שגם הדברים שנראים
לעיני בשר שהם היפך הטוב, ה"ה באמת טוב. ולא
רק שהכוונה בדברים אלו היא שעלידם תצא
תועלת (אבל הם עצמם היפך הטוב), אלא יתירה
מזו, שגם הם גופא הם טוב, ובלשון חז"ל⁹ גם זו
לטובה¹⁰.

אלא שהטוב בדברים אלו הוא בהעלם, ולוקח
משך זמן עד שהטוב יוצא בגילוי.

וע"י ההתבוננות וכו' (כאשר הטוב הוא עדיין
בהעלם) שגם דברים אלו, להיותם מהקב"ה, הם
בוודאי טוב - הרי האמונה וכו' היא "כלי" כדי
ל"גלות" את הטוב שנמצא בדברים אלו, ואז הם
נעשים טוב הנראה והנגלה¹⁰.

ג. מזה מובן גם בנוגע לזמן "בין המצרים":
אע"פ שבגלוי הוא זמן אבילות אצל בני, בגלל
המאורעות הבלתי-רצויות שאירעו לעם ישראל
בימים אלו, בעיקר - חורבן ביהמ"ק (שהתחיל
בשבעה עשר בתמוז כש"הובקעה העיר", ונגמר
בתשעה באב) שאז התחיל הגלות המר (הזה) - הרי

א. בנוגע לזמן "בין המצרים"¹, מסופר בתנ"ך²
(בהפטרות שבת הראשונה ד"בין המצרים"³)
שירמי' ראה "מקל שקד", והקב"ה אמר לו
ה"יטבת לראות, כי שוקד אני על דברי לעשותו".
ומביא רש"י ("מדרש אגדה"⁴) שכמו ששקדים
ממהרים להוציא פרח בזמן קצר ביותר - בעשרים
ואחד יום, כך ה' חורבן ביהמ"ק במשך כ"א יום.
בשבעה עשר בתמוז "הובקעה העיר", ובתשעה
באב (כ"א יום אחרי שבעה עשר בתמוז) "נשרף
הבית".

אעפ"כ, נקרא זמן "בין המצרים" (לפי מנהג
ישראל. וכ"ה הוא גם בהלכה⁵) בשם "שלשה
שבועות" (ולא בשם "כ"א יום").

וצריך להבין: מכיון שהרמז בפסוק לזמן זה
הוא "מקל שקד", ובתושבע"פ שזה "כ"א יום" -
מדוע נקרא במנהג ישראל, וגם בהלכה, בשם
"שלשה שבועות"⁶?

ב. ויש לומר הביאור בזה⁷:

(1) לשון הכתוב - איכה א, ג: כל רודפי' השיגוה בין המצרים,
ואמרו חז"ל (איכ"ר עה"פ פ"א, כט). פירש"י (שם): בין המצרים
כו' משבעה עשר בתמוז עד תשעה באב כו'.

(2) ירמי' א, יא-יב.
(3) תוד"ה ראש - מגילה לא, ב. טושו"ע או"ח רסתכ"ח.
(4) ירושלמי תענית פ"ד ה"ה (הובא בטור או"ח סו"ס תקנא).
קה"ר פ"ב, ז. ועוד.

(5) ראה ט"ז או"ח שם סק"ז, ועוד.
(6) בטור שם (וכ"ה בשבלי הלקט השלם סי' רסג (בשם
הר"ס ג). ט"ז שם) "וי"א כנגד שלשה שבועות שהתענה דניאל".
אבל לכאורה ה' צריך לקרוא זמן בין המצרים על שם המאורע
(החורבן) שה' אז, ולא על שם התענית של דניאל (שהוא רק
תוצאה מזה)^{**} - והרי זמן החורבן נק' בתורה שבע"פ בשם "כ"א
יום". וראה לקמן הערה 21.

(7) א' מהביאורים בזה, יש לומר ע"פ המבואר ברשימת הצ"צ

לאיכה (אוה"ת נ"ך ע' א'צו) "ג' שבועות בין המצרים בזמן, כמו
מדבר במקום, ומקדים רפואה למכה ג' שבתות שבהן, ובכל שבת
ז' שבתות***. נמצא ו' פעמים ז' ע"ז מכניעים המדבר מ"ב".
ועפ"ז י"ל הטעם שנקרא "ג' שבועות", כי דוקא במספר זה (ב'
פעמים ג' (=) פעמים ז') מרומז הכנעת המדבר מ"ב.
אבל כיון שימים אלו נקראים "שלשה שבועות" בפי כל, גם ע"י
אנשים פשוטים, וגם טף [שכמה מנהגי בין המצרים שייכים גם
להם (ראה טושו"ע שם סתקנ"א)] - צ"ל הביאור בזה מובן
בפשטות גם להם.

(8) עמה"מ שער שעשועי המלך רפ"א. שעה"ה"א פ"ד. שומר
אמונים ויכוח ב' סי' ד. וראה ד"ה אתה אחד לאדהאמ"צ ע' ד.
(9) תענית כא, א. וש"נ. וראה בארוכה לקו"ש ח"ב ע' 393
ואילך שפירוש "גם זו לטובה" הוא אשר לא רק שזה בשביל דבר
טוב [ע"ד "כל דעביד רחמנא לטב עביד" (ברכות ס, ב)]. אלא
ש"גם זו (גופא) לטובה, וכמובן מהסיפור בתענית שם.
(10) ראה אגה"ק סוסי"א "ובאמונה זו באמת נעשה הכל טוב
גם בגלוי".

(*** לכאורה צ"ל "ב' שבתות" - ראה לקו"ש ח"י"ח ע' 379 הערה 16.
קונטרס משיחת ש"פ מסו"מ תשמ"ז הערה 46.

(* דניאל י"ד, ב. ובמצודת דוד שם (וראה גם פירוש הר"ס ג שם)
"ג' שבועות של ימים, והם כ"א יום".

בפירוש' לדניאל שם (הובא בב"ז לטור שם), ד"שלשה שבועות" הרי
כ"א שנים. ובפירושה שם משמע שמפרש כן גם לדעת הסו"ר, וענפ"ז,
מ"ש הסו"ר שהתנהגה דג' השבועות היא "כנגד שלשה שבועות" הוא
ע"ד הרמז.

(** נוסף על זה שלפי פירוש אחד "שלשה שבועות" דדניאל הם ג'
שמיטות, כבשור"ג הקודם.

1 וכמבואר בכ"מ¹⁸, שבזמן החורבן "נפעלו" 21
 2 הענינים שיתגלו בגאולה העתידה, אלא היות
 3 שהעולם (וגם בנ"י) לא הי' "כלי" לקבל ענינים
 4 נעלים כאלו - לכן המשכת הענינים נשארה
 5 למעלה, משא"כ כאן למטה ה"ז יצא באופן של
 6 חורבן וגלות¹⁹.
 7 וע"י עבודתם של ישראל במשך זמן הגלות,
 8 שע"ז מזככים את העולם ועושים אותו "כלי"
 9 לקבל ענינים נעלים - יומשכו גם ענינים נעלים אלו
 10 [שנמשכו בזמן החורבן למעלה] שיהיו בגילוי גם
 11 למטה.
 12 ד. ע"פ כל הנ"ל, י"ל הטעם ע"ז שזמן "בין
 13 המצרים" נקרא בשם "שלשה שבועות" (ולא בשם
 14 "כ"א יום"), כי בשם הזה מתבטא הטוב שב"בין
 15 המצרים" - שהתוכן הפנימי של "בין המצרים"
 16 הוא בנין ביהמ"ק השלישי, שנפעל למעלה ברגע
 17 החורבן, ולעת"ל יתגלה גם למטה.
 18 ויש להוסיף: ע"י הידיעה וכו' שגם ענין "בין
 19 המצרים" הוא (בפנימיותו) טוב, אזי "שקד",
 20 ממהרים ומזרזים, שהטוב יתגלה גם לעיני בשר.
 21 ולכן קוראים לזמן זה בשם "שלשה שבועות"²⁰,

1 מכיון שגם החורבן והגלות בא מהקב"ה¹¹, שהוא
 2 עצם הטוב, בוודאי שגם בזה ישנו טוב בהעלם.
 3 אלא, שלעדתענה הטוב הוא בתכלית ההעלם
 4 וההסתור, ויתגלה רק לעת"ל.
 5 אבל לאחר שיתגלה הטוב שבזה, יראו בגילוי
 6 שהגלות הי' לא רק בשביל ענין טוב (שעלידו באים
 7 לגאולה האמיתית והשלימה, גאולה שאין אחרי
 8 גלות¹²), אלא יתירה מזו, שזה גופא (הי') טוב,
 9 ואדרבה - מזה גופא שהטוב הי' בתכלית
 10 ההעלם וההסתור (בענין היפך הטוב לגמרי, חורבן
 11 וגלות), וההעלם נמשך כ"כ הרבה זמן - ה"ז ראי'
 12 שהטוב הוא נעלה ביותר.
 13 [וכפי שה'צמח צדק' מבאר ברשימותיו על
 14 מגילת איכה¹³, ש"י"ל ג"כ איכה - לעליות".
 15 ומבאר פסוק אחר פסוק, כפי שהפסוק הוא (גם)
 16 לשבח, כולל גם הפסוק¹⁴ "כל רודפי' השיגוה בין
 17 המצרים"¹⁵, ש"כל רודפיה" הו"ע "טוב וחסד
 18 ירדפוני"¹⁶, ו"השיגוה בין המצרים" הוא מה
 19 ש"נמשך מלמעלה מן המיצר העליון¹⁷ דלית
 20 מחשבה תפיסא ביה"].

(11) ואף ש"מפני חטאינו גלינו מארצנו" - הרי מבואר בכ"מ
 (תו"ח תולדות יב, ד ואילך. וראה לקו"ש ח"ח ע' 395 ואילך.
 וש"נ. ד"ה באחי לגני תשל"א) בענין "נורא עליה על בני אדם"
 (תהלים סו, ה. תנחומא וישב ד), "עלילה נתלה בו (באדה"ר
 בחטא עה"ד)", שלפעמים גובר הרע דיצה"ר ויחטא, כי מלמעלה
 הסיתו עליו היצה"ר להביאו לחטא זה - תו"ח שם יג, א. ומכיון
 שמלמעלה הסיתו עליו - הרי בהכרח שיש בזה טוב. כבפנים.
 (12) ראה מכילתא בשלח טו, א. הובא בתוד"ה ה"ג תאמר -
 פסחים קטז, ב.
 (13) אוה"ח נ"ך ע' א'לד ואילך.
 (14) איכה א, ג.
 (15) אוה"ת שם ריש ע' א'לו.
 (16) תהלים כג, ו.
 (17) באוה"ת שם, שהמשכה "מן המיצר העליון" הוא ע"י
 ההתבוננות איך שכל העולמות רק טיפה אחת" - מיצר כפשוטו.
 ומבאר שם, דפירוש "בין המצרים" הוא "ב' בחי' מצרים". ויש
 לומר, דזה שע"י המיצר כפשוטו, ועד למיצר הגלות, נמשך
 ממיצר העליון, הוא (לא רק מפני שע"י המיצר, הקריאה והצעה
 היא ביותר, אלא גם) מפני שהמיצר (התחתון) עצמו שרשו הוא
 במיצר העליון*.
 ועפ"ז יומתק הקשר דפירוש הצ"צ עה"פ "השיגוה בין
 המצרים" עם הפירוש כפשוטו - כי השורש דמיצר הגלות (בין
 המצרים כפשוטו) הוא בחי' "מיצר העליון", ולע"ל יומשך זה
 בגילוי.

(* ועפ"ז יומתק מ"ש (תהלים קטז, ה) "מן המיצר קראתי ייה עני
 במרחב ייה" - כי שרשו דמיצר התחתון הוא במיצר העליון, שלמעלה
 מבחי' "מרחב ייה", ולכן בכחו להכריח כביכול המשכת "מרחב", (18)

ראה איכ"ר (פ"א, נא) שברגע החורבן נולד משיח. וראה
 סה"מ מלוקט ח"ב ע' רסט ואילך, דזהו שבעת שנכנסו נכרים
 להיכל היו כרובים מעורין זה בזה (יומא נד, ב) - אף שזה מורה
 על גודל החיבה דהקב"ה וישראל כחיבת איש ואשה (יומא שם,
 א), - ובשעה שנכנסו נכרים להיכל הי' (לכאורה) היפך החיבה -
 כי דוקא אז הי' (בפנימיות) חיבה גדולה ביותר, ומזה נמשכו
 הענינים דגאולה העתידה, אלא שהמשכה זו היתה למעלה,
 ככפנים.

(19) וע"ד מאדו"ל "השפעת עליהם טובה אין יכולין לעמוד"
 (תענית כג, א). וכדוגמת אור גדול ביותר שמכה את עיני האדם.
 וראה לקו"ש ח"ב ע' 360 משל על ענין הגלות מהשפעת השכל
 מרב לתלמיד. עיי"ש בארוכה.

(20) הדיק "שלשה שבועות" - יש לומר ע"פ המבואר במ"א
 (לקו"ש ח"ב ע' 100 ואילך) שבחלוקת הזמן לשבועות, לא ניכר
 כ"כ שינוי וחילוק בין שבוע אחד לשבוע שני (משא"כ בימים
 ובחדשים ושנים), כי שרשו הוא מבחי' שלמעלה משניונים. ועפ"ז
 יש לומר דזה שנק' בשם "שלשה שבועות" הוא לרמז שהטוב
 (הענין ד"שלשה") שישנו (בהעלם) ב"בין המצרים" הוא הענין
 דגאולה העתידה - גאולה נצחית שאין שייך בה שינוי ח"ו.

שיחי' "ענני במרחב ייה". וי"ל יתירה מזו, דכיון שהקריאה מן המיצר
 (כפשוטו) היא דוגמת ענין התשובה - ה"ענני במרחב" הוא באופן
 ד"טרם יקראו ואני אענה" (רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ז), דכאשר
 "רגש" ב"מרחב" שלמעלה הרצון לקרוא "מן המיצר" - זה עצמו
 מכריח כביכול ההמשכה, "ענני".

והגם שהתורה היא "אוריאן תליתאי" (תורה 25 נביאים כתובים) - הרי בתורה ישנן כמה חלוקות. 26
הן במספרים שהם פחות משלשה: א' - תורה 27 אחת; ב' - שני לוחות הברית, או תורה שבכתב 28 ותורה שבעל-פה; והן במספרים שהם יותר 29 משלשה, כמו חמשה חומשי תורה, ששה סדרי 30 משנה, ששים המה מלכות (מסכתות) 27, וכיו"ב. 31 ומדוע הי' מתן-תורה ב(ירחא) תליתאי דוקא? 32

הרי מזה גופא מובן, שהחשיבות ומעלת מספר 33 שלשה, היא לא בגלל שהתורה קשורה במספר זה, 34 אלא אדרבה: מספר שלשה יש לו חשיבות מצד 35 עצמו, ולכן התורה קשורה במספר שלשה. ועד"ז 36 גם ביהמ"ק דלעתיד - ביהמ"ק השלישי, וגם הטוב 37 הפנימי של "בין המצרים" - "שלשה שבועות". 38 ומכיון שהתורה שייכת לכאו"א מישראל, 39 אנשים נשים וטף, ועד"ז ענין "שלשה שבועות", 40 כפי שרואים בפועל שגם אצל ילדים שלפני בר- 41 מצוה ההנהגה בשלושת שבועות אלו היא אחרת 42 מכל ימי השנה 28 - מובן מזה, שגם הביאור 43 בחשיבות מספר שלשה, צריך להיות מובן (גם) 44 בפשטות, לאנשים נשים וטף. 45

ז. כאשר אדם (כולל גם ילד) חושב בנוגע אליו 46 - רואה שלשה ענינים: (א) לכל לראש, הוא מרגיש 47 את מציאותו (לא מצד גאווה וישות ח"ו, אלא כן 48 הוא ע"פ טבע וע"פ תורה, ועד להלכה "אדם קרוב 49 אצל עצמו" 29); (ב) אח"כ, כשמתחיל לחשוב מנין 50 באה מציאותו - יודע, ומאמין באמונה פשוטה, 51 שהקב"ה ברא אותו; (ג) ואח"כ, כשמתכוון למה 52 הוא נברא - מגיע למסקנא שיש דבר שלישי, 53 העולם. ותכלית בריאתו היא - בכדי לפעול 54 בעולם, ועד - לעשות ממנו דירה לו יתברך 30. 55

ובפרטיות יותר (ובלשון החסידות): בריאת 56 האדם, פירושו - ירידת נשמתו למטה 31. ועל זה 57 אומרים שתכלית בריאת האדם, ז.א. תכלית ירידת 58 נשמתו למטה נ[נשמה שנתת בי טהורה היא], ורק 59 אח"כ "אתה בראתה וכו' (עד) אתה נפתחה בו" 60

(27) שהש"ר פ"ו, ט (ב).

(28) ראה לעיל הערה 6.

(29) יבמות כה, ב. וש"נ.

(30) ראה תנחומא נשא טז. תניא פל"ו. ועוד.

(31) ראה לקו"ת ראה כט, א (כפירוש מארז"ל נוח לו לאדם

שלא נברא). ובכ"מ.

1 שמדגיש (כנ"ל) הטוב שב"בין המצרים" 21, כדי
2 למחר יותר את הגאולה העתידה, וביהמ"ק
3 השלישי.

4 ה. הביאור בזה בפרטיות ובעומק יותר:

5 "שלשה שבועות" (המתחילות בהשגחה פרטית
6 (דוקא) בחודש הרביעי, ב"צום הרביעי" 22) באים
7 בהמשך ל"חודש השלישי" 23, החודש של מתן
8 תורה, הקשור במיוחד עם המספר שלשה, כדאיתא
9 בגמרא ובארוכה 24 "ברין רחמנא דיהב אוריאן
10 תליתאי, לעם תליתאי, על-ידי תליתאי, ביום
11 תליתאי, בירחא תליתאי" (ורבי נסים גאון מוסיף
12 בזה עוד ענינים של שלשה במ"ת).

13 וזה מתאים עם הכלל ש"אין הקב"ה מכה את
14 ישראל אא"כ בורא להם תחילה רפואה" 25;
15 ה"שלישי" של מתן-תורה הוא בבחי' הקדמת
16 רפואה למכה ל"שלשה שבועות".

17 ויתירה מזו: זה שהשם של "בין המצרים" הוא
18 "שלשה שבועות" (שם ע"פ תורה, המבטא תוכנו
19 הפנימי של הדבר) - הוא כי התוכן הפנימי של
20 "בין המצרים" הוא "שלשה", המורה על טוב נעלה
21 ביותר 26, ענין התורה הקשור במספר שלשה.

22 ו. לאחר כל הנ"ל, עדיין צריך להבין: מהי
23 באמת מעלת מספר שלשה, שלכן הי' מתן-תורה
24 דוקא בירחא תליתאי?

(21) ויש להוסיף, דכיון שההנהגה ד"בין המצרים" הוא
"מדרכי התשובה" (ע"ד מ"ש הרמב"ם ריש הל' תעניות),
דכשישראל עושין תשובה מיד הן נגאלין (רמב"ם הל' תשובה
פ"ז ה"ה) - לכן, בהנהגה ד"בין המצרים" צריך להדגיש את תוכן
הפנימי שבו - "ג' שבועות" *, משא"כ בהמסופר בירמ' "מקל
שקד גו" - מודגש (בגילוי) החורבן והגלות, ולכן שם אין נוגע
ענין ג' שבועות, ונק' כ"א יום.

(22) זכרי' ח, יט.

(23) יתרו יט, א. וראה קונטרס משיחת ש"פ שלח ש.ז. הערה

31.

(24) שבת פח, א.

(25) מגילה יג, ב.

(26) ומה שנאמר שהקב"ה מקדים רפואה למכה - יש לומר,
שהוא בנוגע לחיצוניות הענין. והיינו שגם כשעדיין לא נתגלה
הטוב הפנימי שבו, והדבר נראה ל"מכה" - ישנה הקדמת
הרפואה. ועפ"ז, בנידון דידן - בהקדמת מתן-תורה בירחא
תליתאי ל"שלשה שבועות" - שני הענינים: (א) שגם בזמן הגלות
ע"י הקדמת הרפואה ד"ירחא תליתאי" - נעשה חלישות דחושך
הגלות, (ב) שע"י מתן-תורה יתגלה הטוב הפנימי בגלות, ככפנים.

(*) ובפרט דשלימות התשובה היא שמתגלים ניצוצי הקדושה
שבזדונות עצמם, שהם נהפכים לזכיות - ע"ד שלע"ל יהפכו הצדונות
לששון ולשמחה ולמועדים טובים (רמב"ם סוף הל' תעניות).

28 שאז יהי' שלימות ענין ה"שלשה", מה שבנ"י עושים
29 מהעולם דירה להקב"ה, ועד בתכלית השלימות.

30 ומכיון שהטוב (הפנימי) של "בין המצרים"
31 הוא ביהמ"ק השלישי (כנ"ל ס"ד), שאז יהי'
32 שלימות ענין ה"שלשה" - לכן נקראים בשם
33 "שלשה" (שבועות).

34 ט. במילים ברורות יותר: אם היו קוראים לזמן
35 "בין המצרים" בשם "כ"א ימים", וכיו"ב -
36 ההדגשה היא רק על הירידה, הצרות שבימים אלה
37 (ובמיוחד ה"חמשה דברים" שהיו בראש וסוף
38 ה"מִצְרִים" - שבעה עשר בתמוז ותשעה באב),
39 שבאו בגלל "מעשינו הרעים"³⁷, "מפני חטאינו".

40 מתחיל מענין שבירת הלוחות (שהי' בי"ז
41 בתמוז), שלכל-לראש העלים (לפי שעה) על הקשר
42 (לוחות הברית) של בני" עם הקב"ה, ועי"ז - גם
43 על הקשר שבין הקב"ה לעולם, שנברא בשביל
44 התורה ובשביל ישראל, וממילא - כשנשתברו
45 הלוחות, ה"ז נגע גם בפעולת התורה בעולם;

46 ועאכו"כ ע"י חורבן ביהמ"ק (בתשעה באב)
47 והתחלת הגלות, שזה פעל ירידה בבנ"י, ובכל
48 עניניהם ועניני

49 העבודה שלהם, ובמקום זה שיראו אלקות
50 בגלוי בביהמ"ק, ומקריבים קרבנות, וכללות
51 העבודה היא בתכלית השלימות (שזה דוקא בבית
52 המקדש), נהי' מצב ש"אותותינו לא ראינו גו"³⁸,
53 ולא יכולים להקריב קרבנות ולקיים את כל שאר
54 המצוות בתכלית השלימות.

55 ועי"ז נפעלה ירידה בנפשות העולם
56 לדירה לו ית', ירידה בכל העולם כולו, כי בבית
57 המקדש נפעלה שלימות גילוי הירידה למטה -
58 "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"³⁹.

59 וביהמ"ק פעל בכל העולם כולו - ממנו אורה
60 יוצאה לכל העולם⁴⁰, ובכלל מביהמ"ק השפיע
61 הקב"ה כל חסדיו לעולם⁴¹, ובפרט כפי שזה

1 (בגוף הגשמי) - היא לא בשביל הנשמה [כי
2 אדרבה, עבור הנשמה ה"ז ירידה גדולה ביותר, ועד
3 שבגלל ירידתה בגוף, צריכה הנשמה לשמירה -
4 "ואתה משמרה בקרבי"], היא בכדי לפעול בגוף,
5 בנפש הבהמית, וב(חלקו ב)עולם³², לעשות מהם
6 דירה לו יתברך.

7 ח. ע"פ הנ"ל יובן בפשטות השייכות של
8 התורה וביהמ"ק דלעתיד למספר שלשה:

9 התוכן של "שלשה" הוא: הקשר של כל
10 שלושת הענינים הנ"ל, כפי שנכללים באותו מספר
11 (מספר אחד הכולל שלשה). הפעולה שנפעלת
12 בעולם ע"י האדם - אתם קרויין אדם³³, והקשר
13 כביכול של שניהם עם הקב"ה.

14 וזוהי שייכות התורה (ומתן-תורה) למספר
15 שלשה, כי הכח על תוכן ענין "שלשה"³⁴ ניתן
16 במתן-תורה. ענין התורה הוא - כמרומז מיד
17 בהתחלת תורה שבכתב (ובפירש"י); "בראשית -
18 בשביל ישראל", שכל העולם (השמים והארץ וכל
19 צבאיהם³⁵) נברא בשביל ישראל, בכדי שבנ"י (ע"י
20 תורה, "בשביל התורה") יכבשו את העולם, לעשות
21 גם מ"ארצות גוים" ארץ ישראל, ועי"ז - לגלות
22 בעולם את "כח מעשיו" של הקב"ה, ועד שגם
23 אוה"ע יכירו ש"כל הארץ של הקב"ה היא".

24 וזוהי גם שייכות הגאולה העתידה וביהמ"ק
25 דלעתיד עם מספר שלשה - שלכן נקראים בשם
26 "גאולה השלישית" ו"ביהמ"ק השלישי"³⁶ - כי
27 החידוש בגאולה העתידה (וביהמ"ק דלעתיד) הוא,

(32) נתיא פל"ז (מח, ב), אלא שע"ז נעשה גם עלי' להנשמה
- ראה לקו"ת שם כח, ד ואילך. ובארוכה לקו"ש חט"ו ע' 248
ואילך.

(33) יבמות סא, א.

(34) דוה שתורה היא "אוריין תליתאי" פירושו הוא שכוללת
שלשה ענינים (תורה נביאים כתובים), וכן "עם תליתאי". ומעין
זה הוא בנוגע לע"י תליתאי, ביום תליתאי, בירחא תליתאי -
שהכוונה בזה היא (גם) שהם משולשים. כדאיתא בתנחומא יתרו
יוד"ה הסרסור משולש . . בחודש משולש.. לשלשה ימים
נתקדשו".

(35) ראה פירש"י בראשית א, יד.

(36) וע"פ הידוע שגאולה הראשונה היא בזכות אברהם, השני'
בזכות יצחק, והשלישית בזכות יעקב (לקו"ת מטות פג, ג) - יש
לומר, שגאולה השלישית היא גאולה משולשת הכוללת גם ב'
גאולות הראשונות, כמו שביעקב (ת"ת) נכללים גם אברהם ויצחק
(חו"ג). ועד"ז ביהמ"ק השלישי, שבו יהיו גם בית הראשון והשני
(זח"ג רכא, א), בית משולש.

(37) ל' הרמב"ם הל' תעניות רפ"ה.

(38) תהלים עד, ט.

(39) תרומה כה, ח. וציווי זה כולל כל בתי המקדש (ראה
רמב"ם ריש הל' ביהב"ח).

(40) רש"י (כת"י) מנחות פז, ב.

(41) כל זמן שעבודת ביהמ"ק קיימת, העולם מתברך על
יושביו וגשמיין יורדין בזמנן כו' (אדר"נ פ"ד, יד). ואילו היו
אומות העולם יודעים מה הי' המקדש יפה להם, קסטריות היו

להשלים את תכלית בריאתו לעשות העולם לדירה
לו יתברך, ע"ז שמגלה את "אבן השתיה" (שממנה
הושתת העולם), בכל פרט שבעולם, ז.א. האלקות
(שבתורה) שנמצאת בכל פרט ונקודה שבעולם
(זמן ומקום)⁵⁰, ושם זה נמצא בהעלם, ויהודי צריך
לגלות זאת. ע"ד המשל הידוע מאבנים טובות
ומרגליות שנמצאים בתיבה, ונותנים ליהודי את
התיבה ואת המפתח לתיבה, והוא צריך "להכניס
את המפתח" ולפתוח את התיבה ולגלות מה
שבתוכה.

ואדרבה: ע"י ההעלם על בחי' "שלשה" (ב"בין
המצרים) מצד הירידה בגלות - נפעל גילוי נעלה
יותר ב"שלשה" מכמו שהי' במתן-תורה, כמבואר
בכ"מ⁵¹ שבמ"ת הי' הגילוי מלמעלה, רק לפי שעה,
ולא "חדר" את התחתונים, ואפילו בביהמ"ק
ראשון ושני - דירת קבע⁵², לא נשארו קיימים,
משא"כ ביהמ"ק השלישי, "מקדש אדני כוננו
ידך"⁵³, יהי' בית נצח⁵⁴; וממנה אורה יוצאה לכל
העולם - כל העולם נעשה דירה לעצמותו יתברך,
שבדירה נמצא הדר בה בתכלית הגילוי - ועד
והיתה לה' המלוכה⁵⁵, "והי' ה' למלך על כל
הארץ, ביום ההוא יהי' ה' אחד ושמו אחד"⁵⁶, "ה'
ימלוך לעולם ועד"⁵⁷, בכל נקודה ופרט שבעולם.

יא. הענין הנ"ל [גילוי פנימיות הטוב ב"שלשה
שבועות"] הוא בהדגשה יתירה בג' השבתות של
"בין המצרים"⁵⁸, כי אז אין דיני אבילות וצער של
ה"שלשה שבועות"⁵⁹ (כי אין עצב עמה⁶⁰),

אז לכפרה אמיתית מחטאינו ומעשינו הרעים שהביאו החורבן
והגלות כו'.

- (50) ראה שעהיוה"א פ"ז.
(51) ראה לקו"ת ראה כח, ב. המשך תער"ב ח"ב ע' תתקל
ואילך. וראה לקו"ש חכ"א ע' 130 ואילך. וש"נ.
(52) לא כמו המשכן שהי' דירת עראי - ראה שהש"ר פ"א,
טז (53) תו"א ר"פ ויגש.
(53) בשלח טו, ד.
(54) זהר ח"א כח, א. ח"ג רכא, א.
(55) עובדי' א, נא.
(56) זכרי' יד, ט.
(57) בשלח שם, יח - הובא בסיום פרקי אבות שלומדים (לפי
ה"יש נוהגין" בסידור אדה"ז) בכל שבתות הקיץ (כמנהג חב"ד).
(58) ראה לקו"ש ח"ד ע' 1090 ואילך. קונטרס משיחת ש"פ
מטו"מ תשמ"ו ס"ב.
(59) שו"ע או"ח סתקנ"ב ס"י, ובמג"א שם. וראה אנציקלופדי
תלמודית ערך בין המצרים, ע' קב ובהנמקן שם.
(60) משלי י, כב. ירושלמי ברכות פ"ב סוף ה"ז. הובא בתוד"ה
מאן דאמר - מו"ק כג, ב.

1 מודגש ע"י "אבן השתיה" בקודש הקדשים -
2 ש"ממנה הושתת העולם⁴², ויש לומר אחד
3 הטעמים ע"ז - כי על "אבן השתיה" הי' הארון
4 מונח⁴³ (עיקר ה"חפץ" במקדש⁴⁴), שענינו תורה
5 (כמ"ש⁴⁵ אין בארון אלא שני לוחות הברית),
6 שבשבילה נברא העולם (כנ"ל), ואסתכל באורייתא
7 וברא עלמא⁴⁶, ולכן משתלשל גם בגשמיות,
8 שם"אבן השתיה" (שעליה מונח הארון) הושתת
9 העולם.

10 אמנם כאשר קוראים לזמן "בין המצרים" בשם
11 "שלשה שבועות" - ה"ז מגלה ומבטא את הטוב
12 הפנימי שבימים אלו - בנין ביהמ"ק השלישי
13 שנפעל למעלה ברגע החורבן.

14 י. ולהוסיף, שבנוסף לבנין ביהמ"ק למעלה,
15 ישנו גם גילוי טוב למטה - כידוע שאף שביהמ"ק
16 למטה חרב

17 ו"כל כלי בית המקדש גלו"⁴⁷, הרי הארון
18 (שענינו תורה שניתנה במ"ת, הקשור לבחי'
19 שלשה) נגזז ונשאר שלם באופן נצחי במטמוניות
20 תחת ביהמ"ק⁴⁸.

21 ויתירה מזו - "אבן השתיה" (שעליה הי' מונח
22 הארון) נשארה בשלימות עד היום הזה, בגלוי
23 לעיני בשר, גם לאומות העולם.

24 שזה⁴⁹ נותן כח לבני" גם בזמן הגלות, שהתחיל
25 ב"בין המצרים", לגלות ולהמשיך גם למטה את
26 ביהמ"ק השלישי, שזהו בכח התורה (שניתנה
27 במ"ת), כמדובר לעיל שהתורה נותנת כח ליהודי

מקיפים אותו כדי לשומרו כו' (במדב"ר פ"א, ג. וראה גם ויק"ר
פ"א, יא. קה"ר פ"ב, ג (ה)). ולהעיר מהקרבן שבעים פרים (בחג
הסוכות) כנגד שבעים אומות, ואוי להם לאוה"ע שאבדו ואין
יודעין מה שאבדו. בזמן שביהמ"ק קיים מזבח מכפר עליהן,
ועכשיו מה מכפר עליהן (סוכה נה, ב).

- (42) יומא נד, ב.
(43) רמב"ם הל' ביהב"ח רפ"ה.
(44) רמב"ן ר"פ תרומה.
(45) מ"א ח, ט.
(46) זהר ח"א קלד, סע"א. ח"ב קסא, ריש ע"ב. ועוד. וראה
ב"ר בתחילתו.

- (47) תנחומא בהעלותך יא. ועוד.
(48) יומא נב, ב. רמב"ם הל' ביהב"ח שם.
(49) ויש לומר, שזהו גם הכוונה ב"אדם ממקום כפרתו נברא"
(רמב"ם שם פ"ב ה"ב), שמקום המזבח בביהמ"ק נותן הכח
להאדם (שנברא משם) לכפר על עצמו (לא רק בזמן הבית ע"י
הקרבן הקרבנות על גבי המזבח, אלא) גם בזמן הגלות, שזקוקים

הקב"ה שכן (עלי' לגבי המצב שלפני הירידה),
 ש"פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, השיב את
 חמתי מעל בני ישראל גו', לכן אמור הנני נותן לו
 את בריתי שלום גו' תחת אשר קנא לאלקיו ויכפר
 על בני ישראל"⁶⁹, ועי"ז - עשה גם שלום בין
 הקב"ה והעולם (ואוה"ע), שנברא בשביל ישראל.
 מזה מובן גם בנוגע לעבודה ב"שלשה
 שבועות": בכדי לגלות את פנימיות הטוב
 ב"שלושה שבועות", נדרשות שתי תנועות: (א)
 לבטל "מעשינו הרעים" ו"חטאינו" ש"מכסים" על
 הטוב, (ב) ואח"כ גילוי הטוב, ועד בשלימות, כפי
 שזה ה' אצל פינחס: (א) שלפנ"ז ביטל את הענין
 שהסתיר על הטוב ("וידקור את שניהם"), (ב) עי"ז
 עשה שלום בין בני' להקב"ה.
 יג. הלימוד מכל האמור לעיל:

לכל-לראש צריך יהודי לדעת, שנתנו לו בידו
 את המפתח לפתוח את ה"תיבה"⁷⁰ שמעלימה (לפי
 שעה) על הטוב שנמצא בפנימיות ב"שלשה
 שבועות" - הגילוי מזה הוא ע"י שיהודי ממלא את
 תכלית בריאתו, לעשות מהעולם דירה לו יתברך.
 ואדרבה - מכיון שזה בא מהעלם, ה"ז יותר
 מגילוי ה"שלשה" שהי' במ"ת, כנ"ל.
 מתחיל מעבודתו בעצמו - לגלות שהגוף ונה"ב
 שלו הם כלים ליהדות, ז.א. שעובד את השי"ת
 (גם) עם גופו והגשמיות, ובפשטות - שאת כל
 דבריו הגשמיים (אכילה ושתי', ממון וכו') מנצל

ואדרבה - מצוה לענוג⁶¹. במילא מובן שאז מודגש
 בגלוי רק הצד הטוב והעלי' ב"שלשה שבועות"⁶².
 ועאכ"כ בשנה זו, שההתחלה והסיום של
 ה"שלשה שבועות" הוא ביום השבת, שזה דוחה
 את התענית (של י"ז בתמוז ותשעה באב), וביחד
 עם זה מובן ש(אין הפירוש שלא נשאר שום רושם
 מהתענית⁶³, אלא) אז מודגש בגלוי הטוב הפנימי
 של התענית ("יום⁶⁴ רצון לה'").⁶⁵

יב. ויש לקשר זה עם הפרשה בשבת זו - פרשת
 פינחס:

הירידה ב"בין המצרים" בענין ה"שלשה"
 (הקשר שבין הקב"ה ובנ"י והעולם), התחילה
 כפרצה שבחומה המבדלת בין ישראל לעמים
 ("הובקעה העיר" ב"ז תמוז), שזה הביא אח"כ את
 החורבן.

ובדומה לזה ה' ע"י חטא בעל-פעור ומעשה
 זמרי - שהביא אח"כ את המגיפה.

ופינחס ה' זה שביטל ותיקן את הפרצה, עי"ז
 שלאחרי שמשה אמר לו "קריינא דאיגרתא איהו
 ליהוי פרוונקא"⁶⁶ - מיד "ויקח רומח בידו ויבוא",
 והרג "את שניהם, את איש ישראל ואת האשה"⁶⁷
 - ש"הרג" את הקשר של "איש ישראל והאשה",
 הפרצה בהבדלה שבין ישראל לעמים, ועי"ז בטלה
 הגזירה, "ותעצר המגיפה מעל בני ישראל"⁶⁷, ועד
 שעשה שלום בין הקב"ה לבנ"י⁶⁸, ולכן נתן לו

(61) ראה טושו"ע ודארה"ז או"ח סרמ"ב ובנ"כ. וש"נ.

(62) ובפרט ע"פ ביאור הצ"צ דלעיל (הערה 7) שג' שבתות
 הן בבחי' מקדים רפואה.

(63) וכמובן גם מזה, שביום י"ז תמוז ות"כ יש לומדים (אף
 שמעטים הם ביותר - ולא נתפרסם כלל וכלל בתורה (בנביאים)
 פרשת היום ע"ד "צום הרביעי" ו"צום החמישי" (ע"ד שבכל יום
 - אומרים שירו של היום וכיו"ב), ויתירה מזה - התורה היא
 נצחית גם לע"ל, כולל חלקים אלו בנביאים המדברים ע"ד
 הצומות; אלא שב"תורת אמת" ו"תורה אור" - מאיר בגלוי הטוב
 שבכל דבר (כמבואר במ"א בענין "יעקב ועשו האמורים בפרשה"
 (לקו"ש ח"כ ע' 341 ואילך. לקו"ש ח"ל ע' 144. ועוד)), היינו
 הטוב שבצומות אלו, כפי שיהפכו לששון ולשמחה ולמועדים
 טובים לע"ל, ואדרבה - ע"י הלימוד בנוגע לירידה לפי שעה, ה"ז
 מגדיל השמחה והיום-טוב.

(64) ישע"י נח, ה. אגה"ת ספ"ב.

(65) ראה בארוכה קונטרס משיחת ש"פ בלק, י"ז תמוז
 (נדרה).

(66) פירש"י בלק כה, ז.

(67) בלק שם, ח.

(68) ויש לומר הטעם שדוקא פינחס נתעורר על זה (ולא כל
 השבטים והסנהדרין וכו') - כי הוא "פינחס בן אלעזר בן אהרן

הכהן" * (בלק כה, ז). שכן הוא איש החסד וכל השתדלותו היא
 לטובתם של ישראל נ"כ ע"פ הלכה בנוגע לברכת כהנים לעמו
 ישראל באהבה דוקא (סוטה לט, א. טושו"ע או"ח סקכ"ח סי"א.
 שו"ע אדה"ז שם סי"ז, סי"ט, (מוז"ג קמז, ב)), ובפרט אהרן
 הכהן שנאמר עליו (חוקת כ, לט ובפירש"י) "ויבכו את אהרן גו'
 כל בית ישראל", "לפי שהי' אהרן רודף שלום ומטיל אהבה כו'
 [ולעזר מפרקי אבות בשבת זה (פ"א מ"ב): הוי מתלמידיו של
 אהרן, אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות כו']. וכן
 ביצי"מ נאמר "אהרן אחיך יהי' נביאך" (וארא ז, א), "ודיבר הוא
 לך אל העם גו' (שמות ד, טז), וכן ענני הכבוד (שהקיפו את
 ישראל והגיגו עליהם כו') היו בזכות אהרן (תענית ט, א. פירש"י
 חוקת כא, א): ולכן נכדו של אהרן הכהן ("פינחס בן אלעזר בן
 אהרן הכהן") - ה' הראש וראשון להציל את עם ישראל ממגיפה
 זו ולהשיב שלום ביניהם ובין הקב"ה.

(69) פרשתנו כה, יא ואילך.

(70) וענין זה מותר גם בשבת, ואדרבה - זוהי עבודת יום
 השבת, לגלות הטוב והתענוג שבאכילה ושתי' (גשמיות העולם).

(* ולהעיר מיוחד המושלש, פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, שבפינחס
 ה' גם ענינו של אלעזר ושל אהרן.

27 ד"והיתה לה' המלוכה" בגאולה האמיתית
28 והשלימה.

29 ובדורנו זה נוספה הדגשה מיוחדת בעבודה של
30 "פינחס":

31 כל יהודי שהוא תלמיד וחסיד של אתפשטותא
32 דמשה רבינו של הדור⁸¹, כ"ק מו"ח אדמו"ר, נשיא
33 דורנו, או תלמיד תלמידו וחסיד של חסידיו כו', או
34 אפילו אם רק למד מאמר שלו, שיחה, אגרת, או
35 ששמע זה ממישהו - נעשה "קריינא דאגרתא",
36 "המקריא - המכריז של האגרת", ולכן מוטלת עליו
37 השליחות והאחריות ד"ליהוי פרונוקא" (כפי
38 שמשה רבינו אמר לפינחס):

39 הוא צריך לצאת בשליחותו של משה שבדורנו,
40 ולעשות כל התלוי בו להבדיל בין יהדות
41 ל"גוי'שקייט", ועד ל"ויקח רומח בידו" ו"להרוג"
42 את רצון היצר-הרע הרוצה לערבבם ר"ל, ומודגש
43 במיוחד ב"אגרתא" של נשיא דורנו - ש"הרעיש"
44 בחיים חיותו בעלמא דין, ו"מרעיש" גם עתה ע"י
45 "אגרתא" שלו - מאמריו שיחותיו ואגרות-קודש
46 שלו, וע"י תלמידיו וחסידים שלו, אודות העבודה
47 במלחמת היצר וההכרח הגדול לבטל פרצות עמו
48 ישראל, אודות ההבדלה שבין יהדות
49 ל"גוי'שקייט"!

50 ויתירה מזו: נוסף על מה שכתוב במאמריו
51 ואגרות שלו - זכה דורנו, שמבלי הבט על חושך
52 הגלות, הרי זה מודגש בגלוי בשמו, ובפשטות -
53 הקב"ה⁸² נתן לנו את נשיא הדור ששמו הוא
54 "יוסף" - המורה על מהותו וחיותו⁸³ - המדגיש
55 ברור את שליחות דורנו - "יוסף ה' לי בן אחר"⁸⁴,
56 לעשות מכל דבר בעולם שהוא "אחר" - "בן",
57 כולל בפרט ובמיוחד יהודי שהוא תינוק שנשבה
58 בין העכו"ם [שלאבוננו כמה מבני ישראל בדורנו
59 הם במצב זה, ואפילו אחד - הוא עולם מלא, כפי
60 שאומרת ומכרזת "תורת אמת"⁸⁵], ולגלות שהוא
61 בן - בנו של הקב"ה.

(81) ראה תקנ"ז תס"ט. ועוד.

(82) כמאחז"ל שעמד (הקב"ה) ושתלן בכל דור ודור (יומא
לח, סע"ב. תניא פ"א).

(83) ראה שעהיה"א ספ"א. לקו"א להה"מ סרמ"ד. וכן הוא
בשמות שקורים הורים ליו"ח (ראה שער הגלגולים הקדמה כג.
שער מרז"ל בסופו. ועוד).

(84) ויצא ל, כד. וראה אוה"ת עה"פ. ועוד.

(85) משנה סנהדרין לו, א.

1 לשם שמים⁷¹, ועד "בכל דרכיך דעהו"⁷², ויתירה
2 מזו - שבזה גופא מגלה איך ש"גופא דילהון
3 קדישא"⁷³; ועד לאידך גיסא: ע"י עבודתו מקבל
4 שכר גשמי⁷⁴, כמ"ש⁷⁵ "אם בחוקתי תלכו ואת
5 מצוותי תשמרו גו' (לכן) ונתתי גשמיכם בעתם
6 גו'", כך שבגשמיות שלו ניכר איך שזה (לא
7 מציאות בפ"ע) אלא רק תוצאה (וחלק) מתורה
8 ומצוות⁷⁶, ש"הם חיינו ואורך ימינו"⁷⁷.

9 ועבודה זו כלולה משני פרטים (כפי שהי' אצל
10 פינחס):

11 לבטל את ההעלם והסתר על הטוב הפנימי
12 שיכול להיות אצלו מצד "אל זה אשר בקרבך"⁷⁸,
13 ה"גוי'שקייט" שנכנס אצלו, ועד ש"הורג" (מבטל
14 מציאות לגמרי) כל פרצה בהבדלה שבין ישראל
15 לעמים, קדושה וחול וכו'. ובכללות - עבודת "סור
16 מרע".

17 ואז יכול לגלות בשלימות את הטוב הפנימי שיש
18 בו - "ועשה טוב".

19 עד"ז היא גם העבודה ב"שלשה", בנוגע למילוי
20 שליחותו בכל העולם לעשות דירה לו יתברך - ע"י
21 ב' הענינים הנ"ל, לבטל הפרצות המבלבלות
22 ומטשטשות את ההבדלים שבין קדושה וחול וכו',
23 ולהביא גילוי אור, ע"י תורה מצוות והפצת התורה
24 והיהדות ליהודים בכל העולם, ועד - להפצת שבע
25 מצוות בני נח לאוה"ע⁷⁹, כך שעושים מכל העולם
26 כולו⁸⁰ כלי לגילוי, ועד לשלימות בזה בגלוי,

(71) אבות פ"ב מ"ב.

(72) משלי ג, ו.

(73) זח"ג ע, ב.

(74) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ט.

(75) ר"פ בחוקותי.

(76) ויש לומר שזהו הלימוד בעבודה מהמבואר בזה פרשתנו
(זח"ג רכז, ב ברע"מ) "גופא ישראל" ולא "ישראל גופא" כמו
שנאמר לפנ"ז "כהנא מוחא, לוי לבא", ש"ישראל עצמן הם"
גופא (לקוטי לוי"צ שם) - היינו לא רק שממשיך ישראל גם
בגופא, אלא שכל מציאותו וגם גופא (גופא גם מלשון עיקר, גוף
הדבר) הוא חלק מישראל עצמו, מתורה ויהדות.

(77) ברכת אהבת עולם בתפילת ערבית - וי"ל הדיוק "אורך
ימינו" (ולא ימים ארוכים), ע"ד פי' אדה"ז ביום שכולו ארוך,
שגם בתחילתו הוא ארוך (תרא יח, ד).

(78) שבת קה, ב.

(79) ראה רמב"ם הל' מלכים ספ"ח.

(80) ולהעיר ש"כל... כולו" פירושו כולו ממש, ולא רק רובו
ככולו (ט"ז או"ח סתקפ"ב סק"ג).

40 "אל זר אשר בקרבך" בדרכי נועם (באופן שיבין
41 ושזה יתקבל אצלו) איך שלא טוב ולא מתאים לו
42 עצמו להתנהג באופן ד"אחר", וזה בא רק בגלל
43 שהוא תינוק שנשבה בין העכו"ם, (וב) לגלות את
44 ה"בן" שבו - עי"ז שמסביר לו אודות היוקר של
45 יהודי, וההנהגה בדרך של יהדות - לימוד התורה
46 וקיום המצוות.

47 טו. וכל זה הוא בהדגשה יתירה ב"שלשה
48 שבועות", שאז נדרשת במיוחד העבודה לבטל את
49 "חטאינו" שמעלימים על הטוב, ולגלות את
50 ה"שלשה" למעליותא (ובפרט ביהמ"ק השלישי),
51 ובכללות - עי"י הוספה במעשינו ועבודתינו
52 המביאים את הגאולה⁸⁹, ובמיוחד - אהבת ישראל
53 ואחדות ישראל (שמבטלת את סיבת הגלות⁹⁰).

54 ובפרט - "ציון במשפט תפדה ושבי" בצדקה⁹¹,
55 לימוד התורה (ובמיוחד חלק ההלכות שבתורה⁹²),

56 כולל ובמיוחד בחלקי התורה השייכים לגאולה
57 ובנין ביהמ"ק (שעי"ז "אני מעלה עליהם כאילו הם
58 עוסקין בבנין הבית", ועד שעי"ז "בנין ביתי אינו
59 בטל"⁹³), ולכל לראש - הלכות בית הבחירה
60 להרמב"ם, ולפני-זה - במשנה מדות ותמיד וגמרא,
61 ולפנ"ז - בתושב"כ, הפרקים ביחזקאל⁹⁴ המדברים
62 אודות ביהמ"ק השלישי ("בנין העתיד לבנות"⁹⁵).

63 וגם להוסיף במצות הצדקה.

64 טז. ובהמשך לזה, כאן המקום להזכיר עוה"פ⁹⁶
65 אודות קביעת שנה זו כ"שנת הילד והילדה
66 היהודים", שנה של שימת לב מיוחדת לחנך ילדים
67 וילדות יהודיים, בדרך התורה והיהדות.

68 ושימת לב מיוחדת בנוגע לתינוקות שנישבו בין
69 העכו"ם, ילדים אשר בהם נתערבו ר"ל השפעות
70 מ"גוי'שקייט" - צריך לעשות כל התלוי בו, לתת

1 מהמעשה של פינחס מובן גם, שאין מקום
2 לטענה: למה הוא צריך ללכת ולבטל פרצות
3 בהבדלה שבין יהדות ("בן") ו"גוי'שקייט"
4 ("אחר") - הרי ישנו נשיא הדור, כ"ק מו"ח
5 אדמו"ר, ישנם כמה רביים, רבנים, עסקנים יר"ש
6 וכו', ובכלל הרבה יהודים, גדולים וחשובים ממנו,
7 והרבה קהילות-קדושות שכולם יש להם את הנשיא
8 שלהם, הרב המנהיג וכו'.

9 רואים איפוא, שאע"פ שמסביב לפינחס היו
10 משה רבינו, סנהדרין, נשיאי השבטים וכו' וכל
11 ישראל - מ"מ אמר לו משה, שכיון שהוא "קריינא
12 דאיגרתא - איהו ליהי פרונוקא", מכיון שיהודי זה
13 קרא או שמע מילה מאגרת שאומרת הוראה ברורה
14 בנוגע למלחמת היצר וכו', יש לו מיד את
15 השליחות ללכת בעצמו ולקיימה [ובפרט, בד'
16 אמותיו, בביתו ומסחרו וכיו"ב - הרי הוא
17 ה"מנהיג" ובעה"ב, צריך תיכף לנצל את בעלותו
18 לעשות העבודה של "פינחס"].

19 ולא רק לשלוח משמשים ושלוחים, ולצאת י"ח
20 ע"י נתינת כמ"פ ח"י דולר וכיו"ב לצדקה, בכדי
21 שהשני יוכל לעסוק בזה, אלא כשם שפינחס לא
22 שלח משמש והלך לבדו, צריך גם הוא ללכת לבדו
23 לקיים את השליחות שהיא מצוה שבגופו (שאין
24 יכולים לקיים ע"י שליח⁸⁶).

25 ביחד עם זה, הולך הוא עם הכחות של משה
26 שבדורנו, שהוא פתח והיקל את הדרך להפצת
27 התורה והיהדות והפצת המעיינות חוצה, ועד גם
28 הפצה לתינוקות שנשבו בין העכו"ם, ותבע ודרש
29 שכ"א צריך לעסוק בזה.

30 וכמובן באופן ד"ימין מקרבת⁸⁷, ובלשון נשיא
31 דורנו⁸⁸ - שאם יש לו צפרניים, צריך להשתמש
32 בהם, אם צריך, כלפי עצמו; אבל כלפי השני, צריך
33 לגשת באהבה וקירוב בדרכי נועם ובדרכי שלום,
34 "אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות
35 ומקרבן לתורה", [ורק במקרה שאין ברירה כלל,
36 וצריך להיות דחי' - הרי זה צריך להיות דוקא
37 ב"שמאל דוחה" ביד כהה].

38 ובזה גופא נדרשים ב' ענינים כדי להצליח
39 בעבודה: (א) להסביר ל"אחר" (ועד"ז בנוגע אליו

(88) ראה "היום יום" כ"ב אלול. אגרות קודש שלו ח"ב ע' תקכה. ח"ד ע' יד ואילך. סה"מ קונטרסים ח"ב שה, ב ואילך, ועוד.

(89) תניא רפ"ז.

(90) יומא ט, ב.

(91) ישעי' א, כז.

(92) לקו"ת ר"פ דברים (א, סע"ב) - ע"פ ת"א וישב מ, יג.

(93) תנחומא צו יד. וראה בארוכה לקו"ש ח"י"ח ע' 412 ואילך.

(94) סימן מ' ואילך.

(95) רמב"ם הל' ביהב"ח פ"א ה"ד.

(96) ראה קונטרס משיחת ש"פ בלק סי"ג.

(86) תוס' רי"ד קידושין מב, ב.

(87) סוטה מז, א.

- 1 להם חינוך יהודי אמיתי, שיבדיל אותם
2 מה"גוי'שקייט" ולהביא ולגלות את יהדותם,
3 עי"ז שכל אחד יעשה כל התלוי בו להשפיע על
4 ילדים ועל הוריהם, שישלחו את הילדים לבתי-
5 ספר, חדרים ושיבות, ששם מחנכים בדרך התורה
6 והיהדות, בחינוך הכשר, ועד לחינוך על טהרת
7 הקודש.
8 [ובענין שהזמן גרמא - בזמן הקיץ - כאשר
9 הילדים משוחררים מבתי-הספר, לשלוח את
10 הילדים ל'מחנות קיץ', ששם יהיו במשך כל היום
11 כולו באווירה של יהדות, כמדובר בהתוועדויות
12 האחרונות].
13 יז. השי"ת יברך את כאו"א בקיץ שמח, קיץ
14 בריא, קיץ של תורה, קיץ של פנימיות התורה,
15 והצלחה רבה ומופלגה במילוי כל הענינים
16 שדובר לעיל, ובמיוחד - בקשר ל"שלשה
17 שבועות".
18 ויה"ר שההוספה ב"משפט" וב"צדקה" תביא
- מיד, עוד ב"שלשה שבועות" אלו, את "ציון"
במשפט תפדה ושבר' בצדקה", "ציון" זה
ירושלים⁹⁷, ועד לביהמ"ק השלישי (פנימיות
ה"שלשה שבועות"), הנקרא "ציון"⁹⁸, ביחד עם
קודש הקדשים (ששם נמצא ארון הברית), שנקרא
גם "ציון"⁹⁶.
בגאולה האמיתית והשלמה ע"י משיח צדקנו,
לאחרי הבשורה הטובה מ"פינחס הוא אליהו"⁹⁸
מבשר הגאולה⁹⁹, וכל זה - מתוך שמחה וטוב
לבב¹⁰⁰.
- (97 ראה אוה"ת נ"ך, עה"פ ציון במשפט תפדה (ע' צח).
וש"נ.
(98 תיב"ע עה"פ וארא ו, יח. פדר"א פמ"ז. זח"ב קצ, סע"א.
רע"מ פרשתנו רטו, א. רלב"ג מ"א יז, א. אוה"ח הק' ריש
פרשתנו. ועוד.
(99 ראה פירש"י בחוקותי כו, מב. תיב"ע ויל"ש שם. רמב"ם
הל' מלכים פי"ג ה"ב. ועוד.
(100 תבוא כח, מז. - ולהעיר שב"לבב" - שני בית'ן, בשני
יצר'ך.

אגרות קודש

ב"ה, כ' תמוז, תשכ"א
ברוקלין.

הנהלת ישיבת תומכי תמימים אשר בלוד
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

... לשאלתם בנוגע לתלמידי ישיבת תו"ת שי' המשתתפים בפעולות את"ה וכיו"ב...

לפלא הספק והשאלה בדבר המפורש ממייסדי תו"ת ומנהלי' - כ"ק אדמו"ר (הרש"ב) ובנו כ"ק
מו"ח אדמו"ר - זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, שברור אמרו וכתבו שכל עניני התלמידים הם ברשות הנהלת
הישיבה, ועל פיהם דוקא יתנהגו מנפש ועד בשר, ורק זוהי הדרך להתהוות אור משפיע - כשמקודם
לזה יהי' אור מקבל, וכידוע שיחות קדש בזה.

ויהי רצון אשר סו"ס יתפתחו כל סניפי ישיבות תומכי תמימים בכל מקום שהם, מתאים
לרצון ותקות רבותינו נשיאינו,

אשר כיון שרצונם הוא, מוכרח שיבוא בפועל, אלא שיפה שעה אחת קודם ומתוך שמחה וטוב
לבב, ופיצו המעינות בהם ומהם ועד שיגיעו גם לחוצה הכי רחוק, ויביאו מבשר טוב פנחס זה אלי'
לקרב הרחוקים, ותיכף וסמוך לו - גאולה האמיתית והשלמה על ידי משיח צדקנו משיח בן דוד,
וכמ"ש דרך כוכב מיעקב וקם שבט מישראל וגו' וישראל עושה חיל.

בברכה לבשו"ט בכל הני"ל.

השלמות לשיחות דלעיל

בסעיף ג, בפירוש ה'צמח צדק' בענין "בין המצרים":

ולהעיר, שפירוש זה נתגלה בפנימיות התורה כפי שנתבארה בתורת חסידות - בדורות האחרונים,¹
 "כמו שכתב האריז"ל דדוקא בדורות אלו האחרונים מותר ומצוה לגלות זאת החכמה"², ועד לגילוי³
 באופן של הבנה והשגה, "יתפרנסון"⁴. בתורת חסידות חב"ד,⁵
 ובתורת חסידות חב"ד עצמה - נתבאר הדבר בדרושי ה'צמח צדק', ספירת הדעת⁶, הכוללת כל⁷
 הספירות, הן הספירות שלאחריה (להיותה "מפתחא דכליל שית"⁸), והן הספירות שלפניה, חכמה-ובינה,⁹
 ועד שהדעת היא במקום הכתר, כידוע¹⁰ שכאשר הדעת נמנה, אין הכתר נמנה (במבואר בדרושי חסידות)¹¹
 בענין החילוק שבין 'דעת תחתון' ל'דעת עליון'.

שם, בשולי הגליון להערה 17, שבעל-תשובה "טרם יקראו ואני אענה":

וגם מי שטוען שהוא "נעבאך" רק צדיק ("ועמך כולם צדיקים"¹²). ולא בעל-תשובה - מספיק גם¹³
 שיקרא ויענה תיכף ומיד! כולל ובמיוחד - הקריאה והבקשה על ענין הגאולה, כפי שאומרים גם בתפילות¹⁴
 יום השבת: "ותחזינה עינינו בשוכך לציון".¹⁵

בסעיף י, בענין המשל מתיבה סגורה והמפתח כו':

ומזה מובן גם בנוגע ל'שלושת השבועות' - שהדבר תלוי ברצונו של יהודי, אם לקחת זאת כענין¹⁶
 בלתי-רצוי ח"ו, או כענין טוב, דמכיון שבידו התיבה והמפתח, יכול לפתוח את התיבה ולגלות את הענין¹⁷
 הטוב שב'שלושת השבועות'.¹⁸

ומכיון שהדבר הוא ביכלתו, הרי הוא מוכרח לפעול זאת, שהרי "לא ברא הקב"ה בעולמו דבר אחד¹⁹
 לבטלה"²⁰.

ובנידון-דידן, מכיון שמפקדים אצלו את התיבה עם המפתח, ואומרים לו שביכלתו לפותחה²¹
 ולהשתמש במה שבתוכה, הרי בוודאי שאין הכוונה להכשילו חס-ושלום בשימוש בפקדון שאינו שלו²²
 (היפך הציור ד"לפני עור לא תתן מכשול"²³) אלא אדרבה - שצריך להשתמש בזה כו'.

בסעיף יג, בענין הפעולה על בני-נח, והעולם כולו:

ולהעיר מלשון הכתוב²⁴ (שאומרים בהקדמה לפרקי אבות בשבתות הקיץ) "מעשה ידי להתפאר" - אף²⁵
 שכתוב זה קאי על בני-ישראל (כמו שכתוב בתחילת הכתוב "ועמך כולם צדיקים גו'"), הרי הלשון "מעשה²⁶
 ידי" כולל גם את בני-נח, וכל עניני הבריאה, שכולם מעשה ידיו של הקב"ה, ולכן צריכים להיות באופן²⁷
 ד"להתפאר".

ויש להוסיף ולהעיר ש"נח" מורה על מעמד ומצב נעלה ביותר - כידוע²⁸ ש"נח" הוא מלשון נייחא²⁹
 דרוחא, וכתוב "נח נח" שתי פעמים ("כפלים לתושיה"), "נייחא בעליונים ונייחא בתחתונים"³⁰, ועד כדי³¹

(7) ישע"י ט, כא.

(8) שבת עז, ב.

(9) קדושים יט, יח.

(10) תו"א ר"פ נח. ובכ"מ.

(11) ב"ר פ"ל, ה.

(1) אגה"ק רסכ"ו (קמב, ב).

(2) תקו"ז ת"ו בסופו. וראה לקו"ש חכ"ד ע' 36 הערה 35.

(3) סה"ש תש"ב ריש ע' 19. תש"ה ע' 60.

(4) זח"ב קעז, רע"א.

(5) ע"ח שער כג פ"ח.

(6) ראה סה"מ ה'ש"ת ע' 38. וש"נ.

- 1 כך, שבנוגע למעמד ומצב לעתיד-לבוא, שבו נאמר¹² "וערבה לה' גו' כימי עולם" - דרשו חכמינו ז"ל¹³
 2 "כימי עולם, כימי נח, שנאמר¹⁴ כי מי נח זאת לי",

בסעיף יד, בענין הפעולה על "אחר":

- 3 ופשוט, שאין הכוונה למצב של 'אחר' שאודותיו מסופר בגמרא¹⁵ שהבירור שלו קשה ביותר כו'. אם
 4 כי לבסוף מבררים ומעלים גם אותו, כמסופר בגמרא אודות פעולתו של רבי מאיר עד ש"סליק קוטריה
 5 מקבריה דאחר כו'", אלא הכוונה היא לאלו שבמעמד ומצב של תינוק שנשבה לבין העכו"ם¹⁶.

בסעיף ט"ז, בענין מחנות קיץ:

- 6 ופשוט, שהשינוי ביציאה מחוץ לעיר, ובמסגרת שונה כו' - אינו אלא שינוי חיצוני בלבד, אבל תוכנו
 7 הפנימי של ה'מחנה קיץ', האווירה שבו כו', היא ללא כל שינוי - על טהרת הקודש. ועל-דרך "קנקן
 8 חדש מלא ישן"¹⁷, שהשינוי אינו אלא בקנקן, "קנקן חדש". אבל היין שבתוכו הוא "יין ישן" - "יין ישן
 9 שדעת זקנים נוחה ממנו"¹⁸.

* * *

- 10 יח. כאן המקום להביע "ישר כח" וברכת "ברוכים הבאים" לקבוצת האורחים שבאו לשבת זו:
 11 אורחים אלו קיימו את מאמר המשנה באבות¹⁹ "הוי גולה למקום תורה" - בבואם לבית-הכנסת
 12 ובית-המדרש בארבע אמותיו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, אשר בארבע אמות אלו למד והתפלל
 13 ועבד עבודתו להשפיע ולהפיץ תורה ויהדות כו', ובאו לכאן כדי להתפלל יחדיו, לשמוע קריאת התורה
 14 יחדיו, ולהתוועד יחדיו, כולל גם אמירת לחיים, לחיים ולברכה, או לחיים טובים ולשלום (נהרא ונהרא
 15 ופשטיה)²⁰.
 16 וחידוש נוסף בזה - שגלו ממקומם כדי להיות ב"מקום תורה" ביום השבת, עם היות ששבת ענינו
 17 מנוחה ותענוג, ומצד טבע האדם מורגש ענין המנוחה והתענוג בהיותו במקומו ובביתו, מכל-מקום גלו
 18 ממקומם כדי להיות במקום תורה ביום השבת.
 19 וביום השבת גופא - שבת פרשת פינחס, "פינחס זה אליהו"²¹, מבשר טוב, בשורת הגאולה, שתיכף
 20 ומיד זוכים לקיום היעוד "ואתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל"²².
 21 והדגשה יתירה בזה בשבת שב'שלושת השבועות' - שהרי החורבן והגלות (שתחילתו ב'שלושת
 22 השבועות') הוא באופן של פירוד ופיזור של בני-ישראל ("פיזרן בין האומות"²³), ולכן יש צורך להדגיש
 23 את הקירוב והאחדות של בני-ישראל, כבני-דוד, שמתאספים כמה וכמה יהודים ממקומות שונים
 24 למקום אחד, לשם מטרה ותכלית אחת, להוסיף בעניני יהדות, תורה ומצוותיה, "תורה אחת", שניתנה
 25 מה' אחד, אשר על-ידי-זה מבטלים את סיבת הגלות ("מפני חטאינו", כולל ובמיוחד ענין היפך אהבת
 26 ישראל ואחדות ישראל)²⁴, ובדרך ממילא בטל המסובב, הגלות.
 27 ויהי-רצון שיצליחו בכל הענינים שבשבילם באו לכאן. כאמור, "הוי גולה למקום תורה" - שיתוסף
 28 אצלם בכל עניני יהדות, תורה ומצוותיה, ובאופן ש"מי שיש לו מנה רוצה מאתיים, מאתיים רוצה ארבע
 29 מאות"²⁵, ומזה מובן גם שכאשר יש לו ארבע מאות, רוצה (כפליים) שמונה מאות - מספר הקשור עם

(20) ראה "היום יום" כ"ט אד"א.

(21) רלב"ג מ"א ה, א. וראה תיב"ע וארא ו, יח. ועוד.

(22) ישעי' כז, יב.

(23) פסחים פז, ב.

(24) ראה יומא ט, ב.

(25) ראה קה"ר פ"א, יג. פ"ג, יו"ד. רמב"ן ובחיי ס"פ חיי"ש.

ועוד.

(12) מלאכי ג, ד.

(13) ויק"ר פ"ז, ד.

(14) ישעי' נד, ט.

(15) חגיגה טו, ב.

(16) ראה רמב"ם הל' ממרים פ"ג ה"ג.

(17) אבות פ"ד מ"ב.

(18) מגילה טו, ב. פירש"י ויגש מה, כג.

(19) פ"ד מ"ד.

ימות המשיח, כמאמר רבותינו ז"ל²⁶ כינור של ימות המשיח של שמונה נימין, שנאמר²⁷ למנצח על השמינית.

יט. ויש לקשר ענין זה עם מאמר המשנה בפרק ראשון דמסכת אבות שלומדים בשבת זו – "והעמידו²⁸ תלמידים הרבה":

אין להסתפק בכך שהוא בעצמו לומד תורה ומקיים מצוות כו', אלא צריך להשתדל להשפיע גם על הזולת - "העמידו תלמידים הרבה".

ובפרטיות יותר:

"העמידו" - שהפעולה על התלמידים היא באופן ש"מעמידים" אותם בתוקף קבוע ונצחי, כולל גם שקיום הוראה זו ("העמידו תלמידים הרבה") היא באופן ש"העמידו", בתוקף קבוע ונצחי, בכל הדורות,

"העמידו תלמידים" – להעמיד (לא רק תלמיד אחד, אלא) תלמידים, לשון רבים,

ויתירה מזה - "העמידו תלמידים הרבה", הכולל ריבוי מופלג, עד לריבוי שאין למעלה ממנו נכי כל זמן שיכולים להוסיף עוד יותר (אפילו אחד כו'), הרי המספר שלפניו אינו "הרבה" לאמיתותו, ועד ש"לא יספר מרוב"²⁹, ויתירה מזה - "כי חדל לספור כי אין מספר"³⁰, כלומר, לא רק שיש להם מספר, ורק מפני גודל הריבוי ("אלף אלפי אלפים וריבוא רבבות") לא יכולים למנותם, אלא יתירה מזה, שהם למעלה מגדר מספר, "כי אין מספר" (כמבואר בפנימיות התורה, וגם בנגלה דתורה - במדרשי חכמינו ז"ל, השייכים ללימוד האגדות שבגמרא, "עין יעקב", שדרך לימודם אחת היא³¹).

וביחד עם זה שיש "תלמידים הרבה" - מאחדים את כולם למציאות אחת, על-ידי-זה שכולם קשורים עם "משה קיבל תורה מסיני", "תורה אחת", שניתנה מה' אחד.

וממשיך במשניות שלאחרי-זה בנוגע לדרך הפעולה ד"העמידו תלמידים הרבה" - "הוי³² מתלמידיו של אהרן, אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה";

הפעולה על הזולת "העמידו תלמידים כו'", צריכה להיות מתוך אהבה וקירוב, "אוהב את הבריות ומקרבן לתורה", כפירוש רבינו הזקן בספר התניא³³ ש"אף הרחוקים מתורת ה' ועבודתו, ולכן נקראים בשם בריות בעלמא³⁴, צריך למשכן בחבלי עבותות אהבה, וכולי האי ואולי יוכל לקרבן לתורה ועבודת ה'".

ודיוק נוסף ב"מקרבן לתורה" - לקרב את הבריות לתורה, ולא להיפך, לקרב את התורה לבריות, על-ידי עשיית פשרות חסו-שלום, בעניני התורה ומצוותיה!

ופשוט, שהקירוב לתורה באופן שמתחילים מן הקל אל הכבד, מצוה אחת, וכיוצא בזה, אינו ענין של פשרה חסו-שלום - שהרי אומרים לו מלכתחילה שישנן תרי"ג מצוות, ישנם ארבעה אופני לימוד בתורה, פשט רמז דרוש³⁵ וסוד, וכיוצא בזה, אלא מכיון שאי-אפשר להתחיל הכל בבת אחת, אזי מתחילים במצוה אחת כו'.

ובפרטיות יותר:

אין להטעות משהו שיחשוב בינתיים, שכל מה שנדרש ממנו אינו אלא קיום מצוה אחת, ותו לא מיד. ומה גם שמכיון ש"מצוה גוררת מצוה"³⁶, היינו, שקיום מצוה זו ימשכנו לקיים עוד מצוה ועוד

(26) ערכין יג, ב.

(27) תהלים יב, א.

(28) סוף משנה א.

(29) וישלח לב, יג.

(30) מקץ מא, מט.

(31) משא"כ חלק ההלכה שבגמרא - שהרי דרך הלימוד

(32) משנה יב.

(33) פרק לב.

(34) היינו, שמעלתן היחידה היא שנבראו ע"י הקב"ה (ראה לקו"ש ח"א ע' 100. 225. ועוד).

(35) להעיר מב' הסדרים בזה - רמז ודרוש, או דרוש ורמז

(ראה לקו"ד ח"ד תשעא, א. וש"נ).

(36) אבות פ"ד מ"ב.

- 1 מצוה כו' - הרי יבוא בטענה: היתכן שרימוהו, ולא עוד, אלא שרימוהו בעניני "תורת אמת"! ולכן,
2 צריכים לומר מלכתחילה שישנם ריבוי ענינים כו', אלא שלעת-עתה מתחילים בענין פלוני.
- 3 ולאידך גיסא, אין לדרוש ממנו שיתחיל תיכף ומיד לקיים כל עניני תורה ומצוות (כ"אם בסדר מסודר,
4 מן הקל אל הכבד), שכן נוסף לכך שלא יצליחו לפעול בדרך זו, יכול הוא לטעון לעומתו: הרי בלא-הכי
5 אי-אפשר לקיים את כל תרי"ג מצוות בזמן הגלות שאין בית-המקדש קיים, ואי-אפשר לבנות את
6 בית-המקדש³⁷ לפני ביאת משיח צדקנו ש"יבנה מקדש במקומו"³⁸, ומכיון שהתורה אמרה ש"לא תגרעו
7 ממנו"³⁹ - צריך להמתין - יטען הלה - עם קיום המצוות עד... שיוכלו לקיים כל תרי"ג מצוות התורה
8 בשלימותן, לעתיד-לבוא!
- 9 אלא מאי, יש חיוב בתורה לקיים כל המצוות שיכולים לקיימן בזמן הזה, וכשיבוא הזמן שיוכלו
10 לקיים את כל המצוות, אזי יקיימו את כולן, ודוגמתו ב"מקרבן לתורה", שיש להתחיל עם מצוה אחת,
11 ואחר-כך יוסיף עוד מצוה ועוד מצוה, עד שיקיים כל התורה ומצוותיה.
- 12 כ. ויש לקשר כל זה גם עם מאמר הזוהר והערות אאמו"ר בפרשתנו - "כהנא"⁴⁰ - מוחא, לוי - לבא,
13 גופא - ישראל":
- 14 כהנים לויים וישראלים - הם שלושה סוגים בכללות בני-ישראל, "עמא תליתא"⁴¹. ודוגמתם אצל כל
15 אחד ואחד מישראל, בעבודתו לקונו - מוחא לבא וגופא: מוחא - קאי על העבודה במוח (לימוד התורה).
16 לבא - קאי על העבודה במדות שבלב (עבודת התפילה), וגופא - קאי על העבודה במעשה בפועל (קיום
17 המצוות) על-ידי אברי הגוף. וכל שלושת הסוגים (הן אצל כל אחד ואחד מישראל, והן בכללות עם
18 ישראל) מתאחדים ונעשים מציאות אחת, כמו גוף אחד, הכולל - מוח לב (ושאר ה)גוף.
- 19 וכותב אאמו"ר⁴²: "דוק בלישנא, כי לכאורה הוה-ליה-למימר ישראל גופא (ולא גופא ישראל), כמו
20 שאמר כהנא - מוחא, לוי - לבא. יש לפרש, כי הנה כהן לוי ישראל בעצם הם חסד-גבורה-תפארת, כהן
21 - חסד דרועא ימינא, לוי - גבורה דרועא שמאלא, ישראל - תפארת גופא, ומה שאמר כהנא - מוחא,
22 לוי - לבא, שמוחא הוא חכמה, ולבא הוא בינה . . הוא מפני שמשני שלישי חסד נעשה כלי חכמה
23 דועיר-אנפין, ומשני שלישי גבורה נעשה כלי בינה דזעיר-אנפין . . זהו כהנא חסד, נעשה מוחא - חכמה.
24 לוי גבורה, נעשה לבא - בינה, ולפי-זה אי הוה אמר ישראל גופא תפארת, יהיה הפירוש שישראל עצמן
25 הם בחינה למטה מתפארת, אלא שנעשה מהן תפארת גופא, וזה אינו, כי ישראל עצמן הם תפארת, לכן
26 הפך הסדר ואמר גופא, דהיינו תפארת, הוא ישראל כו'".
- 27 והענין בזה: רוב בני-ישראל (ו"כל דפריש מרובא פריש"⁴³) - אינם בדרגת כהן ולוי, אלא בדרגת
28 ישראל, היינו, שכהן ולוי הוא כמו תואר נוסף, ואילו ישראל הוא ענין העצם - "ישראל גופא", "גופא"
29 גם מלשון גופו של דבר. ועל-דרך-זה בכל אחד ואחד מישראל - שענינו העצמי הוא - "ישראל", שכן
30 באיזה מעמד ומצב שיהיה "ישראל הוא", כולל גם "את אשר בשם ישראל יכונה" (כלשון הידוע של
31 כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו⁴⁴), שגם אצלו הענין ד"ישראל" הוא (לא כינוי, אלא) עצם מציאותו,
32 "גופא".
- 33 ויש להוסיף בכל הנ"ל:
- 34 כהן לוי ישראל - ראש-תיבות "כלי". והענין בזה - שעל-ידי האחדות של כל הסוגים שבישראל
35 (כהן לוי ישראל יחדיו) נעשים "כלי" להמשכת אור הקדושה, כולל ובמיוחד - "כלי" להמשכת ברכותיו
36 של הקב"ה, עד לענינים גשמיים כפשוטם, חיים בריאים, ורוב נחת מעצמו, מבנים ובני בנים כו'.

(40) רכד, ב - ברע"מ.

(41) שבת פח, א.

(42) לקוטי לוי"צ פרשתנו ע' תמא.

(43) ברכות כח, א. וש"נ.

(44) אג"ק שלו ח"ב ע' פ. וש"נ.

(37) כמו בית ראשון שלא בנוהו אלא לאחר משך זמן כו' - לאחר כל השנים שעמד המשכן בגלגל, בשילה, בנוב ובגבעון (כמ"ש הרמב"ם בריש הל' ביהב"ח) - שרק אז נצטוו לבנותו.

(38) רמב"ם הל' מלכים ספ"א.

(39) ואתחנן ד, ב.

- זאת ועוד: נוסף לזה שה"כלי" מקבל את האור והשפע, יש בו ענין נוסף - שמעורר המשכת האור והשפע, ומושך ("ער ציט") ומכריח, כביכול, שיומשך בו האור והשפע⁴⁵. ועד שמעורר וממשיך בחינת האור שלמעלה מהכלים, ויתירה מזה, בחינת העצם ממש - הן בנוגע להמשכת אור הקדושה, והן בנוגע להמשכת הברכה ברוחניות ובגשמיות גם יחד.
- [ולמען, שענין זה נתבאר בספר הזוהר, על שם התחלתו בענין "המשכילים יזהירו כזוהר הרקיע"⁴⁶ - שגם ה"משכילים" פועלים המשכת האור והגילוי, "יזהירו", ובזה גופא - "כזוהר הרקיע", ש"דומה לכסא הכבוד"⁴⁷].
- כא. והנה, כללות ענין כהנים לויים וישראלים, "עמא תליתאי", קשור עם המדובר לעיל במעלת מספר שלשה בנוגע ל'שלושת השבועות', כנ"ל בארוכה.
- ונקודת הענין - שעל-ידי התורה נתגלה הענין הטוב שב'שלושת השבועות' שעל-ידי-זה זוכים לעילוי בית-המקדש השלישי וגאולה השלישית.
- ויש לקשר ענין זה עם סיום וחותם פרשת השבוע [נוסף על המדובר לעיל אודות הקשר לתחילת הפרשה - "פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי גו' הנני נותן לו את בריתי שלום", שעשה שלום בין ישראל להקב"ה. וכן הקשר והשייכות להמשך הפרשה בענין הקרבנות שבבית-המקדש⁴⁸] - ההפטר, שסיומה וחותמה⁴⁹ "קודש ישראל לה' גו' כל אוכליו יאשמו גו' נאום ה'":
- מבואר ב'לקוטי תורה' סוף פרשתנו⁵⁰ (הפרשה החסידית) הפירוש ש"אוכליו" "שאוכל בחינת ישראל שלו", שזהו ענין הירידה כו' (דוגמת הירידה ב'שלושת השבועות'), ולכן צריך להיות "יאשמו" - "יביא אשם כמועל בקדשים", וממשיך לבאר ש"במועל בקדשים כתיב⁵¹ ואת אשר חטא מן הקודש ישלם, ואת חמיושיתו יוסף עליו", דקאי על שלימות התשובה בדרגה החמישית, בחינת ה'יחידה', שזוהי התשובה ביום הכיפורים⁵², יום שנתחייב בחמש תפילות, היינו, שעל-ידי הירידה של "אוכליו" מגיע למעלת התשובה שמצד בחינת ה'יחידה' כו'.
- ומסיים "נאום ה'" - דקאי על התורה, "דבריי"⁵³, "מן השמים דברתי עמכם"⁵⁴, כאמור, שעל-ידיה מגלים את הטוב שנעשה על-ידי הירידה, שמזה באים לתכלית העילוי.
- כב. ומכאן באים לשיעור היומי ברמב"ם⁵⁵ - בהלכות מעילה:
- "פרה אדומה מועלין בה משהוקדשה עד שתעשה אפר, אף-על-פי שהיא כקדשי בדק הבית, הרי נאמר בה⁵⁶ חטאת היא, ותנאי בית-דין הוא שלא ימעול אדם באפר הפרה"⁵⁷.
- וצריך להבין - כקושיית מפרשי הרמב"ם⁵⁸:
- (א) "מה שכתב רבינו אף-על-פי שהיא כקדשי בדק הבית, קשה, דמאי אף-על-פי, אטו קדשי בדק הבית מי לא מעלי בהו"⁵⁹ ?
- (ב) ממה שכתב רבינו "תנאי בית-דין הוא שלא ימעול אדם באפר הפרה", משמע, שמדין תורה מועלין בה גם לאחר שנעשית אפר - ולכאורה, גם מדין תורה אין מועלין באפר הפרה, כדילפינן⁶⁰ ממה שנאמר "חטאת היא", "חטאת - מלמד שמועלין בה, היא - בה מועלין, באפרה אין מועלין" ?

(45) ראה סה"מ תרנ"ג ע' רמו. ועוד.

(46) דניאל יב, ג.

(47) סוטה יז, סע"א. וש"נ.

(48) כח, א ואילך.

(49) ירמ' ב, ג.

(50) פ, ג ואילך.

(51) ויקרא ה, טז.

(52) וכפס"ד הרמב"ם (הל' תשובה פ"ב ה"רז) "אע"פ שהתשובה והצעקה יפה לעולם, בעשרה הימים שבין ר"ה ליוה"כ"פ היא יפה ביותר ומתקבלת היא מיד. יום הכיפורים הוא זמן תשובה לכל. קץ מחילה וסליחה לישראל".

(53) ירמ' כג, כט.

(54) יתרו כ, יט.

(55) להעיר שבלקו"ת שם מביא מ"הרמב"ם הלכות מעילה".

(56) חוקת יט, ט.

(57) פ"ב ה"ה.

(58) כס"מ על אתר.

(59) כפס"ד הרמב"ם בריש הלכות מעילה: "אסור להדיוט

ליהנות מקדשי השם, בין מדברים הקרבין על גבי המזבח, בין מקדשי בדק הבית, וכל הנהגה. מעל".

(60) מנחות נא, סע"ב ואילך.

1 ותירצו המפרשים⁷⁵:

2 בנוגע למה שכתב "אף-על-פי שהיא כקדשי בדק הבית" - "אפשר דהכי קאמר, אף-על-פי שאינה
3 קדשי מזבח וגם אינה קדשי בדק הבית, אלא דומה לקדשי בדק הבית ("כקדשי בדק הבית"), וכיון שאינה
4 קדשים ממש (מכיון שכל מעשיה בחוץ) לא היה מן הדין שימעלו בה, אלא דקרייה רחמנא חטאת".

5 ובנוגע למה שכתב "תנאי בית-דין הוא שלא ימעול אדם באפר הפרה" - איתא בגמרא⁵⁹ ש"שתי
6 תקנות הוו. דאורייתא - בה מועלין, באפרה אין מועלין, כיון דחזו דקא מזלזלי בה וקא עבדי מיניה
7 למכתן, גזרו בה מעילה, כיון דחזו דפרשי מספק הזאות (מפני חשש מעילה⁶¹), אוקמוה דאורייתא
8 (שאינן מועלים באפרה), "ולפי זה, הא דתנן שהוא תנאי בית-דין, קאי אמאי דאוקמוה דאורייתא".

9 אמנם, תירוצים הנ"ל קשה להולמם בצחות לשונו של הרמב"ם, שכתב חיבורו "בלשון ברורה"⁶² -
10 שהרי: (א) היה לו לכתוב בלשון ברורה "אף-על-פי שאינה (קדשי מזבח ואפילו לא) קדשי בדק הבית",
11 ולא לכתוב בלשון המשתמע להיפך - "אף-על-פי שהיא כקדשי בדק הבית", (ב) פשטות הלשון "תנאי
12 בית-דין הוא שלא ימעול אדם באפר הפרה" הוא שמדברטן אין מועלין באפרה, אבל מן התורה מועלין
13 גם באפרה, שהרי הרמב"ם לא הזכיר כלל שבתחילה תיקנו חכמים שימעלו גם באפרה, ואחר-כך חזרו
14 והעמידו על דין תורה?!

15 ויש להאריך בכל זה, ו"תן לחכם ויחכם עוד"⁶³.

16 כג. ויהי-רצון שמהדיבור והלימוד אודות פרה אדומה, נזכה בקרוב ממש לטהרת פרה אדומה - פרה
17 העשירית שיעשה המלך המשיח⁶⁴.

18 ולהעיר, שבפרה העשירית יהיה מאפר כל תשע הפרות שלפניה (ש"היו מצניעין מאפר כל פרה ופרה",
19 "שנאמר⁵⁵ והיתה לעדת בני ישראל למשמרת"⁶³), שהרי בפרות שבינתיים לא בכולם יכלו ליתן מאפר
20 כל הפרות הקודמות, מה-שאינ-כן בפרה העשירית שיעשה המלך המשיח, שיהיה בה מאפר כל תשע
21 הפרות שלפניה.

22 ודוגמתו בנוגע ל"מעשינו ועבודתנו" - שמכיון שיקויים היעוד⁶⁵ "ואתם תלוקטו לאחד אחד בני
23 ישראל", וכל אחד ואחד יביא עמו את כל ניצוצות הקדושה השייכים אליו, הרי לא שייך ענין של אבידה,
24 שיאבד ניצוץ קדושה, כי כל הענינים הם בשלימות. ובמכל-שכן וקל-וחומר מזה שיתגלו כל המטמוניות
25 כו' (שלש מטמוניות שהטמין יוסף⁶⁶, וכיוצא בזה) - ועל-אחת-כמה-וכמה עניני אבידה סתם.

26 ובהמשך לזה - יש להזכיר גם אודות התוועדויות ומסיבות בקשר לפעולות הפצת התורה והיהדות
27 שנקודתן ללקט ולקבץ ולאחד כל הסוגים של בני-ישראל (כמדובר לעיל בענין כהן לוי וישראל, מוחא
28 לבא וגופא) למטרה ותכלית אחת, "מקרבן לתורה", ומתוך שמחה של תורה ושמחה של מצוה.

29 וכרגיל בכגון-דא - יגשו עתה לקבל משקה המשמח עבור התוועדויות ומסיבות אלו, ויכריזו -
30 מ"מקום עליון" - על תוכן המאורע, המקום והזמן, ויזמינו את המסובים להשתתף בגופם, או על-כל-פנים
31 בנשמתם, כלומר, במחשבתם, וגם בממונם.

32 ויהי-רצון שפעולות אלו יוסיפו ויזרזו את פעולתו של הקב"ה ללקט את כל בני-ישראל, ומתוך זריזות,
33 שהרי "אלקיכם כהן הוא"⁶⁷, ו"כהנים זריזין הן"⁶⁸, ובפשטות - קיום היעוד "ואתם תלוקטו לאחד אחד
34 בני ישראל", "קהל גדול ישו בו הנה"⁶⁹, ובפרט בשנה זו - "שנת הקהל", "קהל את העם, האנשים

(63) משלי ט, ט.

(64) רמב"ם הל' פרה אדומה ספ"ג.

(65) ישעי' כז, יב.

(66) פסחים קיט, א.

(67) סנהדרין לט, סע"א.

(68) שבת כ, א. וש"נ, רמב"ם הל' שבת פ"ג ה"כ.

(69) ירמ' לא, ז.

(61) כלומר, שוויתרו על ספק טומאה כדי שלא ליכשל בחשש מעילה. עד כדי כך גדלה הזהירות מענין של עבירה - כפתגם הידוע של רבינו הזקן "יהודי אינו יכול ואינו רוצה להיות נפרד מאלקות" ("היום יום" - כ"א סיון. כ"ה תמוז), ובלשון הרמב"ם (ספ"ב מהל' גירושין) כפס"ד להלכה - שכל יהודי "רוצה להיות מישראל.. לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העבירות".
(62) הקדמתו לספר הי"ד.

והנשים והטף"⁷⁰, שאצל כולם נעשה הענין ד"ליראה את ה'", ומפי הגבורה⁷¹ שומעה"⁷², ומתוך שמחה
וטוב לבב, ובפרט בשנה זו - שנת תְּשֻׁמָּה וְתַשְׁמִיחַ.
[לאחרי חלוקת המשקה - התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן "והריקותי לכם ברכה".]

* * *

כד. נהוג גם לבאר פירוש רש"י בתחילת הפרשה - "פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, לפי שהיו
השבטים מבזים אותו, הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה-זרה, והרג נשיא שבט
מישראל, לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן".
וכבר נתבאר בארוכה במקום אחר⁷³ פרטי הדיוקים בפירוש רש"י זה, אבל עדיין לא נתחוויר
קלאץ-קשיא:

השאלה על הדגשת יחוסו של פינחס שמתרץ רש"י בריש פרשת פינחס - מתעוררת בתחילת הסיפור
בסוף פרשת בלק: "וירא פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן"⁷⁴ - מדוע הוצרך הכתוב להדגיש את יחוסו
לאהרן. הרי אין זו הפעם הראשונה שנזכר שמו של (פינחס בן) אלעזר, שצריכים להדגיש שהוא "בן
אהרן"?

ולאידך, התיירץ שמתרץ רש"י בריש פרשת פינחס אודות הצורך בהדגשת יחוסו בגלל ביזוי השבטים
כתוצאה מהריגת זמרי, אינו מתרץ בסוף פרשת בלק כשנזכר היחוס לאהרן בתחילת הענין, לפני המאורע
של הריגת זמרי?!

כה. ויש לומר הביאור בזה - שהדגשת היחוס "פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן" בסוף פרשת בלק,
באה לתרץ שאלה שמתעוררת בפשטות הכתובים:

מאורע זה היה "לעיני משה ולעיני כל עדת בני ישראל"⁷⁵, כולל שבעים הזקנים, וכל שאר דיני
ישראל - "שמונה ריבוא ושמונת אלפים"⁷⁶ - שהיה בכוחם לדון (לא רק דיני ממונות כו' אלא) גם דיני
נפשות. ואיך יתכן שכולם עמדו מן הצד ושתקו, ורק פינחס לבדו "וירא"⁷⁷ גו' ויקם גו'?!?

רש"י מפרש אמנם מה שכתוב "וירא פינחס", "ראה מעשה ונזכר הלכה. אמר לו למשה: מקובלני
ממך הבעל ארמית קנאים פוגעין בו, אמר ליה: קריינא דאיגרתא איהו ליהוי פרוונקא, מיד ויקח רומח
בידו וגו'". אבל הא גופא קשיא, איך יתכן שפינחס היה היחידי מכל בני ישראל ש"נזכר הלכה" ונעשה
"קריינא דאיגרתא" - היתכן שכל שאר בני-ישראל, כל הדיינים ושבעים הזקנים כו' עמדו מן הצד
ושתקו?!

[ופשוט, שאין לומר שפינחס היה היחידי מכל ישראל שלמד הלכה זו ממשה רבינו ("מקובלני ממך"),
שהרי נוסף לזה שלא מצינו בפשוטו של מקרא שפינחס קיבל ממשה רבינו באופן מיוחד (ואדרבה,
מפורש בפירוש רש"י⁷⁸ "סדר המשנה" שמשה למד עם אהרן, עם בני אהרן, עם הזקנים, ועם כל ישראל,
ואחר-כך למד אהרן וכו', היינו, שפינחס היה שוה ל"כל העם"), הנה גם אילו היה הוא לבדו שומע
הלכה זו ממשה רבינו, בוודאי לא היה שומרה בסוד... אלא היה מלמדה לכל ישראל].

ומה שכתב רש"י "נתעלמה ממנו הלכה*.. כדי שיבוא פינחס ויטול את הראוי לו" - הרי: רש"י מדייק

(* להעיר על הסתירה בדברי רש"י: (א) בתחילה "נתעלמה ממנו הלכה", ותיכף ומיד "רפו ידי" - אלא שזהו ב' זמנים נפרדים כו'. (ב) "נתעלמה ממנו כו' געו כולם", ולא ביאר על מה!)

(70) וילך לא, יב.	(74) כה, ז.
(71) "הגבורה" דייקא - מלשק התגבורות, היינו, שענין הקדושה והאלקות גובר על כל שאר הענינים.	(75) שם, ו.
(72) רמב"ם הל' חגיגה פ"ג ה"ו.	(76) פירש"י שם, ה.
(73) לקו"ש ח"ח ע' 160 ואילך.	(77) שם, ז.
	(78) ס"פ תשא (לד, לב).

1 "נתעלמה ממנו (ממשה) הלכה", כלומר, בנוגע לאיש אחד שייך לומר ש"נתעלמה ממנו הלכה.. כדי
2 שיבוא פינחס וכו'", אבל אין זה מחייב לומר ש"כדי שיבוא פינחס וכו'" היה נס גדול כזה שנתעלמה
3 הלכה מכל בני-ישראל! ולכן צריך לומר, שהיתה סיבה (על-פי טבע) לזה שמכל בני-ישראל היה פינחס
4 היחידי ש"נזכר הלכה".

5 כו. וההסברה לזה - רומז הכתוב בהדגשת יחוסו של פינחס, "פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן":
6 אודות אהרן הכהן, למד ה"בן חמש למקרא" זה-עתה "ויבכו את אהרן שלושים יום כל בית ישראל"⁷⁹
7 ומפרש רש"י, "כל בית ישראל, האנשים והנשים, לפי שהיה אהרן רודף שלום ומטיל אהבה בין בעלי מריבה
8 ובין איש לאשתו".

9 וכן למד לפני-זה אודות השתדלותו של אהרן לטובתם של ישראל - החל מיציאת מצרים, כמו
10 שכתוב⁸⁰ "הוא אהרן ומשה, אשר אמר ה' להם הוציאו את בני ישראל מארץ מצרים גו' הם המדברים
11 אל פרעה מלך מצרים להוציא את בני ישראל ממצרים", ויתירה מזה, שהדיבור לפרעה היה על-ידי אהרן
12 דוקא - "אהרן אחיך יהיה נביאך"⁸¹, "מליצנו ויטעימנו באזני פרעה"⁸²; וכן אחר-כך, במשך היות
13 בני-ישראל במדבר - שבזכותו של אהרן זכו ישראל ל"ענני הכבוד"⁸³ שהגינו עליהם והקילו עליהם את
14 ההליכה במדבר, וכו' וכו', אשר מכל זה יודע ה"בן חמש למקרא" גודל מעלתו של אהרן באהבת ישראל,
15 איש החסד.

16 [ולהעיר גם מענין ברכת כהנים, "לברך את עמו ישראל באהבה"⁸⁴, היינו, שמצד מעלתם של הכהנים
17 באהבת ישראל, נמשכת על-ידם ברכתו של הקב"ה⁸⁵ לכל ישראל⁸⁶, ובזה גופא - המשכת ברכה באופן
18 נעלה ביותר, כמבואר בדרושי חסידות⁸⁷ בענין "והנה פרח מטה אהרן גו' ויגמול שקדים"⁸⁸, ש"שקדים
19 הם ממהרים להגמר.. משעה שהוא מציץ עד שעה שהוא גומר כ"א יום"⁸⁹, היינו, ש"שקדים" מורה על
20 מהירות ההשפעה, "עד מהרה ירוץ דברו"⁹⁰, מכיון שההמשכה היא מבחינת "רב חסד", חסד שלמעלה
21 ממדידה והגבלה].

22 וזוהי כוונת הכתוב בהדגשת יחוסו של פינחס, "פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן" - שלהיותו נכדו של
23 אהרן*, אוהב ישראל, ירש ממנו תכונת אהבת ישראל, ולכן הוא זה ש"נזכר הלכה כו'", והעמיד את עצמו
24 בסכנת נפשות להכנס לתוך האוהל ולהרוג נשיא שבט בישראל (בידעו שבני שבטו עומדים מסביב כו'),
25 כדי להציל את בני-ישראל!

26 כז. ועדיין אינו מובן:

27 מאותו רגע שפינחס "נזכר הלכה" עד להריגת זמרי בפועל - עבר משך זמן מסויים, ואם-כן איך יתכן
28 שגם אחר-כך נשארו כולם (מלבד פינחס) לעמוד מן הצד ולא עשו מאומה!?

29 ויש לומר - על יסוד הוראת חכמינו ז"ל⁹¹ "הוי דן את כל האדם לכף זכות" - שאכן היו עוד אנשים
30 מישראל שלא עמדו מן הצד, אלא סייעו בזה כו',

(* ובנוגע לאלעזר בן אהרן - להיותו כהן-גדול, היה במשכן, ולא ראה מעשה זמרי.

אין בו אחד מהדברים המעכבים כו').
(86 כולל גם - הברכה לדייני ישראל, שרובם היו מכל י"ב שבטי ישראל (ישראלים, ולא כהנים).
(87 לקו"ת ס"פ קרח (נה, ג ואילך).
(88 קרח יז, כג.
(89 ומזה נשתלשל גם ה"שקידה למוטב" (ראה לקו"ת שם) - כ"א יום דימי "בין המצרים" (כנ"ל בארוכה), שתכליתם ומטרתם - שיהפכו ל"שקדים לטוב".
(90 תהלים קמז, טו.
(91 אבות פ"א מ"ו (פרק דשבת זה).

(79 חוקת כ, כט.
(80 וארא ו, כ"ד.
(81 שם ז, א.
(82 פירש"י שם, ב.
(83 ראה פירש"י חוקת כ, א.
(84 נוסח הברכה לפני נשיאת כפים (סוטה לט. א). וראה שו"ע אדה"ז אור"ח סקכ"ח סי"ט (ע"ס זח"ג קמז. ב).
(85 ראה שו"ע אדה"ז שם סנ"ב: "אין קבלת הברכה תלוי בכהנים אלא בהקב"ה, שנאמר ואני אברכם". שלכן כל כהן נושא כפיו ומברך, מבלי הבט על מעמדו ומצבו בקיום התומ"צ (אם

1 [ויתירה מזה: אילו היה עובר עוד משך זמן, מסתבר לומר שגם אחרים היו נזכרים בהלכה זו, ומעלתו
2 של פינחס היא היותו הראשון ש"נזכר הלכה"],

3 ומה שלא נתפרש בכתוב מאומה אודות פעולתם של אחרים - הרי זה מפני שאין הדבר חשוב עד
4 כדי כך שהכתוב יפרשו (מכיון שעיקר הפעולה היתה על-ידי פינחס).

5 ועל-דרך כל ריבוי המאורעות שאירעו אצל בני-ישראל במשך ארבעים שנות היותם במדבר, אשר רק
6 חלק קטן מהם בלבד נתפרש בתורה - שהרי צירוף כל המאורעות שנתפרשו בתורה אינו מספיק אלא
7 בשביל משך זמן מועט, שנה אחת, וכיוצא בזה - ואילו כל שאר ריבוי המאורעות לא נתפרשו בכתוב,
8 מפני שאינם נוגעים לדורות, על-דרך מאמר רבותינו ז"ל⁹² "נבואה שהוצרכה לדורות נכתבה, נבואה שלא
9 הוצרכה לא נכתבה", וכיוצא בזה.

10 כח. אמנם, כשהכתוב חוזר ומדגיש את יחוסו של פינחס, "פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן", גם
11 בתחילת פרשת פינחס - מתעוררת שאלה מהו הצורך לחזור ולהדגיש את היחוס לאהרן?

12 ועל זה מתרץ רש"י - "לפי שהיו השבטים מבזים אותו, הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים
13 לעבודה-זרה*", והרג נשיא שבט מישראל, לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן";

14 מכיון שלאחרי מאורע הריגת זמרי היו השבטים מבזים אותו כו', לכן חוזר הכתוב ומדגיש יחוסו -
15 "פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן", היינו, שהכתוב מעיד שפעולת פינחס בהריגת זמרי היתה בגלל יחושו
16 לאהרן שהיה אוהב ישראל, שלכן מסר נפשו להציל את עם ישראל.

17 כט. ויש להוסיף בכל הנ"ל:

18 הפירוש "שהיו השבטים מבזים אותו, הראיתם בן פוטי זה כו'" - אף שהובא בכמה וכמה מסכתות
19 ומדרשי חכמינו ז"ל, אין רש"י מזכירם כלל, וגם לא בלשון פירשו רבותינו ז"ל, היינו, שזהו פשוטו של
20 מקרא ממש.

21 וכאן נשאלת קלאץ-קשיא:

22 מדוע מפרש רש"י שביזוהו בכך ש"אבי אמו פיטם עגלים לעבודה-זרה", לכאורה, היה לו לפרש
23 שביזוהו בענין חמור יותר - "העגל⁹³ אשר עשה אהרן" (אבי אביו), "כ⁹⁴ פרעה אהרן לשמצה
24 בקמיהם"? !

25 לכאורה יש לתרץ, שהכרחו של רש"י הוא ממה שנאמר בפסוק "בן אהרן", שמזה מוכח שלא ביזוהו
26 בעגל שעשה אהרן, שאז לא מתאים להשיב בהדגשת היחוס לאהרן, אבל עיקר השאלה היא בפסוק -
27 מדוע אמנם לא ביזוהו בעגל שעשה אהרן! בשעה שביזוהו, לא ידעו שהכתוב ייחסו, ולמה לא ביזוהו? !

(*) והבן חמש למקרא זוכר הנאמר לעיל (וארא ו, כה) בפירוש "פוטיאל" ("מזרע יתרו שפיטם עגלים לעבודה-זרה"),
שלכן, מפרש כאן שפיטם כו' מבלי כל מראה-מקום!

(**) וגם - לתרץ על-פיה (בפשוטו של מקרא) מה שנאמר בפרה אדומה (ריש פרשת חוקת) "ויקחו אליך גו",
ועשייתה - לא על-ידי אהרן, אלא על-ידי אלעזר, ולא לכתוב סתם (בלי טעם - בפשוטו של מקרא*) "מצותה בסגן"!

(*) ורק בסוף פירושו מביא מיסודו של ר"מ הדרשן (כשמו - "הדרשן") "לפי שאהרן עשה את העגל לא נעשית עבודה
זו על ידו, שאין קטיגור נעשה סניגור".

- 1 ולהעיר, שכל זה אינו אלא בנוגע לסברא (שהיתה יכולה להיות) אצל השבטים, אבל אליבא דאמת
2 - הרי, גם פעולתו של אהרן בחטא העגל היתה בגלל גודל מעלתו באהבת ישראל, כפירוש רש"י על
3 הפסוק⁹⁵ "וירא אהרן ויבן מזבח לפניו", "ראה ואמר, מוטב יתלה בי הסרחון ולא בהם", היינו, שעשה
4 זאת תוך כדי מסירת נפשו להגן על ישראל, ויש לומר שגם זה נרמז בכתוב "בן אהרן", "בא הכתוב ויחסו
5 אחר אהרן" - שגם פינחס מסר את עצמו להציל את ישראל, כמו אהרן.
6 ל. ביאור ההוראה והלימוד בעבודת האדם לקונו, "והחי יתן אל לבו"⁹⁶ - נכלל בשיחות דלעיל סעיף יד.
7 לא. דובר אודות ההשתדלות בחינוך, מחנות קיץ וכו' - נכלל בשיחות דלעיל סעיף טז. ואחר-כך
8 אמר:
9 ויש להוסיף, שגם אלו שחושבים שזוהי עבודה קשה כו' - הרי ידוע סיפור חכמינו ז"ל⁹⁷ אודות רבי
10 חנינא בן דוסא שרצה להביא אבן גדולה לבית-המקדש (לבדק הבית), ולא היה יכול להעלותה, עד שזימן
11 לו הקב"ה מלאכים בדמות אנשים, שהסכימו להעלות האבן לירושלים בתנאי שיתן ידו ואצבעו עמהם,
12 "נתן ידו ואצבעו עמהם ונמצאו עומדים בירושלים"!
13 ולהעיר, שבסיפור רבי חנינא בן דוסא, שגדלה מעלתו כו' - מדובר אמנם אודות אבן גדולה באמת,
14 שלכן היה צורך בנס כו'; אבל בנוגע לאנשים כערכנו, יתכן מאד שאין זה אלא דמיון בלבד, שנדמה
15 שזוהי עבודה קשה, על-דרך מאמר רבותינו ז"ל⁹⁸ "צדיקים" ("ועמך כולם צדיקים") נדמה להם כהר".
16 ומכיון שכן, הרי בוודאי שלא תובעים כ"אם לתת היד והאצבע בלבד, ובוודאי שמצליחים בכל עניני
17 העבודה - מכיון שיודעים מה שכתוב בתחילת ה'שולחן ערוך' "שויתי ה' לנגדי תמיד"⁹⁹, ולכן ממלאים
18 את התפקיד והשליחות באופן ד"עז כנמר כו' גיבור כארי", ו"לא יבוש מפני בני אדם המלעיגים", ככל
19 פרטי הענינים שנתבארו ב'שולחן ערוך' - "כשולחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם"¹⁰⁰.
20 וכפי שקוראין בתורה תיכף (בתפילת מנחה) בפרשת מטות - שענין ה"מטה" מורה על התוקף,
21 מבחינת איתן¹⁰¹.
22 ועד שבאים לפרשת מסעי - "אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים"¹⁰², שנוסעים והולכים
23 "מחיל אל חיל"¹⁰³, עד שבאים למסע האחרון, "ערכות מואב על ירדן ירחו"¹⁰⁴, דקאי על הגאולה
24 האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו¹⁰⁵, במהרה בימינו ממש.
25 [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן "שיבנה בית המקדש". "ניעט ניעט ניקאווא".
26 אחר-כך הזכיר אודות אמירת ברכה אחרונה, והוסיף: יהי-רצון שנזכה לומר ברכה אחרונה על הגלות].

(95) שם, ה.
(96) קהלת ז, ב.
(97) קה"ר בתחילתו. וש"נ.
(98) סוכה נב, א.
(99) תהלים טז, ח.
(100) פירש"י ר"פ משפטים.
(101) ראה לקו"ת מטות פג, א-ב. אוה"ת בשלח ע' תיז. מטות
ע' א"ש.
(102) ר"פ מסעי.
(103) תהלים פד, ח.
(104) מסעי לג, מח.
(105) ראה לקו"ת מסעי פט, ב. ועוד.

לקוטי שיחות פרשת פינחס כרך יח

מתורגם ללשון הקודש

לא נמסרה על ידי משה לישראל. אבל, בכל זאת, כיצד
תיתכן בכלל מחשבה כזאת, שמשה לא קיים את
הוראת ה' "צו את בני ישראל ואמרת אליהם"⁵?

ב.

השאלות על פירוש רש"י, ופירוש הרמב"ן

הרמב"ן מסביר את דברי רבי ישמעאל⁶ "להפסיק
הענין" כך: אילו לא נכתב הפסוק "ויאמר משה..." לא
היו יודעים לאיזו פרשה מוסב הפסוק⁷ "וידבר משה
אל ראשי המטות..."? אם לאחריו – לדינים שבפרשת
מטות, או שמא לפניו – לדינים שבפרשתנו. לכן נאמר
בסוף פרשתנו "ויאמר משה אל בני ישראל...", כדי
להפסיק הענין, כדי שידעו שבמילים "וידבר משה
אל ראשי המטות..." מתחיל ענין חדש – ענין הנדרים.
וכך היא המשמעות של "להפסיק הענין" –
"במקומות רבים בספרא ובספרי", כפי שאומר
הרמב"ן, וכפי שהוא אף מוסיף, שרש"י עצמו אומר⁸
על הפסוק (שבהמשך פרשת מטות⁹) "ועתה הרגו...
וכל אשה... הרגו", שהפעם השניה של "הרגו" נאמרה
כדי "להפסיק הענין". כלומר, שאילו לא היתה נכתבת
בשנית, לאחר "וכל אשה...", המילה "הרגו", לא היו
יודעים אם המילים "וכל אשה..." משתייכות לקבוצה
הקודמת, של "הרגו כל זכר...", או לקבוצה
שבהמשך¹⁰ "וכל הטף... החזיו לכם".

אבל את פירוש רש"י כאן אי אפשר להסביר כך.
כי רש"י משנה את סגנון ה"ספרי"¹¹ ("איני יודע במה
ענין מדבר"), וכותב בפירושו, שלולא הפסוק "ויאמר
משה..." ניתן היה לטעות, ולחשוב ש"לא אמר להם זו
(אלא בפרשת נדרים התחיל דבריו)", ולא כפירוש
הרמב"ן, שניתן היה לטעות ולחשוב שהפסוק שאחר-

א.

השאלה על "ויאמר משה..." ככל אשר ציוה
ה'..."

1 בסוף הפרשה, לאחר פירוט הקרבנות: תמיד,
2 מוספי השבת, ראש חודש ומוספי כל מועד, נאמר:
3 "ויאמר משה אל בני ישראל ככל אשר ציוה ה' את
4 משה".

5 מדוע צריכה התורה לציין שמשה מסר לבני ישראל
6 כל זאת, וכי הכרחי להודיע שמשה קיים את ציווי ה'
7 אליו¹ "צו את בני ישראל ואמרת אליהם את
8 קרבני..."?

9 והרי במספר מקומות² אנו מוצאים, שכתוב רק
10 ציווי ה' אל משה, ולא מסירת הציווי על ידי משה
11 לישראל (והסיבה לזה פשוטה: מובן מאליו, שאם
12 הקדוש-ברוך-הוא אמר את הדברים למשה כדי
13 שיעבירם לישראל, בוודאי ביצע זאת משה, והדבר
14 פשוט כל-כך, עד אשר רש"י אינו מציין זאת
15 בפירושו³), ומדוע, אפוא, צריכה התורה כאן לספר
16 זאת?

17 רש"י מפרש על כך: להפסיק הענין, דברי רבי
18 ישמעאל⁴, לפי שעד כאן דבריו של מקום, ופרשת
19 נדרים מתחלת בדבורו של משה, הוצרך להפסיק
20 תחילה ולומר שחזר משה ואמר פרשה זו לישראל,
21 שאם לא כן יש במשמע שלא אמר להם זו, אלא
22 בפרשת נדרים התחיל דבריו⁵.

23 אך צריך להבין: אמנם, אילו לא נכתב הפסוק
24 "ויאמר משה אל בני ישראל...", היה משתמע מן
25 הפסוקים (כיון שמיד לאחר-כך כתובה פרשת נדרים
26 שהיא "מתחלת בדבורו של משה"), שהפרשה הקודמת

דבריו" היא, שהקדים אמירת פ' נדרים לפ' קרבנות – אבל (נוסף שלא
משמע כן מהלשון "לא אמר להם זו" – הרי) גם בזה קשה כבפנים. כי
מכיון שמשה מסר כל ציווי לבני" תיכף לאחר ששמע אותו מהקב"ה
(כדלקמן ס"ד), אין מקום לטעות שלא עשה כן בנדרו, ובפרט שנאמר
"צו את בני" (כנ"ל הערה 1). וראה תולדות אדם לספרי כאן.

(6) אבל לא בפרש"י, וכדלקמן בפנים.

(7) ר"פ מטות.

(8) מספרי עה"פ.

(9) לא, יו.

(10) שבפסוק יח.

(11) שלפנינו. אבל ראה לעיל הערה 4.

(1) פרשתנו כת, ב. – ובלשון "צו" – "יורח מיד ולדורות" (פרש"י
ר"פ צו).

(2) ראה רמב"ן בא י, ב. שם יא, א. קרח טז, ח (יש אומרים): וראה
תור"א שמות (נב, ד) וס"פ בא (ס, ד).

(3) ראה גם לקו"ש ח"ג ע' 72 הערה 11.

(4) ספרי עה"פ, ומלשון רש"י נראה שגריס בספרי רק תיבות אלו
(להפסיק.. ר' ישמעאל) ותו לא, וכגירסת היל"ש פרשתנו (עה"פ ביום
השמיני עצרת גר), כמ"ש בתולדות אדם לספרי כאן. וראה לקמן בפנים
ס"ב. ולהעיר מלשון הספרי מטות (דלקמן בפנים) וגירסת היל"ש שם.

(5) וצ"ע בגו"א כאן.

לכאורה אפ"ל (בדוחק עכ"פ) שכוונת רש"י ב"פרשת נדרים התחיל

ולא בפרשת אמור – אפשר להסביר באופן פשוט 19
ביותר: 20

פרשת המועדות שבפרשת אמור, נאמרה בסמוך 21
להקמת המשכן¹⁶ (אפילו לפני מנין בני ישראל – 22
"באחד לחודש השני" – שאודותיו מסופר בחומש 23
במדבר¹⁷). ובין המצוות וההלכות המפורטות שם, ישנן 24
כאלה המתבצעות רק בארץ ישראל, לדוגמא: עומר¹⁸, 25
חדש¹⁹, שתי הלחם²⁰. 26

לפיכך ניתן היה לחשוב: אמנם, משה בודאי העביר 27
את כל ציוויי ה' לישראל – ויותר מכך: בדרך כלל הוא 28
עשה זאת מיד לאחר שמיעת הציווי מהקדוש-ברוך- 29
הוא, כפי שמובן מפירושו רש"י, במתן תורה²¹, "שלא 30
היה משה פונה לעסקיו אלא מן ההר אל העם" – אבל 31
במקרה זה הוא לא העביר את כל הפרטים מיד, כי אין 32
הם חשובים למעשה מיד²² באותו זמן²³, כאשר משה 33
היה עסוק²⁴ בטיפול בכל "הדבר הקשה" אשר "יביאון 34
אל משה"²⁵, וב"הודעת להם את הדרך ילכו בה ואת 35
המעשה אשר יעשון"²⁶ בחיי היום יום. 36

וזאת, במיוחד לפי הדעה של הברייתא, המובאת 37
בפירוש רש"י בפרשת אמור²⁷, שפרשת המועדות שם 38
נאמרה לאחר פרשת הדגלים, והיו, אפוא, פרשיות 39
רבות²⁸ אחות, שהיו חשובות באותו זמן למעשה. 40
לדוגמא: מנין בני ישראל, דגלים, מסעות, פסח שני 41
ועוד. 42

1 כך "וידבר משה אל ראשי המטות..." משתייך
2 לפסוקים שלפניו¹².

ג.

השינוי בפרשת אמור

3 בנוסף לכך, צריך להבין, כשאלת הרמב"ן: גם
4 בפרשת אמור, בסוף פרשת המועדות, אומרת התורה¹³
5 "וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל". ואכן,
6 מוצאים במדרשי חז"ל¹⁴ מספר הסברים לנחיצות
7 שבכתיבת פסוק זה, ואילו רש"י אינו מסביר זאת.
8 ואינו מובן: אם לפי פשוטו של מקרא יש צורך
9 להסביר מדוע מספרת התורה שמשה העביר את ציווי
10 ה' אודות המועדים לישראל, צריך היה רש"י להסביר
11 זאת במקום שנתקלים בכך בתורה בפעם הראשונה¹⁵
12 (בפרשת אמור), ולא להמתין עד לפסוקנו?

13 יותר מכך: את הסברו של רש"י – "עד כאן דבריו
14 של מקום..." – אי אפשר לומר בפרשת אמור, כי שם
15 מתחילה הפרשה שאחרי-כן ב"דבריו של מקום" –
16 "וידבר ה' אל משה לאמר".

ד.

ההסבר להדגשת התורה לגבי מסירת הפרטים לישראל בפרשת אמור

17 הטעם שדווקא כאן מתעוררת השאלה – מדוע
18 צריך לכתוב שמשה העביר את הציווי לבני ישראל,

(12) ומה שלא פירש כהרמב"ן (וכפירושו ב'פ' מטות) – יש לומר, כי
ע"ד הפשט דוחק לומר שהפסוק הראשון (לחוד) דר"פ מטות יהי' המשך
לסדרה שלפניו ולא התחלה לפ' מטות גופא. ועוד ועיקר – עפ"ז פ' נדרים
מתחלת "איש כי ידור נדר גו" מבלי לפרש בתחלתו דיבור ה' למשה
או של משה לישראל! ולהעיר מפ"י הרשב"ם ר"פ מטות.

(13) כג, מד.

ברמב"ן פרשתנו שם הקשה ג"כ ממש"נ "וידבר משה אל אהרן ואל
בניו ואל כל בני" בסוף פרשת המומין (אמור כא, כד) – אבל כבר פרש"י
שם שהוא (לא סיפור ע"ד מסירת הציווי לבני, כ"א) "להזהיר ב"ד על
הכהנים", ואינו שייך לענינו. וראה לקמן הערה 15.

(14) תר"כ עה"פ. נדרים עת, א"ב כב, סע"ב ואילך. מגילה בסופה
(וברש"י שם).

(15) ופשט שאין לתרץ: באמור שם סמך רש"י על מה שפירש לפ"ז
(כא, כד) "להזהיר ב"ד כו" (כנ"ל הערה 13), ובפרשתנו א"פ לפרש

כן כי הזהירה לב"ד נאמרה כבר לפ"ז (פרש"י פרשתנו כח, ג) –

כי ההכרח להפירוש "להזהיר ב"ד כו" הוא כי מה ענין בני" לדיני
מומי כהן (כמ"ש במפרשי רש"י שם), ובפרט שבדיבור ה' אל משה לא
נאמר (אמור כא, יז) "ואל בני": משא"כ ב'פ' המועדות, אשר: (א)
הציוויים שייכים לכל בני" (ב) מפורש שמשה נצטווה "דבר אל בני"
ואמרת אליהם", אין מקום לפרש שהוא הזהיר לב"ד.

(16) ראה פרש"י בהעלותך (ט, ד) שפרשת המועדים נאמרה למשה
קודם ל"שנה השנית.. בחודש הראשון" (בסמיכות להקמת המשכן),

עיי"ש.

(17) בתחילתו.

(18) כג, יוד.

(19) שם, יד וברש"י שם ("וי"א").

(20) שם, יז.

(21) יתרו יט, יד. ולהעיר מפרש"י שמות ד, כד. בשלח טז, כב.

(22) ואף שפ' אמור נאמרה קודם שילוח המרגלים (ובמילא) קודם
הגזירה שהיו במדבר ארבעים שנה, וחשבו שיכנסו לארץ בהקדם – מ"מ,
הרי היו אז בחורב ולא ידעו כמה יתעכבו שם. והוא מהלך י"א יום לקדש
ברנע (דברים א, ב) ומשם מהלך כמה ימים לא". ובפרש"י בהעלותך (י,
כט) "מיד עד שלשה ימים אנו נכנסין לארץ" – והי' זה בעשרים באייר –
כמפורש שם – והוצרכו קודם לזה לנ" פרשיות הנ"ל (דגלים, מסעות,
פ"ש, מנין בני" וכו').

(23) ובפרט לפרש"י בהעלותך (שם) שבין כך "חזר והזהירם בשעת
מעשה".

(24) להעיר מתוספתא סנהדרין ספ"ז. רמב"ם הל' ת"ת פ"ד ה"ח.
טורשו"ע י"ד סרמ"ז ס"ד.

(25) יתרו יח, כו.

(26) שם יח, כ.

(27) כד, י"ד. – ופרש"י בהעלותך (הנ"ל) הוא לשני פ"י הראשונים
שם.

(28) ראה פרש"י נשא (ה, ב) דשמנה פרשיות נאמרו בו ביום.

אבל לפי הדעה החולקת עליו – רבי עקיבא –
הסוברת ש"כללות ופרטות נאמרו בסיני ונשנו באוהל
מועד ונשתלשו בערבות מואב"³¹, יוצא, שנאמרו כל
פרטי המצוות גם כאשר לא היו חשובים למעשה. ואם
כך, מדוע נחשוב שמשה דחה את מסירת הדינים
למועד מאוחר יותר?

לפי זה יש לומר, שבהתאם לשיטת רבי עקיבא אין
זה כלל קושי מלכתחילה – כי הוא סובר שזוהי דרך
התורה³³, שלפעמים נכתב דיבור ה' אל משה, לפעמים
– דיבור משה לבני ישראל, ולפעמים – שניהם. ולכן,
אין כלל קושי גם על הפסוק שבפרשתנו.

ואין לשאול: מדוע אי אפשר לומר תירוץ זה –
שהפסוק לא נכתב כדי למנוע טעות בהבנת הפרשה,
אלא מפני דרך הכתוב בלבד – גם לפי רבי ישמעאל?
כי יש לומר, שבזה תלויה המחלוקת הנ"ל בין רבי
עקיבא לרבי ישמעאל:

לפי רבי עקיבא, ש"כללות ופרטות נאמרו בסיני
ונשנו באוהל מועד ונשתלשו בערבות מואב", צריך
לומר, שלמרות שכל המצוות נאמרו, בכלליהן
ובפרטיהן, שלוש פעמים: בסיני, באוהל מועד,
ובערבות מואב, בכל זאת, אין התורה מפרטת את
שלוש הפעמים בכל המצוות, ורק חלק מהן מפורטות
פעמים,

וכך בעניננו: פעם אחת מפרטת התורה גם את דברי
משה לבני ישראל, ופעם אחרת – לא³⁴.

אך ההסבר לדברי רבי ישמעאל ש"כללות נאמרו
בסיני ופרטות באוהל מועד" אפשר לומר³⁵: לדעתו –
באופן כללי כל פרט נכתב בתורה כפי שהיה במציאות,
אלא-אם-כן יש הכרח לשנות. לכן הוא סובר, שפרטי

לכן מוסיפה שם התורה בסוף "וידבר משה את
מועדי ה' אל בני ישראל", כדי להדגיש, שמשה העביר
לבני ישראל מיד את כל פרטי הדינים שבפרשה זו, וזה
עצמו מלמדנו, שכוונת ההוראה למשה "דבר אל בני
ישראל ואמרת אליהם מועדי ה'..." היא, שהוא יעביר
לבני ישראל את כל הפרטים מיד.

לעומת זאת בפרשתנו, אין סיבה לדחות את מסירת
הדברים, ומובן מאליו, שמיד לאחר הוראת ה' "צו את
בני ישראל ואמרת אליהם..." העביר משה לבני ישראל
את כל הדינים. ובמיוחד, כאשר מדובר בסיום ארבעים
השנים, ואם לא עכשיו – אימתי?²⁹

ותמוה: מדוע נכתב הפסוק "ויאמר משה אל בני
ישראל..."?

על כך עונה רש"י "להפסיק הענין... שאם לא כן
יש במשמע שלא אמר להם זו, אלא בפרשת נדרים
התחיל דבריו", כפי שיוסבר להלן סעי' ז.

ה.

ההסבר לציון שמו של רבי ישמעאל

לפי זה מובן מדוע מציין רש"י את שמו של בעל
המאמר – "דברי רבי ישמעאל"³⁰:

ההסבר דלעיל על הצורך בכתיבת הפסוק "וידבר
משה... אל בני ישראל" בפרשת אמור – שאילולא כן
ניתן היה לחשוב שהוא דחה זאת למועד מאוחר יותר
(שלפי הסבר זה צריך לחפש הסבר לפסוק שבפרשתנו)
– מתאים רק לפי דעת רבי ישמעאל³¹, ש"כללות
נאמרו בסיני ופרטות באוהל מועד"³², שלפי זה אפשר
לומר, כדלעיל, שמשה דחה את מסירת פרטי הדינים
של פרשת המועדות.

(29) ובפרט ע"פ פרש"י פרשתנו כח, ב.

(30) גם י"ל (ויתרוץ ג"כ זה שהעתיק רש"י "דברי רבי ישמעאל" גם
בפירושו בפ' מטות – נעתק לעיל ס"ב) – שהוא כדי לתרץ: למה הוצרך
לכתוב פסוק שלם "להפסיק הענין" – הו"ל לכתוב בפירוש בתחילת
הפרשה "ויאמר משה אל בני ישראל" (במקום "וידבר ה' גוי", כבכמה
מקומות – ראה בהנסמן לעיל הערה 2)?

[ועד"ז בפ' מטות שם: למה נאמר בתחילת הפסוק "הרגו" שמשום
זה צריך להפסיק "הרגו" בסוף הפסוק כדי "להפסיק הענין" – הו"ל
לכתוב "הרגו" רק פעם א' בסוף הפסוק (וכקושיית מפרשי רש"י שם)]

אלא ששיטת רש"י היא, שרגיל בתורה סגנון כזה (ונכלל בשיטתו
שדיברה תורה כלשון בני אדם) (סנה' סד, סע"ב. ועוד. וראה אנציקלופדי
תלמודית בערכו, ושו"ס), ואין מקום לקושיא – שלאחרי שנאמר הסיפא
רישא ל"ל (או – דהו"ל לכתוב הרישא באר"א), ולכן מפרש "להפסיק

הענין" בכ"מ.

(31) להעיר מדעת רבי ישמעאל* (מכילתא בא יב, א) "לאמר, צא
ואמור אליהם מיד" – אבל י"ל דשאני בנדר"ד, שנדחה מפני ענינים שהזמן
גרמא.

(32) חגיגה ו, סע"א ואילך. סוטה לו, ב. וזבחים קטו, סע"ב. וראה
בארוכה לקו"ש [המתורגם] חיי"ז ע' 301 ואילך, דשיטת ר"י מתאימה
יותר לפשוטו של מקרא (וראה הערה 33 שם).

(33) ראה לעיל הערה 2.

(34) להעיר מפלוגתת רע"ק ור"י – הנ"ל – אם דיברה תורה כלשון
בני אדם (ראה אנציקלופדיא תלמודית שם). – וראה ג"כ סיום למס'
פסחים (נרפס בסוף הגש"פ עם לקוטי טעמים מנהגים וביאורים –
בהוצאת תשמ"ד ע' תסד). ואכ"מ.

(35) ראה לקו"ש חיי"ז שם.

(*) ולהעיר, שלכאורה פרש"י יתרו שרובא לעיל בפנים ט"ד (מכילתא עה"פ) הוא כשיטה זו. אבל ראה פרש"י ר"פ יקרא. ואכ"מ.

המועדות שב"אמור", ואשר-על-כן כתוב בפרשת
 המועדות⁴⁰ "והקרבנם אשה..." סתם, ללא פירוט
 הקרבן, כי פרטי הקרבנות כבר נאמרו למשה לפני כן.
 אך למרות זאת קבעה התורה את פרשת הקרבנות
 כאן בפרשתנו, בסוף ארבעים שנה, לפי הכלל, שמביא
 רש"י במספר מקומות בפירושו⁴¹, "אין מוקדם ומאוחר
 בתורה".
 ולפי הסבר זה – ששתי הפרשיות נאמרו למשה
 ביחד – סביר לומר, שכוונת ההוראה בתחילת פרשת
 המועדות שב"אמור"⁴² "דבר אל בני ישראל ואמרת
 אליהם מועדי ה'..." היא, להפריד את הפרטים
 המאוחרים יותר של כל דיני המועד, שבפרשתנו, מן
 הפרטים שבפרשת אמור, שדוקא אותם צריך משה
 למסור לכל ישראל, ולא את הדינים הכתובים בפרשתנו
 (כי הם אינם קשורים לכל ישראל⁴³, כדלעיל).
 בכך ניתן היה להסביר גם את השינוי בלשון התורה
 בין פרשת המועדות שב"אמור" לבין פרשת הקרבנות
 שבפרשתנו – שם מתחיל כל מועד⁴⁴ בדיבור וַתִּזְכֹּר
 ("וידבר ה' אל משה לאמר דבר אל בני ישראל..."⁴⁵),
 ואילו בפרשתנו כתוב ציווי כללי רק בתחילת הפרשה
 – "צו את בני ישראל ואמרת אליהם":
 ההקדמה "צו את בני ישראל" שבפרשתנו היא
 הקדמה כללית לכל פרשת המועדות והקרבנות
 (שבפרשתנו ובפרשת אמור). ולאחר מכן נאמרה
 הוראה אחרת "דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם" –
 ההוראה המציינת אלו פרטי דינים עליו למסור לכל
 ישראל (הפרטים הכתובים בפרשת אמור). ולכן, כדי
 להדגיש זאת יותר, פירט הקדוש-ברוך-הוא לגבי כל
 מועד⁴⁶ בנפרד "דבר אל בני ישראל".

1 המצוות נאמרו במקום ששם הם מפורשים בתורה, ולא
 2 שלוש פעמים³⁶.
 3 וכך בענייננו: כיון שהתורה מפרטת דוקא כאן
 4 "וידבר משה... אל בני ישראל", צריך לומר, שיש כאן
 5 חידוש, השייך דוקא לפרשה זו.

ו.

עניני המועדות - בשתי פרשיות, וההסבר לכך

6 עניני המועדות מחולקים לשתי פרשיות:
 7 (א) בפרשת אמור, ששם מודגש בעיקר איסור
 8 מלאכה והמצוות של כל מועד, אך גם מוזכרים שם
 9 הקרבנות של כל יום-טוב. (ב) בפרשתנו, שבה הדגש
 10 העיקרי הוא על פרטי הקרבנות שהביאו בכל יום, שבת,
 11 ראש חודש, יום-טוב, אך נזכר גם איסור המלאכה.
 12 את הסיבה לכך ניתן להסביר בשתי דרכים:
 13 (א) ענינים אלו נאמרו למשה כשתי פרשיות נפרדות
 14 בזמנים שונים: פרשת אמור – בסמוך להקמת המשכן,
 15 ופרשתנו – בסיום ארבעים השנים.
 16 [פרשת הקרבנות שבפרשתנו לא נאמרה מיד לאחר
 17 הקמת המשכן, למרות שבפשוט נראה שהקריבו את
 18 כל הקרבנות גם במדבר³⁷ – חוץ מאלה שמצויין בהם
 19 "כי תבואו אל הארץ" – וזאת מפני ההסבר שלהלן:
 20 תכלית פרשתנו היא: "צו את בני ישראל ואמרת
 21 אליהם..." – הזיכרון וההוראה לכל ישראל³⁸, שקרבנות
 22 הציבור יקריבו בזמנם. ואילו פרטי הקרבנות עצמם
 23 כבר נאמרו למשה לפני כן, והוא העבירם ליחידים
 24 שעסקו בהקרבנות – אהרן ובניו הכהנים].
 25 (ב) שתי הפרשיות נאמרו למשה ביחד³⁹. ואדרבה:
 26 פרשת הקרבנות שבפרשתנו נאמרה לפני פרשת

(39) ראה רמב"ן פרשתנו כח, ח: ביום ההוא נאמרו שתי הפרשיות. ועוד.

(40) נסמן לעיל הערה 36. ועיין פרש"י אמור שנעתק שם בסוף ההערה.

(41) לדוגמא: בראשית ו, ג. וישלח לה, כט. ובכ"מ.

(42) כג, ב.

(43) ומסרם לאהרן ובניו הכהנים, כנ"ל בפנים.

(44) לבד פסח (כג, ד) ושבעות (שם, טו) וביהכ"פ (שם, כו-כז) לא נאמר "דבר אל בני...". וראה רמב"ן שם (פסוק ב' ויו"ד). אברבנאל שם.

(45) ראה גם רמב"ן שם, יו"ד. מלבי"ם שם, מד.

(36) ומתורצת עפ"י קושיית התוס' (ד"ה ונשתלשו – סוטה שם) – ראה לקו"ש שם.

(37) ברמב"ן (אמור כג, ב. פרשתנו כח, ב) שלא הקריבו המוספים כו' במדבר (ולכן נפרט רק בפרשתנו) – אבל אא"פ לפרש כן ברש"י. כי מכיון שמפורש ב' אמור (כג, ח. שם, כה. כז. לו) "והקרבנם אשה לה'", את"ל שלא קיימו ציווי זה במדבר הו"ל לרש"י לפרש חידוש זה. ובפרש"י שמיני (י, טז. הובא ברמב"ן שם) מפורש שהקריבו שעיר מוסף ר"ח (שנזכר בפרשתנו)**. ולהעיר מפרש"י אמור (שם, ח. ועוד) "הם המוספין האמורים בפרשת פנחס כו'". וראה לקמן בפנים.

(38) ראה לקו"ש ח"ג ע' 101 – בביאור פרש"י עה"פ. ולהעיר גם מרמב"ן סוף פרשתנו.

(*) וגם ע"ד ההלכה כבר הקשו עליו (פנים יפות אמור שם. ועוד) ממשנה מנחות מה, ב. והאריך בכלי חמדה אמור שם. ועוד.
 (**) ולהעיר מפרש"י פרשתנו כח, ד (בנוגע לתמיד) וראה חזקוני שם. ועוד. ואכ"מ.

ז.

גם פרשת הקרבנות נמסרה לכל ישראל

1 כיון שהכלל "אין מוקדם ומאוחר בתורה" נאמר,
2 לפי פשוטו של מקרא, רק במקרה שמוכרחים לקבוע
3 שהפרשיות אינן כתובות לפי סדר הזמנים⁴⁶, כפי שכבר
4 הוסבר פעמים רבות⁴⁷, מובן, שלפי פשוטו של מקרא
5 נאמרה פרשת הקרבנות שבפרשתנו בסוף ארבעים
6 השנים,

7 וכך מדייק רש"י בלשונו בפירושו על הפסוק⁴⁸ "צו
8 את בני ישראל (ואמרת אליהם את קרבני לחמי...)...",
9 ואומר: "מה אמור למעלה..." – ולא "למה נסמכה
10 פרשת יפקוד ה' לפרשת הקרבנות..."⁴⁸ – כי בפשטות
11 צריך לקבוע שפרשת הקרבנות לא רק "נסמכה" –
12 נכתבה בסמוך אך נאמרה לפני כן – אלא היא גם
13 נאמרה כאן.

14 אך אילו לא היה כתוב בסיום פרשת הקרבנות
15 "ויאמר משה אל בני ישראל..."⁴⁹, הרי שאז "יש
16 במשמע" ש"בפרשת נדרים התחיל דבריו" ו"לא אמר
17 להם זו", ואם כך הכרחי היה לומר, שהפרשה אינה
18 כתובה במקומה: היא נאמרה למשה ביחד עם, ואף
19 לפני, פרשת המועדות שב"אמור", ורק התורה הסמיכה
20 את הפרשיות כך מסיבה מסוימת⁴⁹, ומזה יוצא, ש"לא
21 אמר להם זו", שמשה לא אמר לכל ישראל את כל
22 פרטי הדינים שבפרשתנו, אלא רק את הדברים
23 שבפרשת אמור, כדלעיל.

24 לפיכך צריך לכתוב בסוף פרשתנו "ויאמר משה אל
25 בני ישראל..."⁵⁰, כדי להבהיר, שמשה מסר גם פרשה זו
26 לכל ישראל. ומזה מובן, שהפרשה נאמרה, כפי שנראה
27 מפשטות הפסוקים, שהפרשיות כתובות כסדר
28 התרחשותן.

ח.

פרשת המועדות - "וידבר"; פרשת הקרבנות -
"ויאמר"

29 יש הבדל נוסף בין פרשת המועדות שב"אמור"
30 לבין פרשת הקרבנות שבפרשתנו: שם נאמר בסוף
31 הפרשה "וידבר משה..."⁵¹, וכאן – "ויאמר משה..."⁵¹.
32 ההסבר לכך בדרך ההלכה⁵⁰ הוא:

33 בפרשת אמור מדובר בעיקר על דינים השייכים לכל
34 הזמנים בשווה – איסור מלאכה ביום-טוב, המצוות
35 המיוחדות של כל מועד, וכדומה – ולכן נכתב הביטוי
36 "וידבר", המורה על דבר ש"נמשך ולא נפסק"⁵¹;
37 ואילו בפרשתנו מדובר בעיקר על הקרבנות, שאינם
38 קרבים, כפשוטם, בתקופת הגלות, ורק כל העוסק
39 בתורת עולה... כאילו הקריב...⁵², ולכן נכתבה לשון
40 של אמירה⁵³.

41 ועוד:
42 בדיני המועדים השייכים לכל התקופות נכתב
43 הביטוי "וידבר", שהוא לשון קשה⁵⁴. הקדוש-ברוך-
44 הוא דורש בתוקף⁵⁵ מישאל לקיים מצוות אלו ללא
45 הבדל בין תקופת בית המקדש לבין תקופת הגלות.
46 ואילו חובתו של היהודי לעסוק בתורת עולה
47 וכדומה בזמן הגלות⁵⁶ אינה חובה ומצווה גמורה – אין
48 דורשים זאת בלשון קשה. ואדרבה, ישראל דורשים⁵⁷:
49 "יהי רצון מלפניך... שתשוב... ותבנהו (את בית
50 המקדש) מהרה... ושם נעשה לפניך את קרבנות
51 חובותינו... כמצות רצונך כמו שכתבת עלינו בתורתך
52 (בפרשתנו) – ואין מסתפקים בכך שהעוסק בתורת...
53 כאילו הקריב.

54 לכן נכתב בפרשתנו הביטוי "ויאמר" – לשון
55 רכה⁵⁸: הקדוש-ברוך-הוא מבקש מישאל לעסוק

מח ס"א-ב.

(53) להעיר גם מצפצפ"ע עה"ת שם (החילוק בין דין (חיוב) ומנהג).

(54) מכות שם. ספרי ופרש"י בהעלותך יב, א.

(55) אף שגם בזה יש מקום – לאחר הדבור – אפילו לתחנונים
וכמרוז"ל (ע"ז ה, סע"א) אם בחוקתי תלכו אין אם אלא לשון תחנונים.

(56) להעיר מלקו"ד (ח"א ח, א) "דער פסוק (דפרשתנו) ויאמר משה
וגר, "ל אז דאס איז שמחת תורה" (=הפסוק דפרשתנו ויאמר משה וגר,
י"ל שזה שמחת תורה) – והרי שמחת"ת הוא יו"ט שני של גלויות.

(57) נוסח תפלת מוסף דיו"ט.

(58) מכילתא ורש"י יתרו יט, ג. ספרי ורש"י בהעלותך שם.

(46) ראה גם רמב"ן ר"פ אחרי ור"פ קרח. צו ח, ב (ובגו"א ועוד שם).

(47) ראה לקו"ש [המתורגם] ח"י"ז ע' 298. לעיל ע' 101.

(48) כהלשון במדרש לקח טוב עה"פ.

(49) או – הלימוד שכתב רש"י "עד שאתה מצוני כו", כבמדרש לקח
טוב שם (אף ששם איתא "למה נסמכה", ולא "מה אמור למעלה"
כבפרש"י).

(50) ראה עוד ביאורים – צפע"נ (להרגיזיבי) עה"ת פרשתנו כאן.
מלבי"ם אמור שם.

(51) צפע"נ למכות יא, רע"א.

(52) מנחות בסופה (אבל שם – רק בחטאת ואשם). שו"ע אדה"ז
או"ח (מהר"ת) סוס"א (ובמהד"ק – שם סעיף יא ואילך). וראה שם סי'

5 – המלך המשיח... בונה המקדש... וחוזרין...
 6 מקריבין קרבנות... ככל מצותה האמורה בתורה⁶⁰,
 7 במהרה בימינו ממש, וכו' – ושם נעשה לפניך
 8 את קרבנות חובותינו... כמצות רצונך.
 (משיחת ש"פ פינחס תשכ"ה)

1 ב"סדר הקרבנות" (כולל פרשתנו⁵⁹), לומר את
 2 הפסוקים בתפילות היום,
 3 ובכלל, לעסוק בתורת עולה וכדומה, וזה יביא לידי
 4 הקרבת עולה כפשוטה,

אדה"ו סתקצ"א ס"ה).

(60) רמב"ם הל' מלכים רפ"א.

(59) ראה מגילה לא, ב (ובמשנה שם מביא מקרא דפ' אמור, כי מדבר בעניני מועדות (שבת"כ) לא דוקא קרבנות – משא"כ בפסוקי מוספין דקורין קרבנות דפ' פנחס. – ראה טושו"ע או"ח סתפ"ח וסתקצ"א. שו"ע

המשך ביאור למס' זבחים ליום שלישי עמ' ב

7 מבררת הגמרא את הקושיא: היכי לי' קביר – באיזה סדר יתן את
 8 הדם, נתיב בחוץ – האם יתן תחילה בחוץ, ויהרר – ואחר כך נתיב
 9 – יתן לפנים על מזבח הפנימי, והלא בשם שמונה להקדים מתן דם
 10 עליונים – קרבנות שדמם ניתן למעלה, לתחתונים – לקרבנות
 11 שדמם ניתן למטה מפני שהוא מרצה יותר, כך מצוה להקדים פנים
 12 לחוץ, משום שהפנימיים חשובים מזהיצוניים.

1 מדמים שדינם להינתן למטה, שנתערבו בדמים שדינם להינתן
 2 למעלה, על ידי שיתן למעלה, ונראה את הדמים הראויים למטה,
 3 כאילו הם שם מים, ויחזור ויתן למטה.
 4 הגמרא מבררת דעתו של רבי אליעזר בדמים חיצוניים ופנימיים
 5 שנתערבו. מקשה הגמרא: וניפלו נמי רבי אליעזר בהא – שיחלוק
 6 רבי אליעזר גם במשנתנו ויחיר לזרוק את הדמים המעורבים.

המשך ביאור למס' זבחים ליום רביעי עמ' א

30 וזוהי שכתבה התורה 'מדמה' ולא כתבה 'דמה', משמע, שאפילו
 31 אם נכנס רק מקצת דמה לפנים, כל הדם נפסל.
 32 אמר להם רבי יוסי הגלילי, אם דרשתם את הפסוק כך, שכוס
 33 הנכנסת לפנים, פוסלת את הכוס המשוויר בחוץ, יש לדרוש קל
 34 וחומר ליוצא מעתה, מקצתו מחוץ לעזרה שאף הוא יפסול את
 35 הדם המשוויר בפנים, ואילו במשנה שנינו, שלדברי הכל דם
 36 שיצא מקצתו לחוץ, אין הדם הנשאר בפנים נפסל. ונלמד כך את
 37 הקל וחומר, ומה במקום שאין מחשבה פוסלת בפנים, שאם חשב
 38 על מנת לזרוק את דמו בפנים, אין הקרבן נפסל. ואף על פי כן
 39 סוברים אתם ו-חכמים, שפוסל דם שנכנס בפנים את הדם
 40 שנשאר בחוץ – בעזרה. מקום שמחשבה פוסלת בחוץ – מחשבה
 41 על מנת לזרוק את דמו מחוץ לעזרה שפוסלת את הקרבן, אינו דין
 42 שיפסול דם שבחוץ – שיצא מחוץ לעזרה, את הדם שנשאר בפנים
 43 – בעזרה. אמרו לו חכמים, הרי הוא אומר (ויקרא ו ב) 'אשר יובא'
 44 ונדרוש מזה, שרק דם הנכנס לפנים פוסל את המשויר, ואין היוצא
 45 מקצתו לחוץ פוסל את המשויר.
 46 הגמרא מבררת מדוע מחשבה לזרוק את הדם בהיכל אינה
 47 מפגלת. מקשה הגמרא: לאחר שדרשנו שדווקא הנכנס מקצתו
 48 לפנים פוסל את הנשאר בחוץ, ולא היוצא מקצתו מחוץ לעזרה,
 49 יש לדרוש את הקל וחומר דלהלן, ותהא מחשבה בפנים – על מנת
 50 לזרוק בהיכל, פוסלת את הקרבן מכל וחומר, ומה במקום שלא
 51 פסל דם שבחוץ, את הדם שנשאר בפנים, מחשבה פוסלת בחוץ –
 52 אם חשב לזרוק דמו מחוץ לעזרה. מקום שפסל דם שבפנים –
 53 שנכנס לפנים, להיכל, את דם שבחוץ – שנשאר בחוץ, בעזרה,
 54 אינו דין שתהא מחשבה פוסלת את הקרבן בפנים – אם חשב לזרוק
 55 דמו בהיכל.
 56 משיבה הגמרא: הרי הוא אומר, בענין מחשבת פסול של חוץ
 57 למקומו' (ויקרא יט ט) 'ואם האכל יאכל ביום השלישי פגול הוא לא
 58 ירצה'. ומדמלה 'שלישי' למדנו שאין מחשבת חוץ למקומו'
 59 פוסלת את הקרבן, אלא אם חשב לזרוק הדם

1 – ומה מחשבת פיגול שפוסלת בחוץ, שאם חשב על מנת לזרוק
 2 את דמו מחוץ לעזרה, פסל את הקרבן. ואף על פי כן, אם יצא
 3 מקצת מן הדם מחוץ לעזרה ונפסל, לא נעשה את הדם המשוויר
 4 בעזרה, כיוצא – כדם שיצא לחוץ, אלא מה שנשאר בעזרה בפנים,
 5 כשר. מקום שאין המחשבה פוסלת בפנים, שאם חשב על מנת
 6 לזרוק את דמו בהיכל, בפנים, הקרבן אינו נפסל בכך, אינו דין שלא
 7 נעשה את הכוס המשוויר בחוץ, בעזרה, הנכנס להיכל, ולא יפסל
 8 הדם שבכוס המשוויר בחוץ.
 9 המשנה מבארת את האופן שבו דם נפסל בכניסתו לפנים: דם
 10 שנכנס להיכל כדי לכפר ולהוות ממנו בפנים, אף על פי שלא כפר
 11 – שלא הוה ממנו לבסוף בפנים. פסול, דברי רבי אליעזר. רבי שמעון
 12 אומר עד שיכפר – שיהו ממנו בפנים. רבי יהודה אומר אם הכניס
 13 את הדם בשוגג, כשר.
 14 המשנה מבארת על איזה פסולים הציץ מרצה: כל הדמים שהם
 15 פסולים, כגון דם שיצא ממחיצתו, שנתינו על גבי המזבח, לא הרצה
 16 הציץ עליהם ולא נתכפרו הבעלים, אלא על הדם הטמא שזורק על
 17 המזבח מרצה הציץ, שהציץ מרצה על דם הטמא, ואינו מרצה על
 18 היוצא.

גמרא

19 הגמרא מבארת את דעת רבי יוסי הגלילי: תניא, אמר רבי יוסי
 20 הגלילי, אפשר לדרוש מקל וחומר להכשיר את הכוס שנשארה
 21 בחוץ ונכנסה חברתה לפנים, ומה במקום שמחשבה פוסלת בחוץ –
 22 ומה מחשבת פיגול שפוסלת בחוץ, שאם חשב על מנת לזרוק את
 23 דמו מחוץ לעזרה, פסל את הקרבן. ואף על פי כן, לא פסל דם
 24 שבחוץ – שיצא מחוץ לעזרה, את דם הכוס שנשאר בפנים –
 25 בעזרה. מקום שאין מחשבה פוסלת בפנים – מחשבה על מנת
 26 לזרוק את הדם בפנים, בהיכל, שאין הקרבן נפסל בכך, אינו דין
 27 שלא יפסול דם הכוס שבפנים, את דם הכוס שבחוץ. אמרו לו
 28 חכמים, הרי הוא אומר (ויקרא ו ב) 'וכל חטאת אשר יובא מדמה',
 29

נשואי איש ואשה הוא מהד¹⁰ מקור עולם התיקון שבו נאמר ושם אשתו מהיטבאל.

וזהו שאופן קדושי איש ואשה הוא בג' דרכים¹¹, והיינו הג' קוין דעולם התיקון, שהחוט המשולש לא במהרה ינתק¹², היפך תהו שהי' רק בבחי' שני קוין¹³ פירוד שניתק במהרה.

והג' דרכים הם כסף שטר ביאה, כסף¹⁴ חסד קו הימין, שטר גבורה קו השמאל, ביאה¹⁵ תפארת קו האמצעי.

וזהו שהזמן לנשואי איש ואשה הוא בגמר י"ח שנה, כמאמר¹⁶ בן שמנה עשרה לחופה, והיינו מהתחלת שנת

בראשית לו, לט: וַיָּמָת בְּעַל חָנָן בֶּן־עֶכְבָּר וַיִּמָּלֶךְ תַּחְתָּיו הָדָר וְשֵׁם עִירוֹ פָּעוֹ וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ מְהִיטְבָּאֵל בְּתִמְמֶרְדָּ בֶּת מִי זָהָב:

קמח

רמזים בתיבת "הדר" על ענין הנשואין – עולם התיקון, הדור ויופי, דבמלכי תהו לא נאמר בהם נשים, רק ב"הדר" ו"מהיטבאל"

הנשואין לבנין עדי עד, הוא ענין הכי גדול ונכבד מאד, וכמ"ש¹ כי יקח איש אשה חדשה לא יצא בצבא כו' עד ושמח את אשתו אשר לקח. והיינו כי יקח איש אשה חדשה זה קאי על בנין והתגלות עולם התיקון, כי נשואי איש ואשה הוא בחי' לשבת² יצרה היפך דלתהו בראה.

ובתהו נאמר הלשון³ בריאה, ובלשבת דתיקון נאמר הלשון יצירה, היינו כי בריאה הוא חשך ויצירה הוא אור כמ"ש⁴ יוצר אור ובורא חשך ותהו הוא בחי' חשך ותיקון הוא בחי' אור, וכמ"ש⁵ והארץ היתה תהו כו' וחשך, והיינו עולם התהו, ואח"כ כתיב⁶ יהי אור ויהי אור קאי על עולם התיקון וכו'.

וכידוע במאמר⁷ ל' ברישא חשוכא והדר נהורא שקאי על תהו ותיקון, ולכן בתהו נאמר בריאה, ובתיקון יצירה, ובריאה קאי על החומר⁸ ההיולי שכרוך בו ההעדר, שא"א לראותו, והיינו חשך שאין רואים, ותהו הוא שמתהה דעת בני אדם שאין יכולים לעמוד עליו מה הוא, ויצירה קאי על התגלות הד' צורות אש, רוח, מים, עפר, שע"י הצורות רואים את הדבר, והיינו אור שרואים את הדבר, ויש בו השגה.

כי בתהו לא היו נשואי איש ואשה, כי בז' מלכי תהו מבלע⁹ עד בעל חנן לא נאמר בהם נשים, והתחלת

(1) דברים כד, ה.

(2) ישעי' מה, יח "לא לתהו בראה אלא לשבת יצרה".

(3) מבאר הטעם בדפסוק "לא לתהו בראה אלא לשבת יצרה", הנה בתהו נאמר עולם הבריאה "בראה", ובסוף הפסוק כשנקט "לשבת" — עולם התיקון — כתוב "יצרה" עולם היצירה.

ראה אור התורה שמות עמוד מה' ויעוד.

(4) ישעי' מה, ז.

(5) בראשית א, ב.

(6) שם א, ג. [ראה בפנים בלקוטי לוי יצחק "יהי אור" בגי' רל"ב שהם הד' שמות ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן שהוא מרמז על עולם התיקון].

(7) שבת עז: מאי טעמא עזי מסגי ברישא והדר אימרא ברישא חשוכא והדר נהורא. ראה לקוטי תורה פרשת בלק עד, ד. אור התורה פרשת תרומה עמוד א'תקיב. ספר המאמרים תרכט סוף עמוד קיח ואילך.

(8) ראה רמב"ן התחלת התורה בראשית א, א.

(9) בראשית לו, פסוקים לא-לח.

(10) שם פסוק לט. ראה לעיל סימן קמו. קמז.

(11) קידושין ב. (במשנה).

(12) קהלת ד, יב. ראה גם לעיל סוף סימן נח.

(13) ראה תורת מנחם התוועדיות ה'תשמ"ו חלק ב' עמוד 277 דמפרש שם הרמז במשנה "האשה נקנית בשלושה דרכים" כנגד עולם התיקון, "וקונה את עצמה בשני דרכים בגט ובמיתה הבעל", — גט ומיתה הם מתהו, וזהו הרמז "בשני דרכים". (ראה ילקוט לוי יצחק עה"ת ח"א סי' יא. יב. דשורש המיתה מתהו).

ראה תורה אור ריש פרשת וישלח עמוד כד, ד וז"ל: ידוע שעיקר ההפרש בין עולם התהו לעולם התיקון, שבעולם התהו היו הספירות מפורדים זה תחת זה אבל בעולם התיקון הם בציור קוין דהיינו ג' קוין ימין ושמאל ואמצע שהקו האמצעי הוא המחבר ומייחד ג"כ ב' הקוין דימין ושמאל להיות מתכללים יחד כידוע דתפארת הוא הממוצע בין חו"ג ומחברים יחד, ולכן ישראל שהם בבחי' התיקון אומרים ג' פעמים קדוש דוקא וכתוב בהם ג"כ והייתם לי סגולה שהסגולה היא ג' נקודות בחינת ימין ושמאל ואמצע כו' אבל בעולם התהו שהיו בבחי' פירוד זה תחת זה ולא נתייחדו יחד, ה"ז רק בחי' ב' קוין שהחסד הוא בפ"ע והגבורה הוא בפ"ע.

וכמ"ש ביאור הדברים במ"א שהענין הוא לפי שבתהו היו האורות מרובים והכלים מועטים ולכן מצד קוטן הכלי לפ"ע האור ע"כ אין הכלי יכולה להכיל ב' הפכים חו"ג יחד עד"מ באדם מי ששכלו קטן לא יכיל ב' הפכים כלל אלא אם יטה שכלו לזכות לא ימצא אז שום שכל לחוב ולא יסבול שום נטי' לחוב כלבו אלא רק טוב וחסד בלבד. ובהיפוך כאשר יטה לחוב לא יסבול כלל נטי' לזכות ונמצא אינו אלא בקו א' תמיד פעמים בקו הימין לזכות ופעמים בקו השמאל לחוב והרי הקוין מפורדים שכשהוא בבחי' חסד לא יוכל לסבול בחי' דין וכן להיפוך, וזהו הנק' בחינת ב' קוין שהחסד הוא בפני עצמו והגבורה בפני עצמה.

אבל בתקון שהתפארת מכריע בין חו"ג היינו שגם בשעת הדין יוכל להיות ג"כ נטי' לזכות וכן להיפך, לפי שבתקון האורות מועטים והכלים מרובים נמצא הכלי רחב לקבל גם ב' הפכים, וכמו באדם שדעתו רחבה יוכל לסבול ב' הפכים יחד וישכנו במוחו ולבו שמצד זה יש סברא לזכות אע"פ שמצד אחר יש סברא לחוב כו' והרי בתקון מתייחדים חו"ג יחדו וזהו ענין ג' קוין. ע"ש.

(14) כסף הוא ענין האהבה — בחי' חסד, כמ"ש (בראשית לא, לא) "נכסוף נכספתה" — קו הימין.

(15) וכמו בגשמיות יש יד ימין — חסד, ויד שמאל — גבורה, ובאמצע הגוף הוא "ביאה", וזהו תפארת וד"ל.

(16) אבות פ"ה משנה כב. ראה ספר המאמרים ה'תשל"ד ע' 42.

ילקוט לוי יצחק על התורה

י"ט ואילך¹⁷. כי הי"ח שנה הראשונים יש לומר שהם
לנגד הז' מלכי אדום שמתו, והי"א אלופי עשו¹⁸, שביחד
הם י"ח, (ועד"ז הוא ז' ימי נדה¹⁹ וי"א ימי זיבה).
ואז אין נשואי איש ואשה.

וי"ל שהוא לנגד ה' אותיות הפשוטים דשם אלקים
וי"ג אותיות שבמלוי²⁰, ששם אלקים הוא בחי' גבורות
ודינים, והוא בתהו כמ"ש²¹ בראשית ברא אלקים כו'
והארץ היתה תהו.

משא"כ בתיקון הוא שם הוי' שיתוף²² מדת הרחמים
כמ"ש²³ ביום עשות הוי' אלקים כו'.

ומהתחלת²⁴ י"ט ואילך הוא נישואי איש ואשה, הדר
ומהיטבאל, והשנה הראשונה דהנשואין שהיא שנת
י"ט, הוא לנגד בשנת הי"ט בעולם התיקון²⁵.

(17 ציונים מכ"ק אדמו"ר שליט"א לעיין שו"ע אדה"ז הל' ת"ת.
נהלכות תלמוד תורה פ"א הלכה א' בקונטרס אחרון. וראה רשימות
חוברת נה).

(18 בראשית לו, פסוקים מ"מג. אלופי "תמנע, עלוה, יתם, אליכמה,
אלה, פינן, קנז, תימן, מבצר, מגדיאל, עירם".

(19 ויקרא טו, כה. ע"ש רש"י ד"ה אל נדתה, זו אחד עשר יום שבין
סוף נדה לתחלת נדה וכו'. וראה שו"ע אדמוה"ז ריש הל' נדה. עיין
גם לעיל סימן קכג. קכו. לקמן סימן קסח.

(20 פירוש: אלקים יש ה' אותיות, ויש במילוי י"ג אותיות כזה:
אל"ף, למ"ד, ה"י, יו"ד, מ"ם. ביחד הוא י"ח אותיות.
(21 בראשית א, א.

(22 ראה פרש"י שם וז"ל: "ברא אלקים, ולא נאמר ברא ה', שבתחלה
עלה במחשבתו לבראתו במדת הדין וראה שאין העולם מתקיים,
והקדים מדת רחמים ושתפה למדת הדין, והיינו דכתיב ביום עשות
ה' אלקים ארץ ושמים".

(23 בראשית ב, ד.

(24 ראה עוד במספר יט לקמן סימן קנא. קסח. קעג. לעיל סימן לא.

(25 ראה בפנים בלקוטי לוי יצחק המשך הענין דבשנה ראשונה לא
יצא בצבא וכו'. (ראה בילקוט לוי יצחק עה"ת דברים כד, ה).

קמט

הדר בגי' הצדי"ק, דבע"ל ואשתו הוא רק בתיקון

ענין דבעל ואשה אין²⁶ בתהו.

והמלך הדר (מספר³⁰ הצדי"ק) ואשתו הוא רק
בתיקון.

לקוטי לוי יצחק, הערות לזהר שמות דברים עמוד קכב

(26 ראה תניא שער היחוד והאמונה פרק ה'.

(27 ראה גם לעיל סימן נד בסופו.

(28 "פאר" הוא שורש תיבת "תפארת". ראה לעיל סימן פו בסופו.

(29 ראה זוהר חלק א' דף רכג, ב. חלק ג' דף קלה, ב. דף רצב, א.

(מובא לעיל סימן קמו. קמז).

(30 ראה לקמן סימן קנ.

אגרות קודש

ב"ה, כ' תמוז, תשי"ג

ברוקלין.

שלום וברכה!

... ולרגלי הודעתו שעברו לדירה חדשה, הנה יה"ר מהשי"ת שיהי' משנה מקום משנה מזל

לטובה ולברכה בגשמיות וברוחניות גם יחד ויגדלו הוא וזוגתו שיחיו את כל ילדיהם שיחיו לתורה
ולחופה ולמעשים טובים מתוך הרחבה אמיתית.

בברכה.

נ"ב. הי' טוב שתומ"י יקבע מזוזות (כמובן כשרות **ובדוקות**) בדירתם החדשה, בלא ברכה,

וכעבור שלשים יום יקח אחת מהם לבדקה עוה"פ וימצא אחרת נאה הימנה ובמילא יברך ויכין
להוציא את כל המזוזות שבדירתם.

ולכן, כללות ענין העבודה, ובפרט בכל זמן משך הגלות, צריכה להיות מתוך מסירת נפש, היינו, להניח את עצמו הצדה, ולעבוד את ה' באופן של אתכפא וקבלת עול – כי לגילוי המשיח באים על ידי מסירת נפש דוקא.

וזהו גם הביאור בהמדובר ב"ט כסלו¹², שהאל"ף ב"ת של חסידות הוא ענין הנחת עצמותו, אתכפא וקבלת עול. – דלכאורה, ה' צריך להיות סדר העבודה באופן שתחילה תהי' עבודתו על פי שכלו ורצונו, ליתן גם לו תפיסת מקום ("מ'אֵל אים אויך געבן אַן אָרט"), ואחר כך ידרשו עבודה נעלית יותר, באופן של הנחת עצמותו, ואף על פי כן, מיד בתחלת העבודה תובעים לכל לראש ("נאָך איידער וואָס ווען") אתכפא וקבלת עול, "ברעכן זיך און ניט טאָן וואָס עס ווילט זיך", ואדרבה "טאָן וואָס עס ווילט זיך ניט" –

כי המכוון בכל עניני העבודה הוא ענין המסירת נפש, שדוקא על ידי זה זוכים לגילוי אורו של משיח צדקנו, במהרה בימינו.

תורת מנחם התוועדויות ה'תשי"ד חלק א עמוד 280

ב. פינחס... [והשיב את חמתי]. אמר רבי שמעון בן לקיש פינחס הוא אליהו¹³, א"ל הקב"ה אתה נתת שלום בין ישראל וביני בעולם הזה, אף לעתיד לבא אתה הוא שעתיד ליתן שלום ביני לבין בני, שנאמר (מלאכי ג, כג-כד) הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בא יום הגדול והנורא, והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם.

ילקוט שמעוני רמז תשנא

ג. פינחס בגימטריא נחמ"ו נחמ"ו¹⁴ לומר שיבא לנחם ולבשר לישראל כדכתיב (ישעי' נב, ז) מה נאוו על ההרים וגו' וכתוב (מלאכי ג, כג) הנה אנכי שולח וגו'.

פענח רזא (מבעלי התוספות)

ד. את בריתי שלום. ו' קטיעא (קידושין סו:) כי פינחס הוא אליהו¹⁵. וכן אליה כתיב חסר ו' ויעקוב מלא ו¹⁶, שנטל ו' מאליהו למשכון עד שיבא עם המשיח ויגאל את בניו¹⁷. וזהו יגל יעקב ישמח ישראל (תהלים יד, ז) **ישמח** אותיות **משיח**. שישמח לימות המשיח ויחזיר הו' ויהא אליהו שלם. **שלום** בגימטריא זהו **משיח**.

בעל הטורים

כה, יא – פינחס* בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כיליתי את בני ישראל בקנאתי

א. בשביל גילוי המשיח יש צורך בענין של מסירת נפש דוקא.

מצינו אצל פינחס – פינחס זה אליהו, מבשר הגאולה; פינחס שהרגו לזמרי – הניח עצמו הצדה, ומסר נפשו לקנא קנאת ה' ("בקנאו את קנאתי גו"ס¹⁸), ולכן, גם בשעה שנתעלמה הלכה ממושה רבינו, זכה פינחס לכיון אל ההלכה לאמיתתה, שהרי אף ש"הבא לימולך אין מורין לו", הרי כן היא ה"הלכה"¹⁹.

והענין בזה – שמצד הנשמה רצונו של כל אחד ואחד מישראל לקיים את רצון הבורא, ומצד הנשמה אין מקום לענין של טעות כו', אלא שכאשר ישנן פניות אישיות, הרי זה מעלים על הנשמה. אבל כאשר יהודי נמצא במעמד ומצב שאינו חושב על עצמו כלל, ומתמסר לגמרי לקיים ולמלא רצון הבורא – כפי שצריך להיות מצד הנשמה – אזי בודאי יכין אל האמת²⁰.

ומצד מסירת נפשו – "הנני נותן לו את בריתי שלום", ונעשה הענין ד"פינחס זה אליהו", שיבוא ויבשר לבני ישראל בשורת הגאולה על ידי משיח – כ', כאמור, בשביל גילוי המשיח יש צורך בענין של מסירת נפש דוקא.

ב. וכיון שבשביל גילוי המשיח יש צורך בענין של מסירת נפש דוקא, הרי מובן, שכללות ענין העבודה – שתכליתה הוא ביאת המשיח – צריכה להיות מתוך מסירת נפש.

והענין בזה – שתכלית הכוונה בבריאת העולם הוא שנתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים²¹, והרי ענין זה יושלם בביאת המשיח.

וזהו שאמרו רז"ל²² על הפסוק²³ "ורוח אלקים מרחפת על פני המים", "זה רוחו של מלך המשיח" – שהענין דרוחו של משיח ישנו כבר **מתחילת הבריאה**, כיון שזוהי תכלית כוונת הבריאה.

(* **פסוק כה, יא פינחס** ... – בענין "פינחס זה אליהו" עיין ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת פינחס סימן ח' ובהנסמן שם, ובילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת שמות סימן ריט. רלה. רלט הערה ו. רנ. פרשת וארא סימן קלד. צו. קלב. קלט. קמ. פרשת ויקרא סימן קטו. פרשת אחרי סימן ב. ו. ב. יד. מא. פרשת בחוקותי סימן לה בפירוש נזר הקודש השלם. רכט. רמג. פרשת חוקת סימן קלת. קכו. פרשת בלק סימן קב. תקח. תכח. תקלט. תקמ. תקמג. ועיין גם כן פרשת ויגש סימן עב. פרשת וישב סימן מה. פרשת שלח סימן קנא.

(1) נסמן באגרות יקדוש כ"ק אדמו"ר חלק א עמוד קס.

(2) פירוש רש"י בחוקותי כו, מב. ועוד.

(3) פינחס כה, יא.

(4) סנהדרין פב, א. פירוש רש"י בלק כה, ו.

(5) סנהדרין שם.

(6) ראה רמב"ם הלכות גירושין סוף פרק ב.

(7) ראה גם תורת מנחם – התוועדויות חלק ט עמוד 63.

(8) פינחס כה, יב.

(9) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. בראשית רבה ספ"ג. במדבר רבה פ"ג, ו. תניא ריש פרק לו. ובכמה מקומות.

(10) בראשית רבה פ"ב, ד. רפ"ח.

(11) בראשית א, ב.

(12) סעיף מ (תורת מנחם התוועדויות ה'תשי"ד חלק א עמוד 254).

(13) מובא בערוך ערך דרוע, וילקוט שמעוני כאן, וראה לקוטים חלק ז עד, מדרש אגדה ומדרש הגדול כאן. וראה ב"מ ק"ג: אשכחיה רבה בר אבוא דאליהו דקאי בבית הקברות של כעו"ס וכו', אמר ל' לאו כהן הוא מר (דאיכא למאן דאמר דאליהו הוא פינחס, דכתיב ב' קנא קנאתי, וכן בפניחס בקנאו את קנאתי) כו'. וראה תרגום יונתן בן עוזיאל שמות ו, יח, בבא בתרא קכא: ובתוס' שם ד"ה שבעה.

(14) שפנחס הוא אליהו ויבא לבשר לישראל. ועיין מו"כ הפענח רזא בפרשת בחוקותי. **במדרש (ילקוט שמעוני רמז תשנא):** עיין ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת פינחס סימן ח, ובהנסמן שם.

(15) פדר"א מז, ועיין בבא מציעא קיד: רש"י ד"ה לאו כהן מר.

(16) **ויעקוב מלא ו' . . שיבא עם המשיח:** עיין ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת בחוקותי סימן רכו, ובהנסמן שם. עיין גם ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת פינחס סימן מב. מה. מז.

(17) עיין מדרש חסרות ויתרות.

♦ יום ראשון י"ח תמוז ♦

כה (י) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

יִמְלִיל יי עם מֹשֶׁה לְמִימָר:

יא פִּינְחָס בֶּר אֶלְעָזָר בֶּר אֶהֱרֵן כֹּהֵנָא אַתָּה ית
חִימְתִּי מַעַל בְּנִי-יִשְׂרָאֵל בְּדִקְנִי ית קִנְאָתִי
בִּיגִיהוֹן וְלֹא שִׁיעִית ית בְּנִי יִשְׂרָאֵל
בְּקִנְאָתִי:

(יא) פִּינְחָס בֶּר אֶלְעָזָר בֶּר אֶהֱרֵן הִכְהֵן הָשִׁיב אֶת־
חִמְתִּי מַעַל בְּנִי-יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאוֹ אֶת־קִנְאָתִי בְּתוֹכְכֶם
וְלֹא־כִלִּיתִי אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי:

אחר אֶהֱרֵן. בְּקִנְאוֹ אֶת־קִנְאָתִי. בְּנִקְמוֹ אֶת נִקְמָתִי,
בְּקִצְפוֹ אֶת הַקֶּצֶף שֶׁהָיָה לִי לְקֶצֶף. כָּל לְשׁוֹן "קִנְאָה"
הוא הַמִּתְחַרָּה לְנֶקֶם נִקְמָת דָּבָר, אֲנִפְרַטְמִנִּיט
בְּלַעֲזָא.

כ"י פִּינְחָס בֶּר אֶלְעָזָר בֶּר אֶהֱרֵן הִכְהֵן • (סנהדרין
פב. סוטה מב) לְפִי שֶׁהָיוּ הַשִּׁבְטִים מְבֹזִים אוֹתוֹ: הָרֵאִיתֶם
בֶּן פּוּטִי זֶה שֶׁפִּטְס אָבִי אִמּוֹ עֲגָלִים לַעֲבֹדֶת אֱלִילִים
וְהִרְג נִשְׂיָא שֶׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל, לְפִיכָךְ בָּא הַפְּתוּב וַיַּחֲסוּ

~ נקודות משיחות קודש ~ שיחות שבת פרשת פינחס, כ"א תמוז, ה'תשכ"ו

וְכִינֵן שֶׁבִּהְשִׁגְחָה פְּרִטִּית הָיְתָה אֲמִירַת בְּרַכַּת הַגּוֹמֵל בְּיוֹם
הַשְּׁבִת־קוֹדֶשׁ פְּרִשַׁת פִּנְחָס, הָרִי מִיבֹן, שֶׁבְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה
בָּבוֹא פְּרִשַׁת פִּנְחָס (לֹא נִפְקָא־מִינָה בְּאֻפֹן הַקְּבִיעוּת בִּימֵי
הַחֻדָּשׁ), "נִזְכָּרִים וְנַעֲשִׂים" הַעֲנִינִים הַקְּשׁוּרִים עִם בְּרַכַּת
הַגּוֹמֵל.

בְּיוֹם הַשְּׁבִת־קוֹדֶשׁ פְּרִשַׁת פִּנְחָס שֶׁלֹּאֲחֵרִי הַמֶּאֱסָר וְהַגְּאוּלָּה
(בְּשִׁנַּת תרפ"ז), בָּרַךְ בַּעַל הַמֶּאֱסָר וְהַגְּאוּלָּה "בְּרַכַּת הַגּוֹמֵל"
בַּעַת שֶׁעָלָה לְתוֹרָה - בְּהִתְאַם לְפִסְק־דִּין רַבְּנֵי הַזָּקֵן בְּנוֹגֵעַ
לְחֻלָּה שֶׁנִּתְרַפָּא, שֶׁמִּבְרַךְ הַגּוֹמֵל כְּשׁוֹחֲזֵר לְבוּרִיו לְגַמְרִי,
וּמִזָּה מִוִּבֵּן גַּם בְּנוֹגֵעַ לְהִיוֹצֵא מִבֵּית הָאֲסוּרִים, שֶׁכָּל זָמַן
שֶׁלֹּא חֲזַר לְבֵיתוֹ, לֹא נִקְרָא שֶׁ"צֵּא מֵהַסִּכָּנָה לְגַמְרִי".

~ נקודות משיחות קודש ~ שיחות שבת פרשת פינחס, ה'תשכ"ה

לְלַמֵּד תּוֹרָה וְכו'. צָרִיךְ רַק לְעוֹרְרוֹ שִׁיתְחִיל לְלַמֵּד לְשִׁמְיָה,
שִׁיגִיעַ מִהֵר כָּכֵל הָאֲפִשֶׁר לִידֵי "בָּא לְשִׁמְיָה".
ג) וְהַעֲקִיר: לְעוֹלָם אֵין לְדַעַת אֶת הַנַּעֲשָׂה בְּלִבּוֹ שֶׁל הַזֹּלֶת,
כְּפִי שְׂרֹאִים בְּרוּר בְּעִנְיָנֵנו, שֶׁאֲפִילוֹ הַשִּׁבְטִים, לְמִדּוֹת שֶׁהָיוּ
בִּידֵם הַזֹּחֲחוֹת בְּרוּרוֹת, לְכֹאֲוָרָה, שֶׁפִּינְחָס עָשָׂה זֹאת שֶׁלֹּא
לְשִׁמְיָה, הָרִי הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוא - אֲשֶׁר "ה' יִרְאֶה לְלִבִּי" -
הַעִיד עָלָיו שֶׁעָשָׂה זֹאת **רַק** מִפְּנֵי קִנְאָת ה'.

הַהוֹרָאָה שֶׁאֲפִשֶׁר וְשֶׁצָּרִיךְ לְלַמֵּד מִפִּירוּשׁ רִש"י ז"ל, מִוִּבְנַת
בְּפִשְׁטוּת:
כְּאֲשֶׁר רֹאִים אֲדָם הַעוֹשָׂה מַעֲשֶׂה טוֹב, הָרִי אִף שִׁישׁ
הַזֹּחֲחוֹת רְבוּת לְכָךְ שֶׁהוא עוֹשָׂה זֹאת, לְכֹאֲוָרָה, מִפְּנֵי
מִנְיַעִים אִישִׁים - אֲסוּר כָּכֵל זֹאת לְשַׁלֵּל אֶת מַעֲשָׂהוּ הַטּוֹב,
כִּי:

א) אִף אִם נִינֵחַ שֶׁהוא עוֹשָׂה זֹאת מִתּוֹךְ מִנְיַעִים אִישִׁים,
הָרִי הַהִלָּכָה קוֹבַעַת "**לְעוֹלָם יַעֲסֹק** אֲדָם בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת
אֶת־עַל־פִּי שֶׁלֹּא לְשִׁמְיָה, שֶׁמִּתּוֹךְ שֶׁלֹּא לְשִׁמְיָה בָּא לְשִׁמְיָה"
וּבְמִיּוֹחַד לְפִי הַמִּשְׁמָעוֹת הַפְּנִימִיּוֹת שֶׁל "מִתּוֹךְ שֶׁלֹּא לְשִׁמְיָה
בָּא לְשִׁמְיָה", שֶׁהָאֲדָם מִגִּיעַ אַחֲרֶיךָ לִידֵי "לְשִׁמְיָה", מִפְּנֵי
שֶׁעָשָׂה הוּא עוֹשָׂה זֹאת "שֶׁלֹּא לְשִׁמְיָה" רַק בְּחִיצוֹנִיּוֹת, אִף
בְּפְנִימִיּוֹת וּבְ"תוֹךְ" כִּנְתָּו הוּא **לְשִׁמְיָה**. וְלָכֵן "מִתּוֹךְ שֶׁלֹּא
לְשִׁמְיָה" - מִה'תוֹךְ" וְהַפְּנִימִיּוֹת שֶׁלֹּא בְּקִיּוֹם הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת
"שֶׁלֹּא לְשִׁמְיָה" הוּא "בָּא לְשִׁמְיָה" - שֶׁהַפְּנִימִיּוֹת הַנִּסְתָּרֶת
בָּאָה לִידֵי גִילוי.

ב) כִּינֵן שֶׁהוא מִצְוָה לְלַמֵּד וּלְקַיֵּם מִצְוֹת עַל־פִּי 'שְׁלַחַן
עֲרוּךְ', אֲסוּר לְפִסְלוֹ, כִּי הוּא עָלִיל עֲקֵב זֹאת לְהַפְסִיק

ספורנו

(יא) בְּקִנְאוֹ אֶת קִנְאָתִי בְּתוֹכְכֶם. שֶׁעָשָׂה נִקְמָתִי לְעִינֵי כָלֶם, בְּדִי שֶׁבְּרִאֲוֹתָם זֶה וְלֹא יִמְחוּ, וְכִפֵּר עַל אֲשֶׁר לֹא יִמְחוּ בַּפּוֹשְׁעִים,
וּבְזֶה "הָשִׁיב אֶת חִמְתִּי" מִעֲלֵיהֶם. תוֹרָה יב

הדבר מלמדנו לקח לגבי בטול הזולת הלומד בהתלהבות, או מתנהג בהדור וכו', כאלו יש כאן בטוי של יוהרא, מתוך מחשבה שלעג זה הוא מפני ענוה (הגנה על כבודו של משה שהיה "ענו מאד מכל האדם") - שלאמתו של דבר הלומד בהתלהבות והמתנהג בהדור וכו' הוא הצודק ולא המבטל.

יותר מכן, יתכן שלהיפך, המבטל עושה זאת דוקא מפני גאותו שלו:

אין הוא מסגל לסבל שהזולת נעלה ממנו, ולפיכך הוא מקנא בו. ואלו הנה מתנהג פראוי, היתה קנאה זו מעוררת בו רצון ללמוד מחברו - קנאת סופרים תרבה חכמה, אף

כיון שיחד עם מדת הגאון יש בו גם מדה של עצלות, הרי הוא מבטל את לומד התורה ומעשיו הטובים של הזולת. מקדשה לא תתכן מסקנה הנוגדת לאמת, וכיון שהן העבדה שהוא עצמו אינו לומד בהתלהבות, כמאמר חז"ל "מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע, אף כאן..." (למרות שנדמה לו שאין הוא עדין בדרגה של לנהג כן "לשמה" באמת), בנגוד לפסק התורה "לעולם יעסק אדם בתורה ומצות שלא לשמה..." והן התנהגותו בבטול הזולת, להפך מההוראה ב"תורת אמת" "והוי דן את כל האדם לכף זכות" - הרי זאת הוכחה ברורה, שהגורם לכך אינו רגש של קדשה, אלא להפך.

(יב) לכן אמר הנני נתן לו את-בריתי שלום:

יב ככן אמר הא אגא גור לה ית קמי שלם:

טובה, אף כאן פירש לו הקדוש-ברוך-הוא שלומותיו.

י"א את-בריתי שלום • (סנהדרין פב) דתהא לו לברית שלום, פאדם המצדיק טובה וחסות למי שעושה עמו

יג ויהיה לה ולבנהי בתויה קים פהנת עולם חלף די קמי קדם אלהי וכפר על בני ישראל:

(יג) והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהנת עולם תחת אשר קנא לאלהיו ויכפר על-בני ישראל:

י"א והיתה לו • בריתי זאת. ברית כהנת עולם • שאף-על-פי שכבר נתנה כהנה לזרעו של אהרן, לא נתנה אלא לאהרן ולבניו שנמשחו עמו ולתלדיהם שיולדו אחר המשחתו, אבל פינחס שנולד קדם לכן

ולא נמשח, לא בא לכלל כהנה עד כאן. וכן שנינו ב'זבחים': לא נתפחן פינחס עד שהרגו לזמרי. לאלהיו • בשביל אלהיו, כמו (במדבר יא): "המקנא אתה לי", (זכריה א): "וקנאתי לציון" - בשביל ציון.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יח, עמ' 320)

החכמים בקשו לנדונו, ובלבד שתוסר חמתו של הקב"ה מעל ישראל ותפסק המגפה. כיוצא בזה, אנו מוצאים אצל הבעל-שם-טוב ותלמידיו, שלא אחת הפקירו את העולם-הבא שלהם למען טובתו של יהודי שני.

והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהנת עולם (כה, יג) פינחס שלא ברצון חכמים... בקשו לנדונו, אולי שקפצה עליו רוח הקדש, ואמרה: והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהנת עולם (ירושלמי סנהדרין ס"ט). פינחס העמיד בסכנה לא רק את גופו (שכן בני שבט שמעון היו גלולים להרגו) אלא אף את נשמתו (שהרי

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יח, עמ' 153)

מבאר בתמידות, שפח ההולדה הוא בעצם פח אלקי (בהיותו ענין כח הבריאה יש מאין, שהוא בחיק הבורא בלבד), אלא שיקלת אלקית זו נתנה אף לבשר-ודם.

תחת אשר קנא לאלוהיו (כה, יג) פינחס קנא לפח האלקי שבגוי-ישראל נצלו לרעה פאשר נהו אחרי בנות מואב.

ספורנו

(יג) תחת אשר קנא לאלהיו. ומאחר שהוא רב את ריביו, אצילהו מריב כל התנגדות ויהיה לו השלום. ויכפר על בני ישראל. בעשותו הנקמה לעיני כלם, כדי שיכפר להם על שלא מחו בפושעים, ולכן הוא ראוי לכהנת עולם אשר בה ויכפר בעדם. תורה יד

האריכו ימים אחרי יהושע" (שופטים ב, ז). וכל שכן אם היה בזמן יפתח שכתב למלך בני עמון "בשבת בני ישראל בחשבון ובבנותיה כו' שלש מאות שנה" (שופטים יא, כז). ובכך ספרו ו"ל שפינחס לא רצה ללכת אז אל יפתח להתיר נדרו. וכל שכן לדברי האומר אליהו זה פינחס, והוא עדין חי וקיים. תורה יג

(יב) את בריתי שלום. ממלאך המות, בענין "עשה שלום במרומיו" (איוב כה, א). כי אמנם ההפסד לא יקרה אלא בסבת התנגדות ההפכים. וזה אמנם נתקיים בפינחס, שהאריף ימים הרבה מאד מכל שאר אנשי דורו, עד שהיה הוא משמש במשכן שילה בזמן פלגש בגבעה, שהיה בלי ספק אחרי מות יהושע ושא"ר "הזקנים אשר

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ד, עמ' 1327)

ויכפר על בני ישראל (כה, יג)

שעבד עתה לא זז, אלא עומד ומכפר עד שיהיו המתים (ספרי).

מה נשתנה חטא פעור משאר חטאי בני ישראל, שהוא

(יד) **וְשֵׁם אִישׁ יִשְׂרָאֵל הַמָּכָה אֲשֶׁר הָפָה אֶת הַמְדִּינִית וְזָמְרִי בִן־סְלֹא נָשִׂיא בֵּית־אָב לְשִׁמְעוֹנִי:**

יד ושום איש ישראל המכה אשר הפה את המדינית וזמרי בן סלוא נשיא בית אב לשמעוני:

שמעוני. דבר אחר: להודיע שבחו של פינחס, שאף על-פי שזה היה נשיא, לא מנע את עצמו מלקנא לחלול השם, לכך הודיעה הכתוב מי הוא המכה.

כ"י וְשֵׁם אִישׁ יִשְׂרָאֵל וגו'. במקום שיחס את הצדיק לשבח, יחס את הרשע לגנאי. נשיא בית-אב לשמעוני. לאחד מחמשת בתי אבות שהיו לשבט

~ נקודות משיחות קודש ~ משיחת שבת פרשת פינחס, ה'תשכ"ח

כלומר, ההבדל בין זמרי לבין פינחס, הוא קוטבי: זמרי פעל למעשה באכזריות הקשה ביותר, וכסה זאת ב"אצטלא" של חסד, ולעומת זאת, פינחס עשה מעשה הנראה פאקזרי, אף זהו החסד העצום ביותר.

ההנראה הנלמדת מכך לגבי כל דור ודור, ולגבינו, מובנת בפשטות:

בתקופה של מגפה רוחנית ר"ל, כאשר רואים מקנא קנאת ה' - אסור לבטלו וכו', למרות שאין הוא משה שבדורו, ואפילו אינו כהן, כדלעיל. והתורה מספרת ואומרת, שלא זו בלבד שקנאת ה' תביא לידי "ותעצר המגפה מעל בני ישראל", אלא אף תגרום לשלום **אמתי** - "הנני נותן לו את בריתי שלום",

ועל-ידי שלום אמתי, להפך מפרוד ומשנאת חנם, תתבטל הגלות הנגרמת משום קף.

וזוהו הקשר של פנחס לאליהו מבשר הגאולה, כמאמר חז"ל "פנחס הוא אליהו", כי על-ידי התנהגותו של פנחס נפכה לגאולה האמתית והשלמה, שתקרו על-ידי אליהו הנביא (זה פינחס) - אשר תגרום לקרוב הלבבות "והשיב לב אבות על בנים, ולב בנים על אבותם", בקרוב ממש.

"במקום שיחס את הצדיק לשבח, יחס את הרשע לגנאי" (רש"י).

לכאורה, מהו הגנאי לזמרי בהיותו "נשיא בית אב לשמעוני"? ההסבר לכך הוא: השבטים סברו שזמרי פעל מתוך חסד, ופינחס - מתוך אכזריות, כדלעיל, והתורה שוללת שתי הנחות אלו: "במקום שיחס את הצדיק לשבח", שפינחס הוא "בן אהרן", ויש בו תכונותיו של אהרן "רודף שלום ומטיל אהבה", באותו מקום ובאותה דרך "יחס את הרשע לגנאי", שהמעשה של "ויקרב... את המדינית" לא נבע ממדת החסד, אלא להפך, מהיותו "נשיא בית אב לשמעוני", אשר על שמעון אומרת התורה "כלי חמס מכרותיהם". כלומר, במעשהו של זמרי התבטא ההפך ממדת החסד - מדת האכזריות:

כי אם בתקופה שבה "ויחל העם לזנות...", וכאשר החטא הוביל לידי "ויחר אף ה' בישראל, שלח בהם מגפה" - אז מכריו זמרי "לעיני כל עדת בני ישראל" שארמית **מתרת** לישראל, ובמקום לעוררם לתשובה - הוא, להפך, **מונע** את התשובה, בנותנו להם "התר" לכך מ"נשיא שבט בישראל" - הרי זו אכזריות קשה ביותר.

(טו) **וְשֵׁם הָאִשָּׁה הַמָּכָה הַמְדִּינִית כּוֹזִי בַת־צֹר רֹאשׁ אֲמוֹת בֵּית־אָב בְּמִדִּין הוּא:** פ

טו ושום אתמא דאתקטילת מדינתא כוזבי בת צור ריש אמי בית אבא במדין הוא:

היה חשוב מכלם, שנאמר "ראש אמות"; ולפי שנהג בזיון בעצמו להפקיר בתו, מנאו שלישי. **בית-אב**. חמשה בתי אבות היו למדין (בראשית כה): עיפה ועפר וחנוך ואבידע ואלדעה, וזה היה מלך לאחד מהם.

כ"י וְשֵׁם הָאִשָּׁה הַמָּכָה וגו'. להודיע שנאתן של מדינים, שהפקירו בת מלך לזנות, כדי להחטיא את ישראל. ראש אמות. אחד מחמשת מלכי מדין (במדבר לא): "את-אוי ואת-רקם ואת-צור וגו'", והוא

(מז) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

טז וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימָר:

(יז) צִוֹר אֶת־הַמְּדִינִים וְהַפִּיתָם אוֹתָם:

יז אָעַק יָת מְדִינָאֵי וְתַקְטִיל וְתַהוֹן:

כז י"א צִוֹר • כְּמוֹ: "זְכוּר", "שָׁמור", לְשׁוֹן הָהָ, עֲלֵיכֶם לֵאמֹר אוֹתָם.

(יח) כִּי צִוִּיתִים הֵם לָכֶם בְּנִכְלִיהֶם אֲשֶׁר־נִפְלוּ לָכֶם
עַל־דְּבַר פְּעוֹר וְעַל־דְּבַר כְּזָבִי בַת־נִשְׁיָא מִדִּין אַחֲתָם
הַמִּגֵּפָה בְּיוֹם־הַמִּגֵּפָה עַל־דְּבַר פְּעוֹר:

כט י"א כִּי צִוִּיתִים הֵם לָכֶם וְגו' עַל־דְּבַר־פְּעוֹר •
שֶׁהִפְקִירוּ בְּנוֹתֵיהֶם לְזָנוּת, כְּדִי לְהַטְעוֹתְכֶם אַחַר

פְּעוֹר. וְאֵת מוֹאֵב לֹא צִוָּה לְהַשְׁמִיד, מִפְּנֵי רוּת שֶׁהִיָּתָה
עֲתִידָה לְצֵאת מִהֶם, כְּדֹאמְרֵינָן ב'בְּבֹא קַמָּא' (לח).

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ רשימות חוברת נ עמ' 12-13 – מתוך 'לקראת שבת')

אכילה לשם תאונה – ע"ז של פעור

כְּשֶׁאָדָם אוֹכֵל מֵאֵכָל, וְהַמֵּאֵכָל נוֹתֵן לוֹ חַיּוּת נֶכֶח – הָרִי הוּא
בְּבִחִינַת "מִקְבֵּל" מִהַמֵּאֵכָל. וְהֵנָּה, אִם אוֹכֵל אֶת הַמֵּאֵכָל
לְשֵׁם שְׂמִים הָרִי הוּא מַעֲלָה אֶת הַמֵּאֵכָל לְקִדְשָׁה (תניא פ"ז)
וְנִמְצָא שֶׁהוּא גַם "מִשְׁפִּיעַ" עַל הַמֵּאֵכָל וּמַעֲלָה אוֹתוֹ, אֲבָל
בְּאֲכִילָה לְשֵׁם תַּאֲוָה וְתַעֲנוּג אֵינוֹ אֵלָּא מִקְבֵּל, וּמִפְּסֻלַּת
הַמֵּלָאכִים.

וְזֶהוּ עֵינֵי עֲבוֹדַת־זָרָה שֶׁל פְּעוֹר: אָדָם הַרוֹצֶה רַק אֶת הַהֲנָאָה
הַגּוֹפְנִית מִהַמֵּאֵכָל, הָרִי זֶה כָּאֵלּוּ הוּא "עוֹבֵד" וּמִשְׁתַּחֲוֶה
ל"פְּסֻלַּת" הַמֵּלָאכִים.

בְּנִכְלִיהֶם אֲשֶׁר־נִפְלוּ לָכֶם עַל־דְּבַר־פְּעוֹר (כה, יח)

עֲבוֹדַת פְּעוֹר הִיָּתָה כְּלִשׁוֹן רַש"י (כה, ג ד"ה פְּעוֹר) "עַל־שֵׁם
שְׁפוּעָרִין לְפָנָיו פִּי הַטְּבַעַת וּמוֹצִיאִין רַעִי, וְזֹהִי עֲבוֹדַתוֹ".
וְקִשָּׁה, כִּי צַד יָכֹל יִשְׂרָאֵל לְטַעוֹת אַחַר עֲבוֹדַת־זָרָה שֶׁפָּלָה
וְנִחוּתָה כְּזוֹ?

וְנֵשׁ לֹאמַר הַבֹּאֵר בְּזֶה עַל דֶּרֶךְ הַחֲסִידוּת:

אֵיתָא ב'לְקוּטֵי תוֹרָה' (שלח מו, ד. וְשֵׁם נִסְמְנוּ מִמְקוּרוֹת) שֶׁכָּל
הַתַּעֲנוּגִים הַגְּשָׁמִיִּים הֵם בְּאֶמֶת "פְּסֻלַּת" הַמֵּלָאכִים
הַעֲלִיּוֹנִים.

כו (א) וַיְהִי אַחֲרֵי הַמִּגֵּפָה פ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
וְאֵל אֱלֹעָזָר בֶּן־אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן לֵאמֹר:

א וַיְהִי בְּתַר מוֹתָנָא וְאָמַר יְיָ לְמֹשֶׁה
וּלְאֱלֹעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן כְּהֵנָּה לְמִימָר:

כז שְׂשִׁיצְאוּ מִמַּצְרִים וְנִמְסְרוּ לְמֹשֶׁה, נִמְסְרוּ לוֹ בְּמִנְיָן,
עָכְשׁוּ כְּשֶׁקָּרַב לְמוֹת וּלְהַחְזִיר צֹאנֹו, מִחֲזִירִם
בְּמִנְיָן.

כט י"א וַיְהִי אַחֲרֵי הַמִּגֵּפָה וְגו' • מִשַּׁל לְרוּעָה
שֶׁנִּכְנְסוּ זִאֲבִים לְתוֹךְ עֲדָרוֹ וְהָרְגוּ בָּהֶן, וְהוּא
מוֹנֶה אוֹתָן לִידַע מִנֵּן הַנוֹתְרוֹת. דְּבַר אַחֲרֵי:

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ לקוטי שיחות כרך יח עמ' 326 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

משל לרועה שמונה הצאן שבעדרו

נִפְלוּ כ"ד אֵלֶּף מִיִּשְׂרָאֵל, וּלְפִי חֲשׁוֹבֹן הַהֲרוּגִים עַל יְדֵי שׁוֹפְטֵי
יִשְׂרָאֵל, נִמְצָא שֶׁהָרְגוּ לְמַעַלָּה מִי"ז רְבּוּא (פְּמוּבָא בְּרַמְבַּ"ם י), רְבּוּי
מִפְּלֶג לִגְבִּי הַנוֹפְלִים בַּמִּגֵּפָה, וְשֵׁם לֹא מִצִּינוּ מִנְיָן!?

הַבֹּאֵר בְּזֶה:

תַּפְקִידוֹ שֶׁל רוּעָה הוּא לְשָׁמור עַל הַצֹּאן. כְּאֲשֶׁר הָרְגוּ זִאֲבִים
מִן הַצֹּאן, הוּא מוֹנֶה אֶת הַנוֹתְרוֹת כְּדִי לְהַבְטִיחַ שֶׁמַּעֲתָה
יִזְהַר יוֹתֵר בְּשִׁמְרָתָם. בְּרָם, הַדְּבַר שֶׁיֵּן רַק בְּהִזָּק הַתְּלוּי
בְּשׁוֹמֵר, שֶׁהָרִי לִגְבִּי הִזָּק שֶׁאֵינוֹ בֹּאשְׁמָנוּ לֹא תוֹעִיל זְהִירוֹת
יִתְרָה בְּשִׁמְרָה.

וּבַגְּדוֹן דִּידָן: הַרִיגַת הַחוּטָאִים הִיָּתָה כְּדִין, וְלֹא הָיָה מֹשֶׁה
אֲשֶׁם בְּהַרִיגָתָם, וְאֵין טַעַם לְמַנּוֹת הַנוֹתְרִים לְהַזְהִיר

וַיְהִי אַחֲרֵי הַמִּגֵּפָה..שָׂאוּ אֶת־רֹאשׁ | כָּל־עֵדַת בְּנֵי־
יִשְׂרָאֵל

מִשַּׁל לְרוּעָה שֶׁנִּכְנְסוּ זִאֲבִים לְתוֹךְ עֲדָרוֹ וְהָרְגוּ בָּהֶן,
וְהוּא מוֹנֶה אוֹתָן לִידַע מִנֵּן הַנוֹתְרוֹת (כו, א"ב. ובפרש"י)
וּבִסִּיּוֹם פְּרִשַׁת בֶּלֶק, כְּתוּב "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל שׁוֹפְטֵי יִשְׂרָאֵל
הָרְגוּ אִישׁ אֶנְשֵׁי וְגו'". וּבִרְש"י שָׁם: "כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִדִּינֵי
יִשְׂרָאֵל הָיָה הוֹרֵג שְׁנַיִם, וְדִינֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁמוֹנֶה רְבּוּא וּשְׁמוֹנֶת
אֲלָפִים".

וְצִרִיךְ בֹּאֵר:

מִשְׁמַעוֹת הַתְּנוּב בְּפִרְשֵׁיתֵינוּ (לְפִי הַמוֹבֵן מִמִּשְׁלוֹ שֶׁל רַש"י)
הִיא שֶׁהַמִּנְיָן הָיָה לִידַע מִנֵּן הַנוֹתְרִים בְּעֻקְבוֹת הַמִּגֵּפָה בָּהּ

בשמירתם. מה שאין-כן המגפה ארעה כתוצאה מכך שנתעלמה ממשנה ההלכה דהבועל ארמית קנאין פוגעין בו, ואחר הריגת זמרי על ידי פנחס נעצרה המגפה, ולכן

(ב) שֵׁאוֹ אֶת־רֹאשׁוֹ בַּלְעֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעֲלָה לְבֵית אֲבֹתָם בַּל־יָצֵא צִבָּא בְּיִשְׂרָאֵל:

כ"י – לְבֵית אֲבֹתָם • עַל שֶׁכָּט הָאֵב יִתְיַחֲסוּ, וְלֹא אַחֵר הָאֵם.

(ג) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְאַלְעָזָר הַכֹּהֵן אֹתָם בְּעֶרְכַּת מוֹאָב עַל־יְרֵדֵן יְרֵחוֹ לֵאמֹר:

כ"י – וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְאַלְעָזָר הַכֹּהֵן אֹתָם • דִּבְרוּ עִמָּם עַל זֹאת, שֶׁצִּוָּה הַמָּקוֹם לַמְּנוּחָם. לֵאמֹר • אָמְרוּ לָהֶם: צְרִיכִים אַתֶּם לְהַמְנוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעֲלָה.

(ד) מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעֲלָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הַיּוֹצֵאִים מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:

כ"י – כַּאֲשֶׁר צִוָּה גֹ' • שִׁיָּהָא מְנַיֵּם מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעֲלָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ל'): "כָּל הָעֹבֵר עַל־הַפְּקָדִים וגו'".

... ביום י"ז תמוז ותשעה־באב יש לומדים (אף שמעטים הם ביותר – ולא נתפרסם כלל וכלל) בתורה (בנביאים) פרשת היום על־דבר "צום הרביעי" ו"צום החמישי" (על־דרך שבכל יום אומרים שירו של יום וכיוצא־בזה), ויתירה מזה – התורה היא נצחית גם לעתיד־לבוא, כולל חלקים אלו בנביאים המדברים על־דבר הצומות; אלא שבתורת אמת ותורה אור – מאיר בגלוי הטוב שבכל דבר, היינו הטוב שבצומות אלו, כפי שיהפכו לששון ולשמחה ולמועדים טובים לעתיד־לבוא, ואדרבה – על־ידי הלימוד בנוגע להירידה לפי שעה, הרייזה מגדיל השמחה וה'יום טוב'.

(משניות שבת פרשת פינחס ה'תשמ"ח – הערה 36)

הפטרה לתענית ציבור

עטרת מרים

דְּרִשׁוּ דְרִכֵּיכֶם דְּרִכֵּי דְרֹד בְּשִׁרְיָם לְעִנְשׁ אֶת הַמִּזְבֵּחַ בּוֹ וְאִין מוֹעִיל תְּשׁוּבָה וּפְיוּם, אֲבָל דְּרִכֵּי לֹא בִן הִיא נֶאֱמַר יְהוָה: ט וְאִין קָאן רַק הַבְּדִל בְּפָחוֹת וְיִתְרָא, אֲלֵא כִי כְמוֹ גְּבַהּוּ שְׂמִיָּם מֵאֶרֶץ כֵּן גְּבַהּוּ הַבְּדִל רַב דְּרִכֵּי מִדְּרִכֵּיכֶם וּמִחֻשְׁבֹּתֵי

בישעיה פרק נה

ו דְּרִשׁוּ יְהוָה בְּהַמְצִאוֹ קְרֹאָהוּ בְּחִיּוּתוֹ קְרֹב: ז יַעֲזֹב רָשָׁע דְּרָכּוֹ וְאִישׁ אָוֶן מִחֻשְׁבֹּתָיו וְיֵשֶׁב אֶל־יְהוָה וִירַחֲמֵהוּ וְאֵל־אֱלֹהֵינוּ כִּי־יִרְבֶּה לְסֻלּוֹחַ: ח כִּי לֹא מִחֻשְׁבֹּתֵי מִחֻשְׁבֹּתֵיכֶם וְלֹא דְרִכֵּיכֶם דְּרִכֵּי נֶאֱמַר יְהוָה: ט כִּי־גְבַהּוּ

עטרת מרים

ו דְּרִשׁוּ יְהוָה בְּהַמְצִאוֹ פְּעוֹד הוּא מִצּוֹי בָּכֶם קְרֹאָהוּ בְּחִיּוּתוֹ קְרֹב: ז יַעֲזֹב רָשָׁע דְּרָכּוֹ בְּמַעֲשֵׂה וּכְפָה וְאִישׁ אָוֶן מִחֻשְׁבֹּתָיו הֲרֵעוֹת וְיֵשֶׁב וְיִתְרָא וְיִרַחֲמֵהוּ וְאֵל־אֱלֹהֵינוּ וְיֵשׁ תַּקְנָה כִּי־יִרְבֶּה לְסֻלּוֹחַ: ח כִּי לֹא מִחֻשְׁבֹּתֵי מִחֻשְׁבֹּתֵיכֶם כִּי אִי מְרַבָּה לְסֻלּוֹת וְלֹא יִשְׁאֵר אֲצִל מִהֲעוֹן דְּבִר וְלֹא

"למשפחתם לבית אבותם" (לעיל א, ג). תורה ה

עשרים. כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הַיּוֹצֵאִים מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. שְׁאֵמַר אֶז

כו (ג'ד) לֵאמֹר מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעֲלָה. מֹשֶׁה וְאַלְעָזָר אָמְרוּ לְיִשְׂרָאֵל שִׁי־אָמְרוּ וַיְגִידוּ כָּל פְּרִטֵּיהֶם שֶׁהֵם בְּנֵי

עטרת מרים

ממחשבתים: כי דרך בשרותם שלא ימחול כלל וכלל, ודרכי למחול מכל וכל: כי כאשר ירד הגשם והשילג מן השמים ושמה לא ישוב ריקם כי אסירה השביע את הארץ והולידה מוציא הצמח מהארעון בעומק הארץ והצמיחה הצמח ממעל לארץ ונתן זרע לזרע ולחם לאכל: יא כן יהיה דברי אשר

יצא מפי לא ישוב אלי ריקם כי אם עשה את אשר חפצתי והצליח אשר שלחתי שובדאי התקנים הנמתי: יב וזוהי הנבטחה כרישמתה תצאו מן הגלות ובשלים תובלון תובאו לארצכם, ההרים והגבעות יפצחו לפניכם רנה דרך משל, וכל עצי השדה ימחאו קף: יג כפייהם לשמות, גם זה ענין מליצה: יג תחת במקום הנעצוץ הרשעים יעלה ברזש ימשלו צדיקים ותחת הספרד הנעצוץ הם מיני קוצים יעלה הדם והיה הדבר הזה להיות לשם גבורה לאות עד עולם לא יפרת: א אמר לבני הגלות בה אמר יהוה שמרו משפט בין אדם לחבירו ועשו צדקה בין אדם למקום, כר קרובה ישועתי לבוא על ידי זה וצדקתי להגלות ורק התשובה מעקבת ביאת המשיח: ב אשרי אנוש יעשה זאת את האמור למשה ובן אדם יחזיק בה שמר שבת מחללו ושמר ידו מעשות פלע: ג ואל-יאמר

עטרת מרים

בן הנזר הנלוה אל-יהוה להאמין בו לאמר הבדל יבדילני יהוה מעל עמו בעת יקבלו הטובה ולא אקבל עמכם, ואם כן למה אצדק ואל-יאמר הסרים הן אני עין יבש ואני מגדל פרי, ולא יאמר שמי לפרוץ ועל מה אשר דרכי: ד כייכה אומר יהוה לפריסים אשר ישמרו את שבתותי ויבחרו

שמים מארץ כן גבהו דרכי מדרכיכם ומחשבותי ממחשבותיכם: י כי כאשר ירד הגשם והשילג מן השמים ושמה לא ישוב כי אסירה את הארץ והולידה והצמיחה ונתן זרע לזרע ולחם לאכל: יא כן יהיה דברי אשר יצא מפי לא ישוב אלי ריקם כי אם עשה את אשר חפצתי והצליח אשר שלחתי: יב כרישמתה תצאו ובשלים תובלון ההרים והגבעות יפצחו לפניכם רנה וכל עצי השדה ימחאו קף: יג תחת הנעצוץ יעלה ברזש ימשלו צדיקים ותחת הספרד הנעצוץ הם מיני קוצים יעלה הדם והיה להיות לשם גבורה לאות עד עולם לא יפרת: א אמר לבני הגלות בה אמר יהוה שמרו משפט בין אדם לחבירו ועשו צדקה בין קרובה ישועתי לבוא וצדקתי להגלות: ב אשרי אנוש יעשה זאת ובן אדם יחזיק בה שמר שבת מחללו ושמר ידו מעשות פלע: ג ואל-יאמר

באשר חפצתי ומחזיקים אותם בכריתי בתורתי: ה ונתתי להם בביתי בחכל ובחומתי במושב הסנהדרון ותקנים יד מקום מעלה ושבת ולשם שיובר לטובה, והוא דבר טוב יותר מנזרון הקא מבנים ומבנות שם לטובה עד עולם אתנלו אשר לא יפרת וזרן שמו: ו ובני הנזר ובני העמים הנלוים על-יהוה אל ה' לשרתו ולא תהא את-שם יהוה להיות לו לעבדים כל מי בהם אשר שמר שבת מחללו ומחזיקים בכריתי בתורתי: ז כשיבאו להתגדל והביאותים את העושים כל אלה אל-הר קדשי אל בית המקדש ושמחתים אשפתם בבית תפילתי בבית המזבח להחפול שם לפני עולותיהם וזבחייהם יהיו מקבלים לרצון על-מזבח כי ביתי בית תפלה יקרא ויהיה מוכן לכל העמים: ח נאם אדני יהוה מקבץ המקבץ נדתי ישראל עוד אקבץ גרים עליו על ישראל להיות נוספים לנקבציו מישראל:

ידו מעשות פלע: ג ואל-יאמר בן הנזר הנלוה אל-יהוה לאמר הבדל יבדילני יהוה מעל עמו ואל-יאמר הסרים הן אני עין יבש: ד כייכה אומר יהוה לפריסים אשר ישמרו את שבתותי ויבחרו באשר חפצתי ומחזיקים בכריתי: ה ונתתי להם בביתי ובחומתי יד ולשם טוב מבנים ומבנות שם עולם אתנלו אשר לא יפרת: ו ובני הנזר הנלוים על-יהוה לשרתו ולא תהא את-שם יהוה להיות לו לעבדים כל-שמר שבת מחללו ומחזיקים בכריתי: ז והביאותים אל-הר קדשי ושמחתים בבית תפילתי עולותיהם וזבחייהם לרצון על-מזבח כי ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים: ח נאם אדני יהוה מקבץ נדתי ישראל עוד אקבץ גרים עליו על ישראל להיות נוספים לנקבציו:

א וַיְהִי דְבַר־יְהוָה צְבָאוֹת לֵאמֹר: כ כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת קִנְאָתִי לְצִיּוֹן קִנְאָה גְדוֹלָה וְחִמָּה גְדוֹלָה קִנְאָתִי לָהּ: ג כֹּה אָמַר יְהוָה שְׁבַתִּי אֶל־צִיּוֹן וְשָׁכַנְתִּי בִּתְּוֹךְ יְרוּשָׁלַם וְנִקְרְאָה יְרוּשָׁלַם עִיר־הָאֱמֶת וְהָרִי־יְהוָה צְבָאוֹת הָרִי הַקֹּדֶשׁ: ד כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת עַד יָשְׁבוּ זִקְנִים וְזִקְנוֹת בְּרַחֲבוֹת יְרוּשָׁלַם וְאִישׁ מִשְׁעַנְתּוֹ בִּידוֹ מֶרֶב יָמִים: ה וּרְחֻבוֹת הָעִיר יִמְלְאוּ יֻלְדִים וְיֻלְדוֹת מִשְׁחָקִים בְּרַחֲבֶיהָ: ו כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת כִּי יִפְּלֹא בְּעֵינֵי שְׂאֵרֵית הָעָם הַזֶּה בְּיָמִים הָהֵם גַּם־בְּעֵינֵי יִפְּלֹא נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת: ז כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת הִנְנִי מוֹשִׁיעַ אֶת־עַמִּי מֵאֶרֶץ מִזְרַח וּמֵאֶרֶץ מִבּוֹא הַשָּׁמֶשׁ: ח וְהִבֵּאתִי אֹתָם וְשָׁכְנוּ בִּתְּוֹךְ יְרוּשָׁלַם וְהָיוּ לִי לְעָם וְאֲנִי אֶהְיֶה לָהֶם לֵאלֹהִים בְּאֵמֶת וּבְצִדְקָה: ט כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת תַּחֲזֻקְנָה יְדֵיכֶם הַשְׁמָעִים בְּיָמִים הָאֵלֶּה אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה מִפִּי הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר בָּיָם יִפְדֹּ בֵּית־יְהוָה צְבָאוֹת הַחֵיכַל לְהִבְנוֹת: י כִּי לִפְנֵי הַיָּמִים הָהֵם שָׁכַר הָאָדָם לֹא נָהָיָה וְשָׁכַר הַבְּהֵמָה אֵינָנָה וְלִיּוֹצֵא וּלְבָא אֵין־שְׁלוֹם מִן־הַצָּר וְאֲשַׁלַּח אֶת־כָּל־הָאָדָם אִישׁ בְּרֵעֵהוּ: יא וְעָתָה לֹא כַּיָּמִים הָרִאשִׁימִם אֲנִי לְשְׂאֵרֵית הָעָם הַזֶּה נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת: יב כִּי־יִזְרַע הַשְּׁלוֹם הַגָּפֶן תִּתֵּן פְּרִיָּה וְהָאֶרֶץ תִּתֵּן אֶת־יִבּוּלָהּ וְהַשָּׁמַיִם יִתְּנוּ טַלָם וְהִנַּחֲלָתִי אֶת־שְׂאֵרֵית הָעָם הַזֶּה אֶת־כָּל־אֱלֹהִי:

יג וְהָיָה כַּאֲשֶׁר־הָיִיתֶם קָלִלָה בְּגוֹיִם בֵּית יְהוּדָה וּבֵית יִשְׂרָאֵל בֶּן אוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם וְהָיִיתֶם בְּרָכָה אֶל־תִּירָאוּ תַּחֲזֻקְנָה יְדֵיכֶם: יד כִּי כֹה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת כַּאֲשֶׁר זָמַמְתִּי לְהַרְע לָכֶם בְּהַקְצִיף אֲבֹתֵיכֶם אֲנִי אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת וְלֹא נִחַמְתִּי: טו כֵּן שְׁבַתִּי זָמַמְתִּי בְּיָמִים הָאֵלֶּה לְהִיטִיב אֶת־יְרוּשָׁלַם וְאֶת־בֵּית יְהוּדָה אֶל־תִּירָאוּ: טז אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ דְבָרוֹ אֱמֶת אִישׁ אֶת־רַעְיוֹנוֹ אֱמֶת וּמִשְׁפָּט שְׁלוֹם שִׁפְטוֹ בְּשַׁעֲרֵיכֶם: יז וְאִישׁ | אֶת־רַעַת רַעְיוֹנוֹ אֶל־תַּחֲשֹׁבוּ בְּלִבְכֶּם וּשְׁבַעַת שָׁקֶר אֶל־תִּתְּאוּהֻבוּ כִּי אֶת־כָּל־אֱלֹהֵי אֲשֶׁר שָׁנֵאתִי נְאֻם־יְהוָה: יח וַיְהִי דְבַר־יְהוָה צְבָאוֹת אֵלַי לֵאמֹר: יט כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת צוֹם הָרִבְעִי וְצוֹם הַחֲמִישִׁי וְצוֹם הַשְּׁבִיעִי וְצוֹם הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה לְבֵית־יְהוּדָה לְשִׁשּׁוֹן וּלְשִׁמְחָה וּלְמַעֲדִים טוֹבִים וְהָאֱמֶת וְהַשְּׁלוֹם יֵאָהְבוּ: כ כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת עַד אֲשֶׁר יָבֹאוּ עַמִּים וַיִּשְׁכְּבוּ עָרִים רַבּוֹת: כא וְהָלְכוּ יִשְׁבִּי אַחַת אֶל־אַחַת לֵאמֹר גָּלְכָה הַלּוֹךְ לְחַלּוֹת אֶת־פְּנֵי יְהוָה וּלְבַקֵּשׁ אֶת־יְהוָה צְבָאוֹת אֲלֶכָה גַּם־אֲנִי: כב וּבָאוּ עַמִּים רַבִּים וְגוֹיִם עֲצוּמִים לְבַקֵּשׁ אֶת־יְהוָה צְבָאוֹת בִּירוּשָׁלַם וּלְחַלּוֹת אֶת־פְּנֵי יְהוָה: כג כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת בְּיָמִים הָהֵם הָמָּה אֲשֶׁר יַחְזִיקוּ עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים מִכָּל לְשָׁנוֹת הַגּוֹיִם וְהַחֲזִיקוּ בַּכֶּנֶף אִישׁ יְהוּדִי לֵאמֹר גָּלְכָה עִמָּכֶם כִּי שָׁמַעְנוּ אֱלֹהִים עִמָּכֶם:

♦ יום שני י"ט תמוז ♦

(ה) רְאוּבֵן בְּכוֹר יִשְׂרָאֵל בְּנֵי רְאוּבֵן חֲנוּךְ מִשְׁפַּחַת הַחֲנֹכִי לִפְלֹא מִשְׁפַּחַת הַפְּלֹאִי:

בְּנֵי אֲבוֹתֵיהֶם. וְזֶה הוּא שֶׁמֶפֶרֶשׁ עַל-יְדֵי דָּוִד (תהלים קכב): "שִׁבְטֵי-יָהּ יַעֲדוּת לְיִשְׂרָאֵל". - הַשֵּׁם הַזֶּה מַעֲיֵד עֲלֵיהֶם לְשִׁבְטֵיהֶם, לְפִיכֶן בְּכֻלָּם כְּתִיב: "הַחֲנֹכִי", "הַפְּלֹאִי", אֲבָל בִּימְנָה לֹא הֶחָרָף לומר "מִשְׁפַּחַת הַיִּמָּנִי" - לְפִי שֶׁהַשֵּׁם קְבוּעַ בּוֹ: יו"ד בְּרֹאשׁ וְה"א בְּסוֹף.

כִּי-» מִשְׁפַּחַת הַחֲנֹכִי. לְפִי שֶׁהָיוּ הָאֲמוֹת מְבוּזִין אוֹתָם וְאוֹמְרִים: מָה אֵלֶּי מְתִיחִסִּין עַל שִׁבְטֵיהֶם, סְבוּרִין הֵם שֶׁלֹּא שָׁלוּטוֹ הַמַּצְרִים בְּאֲמוֹתֵיהֶם? אִם בְּגוֹפֶם הָיוּ מוֹשָׁלִים - קִלְ-וַחֲמֹר בְּנִשְׁוֹתֵיהֶם! לְפִיכֶן הֵטִיל הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שְׁמוֹ עֲלֵיהֶם: ה"א מַצֵּד זֶה וְיו"ד מַצֵּד זֶה, לומר: מַעֲיֵד אֲנִי עֲלֵיהֶם שֶׁהֵם

(ו) לְחֶצְרוֹן מִשְׁפַּחַת הַחֲצֻרֹנִי לְכַרְמֵי מִשְׁפַּחַת הַכַּרְמִי:

וְאֵלֶּיךָ וְרַעֲיָתָ רְאוּבֵן וְהוּא מְנַגֵּיהוֹן אַרְבָּעִין וְחֶמְדָּה אֶלְפִין וְשִׁבְעַת מֵאָה וְחֶמְדָּה: ח וּבְנֵי פִלֹא אֱלִיאָב:

(ז) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת הָרְאוּבֵנִי וַיְהִיו פְּקָדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְאַרְבָּעִים אֵלֶּף וְשִׁבְעַת מֵאוֹת וְשָׁלֹשִׁים: (ח) וּבְנֵי פִלֹא אֱלִיאָב:

ט וּבְנֵי אֱלִיאָב נְמוּאֵל וְדָתָן וְאַבִּירָם הוּא דָּתָן וְאַבִּירָם מְעַרְעֵי כְּנֻשָׁתָא דְאַתְּפָנְשׁוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהֱרֹן בְּכֻנְשָׁתָא דְקָרַח בְּאַתְּפָנְשׁוּיָהוֹן עַל יָי:

(ט) וּבְנֵי אֱלִיאָב נְמוּאֵל וְדָתָן וְאַבִּירָם הוּא דָּתָן וְאַבִּירָם קְרִיאֵי הַעֲדָה אֲשֶׁר הָצִו עַל-מֹשֶׁה וְעַל-אַהֲרֹן בְּעֵדֶת-קָרַח בְּהִצָּתָם עַל-יְהוָה:

כִּי-» אֲשֶׁר הָצִו • אֶת יִשְׂרָאֵל עַל מֹשֶׁה. בְּהִצָּתָם • אֶת הָעָם עַל ה'. הָצִו • הִשְׁיִאוֹ אֶת יִשְׂרָאֵל לְרִיב עַל מֹשֶׁה, לְשׁוֹן 'הַפְּעִילוֹ'.

י וּפְתַחַת אֶרְעָא יֵת פּוּמָה וּבִלְעַת יִתְהוֹן וְיֵת קָרַח בְּמוֹתָא דְכְּנֻשָׁתָא פִּד אֶכְלַת אֲשָׁתָא יֵת מֵאֲתָן וְחֶמְשִׁין גְּבֵרָא וְהוּא לְאֵת:

(י) וּפְתַחַת הָאָרֶץ אֶת-פִּיָּהּ וּתְבַלַּע אֹתָם וְאֶת-קָרַח בְּמוֹת הַעֲדָה בְּאֶכְל הָאִשׁ אֶת הַמִּשִּׁים וּמֵאֲתָנִים אִישׁ וַיְהִיו לָנֶם:

כִּי-» וַיְהִיו לָנֶם • לְאֹת וּלְזִכְרוֹן, (במדבר יז) לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא יִקְרַב אִישׁ זֶר, לְחַלֵּק עוֹד עַל הַכְּהֻנָּה.

יא וּבְנֵי-קָרַח לֹא-מָתוּ: ׀ יא וּבְנֵי קָרַח לֹא מָתוּ:

לְפִיכֶן (סנהדרין ק) נִתְּבַצֵּר לָהֶם מְקוֹם גְּבוּהָ בְּגִיָּהֶם וְלִשְׁבוּ שָׁם.

כִּי-» וּבְנֵי קָרַח לֹא-מָתוּ • (במ"ד סנהדרין ק) הֵם הָיוּ בְּעֶצֶה וּתְחִלָּה, וּבְשִׁעֲת הַמַּחְלָקֶת הִרְהָרוּ תְּשׁוּבָה בְּלָבָם,

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוּדֶשׁ ~ (לְקוּטִי שִׁיחוֹת כֹּדֶךְ 22 עֲמ' 173)

וְיֵשׁ לוֹמֵר, דְּהִנֵּה לְגַבִּי קָרַח וְעֵדָתוֹ כְּתִיב (קרח טז, לג) וַיִּאֲבְדוּ מִתּוֹךְ הַקֹּהֶל. וְיֵשׁ לוֹמֵר, שֶׁבְנֵי קָרַח נִשְׁעָשׂוּ בְּכָף שֶׁנֶּאֱבְדוּ מִתּוֹךְ הַקֹּהֶל הַהוּא, אוֹתוֹ קֹהֶל שְׂרָאָה אוֹתָם מִשְׁתַּתְּפִים

וּבְנֵי קָרַח לֹא מָתוּ (כו, יא) יֵשׁ לְשֵׁאוֹל, סִיפּוֹר הַצֵּלָת בְּנֵי קָרַח שִׁינָּה לְכַאֲוָרָה לְפָרֶשֶׁת קָרַח, וּמָה עֲנִינּוֹ לְפָאן?

לאחרי שִׁכְבָּר לֹא הָיָה הַקֹּהֵל שֶׁהָיָה בְּזִמְנוֹ הַמְּחֻלָּקֹת (כְּפִי שִׁפְרָשׁ וְשִׁ"י בְּפָרֶשֶׁת חֻקֹּת כ, כב) שִׁכְבָּר כְּלוּ מִתִּי מִדָּבָר, יֵצְאוּ בְּנֵי קִרַח מִן הַמָּקוֹם שֶׁנִּתְבַּצֵּר לָהֶם (רָאָה וְשִׁ"י), וְאַזְ הִתְבַּרֵּר לְבָנִי יִשְׂרָאֵל שְׁלֹא מָתוּ.

במחלוקת, ואילו את תשובתם לא ראה (כי הרהרו תשובה בלבם, כפרוש וְשִׁ"י), שלכן מן ההכרח שיאבדו מתוך קהל זה. מה שאין כן קהל אחר, שלא היו עדים בדבר, אין סיבה שיאבדו מתוכו. לכן מסופר על בְּנֵי קִרַח רק בפרשתנו, כי

יב בְּנֵי שִׁמְעוֹן לְזַרְעִיתָהוּן לְנִמְוָאֵל זִרְעִית נִמְוָאֵל לְזִמִּין זִרְעִית זִמִּין לְזִכִּין זִרְעִית זִכִּין:

(יב) בְּנֵי שִׁמְעוֹן לְמִשְׁפַּחַתָּם לְנִמְוָאֵל מִשְׁפַּחַת הַנִּמְוָאֵלִי לְזִמִּין מִשְׁפַּחַת הַיִּמִּינִי לְזִכִּין מִשְׁפַּחַת הַיִּכִּינִי:

(יג) לְזִרְחַ מִשְׁפַּחַת הַזִּרְחִי לְשֹׁאֵל מִשְׁפַּחַת הַשֹּׁאֵלִי: יג לְזִרְחַ זִרְעִית זִרְחַ לְשֹׁאֵל זִרְעִית שֹׁאֵל:

מסעות יש למפרע? אלא שחזרו לאחוריהם, ורדפו בְּנֵי לוי אחריהם להחזירם, והרגו מהם שבע משפחות, ומבְּנֵי לוי נפלו ארבע משפחות: משפחת שִׁמְעִי וְעִזְיָאֵלִי, ומבְּנֵי יִצְחָר לֹא נִמְנוּ כֵּאֵן אֲלֵא מִשְׁפַּחַת הַקָּרְחִי; וְהַרְבִּיעִית לֹא יִדְעָתִי מֵהָיָא. ורְבִי תַנְחוּמָא דְרֵשׁ, שְׁמָתוֹ בְּמַגְפָּה בְּדָבָר בְּלָעָם, אֲכָל לְפִי הַחֲסִרוֹן שֶׁחֲסַר מִשְׁכָּב שִׁמְעוֹן בְּמִנְיָן זֶה מְמַנֵּן הָרִאשׁוֹן שֶׁבְּמִדְבָּר סִינִי, נִרְאֶה שֶׁכָּל כ"ד אֲלֶף נִפְלוּ מִשְׁכָּבֻוֹ שֶׁל שִׁמְעוֹן.

כ"י • לְזִרְחַ • הוּא (שמות ו) צִחַר, לְשׁוֹן צִחַר, אֲכָל מִשְׁפַּחַת אֶחָד בְּטֹלָה וְכֵן חֲמֵשׁ מִשְׁכָּב בְּנִימִין, שֶׁהָיָה בְּעֶשְׂרֵה בָּנִים יָרַד לְמִצְרַיִם וְכֵאֵן לֹא מָנָה אֲלֵא חֲמִשָּׁה, וְכֵן אֲצָבֹן לְגֹד, הָיָה שִׁבְעַת מִשְׁפָּחוֹת. וּמִצְאָתִי בְּגִמְרָא יְרוּשְׁלָמִית, (סוטה פ"א. יומא פ"א) שֶׁכְּשֵׁמֶת אֶהְרֹן נִסְתַּלְקוּ עֲנָנִי כְּבוֹד, וּבָאוּ הַנִּנְעֻנִים לְהִלָּחֵם בִּישְׂרָאֵל, וְנִתְּנוּ לֵב לְחִזּוֹר לְמִצְרַיִם, וְחִזְרוּ לְאַחֲרֵיהֶם שְׁמוֹנֶה מִסְעוֹת מֵהַר הָהָר לְמוֹסְרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים י): "וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נִסְעוּ מִבְּאֵרוֹת בְּנֵי-יִצְחָק מִוֹסְרָה, שָׁם מָת אֶהְרֹן". וְהֵלֵא בְּהַר הָהָר מָת? וּמִוֹסְרָה עַד הַר הָהָר, שְׁמוֹנֶה

יד אֵלִין זִרְעִית שִׁמְעוֹן עֶשְׂרִין וְתֵרִין אֵלִפִין וּמִאֲתָן:

(יד) אֵלֵה מִשְׁפַּחַת הַשִּׁמְעוֹנִי שָׁנִים וְעֶשְׂרִים אֵלֵף וּמֵאָתִים: ם

טו בְּנֵי גֹד לְזַרְעִיתָהוּן לְצִפּוֹן זִרְעִית צִפּוֹן לַחֲגִי זִרְעִית חֲגִי לְשׁוֹנִי זִרְעִית שׁוֹנִי:

(טו) בְּנֵי גֹד לְמִשְׁפַּחַתָּם לְצִפּוֹן מִשְׁפַּחַת הַצִּפּוֹנִי לַחֲגִי מִשְׁפַּחַת הַחֲגִי לְשׁוֹנִי מִשְׁפַּחַת הַשׁוֹנִי:

טז לְאֹזְנִי זִרְעִית אֹזְנִי לְעִירִי זִרְעִית עִירִי:

(טז) לְאֹזְנִי מִשְׁפַּחַת הָאֹזְנִי לְעִירִי מִשְׁפַּחַת הָעִירִי:

כז • לְאֹזְנִי • אוֹמֵר אֲנִי שְׂדֵה מִשְׁפַּחַת אֲצִבּוֹן, וְאִינִי יוֹדֵעַ לָמָּה לֹא נִקְרָאת מִשְׁפַּחְתּוֹ עַל שְׁמוֹ.

יז לְאֹרֹד זִרְעִית אֹרֹדִי לְאַרְאֵלִי זִרְעִית אֲרֵאֵלִי:

(יז) לְאֹרֹד מִשְׁפַּחַת הָאֹרֹדִי לְאַרְאֵלִי מִשְׁפַּחַת הָאֲרֵאֵלִי:

יח אֵלִין זִרְעִית בְּנֵי גֹד לְמִנְגִּיהוֹן אֲרִבְעִין אֵלִפִין וְחֲמֵשׁ מֵאָה:

(יח) אֵלֵה מִשְׁפַּחַת בְּנֵי-גֹד לְפִקְדֵיהֶם אֲרִבְעִים אֵלֵף וְחֲמֵשׁ מֵאוֹת: ם

יט בְּנֵי יְהוּדָה עַר וְאֹזְנִי וּמִית עַר וְאֹזְנִי בְּאֶרֶץ דְּכִנְעוֹן:

(יט) בְּנֵי יְהוּדָה עַר וְאֹזְנִי וּמִית עַר וְאֹזְנִי בְּאֶרֶץ דְּכִנְעוֹן:

(כ) וַיְהִי בְּנִי־יְהוּדָה לְמִשְׁפַּחְתָּם לְשִׁלָּה מִשְׁפַּחַת הַשְּׁלֵלִי לְפָרִץ מִשְׁפַּחַת הַפְּרָצִי לְזָרַח מִשְׁפַּחַת הַזְּרָחִי:

(כא) וַיְהִי בְּנִי־פָרִץ לְחֶצְרֹן מִשְׁפַּחַת הַחֲצֹרִי לְחִמּוּלִי מִשְׁפַּחַת הַחִמּוּלִי:

(כב) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת יְהוּדָה לְפָקֻדֵיהֶם שִׁשָּׁה וְשִׁבְעִים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת: ׀

(כג) בְּנֵי יִשָּׁשְׁכָר לְמִשְׁפַּחְתָּם תּוֹלַע מִשְׁפַּחַת הַתּוֹלָעִי לְפָזָה מִשְׁפַּחַת הַפּוּזִי:

(כד) לִישׁוֹב מִשְׁפַּחַת הַיִּשְׁבִּי לְשִׁמְרֹן מִשְׁפַּחַת הַשְּׁמֵרִנִי:

אָרְךְ וְנֶעֱמָן יֵצֵא מִכָּל אֶחָד מִשְׁפָּחָה רַבָּה, וְנִקְרָאוּ תוֹלְדוֹת שְׁאָר הַבָּנִים עַל שֵׁם בָּלַע, וְתוֹלְדוֹת הַשָּׁנִים הִלְלוּ נִקְרָאוּ עַל שְׁמֵם. וְכֵן אָנִי אוֹמֵר בְּבִנְי מְכִיר שְׁנַחֲלָקוּ לַשְּׁתֵּי מִשְׁפָּחוֹת: אַחַת נִקְרָאת עַל שְׁמוֹ, וְאַחַת נִקְרָאת עַל שֵׁם גִּלְעָד בְּנוֹ. חֲמֵשׁ מִשְׁפָּחוֹת חִסְרוּ מִבְּנָיו שֶׁל בְּנִימִין. כָּאֵן נִתְקַנְמָה מִקְצַת נְבוֹאָת אָמוֹ, שֶׁקִּרְאוֹ "בֶּן אוֹנִי" - בֶּן אֲנִינוּתִי, וּבִפְלִגֵּשׁ בַּגְּבֻעָה נִתְקַנְמָה כָּלָה. זֶה מִצָּאתִי בִּיסוּדוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה הַדַּרְשָׁן.

(כה) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת יִשָּׁשְׁכָר לְפָקֻדֵיהֶם אַרְבָּעָה וְשִׁשִּׁים אֶלֶף וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת: ׀

(כו) בְּנֵי זְבוּלֹן לְמִשְׁפַּחְתָּם לְסֹרֵד מִשְׁפַּחַת הַסְּרָדִי לְאֵלֹן מִשְׁפַּחַת הָאֵלֹנִי לִיחִלָּאֵל מִשְׁפַּחַת הַיַּחֲלָאֵלִי:

(כז) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת הַזְּבוּלָנִי לְפָקֻדֵיהֶם שִׁשִּׁים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת: ׀

(כח) בְּנֵי יוֹסֵף לְמִשְׁפַּחְתָּם מְנַשֶּׁה וְאֶפְרַיִם:

כט בְּנֵי מִנְשָׁה לְמַכִּיר זִרְעִית מַכִּיר וּמַכִּיר
אוֹלִיד יֵת גִּלְעָד לְגִלְעָד זִרְעִית גִּלְעָד:

(כט) בְּנֵי מִנְשָׁה לְמַכִּיר מִשְׁפַּחַת הַמַּכִּירִי וּמַכִּיר
הוֹלִיד אֶת־גִּלְעָד לְגִלְעָד מִשְׁפַּחַת הַגִּלְעָדִי:

ל אֵלִין בְּנֵי גִלְעָד אִיעֶזֶר זִרְעִית אִיעֶזֶר לְחֶלֶק
זִרְעִית חֶלֶק:

(ל) אֵלֶּה בְּנֵי גִלְעָד אִיעֶזֶר מִשְׁפַּחַת הָאִיעֶזְרִי לְחֶלֶק
מִשְׁפַּחַת הַחֶלְקִי:

לא וְאַשְׁרֵיאל זִרְעִית אֲשֵׁרֵאלִי וְשָׁכֶם זִרְעִית
שָׁכֶם:

(לא) וְאַשְׁרֵיאל מִשְׁפַּחַת הָאֲשֵׁרֵאלִי וְשָׁכֶם מִשְׁפַּחַת
הַשָּׁכֶמִי:

לב וְשָׁמִידֵע זִרְעִית שָׁמִידֵעַ וְחָפֵר זִרְעִית
חָפֵר:

(לב) וְשָׁמִידֵעַ מִשְׁפַּחַת הַשָּׁמִידֵעִי וְחָפֵר מִשְׁפַּחַת
הַחֶפְרִי:

לג וְצִלְפָּחֵד בֶּר חָפֵר לֹא הָיוּ לָהּ בָּנִים אֶלֶּהָ
בָּנָה וְשֹׁם בָּנָה צִלְפָּחֵד מַחֲלָה וְנָעָה חֲגִלָּה
מִלָּכָה וְתַרְצָה:

(לג) וְצִלְפָּחֵד בֶּן־חָפֵר לֹא־הָיוּ לוֹ בָּנִים כִּי אִם־בָּנוֹת
וְשֹׁם בָּנוֹת צִלְפָּחֵד מַחֲלָה וְנָעָה חֲגִלָּה מִלָּכָה
וְתַרְצָה:

לד אֵלִין זִרְעִית מִנְשָׁה וּמִנְגִּיהוֹן חֲמִשִּׁין
וְתַרְזִין אֶלְפִין וְשִׁבְעַ מָאָה:

(לד) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת מִנְשָׁה וּפְקֻדֵיהֶם שָׁנִים וַחֲמִשִּׁים
אַלֶּף וְשִׁבְעַ מֵאוֹת: ׀

לה אֵלִין בְּנֵי אֶפְרַיִם לְזִרְעִיתָהוֹן לְשׁוֹתָלַח
זִרְעִית שׁוֹתָלַח לְבָכָר זִרְעִית בָּכָר לְתַחֵן
זִרְעִית תַּחֵן:

(לה) אֵלֶּה בְּנֵי־אֶפְרַיִם לְמִשְׁפַּחַתָּם לְשׁוֹתָלַח מִשְׁפַּחַת
הַשְּׁתָלַחִי לְבָכָר מִשְׁפַּחַת הַבְּכָרִי לְתַחֵן מִשְׁפַּחַת
הַתַּחֲנִי:

לו וְאַלִין בְּנֵי שׁוֹתָלַח לְעֶרֶן זִרְעִית עֶרֶן:

(לו) וְאַלֶּה בְּנֵי שׁוֹתָלַח לְעֶרֶן מִשְׁפַּחַת הָעֶרְנִי:

שָׁשִׁים וַחֲמִשָּׁה, וְזֶהוּ שְׁנַאֲמֵר (דברים ז): "כִּי אַתֶּם הַמַּעֲט
וְגו'" ה"א מַעֲט, חֲמִשָּׁה אַתֶּם חֲסִרִים מִמִּשְׁפַּחֹת
כָּל הָעַמִּים שֶׁהֵן שְׁבַעִים. אֵף זֶה הַבְּנָתִי מִסּוּדוֹ שֶׁל
רַבִּי מֹשֶׁה הַדַּרְשָׁן, אֵן הַצִּרְכָּתִי לַפְּחוֹת וּלְהוֹסִיף
בְּדַבְּרִיו.

ז"י וְאַלֶּה בְּנֵי שׁוֹתָלַח וְגו' • שָׁאָר בְּנֵי שׁוֹתָלַח
נִקְרְאוּ תוֹלְדוֹתֵיהֶם עַל שֵׁם שׁוֹתָלַח, וּמִעֶרֶן יֵצְאָה
מִשְׁפָּחָה רַבָּה וְנִקְרְאוֹת עַל שְׁמוֹ, וְנִחְשְׁבוּ בְּנֵי שׁוֹתָלַח
לְשֵׁנִי מִשְׁפָּחוֹת. צֹא וְחָשֹׁב, וְתִמְצָא בַּפֶּרֶשָׁה זֹאת
חֲמִשִּׁים וְשִׁבְעַ מִשְׁפָּחוֹת, וּמִבְּנֵי לֹוי שְׁמוֹנֶה הָרִי

זו אֵלִין זִרְעִית בְּנֵי אֶפְרַיִם לְמִנְגִּיהוֹן תַּלְתִּין
וְתַרְזִין אֶלְפִין וַחֲמִשָּׁה מָאָה אֵלִין בְּנֵי יוֹסֵף
לְזִרְעִיתָהוֹן:

(זו) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת בְּנֵי־אֶפְרַיִם לְפְקֻדֵיהֶם שָׁנִים
וְשִׁלְשִׁים אַלֶּף וַחֲמִשָּׁה מֵאוֹת אֵלֶּה בְּנֵי־יוֹסֵף
לְמִשְׁפַּחַתָּם: ׀

לח בְּנֵי בְנִימִן לְזִרְעִיתָהוֹן לְכָלֵע זִרְעִית כָּלֵע
לְאַשְׁבֵּל זִרְעִית אֲשָׁבֵל לְאַחִירָם זִרְעִית
אַחִירָם:

(לח) בְּנֵי בְנִימִן לְמִשְׁפַּחַתָּם לְכָלֵעַ מִשְׁפַּחַת הַכָּלְעִי
לְאַשְׁבֵּל מִשְׁפַּחַת הָאֲשָׁבֵלִי לְאַחִירָם מִשְׁפַּחַת
הָאֲחִירָמִי:

ז"י לְאַחִירָם • הוּא אַחִי שֶׁיָּרֵד לְמִצְרַיִם, וְלִפִּי שְׁנִקְרָא עַל שֵׁם יוֹסֵף שֶׁהָיָה אַחִיו וְרַם מִמֶּנּוּ, נִקְרָא אַחִירָם.

(לט) לְשׁוֹפָם מִשְׁפַּחַת הַשּׁוֹפָם לְחֹפֶם מִשְׁפַּחַת
לֹט לְשׁוֹפָם זְרַעִית שְׁפּוֹפָם לְחֹפֶם זְרַעִית
חֹפֶם:
הַחֹפָם:

כ"י • שְׁפּוֹפָם • הוּא מִפִּים, עַל שֵׁם שְׁהִיָּה יוֹסֵף שְׁפוּף בֵּין הָאֲמוֹת.

(מ) וַיְהִי בְּנֵי־בִלֵּעַ אֶרֶד וְנַעֲמָן מִשְׁפַּחַת הָאֶרְדִּי
לְנַעֲמָן מִשְׁפַּחַת הַנַּעֲמִי:
מִוְהוּ בְּנֵי בִלֵּעַ אֶרֶד וְנַעֲמָן זְרַעִית הָאֶרְדִּי
לְנַעֲמָן זְרַעִית נַעֲמִי:

(מא) אֵלֶּה בְּנֵי־בְנִימֵן לְמִשְׁפַּחַתָּם וּפְקֻדֵיהֶם חֲמֹשֶׁה
וְאַרְבָּעִים אֵלֶּף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת: ׀
מֵא אֵלֶּין בְּנֵי בְנִימֵן לְזִרְעִיתָהוֹן וּמִנִּגְיָהוֹן
אַרְבָּעִין וְחֲמִשָּׁא אֶלְפִין וְשִׁית מֵאָה:

(מב) אֵלֶּה בְּנֵי־דָן לְמִשְׁפַּחַתָּם לְשׁוֹחֶם מִשְׁפַּחַת
הַשּׁוֹחֶם אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת דָּן לְמִשְׁפַּחַתָּם:
כֵּס"י • לְשׁוֹחֶם • הוּא חֲשִׁים.
מִב אֵלֶּין בְּנֵי דָן לְזִרְעִיתָהוֹן לְשׁוֹחֶם זְרַעִית
שׁוֹחֶם אֵלֶּין זְרַעִית דָּן לְזִרְעִיתָהוֹן:

(מג) כָּל־מִשְׁפַּחַת הַשּׁוֹחֶם לְפְקֻדֵיהֶם אַרְבָּעָה
וְשִׁשִּׁים אֵלֶּף וְאַרְבַּע מֵאוֹת: ׀
מִג כָּל זְרַעִית שׁוֹחֶם לְמִנִּגְיָהוֹן שְׁתֵּין וְאַרְבַּע
אֶלְפִין וְאַרְבַּע מֵאָה:

(מד) בְּנֵי אֲשֵׁר לְמִשְׁפַּחַתָּם לִימָנָה מִשְׁפַּחַת הַיִּמָּנָה
לִישׁוֹי מִשְׁפַּחַת הַיִּשׁוֹי לְבְרִיעָה מִשְׁפַּחַת הַבְּרִיעִי:
מִד בְּנֵי אֲשֵׁר לְזִרְעִיתָהוֹן לִימָנָה זְרַעִית יִמָּנָה
לִישׁוֹי זְרַעִית יִשׁוֹי לְבְרִיעָה זְרַעִית בְּרִיעָה:

(מה) לְבְנֵי בְרִיעָה לְחֶבֶר מִשְׁפַּחַת הַחֶבֶר לְמִלְכִּיאֵל
מִשְׁפַּחַת הַמִּלְכִּיאֵל:
מִה לְבְנֵי בְרִיעָה לְחֶבֶר זְרַעִית חֶבֶר לְמִלְכִּיאֵל
זְרַעִית מִלְכִּיאֵל:

(מו) וְשֵׁם בֶּת־אֲשֵׁר שָׂרָח:
מִו שׁוֹם בֶּת אֲשֵׁר סָרָח:

כ"י • וְשֵׁם בֶּת־אֲשֵׁר שָׂרָח • לְפִי שְׁהִיָּה קִיָּמַת בַּחַיִּים, מִנָּאָה כָּאֵן.

(מז) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת בְּנֵי־אֲשֵׁר לְפְקֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה
וְחֲמִשִּׁים אֵלֶּף וְאַרְבַּע מֵאוֹת: ׀
מִז אֵלֶּין זְרַעִית בְּנֵי אֲשֵׁר לְמִנִּגְיָהוֹן חֲמִשִּׁין
וְתִלְתָּא אֶלְפִין וְאַרְבַּע מֵאָה:

(מח) בְּנֵי נַפְתָּלִי לְמִשְׁפַּחַתָּם לִיחֲצֵאֵל מִשְׁפַּחַת
הַיִּחֲצֵאֵל לְגִנִּי מִשְׁפַּחַת הַגִּנִּי:
מִח בְּנֵי נַפְתָּלִי לְזִרְעִיתָהוֹן לִיחֲצֵאֵל זְרַעִית
יִחֲצֵאֵל לְגִנִּי זְרַעִית גִּנִּי:

(מט) לִיָּצֵר מִשְׁפַּחַת הַיָּצֵר לְשֵׁלָם מִשְׁפַּחַת הַשְּׁלָמִי:
מִט לִיָּצֵר זְרַעִית יָצֵר לְשֵׁלָם זְרַעִית שְׁלָם:

(נ) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת נַפְתָּלִי לְמִשְׁפַּחַתָּם וּפְקֻדֵיהֶם
חֲמֹשֶׁה וְאַרְבָּעִים אֵלֶּף וְאַרְבַּע מֵאוֹת:
נ אֵלֶּין זְרַעִית נַפְתָּלִי לְזִרְעִיתָהוֹן וּמִנִּגְיָהוֹן
אַרְבָּעִין וְחֲמִשָּׁא אֶלְפִין וְאַרְבַּע מֵאָה:

(נא) אֵלֶּה פְּקוּדֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁש־מֵאוֹת אֶלֶף וְאַלֶּף
שֶׁבַע מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים:
נא אליו מנני בני ישראל שית מאה וחד
אלפין שבע מאה ותלתין:

♦ יום שלישי כ' תמוז ♦

(נב) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

נב ומליל יי עם משה למימר:

(נג) לָאֵלֶּה תַּחֲלַק הָאָרֶץ בְּנִחְלָה בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת:

נג לאליו תתפלג ארעא באחסנא במנן
שמהן:

נטלו חלק בארץ אלא אלו שש מאות אלף ואֶלֶף,
ואם היה לאחד מהם ששה בנים, לא נטלו אֶלֶף
חלק אביהם לבדו.

נ"ו לאלה תחלק הארץ. ולא לפחותים מבן
עשרים, אף-על-פי שבאו לכלל עשרים בטרם חלוק
הארץ - שהרי שבע שנים פכשו ושבע חלקו, לא

(נד) לָרֹב תִּרְבֶּה נַחֲלָתוֹ וְלַמְעַט תִּמְעַט נַחֲלָתוֹ אִישׁ
לְפִי פְקוּדֵי יִתֵּן נַחֲלָתוֹ:

נד לסגיאי מסגון אחסנתהון ולזעירי תזערון
אחסנתהון גבר לפום מנינוהי תתיבהב
אחסנתה:

גבולים ביי"ב פתקין, ובכללום בקלפי, והנשיא מכניס
ידו לתוכה ונוטל שני פתקין: עולה בידו פתק של
שם שבטו ופתק של גבול המפרש לו, והגורל עצמו
היה צומח ואומר: אני הגורל עלייתי לגבול פלוני
לשבט פלוני, שנאמר: "על-פי הגורל". ולא נתחלקה
הארץ במדה, לפי שיש גבול משבט מחברו, אלא
בשומא: בית כר רע כנגד בית סאה טוב, הכל לפי
הדמים.

נ"ז לרב תרבה נחלתו. לשבט שהיה מרבה
באכלוסין נתנו חלק רב, ואף-על-פי שלא היו
החלקים שווים - שהרי הכל לפי רבוי השבט חלקו
החלקים - לא עשו אלא על-ידי גורל. והגורל היה
על-פי רוח הקדש, כמו שמפרש ב'בבא בתרא' (ד)
(י"ח): אלעזר הכהן היה מלכש באורים ותמים, ואומר
ברוח הקדש: אם שבט פלוני עולה, תחום פלוני
עולה עמו. והשבטים היו כתובים ביי"ב פתקין, ויי"ב

(נה) אַךְ־בְּגוֹרֵל יַחֲלַק אֶת־הָאָרֶץ לְשִׁמּוֹת מִמּוֹת
אֲבֹתָם יִנְחֹלוּ:

נה ברם בעדבא תתפלג ית ארעא לשמהן
שבטי אבהתהון יחסנון:

יורשים את החיים. כיצד? שני אחים מיוצאי מצרים
שהיו להם בנים בבאי הארץ, לזה אחד ולזה שלשה.
האחד נטל חלק אחד, והשלשה נטלו שלשה,

נ"ח לשמות מטות-אבתם. אלו יוצאי מצרים. שנה
הכתוב נחלה זו מפל הנחלות שבתורה, שפל
הנחלות, החיים יורשים את המתים, וכאן מתים

ספורנו

"ומחבל בני יהודה נחלת בני שמעון"
(יהושע יט, טו), ובה נתקיים בשבטו של
שמעון "אחלקם בגינקב" (בראשית מט,
ז). תורה נה
(נה) אך בגורל. אף על פי שעשו
חלקים גדולים וקטנים כפי צורך
השבטים וכמותם, לא נתנו לכל שבט
חלקו אלא "על פי הגורל", ובה האפן
קבל כל שבט חלקו "על פי
ה". תורה נו

בכורת יוסף, כאמרו "נתתי לך שכם
אחד על אחיך" (בראשית מז, כב). וכן באר
באמרו "ובחללו יצועי אביו נתנה
בכרתו לבני יוסף בן ישראל" (דברי הימים
א ה, א). ולשמעון, שהתמעט באכלוסין
יותר מכל שאר השבטים בעת בניסתן
לארץ, נתן חלק מעט בכמות, יקר
הרבה בדמים. ובהיות שלא נמצא
חלק קרקע יחדיו שנה כל כך מספיק
לשמעון, בָּרְרוּ אותו החלק בכמה
מקומות בתוך ארץ יהודה, כאמרו

(נד) לָרֹב תִּרְבֶּה נַחֲלָתוֹ. בכמות
הקרקע. כי אמנם נתחלקה הארץ
לשנים עשר חלקים שווים בערך
הדמים, בלתי שוות בכמות, אלא בור
רע כנגד בית סאה טוב, ונטל השבט
המרבה באכלוסין החלק רב הכמות,
והשבט שהיה מעט נטל החלק הקטן
בכמות, שנה בערך הדמים אל החלק
רב הכמות, כאמרו "לרב תרבה
נחלתו" (להלן לג, נד). ובה האפן נטלו
מנשה ואפרים שני חלקים בשביל

שיעור יומי ליום שלישי כ' תמוז ושנים מקרא ואחד תרגום – כו – פרשת פינחס עה

אֵלָא שְׁנֵי חֲלָקִים, עֲכָשׁוּ נָטְלוּ אַרְבַּעַת חֲלָקִים. אַף
בְּגוּרֵל • יֵצְאוּ יְהוֹשֻׁעַ וְכָלֵב, וְכֵן הוּא אוֹמֵר (שופטים א):
”וַיִּתְּנוּ לְכָלֵב אֶת־חֲבִירוֹן כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה”, וְאוֹמֵר
(יהושע יט): ”עַל־פִּי ה' נָתַנּוּ לוֹ אֶת־הָעִיר אֲשֶׁר שָׁאַל”.
מִטּוֹת־אֲבֹתָם • יֵצְאוּ גֵרִים וְעֲבָדִים.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ב עמ' 347)

וְדַעַת, וְגַם 'חֲלוּקָה' זוֹ הִיא לְמַעַל מִטַּעַם וְדַעַת. וּבִלְשׁוֹן
אֲדָמוֹר הַזֶּקֶן בִּתְנִינָא (אגרת הקודש סוף סימן ז): ”תִּרְוֶן הָאוֹר
הַזֶּה הַפְּרָטִי לְנִשְׁמוֹת פְּרָטִיּוֹת - אֵינוֹ בַּחֲנִינֵת טַעַם וְדַעַת
מוֹשֶׁה, אֵלָא לְמַעַל מִבַּחֲנִינֵת הַדַּעַת, שֶׁכֵּן עָלָה בַּמַּחֲשָׁבָה .
. . וְדוֹגְמָתוֹ לְמַטָּה הוּא בַּחֲנִינֵת הַגּוֹרֵל מִמֶּשׁ.

שְׁנֵאמַר: ”לֹאֵלֶּה תַּחֲלֹק הָאֶרֶץ”. חֲזָרָה נִחְלָתָן אֲצֵל
אֲבֵי אֲבִיהֶן וְחִלְקוּ הַכֹּל בְּשׁוּהָ. וְזֶהוּ שְׁנֵאמַר: ”לְשִׁמּוֹת
מִטּוֹת־אֲבֹתָם יִנְחִלוּ”, שְׁאֵחֶר שְׁנָטְלוּ הַבָּנִים, חֲלֻקָּה
לְפִי הָאֲבוֹת שִׁיֵּצְאוּ מִמִּצְרַיִם. וְאֵלּוּ מִתַּחֲלָה חֲלֻקָּה
לְמַנְזֵן יוֹצְאֵי מִצְרַיִם, לֹא הָיוּ נוֹטְלִין אֵלּוּ הָאֲרָבָעָה

אף בגורל יחלק את הארץ (כו, נה)

לְכָל יְהוּדֵי יִשְׂרָאֵל מִצְוָה אַחַת הַשִּׁיבָת לּוֹ בְּמִיּוּחָד, שְׁבָהּ הוּא
”זִהִיר טָפִי” (שבת קיח). זֹהִי הַמְשָׁמְעוּת הַפְּנִימִית שֶׁל 'חֲלוּקָת
הָאֶרֶץ' - לְכָל יְהוּדֵי נִיפְתָן 'חֲלֻקָּה' הַמִּיּוּחָד לּוֹ בַּעֲבוּדָתוֹ לְקוֹנּוֹ.
לְכֵן נִחְלָקָה הָאֶרֶץ בְּגוּרֵל דּוּקָא, פִּי גוֹרֵל הוּא לְמַעַל מִטַּעַם

(נו) עַל־פִּי הַגּוֹרֵל תַּחֲלֹק נִחְלָתוֹ בֵּין רַב לְמַעֲט: ם
סגיא לזעירי:

כִּי־עַל־פִּי הַגּוֹרֵל • הַגּוֹרֵל הֵיךְ מְדַבֵּר, כִּמּוֹ שֶׁפִּירִשְׁתִּי; מַגִּיד שְׁנֵתַחֲלָקָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, לְכֵן נֵאמַר: ”עַל־פִּי
ה'”.

(נז) וְאֵלֶּה פְּקוּדֵי הַלֹּי לְמִשְׁפַּחַתָּם לְגִרְשׁוֹן מִשְׁפַּחַת
הַגִּרְשִׁנִּי לְקֹהֶת מִשְׁפַּחַת הַקֹּהֶתִי לְמִרְי מִשְׁפַּחַת
הַמִּרְי:

(נח) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת לֹוי מִשְׁפַּחַת הַלִּבְנִי מִשְׁפַּחַת
הַחֲבִרְנִי מִשְׁפַּחַת הַמַּחֲלִי מִשְׁפַּחַת הַמוֹשִׁי מִשְׁפַּחַת
הַקֶּרְחִי וְקֹהֶת הוֹלֵד אֶת־עַמְרָם:

כִּי־אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת לֹוי • חֶסֶד בָּאֵן מִשְׁפַּחַת הַשְּׁמַעִי וְהַעֲזִיאֵלִי, וְקִצַּת מִן הַיִּצְהָרִי.

(נח) וְשֵׁם אִשְׁתַּ עַמְרָם יוֹכְבֵּד בַּת־לֹוי אֲשֶׁר יָלְדָה
אֹתָהּ לִלְוִי בְּמִצְרַיִם וַתֵּלֶד לְעַמְרָם אֶת־אֶהֱרֹן
וְאֶת־מֹשֶׁה וְאֵת מִרְיִם אֶחָתָם:

כִּי־אֲשֶׁר יָלְדָה אֹתָהּ לִלְוִי בְּמִצְרַיִם • (סוטה יב) אֲשֶׁתוֹ
יָלְדָתָהּ בְּמִצְרַיִם, [לְדָתָהּ בְּמִצְרַיִם] וְאֵין הוֹרְתָהּ
בְּמִצְרַיִם. כְּשֶׁנִּכְנְסוּ לַתּוֹךְ הַחֻמָּה יָלְדָתָהּ. וְהִיא

(ס) וַיֵּלֶד לְאֶהֱרֹן אֶת־נָדָב וְאֶת־אֲבִיהוּא אֶת־אֶלְעָזָר
וְאֶת־אִיתָמָר:

ס וְאֶת־לֵידָה לְאֶהֱרֹן אֶת־נָדָב וְאֶת־אֲבִיהוּא אֶת־
אֶלְעָזָר וְאֶת־אִיתָמָר:

(נו) עַל פִּי הַגּוֹרֵל תַּחֲלֹק נִחְלָתוֹ. וְכֵן בְּשִׁיחָהּ הַשְּׁבֵט מִחֲלָק אֶת חֲלָקוֹ לְגִלְגָּלוֹתָיו, יֵתֵן לְכָל אֶחָד חֲלָקוֹ ”עַל פִּי הַגּוֹרֵל”. תוֹרָה נו

סא ומית נדב ואביהוא בקריבון אשתא
נוקרתא קדם יי:

(סא) וימת נדב ואביהוא בקריבם אשזרה לפני
יהוה:

סב והיו מנגיניהון עשרין ותלתא אלפין כל
דכורא מבר ירחא ולעלא ארי לא אתמניו
בגו בני ישראל ארי לא אתהיבת להון
אחסנא בגו בני ישראל:

(סב) ויהיו פקדיהם שלשה ועשרים אלף כל-זכר
מבן-חדש ומעלה פי לא התפקדו בתוך בני
ישראל כי לא-נתן להם נחלה בתוך בני ישראל:

נחלה, והנמנין מבן עשרים שנה היו בני נחלה,
שנאמר: "איש לפי פקדיו יתן נחלתו".

כ"א כי לא התפקדו בתוך בני ישראל. להיות
נמנין בני עשרים שנה. ומה טעם? כי לא-נתן להם

סג אליו מנגי משה ואלעזר כהנא די מנו
ית בני ישראל במישריא דמואב על ירדנא
דירחו:

(סג) אלה פקודי משה ואלעזר הכהן אשר פקדו
את-בני ישראל בערבת מואב על ירדן ירחו:

סד ובאליו לא הנה גבר מנגי משה ואהרן
כהנא די מנו ית בני ישראל במדברא
דסיני:

(סד) ובאלה לא-היה איש מפקודי משה ואהרן
הכהן אשר פקדו את-בני ישראל במדבר סיני:

"נתנה ראש ונשובה מצרימה", והנשים אומרות:
"תנה-לנו אחזה", לך נסמכה פרשת בנות צלפחד
לכאן.

כ"ב ובאלה לא-היה איש וגו'. אבל על
הנשים לא נגזרה גזרת המרגלים, לפי שהן היו
מחפכות את הארץ; האנשים אומרים (במדבר ט'):

סה ארי אמר יי להון ממת ימותון במדברא
ולא אשתאר מנהון אנש אלהן כלב בר
יפנה ויהושע בר נון:

(סה) כִּי-אמר יהוה להם מות ימותו במדבר ולא
נותר מהם איש כי אם-כלב בן-יפנה ויהושע
בן-נון: ם

א וקריבא בנת צלפחד בר חפר בר גלעד בר
מכיר בר מנשה לזרעית מנשה בר יוסף
ואליון שמהת בנתה מחלה נעה וחגלה
ומלכה ותרצה:

כז (א) ותקרבנה בנות צלפחד בן-חפר בן-גלעד
בן-מכיר בן-מנשה למשפחת מנשה בן-יוסף ואלה
שמות בנותיו מחלה נעה וחגלה ומלכה ותרצה:

באחד מהם ליחסו לשבח, הרי זה צדיק בן צדיק.
ואם יחסו לגנאי, כגון (מ"ב כה) "בא ישמעאל בן-נתניה
בן אלישמע" בידוע שכל הנזכרים עמו - רשעים
היו. מחלה נעה וגו'. ולחלן הוא אומר (במדבר לו):
"ותהיינה מחלה תרצה", מגיד שכלן שקולות זו
כזו, לפיכך שנה את סדרן.

כ"ג למשפחת מנשה בן-יוסף. למה נאמר? והלא
כבר נאמר "בן-מנשה"? אלא לומר לך: יוסף חבב
את הארץ, שנאמר (בראשית ו): "והעלתם את-עצמותי
וגו'", ובנותי חבבו את הארץ, שנאמר: "תנה-לנו
אחזה". וללמדך, שהיו כלם צדיקים, שכל מי
שמעשיו ומעשה אבותיו סתומים, ופרט לך הכתוב

בוקמא קדם משה וקדם אלעזר כהנא
וקדם בכרבא וכל כנשתא בתרע משפן
זמנא למימר:

(ב) ותעמודנה לפני משה ולפני אלעזר הכהן ולפני
הנשיאם וכל-העדה פתח אהל-מועד לאמר:

ידע, אלעזר יודע? אלא סרס המקרא ודרשהו, דברי
רבי יאשיה. אבא חנן משום רבי אלעזר אומר: בבית
המדרש היו יושבים, ועמדו לפני כלם (ב"ב קט, ספרי).

כ"ד לפני משה ולפני אלעזר. מגיד, שלא עמדו
לפניהם אלא בשנת הארבעים אחר שמת אהרן. לפני
משה ואחר-כך לפני אלעזר? אפשר, אם משה לא

(ג) אָבִינוּ מֵת בַּמִּדְבָּר וְהוּא לֹא־הָיָה בְּתוֹךְ הָעֵדָה הַנּוֹעָדִים עַל־יְהוָה בַּעֲדַת־קָרַח כִּי־בִחָטְאוֹ מֵת וּבָנִים לֹא־הָיוּ לוֹ:

כ"י • וְהוּא לֹא־הָיָה וְגו' • (שם ק"ח, ספרי) לְפִי שֶׁהָיוּ בָּאוֹת לוֹמַר: "בְּחָטְאוֹ מֵת", נִזְקְקוּ לוֹמַר לֹא בְּחָטָא מֵתוֹנְגִים וְלֹא בַּעֲדַת קָרַח שֶׁהָיוּ עַל הַקְדוּשָׁתוֹ בְּרוּךְ־

(ד) לָמָּה יִגְרַע שֵׁם־אֲבִינוּ מִתּוֹךְ מִשְׁפַּחְתּוֹ כִּי אֵין לוֹ בֶּן תִּנְחַל־לָנוּ אַחֲזָה בְּתוֹךְ אַחֵי אֲבִינוּ:

כ"י • לָמָּה יִגְרַע שֵׁם־אֲבִינוּ • אָנוּ בְּמִקּוֹם בֶּן עוֹמְדוֹת, וְאֵין הַנִּקְבּוֹת חֲשׁוּבוֹת זָרָה, תִּתְיַבֵּם אִמָּנוּ לְבָכֶם

(ה) וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת־מִשְׁפָּטָן לִפְנֵי יְהוָה: פ

כ"י • וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת־מִשְׁפָּטָן • (סנהדרין ח) נִתְעַלְמָה הַלֵּכָה מִמֶּנּוּ, וְכָאן נִפְרָע עַל שְׁנֵטל 'עֲטָרָה', לוֹמַר (דברים א) : "וַיִּתְּבַר אֲשֶׁר יִקְשֶׁה מִכֶּם תִּקְרְבוּן אֵלַי"

♦ יום רביעי כ"א תמוז ♦

(ו) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

(ז) בֶּן בְּנוֹת צִלְפָּחֵד דְּבִרְתָּ נָתַן תִּתֵּן לָהֶם אַחֲזָה נִחַלָּה בְּתוֹךְ אַחֵי אֲבִיהֶם וְהַעֲבַרְתָּ אֶת־נִחַלָּת אֲבִיהֶן לָהֶן:

כ"י • בֶּן בְּנוֹת צִלְפָּחֵד דְּבִרְתָּ • בְּתַרְגוּמוֹ: "אֲנוֹת". כִּף בְּתוֹכָהּ פֶּרֶשָׁה זֹאת לִפְנֵי בְּמִרוֹם; מַגִּיד, שֶׁרָאֲתָה עֵינֶיךָ מִה שֶׁלֹּא רָאִיתָ עֵינֶיךָ שֶׁל מֹשֶׁה. בֶּן בְּנוֹת צִלְפָּחֵד דְּבִרְתָּ • יָפָה תִּבְעוּ; אֲשֶׁר אִדָּם שֶׁהִקְדוּשָׁתוֹ בְּרוּךְ־הוּא מוֹדֶה לְדִבְרֵיו. נָתַן תִּתֵּן • (ב"ב ק"ח) שְׁנֵי חֲלָקִים: חֶלֶק אֲבִיהֶן שֶׁהָיָה מִיִּצְחָק מִצְרַיִם, וְחֶלֶקוֹ עִם אֲחֵיו בְּנֵי חֶפְרָה. וְהַעֲבַרְתָּ • לְשׁוֹן הַעֲבָרָה

(ח) וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּדְבֹּר לֵאמֹר אִישׁ כִּי־יָמוּת וְיֵין אֵין לוֹ וְהַעֲבַרְתָּ אֶת־נִחַלָּתוֹ לְבִתּוֹ:

ספורנו

פרק כז (ג) וְהוּא לֹא הָיָה.. בַּעֲדַת קָרַח. שֶׁהָיָה דִּינָם שִׁיאֲבֵד מִמוֹנָם בְּחֶרֶם, שֶׁהַחֲרִימָם מֹשֶׁה רִבִּינוּ בְּאִמְרוֹ "סוּרוּ נָא מֵעַל אֹהֲלֵי הָאֲנָשִׁים

כִּי בְּחָטְאוֹ מֵת. לֹא הָיָה עֲנֵשׁ חָטְאוֹ אֶלָּא שְׁיָמוּת, לֹא שִׁיאֲבֵד מִמוֹנוֹ מִן הַיּוֹרְשִׁים. תוֹרָה ד

הַרְשָׁעִים הָאֵלֶּה, וְאֵל תִּגְעוּ בְּכָל אֲשֶׁר לָהֶם, פֶּן תִּסְפּוּ" (לעיל טו, כז). וְכֵן נִדְּוָנוּ בְּדִינֵי שָׁמַיִם בְּאִמְרוֹ "וְאֵת כָּל הַרְכּוּשׁ" (שם לב).

(ט) וְאִם־אֵין לוֹ בֵּת וְנָתַתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לְאָחָיו:

ט וְאִם לֹא בֵּית לָהּ בְּרִמָּה וְתִתְּנוּן יֵת אַחְסָנָהּ
לְאָחָיו:

(י) וְאִם־אֵין לוֹ אֲחִים וְנָתַתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לְאָחִי אָבִיו:

י וְאִם לֹא בֵּית לָהּ אַחִין וְתִתְּנוּן יֵת אַחְסָנָהּ
לְאָחִי אָבִיהִי:

(יא) וְאִם־אֵין אֲחִים לְאָבִיו וְנָתַתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ
לְשֹׂארוֹ הַקָּרֵב אֵלָיו מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ וִירֵשׁ אֹתָהּ וְהִיְתָה
לְבִנֵי יִשְׂרָאֵל לְחֶקֶת מִשְׁפָּט כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה: פ

יא וְאִם לֹא בֵּית לָהּ אַחִין לְאָבִיהִי וְתִתְּנוּן יֵת
אַחְסָנָהּ לְקָרִיבָהּ דְּקָרִיב לָהּ מִזִּרְעִיתָהּ וְיָרֵת
יְתָהּ וְהָיָה לְבִנֵי יִשְׂרָאֵל לְגִזְרֵת דִּין כְּמָא דִּי
פְקִיד יְיָ יֵת מֹשֶׁה:

כ"י"א לְשֹׂארוֹ הַקָּרֵב אֵלָיו מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ • (ספרי. ב"ב קט) וְאֵין מִשְׁפָּחָה קָרִיבָה אֶלָּא מִשְׁפַּחַת הָאָב.

(יב) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עֲלֶה אֶל־הָר הָעֵבְרִים
הַזֶּה וְרֹאהוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְבִנֵי יִשְׂרָאֵל:

יב וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה סֶק לְטוֹרָא דְּעֵבְרָאֵי הָדִין
וְחֲזִי יֵת אֶרְעָא דִּי יְהִבִּית לְבִנֵי יִשְׂרָאֵל:

מֹשֶׁה הֵנִיחַ בְּנֵי גֵד וּבְנֵי רְאוּבֵן, שְׁמֹחַ וְאֶמֶר: כְּמִדְּבָרָה
לִי שֶׁהָתֵר לִי נָדָרִי. מָשַׁל לְמֶלֶךְ שֶׁגָּזַר עַל בְּנוֹ שֶׁלֹּא יִכְנָס
לְפֶתַח פְּלִטִין שְׁלוֹ. נִכְנָס לְשַׁעַר - וְהוּא אַחֲרָיו, לְחֹצֵר
- וְהוּא אַחֲרָיו, לְטָרְקֵלִין - וְהוּא אַחֲרָיו. כִּיּוֹן שֶׁבָּא לְכָנֶס
לְקִיטוֹן, אָמַר לוֹ: בְּנִי, מִכָּאן וְאֵילָף אֹתָהּ אֲסוּר לְכָנֶס.

כ"י"ב עֲלֶה אֶל־הָר הָעֵבְרִים • (במדבר רבה) לָמָּה נִסְמְכָה
לְכָאן? כִּיּוֹן שֶׁאֲמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ־הוּא: "נָתַן תִּתֵּן
לָהֶם", אָמַר: אוֹתִי צִוָּה הַמָּקוֹם לְהִנְחִיל, שְׁמָא הִתְרָה
הַגִּזְרָה וְאִכְנָס לְאָרֶץ? אָמַר לוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ־הוּא:
גִּזְרָתִי בַּמָּקוֹמָה עוֹמֶדֶת (ספרי). דְּבָר אַחֵר: כִּיּוֹן שֶׁנִּכְנָס

יג וְתַחֲזִי יְתָה וְתִתְּכַנֵּשׁ לְעֵמִיד אֲף אֵת כְּמָא
דִּי אַתְּכַנִּישׁ אַהֲרֹן אַחִיד:

(יג) וַרְאִיתָהּ אֹתָהּ וְנֹאסַפְתָּ אֶל־עֲמִיד גַּם־אֹתָהּ
כַּאֲשֶׁר נֹאסַף אַהֲרֹן אַחִיד:

הָאֲמִינוּ, לְכָף בְּקֵשׁ מֹשֶׁה שֶׁיִּכְתֹּב סְרַחוּנוֹ, שֶׁלֹּא
יֹאמְרוּ: אֲף הוּא מִן הַמַּמְרִים הִיָּה (יזכא ט). מָשַׁל לְשִׁתִּי
נָשִׁים שְׁלוּקוֹת בְּבֵית־דִּין: אַחַת קִלְקְלָה וְאַחַת אָכְלָה
פֶּגִי שְׁבִיעִית וְכו', אֲף כָּאן, בְּכָל מָקוֹם שֶׁהִזְכִּיר
מִיתָתוֹ, הִזְכִּיר סְרַחוּנָם, לְהוֹדִיעַ שֶׁלֹּא הִיְתָה בָּהֶם
אֶלָּא זֹו בְּלִבָּד.

כ"י"ג כַּאֲשֶׁר נֹאסַף אַהֲרֹן אַחִיד • מִכָּאן, שֶׁנִּתְּנָהּ
מֹשֶׁה לְמִיתָתוֹ שֶׁל אַהֲרֹן. דְּבָר אַחֵר: אֵין אֹתָהּ טוֹב
מִמֶּנּוּ. (דברים לב): "עַל אֲשֶׁר לֹא־קִדְשְׁתָּם". הָא אִם
קִדְשְׁתָּם אוֹתִי, עֲדִין לֹא הִגִּיעַ זְמַנָּם לְהַפְטֹר. בְּכָל
מָקוֹם שֶׁכָּתַב מִיתָתָם, כָּתַב סְרַחוּנָם, לְפִי שֶׁנִּגְזְרָה
גִּזְרָה עַל דּוֹר הַמִּדְבָּר לְמוֹת בַּמִּדְבָּר בְּעוֹן שֶׁלֹּא

יד כְּמָא דִּי סְרִיבְתוּן עַל מִימְרֵי בַּמִּדְבָּרָא דְּצֹן
כְּמַצוֹת כְּנֻשָּׂא לְקִדְשׁוֹתֵי כְּמִיא לְעִיגִיהוֹן
אֲנִין מִי מַצוֹת רָקִם מִדְּבָרָא דְּצֹן:

(יד) כַּאֲשֶׁר מָרִיתֶם פִּי בַּמִּדְבָּר־צֹן בְּמִרְיַבַּת הָעֵדָה
לְהַקְדִּישָׁנִי בַּמִּים לְעִיגִיָּהֶם הֵם מִי־מִרְיַבַּת קִדְשׁ
מִדְבָּר־צֹן: ס

כ"י"ד הֵם מִי־מִרְיַבַּת קִדְשׁ • הֵם לְבָדֶם, אֵין בָּהֶם עוֹן אַחֵר. דְּבָר אַחֵר: הֵם שֶׁהִמְרוּ בְּמֶרֶה, הֵם הָיוּ שֶׁהִמְרוּ
בַּיָּם־סוּף, הֵם עֲצָמָם שֶׁהִמְרוּ בַּמִּדְבָּר צֹן.

טו וּמִלִּיל מֹשֶׁה עִם יְיָ לְמִימֶר:

(טו) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה לֵאמֹר:

טו וְעוֹסְקִין בְּצָרְכֵי צְבוּר. לֵאמֹר • אָמַר לוֹ: הִשִּׁיבֵנִי
אִם אֹתָהּ מִמְּנָה לָהֶם פְּרָנָס, אִם לֹא.

כ"י"ה וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־יְיָ וְגו'. לְהוֹדִיעַ שֶׁבָחָן שֶׁל
צְדִיקִים, שֶׁכְּשֶׁנִּפְטְרוּ מִן הָעוֹלָם מִנִּיחִין צָרְכָן

(מז) יִפְקֹד יְהוָה אֱלֹהֵי הָרוּחַת לְכָל־בָּשָׂר אִישׁ טז יִמְנִי יי אֶלֶּה רִיחָא לְכָל בְּסָרָא גְבַר עַל כְּנִשְׁתָּא :

הָאֱהֵל. וְזֶהוּ שְׁאֲמַר שְׁלֹמֹה (משלי כז) : "נִצֵּר תִּאֲנֶה יֹאכֵל פְּרִיָּה". אֱלֹהֵי הָרוּחַת. לְמָה נֶאֱמַר? אֲמַר לְפָנָיו: רַבּוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם! גְּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנָיו דַּעְתּוֹ שֶׁל כָּל אָחָד וְאָחָד, וְאֵינָן דּוֹמִיִּין זֶה לָזֶה; מִנֵּה עֲלֵיהֶם מִנְהִיג שִׁיָּהָא סוֹבֵל כָּל אָחָד וְאָחָד לְפִי דַּעְתּוֹ.

י די יפוק קדמיהון ודי יעול קדמיהון ודי יפקנן ודי יעלנן ולא תהי כנשתא ודי כענא די לית להן רעי:

(יח) אֲשֶׁר־יֵצֵא לְפָנֵיהֶם וְאֲשֶׁר יָבֹא לְפָנֵיהֶם וְיֵצִיאוּם וְאֲשֶׁר יָבִיאוּם וְלֹא תִהְיֶה עֵדֶת יְהוָה בָּצֵאתָ אֲשֶׁר אֵין־לָהֶם רָעָה:

וַיֹּאמֶר לוֹ הֲלֵנוּ אֶתָּה וְגו'". וְכֵן בְּדוֹד הוּא אוֹמֵר (ש"א יח) : "כִּי־הוּא יוֹצֵא וְיָבֵא לְפָנֵיהֶם" - יוֹצֵא בְּרָאשׁ וְנִכְנָס בְּרָאשׁ. וְאֲשֶׁר יוֹצִיאוּם בְּנִכְיֹתָיו. וְאֲשֶׁר יָבִיאוּם בְּנִכְיֹתָיו. דְּבַר אַחֵר: "וְאֲשֶׁר יָבִיאוּם" שְׁלֹא תַעֲשֶׂה לוֹ בְּדֹרֶךְ שְׂאֵתָה עוֹשֶׂה לִי, שְׂאִינִי מְכַנְּסִין לְאַרְץ.

יח וַאֲמַר יי לַמֶּשֶׁה דְּבַר לֶךְ יְתִי הוֹשַׁע בֶּר נון גְּבַר דִּי רוּחַ נְבוּאָה בֵּה וְתַסְמוּךְ יְתִי יִדֶּךְ עֲלוּהִי:

(יח) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה קַח־לְךָ אֶת־יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נוּן אִישׁ אֲשֶׁר־רוּחַ בּוֹ וְסָמַכְתָּ אֶת־יָדְךָ עָלָיו:

כְּנֶגֶד רוּחוֹ שֶׁל כָּל אָחָד וְאָחָד. וְסָמַכְתָּ אֶת־יָדְךָ עָלָיו. תֵּן לוֹ מִתְּרַגְּמָן שִׁיִּדְרֵשׁ בְּחִיָּךְ, שְׁלֹא יֵאמְרוּ עָלָיו: לֹא הִיָּה לוֹ לְהָרִים רֹאשׁ בִּימֵי מֹשֶׁה.

יט ויתקיים יתיה לקדם אלעזר כהנא ולקדם כל כנשתא ותפקד יתיה לעיניהון:

(יט) וְהַעֲמַדְתָּ אוֹתוֹ לְפָנָי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְלִפְנֵי כָל־הָעֵדָה וְצִוִּיתָה אוֹתוֹ לְעִינֵיהֶם:

כ"י וְצִוִּיתָה אוֹתוֹ. עַל יִשְׂרָאֵל: דַּע, שְׁטַרְחָנִין הֵם, סֶרְכְּנִים הֵם; עַל־מִנַּת שְׁתַּקְבֵּל עֲלֶיךָ.

(כ) וְנָתַתָּה מִהוֹדֶךָ עָלָיו לְמַעַן יִשְׁמְעוּ כָל־עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

(כ) וְנָתַתָּה מִהוֹדֶךָ עָלָיו. הוֹד מִלְכוּת. תֵּן לוֹ אֵיזָה שְׁרָרָה בְּחִיָּךְ, שִׁתְּחִילוֹ לְהֵגַב בּוֹ כְּבוֹד. לְמַעַן יִשְׁמְעוּ. וְטַעַם הַמּוֹנִי "לְעִינֵיהֶם" וְנִתְיֵינָת הַ"הוֹד" בְּחִיָּךְ, הוּא "לְמַעַן יִשְׁמְעוּ" בְּקוֹלוֹ "כָּל הָעֵדָה" (פסוק ט) שֶׁהֵם הַסַּנְהֶדְרִין וְזֻקְנֵי הָעָם. תוֹרָה כֹּא

ו. תוֹרָה יט (יט) וְצִוִּיתָה אוֹתוֹ לְעִינֵיהֶם. תִּמְנָה אוֹתוֹ לְנִגִּיד עֲלֵיהֶם "לְעִינֵיהֶם", כְּדִי שִׁיקְבְּלוּהוּ וְיִשְׁמְעוּ בְּקוֹלוֹ. כִּי יֹאמַר "צוּרִי" עַל הַמּוֹנִי, כְּמוֹ "וְצוּרִי לְנִגִּיד" (שמואל א ב', ל), ו"לְמִן הַיּוֹם אֲשֶׁר צִוִּיתִי שְׁפָטִים" (שמואל ב ז, יא). תוֹרָה כ

(יז) אֲשֶׁר יָצֵא לְפָנֵיהֶם. בַּעֲנָנִין הַמְּלַחֲמָה. וְאֲשֶׁר יוֹצִיאוּם. בַּעֲנָנִי הַנִּהְגָּת הַמְּדִינָה. תוֹרָה יח (יח) אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ. מוֹכֵן לְקַבֵּל אוֹר פְּנֵי מֶלֶךְ חַיִּים, כְּעֵנִין "וּבִלְבָב כָּל חֶבְבִּם לֵב נִתְּתִי חֻקְמִי" (שמואל א, ז)

ז"ל ונתתה מהודף עליו. זה קרון עור פנים. מהודף. ולא כל הודף, נמצאנו למדין: פני משה בחמה, פני יהושע בלבנה. למען ישמעו כל-עדת

בני ישראל. שיהיו נוהגין בו כבוד ויראה כדרך שנוהגין בך.

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת שבת פרשת וילך, שבת שובה, וא"ו תשרי, ה'תשכ"ו)

המגיד ז"ל, שיש מעלה בירח מהשאין-כן בשמש, והינו לפי שהירח מקבל אור חדש מה שלא היה לה מקדם, על פן מלבש בזה תענוג יותר, מהשאין-כן באור השמש שאין בה שנויים כלל אלא כו' אין מאיר בה התענוג כל-כך, לפי שתענוג תמידי אינו תענוג. ואמר משל על זה מעני ועשיר, שאנו רואים שפשעני משתכר מאה זהובים, מתענג מזה יותר ממלך שיש לו סגלת מלכים, והינו לפי שהוא אצלו דבר חדש שלא היה לו מקדם, שהיה עני בתכלית העניות, ואחר-כך כשיצא מהעני, הוא מתענג מאד בזה כו' יותר מהעשיר, שאף שלעשיר יש הרבה יותר מזה, אף-על-פי-כן אינו מתענג מזה כלל, לפי שתענוג תמידי אינו תענוג. וזהו שאנו מבקשים ועינינו מאירות פשמש וכינח, והינו לפי שירח לית לה מגרמה כלום, ואחר-כך כשמקבלת אור השמש, מלבש בזה תענוג גדול. על-כן אנו מבקשים שיהיו ב' המעלות, פשמש שיש בה אור רב בעצם ואין בה שנויים כלל, וכינח שמקבלת אור חדש שמלבש בזה תענוג עליון כו'.

ומזה מובן גם לאידך גיסא, בנוגע לצער מחסרון ואבדת איזה דבר. שהעני, פיו שרגיל בצער, הנה הצער שלו אינו גדול כל-כך כמו צערו של העשיר כו'.

ואף-על-פי-כן, הנה לא רק אצל משה רבנו (שמש, עשיר), אלא גם אצל כל אחד מישאל (גם מי שהוא בבחינת ירח, עני), צריך להיות נוגע בעצם מהותו גם חסרון של דבר אחד מדברי תורה.

ולקעיר, שגם לאחר שנטלה הרשות ממושה ונתנה ליהושע, הנה עדן יהושע הוא התלמיד ומשה הוא הרב, כך שכל ענינו מקבל יהושע ממושה דוקא, ועד שכל מציאותו של יהושע (התלמיד) היא מציאותו של משה (הרב), ובלשון רש"י בסיום פרשתנו: "כל זמן שיהושע חי, היה נראה למשה כאילו הוא חי". וכמו בחמה ובלבנה, שגם לאחר שקיעת החמה, מקבלת הלבנה אור מהחמה, וכמבואר ב'אגרת הקדש' (סוף סימן כז) המשל מ"שמש המאיר לפוכבים מתחת לארץ, כדאיתא ב'תיקונים' (ראה הנסמן בהערות ותיקונים לתניא שם) על משה רבנו עליו-השלום שאחר פטירתו מתפשטת הארתו בכל דבר ודבר לששים רבוא נשמות, כמו שמש המאיר מתחת לארץ לששים רבוא פוכבים". ולכן, הנה גם מסירת הנהגת בני ישראל ליהושע הצרכה להיות על-ידי משה רבנו דוקא (ולא על-ידי הקב"ה בעצמו).

ויש להוסיף בזה - על-פי מה שנתבאר לעיל (שיחת יום ב' דראש-השנה תשכ"ו סעיף ג (תורת מנחם - התוועדות חלק מה עמוד 51)) מדברי אדמו"ר מהר"ש (ד"ה תקעו תרכ"ח פ"ט - סה"מ תרכ"ז ס"ע תלו ואילך) בענין מעלת תפלת העני ("תפלה לעני כי יעטוף" (תהלים קב, א)), וזה לשונו:

"דהנה אנו אומרים ועינינו מאירות פשמש וכינח, והקשה הרב המגיד ז"ל, שאם אנו אומרים פשמש, אם-כן מה שיר לומר עוד וכינח, שהרי אין-ערוף השמש לירח כלל, ואור הירח הוא טפל ובטל לגמרי לגבי אור השמש. ותרץ הרב

(כא) ולפני אלעזר הכהן יעמוד וישאל לו במשפט האורים לפני יהוה על-פיו יצאו ועל-פיו יבאו הוא וכל-בני-ישראל אתו וכל-העדה:

ז"ל ולפני אלעזר הכהן יעמד. הרי שאלתך ששאלת, שאין הכבוד הזה זו (ס"א נוטל) מבית אביר, שאף יהושע זה צריך לאלעזר. ושאל לו.

כא ולקדם אלעזר כהן יקום וישאל לה בדין אוריא קדם יי על מימרה יהוה נפקין ועל מימרה יהוה עליון הוא וכל בני ישראל צמח וכל כנשתא:

כשיצטרף לצאת למלחמה. על-פיו. של אלעזר. וכל-העדה. סנהדרין (יומא עג).

כב ועבד משה כמא די פקיד יי יתה ודבר ית יהושע ואקימה קדם אלעזר כהן יקום כל כנשתא:

(כב) ויעש משה כאשר צוה יהוה אתו ויקח את-יהושע ויעמדהו לפני אלעזר הכהן ולפני כל-העדה:

ז"ל ויקח את-יהושע. (ספרי) לקחו בדברים, והודיעו מתן שכר פרנסי ישראל לעולם הבא.

(כג) וַיִּסְמְךָ אֶת־יָדָיו עָלָיו וַיִּצְוֵהוּ בְּאֶשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה
כג וַיִּסְמְךָ יְהוָה עָלָיו וַיִּצְוֵהוּ בְּאֶשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה
מִלֵּיל יְיָ בִּידָא דְּמִשָּׁה:
בִּיד־מִשָּׁה: פ

וַיִּסְמְךָ אֶת־יָדָיו • בְּעֵינַי יָפָה, יוֹתֵר וְיוֹתֵר מִמֶּה
וַיִּסְמְךָ אֶת־יָדָיו • בְּעֵינַי יָפָה, יוֹתֵר וְיוֹתֵר מִמֶּה
שֶׁנֶּצֶטְטָה, שֶׁהִקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא אָמַר לוֹ: "וַיִּסְמְכָה
אֶת־יָדָךְ"; וְהוּא עָשָׂה בְּשֵׁתֵי יָדָיו, וַעֲשָׂאוּ כִּכְלִי מֵלֹא

♦ יום חמישי כ"ב תמוז ♦

כח (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
כח (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(ב) צוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֶת־קִרְבָּנִי
(ב) צוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֶת־קִרְבָּנִי
לְחֹמִי לְאִשֵּׁי רֵיחַ נִיחָחִי תִשְׁמְרוּ לְהִקְרִיב לִי בְּמוֹעֲדוֹ:
לְחֹמִי לְאִשֵּׁי רֵיחַ נִיחָחִי תִשְׁמְרוּ לְהִקְרִיב לִי בְּמוֹעֲדוֹ:

כ"י צוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל • מָה אֲמֹר לְמַעַלָּה? "וַיִּקְדָּה
כ"י צוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל • מָה אֲמֹר לְמַעַלָּה? "וַיִּקְדָּה
ה'", אָמַר לוֹ הִקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא: עַד שֶׁאֲתָה מִצִּוְנִי
עַל בְּנֵי, צוּה אֶת בְּנֵי עָלִי. מָשַׁל לְבַת מֶלֶךְ שֶׁהִיָּתָה
נִפְטָרָה מִן הָעוֹלָם, וְהִיָּתָה מִפְקֵדָת לְבַעֲלָהּ עַל בְּנֵיהָ
זְכוּ, כְּדֹאִיתָא ב'סְפָרִי'. קִרְבָּנִי • (סְפָרִי) זֶה הַדָּם.

(ג) וְאָמַרְתָּ לָהֶם זֶה הָאֵשֶׁה אֲשֶׁר תִּקְרִיבוּ לַיהוָה
(ג) וְאָמַרְתָּ לָהֶם זֶה הָאֵשֶׁה אֲשֶׁר תִּקְרִיבוּ לַיהוָה
בְּבָשִׂים בְּגִי־שֹׁנָה תְּמִימִם שָׁנִים לְיוֹם עֹלָה תָּמִיד:
בְּבָשִׂים בְּגִי־שֹׁנָה תְּמִימִם שָׁנִים לְיוֹם עֹלָה תָּמִיד:

כ"י וְאָמַרְתָּ לָהֶם • אֲזַהֲרָה לְבִית־דִּין. שָׁנִים לְיוֹם •
כ"י וְאָמַרְתָּ לָהֶם • אֲזַהֲרָה לְבִית־דִּין. שָׁנִים לְיוֹם •
כְּפִשְׁטוֹ. וַעֲקָרוּ בָּא לְלַמֵּד; שֶׁהִיוּ נִשְׁחָטִין כִּנְגֵד

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ג, עמ' 9)

עוֹלָה תָּמִיד (כח, ג)
עוֹלָה תָּמִיד (כח, ג)
קִרְבֵּן הַתָּמִיד, הַמִּסְמָל אֶת כָּלִלוּת הַקִּרְבָּנוֹת, הִיָּה עוֹלָה,
קִרְבֵּן הַתָּמִיד, הַמִּסְמָל אֶת כָּלִלוּת הַקִּרְבָּנוֹת, הִיָּה עוֹלָה,
שֶׁהוּא "כָּלִיל לַה'".
לִזְמֹר לָךְ: אִם רָצוֹנְךָ לְהַגִּיעַ לְדִבְקוֹת אֲמִתִּית ('קִרְבֵּן' מִלְשׁוֹן
'קִרְבֵּן'), עָלֶיךָ לַעֲבֹד אֶת עֲבוֹדָתְךָ "כָּלִיל לַה'" - שֶׁלֹּא
עַל־מִנְתָּ לְקַבֵּל פָּרֶס.

(ד) אֶת־הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בִּבְקָר וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי
(ד) אֶת־הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בִּבְקָר וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי
תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְבִים:
תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְבִים:

כ"י אֶת־הַכֶּבֶשׂ אֶחָד • אֶף־עַל־פִּי שֶׁכָּבַר נֶאֱמַר
כ"י אֶת־הַכֶּבֶשׂ אֶחָד • אֶף־עַל־פִּי שֶׁכָּבַר נֶאֱמַר
בְּפִרְשַׁת "וְאֵתָה תַּעֲזֹה" (שְׁמוֹת כט): "וְזֶה אֲשֶׁר־תַּעֲשֶׂה

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ג עמ' 941)

אֶת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בִּבְקָר (כח, ד)
אֶת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בִּבְקָר (כח, ד)
יְהוּדֵי חֵיב לְהַתְחִיל אֶת הַיּוֹם ב'קִרְבָּנוֹ', הֵינּוּ בַּהֲתַמְסְרוֹת
לְהַקְבָּה. וְאֵז נִהְיָה הַקִּרְבֵּן 'תָּמִיד' - יֵשׁ לוֹ הַשְׁפָּעָה תְּמִידִית
עַל כָּל הַיּוֹם כּוּלּוֹ. עִם הַבָּאָה הַקִּרְבֵּן הָיוּ מִקְרִיבִים דָּמוֹ

ב פִּקְדוֹת יְהוָה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִמְרָה לְהוֹן יְהוָה
ב פִּקְדוֹת יְהוָה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִמְרָה לְהוֹן יְהוָה
לְחֵם סְדוּר לְקִרְבָּנִי לְאֵתִקְבֵּלָה בְּרַעוּא
לְחֵם סְדוּר לְקִרְבָּנִי לְאֵתִקְבֵּלָה בְּרַעוּא
תִּשְׁרוּן לְקִרְבָּא קְדָמִי בְּזִמְנָה:

לְחֹמִי • אֵלֹהֵי אֲמֹרִין, וְכֵן הוּא אֲמֹר (וִיקְרָא ג): "וְהִקְטִירֶם
לְחֹמִי • אֵלֹהֵי אֲמֹרִין, וְכֵן הוּא אֲמֹר (וִיקְרָא ג): "וְהִקְטִירֶם
הַכֶּהֱן הַמְזַבֵּחַ לְחֵם אֵשֶׁה". לְאִשֵּׁי • הַנִּתְּנִין לְאִשֵּׁי
הַכֶּהֱן הַמְזַבֵּחַ לְחֵם אֵשֶׁה". לְאִשֵּׁי • הַנִּתְּנִין לְאִשֵּׁי
מִזְבְּחִי. תִּשְׁמְרוּ • (סְפָרִי) שֶׁהִיוּ כֹהֲנִים וְלוֹיִם וְיִשְׂרָאֵלִים
מִזְבְּחִי. תִּשְׁמְרוּ • (סְפָרִי) שֶׁהִיוּ כֹהֲנִים וְלוֹיִם וְיִשְׂרָאֵלִים
עוֹמְדִין עַל גִּבּוֹ, מִכָּאן לְמַדוֹ וְתִקְנוֹ מַעֲמֻדוֹת (תַּעֲזִיחַ)
עוֹמְדִין עַל גִּבּוֹ, מִכָּאן לְמַדוֹ וְתִקְנוֹ מַעֲמֻדוֹת (תַּעֲזִיחַ)
בְּמוֹעֲדוֹ • בְּכָל יוֹם הוּא מוֹעֵד הַתָּמִידִים. (כז)

ג וְתִמְרָה לְהוֹן דִּין קִרְבָּנָא דִּי תִקְרִיבוּן קָדָם יְיָ
ג וְתִמְרָה לְהוֹן דִּין קִרְבָּנָא דִּי תִקְרִיבוּן קָדָם יְיָ
אֲמִרִין בְּנֵי שָׁנָא שְׁלָמִין תִּרְיִן לְיוֹמָא עֲלֵתָא
אֲמִרִין בְּנֵי שָׁנָא שְׁלָמִין תִּרְיִן לְיוֹמָא עֲלֵתָא
תְּדִירָא:

הַיּוֹם, תָּמִיד שֶׁל שָׁחַר בְּמַעֲרַב וְשֶׁל בֵּין הָעֶרְבִים
הַיּוֹם, תָּמִיד שֶׁל שָׁחַר בְּמַעֲרַב וְשֶׁל בֵּין הָעֶרְבִים
בְּמִזְרְחָן שֶׁל טַבְּעוֹת (יוֹמָא כב).

קִרְבֵּן עוֹלָה, שֶׁהִיָּה "כָּלִיל לַה'", רוֹמֵז לְבִטּוֹל מִחֻלָּה
קִרְבֵּן עוֹלָה, שֶׁהִיָּה "כָּלִיל לַה'", רוֹמֵז לְבִטּוֹל מִחֻלָּה
לְהַקְבָּה; וְ"עוֹלָה תָּמִיד" מוֹרָה שֶׁבִטּוֹל זֶה הוּא תָּמִידִי,
לְהַקְבָּה; וְ"עוֹלָה תָּמִיד" מוֹרָה שֶׁבִטּוֹל זֶה הוּא תָּמִידִי,
בְּמִשְׁפָּחָה כָּל הַיּוֹם.
בְּמִשְׁפָּחָה כָּל הַיּוֹם.
וּבַעֲבֻדַּת הָאֱדָם: מִיָּד בְּרֹאשִׁית הַיּוֹם, מִבְּטָאִים בְּטוֹל מִחֻלָּה
וּבַעֲבֻדַּת הָאֱדָם: מִיָּד בְּרֹאשִׁית הַיּוֹם, מִבְּטָאִים בְּטוֹל מִחֻלָּה
לְהַקְבָּה עַל־יְדֵי אֲמִירָת "מוֹדָה אֲנִי", וּבִטּוֹל זֶה מְטַבֵּיעַ אֶת
לְהַקְבָּה עַל־יְדֵי אֲמִירָת "מוֹדָה אֲנִי", וּבִטּוֹל זֶה מְטַבֵּיעַ אֶת
חוֹתָמוֹ עַל כָּל הַיּוֹם.

ד יְהוָה אֲמִירָה חֵד תַּעֲבֹד בְּצִפְרָא וְיָת אֲמִירָה
ד יְהוָה אֲמִירָה חֵד תַּעֲבֹד בְּצִפְרָא וְיָת אֲמִירָה
תְּנִינָא תַּעֲבֹד בֵּין שְׁמִשָּׂא:

וְגו'... הִיא הִיָּתָה אֲזַהֲרָה לְיָמֵי הַמְּלוּאִים, וְכָאן צוּה
וְגו'... הִיא הִיָּתָה אֲזַהֲרָה לְיָמֵי הַמְּלוּאִים, וְכָאן צוּה
לְדוֹרוֹת.

וְחִלְּבוּ עַל הַמִּזְבֵּחַ. הַעֲדָה הָרֵאשׁוֹן שֶׁל הַיּוֹם הִיא הַחֻלָּה
וְחִלְּבוּ עַל הַמִּזְבֵּחַ. הַעֲדָה הָרֵאשׁוֹן שֶׁל הַיּוֹם הִיא הַחֻלָּה
חֻזָּקָה לְהַפְנוֹת אֶת הַחֲמִימוֹת וְהַהֲתַלְהוּבוֹת ('דָּם') וְכֵן
חֻזָּקָה לְהַפְנוֹת אֶת הַחֲמִימוֹת וְהַהֲתַלְהוּבוֹת ('דָּם') וְכֵן
ל'מִזְבֵּחַ', לְדַבְּרִים שֶׁבִּקְדוּשָׁה, וְכֵן בָּהֶם יִהְיֶה תַּעֲנוּגוֹ
ל'מִזְבֵּחַ', לְדַבְּרִים שֶׁבִּקְדוּשָׁה, וְכֵן בָּהֶם יִהְיֶה תַּעֲנוּגוֹ
(חֻלָּב).

(ה) וַעֲשִׂיתָ הָאִיפָה סֵלֶת לַמִּנְחָה בַּלִּילָה בַשֶּׁמֶן
בְּתֵית רִבְעֵת הַהֵינָן:

כ"י - סֵלֶת לַמִּנְחָה • מִנְחַת נֶסֶכִּים.

(ו) עֲלֵת תִּמִּיד הָעֲשִׂיָה בְּהָר סִינִי לְרִיחַ נִיחֹחַ אִשָּׁה
לַיהוָה:

כ"י - הָעֲשִׂיָה בְּהָר סִינִי • כְּאוֹתָן שֶׁנַּעֲשׂוּ בִימֵי
הַמִּלּוּאִים. דָּבָר אַחֵר: הָעֲשִׂיָה בְּהָר סִינִי, הַקִּישׁ עוֹלַת
תִּמִּיד לַעֲוֹלַת הָר סִינִי, אוֹתָהּ שֶׁנִּתְקַרְבָּה לַפָּנִי

מִתֵּן-תּוֹרָה שְׁכָתוֹב בָּהּ (שְׁמוֹת כד): "וַיֵּשֶׁם בְּאַגָּנֹת", מִלְּמַד
שֶׁטָּעוּנָה כְּלִי.

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוֹדֶשׁ ~ (לְקוּסִי שִׁיחוֹת כרך 1 עמ' 234)

זו בָּאָה מִמּוֹשֶׁה רַבִּינוֹ, שֶׁהוּא הוּא הַמַּעֲוֵר אֶת כָּח הַבִּיטוּל
שֶׁבְּנִשְׁמָה. זֶהוּ הַקֶּשֶׁר בֵּין עוֹלַת תִּמִּיד לִימֵי הַמִּלּוּאִים: בִּימֵי
הַמִּלּוּאִים שִׁימַשׁ מוֹשֶׁה רַבִּינוֹ בְּכַהֲנָה, וּבְכֹהֵן שֶׁהוּא הַתְּחִיל
בְּהַקְרִיבֵת הַתִּמִּיד 'פֶּתַח אֶת הַצִּיּוֹר' לְכָל יְהוּדִי וְיְהוּדִי.

(ז) וְנִסְכּוֹ רִבְעֵת הַהֵינָן לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד בַּקֹּדֶשׁ הַסֶּף
נֶסֶךְ שֶׁכָּר לַיהוָה:

כ"י - וְנִסְכּוֹ • זֶינ. בַּקֹּדֶשׁ הַסֶּף • (ספרי) עַל הַמִּזְבֵּחַ יִתְנַסְּכוּ. נֶסֶךְ שֶׁכָּר • (כ"ב צו) זֶינ הַמִּשְׁכָּר, פָּרָט לִזְיֵן מִגָּתוֹ.

(ח) וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשְּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֲרֵפִים כַּמִּנְחָת
הַבֶּקֶר וְכִנְסָכּוֹ תַעֲשֶׂה אִשָּׁה רִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה:

כ"י - רִיחַ נִיחֹחַ • נִחַת רוּחַ לַפָּנִי, שֶׁאִמְרָתִי וְנַעֲשֶׂה רְצוֹנִי.

(ט) וּבִיּוֹם הַשַּׁבָּת שְׁנֵי-כֶבֶשִׁים בְּנֵי-שָׁנָה תְּמִימִם וְשְׁנֵי
עֲשָׂרִים סֵלֶת מִנְחָה בַּלִּילָה בַשֶּׁמֶן וְנִסְכּוֹ:

(י) עֲלֵת שֶׁבֶת בְּשֶׁבֶתוֹ עַל-עֲלֵת הַתִּמִּיד וְנִסְכָּהּ:

כ"י - עֲלֵת שֶׁבֶת בְּשֶׁבֶתוֹ • וְלֹא עוֹלַת שֶׁבֶת זוֹ בְּשֶׁבֶת
אַחֶרֶת; הָרִי שֶׁלֹּא הִקְרִיב בְּשֶׁבֶת זוֹ, שׁוֹמֵעַ אֲנִי יִקְרִיב
שְׁתֵּים לַשֶּׁבֶת הַבָּאָה? תִּלְמִיד לומר: "בְּשֶׁבֶתוֹ", מַגִּיד,
שֶׁאִם עָבַר יוֹמוֹ - בָּטֵל קָרְבָּנוֹ. עַל-עֲלֵת הַתִּמִּיד •

(ספרי) אֵלּוּ מוֹסְפִין, לְבַד אוֹתָן שְׁנֵי כֶבֶשִׁים שֶׁל עוֹלַת
הַתִּמִּיד; וּמַגִּיד, שֶׁאֵין קָרְבִּין אֵלָּא בֵּין שְׁנֵי הַתִּמִּידִין,
וְכֵן בְּכָל הַמוֹסְפִין נֶאֱמַר "עַל-עוֹלַת הַתִּמִּיד" לְתִלְמוּד
זֶה.

ספורנו

כח (ו) עֲלֵת תִּמִּיד הָעֲשִׂיָה בְּהָר סִינִי • קֹדֶם הָעֶגְלָה, שֶׁלֹּא הִיָּתָה צָרִיכָה
סִינִי. קֹדֶם הָעֶגְלָה, שֶׁלֹּא הִיָּתָה צָרִיכָה
נֶסֶכִּים. תּוֹרָה ז

הַשְּׁנִית לְגִמְרִי, מִכָּל מְקוֹם תְּהִיָּה גַם
הַשְּׁנִית "רִיחַ נִיחֹחַ". תּוֹרָה ט

(ח) כַּמִּנְחָת הַבֶּקֶר וְכִנְסָכּוֹ תַעֲשֶׂה
אִשָּׁה רִיחַ נִיחֹחַ. אֵף עַל פִּי שֶׁכָּבֶר
עֲשִׂיתָ בּוֹ בִּיּוֹם 'עֲלֵת הַבֶּקֶר' כְּמוֹ זֹאת

יא ובְּרָאשֵׁי יְחִיכֹן תִּקְרְבוּן עֲלֵתָא קָדָם יי
תורין בגי תורי תרין ודכר חד אמרין בגי
שנא שבָּעָא שְׁלָמִין:

(יא) וּבְרָאשֵׁי חֲדָשֵׁיכֶם תִּקְרְבוּ עֲלֵה לַיהוָה פָּרִים
בְּנִיבְקָר שְׁנִים וְאִיל אֶחָד פְּבָשִׁים בְּנִי־שֵׁנָה שִׁבְעָה
תְּמִימִם:

יב ותלתא עשרונין סולתא מנחתא דפילא
במשח לתורא חד ותרינ עשרונין סולתא
מנחתא דפילא במשח לדכרא חד:

(יב) וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים סֵלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בְשֶׁמֶן לַפָּר
הָאֶחָד וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֵלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בְשֶׁמֶן
לְאִיל הָאֶחָד:

כז יא וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים • כְּמִשְׁפֵּט נֹסְפִי פֶר, שְׁכָן הֵן קָצוּבִין בְּפִרְשֵׁת נֹסְכִים.

יג ועשרונא עשרונא סלתא מנחתא דפילא
במשח לאמרא חד עלתא לאתקבלא ברעוא
קרנא קדם יי:

(יג) וְעֶשְׂרֹן עֶשְׂרֹן סֵלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בְשֶׁמֶן לַפְּבֶשׁ
הָאֶחָד עֲלֵה רֵיחַ נִיחֹחַ אִשָּׁה לַיהוָה:

יד ונספיהון פלגות הינא יהי לתורא
ותלתות הינא לדכרא ורבעות הינא לאמרא
חמרא דא עלת ריש ירחא פאתחדותה בן
לכל רישי ירחי שתא:

(יד) וְנֹסְפִיהֶם חֲצִי תֵהִין יְהִי לַפָּר וּשְׁלִישֵׁת תֵּהִין
לְאִיל וּרְבִיעֵת תֵּהִין לַפְּבֶשׁ ייִן זֹאת עֲלֵת חֲדָשׁ
בְּחֲדָשׁוֹ לַחֲדָשִׁי הַשָּׁנָה:

כז יא זֹאת עֲלֵת חֲדָשׁ בְּחֲדָשׁוֹ • שָׁאם עֵבֶר יוֹמוֹ בְּטֵל קָרְבָּנוֹ, וְשׁוּב אֵין לוֹ תְּשֻׁלוּמִין.

טו וצפיר בר עזי חד לחטאתא קדם יי על
עלתא תדירא תעבד ונספה:

(טו) וּשְׁעִיר עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאת לַיהוָה עַל־עֲלֹת
הַתָּמִיד יַעֲשֶׂה וְנֹסְפוֹ: ׀

ספורנו

צ"ר (ישעיה סג, ט), באמרום ו"ל כבכול
עלי ועליו בא שודד' (גיוס נח, א), ובקיות
חטאת ראש חדש כפרה על ישראל
הגורמים מניעת האור או מעוטו, כמו
שהתקינו ו"ל באמרום 'שעירי חטאת
לכפר בעדם, ופרון לכלם יהיו,
תשועת נפשם מיד שונא, ובכפרה זו
תהיה תשועה מה לחלול השם, לפיכך
אמרו שלכך נאמר בשעיר ראש חדש
"חטאת לה" (פסוק טו), מפני שפפרתו
מועילה לקדוש שמו ותפרך. וזה רצו
באמרום: 'אמר הקדוש ברוך הוא:
הביאו עלי כפרה על שמעתי את
הי"ח' (חולין ס, ב), רצונו לומר: הביאו
כפרה בשבילי להשיג קדוש שמי
המחלל בגוים, בסבת מה שמעטתי את
"הי"ח", כשהגליתי את ישראל
והסתרתני פני מהם. תורה יב

האמות, אבל היה זה להם לעתים כפי
שפע האור העליון עליהם. ובלעדיו
הלכו חשכים ואין נגה למו, כמו
שיקרה ללכנה בשלא תקבל אור
השמש. כי 'אין מול ל'ישראל' (שבת קט,
א), ולא אור כלל מעצמם, וולתי אור
האל ותפרך בהיותם לרצון. ובכן
נקרא האל ותפרך אצל הנביאים "אור
ישראל", באמרו "והיה אור ישראל
לאש" (ישעיה י, יז), וכן העיד באמרו "ה'
אורי וישעיר" (תהלים כו, א).

וכאשר היו החטאים מבדילים, באמרו
"כי אם עונתיכם היו מבדלים בינכם
לבין אלהיכם, וחטאותיכם הסתירו
פנים מכם משמוע" (ישעיה נט, ב), הלכו
חשכים מבהלים ורחופים בין האמות.
ובקיות מזה נמשך לחלול השם בלי
ספק "באמר להם עם ה' אלה" (יחזקאל
לז, ב), היה באפן מה "בכל צרתם לו

(יא) וּבְרָאשֵׁי חֲדָשֵׁיכֶם. הנה יום ראש
חדש היה מנהג לישראל, שיהיה יום
קדש בצד מה, כמו שהעיד באמרו
"אשר נסתרת שם ביום המעשה"
(שמואל א, ב, יט). וזה יורה שלא היה יום
ראש חדש אצלם יום מעשה. ולכן
יחס אותו לישראל באמרו "ראשי
חדשיכם", ולא כן כתב במועדים,
שלא כתב בשבת 'שבתכם' ולא 'ביום
בביריכם', ולא 'ביום סבותיכם'. וטעם
מנהגם זה היה, כי אמנם הצדחת
ישראל בעולם הנה היא בצד מה
דומה לענין הירח, אשר אין לה
בעצמה אור כלל וולתי מה שתקבל
מוולתה. וזה, שאף על פי שקדם לעגל
היה "חרות על הצלחת" (שמות לב, טו) –
חרות משעבוד מלכיות לעולם, הנה
משחטאו התנצלו ולא השתמשו
בכתר מלכות תמיד, כמו שאר

וַיִּשְׁעִיר עֲזִים וְגו' • כָּל שְׁעִירֵי הַמוֹסָפִין בָּאִין לְכַפֵּר עַל טִמְאַת מִקְדָּשׁ וְקִדְשֵׁי, הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁמִּפְרָשׁ בְּמִסְכֵּת שְׂבוּעוֹת (דף ט). וְנִשְׁתַּנָּה שְׁעִיר רֹאשׁ-חֹדֶשׁ, שֶׁנֶּאֱמָר בּוֹ "לֹה", תִּלְמִידוֹ לְלִמְדוֹ שֶׁמִּכַּפֵּר עַל שְׂאִין בּוֹ יָדִיעָה לֹא בַתְּחִלָּה וְלֹא בְסוֹף, שְׂאִין מִכִּיר בַּחֲטָא

אֵלָּא הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּלִבָּד, וְשֶׁאֵר הַשְּׁעִירִין לְמִדִּין מִמֶּנּוּ. וּמִדְרָשׁוֹ בְּאַגְדָּה (חולין ט): אָמַר הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: הִבִּיאוּ כַּפָּרָה עָלַי עַל שְׁמַעְטִי אֶת הָיִרָח. עַל-עֲלֵת הַתְּמִיד יַעֲשֶׂה • כָּל הַקֶּרֶבֶן הַזֶּה. וְנִסְכּוֹ • אֵין "וְנִסְכּוֹ" מוֹסֵב עַל הַשְּׁעִיר, שְׂאִין נִסְכִּים לַחֲטָאִת.

♦ יום שישי כ"ג תמוז ♦

(מז) וּבַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ פֶּסַח לַיהוָה:

טז וּבִיּוֹמָא קַדְמָאָה בְּאַרְבַּעַת עָשָׂרָא יוֹמָא לְיִרְחָא פִּסְחָא קֳדָם יְיָ:

(יח) וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה חֹג שִׁבְעַת יָמִים מִצּוֹת יֵאָכֵל:

יז וּבַחֲמִשָּׁת עָשָׂרָא יוֹמָא לְיִרְחָא הַדִּין חֲמָא שִׁבְעָא יוֹמִין פִּטוּר וְתֹאכִיל:

(יח) בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרֵא-קֹדֶשׁ כָּל-מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:

יח בַּיּוֹמָא קַדְמָאָה מְעַרַע קִדִּישׁ כָּל עֲבִידַת פִּלְחָן לֹא תַעֲבִדוּן:

כז"א כָּל-מְלֶאכֶת עֲבֹדָה • אִפְלוּ מְלֶאכֶה הַצְרִיכָה לָכֶם, כְּגוֹן: דְּבַר הָאֵבֶד הַמִּתְּרַת בְּחִלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד - אֲסוּרָה בַּיּוֹם טוֹב.

(יט) וְהַקְרַבְתֶּם אִשָּׁה עֹלָה לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי-בֶקֶר שְׁנָיִם וְאֵיל אֶחָד וְשִׁבְעָה כִּבְשִׁים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם יִהְיוּ לָכֶם:

יט וְתִקְרְבוּן קֳרִבָּא עֹלָמָא קֳדָם יְיָ תוֹרִין בְּנֵי תוֹרֵי תִרִין וְדָבַר חַד וְשִׁבְעָא אִמְרִין בְּנֵי שָׁנָא שְׁלָמִין יִהְיוּ לָכוֹן:

כז"א פָּרִים • כְּנָגֵד אֲבִרְהֶם, שֶׁנֶּאֱמָר (בראשית יח): "וְאֶל-הַפֶּקֶר רֵץ אֲבִרְהֶם". אֵילִים • כְּנָגֵד אֵילוֹ שֶׁל יִצְחָק.

כז פָּרִים • כְּנָגֵד יִצְחָק (שם ל): "וְהַכְּשָׁבִים הַפְּרִיד יִצְחָק". בִּיסוּדוֹ שֶׁל רַבִּי מִלְשָׁה הַדְרָשָׁן רֵאִיתִי זֹאת.

(כ) וּמִנְחָתָם סֹלֶת בָּלוּלָה בְּשֶׁמֶן שְׁלִשָּׁה עֶשְׂרֹנִים לָפֶר וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לְאֵיל תַּעֲשׂוּ:

כ וּמִנְחָתְהוֹן סִלְתָּא דְּבִילָא בְּמִשְׁחָ תִּלְתָּא עֶשְׂרֹנִין לְתוֹרָא וְתִרִין עֶשְׂרֹנִין לְדָכְרָא תַעֲבִדוּן:

(כא) עֶשְׂרֹן עֶשְׂרֹן תַּעֲשֶׂה לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכִּבְשִׁים:

כא עֶשְׂרֹנָא עֶשְׂרֹנָא תַעֲבִד לְאִמְרָא חַד כֶּן לְשִׁבְעָא אִמְרִין:

(כב) וְשְׁעִיר חַטָּאת אֶחָד לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם:

כב וְצִפְרָא דְּחֲטָאִתָּא חַד לְכַפְּרָא עֲלֵיכוֹן:

(כג) מִלִּבָּד עֲלֵת הַפֶּקֶר אֲשֶׁר לְעֵלֵת הַתְּמִיד תַּעֲשׂוּ אֶת-אֵלָה:

כג כֶּר מַעֲלַת צִפְרָא דְּהִיא עֲלֵת תְּדִירָא תַעֲבִדוּן יַת אֵלִין:

שיעור יומי ליום שישי כ"ג תמוז ושנים מקרא ואחד תרגום – כט – פרשת פינחס פה

(כד) כָּאֵלֶּה תַעֲשׂוּ לַיּוֹם שִׁבְעַת יָמִים לֶחֶם אִשָּׁה רִיחַ-נִיחֹחַ לַיהוָה עַל-עוֹלַת הַתָּמִיד יַעֲשֶׂה וְנִסְכּוֹ:
כד כָּאֵלֶּין תַּעֲבֹדוּן לַיּוֹמָא שְׁבַע יוֹמִין לֶחֶם קֶרֶבן דְּמִתְקַבֵּל בְּרַעוּא קָדָם יי עַל עֲלֵתָא תְדִירָא יתַעֲבֹד וְנִסְכָּה:

כז"י • כָּאֵלֶּה תַעֲשׂוּ לַיּוֹם • שְׁלֹא יִהְיוּ פוֹתֵחִין וְהוֹלְכִין בְּפָרִי הַחֵג.

(כה) וּבַיּוֹם הַשְּׂבִיעִי מִקְרֵא-קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל-מִלֻּאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: ׀
כה וּבַיּוֹמָא שְׁבִיעָאָה מְעַרַע קֹדִישׁ יְהִי לְכוֹן כָּל עֲבִידַת פְּלִחָן לֹא תַעֲבֹדוּן:

(כו) וּבַיּוֹם הַבְּפוּרִים בְּהַקְרִיבְכֶם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַיהוָה בְּשִׁבְעַתֵיכֶם מִקְרֵא-קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל-מִלֻּאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:
כו וּבַיּוֹמָא דְּבִכּוּרֵיָא בְּהַקְרִיבְכוֹן מִנְחָתָא חֲדָשָׁה לַיהוָה חֲדָתָא קָדָם יי בְּעֲצָרְתִּיכוֹן מְעַרַע קֹדִישׁ יְהִי לְכוֹן כָּל עֲבִידַת פְּלִחָן לֹא תַעֲבֹדוּן:

כז"י • וּבַיּוֹם הַבְּפוּרִים • חֵג הַשְּׁבוּעוֹת קָרוֹי "בְּכוּרֵי קָצִיר חֹטִים", עַל שֵׁם שְׁתֵּי הַלֶּחֶם, שֶׁהֵם רִאשׁוֹנִים לְמִנְחַת חֹטִים הַבָּאָה מִן הַחֹדֶשׁ.

(כז) וְהַקְרַבְתֶּם עוֹלָה לַרִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי-בָקָר שְׁנַיִם אִיל אֶחָד שִׁבְעָה כִּבְשִׁים בְּנֵי שָׁנָה:
כז וְהַקְרַבְכוֹן עֲלֵתָא לְאִתְקַבֵּל בְּרַעוּא קָדָם יי תוֹרִין בְּנֵי תוֹרֵי תְרִין וּדְבַר חַד שְׁבַע אֲמִרִין בְּנֵי שָׁנָא:

(כח) וּמִנְחָתָם סֶלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִים לֶפֶר הָאֶחָד שְׁנֵי עֶשְׂרִים לְאִיל הָאֶחָד:
כח וּמִנְחָתְהוֹן סֶלֶתָא דְּפִילָא בְּמִשַּׁח תִּלְתָּא עֶשְׂרִין לְתוֹרָא חַד תְּרִין עֶשְׂרִין לְדְבָרָא חַד:

(כט) עֲשׂוּן עֲשׂוּן לִפְנֵי הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַפְּבָשִׁים:
כט עֲשׂוּנָא עֲשׂוּנָא לְאַמְרָא חַד לְשִׁבְעָא אֲמִרִין:

(ל) שְׁעִיר עִזִּים אֶחָד לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם:
ל צִפִּיר בֵּר עִזִּין חַד לְכַפֵּרָא עֲלִיכוֹן:

(לא) מִלֵּכָד עֲלֵת הַתָּמִיד וּמִנְחָתוֹ תַעֲשׂוּ תְּמִימִם יִהְיוּ-לָכֶם וְנִסְפִּיהֶם: פ
לא פֵּר מַעֲלַת תְּדִירָא וּמִנְחָתָהּ תַּעֲבֹדוּן שְׁלָמִין יְהוֹן לְכוֹן וְנִסְפִּיהוֹן:

כז"י • תְּמִימִם יִהְיוּ-לָכֶם וְנִסְפִּיהֶם • אִף הַנִּסְכִּים יִהְיוּ תְּמִימִים; לְמַדוּ רַבּוֹתֵינוּ (מנחות פז) מִכָּאן, שֶׁהֵינִי שֹׁהַעֲלָה קִמְחִין פָּסוּל לְנִסְכִּים.

כט (א) וּבַחֲדָשׁ הַשְּׂבִיעִי בְּאֶחָד לַחֲדָשׁ מִקְרֵא-קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל-מִלֻּאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם:
כט א וּבִכְרִחָא שְׁבִיעָאָה בְּחַד לְיִרְחָא מְעַרַע קֹדִישׁ יְהִי לְכוֹן כָּל עֲבִידַת פְּלִחָן לֹא תַעֲבֹדוּן יוֹם יִבְבָּא יְהִי לְכוֹן:

ספורנו

(כו) בְּשִׁבְעַתֵיכֶם. בְּשִׁבְל "שִׁבְעַת" וְטַעַם בִּי"ת בְּתִיבַת "בְּשִׁבְעַתֵיכֶם" (שמואל ב ג, כז), "בְּלֶחֶם נִשְׁכְּרוּ" (ויקרא יז, יא), "בְּכֶד" (שמואל א ב, ד). תורה כז
חֲקוֹת קָצִיר" (ירמיה ה, כד) שְׁשִׁמְרֵתִי לָכֶם. כְּטַעַם "בְּנֶפֶשׁ יִכְפֹּר" (ויקרא יז, יא), "בְּכֶד" (שמואל א ב, ד). תורה כז

ב ותעבדון עלתא לאתקבלא ברעוא קדם יי
תור בר תורי חד דכר חד אמרין בגי שנא
שבועא שלמין:

ג ומנחתם סלת בלולה בשמן שלשה עשרנים
לפר שני עשרנים לאיל:

ד ועשרון אחד לכבש האחד לשבעת הכבשים:

ה ושעיר-עזים אחד חטאת לכפר עליכם:
עליכון:

ו בר מעלת ירחא ומנחתה ועלת תדירא
ומנחתה ונספיהון כדחזי להון לאתקבלא
ברעוא קרפנא קדם יי:

ז"י • מלבד עלת החדש • מוספי ראש חדש, שהוא ביום ראש השנה.

ז ובעשור לחדש השביעי הזה מקרא-קדש יהיה
לכם ועניתם את-נפשותיכם כל-מלאכה לא תעשו:
עבדמא לא תעבדון:

ח ותקרבון עלתא קדם יי לאתקבלא ברעוא
תור בר תורי חד דכר חד אמרין בגי שנא
שבועא שלמין יהון לכוון:

ט ומנחתהון סלתא דפילא במשח תלתא
עשרונים לתורא תרין עשרונים לדכרא חד:

י עשרוןא עשרונא לאמרא חד לשבעא
אמרין:

יא צפיר בר עזין חד חטאתא בר מחטאתא
דכפוריא ועלת תדירא ומנחתה ונספיהון:

את אלה ונספיהם. וכן כל "ונספיהם" האמורים בכל
המועדות, חוץ משל קרבנות החג, שכל "ונספיהם",
"ונספיהם", "ונספיהם" שבהם, מוספים על התמיד
ואינן לשון צווי, שהרי נספיהם של מוספין כתובין
לעצמן בכל יום ויום.

(ב) וַעֲשִׂיתֶם עֹלָה לְרִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פֶּר בֶּן־בֶּקָר
אֶחָד אֵיל אֶחָד כִּבְשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם:

(ג) וּמִנְחָתָם סֶלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִינִים
לִפְר שְׁנֵי עֶשְׂרִינִים לְאֵיל:

(ד) וְעֶשְׂרֹן אֶחָד לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכִּבְשִׁים:

(ה) וּשְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד חַטָּאת לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם:

(ו) מִלֶּבֶד עֹלֶת הַחֹדֶשׁ וּמִנְחָתָהּ וְעֹלֶת הַתָּמִיד
וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפֵיהֶם כַּמִּשְׁפָּט לְרִיחַ נִיחֹחַ אִשֶּׁה
לַיהוָה: ׀

(ז) וּבַעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה
לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם כָּל־מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ:

(ח) וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה לַיהוָה רִיחַ נִיחֹחַ פֶּר בֶּן־בֶּקָר
אֶחָד אֵיל אֶחָד כִּבְשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם
יִהְיוּ לָכֶם:

(ט) וּמִנְחָתָם סֶלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִינִים
לִפְר שְׁנֵי עֶשְׂרִינִים לְאֵיל הָאֶחָד:

(י) עֶשְׂרֹן עֶשְׂרֹן לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכִּבְשִׁים:

(יא) שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד חַטָּאת מִלֶּבֶד חַטָּאת הַכִּפְּרִים
וְעֹלֶת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפֵיהֶם: ׀

ז"י • מלבד חטאת הכפרים • שעיר הנעשה בקנים
האמור ב"אחרי מות", שגם הוא חטאת. ועלת
התמיד • ומלבד עולת התמיד, תעשו עולות הללו.
ונספיהם • מוסב על המוספין כתובים ועל "תעשו"
והוא לשון צווי. מלבד עולת התמיד ומנחתה, תעשו

♦ שבת קודש כ"ד תמוז ♦

(יב) וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל־מְלֹאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ וְחַגְתֶּם חַג לַיהוָה שִׁבְעַת יָמִים:

יב וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹמָא לַיְרֵחָא שְׁבִיעָאָה מְעֻרַע קֹדֶשׁ יְהִי לְכוּן כָּל עֲבִידַת פְּלִחְנָא לֹא תַעֲבֹדוּן וְתַחֲגֹגוּן חֲגָא קֹדֶשׁ יִי שְׁבַעַא יוֹמִין:

(יג) וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה אִשֶּׁה רִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֵי אֵילִם שְׁנַיִם כִּבְשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה עֶשְׂרֵי תְּמִימִם יִהְיוּ:

יג וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָתָא קֶרְבַּן דְּמִתְקַבֵּל בְּרַעְוָא קֹדֶשׁ יִי תוֹרִין בְּנֵי תוֹרֵי תַלְתָּה עֶשְׂרֵי דְכָרִין תָּרִין אֲמָרִין בְּנֵי שָׁנָא אַרְבַּעַא עֶשְׂרֵי שְׁלָמִין יִהְיוּ:

(יד) וּמִנִּחְתָּם סֹלֶת בָּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים לִפְרֵי הָאֶחָד לְשֹׁלֶשֶׁה עֶשְׂרֵי פָרִים שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לְאֵיל הָאֶחָד לְשְׁנֵי הָאֵילִם:

יד וּמִנִּחְתָּהוֹן סוּלְתָא דְּפִילָא בַּשֶּׁמֶשׁ תַּלְתָּה עֶשְׂרוֹנִין לְתוֹרָא חַד לְתַלְתָּה עֶשְׂרֵי תוֹרִין תָּרִין עֶשְׂרוֹנִין לְדְכָרָא חַד לְתָרִין דְּכָרִין:

(טו) וְעֶשְׂרוֹן עֶשְׂרוֹן לִפְבֹּשׁ הָאֶחָד לְאַרְבָּעָה עֶשְׂרֵי כִבְשִׂים:

טו וְעֶשְׂרוֹנָא עֶשְׂרוֹנָא לְאַמָּרָא חַד לְאַרְבַּעַת עֶשְׂרֵי אֲמָרִין:

(טז) וְשְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד חַטָּאת מִלֵּבֶד עֹלֹת הַתָּמִיד מִנִּחְתָּה וְנִסְפָּה: ׀

טז וְצִפִּיר בֶּר עִזִּין חַד חַטָּאתָא בֶּר מַעֲלַת תְּדִירָא מִנְחָתָה וְנִסְפָּה:

(יז) וּבַיּוֹם הַשְּׁנִי פָרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי אֵילִם שְׁנַיִם כִּבְשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה עֶשְׂרֵי תְּמִימִם:

יז וּבִיּוֹמָא תַנְיָנָא תוֹרִין בְּנֵי תוֹרֵי תָרִי עֶשְׂרֵי דְכָרִין תָּרִין אֲמָרִין בְּנֵי שָׁנָא אַרְבַּעַא עֶשְׂרֵי שְׁלָמִין:

(יח) וּמִנִּחְתָּם וְנִסְפִּיהֶם לְפָרִים לְאֵילִם וּלְכִבְשִׂים בַּמִּשְׁפָּט:

יח וּמִנְחָתָהוֹן וְנִסְפִּיהוֹן לְתוֹרִין לְדְכָרִין וּלְאַמָּרִין בְּמִנְחָתָהוֹן בְּדַחֲזִי:

תשעים ושמונה קללות שבמִשְׁנֵה תוֹרָה. בַּשְּׁנֵי נֶאֱמַר: "וְנִסְפִּיהֶם" עַל שְׁנֵי תְּמִידֵי הַיּוֹם, וְלֹא שְׁנֵה הַלְשׁוֹן אֶלָּא לְדָרֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁאֱמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוֹם לְבִרְכָּה (שבת ק"ג ע"ב): בַּשְּׁנֵי - וְנִסְפִּיהֶם, בַּשְּׁשִׁי - וְנִסְפִּיָּהּ, בַּשְּׁבִיעִי - כְּמִשְׁפָּט - מ"ם יו"ד מ"ם, הָרִי פֶּאן "מִים", רָמַז לְנִסּוּף הַמִּים מִן הַתּוֹרָה בְּחָג.

כ"י - וּמִנְחָתָם וְנִסְפִּיהֶם לְפָרִים • (סוכה נו) פָּרֵי הַחֹג שְׁבָעִים הֵם, כְּנֶגֶד שְׁבָעִים אֲמוֹת עוֹבְדֵי גִילּוּלִים שְׁמִתְמַעֲטִים וְהוֹלְכִים, סִימָן כְּלִיָּהּ הִיא לָהֶם, וּבִימֵי הַמִּקְדָּשׁ הָיוּ מְגִנִּין עֲלֵיהֶם מִן הַסּוּרִין. וְלִכְבְּשִׂים • כְּנֶגֶד יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרָאוּ (ידמיה א): "שֵׁה פְּזוּרָה", וְהֵם קְבוּעִים. וּמִנְיָנָם תְּשָׁעִים וּשְׁמוֹנֶה, לְכָלֹת מִהֶם

(יט) וְשְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד חַטָּאת מִלֵּבֶד עֹלֹת הַתָּמִיד מִנִּחְתָּה וְנִסְפָּה: ׀

יט וְצִפִּיר בֶּר עִזִּין חַד חַטָּאתָא בֶּר מַעֲלַת תְּדִירָא וּמִנְחָתָה וְנִסְפִּיהוֹן:

(כ) וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי פָרִים עֶשְׂתֵּי־עֶשְׂרֵי אֵילִם שְׁנַיִם כִּבְשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה עֶשְׂרֵי תְּמִימִם:

כ וּבִיּוֹמָא תְּלִיתָאָה תוֹרִין חַד עֶשְׂרֵי דְכָרִין תָּרִין אֲמָרִין בְּנֵי שָׁנָא אַרְבַּעַא עֶשְׂרֵי שְׁלָמִין:

(כא) וּמִנְחָתָם וְנִסְפֵיהֶם לַפְּרִים לְאִילָם וּלְכֹבְשִׁים
בַּמִּסְפָּר בַּמִּשְׁפָּט:

(כב) וישעיר חטאת אחד מלבל עלת התמיד
ומנחתה ונספה: ם

(כג) וּבַיּוֹם הַרְבִּיעִי פָּרִים עֲשֶׂה אִילָם שְׁנַיִם כֹּבְשִׁים
בְּנִי־שָׁנָה אֲרֵבְעָה עֶשֶׂר תְּמִימִם:

(כד) מִנְחָתָם וְנִסְפֵיהֶם לַפְּרִים לְאִילָם וּלְכֹבְשִׁים
בַּמִּסְפָּר בַּמִּשְׁפָּט:

(כה) וישעיר־עִזִּים אחד חטאת מלבל עלת התמיד
מנחתה ונספה: ם

(כו) וּבַיּוֹם הַחֲמִישִׁי פָּרִים תִּשְׁעָה אִילָם שְׁנַיִם כֹּבְשִׁים
בְּנִי־שָׁנָה אֲרֵבְעָה עֶשֶׂר תְּמִימִם:

(כז) וּמִנְחָתָם וְנִסְפֵיהֶם לַפְּרִים לְאִילָם וּלְכֹבְשִׁים
בַּמִּסְפָּר בַּמִּשְׁפָּט:

(כח) וישעיר חטאת אחד מלבל עלת התמיד
ומנחתה ונספה: ם

(כט) וּבַיּוֹם הַשִּׁשִּׁי פָּרִים שְׁמֹנֶה אִילָם שְׁנַיִם כֹּבְשִׁים
בְּנִי־שָׁנָה אֲרֵבְעָה עֶשֶׂר תְּמִימִם:

(ל) וּמִנְחָתָם וְנִסְפֵיהֶם לַפְּרִים לְאִילָם וּלְכֹבְשִׁים
בַּמִּסְפָּר בַּמִּשְׁפָּט:

(לא) וישעיר חטאת אחד מלבל עלת התמיד מנחתה
ונספיה: ם

(לב) וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי פָּרִים שִׁבְעָה אִילָם שְׁנַיִם כֹּבְשִׁים
בְּנִי־שָׁנָה אֲרֵבְעָה עֶשֶׂר תְּמִימִם:

כא ומנחתהוֹן וְנִסְפֵיהוֹן לְתוֹרִין לְדָרִין
וּלְאִמְרִין בְּמִנְגִּיהוֹן כְּדָחִזִּי:

כב וּצִפִּירָא דְחֻטָּאתָא חַד בַּר מַעֲלַת תְּדִירָא
וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפָּהּ:

כג וּבַיּוֹמָא רְבִיעָאָה תוֹרִין עֲשֶׂרָא דְדָרִין תְּרִין
אִמְרִין בְּנִי שָׁנָא אֲרֵבְעָא עֶשֶׂר שְׁלָמִין:

כד מִנְחָתָהוֹן וְנִסְפֵיהוֹן לְתוֹרִין לְדָרִין
וּלְאִמְרִין בְּמִנְגִּיהוֹן כְּדָחִזִּי:

כה וּצִפִּיר בַּר עִזִּין חַד חֻטָּאתָא בַּר מַעֲלַת
תְּדִירָא מִנְחָתָהּ וְנִסְפָּהּ:

כו וּבַיּוֹמָא חֲמִישָׁאָה תוֹרִין תִּשְׁעָה דְדָרִין תְּרִין
אִמְרִין בְּנִי שָׁנָא אֲרֵבְעָא עֶשֶׂר שְׁלָמִין:

כז וּמִנְחָתָהוֹן וְנִסְפֵיהוֹן לְתוֹרִין לְדָרִין
וּלְאִמְרִין בְּמִנְגִּיהוֹן כְּדָחִזִּי:

כח וּצִפִּירָא דְחֻטָּאתָא חַד בַּר מַעֲלַת תְּדִירָא
וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפָּהּ:

כט וּבַיּוֹמָא שְׁתִּיתָאָה תוֹרִין תְּמִנָא דְדָרִין
תְּרִין אִמְרִין בְּנִי שָׁנָא אֲרֵבְעָא עֶשֶׂר שְׁלָמִין:

ל מִנְחָתָהוֹן וְנִסְפֵיהוֹן לְתוֹרִין לְדָרִין
וּלְאִמְרִין בְּמִנְגִּיהוֹן כְּדָחִזִּי:

לא וּצִפִּירָא דְחֻטָּאתָא חַד בַּר מַעֲלַת תְּדִירָא
מִנְחָתָהּ וְנִסְפָּהּ:

לב וּבַיּוֹמָא שְׁבִיעָאָה תוֹרִין שִׁבְעָא דְדָרִין
תְּרִין אִמְרִין בְּנִי שָׁנָא אֲרֵבְעָא עֶשֶׂר שְׁלָמִין:

שיעור יומי לשבת קודש כ"ד תמוז ושנים מקרא ואחד תרגום - כט - פרשת פינחס פט

(ג) וּמִנְחָתָם וְנִסְפֵיהֶם לַפָּרִים לַאֲיִלִּים וְלִכְבָּשִׁים
בַּמִּסְפָּר בַּמִּשְׁפָּט:

(ד) וישַׁעִיר חטאת אחד מִלְבָּד עֲלֵת הַתְּמִיד מִנְחָתָהּ
וְנִסְפָּהּ: ם

(ה) בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם כָּל־מִלְאכָתְךָ
עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:

כ"י - עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם • עֲצוּרִים בַּעֲשִׂית מְלָאכָה.
(ספרי) דָּבָר אַחֵר: עֲצֶרֶת, עֲצֹרו מִלְּעֲשֹׂת. מְלָמַד, שֶׁשֶּׁעוֹן
לִינָה. וּמִדְּרָשׁוֹ בְּאַגְדָּה (סוכה נה): לִפִּי שֶׁכָּל יְמוֹת הַרְגֵּל

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ט עמ' 229)

עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם (כט, לה)
עֲצֶרֶת - לשון עֲצִירָה וקְלִיטָה. כָּל הַמְּשֻׁכּוֹת שֶׁנִּמְשְׁכוּ בְּחַג
הַסִּכּוֹת בְּדֶרֶךְ מִקִּיף, נִקְלָטוֹת בְּנֶפֶשׁ בַּפְּנִימִיּוֹת ("לָכֶם")
בְּשִׁמְיִי עֲצֶרֶת (לקוטי תורה). לִפִּי זֶה יֵשׁ לְבָאֵר מֶה שֶׁתִּרְגֹּם

(ו) וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה אֵשֶׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פֶּרֶךְ
אֶחָד אֵיל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנִי־שָׁנָה שְׁבַעַה תִּמְיָמָם:

כ"י - פֶּרֶךְ אֶחָד אֵיל אֶחָד • (אלו) כְּנָגֵד יִשְׂרָאֵל,
הַתְּעַבְּבוּ לִי מַעַט עוֹד, וְלִשְׁוֹן חֶבֶה הוּא זֶה כְּבָנִים
הַנִּפְטָרִים מֵאַבִּיהֶם וְהוּא אוֹמֵר לָהֶם: קָשָׁה עָלִי
פְּרִדְתְּכֶם, עֲכָבוּ עוֹד יוֹם אֶחָד. מִשָּׁל לְמַלְךְ שֶׁעָשָׂה
סַעֲדָה וְכו', כְּדֹאִיתָא בְּמִסְכַּת סָפָה (דף נה). וּבִמְדֻרָּשׁ רַבִּי

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ב עמ' 433)

פֶּרֶךְ אֶחָד אֵיל אֶחָד (כט, לו)
קָשָׁה עָלִי פְּרִדְתְּכֶם, עֲכָבוּ עוֹד יוֹם אֶחָד (רש"י). לְכַאוּרָה
הִיָּה לוֹ לוֹמַר קָשָׁה עָלִי פְּרִדְתְּנִי, וְהוּא הִלְשׁוֹן פְּרִדְתְּכֶם?
אַלֹּא רָמַז רָמַז לָנוּ, שֶׁהַפִּירוּד בֵּין הַקָּב"ה וּבִנְיִי־יִשְׂרָאֵל בָּא

(ז) מִנְחָתָם וְנִסְפֵיהֶם לַפָּר לַאֲיִל וְלִכְבָּשִׁים בַּמִּסְפָּר
בַּמִּשְׁפָּט:

(ח) וישַׁעִיר חטאת אחד מִלְבָּד עֲלֵת הַתְּמִיד
וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפָּהּ:

כ"ט (לה) עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם. כְּמוֹ שֶׁהַתְּבָאֵר בְּפֶרֶשׁת אֲמַר. תוֹרָה לוֹ
ספורנו

וְיָשָׁב אֶל־ה' תַּעֲשֹׂה לֹה' בְּמוֹעֲדֵיכֶם • דָּבָר הַקָּצוּב לַחֹבֶה • לְבַד מִנְּדָרֵיכֶם • אִם בְּאַתֶּם לַדֹּר קִרְבָּנוֹת בְּרִגְלֵי מִצְוָה הִיא בִידְכֶם, אוֹ נִדְרִים אוֹ נִדְבוֹת שֶׁנִּדְרַתֶּם

ל (א) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּכֹל אֲשֶׁר-צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה: פַּפּ

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל • לְהַפְסִיק הַעֲנִין, וְדַבְּרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל. לְפִי שְׁעָד פֶּאֶן דְּבָרָיו שֶׁל מָקוֹם, וּפְרִשְׁת נְדָרִים מִתְחַלֵּת בְּדַבּוּרוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, הַצֶּרֶף

לְהַפְסִיק תְּחִלָּה וְלוֹמַר, שְׁחֹזר מֹשֶׁה וְאָמַר פֶּרֶשֶׁה זֶה לְיִשְׂרָאֵל; שָׁאֵם לֹא כֵן, יֵשׁ בְּמִשְׁמַע שְׁלֹא אָמַר לָהֶם זֶה, אֲלֵא בְּפִרְשַׁת נְדָרִים הַתְּחִיל דְּבָרָיו:

קס"ח פסוקים, לחל"ק סימן. חסלת פרשת פינחס

הפטרות לציבור ולשמו"ת לקמן עמודים רנה - רס

המשך ביאור למס' זבחים ליום שבת קודש עמ' ב

עלו ירדו, ואלו מהם לא ירדו.
וְאֵלֹהִים שֶׁאֵם עָלוּ עַל הַמִּזְבֵּחַ יֵרְדוּ, אֵף עַל פִּי שְׂכָשְׁרִים הֵם, לִפִּי
שְׂאִינִים רֵאיוּנִים לְמִזְבֵּחַ. בְּשֵׁר קְדָשִׁים קְדָשִׁים, וּבְשֵׁר קְדָשִׁים קְדָשִׁים, וְהִנֵּה
וְהִנֵּה – וְהִנֵּה אֵם מִמִּנְחַת הַעֹמֶר וְיִשְׁתִּי הַלֶּחֶם וְלֶחֶם הַפָּנִים, וְיִשְׁתִּי
מִנְחָה – וְכֵן הַנּוֹתֵר מִן הַמִּנְחָה, שֶׁכָּל אֶלֹהִים וְאִנִּים נִקְטָטִים
עַל הַמִּזְבֵּחַ. וְהַקְטָטֵר שֶׁעָלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ הַחִיצוֹן תֵּרַד, לִפִּי שְׂאִינָה
רֵאיוֹהָ לַקְטָטָה עָלֶיהָ, אֵלֶּה עַל מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי.
עֵתָה מִפְרֹשֶׁת הַמִּשְׁנָה אֵת דִּין הַמִּחוּבָּר לַבְּהֵמָה: הַצֶּמֶר שֶׁבְּרֹאשִׁי
הַכֶּבֶשׂ וְשֶׁעַר שְׂבֻנוֹן יִשְׁטֹם שֶׁל עוֹלָה, וְהַעֲצֻמוֹת וְהַגִּידִים, וְהַקְרָנִים
וְהַתְּלָפִים – צִיפּוֹרִנִּים, כָּל אֶלֹהִים בְּמִן שֶׁהֵם מִחוּבָּרִים בְּגוֹף הַבְּהֵמָה
יֵעָלוּ עִמָּה עַל הַמִּזְבֵּחַ, שֶׁנֶּאֱמָר (וַיִּקְרָא א' ט') 'וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת הַכָּל
הַמִּזְבֵּחַ, וְהִינֵנּוּ שֵׁשׁ לִדְקָטִיר אֶת כָּל הַמִּחוּבָּר לַבְּהֵמָה, אֲבָל אֵם
פְּרִישׁוֹ מִן הַבְּהֵמָה, לֹא יֵעָלוּ עַל הַמִּזְבֵּחַ, לִפִּי שֶׁנֶּאֱמָר (וּבְרִישׁ יב כז)
'וְיִשְׁתִּי עוֹלֹתֶיהָ הַכֶּשֶׂה וְהָרֵם', וְיֵשׁ לְלִמּוּד מִכָּן שֶׁאֵין מִקְרִיבִים אֵלָּא
אֶת הַבֶּשֶׂר וְהָדָם בְּלִבָּד.

גמרא

הגמרא מביאה ברייתא המפרשת את דין המחובר לבמה: תנו
 ברכן בברייתא, נאמר (ויקרא טו) 'הקטיר כהן את הכל המזבח',
 ומתיבת 'הכל' יש ללמוד לרבות את העצמות והמדים והקנים
 והתלפים המחוברים בגוף ההבמה, שיעלו עמה למזבח. מבררת
 הברייתא, 'כול' – שמה נאמר שאפילו אם פשוט מן הבמה יעלו
 על המזבח, תלמוד לומר – לכך מלמדנו הכתוב (דברים יב) 'אשית
 עולותיך הקשר והדם', שאין להקטיר אלא את הבשר והדם בלבד.
 ממשיכה הברייתא ומבררת, 'אי כשר ודם' – אם צייתה התורה
 להקטיר רק את הבשר והדם,

מקדשם לענין כך שאם עלו לא ירדו, מכל מקום אם ירדו לא יעלו.
ועל כך אמר עולא בהם שלטה בהם האש כשהיו על המזבח
ישובו ויעלו.
ר' חנינא מפורא מתני אסיפא – רב חנינא מסורא היה שונה את
דינו של עולא על הסיפא, דהיינו על המשנה להלן, העצמות
והגידין והקרניים והשלפין – ציפורניים, בן זמן ששחזרין הם בגוף
הבהמה יעלה עמה על המזבח, אבל אם פרשו מן בשר הבהמה
קודם שעלתה על המזבח, לא יעלו. ואם כבר עלו על המזבח
ירדו. ועל כך אמר עולא, לא שנו חכמים דין זה שעצמות שפירשו
אף אם עלו על המזבח ירדו, אלא באופן שעדיין לא משלה בהן
האור – לא שלטה בהם האש כשהיו על המזבח, אלא אם כבר
משלה בהן האור לא ירדו מעל המזבח, ואפילו אם ירדו ישובו
ויעלו.
הגמרא מבארת את החילוק שיש בין שתי השיטות: מאן דמתני
אסיפא – רב חנינא מסורא ששונה את דינו של עולא על הסיפא
העוסקת בעצמות וגידים שאינם ראויים להקטרה, סובר שכל שכן
ארישא – קל וחומר שיש לומר דין זה אף על הרישא העוסקת
באיברי עולה ואימורים, שהיו ראויים להקטרה אם לא נפסלו,
שמעילה אש המזבח לקדשם שגם אם ירדו יעלו. ומאן דמתני
ארישא – אך רב מרי ששונה את דינו של עולא על הרישא. אלא
אסיפא לאו בני הקטרה נינהו – אבל בספיא יסבור שאין אומרים
דין זה, אלא אפילו אם שלטה האש בעצמות וגידים אם ירדו מן
המזבח לא יעלו, לפי שאינם בכלל דין הקטרת הקרבן, ועל כן לא
מועילה האש לקדשם.

משנה

26 משנה זו ממשיכה לעסוק בדין העולים על המזבח, אלו מהם אם

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אני"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת בתקפה עומדת, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - י"ח תמוז מפרק פח עד סוף פרק פט	יום רביעי - כ"א תמוז מפרק קד עד סוף פרק קה
יום שני - י"ט תמוז מפרק צ עד סוף פרק צו	יום חמישי - כ"ב תמוז מפרק קו עד סוף פרק קז
יום שלישי - כ' תמוז מפרק צז עד סוף פרק קג	יום שישי - כ"ג תמוז מפרק קח עד סוף פרק קיב
שבת קודש - כ"ד תמוז פרק כ מפרק קיג עד סוף פרק קיח	

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

[תמוז תרס"ו]

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל תהילים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהילים וכן היו אומרים גם את התהילים לפי שנות בניו ובנותיו באמרם שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה...

יום ראשון י"ח תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 190, פרק ו אמנם... עד עמ' צו, כנודע לי"ח.

אגרת התשובה

מתלבשת בלבוש של קליפה, אז, גם מי שחיב כרת או מיתה בידי שמים, מקבל חיותו, למרות שנכרת ונפסק חבל ההמשכה של שם הוי'. ולכן אין בזמן הגלות הסדר של "מת ממש" בחיבי כריתות ומיתה בידי שמים. אלא אפשר הדבר שהם יארכו ימים, דבר המאפשר, אגב, הזדמנות לחזור בתשובה ולתקן ענין הכרת או המיתה בידי שמים, וכיצא בזה.

אָמֵנָה, זְהוּ בְּזִמְנֵי שְׁחִי וְיִשְׂרָאֵל בְּמִדְרָגָה עֲלִיּוֹנָה, בְּשִׁחְיָתָהּ הַשְּׂכִינָה שׁוֹרָה בְּיִשְׂרָאֵל בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, וְאִזּוּ לֹא הָיוּ מִקְבָּלִים חַיּוֹת לְגוֹפֵם רַק עֲלִיָּדֵי נַפְשׁ הַאֱלֹקִית לְבָדָה, מִבְּחִינַת פְּנִימִיּוֹת הַשְּׂפָע שְׂמִשְׁפִּיעַ אֵין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא עֲלִיָּדֵי שֵׁם הַיְיִ"ה בְּרוּךְ־הוּא, בְּנוֹכַח לְעִיל. — וממילא, אם נפסק "חבל ההמשכה" משם הוי', לא היתה יכולת להמשיך לחיות, כאמור, שבשעה שעלידי ענין של כרת נכרת ונפסק "חבל ההמשכה" משם הוי' לנשמתו של יהודי, היתה "מת ממש", שכן לא היתה לו אפשרות לקבל חיותו.

אָךְ לְאַחַר שְׂיָרְדוּ מִמִּדְרָגָתָם, וְנִגְרְמוּ בְּמַעֲשֵׂיהֶם סוֹד גְּלוּת הַשְּׂכִינָה, — שהשכינה היא בגלות בקליפות וסטרוא-אחרא, שזה ענין של סוד, כיצד יתכן הדבר שהשכינה תהיה בגלות בקליפות, **כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: "וּבְשִׁפְעֵיכֶם שְׁלַחָה אִמְכֶם", —** "אמכם" היינו השכינה, "אם הבנים" (כמבואר בחלק א' ריש פרק נ"ב), כנסת ישראל, מקור נשמות ישראל, בחינת מלכות דאצילות. ובשם הוי' זה 'ה' תתאה' של שם הוי' שכאמור לעיל — משם בא "חבל ההמשכה" לנשמה, **דְּהֵינִי שְׂיָרְדָה הַשְּׂפָעַת בְּחִינַת ה"א תתאה —** של שם הוי', **הַנוֹכַח לְעִיל, וְנִשְׁתַּלְשַׁל מִמִּדְרָגָה לְמִדְרָגָה לְמַטָּה מַטָּה, עַד שְׁנִתְלַבְּשָׁה הַשְּׂפָעַתָּה בְּעֶשֶׂר סְפִירוֹת דִּנְגָה, —** בקליפת "נוגה" שהיא הקליפה שיש בה גם טוב, יש בה עשר ספירות לעומת עשר ספירות הקדושה, **הַמְשִׁפְעוֹת: שְׂפָע וְחַיּוֹת עֲלִיָּדֵי הַמְּזוּלֹת וְכָל צָבָא הַשָּׁמַיִם וְהַיָּרֵיחַ שְׁעָלֵיהֶם, לְכָל חַיֵּי הַנֶּשְׁמָה שְׂפָעוֹלָם הָיָה, —** שחיותם באה מקליפת "נוגה" על-ידי המזלות וצבא השמים והשרים, וְגַם לְכָל הַצּוּמָה, — שגם חיותם, המתבטאת בענין של צמיחה, שהם צומחים מקטן לגדול — באה גם כן מקליפת

1 **פָּרָק ו'.** בפרק ד', בו החל רבנו הזקן לפרש ענין התשובה על פי דרך
2 הודו, הקדים להסביר מה שמחפסוק ומדברי חכמינו ז"ל אנו יודעים,
3 שב"כרת" היה האדם מת לפני שימלאו לו חמשים שנה, וב"מיתה בידי
4 שמים" היה מת ממש לפני שימלאו לו ששים שנה, ומתעוררת על כך
5 השאלה: הרי ראינו הרבה
6 חיבי כריתות ומיתה בידי
7 שמים שחיו את שנותיהם
8 באריכות ימים ו"בנעימים"?
9 כדי להבהיר שאלה זו, הסביר
10 רבנו הזקן, שהנשמה היא
11 חלק משם הוי', וגם פנימיות
12 הנשמה וגם חיצוניותה הן
13 שתיהן באופן של "ויפח"
14 ("ויפח באפיו נשמת חיים").
15 כלומר, מפנימיות האלקות:
16 פנימיות הנשמה באה
17 מפנימיות שם הוי', ושם הוי'
18 הוא הרי הפנימיות שבאלקות.
19 וכן חיצוניות הנשמה
20 הנמשכת (בגוף) על-ידי הדיבור "נעשה אדם", היא גם כן באה מפנימיות
21 הדיבור. ושתייהן — פנימיות וחיצוניות הנשמה — הן באופן של "ויפח".
22 שבוה נכללות כל מדריגות ההמשכה של הנשמה כפי שהיא נמשכת
23 בגופו של יהודי, וכפי שהיא כבר נמצאת בתוך גופו של יהודי. על כל זה
24 נאמר "ויפח". דבר המלמד אותנו, שאופן המשכת החיות של נשמה,
25 הנמשכת מאלקות, היא באופן של "נפיקה". שבשעה שקיים דבר החוצץ
26 ומפסיק בין הנופח לבין הדבר אליו הוא נופח, אין חבל הנופח מגיע
27 למקום אליו הוא נופח (שלא כמו בדיבור, שגם אם יש דבר המפסיק,
28 אפשר לשמוע את הדיבור, כלומר, הדיבור מגיע לתעודתו למרות הדבר
29 המפסיק). בכך הסביר רבנו הזקן ענין ה"כרת", בדרך כלל הרי "יעקב חבל
30 נחלתו" שגם בחיצוניות הנשמה ישנו "חבל ההמשכה" של החיות
31 הנמשכת מהנשמה בגוף; אך בשעה שישנו דבר המפסיק, במיוחד ענין
32 של כרת רחמנא-ליצלן החותך את חבל ההמשכה — עלולה אז החיות
33 שמה"ויפח" שלא להגיע לנשמה שבגוף, וממילא היה משפיע הדבר
34 לחיות "מת ממש", שמי שהיה חייב כרת מת ממש לפני שימלאו לו
35 חמשים שנה, או מי שהיה חייב מיתה בידי שמים היה מת לפני שימלאו
36 לו ששים שנה. בפרק הנוכחי, פרק ו', יסביר רבנו הזקן, שכך היה רק
37 בשעה שהשכינה שרתה בישראל בבית המקדש, אז היתה כל חיותם של
38 בני ישראל רק מצד הקדושה, מהשפע הפנימי שהשפיע הקב"ה על-ידי
39 שם הוי'. ואילו בזמן הגלות, כשהשכינה בגלות, ואף חיותם של בני
40 ישראל יכולה להימשך באמצעות "קליפה" (כלומר, שחיות הקדושה

1. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שזהו מראה מדר' ישראל אז". 2. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "זהו בכללות העולם, ובנוגע לשכינה, וכן בפרט ובנוגע לאדם - עוד ענין". 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "היינו גם כאו"א בפ"ע". 4. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ועיין לקמן קמ, ב". 5. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "דלכאורה אינו מובן שעי" מעשה בני אדם יכוא גלות השכינה"? ועי' מביא ראי' וגם ביאור: א) ראי' — שכן הוא ב) ביאור — מפני שהיא אמכם". 6. ישעי' נ, א. 7. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בפ"ד — בנוגע לכללות העולם. בפ"ה — בנוגע לנשמה דכאו"א". 8. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ככח"א פ"ו". 9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בלאה"כ (ולא ע"י הגלות שבנדודי, כי אם מחטא עה"ד. ראה קמ, רע"א)".

32 הַסְטְרָא־אַחְרָא, – זאת כשהוא חושב, מדבר או עושה ענינים
33 של רע, או מְהִיכְלוֹת הַקְדָּשָׁה¹⁴ שִׁמְהֵם נִשְׁפָּעוֹת כָּל
34 מְחַשְׁבוֹת טוֹבוֹת וְקִדְּשוֹת וְכוּ', – כלומר, גם דיבורים
35 ומעשים טובים, שכל אלה מקבלים חיותם מהיכלות הקדושה.

36 כִּי "זֶה לְעֵמֶת זֶה עֲשֵׂה
37 הָאֱלֹקִים" וְכוּ'¹⁵. –

38 לעומת כל דבר
39 שבקדושה, יש כנגדו
40 בקליפה וסטרא־אחרא, וְהִיכְלוֹת הַסְטְרָא־אַחְרָא
41 מְקַבְּלִים וְיוֹנְקִים חַיּוֹתָם
42 מֵהַתְּלַבְּשׁוֹת

43 וְהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת הַשְּׁפָע
44 דַּעֲשֵׂר סְפִירוֹת דְּנֻהָ, –

45 איך השפע בא ויורד
46 ממדריגה למדריגה עד

47 שהשפע יורד בהיכלות
48 ה"סטרא אחרא", הַכְּלוּלָה

49 – קליפת "נוגה" כלולה,
50 מִבְּחִינַת טוֹב וְרָע, הִיא

51 בְּחִינַת "עֵץ הַדַּעַת" וְכוּ',
52 – בחינת עץ הדעת טוב ורע, שיש בו טוב ורע, כְּנוֹדֶעַ לְיוֹדְעֵי

53 תָּנָן. – ליודעי חכמת הקבלה. הרי, כיוון שיש בו טוב ורע, נמשך
54 משם אחרי ריבוי השתלשלות, הרע של היכלות ה"סטרא־

55 אחרא", שמשם מקבל האדם שפע כשהוא עושה ענינים של רע
56 במחשבה, דיבור או מעשה. להלן יסביר רבנו הזקן, מדוע האדם

57 החוטא – לא זו בלבד שהוא יכול לקבל חיות מ"סטרא־אחרא"
58 כשאר בעלי חיים, אלא שהוא יכול לקבל זאת ביתר שאת ויתר

59 עז, מפני שהוא ממשיך לקליפות תוספת יניקה מהשפעת
60 הקדושה, ומפני שהוא הוא הממשיך להן זאת, לכן הוא מקבל

61 החלק הראשון מההשפעה שהן משפיעות לאחר מכן,
62

1 "נוגה" על־ידי המזלות וצבא השמים והשרים, כְּמֵאֲמָר
2 רַבּוֹתֵינוּ וְזֵרוּנֵם לְכַרְכְּהָ¹⁰: "אֵין לָךְ כָּל עֶשֶׂב מִלְּמַחַ שְׁאֵין
3 לוֹ מָגֵל וְכוּ'". – "למעלה – המכה בו ואומר לו גדל", המשפיע
4 בו ענין הצמיחה מקטנות לגדלות. ומאחר שכל אלה מקבלים

5 חיותם על־ידי קליפת
6 "נוגה", לכן – וְאֵין יָכוֹל

7 גַּם הַחוּטָא וּפְשָׁעֵי¹¹
8 יִשְׂרָאֵל לְקַבֵּל חַיּוֹת

9 לְגוֹפֵם וְנַפְשָׁם הַבְּחִינּוֹת
10 – גם כן מקליפת "נוגה",

11 כְּמוֹ שְׁאֵר בְּעֵלֵי חַיִּים
12 מְמַשֵּׁ, – המקבלים חיותם

13 על־ידי קליפת "נוגה",
14 כְּמוֹ שֶׁבְּתוֹב¹²: – שקיים

15 מַצֵּב שֶׁהָאֵדָם הוּא "נִמְשָׁל"
16 בְּבִחְמוֹת נִדְמוֹ". –

17 משולים ודומים לבהמות,
18 וְאִדְרָכָה – להיפך, לא זו

19 בלבד שהוא גם יכול
20 לקבל חיותו מקליפה, כמו

21 בהמה ושאר דברים חיים

22 או צומחים שבעולם הזה, אלא הוא מקבל חיותו משם בְּיָתֵר
23 שְׁאֵת וְיֵתֵר עֵץ, – יותר מאלה, עַל־פִּי הַמִּבְנֵא מִזֵּהר הַקְדָּוֶשׁ

24 פִּרְשֵׁת פְּקוּדֵי, שֶׁכָּל שְׁפָע וְחַיּוֹת הַנִּשְׁפָּעוֹת לְאָדָם הַתַּחְתּוֹן
25 בְּשִׁעָה וְרִנֵּעַ שְׁעוֹשֶׂה הָרַע בְּעֵינֵי ה' בְּמַעֲשֵׂה או בְּדִבּוּר או

26 בְּהִרְהוּרֵי עֲבָרָה וְכוּ'¹³ – בשלשה לבושי מחשבה דיבור
27 ומעשה, הַכֹּל – כל השפע והחיות הללו, נִשְׁפָּע לוֹ מֵהִיכְלוֹת

28 הַסְטְרָא־אַחְרָא הַמִּבְנֵאִים שֶׁם בְּיָתֵר הַקְדָּוֶשׁ. – וישנם
29 היכלות שונים של קליפה וסטרא־אחרא, מהם באה החיות

30 למעשים, דיבורים ומחשבות השונים שחיותם היא מקליפה.
31 וְהָאָדָם הוּא בְּעַל בְּחִירָה אִם לְקַבֵּל הַשְּׁפָעוֹת מֵהִיכְלוֹת

יום שני י"ט תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' צו, והנה יעקב חבל... עד עמ' 192, נאמר וכו'.

אגרת התשובה

67 דְּרָדְרָמְשֵׁל, כְּמוֹ הַחֶבֶל
68 וְהֵנָּה¹⁴ שְׂרָאשׁוֹ אַחַד לְמַעְלָה

69 יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ כְּתִיב. עַד"מ כְּמוֹ הַחֶבֶל שְׂרָאשׁוֹ¹⁵ וְיֵאֱשׁוּ הַשְּׁנֵי לְמַטָּה, אִם
70 א' לְמַעְלָה וְרֵאשׁוֹ הַשְּׁנֵי לְמַטָּה אִם יִמְשֹׁךְ אֶדָם בְּרֵאשׁוֹ¹⁶ יִמְשֹׁךְ אֶדָם בְּרֵאשׁוֹ הַשְּׁנֵי

63 ובלשון רבנו הזקן: וְהֵנָּה,

64 "יעקב חבל נחלתו"¹⁶

65 בְּתִיב¹⁷, – נשמתו של

66 יהודי היא כמו חבל, עַל

10. ב"ר פ"י, ו. 11. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה צ"ל 'ופושע' לי יחיד". 12. תהלים מט, יב. 13. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וצע"ק מאי מרבה ב"וכו" – ואולי הכוונה ל"וגם אם אינו כו" (שבח"א פ"א) דל' 'וגם' משמע דאינו ענין בפ"ע לגמרי (דלכן אינו מפרטו בפ"ע – באגה"ת), אבל בכ"ז צריך ריבוי (ולכן מוסיף 'וכו')". 14. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה מאי קמ"ל? והביאור – שאדרבא הוא חידוש גדול, דאף דשולחא אמנם כו' ונתלבשה ב"ס דנוגה (כנ"ל), בכ"ז בבחירתו – יכול לקבל מהיכלות קדושה! ואולי יש לבאר: דאז אף שנתלבשה ב"ס דנוגה – קליפת נוגה (הלבוש – בטל להמלוכש, מתהפך לטוב ו) נכללת בקדושה – עדמשי"כ לעיל נד, סע"ב נא"כ – אינו כמשי"כ בס' הר"י ש"י קארף. וצ"ע. ועוד י"ל (ואולי שייך יותר לכאן, ממש"כ לעיל אך לאחר כו' האדם הוא בעל בחירה כו') דרך כשירדו ממדרי' האדם בעל בחירה לקבל חיותו מהיכלות דסט"א, משא"כ בזמן הבית, וכדלעיל ספ"ה. 15. קהלת ז, יד. 16. האזינו לב, ט. 17. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה הסגנון דדבר חדש קמ"ל –

35 כי ברכה והצלחה בבני ישראל הן דוקא על-ידי פרנסה בשמירת
36 שבת ודיני התורה בכלל. וזהו שאמרו רבותינו זכרונם
37 לברכה¹⁹: "אין בדינו לא משלות הרשעים וכו"²⁰ – שהם
38 חיים בטוב, "בדינו" דוקא, כלומר בזמן הגלות אחר החרבן.
39 – מפני שמקבלים אז חיות

40 מהקליפות. וזהו בחינת
41 גלות השכינה בביבול, –
42 כשם"ה תתאה" של שם
43 הוי' נמשך בקליפות,
44 להשפיע להיכלות
45 הסטרא-אחרא אשר
46 שנאה נפשו יתברך. –
47 יצטרך הקב"ה להשפיע
48 להן תוספת השפעה, יותר
49 מאשר הוקצב להן מראש
50 לינוק מקדושה, וזאת – כדי
51 שיהיה ענין הבחירה וענין
52 העבודה. וכשהאדם
53 עושה תשובה נכונה –
54 איך מסלק מהם –
55 מהקליפות, תהפיע
56 שהמשך – בהן, במעשיו
57 ומחשבותיו, כי
58 בתשובתו מחזיר

59 תהפיע השכינה למקומה. – והריו נטל מהן ההשפעה
60 שנמשכה בהן על-ידי "גלות השכינה" בתוכן. וזהו – מה שהמלה
61 "תשובה" היא "תשוב ה" (כמובא לעיל בפרק ד') מהזהר הקדוש,
62 ושובה של "ה' תתאה" היא "תשובה תתאה", תשוב ה' תתאה
63 – שבה מבחינת גלות, וכמו שכתוב²¹: "ושב ה' אלקינו" –
64 מקור נשמתך, את שבותך, כלומר עם שבותך, – הוא עצמו
65 ישוב עם שובר, וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה²²: "והשיב
66 לא נאמר וכו'": – אלא "ושב", והכוונה היא שהוא עצמו ישוב
67 מהגלות, על-ידי שיהיה שב מגלות, – שב "אלקינו" מקור
68 נשמתו, השכינה, מגלות.

1 - יענע וימשך אחריו גם ראשו הראשון כמה שאפשר לו
2 להמשך. וככה ממש בשרש נשמת האדם ומקורה מבחינת
3 ה' תתאה – ה' אחרונה של שם הוי', הנזכר לעיל, – שבשעה
4 שהוא עושה עבירה, הוא ממשיך ומוריד תהפיעה – של ה'

5 תתאה, משם שרשו
6 ומקורו, על-ידי מעשיו
7 הרעים ומחשבותיו עד
8 תוך היכלות הסטרא-
9 אחרא בביבול, שמשם –
10 מהיכלות הסטרא-אחרא,
11 הוא מקבל מחשבותיו
12 ומעשיו. – ולמרות
13 שהסביר לעיל, שבחיבי
14 כריתות נפסק "חבל"
15 ההמשכה משם הוי',
16 כיצד, אפוא, הוא יכול
17 על-ידי חבל זה להמשיך
18 תוספת יניקה לסטרא-
19 אחרא? – אלא שמובא
20 בחסידות, שרושם מהחבל
21 (חיצוניות החבל) נשאר,
22 ולכן הוא יכול על-ידיה
23 להמשיך תוספת יניקה
24 ב"סטרא-אחרא". ומפני

25 שהוא הוא הממשיך להם תהפיעה, לכן הוא נטל חלק
26 בראש, – חלק גדול יותר. אשר לכן, לא זו בלבד שהחוטא יכול
27 לקבל השפעתו מקליפות וסטרא-אחרא, אלא הוא מקבל יותר
28 השפעה ודי' למבין. – אלא, אף-על-פיכך כתוב בחסידות¹⁸,
29 שסוף סוף מן ההכרח שההשפעה תיפסק, כי יהודי יכול רק באופן
30 זמני לקבל השפעתו מסטרא-אחרא, ולא לזמן ממושך, כי אין זה
31 המקום שממנו עליו לקבל חיות. הרבי שליט"א הזכיר דבר זה
32 בשיחה קדושה, בשייכות לחיזוק שמירת שבת בבני ישראל, שיש
33 להסביר ליהודי, שהריוח שהוא רואה ר"ל מחילול שבת, עליו
34 לדעת, שהסוף של ריוח זה וניצול הריוח לא יכול להיות טוב,

קשה, שהרי כל הפרק שלפ"ז מדבר בענין זה? אבל באמת כן הוא, שבא לבאר ענין חדש ואף הפכי מהקודם – ועפ"ז מובנים כמה שינויים מפרק לפרק. – שזהו (כסיום הענין דהכתוב – ע"י) שיעקב – חבל נחלתו, סיום וקצה ההמשכה (ולכן קאמר ראשו כו' וקצהו), מלמעלמ"ט ע"י החבל. בפ"ו – הכתוב יעקב חבל נחלתו (כענין בפ"ע) (ולכן הוסיף כאן: יעקב חבל נחלתו כתיב) (ולכן בפמ"ה שא"צ לשלול ענין וביאור שקדמו – לא הוסיף "כתיב") והפכי מהנ"ל) – שהלמטה, "ראשו" (בנוגע לפעולה) השני, פועל על הראש (בנוגע לחיות) דלמע' וממשיך (ועוד ענין חדש) ומוריד כו' (היכלות כו') (שבזה ב' פרטים חדשים: ההחבל ממשיך לאחרים (ולא כבפ"ה) – ליעקב) – ירידה למטה מיעקב חבל – עד תוך היכלות כו' – שלזה מוכרח לתרץ: איך אפשר לחבל שתוריד למטה מהחבל? ולזה כופל שמשם מקבל כו', היינו שבאותו ענין יעקב מקבל (למטה מהמשפיע כו')¹⁸. קונטרס ומעין ע' 77-80. 19. אבות ד, טו. 20. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "דלשני הפי' (דהרע"ב) קשה הבידינו דוקא: (1) דרך רשעים צלחה – ה"ז שאלת ירמי' (יב, א) ומרע"ה (ברכות ז, א). (2) השלוה דבשביל לטרוך כו' – למה זה לזמן הגלות דוקא? משא"כ להמבואר בפנים – דבזמן הגלות דוקא – הרשע מקבל חיות (וגם יכול להיות בנעימים – כדלעיל רפ"ד) – ומקבל – בראש (וגם באיכות – היינו – שלוה) ובכ"ז אין בידינו כו' כלומר יצאנו כו'". ראה להלן עמוד 1239. 21. נציבים ל, ג. 22. מגילה כט, א.

יום שלישי כ' תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 192, פרק ז ואולם דרך... עד עמ' צז, ונרבה וכו'.

אגרת התשובה

פרק ז ואולם דרך האמת והישר לבחי' תשובה
תתא ה"א תתא ה"ל הם ב' דברים דרך כלל. הא' הוא לעורר רחמים העליונים ממקור הרחמים על נשמתו ונפשו האלקי שנפלה מאיגרא רמה חיי החיים ב"ה לבירא עמיקתא הן היכלות הטומאה והסט"א. ועל מקורה במקור החיים הוא שם הוי' ב"ה וכמ"ש וישב אל הוי' וירחמהו. פי' לעורר רחמים על השפעת שם הוי' ב"ה שנשתלשלה וירדה תוך היכלות הסט"א הטמאים להחיותם ע"י מעשה אנוש ותחבולותיו ומחשבותיו הרעות וכמ"ש מלך אסור ברהטים ברהיטי מוחא וכו' היא בחי'

1 פרק ז בפרק הקודם, פרק ו, הסביר רבנו הזקן, ש"תשובה תתאה",
2 שלפי פירוש הזהיר הקדוש הכוונה היא להשיב את ה' תתא של שם הוי'
3 למקומה – היא השבת השכינה מגלותה, כי עלידי חטאים ועוונות
4 נעשה ענין גלות השכינה, שההשפעה של ה' תתא שמשם הוי' (היא
5 בחינת השכינה), מקור
6 הנשמה, נמשכת רחמנא –
7 ליצול אל היכלות הקליפה
8 וה"סטרא-אחרא", ממנה
9 מקבל האדם חיות בשעה
10 שהוא עושה חטאים ועוונות,
11 ועלידי תשובה מחזיר האדם
12 את ההשפעה ומחזיר את
13 השכינה מגלותה.
14 ואולם, דרך האמת
15 והישר לבחינת תשובה
16 תתא, ה"א תתא
17 הנזכר לעיל – הם שני
18 דברים דרך כלל. – הרבי
19 שליט"א (באחת משיחות הקדוש) פירש דברי רבינו הזקן "דרך
20 האמת והישר" – שדוקא זוהי הדרך האמיתית והישרה
21 לתשובה תתא – על פי מה שלעיל (מיד בפרק א') אמר רבנו
22 הזקן, שעיקר ענין התשובה הוא "עזיבת החטא", שאם האדם
23 מחליט בלב שלם שלא לחזור יותר על מעשה חטא זה, הרי זו
24 כבר תשובה (הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וכאן – דורש
25 עבודה והכנה ארוכות – אלא שאף שעזיבת החטא ה"ז כו") אך
26 אין זה "דרך האמת", שהרי כשתשובה באה שלא בהכנה
27 מתאימה (דבר שרבנו הזקן עומד להסביר בפרק זה), אפשר אכן
28 שיתעורר בתשובה ויחליט בלב שלם על עזיבת החטא (הערת
29 כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וזה" תשובה וכו'), אך לא תהיה לה
30 קיום, וממילא אין זה אמת, כי אמת נקרא דבר שיש לו קיום,
31 כמו שכתוב: "שפת אמת תכון לעד"², וכדי שהתשובה תהיה
32 באמת (שיהיה לה קיום) נדרשת ההכנה לתשובה עליה ידון
33 בפרק זה. לכן אומר רבנו הזקן, ש"דרך האמת" לתשובה תתא
34 – היא עלידי ההכנה שהוא מסביר אותה להלן. ומה שרבנו
35 הזקן אומר "דרך הישר" הוא, כי אפשר שתהיה התעוררות
36 תשובה באמת, אך שתבוא לא עלידי דרך ישרה, אלא עלידי
37 איזו סיבה שהיא, סיבה שהיא עצמה יכולה להיות דבר שהוא
38 היפך מהכנה לתשובה, כפי שהיה בתשובתו של ר' אלעזר בן
39 דורדיא, שהסיבה להתעוררותו לתשובה היתה עלידי ענין לא
40 טוב ועלידי הדברים שאמרו לו אז, לכן אומר כאן רבנו הזקן,
41 שה"דרך הישר" להגיע לתשובה היא עלידי ההכנות שהוא

מסביר אותן להלן. ושני הדברים הם: האחד, – הדבר הראשון
להגיע לענין התשובה, הוא לעורר רחמים העליונים – של
הקב"ה, במקור הרחמים – שכן, ישנן שתי בחינות – "אב
הרחמן" ו"אב הרחמים"³: "אב הרחמן" היינו האב הרחום, האב
שיש בו, כביכול, מדת
הרחמים. ואילו "אב
הרחמים" היינו האב של
רחמים, מקור הרחמים,
והכוונה היא, הרחמים
שאינם מוגבלים ולמעלה
ממדת הרחמים שהיא
מדורה ושקולה –
והפירוש כאן הוא שיעורר
את המדה העליונה יותר
של רחמים, "רחמים
העליונים", על נשמתו
ונפשו האלקית, שנפלה
מאיגרא רמה – מגג גבוה,
כלומר ממדריגה עליונה ביותר, מ"איך-סוף" שהוא תני' התיים
ברוך-הוא – ומשם נפלה הנשמה לבירא עמיקתא – לבור
עמוק. "איגרא" ומדריגה בכלל הן גבוהות, והנשמה באה לא
מ"איגרא" סתם, אלא מ"איגרא רמה", מדריגה גבוהה ביותר,
ונפלה לא בבור סתם, שהוא מדריגה תחתונה, אלא בבור עמוק,
הן היכלות הטומאה והסטרא-אחרא, – כמוסבר בפרק
הקודם, שעלידי חטאים ועוונות יורדת הנשמה בהיכלות
הטומאה וה"סטרא-אחרא", ועל האדם לעורר עליה את
הרחמים העליונים, ועל מקורה – של הנשמה, במקור התיים,
הוא שם הוי' ברוך-הוא – כאמור לעיל, ששם הוי' הוא
מקור הנשמה, ועלידי ירדת הנשמה יורדת גם ההשפעה של
שם הוי' בגלות של קליפות ו"סטרא-אחרא", הרי שהרחמנות
היא גם על מקור הנשמה, הוא שם הוי', וכמו שכתוב: "וישב
אל הוי' וירחמהו", – "וירחמהו" הכוונה על שם "הוי'",
כלומר שיעורר רחמים על שם הוי', פירוש – מה הכוונה לעורר
רחמים על שם הוי' – הרי זה: לעורר רחמים על השפעת שם
הוי' ברוך-הוא, שנשתלשלה וירדה תוך היכלות
הסטרא-אחרא הטמאים להחיותם, – להמשיך בזן חיות,
עלידי מעשה אנוש – החטאים, ותחבולותיו, ומחשבותיו
הרעות; – שכן, גם עלידי מחשבות רעות בלבד, ממשיכים
חיות ב"סטרא-אחרא", וכמו שכתוב: "מלך אסור ברהטים"
– הקב"ה, מלך העולם, קשור ברהטים, ברהיטי מוחא וכו',
פירוש כ"ק אדמו"ר שליט"א: "די קארעטעס – אפטיילונגען פון

1. משלי יב, יט. 2. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וכב"ח א ספיי"ג". 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לקו"ת נשא כג, א. ושי"נ".
4. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ל' הש"ס חגיגה ה, ב. וברש"י שבש"ס נשמטה התיבה גג – ואיתא ברש"י דע"י". 5. ישעיה נה, ז.
6. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שה"ש ז, ו. ועיין הצ"צ שם. וצ"ע". 7. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הוסי' לתקור' ת"ר".

39 וְלִהְיוֹנֵי הַקְּלִיפָּה וְסִטְרָא־אַחְרָא, אֲשֶׁר כָּל חַיּוֹתָהּ הִיא רַק
40 בְּחִינַת גִּסּוֹת וְהִנְבְּהָה, – וּמִמִּילָא, כְּשִׁמְכִנְיָעִים וְשׁוֹבְרִים אוֹתָהּ,
41 נוֹטְלִים מִמֶּנָּה אֶת חַיּוֹתָהּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב¹¹: "אִם תִּגְבִּיהַּ כְּנֶשֶׁר
42 וְגו'", וְלֹכֵן – וְהַכְּנָעָה עַד עֶפְרַיִם מִמֶּשׁ – זוֹהִי
43 מִיתָתָהּ וּבִטּוּלָהּ. – שֶׁל

44 הַקְּלִיפָּה וְהַסִּטְרָא

45 אַחְרָא". וְהִינוּ, – עַל־יְדֵי

46 מֵה שׁוֹבְרִים וּמְכִנְיָעִים אֶת

47 הַקְּלִיפָּה וְהַסִּטְרָא

48 אַחְרָא? עַל־יְדֵי –

49 שֶׁהָאֵדָם פּוֹעֵל בְּקֶרֶב עֲצָמוֹ

50 "לֵב נִשְׁפָּר וְנִדְבָּח",

51 וְלִחַיּוֹת "נִבְּהָה בְּעֵינָיו

52 נִמָּאס" וְכו', – שֶׁכֵּן כְּפִי

53 שֶׁהוֹסֵב בְּפֶרֶק כ"ט בַּחֲלָק

54 הָרָאשׁוֹן, עֵינֵי הָאֵדָם, גַּם

55 בְּבִינּוֹנִי, וּבִפְרָט בָּאֵדָם

56 הַחוּטָא – הוּא נִפְשׁוֹ

57 הַבְּהִמִּית, וְעַל־יְדֵי שְׁהוּא

58 נִשְׁבֵּר, נִשְׁבֵּרֶת הָרִי גַם

59 נִפְשׁוֹ הַבְּהִמִּית (הַבָּאָה

60 מִקְּלִיפָּה), הָרִי שֶׁעַל־יְדֵי

61 זֶה הוּא שׁוֹבֵר וּמְכִנְיָע אֶת

62 הַקְּלִיפָּה וְהַסִּטְרָא־אַחְרָא.

63 וְכְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּזֹהֵר

64 הַקְּדוּשָׁה¹² עַל פְּסוּק¹³: "וְזָבְחִי אֱלֹקִים רוּחַ נִשְׁפָּרָה, לֵב נִשְׁפָּר

65 וְנִדְבָּח וְכו', – מֵהוּ הוֹבֵחַ לִשְׁם אֱלֹקִים? – כֹּאשֶׁר יֵשׁ רוּחַ

66 נִשְׁבֵּרָה", נִשְׁבֵּרֶת רוּחַ הַסִּטְרָא־אַחְרָא, וְעַל־יְדֵי מֵה נִשְׁבֵּרֶת רוּחַ

67 זוֹ? – עַל־יְדֵי "לֵב נִשְׁבֵּר", עַל־יְדֵיזֶה שִׁישׁ לָאֵדָם לֵב נִשְׁבֵּר, כְּפִי

68 שֶׁהוּא מִפְּרֵשׁ מִיַּד לַהֲלֹךְ, בִּי כָּל קְרָבָן מִן הַבְּהִמָּה – הוּא לִשְׁם

69 הַיּוֹיָה, הִיא מֵדַת הַרְחִיקִים, – לֹכֵן תְּמִיד נֹזֵחַ בְּקֶרֶבנוֹת שֶׁם

70 הוּי: "אֵדָם בִּי יִקְרִיב מִכֶּם קֶרֶבֶן לַהּוּי", "רִיחַ נִיחּוּחַ לַהּוּי"

71 וְכִדּוּמָה, אֲבָל לִשְׁם אֱלֹקִים, הִיא מֵדַת הַדִּין – אֵין מְקַרִּיבִין

72 קְרָבָן בְּהִמָּה, בִּירָאם – מֵהוּ כֵּן הַזִּבְחָה לִשְׁם אֱלֹקִים (הָעֵרַת כ"ק

73 אֲדָמוֹר שְׁלִיט"א: דְּכָתַב כֹּאן "זִבְחִי אֱלֹקִים"? לִשְׁפָּר וְלִהְיוֹנֵי

74 רוּחַ הַטְּמֵאָה וְהַסִּטְרָא־אַחְרָא, וְזֹהוּ "רוּחַ נִשְׁבָּרָה" – זֶהוּ

75 "זִבְחִי אֱלֹקִים", זִבְחָה לִשְׁם אֱלֹקִים. וְהִיא נִשְׁבָּרָה רוּחַ הַסִּטְרָא

76 אַחְרָא? בְּשֵׁה"ל נִשְׁפָּר וְנִדְבָּח" וְכו'¹⁴.

1 מוֹחַ וּוּאָ עַס לִיפֵן דִּי מַחֲשׁוֹבֹת (ע"ד רַהֲטִים שֶׁרָצִים בִּם הַמִּים),

2 כְּלוּמֵר, בְּמַחֲשׁוֹבוֹת הַחֹלְפוֹת שֶׁל הַמוֹחַ, שֶׁגַם עַל־יְדֵי הַמַּחֲשָׁבוֹת

3 הַחֹלְפוֹת בְּמוֹחַ, אִם הֵן מַחֲשָׁבוֹת רַעוּת, הֵנָּה עַל־יְדֵי זֶה הַמֶּלֶךְ

4 אֲסוּר, זֶה מְבִיא גְלוּת לַהֲשַׁפְעָה שִׁמְשֵׁם הוּי, הִיא בְּחִינַת גְלוּת

5 הַשְּׂכִינָה, – שֶׁהַשְּׂכִינָה,

6 בְּחִינַת מַלְכוּת דְּאֶצִּילוּת,

7 בָּאָה עַל־יְדֵיזֶה בְּגִלּוּת, 1

8 בְּנִזְכָּר לְעִיל. – בְּפֶרֶק 2

9 הַקּוּדֵם⁸. וְזֶמֶן הַמְּסַגֵּל לָזֶה 3

10 – שִׁיבֹל הָאֵדָם לַהֲרָגִישׁ 4

11 בְּרַחֲמָנוֹת שֶׁעַל נִשְׁמָתוֹ 5

12 וְעַל מְקוּרָה, וְלַעֲוֹר 6

13 רַחֲמִים הָעֲלִיּוֹנִים, הוֹמֵן 7

14 הַמְּסוּגֵל לִכְךָ, הוּא בְּתִקּוֹן 8

15 חֲצוּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב 9

16 בְּסִדּוּר בְּהֶעֱרָה, עֵינֵי שֶׁם 10

17 בְּאִרְבֵּיבוֹת. וְזֹהוּ שֶׁכָּתוּב 11

18 שֶׁם: – ב'תִּקּוֹן חֲצוּת" 12

19 "נִפְלָה עֲמֻרַת רִאשֵׁנוּ, 13

20 אוֹי נָא לָנוּ בִּי הַטְּאֵנוּ". 14

21 – שֶׁעַל־יְדֵי הַחֲטָאִים, 15

22 נּוֹפֶלֶת ה'עֲטֵרָה", מְקוֹר 16

23 הַנִּשְׁמָה. וְלָכֵן נִקְרָא 17

24 הַקְּדוּשָׁה־בְּרוּךְ־הוּא "מֶלֶךְ" 18

25 עֲלֹב" בְּפֶרֶק הִיכָּלּוֹת,

26 כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַרְמ"ק ז"ל, – רַבִּי מִשֶּׁה קוֹרְדוֹבִירוֹ זָכְרוּנוּ לְבִרְכָּה.

27 בִּי אֵין לָךְ עֲלֻבּוֹן גְּדוֹל מִזֶּה¹⁰. – מַגְלוּת הַשְּׂכִינָה בְּהִיכָלוֹת

28 הַטְּוֵמָאָה וְהַסִּטְרָא־אַחְרָא. וּבִפְרָט בְּאֲשֶׁר יִתְבַּוֵּן הַמִּשְׁכָּל

29 בְּגִדְלַת אֵין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא, מְמַלָּא כָּל עֲלָמִין – מַחִיָּה כֹל

30 הָעוֹלָמוֹת בְּחַיּוֹת פְּנִימִית מוֹתָאמֶת לְנִבְרָא, וְסוֹכֵב כָּל עֲלָמִין, –

31 מִקִּיף כֹל הָעוֹלָמוֹת, מַחִיָּה אוֹתָם בְּחַיּוֹת שֶׁלְמַעֲלָה מֵהֶם, חַיּוֹת זוֹ

32 הִיא רַק בְּבִחִינָה שֶׁל "מִקִּיף" עַל הָעוֹלָמוֹת, כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי

33 שְׁעוֹר שֶׁכָּלוּ וְהִבְנָתוֹ – יִתְעַמֵּק בְּגִדְלוֹת "אֵין־סוֹף" בְּרוּךְ־הוּא,

34 וְתִמְרָמֵר עַל זֶה מֵאֵד מֵאֵד: – שֶׁכֵּן, בְּהִבְיָנוּ גִדְלוֹתוֹ שֶׁל הַקֵּב"ה,

35 רַק אִזּוּ יִרְגִּישׁ אֶת הָרַחֲמָנוֹת הַגְּדוּלָּה שֶׁעַל נִשְׁמָתוֹ וְעַל מְקוּרָה,

36 וּמִיָּהוּ ה'מֶלֶךְ" שֶׁנִּמְצָא בְּגִלּוּת וּמִבּוּיָּשׁ – הָרִי זֶה מִשְׁפִּיעַ עָלָיו

37 מִמִּירּוֹת גְּדוּלָּה. זֶה הָרָאשׁוֹן מִשְׁנֵי הָדִבְרִים שֶׁהֵם "דֶּרֶךְ הָאֲמִת

38 וְהִישָׁר" לַתְּשׁוּבָה תִּתָּאֵה. וְהִבְיָנוּ, – הָדִבֵּר הַשֵּׁנִי, הוּא: לְבִיטָשׁ

8. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ויש לעיין בכ"ז בח"א פמ"ה (ובהגהות לשם – להצ"צ איכה ע' 22 [אוה"ת נ"ך ח"ב ע' א' נג]) בהשנייים וכו'". 9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "פ"י"ח". 10. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "נקרא כו' גדול מזה (ר"ח ש' היראה ספ"י – בשם "מור"י היינו הרמ"ק – הובא בשל"ה ש' האותיות מע' הלל, ובס' משנת חכמים לר"מ חגיזי סי' קעג)". 11. ירמיה מט, טז. עובדיה א, ד. 12. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ויקרא ה, א". 13. תהלים נא, יט. 14. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ג"כ – מהמובן מזה"ק".

יום רביעי כ"א תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' צז, והאיך נשבר הלב... עד עמ' 194, כנודע).

אגרת התשובה

והאיך נשבר הלב ונדכה. הנה מעט

מועיר הוא ע"י סיגופים ותעניות בדורותינו אלה שאין לנו כח להתענות הרבה כדוד המלך כמאמר רז"ל ע"פ ולבי חלל בקרבי שהרגו בתענית. אך עיקר הכנעת הלב להיות נשבר ונדכה והעברת רוח הטומאה וסמ"א הוא להיות ממארי דחושבנא בעומק הדעת להעמיק דעתו וכינתו שעה אחת בכל יום או לילה לפני תיקון חצות להתבונן במה שפעל ועשה בחטאיו בחי' גלות השכינה כנ"ל וגם [גרס] לעקור נשמתו ונפשו האלקי מחיי החיים ב"ה והורידה למקום הטומאה והמות הן היכלות הסמ"א ונעשית בבחי' מרכבה אליהם לקבל מהם שפע וחיות להשפיע לגופו כנ"ל. וזהו שאמרו רז"ל רשעים בחייהם קרויים מתים כלומר שחייהם נמשכים ממקום המות והטומאה (וכן מ"ש לא המתים יהללו כו' אינו כלועג לרש ח"ו אלא הכוונה על הרשעים שבחייהם קרויים מתים שמבלבלים אותם במחשבות זרות בעודם ברשעם ואינם חפצים

1 והאיך נשבר הלב ונדכה? הנה, מעט מועיר הוא על-ידי
2 סגופים ותעניות, בדורותינו אלה שאין לנו כח להתענות
3 הרבה כדוד המלך, - שצם הרבה, ועל-ידי זה הסיר לגמרי
4 את נפשו הבהמית שמצד הקליפה, כמאמר רבותינו זכרונם
5 לברכה¹⁵ על פסוק¹⁶:
6 "ולבי חלל בקרבי" -
7 שחרגו בתענית - שהרג
8 את היצר הרע בתענית,
9 ואילו אנו, שאין בכוחנו
10 לצום הרבה, רק מעט
11 מועיר בא על-ידי תעניות
12 וסיגופים. אך עקר
13 התענית הלב, להיות
14 נשבר ונדכה והעברת
15 רוח הטומאה וסמ"א -
16 אחרא, הוא להיות
17 מ"מארי דחושבנא¹⁸
18 בעמק הדעת, - לעשות
19 חשבון צדק, כפי שעושה
20 בעל החשבון, הבעל
21 הבית' עצמו, שנוגע לו
22 החשבון ביותר, להעמיק
23 דעתו וכינתו שעה
24 אחת¹⁷ בכל יום או
25 לילה לפני תיקון חצות,¹⁸ בתשובה כנודע).

26 להתבונן במה שפעל
27 ועשה בחטאיו בחינת גלות השכינה בנזק ל'על, -
28 שעל-ידי חטאים גורמים לגלות השכינה, וגם [גרס] לעקר
29 נשמתו ונפשו האלקית מחיי החיים ברוך-הוא, - מהקב"ה
30 שהוא חי החיים, והורידה למקום הטומאה והמות, הן
31 היכלות הסמ"א-אחרא, ונעשית - הנשמה, בבחינת מרכבה
32 אליהם - כמו שמרכבה בטלה לרוכב המנהיג אותה, כך בטלה
33 נשמתו לטומאה ולקליפות מדן היא מושכת את חיותה, לקבל
34 מהם שפע וחיות להשפיע לגופו, בנזק ל'על. - שהשפע
35 והחיות לגוף החוטא, באים מ'קליפה' ו'סטרא-אחרא'. וכשהוא
36 מתבונן ומתעמק בכל זה, נוצרת בו הכנעת הלב ולב נשבר,

37 שכפי שנאמר לעיל זהו הזבח¹⁸ לשם אלקים. וזהו שאמרו
38 רבותינו זכרונם לברכה¹⁹: "רשעים בחייהם קרויים מתים",
39 כלומר - "בחייהם", הכוונה בתוך החיות שלהם, שהחיות
40 עצמה היא ענין של מיתה, שחייהם נמשכים ממקום המות
41 והטומאה, - מהיכלות
42 ה"סטרא-אחרא", ענין של
43 טומאה ומות, היפך החיות
44 של קדושה. (וכן מה
45 שכתוב²⁰: "לא המתים
46 יהללו גו'", אינו כ"לעג
47 לרש" חס-ושלום²¹, - אין
48 הכוונה למתים ממש,
49 שכן, כשאומרים על מתים
50 ממש שאין הם יכולים
51 להלל את ה', יש בכך
52 משום לעג להם, אלא
53 הכוונה על הרשעים
54 שבחייהם קרויים מתים,
55 - ועליהם אומרים, שאין
56 הם יכולים להלל את ה',
57 שמבלבלים אותם
58 במחשבות זרות בעודם
59 ברשעם, ואינם חפצים
60 בתשובה, כנודע). -
61 שגם בשעה שהרשע רוצה
62 להלל את ה', מבלבלים

אותו במחשבות זרות, שהחילול לא יהא כדבעי, ומשום כך
אומרים עליהם "לא המתים יהללו גו'". הנה כל האמור, צריך
להביא אותו להיות "לב נשבר", כשהוא מתבונן שהוא כרת את
נשמתו ונפשו האלקית, מחיי החיים ברוך-הוא, והורידה למקום
מיתה וטומאה - זאת במי שעבר על איסור שיש בו כרת ומיתה
בידי שמים, שכפי שהוסבר לעיל, נכרתת על-ידי זה הנפש
משרשה. להלך, מוסיף רבנו הזקן, שגם מי שלא עבר על איסור
שיש בו כרת או מיתה בידי שמים - יכול גם הוא למצוא את
עצמו, שכרת את נפשו האלקית מחיי החיים, בדוגמא כפי
שהדבר הוא בכרת או במיתה בידי שמים:

15. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ירושלמי ברכות בסופה. ונזכר גם בח"א פ"א". 16. תהלים קט, כב. 17. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אף שבדוחק י"ל שהכוונה שעה אחת וע"ד השהי' קודם התפלה". 18. על מה שרבנו הזקן משתמש כאן במלה "זבח" (ולא "קרבן") מעיר הרבי שליט"א: "ראה בזה"ק שם - קרבן אלקים לא כתיב". 19. ברכות יח, ב. 20. תהלים קטו, יז. 21. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "דאיסור גמור הוא ועד כ"כ שאחז"ל לא יהלך כו' (ברכות יח, א)".

יום חמישי כ"ב תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 194, ואף מי שלא עבר... עד עמ' צח, כולן.

אגרת התשובה

ואף מי שלא עבר על עון כרת וגם

לא על עון מיתה בידי שמים שהוא הוצאת ז"ל וכה"ג

אלא שאר עבירות קלות. אעפ"כ מאחר שהן פוגמים

בנשמה ונפש האלקית וכמשל פגומת ופסיקת חבלים

דקים כנ"ל. הרי בריבוי החטאים יכול להיות פגם

כמו בלאו אחד שיש בו כרת או מיתה. ואפי' בכפילת

חטא אחד פעמים רבות מאד. כמו שהמשיל הנביא

החטאים לענן המאפיל אור השמש כמ"ש מחיתי כעב

פשעך הם עבירות חמורות [המבדילים] בין פגומת

השפעת שם הוי' ב"ה לנפש האלקית. כהבדלת ענן

עב וחשוך המבדיל בין השמש לארץ ולדרים עליה

עד"מ. וכענן חמאתך הן עבירות קלות שאדם דש

בעקביו המבדילים כהבדלת ענן קל וקלוש עד"מ.

והנה כמו שבמשל הזה אם משים אדם נגד אור

השמש בחלון מחיצות קלות וקלושות לרוב מאד הן

מאפילות כמו מחיצה אחת עבה ויותר. וככה ממש

הוא בנמשל בכל עונות שאדם דש בעקביו ומכ"ש

המפורסמות מדברי רז"ל שהן ממש כע"ז וג"ע וש"ד.

כמו העלמת עין מן הצדקה כמ"ש השומר לך פן יהי'

דבר עם לבבך בליעל כו' ובליעל היא עע"א וכו'.

והמספר בגנות חבירו היא לה"ר השקולה כע"ז וג"ע

וש"ד וכל הכועס כאלו עע"ז וכן מי שיש בו גסות

הרוח. וכהנה רבות בגמרא. ות"ת כנגד כולן כמאז"ל

ויתר הקב"ה על ע"ז וכו'. ולכן סידרו בק"ש שעל

1 ואף מי שלא עבר על עון כרת, וגם לא על עון מיתה בידי

2 שמים שהוא הוצאת זרע לבטלה וכהאי גוונא, – וכדומה,

3 אלא – עבר על שאר עבירות קלות, אף על פ"כ מאחר

4 שהן פוגמים בנשמה ונפש האלקית, וכמשל פגומת

5 ופסיקת חבלים דקים

6 בנזק ליעל – בפרק ה',

7 ש"חבל ההמשכה" של

8 הנשמה, הוא כמו חבל

9 השזור מתרי"ג (613)

10 פתילות, ובשעה שהוא

11 עובר על אחת מתרי"ג

12 המצוות, הרי זה כניטוק

13 פתילה אחת מהחבל, הרי

14 ברבוי החטאים יכול

15 להיות פגם כמו בלאו

16 אחד שיש בו כרת או

17 מיתה, ואפלו בכפילת

18 חטא אחד פעמים רבות

19 מאד²², כמו שהמשיל

20 הנביא החטאים לענן

21 המאפיל – על, אור

22 השמש, כמו שכתוב²³:

23 "מחיתי כעב פשעך" –

24 הם עבירות חמורות,

25 [המבדילים] בין פגומת

26 השפעת שם הוי' הן

27 לנפש

28 האלקית, כהבדלת ענן

29 עב וחשוך, המבדיל בין

30 השמש לארץ ולדרים

31 עליה²⁴ על-דרך משל; –

32 ומה שכתוב: "ובענן

33 חמאתך" – כענן קל, מחיתי, חטאתיך, – הן עבירות קלות

34 שאדם דש בעקביו, המבדילים כהבדלת ענן קל וקלוש

35 על-דרך משל. והנה, כמו שבמשל הזה, – מכיון אור

36 השמש, אם משים אדם נגד אור השמש בחלון מחיצות

37 קלות וקלושות לרב מאד, – מחיצות רבות דקות, הן

38 מאפילות – על אור השמש, כמו מחיצה אחת עבה, ויותר

39 – מכך, וככה ממש הוא בנמשל – בעבירות המשולות לעננים

22. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וכידוע הרא"ע ז"ל מר"ן (לפס"ד – בשו"ע או"ח סשכ"ח סט"ז – דאדה"ז) דאיסור מה"ת פחות מכשיעור אבל כמה פעמים – חמור מאיסור סקילה! (ומזה ראי' לא רק שהוא "כמר", אלא גם "ויותר" כדלקמן). 23. ישעיה מד, כב. 24. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה מיותר. וי"ל דזהו כבנמשל – ב' הענינים: ה"א תתאה (מל', ארץ), נפה"א (דרים עלי'). 25. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כתובות סח, א". 26. ראה טו, ט. 27. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ע"כ הוא ע"פ גמרא שם וסנה' קיא, ב". 28. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ערכין טו, ב". 29. זח"ב קפב, ב. רמב"ם הלכות דעות פ"ב ה"ג. 30. ראה סוטה ה, א. 31. פתיחתא לאיכה רבה אות ב' (בתחלתה). ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז.

23 – המבטל מצות תפלה, פוגם בַּאֲוֹת הָא – אחרונה של שם
24 הוי', וְכוּ'. – הרי, גם אם לא עבר על שום עבירות חמורות שיש
25 בהן מיתת בית־דין, ישנן גם עבירות אחרות שעל־פי "קבלה"
26 פוגמות בנפש באותה מדה של העבירות החמורות שיש בהן
27 מיתת בית־דין. ולכן על
28 האדם לקבל על עצמו

אגרת התשובה

29 בקריאת שמע, ד' מיתות
30 בית־דין, כדי לתקן את
31 הפגם שפגם בנפשו. וּמִזֶּה
32 יָבוֹל הַמְשָׁכִיל לְלִמּוּד –
33 בקשר לַשָּׂאֵר עֲוֹנוֹת
34 וְחַטָּאִים, – הערת כ"ק
35 אדמו"ר שליט"א: "לאיזה
36 אות שייכים – ובמילא
37 לאיזה מד' מיתות ב"ד" –

38 ובפסול תּוֹרָה כְּנֶגֶד בָּלֵן: – הנה מכל זה יכול האדם להגיע
39 ל"לב נשבר", בהתבוננותו בדעתו בפגם שפגם גם על־ידי
40 חטאים אחרים (ולא רק על־ידי חטא שיש בו כרת ומיתה בידי
41 שמים). זהו הדבר השני המביא ל"תשובה תאדה" – ה"לב
42 נשבר" שיש לו, השובר ומסיר את "רוח הטומאה" וה"סטרא"
43 אחרא, וממילא אפשר לו אז לחזור בתשובה ב"אמת", בחרטה
44 על העבר וקבלה טובה על להבא.

1 העבירות הללו – למרות שהן אינן עבירות שיש בהן כרת או
2 מיתה בידי שמים, אף־על־פִּי־כן הן מנתקות את הנפש האלקית
3 ממקורה בחיי החיים ברוך־הוא. וְלִכֵּן סָדְרוּ בְּקִרְיַאת שְׁמַע
4 שְׁעַל הַמְשָׁכִי, לְקַבֵּל עָלָיו ד' מִיתוֹת בֵּית־דִּין וְכוּ'. –
5 סקילה, שריפה, הרג וחנק,
6 וזאת גם על מי שלא עבר

7 אף פעם על עבירות
8 שעונשן מיתת בית־דין, כי
9 ישנן הרבה עבירות
10 הפוגמות בנפש כמו
11 העבירות שיש בהן עונש
12 מיתת בית־דין; מִלְכָּד
13 שְׁעַל־פִּי הַסּוֹד, – על־פי
14 ה"קבלה", כָּל הַפּוֹגֵם
15 בַּאֲוֹת יו"ד שֶׁל שֵׁם
16 הַיְיִוָּה – בָּאֵלּוּ נִתְחַבֵּב סְקִילָה, וְהַפּוֹגֵם בַּאֲוֹת הָא –
17 הראשונה של שם הוי', בָּאֵלּוּ נִתְחַבֵּב שְׂרָפָה, – והפוגם וּבַאֲוֹת
18 יו"י – של שם הוי', בָּאֵלּוּ נִתְחַבֵּב הָרֵג, – והפוגם וּבַאֲוֹת
19 הָאֵלֶּיךָ אַחֲרֹנָה – של שם הוי', בָּאֵלּוּ נִתְחַבֵּב חֲנֻק; וְהַמְשָׁכֵל
20 קְרִיַּאת שְׁמַע – פּוֹגֵם בַּאֲוֹת יו"ד, וְתַפְלִין – המבטל מצות
21 תפילין, פוגם בַּאֲוֹת הָא, – הראשונה של שם הוי', וְצִיצִית –
22 המבטל מצות ציצית, פוגם בַּאֲוֹת יו"י, – של שם הוי', וְתַפְלָה

יום שישי כ"ג תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' צח, פרק ח והנה אחרי... עד עמ' צח, מלפפתו וכו'.

63 המסוגל לחשבון הנפש (כפי שאמר לעיל). הרי אחרי חשבון
64 הנפש שלפני תיקון חצות או לפני קריאת שמע שעל המטה,
65 יכול האדם לבקש באמת בקשה זו. כִּי אֵין תִּקְבַּע בְּלִבּוֹ בַּאֲמַת
66 גָּדֹל הֶרְחָמְנוֹת עַל בְּחִינַת אֱלֻקוֹת שֶׁנִּפְשׁוֹ וְשִׁלְמַעְלָה, –
67 במקור נשמתו, כְּנֹזֶכֶר
68 לְעֵיל. – בפרק ז' –

אגרת התשובה

69 **פרק ח והנה אחרי העמקת הדעת בכל הנ"ל יוכל**
70 **לבקש באמת מעומקא דלבא כרוב**
71 **רחמין מחה פשעי וכו'.** כי אזי תקבע בלבו באמת
72 גודל הרחמנות על בחי' אלקות שבנפשו ושלמעלה
73 כנ"ל. ובוזה יעורר רחמים העליונים מי"ג מדה"ר
74 הנמשכות מרצון העליון ב"ה הנרמו בקוצו של יו"ד
75 שלמעלה מעלה מבחי' ההשפעה הנשפעת מאותיות
76 שם הוי'. ולכן הי"ג מדות הרחמים מנקים כל הפגמים
77 יו"ד, – של שם הוי',
78 שְׁלִמַעְלָה מַעְלָה מִבְּחִינַת הַהִשְׁפָּעָה הַנִּשְׁפָּעֶת מֵאוֹתִיּוֹת שֵׁם
79 הַיְיִוָּה. – כאמור בפרק הקודם, פרק ז', ישנן עבירות הפוגמות
80 באות יו"ד של שם הוי' או באות ה"א וכו' – ועל־ידי הפגם,

45 **פָּרָק ח** בפרק הקודם, פרק ז', הסביר רבנו הזקן שני דברים המהווים
46 הדרך האמיתית והישרה להגיע ל"תשובה תאדה": – ההתבוננות
47 ברחמנות הגדולה שעל נשמתו (ועל מקור נשמתו) – וחשבון הנפש
48 והתעמקותו בענין גלות השכינה, שהוא גרם על־ידי חטאיו; חשבון נפש
49 זה, מביא את האדם להיות
50 בעל "לב נשבר", שיש לו לב
51 שבור, ובכך הוא שובר את
52 רוח ה"סטרא־אחרא".
53 וְהֵנָּה, אַחֲרֵי הַעֲמַקָּת
54 הַדַּעַת בְּכָל הַנּוֹזֵכֶר לְעֵיל,
55 – ברחמנות הגדולה שעל
56 נפשו האלקית ועל
57 מקורה, ובמה שגרם על־
58 ידי חטאיו יוכל לִבְקֹשׁ
59 בַּאֲמַת מַעְמָקָא דְּלִבָּא –
60 מעומק הלב, את הבקשה שבפסוק: "בְּרַב רַחֲמִין מַחַה פְּשָׁעֵי
61 וְגו'", – זה הרי פסוק בפרק התהלים שאומרים בשעת "תיקון
62 חצות" וגם ב"קריאת שמע שעל המטה", שלפניהם הוא הזמין

32. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "השייכות לאגה"ת (שאינן ענינה ב' התפלות) – כי קשעה"מ ענינה גם חשבון הנפש ותשובה (ראה ג"כ ח"א ספ"ז)". 33. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "צ"ע שמביא כאן – ובכ' הפעמים – הוי' שבמילואו בגימ' נד. [בסידורו – מובא בלא מילוי]. 1. תהלים נא, ג.

20 תשובה ה"א תתאה למקומה, להתייחד ביה"ו, ודי למבין). –
 21 זוהי משמעות המלה "תשובה" – "תשובה" – "שה"א האחרונה
 22 של שם הוי' שבה לשלש האותיות הקודמות לה בשם הוי'
 23 להיות מאוחדת אתן. וכן ממש – נעשה למטה בנפש האלקית
 24 שבתאדם, שוב אין

25 עונותיכם מבדילים, –
 26 בין הנפש לבין אלקות,
 27 וכמו שכתוב: – לגבי י"ג
 28 מדות הרחמים: "ונקה" –
 29 מפרשים חכמינו ז"ל³ –
 30 "מנקה הוא לשבים",
 31 לרחץ ולנקות נפשם
 32 מלבושים הצואים, הם
 33 החיצונים – הקליפות
 34 המקיפות את האדם על-
 35 ידי חטאים ועוונות, כמו שכתוב בנמרא: "מלפפתו וכו'". –
 36 העבירה מלפפת ומקיפה את האדם ונעשית לבוש האדם החוטא
 37 – והכוונה לטומאה של העבירה, המקיפה את האדם כמו לבוש
 38 – והתשובה מנקה אותו מלבושים צואים אלה.

1 נפסקת ההשפעה משם הוי', שממנה באה חיות ליהודי, ונמשך
 2 ממנה חיות לקליפה ו"סטרא אחרא". אך בשעה שהוא ממשיך
 3 רחמים העליונים מ"ג מדות הרחמים, שהן באות מהרצון
 4 העליון שלמעלה משם הוי' – בא על-ידיה התיקון באותיות
 5 של שם הוי' ובהשפעת
 6 שם הוי' על נשמתו, כפי
 7 שרבנו הזקן מפרט מיד:
 8 ולכן – מפני שהן באות
 9 מדרגה זו, ה"ג מדות
 10 הרחמים מנקים כל
 11 הפגמים, וכמו שכתוב:
 12 – לגבי י"ג מדות הרחמים:
 13 "נשא עון ופשע ונקה",
 14 ושוב אין יניקה
 15 להחיצונים – לקליפות,
 16 והסטרא אחרא מהשפעת ה"א תתאה, כנזכר לעיל –
 17 שעל-ידי החטאים והעוונות, יש להן יניקה מה' תתאה של שם
 18 הוי' אך כאשר נמשך מ"ג מדות הרחמים – מנקה הדבר את
 19 העוונות והפשעים ואין להן יותר יניקה מה' תתאה. (ובזה)

אגרת התשובה

ובכ"ש נושא עון ופשע ונקה. ושוב אין יניקה
 להחיצונים והסט"א מהשפעת ה"א תתאה כנ"ל (ובזה)
 תשובה ה"א תתאה למקומה להתייחד ביה"ו וד"ל).
 וכן ממש למטה בנפש האלקית שבאדם שוב אין
 עונותיכם מבדילים וככ"ש ונקה מנקה הוא לשבים
 לרחץ ולנקות נפשם מלבושים הצואים הם החיצונים
 ככ"ש בנמ' מלפפתו וכו'.

יום שבת קודש כ"ד תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' צח, ומאחר שרוח עברה... עד עמ' 196, למלא וכו').

60 היא תשובה שלימה. והנה, בחינת יחוד זה – היחוד שהנשמה
 61 מתאחדת שוב אתו יתברך כפי שהיתה לפני שניתנה בגוף
 62 האדם, ותשובה זו, היא בחינת תשובה עלאה – תשובה
 63 עליונה הבאה, שלאחר תשובה תתאה, – לאחר התשובה
 64 התחתונה שהתבארה

65 לעיל. וכמו שכתוב
 66 בזהר הקדוש ב'רעיא
 67 מהימנא פרשת נשא,
 68 ותשובה עלאה היא,
 69 דיתעסק באוריתא
 70 בדחילו ורחימו דקדשא
 71 בריה הוא וכו', –
 72 שתשובה עילאה היא
 73 שיעסוק בתורה מתוך
 74 יראה ואהבה להקב"ה כו',
 75 דאיהו בן י"ה – בינה
 76 וכו' – אה, אומר בוודר
 77 שם, הוא זוכה לאות ו'
 78 שהיא בחינת בן י"ה, בינה. בינה שהיא בחינת תשובה עילאה
 79 (שובה של הדי"א הראשונה ("עילאה") של שם הוי' המרמות על
 80 מדרגת "בינה") מורכבת מ"בן י"ה" (האותיות שבמלה בינה),

39 ומאחר שרוח עברה ותתהרם⁵, – הרוח⁶ של מחילה וטהרה,
 40 עברה את הנפש וטהרה אותה, אין תוכל נפשם לשוב עד
 41 הוי"ה ברוך הוא ממש, ולעלות מעלה מעלה למקורה,
 42 ולדבקה בו יתברך ביחוד נפלא, כמו שהיתה מיוחדת בו
 43 יתברך בתכלית היחוד,
 44 במרם שנפחה ברוח פיו
 45 יתברך לירד – לרדת,
 46 למטה ולהתלבש בגוף
 47 האדם – אז היתה הרי
 48 הנשמה מאוחדת בתכלית
 49 היחוד עם הקב"ה. (וכמו)
 50 על-דרך משל, באדם
 51 הנפוח ברוח פיו, במרם
 52 שיוצא הרוח מפיו –
 53 הוא מיוחד בנפשו). – כך
 54 גם הנשמה לפני שניתנה
 55 בגוף האדם באופן של
 56 "ויפח", אז היתה הרי
 57 מאוחדת בתכלית אתו יתברך, וגם כעת (אחרי התשובה) תהיה
 58 שוב מאוחדת בתכלית אתו יתברך. וזו היא תשובה שלמה. –
 59 אופן התשובה, שהנשמה תהיה מאוחדת אתו יתברך בתכלית –

אגרת התשובה

ומאחר שרוח עברה
 ותתהרם אזי תוכל נפשם לשוב עד הוי' ב"ה ממש
 ולעלות מעלה מעלה למקורה ולדבקה בו ית' ביחוד
 נפלא. כמו שהיתה מיוחדת בו ית' בתכלית היחוד
 במרם שנפחה ברוח פיו ית' לירד למטה ולהתלבש
 בגוף האדם (וכמו עד"מ באדם הנפוח ברוח פיו במרם
 שיוצא הרוח מפיו הוא מיוחד בנפשו) וזו היא תשובה
 שלימה. והנה בחי' יחוד זה ותשובה זו היא בחי'
 תשובה עילאה שלאחר תשובה תתאה וככ"ש בזה"ק
 בר"מ פ' נשא ותשובה עילאה היא דיתעסק באוריי'
 בדחילו ורחימו דקדב"ה וכו' דאיהו בן י"ה בינה וכו'.

שהיא בחינת בן י"ה, בינה. בינה שהיא בחינת תשובה עילאה
 (שובה של הדי"א הראשונה ("עילאה") של שם הוי' המרמות על
 מדרגת "בינה") מורכבת מ"בן י"ה" (האותיות שבמלה בינה),

2. שלח יד, יח. 3. יומא פו, א. 4. סוטה ג, ב. 5. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "איוב לו, כא. ופי' שהרוח מטהר השחקים מעננים".
 6. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כמו במשל – שרוח מפזר ומבטל מציאות העננים – כך פעולת התשובה בהעב דפשע וכו'". 7.
 זח"ג כג, א.

- 1 והכוונה היא לאהבה ויראה הנולדות מחכמה ובונה שהן כנגד
- 2 י"ה של שם הוי'. (ומעלת בעלי תשובה על צדיקים
- 3 גמורים בזה היא, — שלכאורה, הרי ענין לימוד תורה ביראת
- 4 ה' ואהבת ה' אינו ענין
- 5 המיוחד לבעלי תשובה,
- 6 גם צדיקים גמורים 1 (ומעלת בעלי תשובה על צדיקים גמורים בזה היא
- 7 לומדים תורה ביראת ה' 2 כמ"ש בזה"ק פ' חיי שרה דאינון משכי עליהו ברעותא
- 8 ואהבת ה' במה, איפוא, 3 דלכא יתיר ובחילא סגי לאתקרבא למלכא וכו'):
- 9 מתבטאת מעלתם של
- 10 בעלי תשובה לגבי צדיקים? — הרי זה, כמ"ש שבתוב בזה
- 11 הקדוש פ' שרת חיי שרה, דאינון — בעלי התשובה, משכי
- 12 עליהו — ממשכים על עצמם, ברעותא דלכא יתיר — ביותר
- 13 "רעותא דלכא", רצון פנימי של הלב, ובחילא סגי — ביותר
- 14 כוח, לאתקרבא למלכא
- 15 וכו'): — להיות קרוב
- 16 יותר להקב"ה, בכך
- 17 מתבטאת מעלתם של
- 18 בעלי תשובה,
- 19 שהתקרבותם להקב"ה
- 20 היא ברצון ובתוקף חזק יותר מאשר הדבר בצדיקים גמורים.

אגרת התשובה

8. קכט, ב.

המשך ביאור למס' זבחים ליום חמישי עמ' א

- 1 אומר שמאחר ועלו לא ירדו, כיון שהיו ראויים מתחילה לעלות על
- 2 גבי המזבח, ורבי יהושע אומר, אף על פי שעלו ירדו, לפי שלא היו
- 3 ראויים להקטירם על אש המזבח, שהם אינו נשרף אלא נזרק, וכן
- 4 הנסכים אינם נשרפים אלא יורדים לשיטין.
- 5 המשנה מביאה שיטה שלישית בענין זה: רבי שמעון אומר, בין אם
- 6 הנהגה כשר ונסכים הבאים עמו פסולין, ובגון שיצאו חוץ למקומם
- 7 או נטמאו, ובין אם הנסכים כשרים מחמת עצמן, ואילו הנהגה שבאו
- 8 עמו פסול, ואפילו אם זה נזה — בין הזבח ובין הנסכים שעמו פסולין,
- 9 הדין הוא שאם עלו על גבי המזבח, הנהגה לא ירד, מאחר והמזבח
- 10 קדשו, ואילו הנסכים ירדו, לפי שסובר רבי שמעון שאין המזבח
- 11 מקדש פסולים אלא כשבאים מחמת עצמם ולא מחמת דבר אחר,
- 12 ולפיכך נסכים הבאים מחמת הזבח ירדו.

המשך ביאור למס' זבחים ליום שבת קודש עמ' א

- 1 מתרצת הגמרא: סיפא אהאן לכשרה — הסיפא של המשנה עוסקת
- 2 בבהמה כשרה חיה שעלתה על גבי המזבח, שצריך להורידה
- 3 ולשחטה למטה, ולפיכך נזהג בה דין הפשט וניתוח. מבררת
- 4 הגמרא: ופאי קמשמע לן — ומה חידוש בא התנא להשמיענו בדין
- 5 זה, הרי פשוט הדבר שצריך להורידה, כיון שלאחר שחיטה ניתן
- 6 לשוב ולהעלותה על המזבח. מבארת הגמרא: כוונת התנא
- 7 להשמיענו חידוש. דיש הפשט וניתוח בבהמה כשרה בראש המזבח,
- 8 דהיינו, שאם עבר ושחט בהמה כשרה בראש המזבח אין צריך
- 9 להורידה כדי להפשיט עורה ולנתח איבריה, אלא מותר לעשות
- 10 זאת בראש המזבח.
- 11 שבה הגמרא ומקשה: ולמאן דאמר — ולדעת הסובר שאין הפשט
- 12 וניתוח בבהמה כשרה בראש המזבח, אלא חייב להוריד הבהמה
- 13 ולהפשיטה ולנתחה למטה, מאי איכא למימר — מה יש לומר,
- 14 כלומר, כיצד ניתן לפרש את דברי המשנה המתירה להפשיט
- 15 ולנתח בראש המזבח.
- 16 מתרצת הגמרא: הך אהאן עסקין — באיזה אופן עוסקת המשנה
- 17 כאן, בגון שהיתה לו שעת הכושר ונפסלה. כלומר, לשיטה זו צריך
- 18 להעמיד את הסיפא של המשנה בבהמה שעלתה על המזבח
- 19 כשהיא כשרה, ולאחר שנשחטה ונזרק דמה נפסלה, ובאופן כזה
- 20 מותר להפשיטה ולנתח בראש המזבח, כיון שאם יורידנה שוב
- 21 לא יוכל להעלותה. ואף שבהמה שנפסלה להקרבה אינה בדין
- 22 הפשט וניתוח, מכל מקום כאן יש להפשיטה, כיון שהיתה ראויה
- 23 שעה אחת להקטרה, וכשיטת רבי אלעזר רבי שמעון היא, דאמר
- 24 (הלל ד.) שפינן שנינוקת הדים בכשרות והקריצה בשר שעה אחת —
- 25 והיה הבשר ראוי להקטרה במשך שעה אחת, אפילו אם אירע
- 26 בבהמה פסול לאחר מכן למטה מן המזבח ודינה בשריפה, מכל
- 27 מקום יפשיטה תחילה ועורה יתן לפתנים. ולפיכך אם נפסלה
- 28 כשהיא בראש המזבח, שקידשה המזבח שלא תרד, יפשיט עורה
- 29 וינתח איבריה בראש המזבח.
- 30 מקשה הגמרא: אם כדברך שלשיטה זו יש להעמיד את המשנה
- 31 בעולה שנפסלה, ואלא דקתני — דין זה ששינוי בתוספתא (פ"ט ה"ב),
- 32 לגבי עולה שעלתה חיה לראש המזבח ושחטה שם, כיצד הוא
- 33 עושה, מוריד את הקריבים למטה מן המזבח, ומדיחן — שוטפם מן
- 34 הפרש שבהן. ולכאורה יש לתמוה, למה לי — מדוע עושה כן, הרי
- 35 מאחר ובהמה פסולה היא, אם יוריד את הקריבים לא יהא רשאי
- 36 לשוב ולהעלותם על גבי המזבח.
- 37 מתרצת הגמרא: אלא הוי נעביר — כיצד נעשה באופן זה,
- 38 נקריבנהו בפיתיהו — האם נקריב הבהמה ביחד עם פירשה, והלא
- 39 אין לעשות כן, שהרי אמר הכתוב (מלאכי א' ח) 'הקריביו נא לפחתך
- 40 הירצך או הישא פניך', כלומר, אם תביא דורון גרוע לפני שר
- 41 ומושל, האם ירצך או ישא פניך, ומטעם זה אין להקריב לפני
- 42 הקדוש ברוך הוא את הקריבים עם הפרש שבהם.
- 43 מבארת הגמרא: אכן ודאי אין להקריב הבהמה עם פירשה, אלא
- 44 אנן הכי קאמרינן — אנו כך נתכוונו להקשות, מדיחן למה לי — מה
- 45 צורך יש להדיח את הקריבים לאחר הורדתם, הרי ממילא אסור
- 46 לשוב ולהעלותם על המזבח לאחר ההדחה, מאחר והבהמה
- 47 נפסלה.
- 48 מתרצת הגמרא: טעם הדבר שיש להדיח הקריבים, הוא משום דאי
- 49 מיתרמי בהו אחרניא — שאם יודמן כהן אחר, ולא ידע שקריבים
- 50 אלו פסולים הם להקרבה, נפיקנהו — יעלם ויקריבם על גבי המזבח.

שְׁלֹשָׁה מִיָּנִי הַתְּבוּנוֹת הֵם : א) הַתְּבוּנוֹת לְמוֹדִית, אַחֵר שְׁמִבִּין הָעֵינַן עַל בְּרִיו, הוּא מִתְּבוּנָן בְּעֵמֶק הָעֵינַן הַהוּא, עַד שֶׁהַשְׂכָּלִי מֵאִיר אָצִלוֹ. ב) שְׁקֹדֶם הַתְּפִלָּה, עֵינִינָה הָרָגַשׁ רִחוּת הָעֵינַן שְׁלֹמֹד, וְלֹא הָרָגַשׁ הַשְׂכָּלִי כְּמוֹ בַּהֲתוּבוֹנוֹת לְמוֹדִית. ג) שְׁבִתְפִלָּה, עֵינִינָה הָרָגַשׁ הָאֱלֻקוֹת שְׁבִהָעֵינַן שְׁלֹמֹד. שְׁלֹשׁ אֵלֶּה הֵם שְׁלִיכוֹת סֵלֶם הַהֲרָגָשָׁה, וְרַק בַּחֲסִדֵי ה' יִתְבָּרֵךְ עִמָּנוּ מְרֻגְשִׁים לְפַעְמִּים – דְּרַהֲעֵרֶט מֵעַן [=קוֹלֻטִּים] – אֱלֻקוֹת בְּלִי שׁוֹם עֲבוּדָה כָּלֵל, וְהוּא מִפְּנֵי מַעֲלַת הָעֲצָמוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּנִשְׁמָה, אָבֵל מַצַּד הָעֲבוּדָה שֶׁבִּכְחַ עֲצָמוֹ מִכְרָחִים שֶׁלֹּשׁ הַנ"ל.

יום
רביעי

שבת

כא תמוז

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: פנחס, שביעי עם פירש"י.

תהלים: קד"קה.

תניא: וביאור הענין . . . הוי' כו'.

אין מברכים שהתנינו בין המצרים ואפלו בשבת.

כתיב "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", בתוך כל אחד ואחד מישראל, שבכל אחד ואחד מישראל תוכיות נקדת פנימית לבבו הוא מקדש לשבתו יתברך. והנה מקום המקדש, גם בזמן הגלות והשמום, קדוש הוא. וכדאיתא בשמות רבה פרק ב', "אמר רבי אחא, לעולם אין השכינה זזה מפתל המערבי". וכל ענין השמום הוא בהבננים, וכן הוא גם במקדש הפרטי שבכל אחד ואחד מישראל, דהיסוד הוא שלם זך וטהור, וכמו שכתוב "אני ישנה ולבי ער", ואיתא [וישנו] במדרש רבה "אני ישנה מן המצות ולבי ער לגמילות חסדים, אני ישנה מן הצדקות ולבי ער לעשותן", דכל ענין השמום, רחמנא לצלן, שישנו בישראל, הוא רק בדגמת הבננים שמחוץ להיסוד, אבל היסוד המקדש הפרטי הוא בקדשתו.

יום
חמישי

יום ראשון

כב תמוז

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: מט"מ, פרשה ראשונה עם פירש"י.

תהלים: קו"קז.

תניא: פרק ה. והנה . . . כדלקמן.

אאמו"ר אמר: א חסידישער ווארט מאכט קלאר די קאפ און ריין די הארץ. א חסידישע הנהגה טובה מאכט ליכטיג אין שטוב. א חסידישער ניגון שטארקט די תקוה ובטחון בריינגט שמחה און שטעלט אוועק די הויז מיט דער הויז געזינד אין קרן אורה.

אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] אמר: פתגם חסידי מביא ל'ראש צלול' ומנקה את הלב. הנהגה טובה חסידית עושה אור בפית. נגון חסידי מחזק את התקנה והבטחון, מביא שמחה ומעמיד את הפית ואת בני הפית בקרן אורה.

יום
שישי

יום שני

כג תמוז

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: מטות-מסעי, שני עם פירש"י.

תהלים: קח"קב.

תניא: פרק ו. אמנם . . . צו לי"ח.

כאשר מטות ומסעי נפרדות, קורין - במנחת שבת, ב', ה' - ללוי עד סוף כל המסעות.

שבת
קודש

יום שלישי

כד תמוז

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: מטות-מסעי, שלישי עם פירש"י.

תהלים: קיג-קית.

תניא: והנה יעקב . . . נאמר וכו'.

מפתגמי הצ"צ: א פנימי איז, אז בעטען א ברכה אויף עבודה איז דאס אל ישעו בדברי הבל, און עס דארף זיין תכבד העבודה על האנשים.

מפתגמי ה"צמח צדק": "פנימי" הוא - שלבקש ברכה עבור 'עבודה' הרי זה "אל ישעו בדברי הבל", ונחוץ שיהיה "תכבד העבודה על האנשים".

התנגדות שכנים לשימוש חריג

יום ראשון י"ח תמוז ה'תשע"ח

וה'דרישה' (חור"מ סי' קנו סק"ג) הוסיף: 'הנכנסים והיוצאים' הם, בדרך כלל, אנשים שונים, "היום נכנס זה ומחר זה", ולכן אין כאן חזקה, אבל בעל החנות לגבי בני החצר "הוא הוא העושה את המלאכה תמיד" ומשום כך יש לו חזקה. אך לדעת כמה ראשונים (רשב"א, רמב"ן ב"ב שם) אין השכנים יכולים לעכב מחמת רעש של 'הנכנסים והיוצאים', כי אין הבדל בין רעש זה לרעש 'הפטיש והרחיים', ומחמתם נגד השימוש בחצר לחנות הוא משום שהנכנסים והיוצאים גורמים ל'ריבוי הדרך', היינו, ריבוי אנשים הנכנסים לחצר ויוצאים ממנה גורמים טורח לבני החצר, אבל העושה את מלאכתו בחנות והמכירה היא בשוק, ואין נכנסים ויוצאים - אף אם אינו מוחזק אינם יכולים למחות.

וה'שולחן ערוך' (חור"מ סי' קנו ס"ב) פסק כדעת הרמב"ם, "עושה מלאכתו בחנותו", ולא יכולים השכנים למחות "מאחר שכבר החזיק לעשות כן", אבל בתחילה יכולים למחות ולמנוע בידו. והרמ"א סובר כדעת הראשונים הנ"ל ש"כל מה שעושה בחנותו ובביתו אפילו לכתחילה אינו יכולין למחות".

הלכות שכנים פרק ו, הלכה יב: חנות שפחצר, יכולין השכנים למחות בידו ולומר לו: 'אין אנו יכולין לישן מקול הנכנסין והיוצאין', אלא עושה מלאכתו בחנותו ומוכר בשוק. אבל אינן יכולין למחות בידו ולומר לו: 'אין אנו יכולין לישן מקול הפטיש או מקול הרחיים', שהרי החזיק לעשות כן. ויש לעיין:

מדוע בחנות שבחצר יכולים השכנים למחות ולומר 'אין אנו יכולים לישון מקול הנכנסים והיוצאים', ואילו בעושה מלאכתו ('עושה כלים' כמבואר במשנה ב"ב כ"ב), בחנותו אינם יכולים למחות על 'קול הפטיש והרחיים', והרי קול הפטיש "יותר מונע השינה מקול הנכנסים והיוצאים"? ומבאר ה'מגיד משנה':

כאן מדובר, כדברי הרמב"ם, ש"החזיק לעשות כן", ואכן אם עדיין לא הוחזק לעשות מלאכתו יכולים השכנים לעכב גם את המלאכה בחנות בגלל הרעש של 'קול הפטיש והרחיים' המונע את שנתם. וההבדל בין שני המקרים הוא שבעושה מלאכתו בחנותו מועילה חזקתו לגבי עצמו, אך לגבי 'הנכנסים והיוצאים' שאינם מבני החצר - אין חזקתו חזקה.

איך נקבעת חזקת תשמישים?

יום שני י"ט תמוז ה'תשע"ח

אמרת לי לעשות' או 'הוכר הנזק ושתקת ולא מחית', אם טען הניזק 'עכשיו הוא שראיתי ולא ידעתי מקודם' או שאמר 'מחיתי כך', על הניזק להביא ראיה (שלא ידע או ראה ומחה), ומדוע אם כן כתב כאן שעל המחזיק להביא ראיה שבעל הכותל סייע עמו או ראה ולא מחה?

ותירץ:

דברי הרמב"ם לעיל הם רק אם קרוב לוודאי שהניזק קרוב לוודאי ראה מיד את הנזק ולכן עליו להוכיח שלא ראה, אך כאן, כששמעון חיבר את ראש הקורה בכותל בטיט, יכול בעל הכותל (הניזק) לומר 'אף שראיתי את הקורה לא הבחנתי שהיא מחוברת בטיט, והרי היא סוכת עראי ולא מחיתי כי יש לי זמן שלוש ימים'.

ולפי זה מוסיף ה'קצות החושן' (סי' קנ"ג סק"ד): בקורה שהוכנסה לסוכת עראי (שלא חיברה בטיט) שחזקתה בשלושים יום וכן בסוכת החג לאחר שבעת ימי החג (שבהם היא עראי), אין המחזיק צריך להביא ראיה אלא על בעל הכותל להביא ראיה שלא ראה את הקורה או שמיחה במחזיק.

הלכות שכנים פרק ח, הלכה ז: בתל שפין ראובן ושמעון... היה הבתל של ראובן לבדו, אין שמעון יכול להשתמש בו. חפר שמעון בבתל זה והכניס בו... קורת קפת עראי - כל שלשים יום, לא החזיק... לאחר שלשים יום - החזיק... ואם חפר ראש הקורה בבתל בטיט, מיד החזיק; והוא, שביא ראיה שראובן סייע עמו או ראה ולא מחה.

לדעת הרמב"ם המשתמש בנכסי חברו והלה לא מיחה בו, יש לו חזקה לאלתר ובעל הנכס אינו יכול לסלקו מהשתמשות זו. וכן כתב לעיל (הל' א) "המבקש להוציא זיו (בנין היוצא מן הכותל) מכותלו על אויר חצר חברו, בעל החצר מעכב עליו שהרי מזיקו בראיה... הוציא את הזיו ולא מיחה בו לאלתר בעל החצר, הרי החזיק בעל הזיו". ורק בקרקעות הצריכו חזקת שלוש שנים (מגיד משנה להלן פ"א ה"ד).

והוסיף כאן הרמב"ם שצריך המחזיק "שיביא ראיה שראובן [בעל הכותל] סייע עמו או ראה ולא מיחה". והקשה ה'כנסת הגדולה' (חור"מ סי' קנ"ג סק"א):

להלן (פ"א ה"ו) כתב הרמב"ם: מי שהחזיק בנזק שיש לו חזקה, כגון שפתח חלון לחצר חברו והמחזיק טוען 'אתה

יום שלישי כ' תמוז ה'תשע"ח

בין 'גרמא' בנזקין ל'גרמי'

הקשה ה'מגיד משנה' (הל' נזקי ממון פ"ד ה"ז):

כאן פסק הרמב"ם שהחזקה את התבואה או מנפץ את הפשתן ובאה רוח מצויה והוליקה את המון או את נעורת הפשתן והזיק לבני אדם, פטור לפי "שהרוח סייעה אותו"

הלכות שכנים פרק יא, הלכה ב: אם הוליקה הרוח המצויה את המון ואת העפר והזיקה בהן, הרי זה פטור מלשלם; שהרוח היא שסיעה אותו, ואין נזק זה פא מכה המזיק עצמו.

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ קה

ואינו אלא 'גרמא' בנזקין, כדעת רב אשי (בבא קמא ס, א). ואילו בהל' נזקי ממון (שם) כתב שאם ליבה את האש וגם הרוח ליבתה אותה והלכה האש והזיקה חייב, כדעת החולקים על רב אשי (שם) כי "הוא גרם, וכל הגורם להזיק משלם נזק שלם".

וה'כסף משנה' מחלק (שם):

בזריית התבואה ובניפוח הפשתן עשה מלאכה בתוך שלו והרוח היא שהולכה את המון או הנעורת והזיקה לבני אדם. וזהו שדייק הרמב"ם וכתב "אין נזק זה בא מכח המזיק". ואילו בליבה וליבתה הרוח את האש, הנזק בא מנכוחו שהרי ליבה את האש והרוח רק השלימה את ליבוי האש.

וב'שלטי הגבורים' (בבא קמא כה, א. בדפי הרי"ף) מחלק בין דין 'גרמא' ל'גרמי':

'גרמא' בנזקין פטור, ולכן בניפוח הפשתן ובזריית התבואה לא הוא היה הגורם הראשון ובפעולתו לא נעשה שום נזק, אלא הרוח היא שהגביהה אותם מהקרקע והולכה אותם עד שהזיקו וכיון שהסיעו שלו הוא רק 'גרמא' - פטור, אבל בליבה וליבתה הרוח אין זה 'גרמא' אלא 'גרמי', שהרי הוא היה הגורם הראשון כשליבה את האש והרוח רק השלימה אותו. ואמנם רב אשי פטור בליבה את האש וליבתה הרוח כי לדעתו גם ב'גרמי' פטור, אבל הרמב"ם מחייב בדין 'גרמי' כאשר הוא הגורם הראשון, כמו שכתב (בהל' חובל ומזיק פ"ו ה"ח) שהזורק כלי של חברו מראש הגג על גבי כרים וכסתות של בעל הכלי וקדם בעל הכלי והסיר את הכרים – חייב, כי זריקתו היא הגורם הראשון לשבירת הכלי.

השליח טעה - האם המעשה קיים? יום רביעי כ"א תמוז ה'תשע"ח

אך ב'כסף משנה' כאן כתב ה'בית יוסף' שלדעת הרמב"ם המשלח חייב לקנות את הקרקע, אם השליח ימכור לו אותה באחריות שהרי השליח קנה אותה במעותיו של המשלח. וזהו שכתב כאן הרמב"ם שהשליח "חוזר ומוכר אותה למשלח באחריות הואיל וקנה אותה במעותיו" (וראה לח"מ כאן). ובספר 'אבקת רוכל' (ס"ו קסו) נשאל:

מעשה באחד ששלח שליח להשכיר את ביתו לשנה אחת והשליח שינה מדעת המשלח והשכירו לשלוש שנים, ולא הודיע לשוכר שהוא שליח והבית אינו שלו - האם יש לדמות זאת להלכה שלפנינו, וכיון שלא הודיע שהוא שליח ומשלחו הוא בעל הבית שמשכיר, תחול השכירות לשלוש שנים? והשיב:

המקח קיים, אם השליח לא הודיע שהוא שליח, רק כאשר טעה במקח וקנה בלא אחריות, כי כיון שהשליח מקבל עליו אחריות אין כאן אונאה כלפי המשלח, אבל אם השליח הוסיף שתי שנים, ואין לזה תוקף כי להוספה זו לא נעשה שליח, יכול בעל הבית להוציא את השוכר מביתו בסוף השנה הראשונה.

הלכות שלוחין ושותפין פרק א, הלכה ג: **נָתַן מְעוֹת לְשִׁלְחוֹ לְקִנּוּת לֹא מְרַקֵּעַ, וְקָנָה לוֹ שְׁלָא בְּאַחֲרִיּוֹת - הָרִי זֶה עֲוֹנוֹ; וְהַשְׁלִיחַ לִקְנָה אוֹתָהּ לְעַצְמוֹ שְׁלָא בְּאַחֲרִיּוֹת כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה, וְחֹזֵר וּמוֹכֵר אוֹתָהּ לְמִשְׁלַח בְּאַחֲרִיּוֹת.**

כאשר השליח טעה במקח, אך הודיע שהוא שליח וקונה את הקרקע בשביל משלחו, בטל המקח ואם לא הודיע שהוא שליח, המקח קיים (להלן פ"ב ה"ד). ומבאר ה'כסף משנה', שכאן מדובר שלא הודיע שהוא שליח ולכן פעולת השליחות קיימת. ועדין צריך להבין: מדוע חייב המשלח לקנותה מהשליח?

ומביא שאכן לדעת הר"ן (קדושין מבב.) אין להכריח את המשלח לקנות את הקרקע אלא יכול הוא לומר לשליח "לתקן שלחתך ולא לעוות", ובאחריותו של המוכר אני מעוניין ולא באחריותך, ורק אם ירצה יוכל לקנות את הקרקע ועל השליח לקבל עליו את האחריות כלפי המשלח. וכתב ה'בית יוסף' (תו"מ סי' קפ"ב סק"י) כי נראה שכך היא גם משמעות לשון הרמב"ם, שמכריחים את השליח לקנותה לעצמו ללא אחריות, ואילו את המשלח אין מכריחים, אלא אם ירצה יקנה אותה באחריותו של השליח.

שליח קטן יום חמישי כ"ב תמוז ה'תשע"ח

וטעם החילוק, כי על כך שאין הגוי נעשה שליח, כותב הרמב"ם שהדבר נלמד מהפסוק "גם אתם" (ממנו למדו חז"ל את עצם דין שליחות) - "מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית" ואם כן הגוי מופקע מעצם דין שליחות. אך חרש שוטה וקטן הם בני ברית ומבואר בגמרא (גיטין כג, א) שאינם יכולים להיות שלוחים כי אין להם דעת. ואם כן התמעטו משליחות למשא ומתן וכיו"ב, אך ישנם בשליחות שאינה צריכה דעת ועניינה הוא רק לייחס את פעולתם למשלח (הקטן והלכותיו ג, עמ' כח).

וכך פסק ה'חסד לאברהם' (אור"ח סי' פ) שקטן יכול לשמש שליח להדלקת נר חנוכה עבור בני הבית הגדולים ולהוציאם ידי חובתם, כי התמעט רק משליחות ליצירת דבר, כגון

הלכות שלוחין ושותפין פרק ב, הלכות א"ב: **אִין הָגוֹי נַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ לְדַבֵּר מִן הַדְּבָרִים שֶׁפְּעוּלָם... שְׁנָאֵמַר: "כִּן תְּרִימוּ גַם אַתֶּם" - מָה "אַתֶּם" בְּנֵי בְרִית, אֵף שְׁלֹחֲכֶם בְּנֵי בְרִית... וְאֶפְּלוּ עֶבֶד וְשִׁפְחָה - הוֹאִיל וְהֵן בְּנֵי דַעַת וְשִׁנְן בְּמִקְצַת מִצְוֹת, נַעֲשִׂין שְׁלֹחִין לְמִשָּׁא וּמִתָּן. אֲבָל מִי שְׁאִינוּ בְּן דַּעַת, וְהוּא חֵרֵשׁ שׁוֹטָה וְקָטָן - אִינְן נַעֲשִׂין שְׁלֹחִין.**

הרמב"ם מדגיש שהגוי אינו נעשה שליח "לדבר מן הדברים שבעולם", אך מדבריו לגבי חרש שוטה וקטן משמע שלענייני משא ומתן אינם נעשים שלוחים, אך נעשים לשאר דברים.

קניינים וקידושין וכדומה, אך יכול לשמש כשליח לעניין התייחסות המעשה למשלח (וראה נתיבות המשפט קפב, א. מקראי קודש חנוכה יא).

אך התוספות (גיטין סד, ב ד"ה שאני) כתבו שחרש שוטה וקטן התמעטו משליחות מאותו פסוק שממנו התמעט גוי "גם אתם – מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית". וכן נראה גם מדברי אדמו"ר הזקן (לקוטי תורה ויקרא א, ג): 'דשלוחו של אדם כמותו,

ולכן אין שליחות לחרש שוטה וקטן, שאינן כמותו דהמשלח'. כלומר: לדעה זו, דברי הגמרא שחרש שוטה וקטן אינם בני שליחות משום שאין בהם דעת, היינו שמחמת כן אינם דומים למשלח שהוא בר דעת וזו סתירה לעצם היסוד של 'שלוחו של אדם כמותו'. ולפי זה נראה שחרש שוטה וקטן אינם יכולים לשמש כשלוחים גם למצוות, ולא רק למשא ומתן (לקוטי שיחות לג, עמ' 117).

בין עסקה אחת לשתי עסקאות יום שישי כ"ג תמוז ה'תשע"ח

הסוחר אלא הכל נחשב כעסקה אחת, ולכן בסיכום אין רווח ואין הפסד ובעל הממון מקבל את כל הקרן בחזרה. והטעם שאין מחשיבים זאת כשתי עסקאות הוא, כי בעל הממון יטען כלפי הסוחר: הסיבה שטרחת להמשיך ולסחור בכספי לאחר ההפסד שהיה לך היא כדי שלא יביישו אותך ויאמרו ש'מפסיד עסקאות' אתה. כלומר, הסוחר עצמו מעונין להמשיך ולסחור בכסף הנותר כהמשך לעסקה הקודמת כדי שיוכל להחזיר את מה שהפסיד, וכיון שהכל עסקה אחת נמצא שבסיום העסקה, כשבא להחזיר את הקרן לבעליו, כל הכסף הוא בשלימות ללא רווח והפסד.

אך זאת בתנאי שהסוחר לא הודיע לבעל הממון שהפסיד בעסקה הראשונה, כי באי הודעתו על ההפסד גילה שבדעתו להתעסק בכסף שנשאר כדי להשלים את ההפסד, והרי הכל עסקה אחת. אבל אם הסוחר הודיע מתחילה על ההפסד שנגרם, נחשב הדבר לשתי עסקאות כי בהודעתו מסיים את העסקה הראשונה, והמשך המסחר הוא כעסקה חדשה. ולפי זה במקרה האמור (שבתחילה מפסיד שלישי ואח"כ מרוויח שני שלישים) מרוויח הסוחר 30 דינרים.

(כסף משנה)

הלכות שלוחין ושותפין פרק ז, הלכה ב: המתעסק שהפסיד, וחזר וקנה עד שהרוויח – אינו יכול לומר לבעל המעות: 'בוא ונחשב ההפסד שהפסדנו תחלה ותפסיד שני שלישי, ונחשב הרוח שהרוחנו באחרונה, ותמל שלישי'; אלא מחשב באחרונה בלבד ... ואין לו אלא ברוח שהוסיף על הקרן. ה'מתעסק' בממון שקיבל מחברו כדי לסחור ולהתחלק עמו ברווחים, אם הפסיד – בעל הממון מפסיד שני שלישים, והסוחר מפסיד שלישי, ואם הרוויח – בעל הממון מרוויח שלישי והסוחר שני שלישים (לעיל פ"ו ה"ג).

ואם הסוחר הפסיד בתחילה ואח"כ הרוויח – אם בעת החזרת הכסף לבעליו הוא מציע להחשיב את ההפסד שהפסיד בתחילה ואת הרויח שהרוויח בסוף, כשתי עסקאות – למשל, אם קיבל לידיו 1000 דינרים והפסיד מהם 90 והמשיך לסחור בנותר (910) והרוויח 90 דינרים, אם הרויח וההפסד נחשבים לשתי עסקאות נפרדות הסוחר הרוויח כי בעסקה הראשונה היה מפסיד 1/3, היינו 30 דינרים (ובעל הממון מפסיד 60), ואילו בעסקה השניה היה מרוויח 2/3, היינו 60 דינרים (ובעל הממון 30). ובסך הכל הרווח הוא 30 דינרים.

על כך אומר רבא (בבא מציעא קה, א) שאין מקבלים את הצעת

האם אדם יכול להזיק לעצמו? שבת קודש כ"ד תמוז ה'תשע"ח

להזיק לעצמו אם הדבר לא נגזר עליו משמים. ומכל מקום אסור לסכן את עצמו משום שאולי אכן נגזרה עליו מיתה, ואף שבלאו הכי הגזירה היתה מתקיימת, אסור לו לבצע אותה בעצמו. וכשם שההורג את חברו נהרג למרות שלא היה מצליח לבצע את זממו אם לא נגזר על כך משמים, נענש על מעשהו הרע מכל מקום (ראה קובץ הערות ביאורי אגדות ז, ד). כלומר: לשיטה זו, ביחוס לתוצאה אכן אין משמעות לעמידת האדם במקום סכנה, כי בלאו הכי לא יארע דבר אם לא נגזר על כך מראש, ומכל מקום אסור לעמוד שם כדי שלא תתייחס המיתה אליו וייענש על כך.

ואילו הרבי נוקט כך: הכל נגזר משמים, אך כדי להינצל ממצב של סכנה נדרשות זכויות גדולות יותר ולכן אסור לאדם לעמוד במקום סכנה, כי יתכן ואין בידו די זכויות כדי להינצל מהסכנה וינזק, אע"פ שאם לא היה מסתכן, לא היה ניזוק, כי אמנם כל נזק הוא רק מחמת גזירת שמים, מכל מקום האדם יכול לגרום לנזק על ידי מעשיו, כי זו עצמה גזירת שמים שאם ישהה במקום סכנה יינזק (לקו"ש ל, עמ' 297).

הלכות שלוחין ושותפין פרק ח, הלכה ז: הלה אחר מהן ונתרפא – נתרפא מן האמצעי; ואם הלה בפשיעה, כגון שהלך בשלג, או בחמה בימי החם, עד שחלה, וכן כל כיוצא בזה – הרי זה מתרפא ממשל עצמו.

בגמרא הובאו על כך דברי רבי חנינא "הכל בידי שמים חוץ מצינים פחים (קור וחום)". ומשמע שדברים אלו נתונים לבחירת האדם והוא יכול להזיק לעצמו אף אם לא נגזר עליו משמים.

וכן נראה מדברי התוספות (ב"ב קמד, ב ד"ה הכל) "אבל ודאי אם רוצה לאבד עצמו יכול לאבד עצמו אע"פ שלא נגזר עליו כלום".

ובזה מבואר מה שאמרו חז"ל (שבת לב, א) "לעולם אל יעמוד אדם במקום סכנה". ולכאורה, אם נגזר עליו משמים שיינזק, הדבר יארע בלאו הכי, אף אם לא יעמוד במקום הסכנה אלא שאם יעמוד במקום סכנה הוא עלול להינזק אף אם לא נגזר עליו (ראה תוס' כתובות ל, א ד"ה הכל בידי שמים).

אך יש שיטה אחרת בעניין, לפיה אין לאדם אפשרות כלל

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - י"ח כ"ד תמוז תשע"ח

יום ראשון י"ח תמוז ה'תשע"ח

הלכות שכנים

פרק רביעי

(1) נתבארו בו משפטי השותפין שהאחד הוא אדון ממקום עליון והשני ממקום תחתון, כגון הבית והעלייה וכל דיניהן בשלימות, להדומה לזה משטף נהר זיתיו ושתלן בשל חבירו שזה בעל האילן וזה בעל הקרקע, והנמשך לזה מדין המוכר אילנות לקרן ועשה פירות טרם יקצץ.

1 א. מי שהיתה לו עליה למעלה מביתו של חברו,
2 ונפל כתל מכתלי הבית - אין פעל העליה נותן לו
3 פלום ביציאותיו,³ וכופה⁴ את פעל הבית לבנותו
4 פשהיה. אבל⁵ אין פעל הבית פופה לבעל העליה
5 לבנות כתל עליה שנפל. והתקרה⁶ של בית - הרי
6 היא של פעל הבית,⁷ והמעזיבה⁸ שעל התקרה - הרי
7 היא של פעל העליה.⁹

(2) כגון אחים שחלקו ירושת אביהם, באופן שאחד קיבל בית ואחד עלייה, וראה בבא מציא קיז. ברש"י דיבור המתחיל של שנים. (3) שכן אמרו במשנה שם: "הבית והעלייה של שניים שנפלו אמר בעל העלייה לבנות [את ביתו]" - הרי שבעל הבית בונה לבדו בלי השתתפותו של בעל העלייה (כסף משנה). (4) כלומר, על ידי בית-הדין שיורדין לנכסיו (כסף משנה). ומקור דברים אלו בירושלמי (פרק י דבבא מציא הלכה ד) בדין בית הבד שהוא בנוי בסלע וגינת אחר על גביו ונפתח גגו של בית הבד, היא קרקעיתה של הגינה, שאמרו במשנה שם שבעל הגינה יורד וזורע למטה עד שיתקן בעל בית הבד את גגו, ואמרו על כך בירושלמי שכל זה אינו אלא כשאין בעל בית הבד לפנינו, אבל אם הוא לפנינו אין צריך לירד ולזורע אלא כופין אותו לתקן. (5) זהו דבר פשוט, שהרי אין לבעל הבית כל עניין בתיקון העלייה, ואדרבה אם אין עלייה על גביו - הבית שווה יותר (מגיד משנה). (6) הנסרים (בבא מציא קיז.). (7) כלומר, הוא צריך לתקנה, שהיא חלק מן הבית ולא מן העלייה. (8) "והוא הטיט והעפר שטוחין על התקרה [כרצפה לבעל העלייה]" (פירוש המשניות לרבינו שם) והוא מלשון הפסוק (נחמיה ג, ח) "ויעזבו ירושלים" (רש"י שם). (9) הוא צריך לעשותה, שהיא עשויה להשוות את הגומות ברשותו ולפיכך תיקונה מוטל עליו. ואף על פי שלעניין שוכר ומשכיר פסק רבינו (פרק ו מהלכות שכירות הלכה ד) שהתחתון, הוא המשכיר, חייב לתקן גם את המעזיבה שברשות העליון מפני "שהמעזיבה חיוזק התקרה היא", וכדעת חכמים במשנה (שם קטז:) - סובר רבינו שלא נחלקו חכמים ורבי יוסי אלא בשוכר ומשכיר אבל בשותפין הכול מודים שבעל העלייה מתקן את המעזיבה שברשותו. והרשב"א בבא בתרא ז. כתב שגם בשותפין על התחתון לתקן את המעזיבה (מגיד משנה).

8 ב. נפל¹⁰ שניהם, הבית והעליה¹¹ - הרי שניהם
9 חולקין בעצמם ובאבנים ובקפרי¹². ואם¹³ נשתברו
10 מקצת האבנים - רואין¹⁴ אי זו ראויה להשתפר, אם
11 אבני הבית או אבני העליה. ודבר זה ידוע מדרך
12 הנפילה: אם נפל העליון על התחתון והרס¹⁵, או
13 נשטט התחתון ונפל העליון ונהרס¹⁶. ואם אינן
14 יודעין פיצד נפל¹⁷ - חולקין האבנים השלמות
15 והשבורות.

(10) משנה שם קטז: (11) ושניהם הסכימו ביניהם שלא לבנות מחדש, וראה להלן הלכה ג. [ונראה מדברי רבינו שכתב בסמוך: "ואם נשתברו מקצת האבנים" - שכאן מדובר באופן שכולן שלימות, או שכולן שבורות, ואם כן אין הבעיה על כמה שלימות ושבורות לזה, וכמה לזה, אלא על הכמות שתגיע לכל אחד מהם. וראה להלן שבנוסחת הרי"ף ורש"י וכתב"ד מינכן לא גרסין בגמרא "עלייתא איתבור" (=העלייה נשברה) ו"תתייתא איתבור" (=התחתונה נשברה) אלא הפירוש הוא כנ"ל, וראה עוד להלן]. (12) [חלק כחלק, חצי לכל אחד ואחד (וראה בפרק י"א מהלכות זבייה ומתנה הלכה ז ש"חלוק" הוא מחצה). ובגמרא שם הקשו: "רישא אמאי חולקין ניחזי אי בחבסא נפיל, אי בחבטא נפיל, לא צריכא דנפיל בליליא, וליחזינהו בצפרא דפניהו" (כן הנוסחא ברי"ף, ברש"י ובכתב"ד מינכן, ועיין רמב"ם). כלומר: הגמרא סברה שאין כאן סכסוך על האבנים השלימות והשבורות אלא על הכמות שתגיע לכל אחד מהם, וכמו שכתבנו למעלה. וסברה כמו כן, שלפי זה, אם נפרש שיש לשניהם חלקים שווים - אין כאן חידוש שחולקים בשווה. אלא על כורחן שהאחד גבוה מחבירו ואבניו ועפרו מרובה משל חבירו וכמו שפירש רש"י (לפי הנוסחא שהביא הרמב"ם והרשב"א בדבריו. ועיין במגיד משנה ובמלאכת שלמה ובב"ח סימן קסד). וצריך לומר שזהו אחד מתנאי השותפות שבמקרה של נפילה יתחלקו ביניהם (ועיין רמב"ם ורשב"א שם), ועל זה מקשה הגמרא: "ניחזי אי בחבסא נפיל" = נראה אם נפלה החומה תחתיה, וודאי העליונים לבעל העלייה והתחתונים לבעל הבית, "אי בחבטא נפיל" = אם נפלה העלייה למרחוק - הרחוקים לבעל העלייה והמקומיים לבעל הבית, ועל זה מתרץ שנפל בלילה ופינו אותם משם ולא ידוע. אולם רבינו הביא המשנה כלשונה ולא פירשה כשנפלה בלילה ופינוה, כמו שאמרו בגמרא, מפני שסמך על התוספתא (פרק י"א דבבא מציא הלכה א) המפרשת משנתנו כשיש לשניהם חלקים שווים, ולפי זה לא קשה כלל "ניחזי אי בחבסא נפיל, אי בחבטא נפיל" ואין צורך לפרש כשנפלה בלילה ופינוה. וזה לשון התוספתא: "הבית והעלייה של שניים שנפלו [שניהם חולקין בעצמם ובאבנים ובעפר - כן הוא בכתב"ד ווין ובדפוס ראשון] במה דברים אמורים בזמן שהיו שניהם שווין, אבל אם היה אחד גדול ואחד קטן, זה נוטל שלו וזה נוטל שלו", ועיין עוד ברמב"ם ובמגיד משנה

מִכְבִּיד עַל פְּתַל הַתַּחֲתוֹן; אֲבָל לְמַעַט - שׁוֹמְעִין לוֹ.²⁰
וְכֵן בְּקוֹרוֹת תִּקְרָה הָעֲלִיוֹנָה: אִם שָׁנָה אוֹתָם לְקָלִים²¹
מִמָּה שֶׁהָיוּ - שׁוֹמְעִין לוֹ; לְכַבְּדִים מֶהֱן - אֵין²²
שׁוֹמְעִים לוֹ. הִרְפָּה בַּחֲלוּנוֹת אוֹ שִׁמְעֵט בְּגִבָּה הָעֲלִיָּה²³
- שׁוֹמְעִין לוֹ; אֲבָל אִם מָעַט בַּחֲלוּנוֹת אוֹ הִרְפָּה²⁴
בְּגִבָּהָ - אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ.²⁵

(25) שם מימרא של רב אחא בר אדא משמו של עולא.
(26) אבל אסור לו למעט ממידת חוסנו כבסמוך.
(27) כלומר, או שהרבה ברוחב. (28) כגון, שהיו לבנים
שאינ רוחבם אלא שלושה טפחים (למעלה פרק ב הלכה
יח) ועשאו אבנים שרוחבם שישה טפחים (שם). וראה
להלן. (29) כגון מגזית שרחבה חמישה טפחים (שם)
לגוויל שרוחבו שישה טפחים (שם). כן הוא בגמרא בבא
מצינא שם. (30) מימרא שם. (31) במימרא הנ"ל. ואף
זה גורע מהחזוק של הבית. (32) שבית נמוך יותר חזק
מגבוה. (33) היינו, לעיקרון שלא לשנות, אבל ביחס
הפוך: בעל הבית אסור לו למעט בחזוק הבית וברוחבו,
ומותר לו להרבות, ואילו בעל העלייה אסור לו להרבות
בכובד העלייה ומותר לו למעט. ומן הכלל הזה נובעים כל
הפרטים דלהלן.

ו. נִתְדַלְּדְלוּ³⁴ קוֹרוֹת הַבֵּית וַיִּרְדּוּ לְאֹוִיר הַבֵּית: אִם²⁶
הִגִּיעוּ לְתוֹךְ³⁵ עֲשָׂרָה טַפְחִים - סוֹתֵר³⁶ וּבּוֹנֶה³⁷; וְאִם²⁷
לֹא הִגִּיעוּ - יִכּוֹל בַּעַל הָעֲלִיָּה לַעֲכֹב עָלָיו. וְאִפְּלוֹ²⁸
אָמַר לוֹ בַּעַל הַבֵּית: אֲנִי אֲשַׁכֵּר לָךְ מְקוֹם כְּדֵי שֶׁתְּדוֹר²⁹
בּוֹ עַד שֶׁאֲתַקֵּן הַתִּקְרָה - אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ; שֶׁהָיוּ³⁰
אוֹמְרֵי לוֹ: אֵינִי רוֹצֶה שֶׁאֲטַרְח מְקוֹם לְמְקוֹם כְּדֵי³¹
שֶׁתַּתְּקֵן אֶת בֵּיתִי.³²

(34) בבא בתרא ו: ז. וכרב חמא. נתדלדלו, היינו, שהכתלים
נשארו חזקים ורק התיקרה ירדה, שלא כרש"י המפרש
שהכתלים טבעו בקרקע. (35) שאין אדם יכול לדור למטה
מעשרה טפחים, ואין זה יכול לדחותו מרשותו (סמ"ע סימן
קסד סעיף קטן ו). (36) את התקרה הרעועה. (37) היינו,
בעל הבית בונה את התקרה, והעליון את המעזיבה כמו
בהלכה א (מגיד משנה).

ז. הִתְנַוּ³⁸ בִּינֵיהֶם דָּבָר זֶה³⁹: אִם נִשְׁאָר בְּגִבָּה הַבֵּית³³
כְּדֵי שֶׁיִּשְׁקֹחַ אֶדָם חֲבִילָה⁴⁰ בִּינוּנִית עַל רֹאשׁוֹ וַיִּכְנַס³⁴
בָּהּ תַּחַת קוֹרוֹת אֵלוֹ שֶׁנַּעֲקְמוּ - אֵינוֹ סוֹתֵר; וְאִם אֵינוֹ³⁵
יִכּוֹל לְהַכְנִס בָּהּ עַד שֶׁיִּכְפֹּף אֶת רֹאשׁוֹ - סוֹתֵר וַיַּתְּקֵן³⁶
וּבּוֹנֶה, וְאֵין בַּעַל הָעֲלִיָּה יִכּוֹל לַעֲכֹב, שֶׁהָיוּ הִתְנִוּ³⁷
בִּינֵיהֶם תְּחִלָּה.³⁸

(38) במימרא של רב חמא שם. (39) כלומר, כשחלקו התנו
שאם תשפל העלייה יסתרו ויבנו מחדש. כרב הונא בנו של
רב יהושע, שם. (40) רש"י (40) שם דיבור המתחיל
איסורייתא) מפרש: "חבילת קנים".

ח. בֵּית⁴¹ הַבֵּד⁴² שֶׁהוּא בְּנוֹי בְּעֵבִי הָהָר וַגָּנָה אַחַת⁴³
עַל גְּבִיּוֹ⁴⁴, וְנִפְתְּחוּ שְׁמֵי בֵּית הַבֵּד⁴⁵ כְּאַרְבָּעָה⁴⁰
טַפְחִים⁴⁶ אוֹ יוֹתֵר - הָרִי בַּעַל הַגָּנָה יוֹרֵד וְזוֹרֵעַ⁴¹

בשם רשב"א. (13) משנה שם, ולפי פירושה בשקלא
וטרין בגמרא. (14) כגון, שנפל הבית ביום, או שאפילו
נפלו בלילה, אבל עדיין לא פונו. (15) שאז העליונות
משתברות. (16) שאז התחתונות משתברות. (17) משנה
שם, והוסברה בגמרא, כגון שנפל בלילה והאבנים פונו, וזה
שפינה הלך ואיננו שישאלו אותו.

ג. אָמַר¹⁸ בַּעַל הָעֲלִיָּה לְבַעַל הַבֵּית לְבָנוֹת¹⁹, כְּדֵי
שֶׁיִּבְנֶה עֲלֵיתוֹ עַל גְּבִיּוֹ, וְהוּא אֵינוֹ רוֹצֶה - הָרִי בַּעַל
הָעֲלִיָּה בּוֹנֶה אֶת הַבֵּית כְּשֶׁהָיָה, וְיוֹשֵׁב וְדָר בְּתוֹכוֹ³
עַד אֲשֶׁר יִתֵּן כָּל יְצִיאוֹתָיו²⁰, וְאַחֵר כֶּף יֵצֵא וַיִּבְנֶה⁴
עֲלֵיתוֹ אִם רוֹצֶה.⁵

(18) משנה שם ק"ו. וכחכמים ולא כרבי יהודה. (19) על
חשבון בעל הבית בלבד. (20) ואינו צריך להעלות לו שכר
דירה מפני שהבית משועבד לעלייה (בבא קמא כ:) נומה
שכתב רבינו למעלה הלכה א שכופה בעל העלייה את בעל
הבית לבנות את הכותל שנפל - אין זה אלא משום שהבית
קיים, שהרי "ביתא לעלייה משתעבד" (בבא קמא שם),
ויכול בעל העלייה לכופו אותו לבנות הכותל שנפל (ודלא
כדעת הרשב"א שהביא המגיד-משנה שרק הבית משתעבד
ולא בעל הבית), אבל כאן שנפל הבית אין בעל העלייה
כופה לבעל הבית לחזור ולבנות שמכיוון שנפל הבית אין
בעל הבית משועבד עוד (כעין סברת הרשב"א, וראה במגיד
משנה וכסף משנה). ובבית החד הבנוי בסלע וגינה על גביו
ונפחת גגו של בית החד - וודאי יכול לכופו לבעל בית החד
שיתקן גגו, וכן מפורש בירושלמי שם. אבל יש להבין למה
השמיט זאת רבינו להלן בהלכה ח, ולא כתב שיכול לכופו.

ד. וְאִם²¹ אֵין אֶחָד מֵהֶן יִכּוֹל לְבָנוֹת²² - בַּעַל הָעֲלִיָּה⁶
נֹטֵל²³ שְׁלִישׁ²⁴ הַקֶּרְקַע, וּבַעַל הַבֵּית שְׁנֵי שְׁלִישִׁים.⁷

(21) שם בברייתא וכרבי נתן וכרבא שהכריע כמותו.
(22) שהם עניים. (23) כגון, שהם רוצים לזרוע על שטח,
או שרוצים שניהם למכור אותו, וראה תוספות שם דיבור
המתחיל לא לזה ולא לזה, וסמ"ע שם סעיף קטן יד, טו.
(24) וכפי שנמנתה הגמרא. שהעלייה אוכלת בקרקע שליש,
היינו, שאם היה הבית ראוי לעמוד תשעים שנה, אינו ראוי
כעת לעמוד אלא שישים שנה, וכן יש לו בקרקע (תורת
חיים שם).

ה. רָצָה²⁵ בַּעַל הַבֵּית לְבָנוֹת בֵּיתוֹ - בּוֹנֶה כְּשֶׁהָיָה²⁶.
וְאִם בָּא לְשָׁנוֹת בְּפִתְלִים: אִם חִזַּק אוֹתָן וְהִרְפָּה²⁷
בִּרְחֹבָן יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהָיוּ²⁸ - שׁוֹמְעִין לוֹ; רָצָה לְמַעַט¹⁰
בִּרְחֹבָן אוֹ לְפַחַת מִחֻזְקָן, כְּגוֹן שֶׁהָיוּ אֲבָנִים וּבִקְשׁ¹¹
לְהַחֲזִיר לְבָנִים וְכִיּוֹצֵא בֵּהֶן²⁹ - אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. בָּא³⁰
לְשָׁנוֹת אֶת הַתִּקְרָה לְקוֹרוֹת כְּבָדִין וַחֲזָקִין - שׁוֹמְעִין¹³
לוֹ; לְפַחַת בִּרְחֹבָן פַּחוֹת מִמָּה שֶׁהָיוּ - אֵין שׁוֹמְעִין¹⁴
לוֹ. הִרְפָּה בַּחֲלוּנוֹת³¹ אוֹ שֶׁהוֹסִיף בְּגִבָּה³² הַבֵּית -
אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ; מָעַט בַּחֲלוּנוֹת אוֹ שִׁמְעֵט בְּגִבָּה¹⁶
הַבֵּית - שׁוֹמְעִין לוֹ. וְכֵן³³ בַּעַל הָעֲלִיָּה בּוֹנֶה אוֹתָהּ,¹⁷
אִם רָצָה, כְּשֶׁהָיָה. וְאִם בָּא לְשָׁנוֹת הַפִּתְלִים,¹⁸
לְהַרְחִיב וּלְהַחֲזִיק - אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא¹⁹

13 ישוב הארץ⁶³, אלא יעמדו במקומן⁶⁴. ואם⁶⁵ יקרה
14 הנגר בגושיהן⁶⁶, כששתלן - יחלקו הפרות בעל
15 השדה עם בעל הזיתים כל שלש שנים⁶⁷, ולאחר
16 שלש - הפל לבעל השדה⁶⁸. ואם לא נעקרו בגושיהן
17 - הפל לבעל הקרקע מיד⁶⁹.

(61 ברייתא שם קא. (62 ראה סמ"ע סימן קסח סעיף קטן א. שהראשון שנטע עד עכשיו אף להבא ייטע, ואילו זה שהביא הנגר את הזיתים לרשותו, לא היה נוטע מעצמו, ואנו מעוניינים להרבות במטעים בארץ. (63 מימרא של רבי יוחנן בגמרא שם. אבל בחו"ל שומעים לו, ויכול ליטול את זיתיו (שם קא:), וכן הוא בשולחן ערוך סימן קסח סעיף א. ועיין אור שמח. (64 אם בעל השדה רוצה בהם (סמ"ע סעיף קטן ה). (65 מימרא בשם ריש לקיש שם קא. (66 גושי העפר שסביב האילנות ואף אם לא ניטעו היו יכולים לחיות מאותו עפר, והרי הם כמו שלא נעקרו ואין בהם משום ערלה (פרק י מהלכות מעשר שני ונטע רבעי הלכה יב). (67 שאף על פי שיכולים לחיות מהגושים בלבד - אינם יכולים לגדל פירות בלי הקרקע של זה (מגיד משנה בשם הרשב"א). ובלי הגושים, היו אסורים מחמת ערלה (גמרא שם) ולפיכך יש לשניהם חלק בהם. ואף על פי שהמוצא אבידה בזוטו של ים ובשוליתו של נהר הרי היא שלו שוודאי נתייאשו הבעלים ממנה (פרק י"א מהלכות גזילה ואבידה הלכה י) - אין זה אלא במטלטלין, אבל בקרקע אין הייאוש מועיל (פרק ח שם הלכה יד) וכיוון שנעקרו עם גושיהם יש להם דין קרקע (משנה למלך). (68 שהרי הוא אומר לבעל הזיתים: אם הייתי אני נוטע אותם לפני שלוש שנים, האם לא הייתי אוכל פירותיהם? (גמרא שם). (69 שכיוון שנעקרו בלי גושיהם - דין מטלטלין להם, וזכה בהם בעל השדה בייאוש כדין זוטו של ים (משנה למלך). והמדובר בגוף העצים ובשבחם, שהרי הפירות אסורים בערלה עד השנה הרביעית (סמ"ע סימן קסח סעיף קטן ד).

18 יא. פיוצא ב⁷⁰, המוכר⁷¹ יתיו לעצים⁷²: אם⁷³ פסק
19 עמו לקץ מיד - כל הפרות שיעשו הרי הן לבעל
20 הקרקע⁷⁴; ואם⁷⁵ התנה עמו לקץ כל זמן שירצה -
21 כל הפרות שיוציאו לבעל העצים. מכר סתם: אם
22 עשו פחות⁷⁶ מרביעית לסאה⁷⁷ חוץ מן ההוצאה⁷⁸ -
23 הרי אלו של בעל הזיתים⁷⁹; עשו רביעית לסאה
24 חוץ מן ההוצאה - הרי אלו יחלקו⁸⁰.

(70 כלומר, כשם שאמרנו שלאחר שלוש שנים הכל לבעל השדה, כמו כן בהא דלהלן הכל לבעל הקרקע. (71 בבא מציעא ק: במשנה. (72 להסקה או לבניין, ולא לגדל פירות. (73 התבאר בשקלא וטריא שם, כדבר פשוט. (74 היינו, הכל במשמעות הלשון (ולא כשיטת הרשב"א, שהביא המגיד-משנה, שלבעל הזיתים יש תמיד חלק בהם). (75 אף זה בשקלא וטריא שם, כדבר פשוט. (76 שאז אין הבעלים מקפידים מזה. (77 שהם רעים כל כך, עד שסאה מהם אינו מוציא רביעית הלוג שמן. (78 של המסיקה והעצירה, וכדומה, שם ק: קא. מימרא של רבי שמעון בן

1 לַמִּטָּה, עַד שְׁעֵשָׂה זֶה לְבֵית בְּדוּ כְּפִין⁴⁷, וַיִּתֵּן
2 הָעֲלִיּוֹן⁴⁸ קֶרֶקַע גָּתוֹ וַיִּזְרַע כָּל גָּתוֹ.

(41 בבא מציעא קיז: במשנה. (42 מקום שעוצרים בו זיתים, להוציא מהם שמנם. (43 והיא שייכת לאחר. (44 באופן שתקרת בית הבר היא קרקעיתתה של הגינה. (45 תקרת בית הבר. (46 כשמואל ולא כרב (שם קיח.). לפי שאין אדם זורע חציו למעלה וחציו למטה (שם). ואם נפחת בפחות מארבעה טפחים - לא איכפת לנו לפי שאין לך מקום חשוב בפחות מארבעה טפחים כמו שאמרו בכמה מקומות בתלמוד. (47 תקרה. (48 שתיקון המעזיבה שייך לעליון, כשיטת רבינו למעלה הלכה א.

3 ט. שְׁתִּי⁴⁹ גָּתוֹ זֶה עַל גִּבּוֹ זֵי⁵⁰, וַהֲיָרָק בֵּינָתִים בְּגִבָּה
4 עֲבֵי הָאָרֶץ שְׁבִינֵיהֶם⁵¹: כָּל שֶׁהָעֲלִיּוֹן יָכוֹל לִפְשֹׁט אֶת
5 יָדוֹ וְלִטֹּל אוֹתוֹ מֵעֵקְרוֹ⁵² - הָרִי הוּא שְׁלֹ⁵³, וּבִלְבָד⁵⁴
6 שְׁלֹא יֵאָנֵס אֶת עֲצָמוֹ⁵⁵; וְהַשָּׂאָר - שֶׁל תַּחְתּוֹן⁵⁶. הִיָּה⁵⁷
7 מְגִיעַ לְנוֹפוֹ, וְאֵינוֹ מְגִיעַ לְעֵקְרוֹ - לֹא יִטֹּל הָעֲלִיּוֹן⁵⁸;
8 וְאִם נִטֹּל - אֵין מוֹצִיאִין אוֹתוֹ מִיָּדוֹ. אֲבָל הָאֵילָן⁵⁹
9 הַעוֹמֵד עַל הַמָּצַר, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא נוֹטָה לְתוֹךְ שְׂדֵה
10 אֶחָד מֵהֶן - הָרִי שְׁבִינֵיהֶם חוֹלְקִין⁶⁰ בְּפִרְתּוֹ.

(49 שם קיח: במשנה. (50 ששתייהן סמוכות במורד ההר, וקרקעית האחת גבוהה משל חברתה. (51 ונתעורר דין ודברים ביניהם: העליון אומר שלי הוא, שבקרקעי גדל, והתחתון אומר שלי הוא, שבאוויר שלי גדל, שאם רצה ממלא בעפר עד למעלה ואין כאן ירק. (52 אף שאינו מגיע לנופו, ומה שנמצא בגמרא שם: "מגיע לעיקרו ואין מגיע לנופו, מאי, תיקו" ואם כן זה נשאר בספק, ויש לפסוק שלא ייטול העליון כדלהלן - נראה שרבינו לא גרס לה. (53 כרבי שמעון במשנה שם, שכן פסק ריש לקיש שם קיט. ומעיקר הדין סובר רבי שמעון כרבי יהודה שם שהכול לתחתון, שאם ירצה התחתון למלאות גינתו עפר אין כאן ירק". אלא כל מה שיכול עליון לפשוט את ידו וליטול - מפקיר הוא לגבי תחתון. (54 מימרת דבי רבי ינאי שם קיט. (55 כלומר, שלא יתפשט כל כך עד שיגיע לידי סכנה (פרוש המשניות לרבינו שם). (56 [אפילו השורשים. ומה שאמר רבא (שם קיח:): ששורשי הירק הם של עליון אפילו לדעת רבי יהודה - אין זה אלא אם הוא יכול לפשוט ידו וליטול, אבל אם אינו יכול לפשוט ידו וליטול, הרי הוא מפקירו לתחתון, ועיין רש"י שם במשנה דיבור המתחיל והשאר]. (57 שם קיט. בעייה של רב ענן שלא נפתרה. (58 לא פסק שיחלוקו, כדין כל ספק בממון, מפני שהתחתון הוא המוחזק (כסף משנה). ועוד שהרי הלכה כרבי יהודה שהכול לתחתון, כנ"ל, אלא שהוא מפקיר לעליון וכיוון שספק הוא אם מפקיר לעליון הרי הוא בחזקתו (=בחזקת התחתון). (59 שם קז. כשמואל ולא כרב. כלומר ענפיו נוטים, אבל שורשיו בתוך המצר, שהוא של שניהם (תוספות שם דיבור המתחיל אילן). (60 כיוון שהוא יונק מקרקע של שניהם.

11 י. שְׁטִף⁶¹ נָהַר אֶת זֵיתָיו וְשִׁתְּלָם בְּתוֹךְ שְׂדֵה חֲבֵרוֹ,
12 וְאָמַר הֵלֵךְ: זֵיתִי אֲנִי נוֹטֵל - אֵין שוֹמְעִין לוֹ, מִשּׁוּם⁶²

ה. אַחֲדָה²⁰ מִן הַשְּׁתֵּפִין בְּחָצֵר שְׁהַעֲמִיד בְּהֶמָּה אוֹ
רֹחִים וְכִיּוֹצֵא בִּהְיוֹן²¹ בְּחָצֵר²², וְלֹא מִחָּה בּוֹ שְׁתֵּפוּ -
הָרִי זֶה מַעֲקֵב עָלָיו כֹּל זְמַן שִׁירָצָה²³. וְאִם²⁴ הָעֵמִיד
בְּכַפְּפֵי בְּהֶמָּה זֶה וְכִיּוֹצֵא בָּהּ מְחִיצָה גְבוּהָה עֲשֶׂרָה
טֶפָּחִים - הִחֲזִיק²⁵. שֶׁהַשְּׁתֵּפִין מְקַפְּדִין עַל הַמְּחִיצָה,
וְהָוֵאל וְהִנִּיחוּ - מְחַלְלֵה²⁶. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים?
בְּחָצֵר הַשְּׁתֵּפִין; אֲבָל בְּחָצֵר חֲבֵרוֹ, אִפְלוּ הָעֵמִיד

כאן איסור משום היזק ראה, וזעפ"כ אסור מטעמי צניעות, וכן הוא בירושלמי (פ"ג הלכה י'). (36) יש אומרים שצריך להרחיק רק משהו (רשב"ם), ויש אומרים שצריך להרחיק מלוא אפשרות הראיה (רשב"א), ודעת רבינו לא ברורה. (37) משנה, שם. (38) בגמרא שם. (39) וחלונות גבוהים שאין בני רשות הרבים רואים אותו אלא בהתאמצות יתירה אסור לפתוח, שהרי אומר לו: בני רשות הרבים אינם רואים אותי אלא בהתאמצות יתירה, ואתה רואה אותי תמיד, ראה למעלה פ"ג הלכה ה, ועיין מגיד-משנה.

13 ז. וְאֵף עַל פִּי כֵן לֹא יִפְתָּח אָדָם חֲנוּת כְּנֶגֶד פֶּתַח
14 חֲצֵר חֲבֵרוֹ.⁴⁰ שָׂדֵה הָעֵק קְבוּעַ תָּמִיד ; שְׁהִירֵי בְנֵי רְשׁוּת
15 הָרַבִּים עוֹבְרִים וְשׁוֹבִים, וְזֶה יוֹשֵׁב בְּחֲנוּתוֹ כָּל הַיּוֹם
16 וּמִבֵּית בִּפְתַּח חֲבֵרוֹ.

40) תוספתא ב"ב פ"ב (צוקמ. עמ' 4. 401) והובאה ברי"ף ב"ב פרק שלישי. ושוב לא הבהיר רבינו כמה להרחיק, ובשו"ע סימן קנד, סעיף ג: "עד שלא יכול לראות כלל".

ח. אַחֲדִי 41 מִן הַשְּׁתַּפִּין בַּחֲצָר שֶׁלָּקַח בֵּית בַּחֲצָר
אֲחֶרֶת - אֵינוֹ יָכוֹל לִפְתָּח פֶּתָחוֹ לַחֲצָר הַשְּׁתַּפִּין 42
שֶׁלּוֹ. אֶפְלוּ 43 בָּנָה עָלֶיהָ עַל גְּבִי בֵיתוֹ - לֹא יַעֲשֶׂה
לָהּ פֶּתַח לַתּוֹךְ הַחֲצָר, לִפְנֵי 44 שְׁמֵרְבָּה עָלֶיהֶן אֶת
הַדֶּרֶךְ. 45 נַעֲשֶׂה כְּמִי שֶׁהָיָה לָזֶה שָׁכֵן אֶחָד, וְנַעֲשֶׂה לוֹ
שְׁכֵנִים הֶרְבֵּה. אֲבָל 46 פּוֹתֵחַ הוּא פֶּתַח עָלֶיהָ 47 לַתּוֹךְ
בֵּיתוֹ. וְאִם 48 רָצָה לַחֲלֹק חֲדָרוֹ לְשָׁנִים - חוֹלֵק.

41) בבא-בבא נט: במשנה. (42) אבל לביתו יכול הוא לפתוח, כדעת הרי"ף בתשובה (כסף-משנה) כשם שהוא פותח עליה לתוך ביתו, אלא שצריך לסתום את פתח הבית שבחצר האחרת, בכדי שלא יעברו מן החצר האחרת לחצר זו (הרי"ף שם). (43) משנה, שם. (44) ההנמקה, בגמרא שם ס. (45) שעל-ידי הוספת שכנים - צריך אחד לחכות לשני, וכאילו נעשית הדרך ארוכה יותר. (46) משנה, שם. (47) כן דעת הרי"ף בתשובתו (הובאה במגיד-משנה) שגם עליה ממש מותר לבנות על ביתו, אם אינו פותחה לחצר. לפי שאינו עשוי להשכיר לאחרים מקום כזה שיעברו דרך עליו, ואינו מרבה עליהם את הדרך, וכן נראה בתוספתא בבא-בבא פ"א (צוק"מ עמוד 19, 398): "יש לו גג ברשות הרבים ומבקש לבנות על גביו עלייה וכו' עושה לו וכו' ופותחה לתוך ביתו". ומה שאמרו בגמרא (שם ס.) "ומאי עליה אפתאי", שלפי"ז סובר רשב"ם שם שרק "אפתאי", כלומר יציע בתוך הבית, שאינו מוסיף על הבנין כלל, אלא מחלק גובה הבית לשנים, רק זה מותר, אבל לא עליה ממש - צריך לומר, לדעת רבינו והרי"ף שלא נקטו זאת בגמרא אלא לדוגמא, כלומר רק עליה כזו שהיא כמו "אפתאי" שאין פתחה אלא בתוך הבית - מותר, ולעולם מותר אפילו עליה ממש על גבי הגג, אם פתחה בבית כנ"ל, ועיין 'נמוקי יוסף' שם. (48) היא הדוגמא הראשונה שהביאה הגמרא שם. ובשו"ע סימן קנד סעיף א, כתב: "ואין צריך לומר שאם רצה לחלוק לשניים" ואמנם כל-שכן הוא מעליה.

ט. מפאן⁴⁹ אתה למד: שאחד מן השתפין שהביא²⁴

1 בְּהִמָּתּוֹ וַעֲשֵׂה לוֹ מַחִיצָה - לֹא הִחֲזִיק. שֶׁהִדְבֵּר יְדוּעַ,
2 שְׂאִין זֶה אֵלָּא דָּרָךְ שְׂאֵלָה. וְהוּא הִדִּין לְכָל מַעֲמִיד
3 תְּנוּרָה וְכִירִים וּמִגְדָּל תְּרַנּוּלוּיִן וְכִיּוּצָא בִּהְיוֹן. שְׂאִין
4 תֵּאמַר: הִחֲזִיק - אֵין לָךְ אָדָם שֶׁמִּשְׂאִיל מְקוֹם
5 לַחֲבוּרָא²⁷.

20) בבא-בתרא נז. במשנה ופירושה ע"י רב נחמן בשם רבה בר אבבה, וראה בסמוך. (21) כגון, תנור וכירים או גידול תרנגולין. (22) כנוסח הראשון של מימרת רב נחמן, ולא כתיקונה וכתב פפא שם, ועיין ברי"ף שם. (23) היינו, אפילו אחר שלש שנים. שאין דרך השותפין להקפיד על זה, ויכול לומר לו: עד עכשיו לא הקפדתי, ומעכשיו אני מקפיד. (24) שם במשנה. וכמימרת רב נחמן. (25) היינו, מיד, ולא לאחר שלש שנים. וכן משמע מדברי הר"י מיגאש שרבינו הולך בעקבותיו, ראה במגיד-משנה. ועיין עוד להלן פרק ח הלכה א, ופרק יא הלכה ד ובמגיד-משנה שם. (26) מלשון זה של רבינו, נראה שאע"פ שהמחזיק אינו טוען שמכר לו או שמחל לו הרי זו חזקה, שאע"פ שבחזקת קרקעות אמרו "כל חזקה שאין עמה טענה אינה חזקה" (בבא-בתרא מא. ופי"ד מהלכות טוען ונטען הלכה יב) - בחזקת תשמישים כבנידון-דידן, אין צריך טענה. וראה להלן פרק יא הלכה ד ובמגיד-משנה שם. ועיין רשב"ם בבא-בתרא מא. (27) כל זה מדברי ר"י מיגאש (הובאו במגיד-משנה). והיינו, בחזקה מיידית ובלי טענה, אבל חזקת שלש שנים שיש עמה טענה - הרי היא חזקה גם בנידון זה, וכמ"ש רבנו בפ"ב מהל' טוען ונטען הי"ד. וראה בהשגת הראב"ד.

ו. אֶחָד²⁸ מִן הַשְּׁתֵּפִין שִׁבְקֵשׁ לִפְתָּח לֹא חִלּוֹן בְּתוֹךְ
בֵּיתוֹ לְחָצֵר - חִבְרוּ מֵעַכָּב עָלָיו, מִפְּנֵי שִׁמְסַתְּכֵל²⁹ בּוֹ
מִמֶּנּוּ³⁰. וְאִם³¹ פֶּתַח - יִסְתָּם³² וְכֵן³³ לֹא³⁴ יִפְתָּחוּ³⁵
הַשְּׁתֵּפִין בַּחֲצֵר, פֶּתַח בֵּית כְּנָגֵד³⁶ פֶּתַח בֵּית אוֹ חִלּוֹן
כְּנָגֵד חִלּוֹן. אֲבָל³⁷ פּוֹתֵחַ אָדָם לְרִשּׁוֹת הָרִבִּים פֶּתַח
כְּנָגֵד פֶּתַח וְחִלּוֹן כְּנָגֵד חִלּוֹן; מִפְּנֵי³⁸ שְׁאוּמֵר לֹא:
הָרִינִי כְּאֶחָד מִבְּנֵי רִשּׁוֹת הָרִבִּים שְׂרֹאֲזִין אוֹתָהּ³⁹.

28) משנה בבבא-בבא נט': (29) ויש בזה משום היות ראה. (30) שאף שבין כך ובין כך יכול הוא להזיקו בראה על-ידי הסתכלות מן החצר - הרי עכשיו יזיקנו גם בהסתכלות מן הבית (רשב"ם שם ד"ה אבל לחצר השותפין, ו'תוספות' שם ד"ה בבית לא בעינא). וכל-שכן שאסור לפתוח חלון לחצר חבירו שאינו שותפו (גמרא שם). (31) עובדא שם. וכרבי חייא ולא כרבי ישמעאל ברבי יוסי. וכן פסק הר"ף. (32) דוקא אם מחה לאלתר, אבל אם ראה ושתק - החזיק. ראה להלן פ"א הלכה ד (כסף-משנה). (33) שם ס. במשנה. (34) בגמרא שם, בשם רבי יוחנן, שאסור זה הוא מטעם צניעות. וסמך ענין זה למה שנאמר בבלעם (במדבר כד, ב) "וירא את ישראל שוכן לשבטיו. מה ראה, ראה שאין פתחי אהליהם מכוונים זה לזה, אמר: ראויין הללו שתשרה עליהם שכניה". (35) במשנה, שם בלשון יחיד: "לא יפתח אדם", ורבינו שינה וכתב בלשון רבים בכדי לציין, שכאן מדובר ששניהם פתחו ביחד, ואין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ע"כוב תשמישים שונים - דינו כרשות הרבים, כמבואר למעלה הלכה ד[.

- יג. מ⁶³ שיש לו פתח למבוי⁶⁴ - אין בני מבוי כופין אותו לעשות דלת למבוי⁶⁵; ש"כיל לומר: רצוני שאפנס בחבילתי עד פתחי⁶⁶. ומבוי⁶⁷ המפולש לרשות הרבים⁶⁸, ובקשו בני המבוי להעמיד להם דלתות - בני רשות הרבים מעפכין עליהם, מפני⁶⁹ שפעמים⁷⁰ דוחקין הרבים ונכנסין בו⁷¹.

(63) תוספתא (שם עמוד 7, 369) מובאת ברי"ף שם. (64) [כלומר, החזיק בפתח זה ברשות, שהרי לכתחילה אסור לפתוח פתח במבוי שאינו מפולש בלי הסכמתם של בני המבוי, כמבואר להלן הלכה יד]. (65) במטרה למעט בהילוך רבים ממבוי למבוי. וב"טור' וש"ע סימן קסב העתיק הלכה זו בניסוח אחר: "אם באו [בני המבוי] להעמיד לו (=למבוי) דלתות (=משני צידיו), אפילו אחד מהם יכול לעכב ולומר אני רוצה ליכנס בחבילתי עד פתחי". (66) ה'נמוקי יוסף' מביא "על כתפי עד פתחי". וברור שאם הם רוצים לעשות דלת למבוי בלי השתתפותו - יכול הוא לעכב על ידם (מגיד-משנה בשם ר"י מיגאש ורשב"א, וכן כתב ה'נמוקי יוסף'). (67) מימרא של רב ענן בשם שמואל, בבבא-בבא יב. (68) יש אומרים שאינו מפולש אלא לצד אחד לרשות הרבים (מגיד-משנה בשם רשב"א). (69) גמרא שם. (70) כגון בימי השוק (סמ"ע סימן קסב, ס"ק ו). (71) והדלתות יפריעו להם.

- יד. מ⁷² שפקש לפתח פתח במבוי שאינו מפולש⁷³ - בני מבוי מעפכין עליו, מפני שמרבה עליהם את הדרך. ואם היה מבוי מפולש⁷⁴ - פותח כל פתח שירצה לכתחילה⁷⁵.

(72) בבא-בבא יא: כברייתא: "אחד מבני מבוי שביקש להחזיר פתחו למבוי אחד - בני מבוי מעכבין עליו". וכתב שם הרי"ף, שכל זה במבוי שאינו מפולש, אבל במבוי מפולש אינם יכולים לעכב, שהרי הוא כרשות הרבים. (73) שהוא סתום משלשה צדדים. (74) משני צדדיו. (75) היינו, שלא היה קיים הפתח מעולם.

- טו. היה⁷⁶ לו פתח סתום במבוי שאינו מפולש⁷⁷ - הרי זה פותחו⁷⁸ בכל עת שירצה; ואם פרוץ את פצמיו⁷⁹ - בני מבוי מעפכין עליו⁸⁰. ובין⁸¹ אחד מבני מבוי שפקש לסתום⁸² פתחו ולהחזירו⁸³ למבוי אחר⁸⁴ - בני מבוי מעפכין עליו; שמה יבוא עליהם מים, ומתמעט מחלקן מן המים הקצוב על בני המבוי. לפיכך, מקום שאין המים קצוב על בני המבוי - הרי זה סתום פתחו בכל עת שירצה.

(76) שם יא: כרבי בברייתא. (77) שאם הוא מפולש, מותר אף לכתחילה, כמו שכתב בהלכה הקודמת. (78) שהרי היה פעם פתוח, ועל-ידי-זו שסתמו לא אבד את זכותו. (79) המסגרות, שבהן נתונה הדלת, היינו המשקוף והמזוזות. שעל-ידי פריצה זו מתבטל הפתח לגמרי (מימרא של רבא

- 1 אצלו לביתו אנשי בית אחרת⁵⁰ - יש לחברו לעכב עליו⁵¹, מפני שמרבה עליו את הדרך. וכן המשפיר ביתו לבעל בית אחד, ואחר כך הביא עמו קרוביו או מידעיו לשפן⁵² עמו כאחד בבית זה - הרי המשפיר מעכב עליו.

(49) היינו, מן המחצית הראשונה של ההלכה הקודמת. (50) בכ"י תימן: "אחרים", וכן נכון. (51) שזה הכלל לשיטת רבינו: אסור להרבות בדירורים, ומותר להרבות בבנין אם אינו מרבה בדירורים כנ"ל. וכל זה אינו אלא בדירורים קבועים, אבל להכניס אורחים עוברים ושבים מותר, וראה להלן. אולם לדעת הראב"ד והרשב"ם (הביאו הגהות מיימוניות אות ה) הדבר מהופך: מותר להרבות בדירורים, ואסור להרבות בבנינים. (52) היינו, שיכון קבוע, אבל אורחים הסמוכים על שולחנו - מותר ללא ספק. ולחנים תמה על כך הראב"ד.

- י. היה⁵³ פתח של אחד מן השתפין קטן - אינו יכול להרחיבו; שהרי⁵⁴ שתפו אומר לו: בפתח קטן אני יכול להסתור ממך בשעת תשמיש, ואיני יכול להסתור ממך בפתח גדול⁵⁵. ואם⁵⁶ היה הפתח גדול - לא יעשנו שנים; שהרי⁵⁷ אומר לו: בפתח אחד אני יכול להסתור, בשנים - איני יכול⁵⁸.

(53) שם ס. במשנה. (54) כהנמקת רבא שם, ולא כזו של רמי בר חמא, ראה להלן. (55) ולפי זה, אפילו פתח בין שתי אמות אסור להרחיבו עד ארבע אמות. אף שעל-ידי-זו אינו מרויח כלום ביחס לשטח הניתן לכל פתח, שהרי גם לפתח בן שתי אמות נותנים השטח (ולדעת רמי בר חמא שם, אין הדבר כן). (56) שם במשנה. (57) ושוב כהסברתו של רבא, ולא כזו של רמי בר חמא. (58) ומטעם זה, אסור אפילו לעשות שנים מפתח גדול בן שמונה אמות, אף כי אינו מרויח כלום בשטח שעל יד הפתח.

- יא. אבל⁵⁹ מי שהיה לו פתח קטן לרשות הרבים ורצה להרחיבו, או היה רחב ורצה לעשותו שנים - אין⁶⁰ חבירו שפנגדו מעכב עליו; ואין צריך לומר בני רשות הרבים שאינם יכולין לעכב עליו.

(59) משנה, שם. (60) וכמו שאמרו בגמרא שם, שהרי בין כך ובין כך חייב הוא להשמר מפני בני רשות הרבים.

- יב. כופין⁶¹ בני מבוי זה את זה לעשות להן לחי או קורה למבוי⁶².

(61) תוספתא בבא-מציעא פרק יא (צוק"מ עמ' 369, 13) והובאה ברי"ף בבא-בבא פרק א. וכן הוא בגמרא עירובין פ. (62) שאינו מפולש, שאפשר להתיר הטלטול בו בשבת על-ידי לחי או על-ידי קורה (פי"ז מהלכות שבת הלכה ב), ואילו מבוי מפולש אין להתיר אלא על-ידי צורת הפתח מצד אחד נוסף לחי או קורה מצד שני (שם הלכה ג). ועיין בסמ"ע סימן קסב ס"ק א שכתב, שגם במבוי מפולש כופין זה את זה להכשירו ולהתירו בטלטול כדינו [אע"פ שלענין

העוברים והשבים, שנחקים פנימה, וזה סותם עליהם את הדרך, ומתוך כך מעכב את התנועה בקטע של החיצונה - מפני שאין לה זכות שימוש בפנים, וכשיטת רבי, ולא כרבי שמעון בן אלעזר ורב הונא. (93) הוא-הדין שהפנימית אינה יכולה לעכב: כיון שיכולה להשתמש מפתחה לחוץ - רשאית היא לפתוח פתח באותו שטח (כסף-משנה). (94) לבצל החיצונה. (95) אבל בשטח שלפנים מפתחו, אין לו זכות שימוש. (96) היינו, כל הפנימיות, וראה כסף-משנה. (97) אבל אם פתח מפתח חצרו ולפנים - אינם יכולים לעכב עליו, ראה למעלה. (98) וסיכום הדברים: כל חצר יכולה לפתוח פתחים חדשים בכל השטח שמפתחה ולחוץ, שבכל השטח הזה יש לה זכות שימוש. ולפיכך, לא החיצונה ממנה יכולה לעכב ולא הפנימית, אבל לפנים מפתחה, אין לה זכות, והפנימית ממנה יכולה לעכב עליה.

פרק שש

(1) נתבאר בו מה שבני העיר כופין זה את זה לעשות, ומה שיש לכולן לעשות שקצתן פטורין, ומה שקצתן מונעין לקצתן או לבני עיר אחרת, ונמשך לזה קצת ממה שיש בין בני החצרות בזה, ודין מי שיש לו בור לפנים מביתו של חבירו וכן מי שיש לו גינה לפנים מגינת חבירו.

- א. פופין² בגי³ העיר⁴ זה את זה⁵ לעשות חומה¹⁷
דלתים ובריח⁶ לעיר, ולכנות⁷ להן בית הפנסת,¹⁸
ולקנות ספר תורה ונביאים וכתובים,⁸ כדי שיקרא¹⁹
בהן כל מי שיצא לקרות מן הצבור.²⁰

(2) משנה בבבא-בבא-בבא: ז (3) ראה להלן הלכה ה, מי הם הנקראים בני העיר לענין זה. (4) משמע, כל עיר בלי יוצא מן הכלל, כחכמים וסתם משנה שם, שאף עיר רחוקה מהספר, צריכה לחומת הגנה מפני פלישה פתאומית של גייסות האויב (ולא כר"ש בן גמליאל, החולק ואומר שרק עיר הסמוכה לספר זקוקה לחומה). (5) במשנה שם: "כופין אותו לבנות לעיר חומה ודלתים ובריח" ולפי פשוט הלשון, המדובר כשהרבים כופים את היחיד המסרב, אבל רבינו בפירושו שם כתב: "כופים, רצונו לומר: כל אחד ואחד מבני העיר יכוף לחבירו על זה", ומקור הדברים בתוספתא בבא-מציעא פרק יא (צוק"מ עמ' 396, 29) גבי בית-כנסת וספר-תורה: "כופין בני העיר זה את זה לבנות להם בית-כנסת ולקנות להם ספר-תורה ונביאים", ו"זה את זה" משמע אפילו יחידים (הגר"א סימן ס"ק ב) ואפילו המיעוט כופין את המרובים (רמ"א שם). (6) וכן פרישם ושומרים (להלן הלכה ה). והוא-הדין לכל יתר צרכי העיר (הגהות מיימוניות). (7) תוספתא בבא-מציעא פרק יא (ראה למעלה הערה ד) הובאה בר"ף בבא-בבא-בבא, סמוך למשנה הנ"ל (בדף ז:). (8) מילה זו אינה בתוספתא שלפנינו, אבל ישנה בנוסח המובהק בר"ף. בזמננו שמוציים ספרים מודפסים, הכפייה היא רק על ספר-תורה (סמ"ע סימן קס"ט) ב [פירוש: ספר-תורה נצרך לקרוא בו בציבור בימי הקריאה, ואילו לנביאים אינם נזקקים, שאפשר לקרוא בספר מודפס (מגן-אברהם בסימן רפד בתחילתו) וקריאה בכתובים אינה בציבור, ראה שבת קטו. וקטז:].

- ב. מי שלקח עיר בארץ ישראל - פופין אותו בית²¹

(שם). (80) כאילו פותח הפתח לכתחילה. ויתכן כי גם בני המבוי שבו הפתח הסתום מעכבים, וגם בני המבוי הראשון מעכבים, אם יש ענין של מס, וראה בהמשך דברי רבינו, ועיין הגהות מיימוניות אות ט. (81) שם יא: שתי בעיות של רב הונא, שהן אחת: "אחד מבני מבוי, שביקש להחזיר פתחו למבוי אחר, בני מבוי מעכבין עליו או אין מעכבין עליו, אכסניא לפי בני אדם מתחלקת או לפי פתחים מתחלקת, אמר לו: בני מבוי מעכבין עליו, ואכסניא לפי בני אדם מתחלקת" (כן הגירסא בר"ף דפוס קושטא, וכן הובא בשמו במגיד-משנה וכסף-משנה וכן בעוד כמה נוסחאות, ראה בדקדוקי סופרים) - הרי שטעם העיכוב הוא בזה שאכסניא מתחלקת לפי בני אדם, ולפיכך מעכבין עליו שממעט מחלקם מן המס הקצוב. ואם נכריע שאכסניא מתחלקת לפי פתחים, לא מיעט מחלקם כלל שהרי לא פרץ את פצימיו של הפתח ולא ביטל, ואם כן עודנו חייב במס באותו מבוי, ועיין כסף-משנה בשם רמב"ן. (82) אפילו לסתום בלבד ולא לפרוץ את פצימיו, ולא ביטל לגמרי את הפתח, שעל זה היתה הבעיה, שאם פרץ אין כאן בעיה כלל, שאף אם מתחלק לפי פתחים, הרי ביטל את הפתח. ראה למעלה הערה עט. (83) שלא יהיה יותר פתוח למבוי ראשון, אלא לזה. (84) בהסכמת בני המבוי האחר, שהרי אף הם יכולים לעכב, כמו שהביא רבינו למעלה. או שהמדובר במבוי מפולש, שאינם יכולים לעכב, כמבואר למעלה.

- טז. חמש⁸⁵ חצרות הפתוחות למבוי שאינו מפולש⁸⁶
- פלן משתמשות עם החיצונה⁸⁷, והחיצונה
משתמשת לעצמה⁸⁸. וכן השניה⁸⁹ משתמשת
לעצמה⁹⁰, ומשתמשת עם החיצונה, ואינה
משתמשת עם השאר. נמצאת הפנימית משתמשת
עם פלן ומשתמשת לעצמה. לפיכך, אם בעל השניה
בנה אצטבא⁹¹ כנגד פתחו וסתמו - אין החיצונה
יכולה לעכב עליו⁹²; אבל כל הפנימיות מעכבין
עליו, מפני שמרבה עליהן את הדרך בארץ, שהרי
מקיפין האצטבא. וכן בעל השניה שפתח לחצרו
פתח שני בינו ובין החיצונה⁹³ - אין החיצונה
מעכבת עליו, שאין לו⁹⁴ להשתמש אלא מפתחו
ולחוץ⁹⁵. אבל אם פתח הפתח השני בינו ובין
השלישי - הפנימית⁹⁶ מעכבת עליו, שאין לו
להשתמש במבוי אלא מפתח חצרו הראשון
ולחוץ⁹⁷. וכן הדין בכלל⁹⁸.

(85) שם יא: בברייתא, וכרבי ולא כרבי שמעון בן אלעזר. (86) שהרי מפולש הוא כרשות הרבים. וכל בני החצרות משתמשים בו בשוה. (87) הקרובה לרשות הרבים. (88) ולא עם זאת שבפנים ממנה. וראה בפירוש "לעצמה" לגבי פנימית. (89) שיש לה זכות הליכה על החיצונה, אבל אין לה זכות על הפנימית. (90) "לעצמה" בנידון זה, פירושו, רק היא ולא אחרות עמה, וראה למעלה ('תוספות' שם ד"ה והפנימית). (91) ספסל קטן לשיבה ולהנחת פרקמטיא. (92) ואינה יכולה לטעון שלפעמים יש דוחק מן

- 1 דין¹⁰ לקח לו דרך מארבע רוחותיה, משום ישוב
2 ארץ ישראל¹¹. וכופין¹² בני בקעה זה את זה לעשות
3 ביניהם חריץ¹³ ובן חריץ¹⁴.

(22) שם ז: במשנה. (23) שכיון שקנה - ודאי דעתו להשתקע בה (הג"ר סימן קסג ס"ק כ.). (24) משנה, שם. (25) מימרא של רב פפא, שם ח. (26) ואילו לשאת בעול הצדקות השונות בעיר, ישנם זמנים אחרים (שם ח. ופ"ט מהלכות מתנות עניים, הלכה יב.).

- 17 ו. כל הדברים²⁷ שצריכין לשמירת העיר - לוקחין
18 מכל אנשי העיר, ואפלו מן היתומים²⁸, חוץ²⁹
19 מתלמידי חכמים; שאין³⁰ תלמידי חכמים צריכין
20 שמירה, שהתורה שומרתם³¹. אבל לתקון הדרכים
21 והרחובות - אפלו מן החכמים³². ואם³³ כל העם
22 יוצאין ומתקנין בעצמם³⁴ - לא יצאו תלמידי חכמים
23 עמהם³⁵, שאין דרך תלמידי חכמים להזדלזל לפני
24 עם הארץ.

(27) שם ח. מימרות של רבי יוחנן, רב יהודה ורב פפא. (28) שכל מה שנהנים ממנו, חייבים בו אף היתומים (שם במימרא של רב פפא). (29) שם במימרות הנזכרות, וכן בדברי ריש לקיש ורבי יוחנן (שם ז:). בניגוד לרבי יהודה נשיאה (שם ז:). (30) שם. (31) כהנמקתו של רבי יוחנן, ולא כזו של ריש לקיש, משום שמעשיהם מגינים עליהם. (32) בדברי רב יהודה, שם: "הכל לכריא פתאי אפילו מרבנן" וכפירוש ה'תוספות' שם ד"ה כריא פתאי בשם ר"ח, דהיינו תיקון הרחובות. (33) רב יהודה, שם. (34) ואינם מעמידים פועלים אחרים במקומם. (35) לא הזכיר רבינו אם גובים מהם לשכור פועלים במקומם, ועיין ב'שולחן ערוך' יורה דעה סימן רמג סעיף א, ובדברי רבינו בפ"ו מהלכות תלמוד תורה הלכה י, והערה י שם אינה מוכרחה.

- 25 ז. היות³⁶ חופרין נהר להביא בו מים למדינה - גובין
26 אף מן היתומים; שזו³⁷ זכות להם, כדי שישקו
27 ממינו שדותיהם וזרמיהם³⁸. לפיכך³⁹, אם ארע
28 להם דבר שלא באו המים - הואיל ולא נהנו מהן
29 היתומים, מחזירין⁴¹ להם כל מה שגלגל מהן. ובן
30 כל פיוצא בזה⁴².

(36) שם ח. מימרא של רב פפא. (37) הסברת רבינו, בהתאם לכללו של רב פפא הנזכר למעלה הערה כו. (38) והרי הם מקבלים תמורת הכסף שנתנו. (39) כתשובת רב פפא לרב שישא בנו של רב אדי. (40) מפני שיתומים אינם בני מחילה (רש"י שם ד"ה לא מידליל). (41) כלומר, דבר שיש להם הנאה ממנו. (42) בבא-בטרא כא: כברייא.

- 31 ח. כופין⁴³ בני מבוי⁴⁴ זה את זה שלא⁴⁵ להושיב
32 ביניהן⁴⁷ לא חיט ולא ברסי⁴⁸, ולא⁴⁹ אחד מבצעלי
33 אפניות. היה⁵⁰ שם במבוי אחד מבני מבוי⁵¹ אמן,
34 ולא מחו בו⁵², או שהיתה⁵³ שם מרחץ או חנות או
35 רחם, ובא חברו ועשה מרחץ אחרת כנגדו או

(9) בבא-קמא פ: מימרא של רב שמואל בר נחמני בשם רבי יונתן. (10) [בגמרא שם: "כופין אותו" ולא נזכר שבית-דין הם שכופין אותו, אבל סבור רבינו שעל-כרחנו שהמדובר באופן שבני העיר אינם יכולים לכופו, כגון שנותן להם בתים במתנה, ולכן הוצרכו להטעים משום ישוב ארץ ישראל, ואס-כן רק בית-דין כופין אותו על זה. שאם בני העיר קנו ממנו, שהם עצמם יכולים לכופו אותו - מה צורך בטעם משום ישוב ארץ ישראל?]. (11) שתהא מחוברת עם כל סביבותיה. (12) תוספתא בבא-מציא פ"א (צוק"מ עמוד 396, 14) והובאה ברי"ף בבא-בטרא פרק ראשון. (13) תעלה בת ששה טפחים מסביב לבקעה (בבא-בטרא קז: וקח. ולמעלה פרק כא מהלכות מכירה, הלכה כב.). (14) תעלה בת שלשה טפחים (שם ושם). ולמה הצריכו את שניהם - לשם שמירה על הבקעה.

- 4 ג. מי¹⁵ שיש לו חצר בעיר אחרת¹⁶ - בני העיר
5 משעבדין אותו לחפר עמהם בורות שיחין ומערות
6 ואמת המים¹⁷; אבל בשאר כל הדברים¹⁸ - אין
7 משעבדין אותו. ואם היה שרי עמהם באותה העיר
8 - משעבדין אותו על הכל¹⁹.

(15) תוספתא בבא-מציא פרק יא (לפי כ"י ווין. ראה צוק"מ עמ' 396, 13), הובאה ברי"ף בבא-בטרא פ"א כלשונה. (16) כלומר: הוא גר בעיר זו ויש לו חצר בעיר אחרת. (17) בתוספתא שם: "ולתקן את המקוואות ואמת המים". ואם מי שאינו דר עמהם באותה עיר חייב בכל אלו, קל-והומר למי שדר עמהם. ולא כתב זאת רבינו למעלה בהלכה א, מפני שאין דבר זה מפורש, ושם העתיק לשון המשנה שם. ראה סמ"ע סימן קסא ס"ק א. (18) לא פירש רבינו מה הם "שאר הדברים" האלו? ואם כוונתו לאלו המנויים בהלכה הקודמת, יש להבין מה בין מקוה שמשעבדין אותו (ראה למעלה) לבית-הכנסת שאין משעבדין אותו. ונראה שכוונתו לעניני שמירה, שכיון שאינו גר שם - אינו זקוק להם, ראה ב'ערוך השולחן'. (19) ראה למעלה הערה ה.

- 9 ד. פשה²⁰ גובין מאנשי העיר לבנות החומה²¹ -
10 גובין לפי קריבת הבתים מן החומה. כל הסמוך
11 לחומה נותן יותר.

(20) בבא-בטרא ז: בעיא של רבי אלעזר מרבי יוחנן בשתי לשונות, ופתרונה על-ידי רבי יוחנן, ופסק רבינו כלשון האחרון, שלא הזכירו אלא לפי קירוב בתים, ולא הזכירו "לפי שבח ממון" כלל, וכן דעת הרי"ף. ודעת ר"י מיגאש - שנותנין לפי קירוב בתים ולפי שבח ממון. (21) שאם החומה פרוצה, מתנפלים הלסטים תחילה על הבתים הקיצוניים.

- 12 ה. וכל הדרך²² בעיר שנים עשר חדש, או שקנה בה
13 בית דירה²³ - נותן עם בני העיר בכל הדברים

65) ואינם משלמים מס המלך בעיר זו, ואם כן מן הדין שיהיו בכלל גר ממדינה אחרת שיכולים למנעו, כמבואר למעלה. 66) בבא-בטרא כב. וראה בבבא-קמא סב. שתקנה זו היא אחת מעשר תקנות שתיקן עזרא. 67) שם. 68) היינו, עם סחורתם למכור. וראה בסמ"ע סימן קנו, ס"ק יט. 69) מסקנת הגמרא בבבא-בטרא שם. 70) כדי שלא יבטל מתלמודו. 71) מימרא של רב כהנא ורבינא, בבבא-בטרא שם.

1 טַחוּן⁵⁴ אַחֶרֶת - אֵינּוּ⁵⁵ יָכוֹל לְמַנְעוֹ וְלִדְמֹר לוֹ: אַתָּה
2 פּוֹסֵק⁵⁶ חַיִּי. וְאַפְלוּ⁵⁷ הִיא מִבְּנֵי מְבוֹי אַחֶר - אֵינָן
3 יְכוֹלִין לְמַנְעוֹ⁵⁸, שֶׁהָרִי יֵשׁ בִּינֵיהֶם אוֹתָהּ אֲמָנוּת⁵⁹.
4 אָבֶל⁶⁰ גַּר מִמְּדִינָה⁶¹ אַחֶרֶת שֶׁבָּא לַעֲשׂוֹת חֲנוּת בְּצַד
5 חֲנוּתוֹ שֶׁל זֶה, אוֹ מִרְחֵץ מִצַּד מִרְחֵץ שֶׁל זֶה - יֵשׁ
6 לָהֶן לְמַנְעוֹ. וְאִם⁶² הִיא נוֹתֵן עִמָּהֶם מִנֵּת הַמֶּלֶךְ⁶³ -
7 אֵינּוּ יָכוֹל לְמַנְעוֹ⁶⁴.

י. הַסֹּחֲרִים⁷² שֶׁמֵּבִיאִין סִחֲוֹרָתָם לְמִכּוֹר בְּתוֹךְ
הָעִירוֹת - בְּגֵי הָעִיר מַעֲבִינֵן עֲלֵיהֶם⁷³. וְאֵם⁷⁴ מִכּוֹר
בַּיּוֹם הַשּׁוּק בְּלִבָּד⁷⁵ - אֵין מוֹנְעִין אוֹתָם. וְהוּא⁷⁶
שֶׁיִּמְכְּרוּ בַשּׁוּק⁷⁷; אָבָל לֹא יִחַזְרוּ עַל הַפִּתְחִים אֲפִלּוּ
בַּיּוֹם הַשּׁוּק. וְאֵם⁷⁸ יֵשׁ לָהֶן מַלְוָה⁷⁹ בְּעִיר - מוֹכְרִין
כְּדֵי פְרֻסָּתָם⁸⁰ אֲפִלּוּ בְּלֹא יוֹם הַשּׁוּק, עַד שֶׁיִּפְרְעוּ⁸¹
חֹבָן וּלְכוּ לָהֶן.

שאינו מפולש, ראה להלן הערה מג. (44) היינו, שאפילו היחיד יכול לעכב (סמ"ע סימן קנו ס"ק טז). וראה למעלה הלכה א והערה ד. (45) מפני הטעם שמביא רבינו להלן הלכה יא: "מפני ריבוי הנכנסים והיוצאים", והמדובר במבוי שאינו מפולש, כי מבוי מפולש הוא כרשות הרבים (ראה למעלה פרק ה הלכה יד). וראה בלחם-משנה וביאור הגר"א (שם ס"ק טו) שרבינו הוכרח לפרש בברייתא הנ"ל שלא כדעת מפרשים אחרים. (46) אפילו בן מבוי זה, כמו שנראה בסמוך, וכמפורש להלן הלכה יא. (47) מעבד עורות. (48) בברייתא שם, נוסף: "ולא מלמד תינוקות", אבל בכתב-יד מינכן שם ליתא. וראה להלן הלכה יא. (49) המשך הברייתא שם, וכתנא-קמא ולא כרשב"ג, וכרב הונא בן רבי יהושע, שהוא מן האחרונים, ולא כרב הונא, וכן פסק הר"ף שם. (50) כתב "מבני מבוי" להשמיענו שאפילו אחד מבני מבוי אינו יכול לעכב. (51) אף-על-פי שאין החזקה מועלת כאן, ויכולים למחות תמיד, כמפורש להלן בפרק א הלכה ה, בכל זאת כל זמן שלא מיחו בראשון, אינם יכולים לעכב לשני, וראה להלן הלכה יב. (52) תוספתא בבא-בבא פרק ב (צ"מ עמוד 8, 401). (53) טחנת קמח. (54) כלומר, אף האומן אינו יכול למנוע אע"פ שהוא מפסיד פרנסתו, אבל הוא-הדין שבני המבוי האחרים אינם יכולים למנוע, מכיון שיש כבר אומנות זו במבוי, כמו שכתב רבינו בסמוך, וראה סמ"ע שם ס"ק טז. (55) חותך. והטעם בברייתא: "מפני שיכול לומר לו: אתה עושה בשלך, ואני עושה בשלך". (56) בעיא של רב הונא ברבי יהושע שם, שלא נפתרה, ולפיכך הכריעו רבינו והר"ף שאינם יכולים לעכב, כדין כל תיקו, שאין משנים את המצב הקיים. (57) לא האומן עצמו, כאמור, ולא בני המבוי. (58) ואם כן, גם מקודם היו נכנסים ויוצאים. (59) מימרא של רב הונא ברבי יהושע, שם. (60) היינו עיר, ראה בפ"א מהלכות מגילה הלכה א. וכן בגמרא שם: מתא אחרית (=עיר אחרת). (61) מימרת רב הונא ברבי יהושע שם. (62) מס הגולגולת למלך. (63) לא בן העיר ולא בן המבוי, בניגוד לדעת ה'תוספות' שם שכן המבוי יכול למנוע, ורק בן העיר אינו יכול למנוע. (64) מוכרי בשמים לנשים.

72) שהרי אינם משלמים כאן מס המלך, כנ"ל. ואם סחורות של הסוחרים טובה יותר או זולה יותר מזו של סוחרי העיר, ראה במגיד-משנה. 73) מסקנת הגמרא שם. 74) אבל לא בימים אחרים (גמרא שם). 75) אף זה שם. 76) שאז באים מן החוץ, ומוכרים לאנשים מן החוץ (גמרא שם). ומשמע לכאורה שלאנשי אותה העיר אסור למכור, ברם הסמ"ע (שם ס"ק כ) כתב בשם ה"טור" שמותר. 77) מסקנת רב כהנא, שם. 78) שהם חייבים לאחרים (ראה להלן הערה עח). ורש"י (שם ד"ה אית לן אשראי) מפרש, שחייבים להם. וראה סמ"ע שם ס"ק כב. 79) ובגמרא שם: "חיותם", וכתב המגיד-משנה בשם ר"ת, שאין הכוונה לשיעור חיותם בלבד, אלא שירוויחו כדי מזונותם. 80) [אין לנקד "שִׁיפְרָעוּ", כלומר שאחרים יפרעו להם חוב שחייבים להם, שאם כן היה צריך להיות "שִׁיפְרַע חובם". ובכ"י תימן "שיפרעו את חובך - הרי שהמדובר בחוב שהם חייבים לאחרים, והם פורעים אותו, וראה בסמ"ע שם ס"ק כב, ולמעלה הערה עו]. 81) בבא-בתרא כא. כברייתא.

21 יֵאָ. אַחֲרֵיכֵן ⁸² מִפְּנֵי מָבוֹי ⁸³ שְׁאִינוּ מִפְּלֶשׁ ⁸⁴ שְׁבֻקֶּשׁ ⁸⁵
22 לְהַעֲשׂוֹת רוּפָא ⁸⁶, אֲמָן ⁸⁷, או גִּרְדִּי ⁸⁸, או מִלְמַד
23 תִּינוּקוֹת שֶׁל עוֹבְדֵי בּוֹכִים ⁸⁹ - בְּנֵי מָבוֹי מַעֲכָבִין ⁹⁰
24 עָלָיו, מִפְּנֵי שְׁמֵרָבָה עֲלֵיהֶם הִנְכַּסִּין וְהִיִּצְאִין. וְכֵן ⁹¹
25 מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בֵּית בַּחֲצֵר ⁹² הַשְּׂתַפְּסִין - לֹא יִשְׁפְּרוּ ⁹³
26 לֹא לְרוּפָא, וְלֹא לְאֲמָן, וְלֹא לְגִרְדִּי, וְלֹא לְסוֹפֵר ⁹⁴
27 יְהוּדִי ⁹⁵ שְׁכּוֹתֵב הַשְּׂטֻרוֹת ⁹⁶, וְלֹא לְמַלְמְדֵי תִינוּקוֹת
28 שֶׁל עוֹבְדֵי בּוֹכִים.

82) לפנינו בגמרא שם "אחד מבני חצר", ולפי זה לא נאמרו הדברים אלא באותה חצר, אבל בני מבוי אינם יכולים לעכב, וכדעת אב"י (שם ב:) שבחצר אחרת מותר. ולגירסת רבינו "אחד מבני מבוי", אין הלכה כאב"י אלא גם בחצר אחרת אסור, וגירסא זו היתה גם לפני בעלי ה'תוספות' שם, ודחו אותה בטענה שאין חולק על דברי אב"י, אבל לרבינו צריך לומר, שר"ב שם שפירש המשנה באופן אחר חולק

8 ט. רובלין⁶⁵ המחזירין בעירות⁶⁶ - אין בני המדינה
9 יכולין לעכבן; שתקנת עזרא היא שיהיו מחזירין,
10 כדי שיהיו הבשמים מצויין לבנות ישראל⁶⁷. אבל⁶⁸
11 אינן קובעין מקום ויושבין בו⁶⁹, אלא מדעת בני
12 העיר. ואם⁷⁰ תלמיד חכם הוא - קובע מקום בכל
13 מקום שירצה⁷¹.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

97) כן הוא במשנה, שם. [ולשיטת רבינו למעלה בהלכה ח והלכה יא, שאף במבוי יכול לעכב, צריך לומר שנקט "חצר" להשמיענו שבתנינוקות של ישראל אינו יכול לעכב אפילו בחצר]. (98) תמיד, ולא מועילה אף חזקה, כמו שיוצא מתוך ההמשך, וכמו שרבינו אומר מפורש לקמן פ"א הלכה ה. (99) משנה, שם. (100) אבל בלי חזקה - יכולים גם כאן למחות. ודעת רבינו שזהו ההבדל בין רשות המחאה ביחס לקול הנכנסים והיוצאים, שלגביהם לא מועילה חזקה, וכמו שכתב להלן פ"א הלכה ה, לבין שלילת רשות המחאה ביחס לקול הפטוי והריחיים, שלגבי עצם המלאכה מועילה החזקה, ועיין מגיד-משנה. וכתב הסמ"ע (סימן קנו ס"ק יא) שבחזקה זו לא צריך שלש שנים, לדעת רבינו, כמו שכתב להלן פרק יא הלכה ד. (101) כרבא שם כ: וכן פירשו הבריות בגמרא, שם סא. (102) אבל לא לימודי חול, כדברי רבינו בפרוש למשניות. וראה למעלה הערה פו. (103) מתקנת יהושע בן גמלא ואילך, שהתקין להושיב מלמדי תינוקות בכל מדינה ומדינה ובכל עיר ועיר (שם כא.).

על דברי אב"י (הגר"א סימן קנו ס"ק ג). אבל יש להבין, הלא דין זה כבר כתוב למעלה בהלכה ח, ולמה נשנה כאן עוד פעם. ועיין כסף-משנה. וראה להלן הערה פה. (83) שמבוי מפולש הרי הוא כרשות הרבים, ואין בו טענת נכנסים ויוצאים, כמו שכתב הר"ף (בבא-בבא פ"א), וכן כתב רבינו למעלה פרק ה הלכה יד. (84) והוא-הדין אם כבר נעשה, שבעניין זה אין חזקה (סמ"ע שם ס"ק ב), וכמו שכתב רבינו להלן בפ"א ה"ה. (85) רש"י שם ד"ה רופא, מפרש: "מוהל". ואע"פ שאין למחות במלמד תינוקות של ישראל (להלן הלכה יב) וכן אין למחות בכל עושה מצוה (שו"ע חושן-משפט סימן קנו סעיף ג) - אם אפשר לעשות המצוה בלי ריבוי נכנסים, יכולים לעכב שלא ירבו הנכנסים, ואם כן במוהל, אומרים לו שלא יבוא המצוה לביתו, אלא ילך הוא לבית המילה (ט"ז שם). (86) מקיז דם (רש"י שם). וכן נראה להלן בסמוך, שכתב: "לרופא או לאומן" - "רופא" ו"אומן" הם שנים. ועיין סמ"ע שם ס"ק ג. (87) אורג בגדים. וראה כסף-משנה שכתב שהמגיה העיר על זה שפירט רבינו כאן רק את אלו, ואילו למעלה בהלכה ח כתב: "כל בעלי אומניות". וראה למעלה הערה פ. (88) כמסקנת הגמרא שם, ובהתאם לשיטת רבא, המובאת לקמן, בסוף ההלכה הבאה, שבמלמד תינוקות של ישראל אין למחות. ובפירוש המשניות, כתב רבינו: "אבל אם מלמד חשבון או תשובות יש לו רשות למנעו", ולפי"ז תינוקות של גוים לאו דוקא, ואפילו תינוקות של ישראל אפשר לעכב, אם אינם לומדים תורה. כן כתב בשו"ע חושן-משפט שם סעיף א: "מלמד תינוקות לימוד שאינו של תורה". וראה להלן הערה קא. (89) ואף חזקה לא מועילה, כמפורש להלן בפ"א הלכה ה. (90) אף היא ברייתא, שם. (91) כלשון הבריתא, ולשיטת רבינו למעלה שאף במבוי יכולים לעכב, צריך לומר שבחצר אסור לו להשכיר אע"פ שעוד לא מיחו השכנים בידו, שהרי לא הזכיר רבינו: "מעכבין", אלא סתם "לא ישכירו", מה-שאינ-כן במבוי, שרק אם מישחו מוחה בידו, יכול למנעו. (92) והכל מפני טענת ריבוי הנכנסים והיוצאים. (93) כפירוש ה'תוספות' (שם, ד"ה בסופר מתא), ולא כשני הפירושים שברש"י. (94) וכל-שכן גוי. (95) משמע קצת, שרק בשטרות של חול יכול לעכב אבל לא בכתיבת ספרי תורה, תפילין ומוזוזות שדינם כמלמד תינוקות, והוא-הדין לכל פעולת מצוה. וראה שו"ע שם סעיף ג, ולמעלה הערה פג. (96) משנה, שם כ: ומשמע שכבר החזיק בחנות ואף-על-פי-כן אינה חזקה, וראה להלן הערה צח.

- יג. מי¹⁰⁴ שיש לו בור לפנים מביתו של חברו - 10
נכנס¹⁰⁵ בשעה שדרך בני אדם נכנסין, ויוצא בשעה 11
שדרך בני אדם יוצאין¹⁰⁶. ואינו¹⁰⁷ מכניס בהמתו 12
ומשקה מבורו, אלא ממלא ומשקה מבחוץ. 13
ושניהם¹⁰⁸ עושין פותחת¹⁰⁹ על הבור¹¹⁰. פעל הבור 14
- פדי לשמור¹¹¹ את מימיו; ובעל חצר - משום 15
חשד¹¹² אשתו, שלא תפנס לשם אלא מדעתו. 16

(104) משנה, שם צט. (105) כגון שהתנו כך בשעת החלוקה או המכירה, שיהיה לזה דרך אל הבור (סמ"ע סימן קסט ס"ק א). (106) והיינו, ביום, כמו שכתוב בשו"ע חושן-משפט שם סעיף א. שאע"פ שהתנו שיהיה לו דרך בביתו - לא הסכים זה לקום כלילה ולפתוח לו (סמ"ע שם ס"ק ב). (107) שאין זה הכרחי להכניס בהמתו אל הבור ויכול להשקותה בחוץ, ורק לצרכים דחופים הסכים לתת לו רשות כניסה. (108) משנה, שם. (109) מנעול, שסוגר את דלת הבור. (110) כרבי יוחנן שם. (111) שלא יגנוב אותם בעל הבית. (112) שלא יסתובב זה סמוך לבורו בהעדרו של בעל הבית מתוך אמתלא, שהוא נכנס לשאוב מן הבור, ויזנה עם אשתו, או שיעורר חשד כזה אצל הבריות, מה-שאינ-כן אם יש גם לבעל הבית מפתח, אינו יכול להסתובב שם ולא יכנס אלא בזמן שנמצא בעל הבית. וחשש גניבה בבית אין, שאשתו שומרת שם (רש"י שם ד"ה משום חשד אשתו).

- יד. מי¹¹³ שיש לו גנה לפנים מגנתו של חברו - 17
נכנס¹¹⁴ בשעה שדרך בני אדם נכנסין, ויוצא בשעה 18
שדרך בני אדם יוצאין. ואין¹¹⁵ מכניס לתוכה 19
תגרים¹¹⁶. ולא יכנס מתוכה לשדה אחרת¹¹⁷. 20
והחיצון זורע¹¹⁸ את הדרך. החיצון¹¹⁹ את הדרך מן 21
הצד¹²⁰ מדעת שניהם - הרי זה נכנס ויוצא בשעה 22
שהוא רוצה¹²¹, ומכניס לתוכה תגרים¹²²; ולא יכנס 23

- יב. חנות⁹⁷ שבחצר⁹⁸ - יכולין השכנים למחות⁹⁹ 1
בידו ולומר לו: אין אנו יכולין לישן מקול הנכנסים 2
והיוצאין; אלא עושה מלאכתו בחנותו ומוכר 3
בשוק. אבל אינן יכולין למחות בידו ולומר לו: אין 4
אנו יכולין לישן מקול הפטויש או מקול הרהים; 5
שהרי החזיק¹⁰⁰ לעשות בן. וכן¹⁰¹ יש לו ללמד 6
תינוקות של ישראל תורה¹⁰² בתוך ביתו, ואין 7
השתפין יכולין למחות בידו ולומר לו: אין אנו 8
יכולין לישן מקול התינוקות של בית רבן¹⁰³. 9

1 מְתוּכָה לְשָׂדֶה אֲחֵרָה¹²³. וְכָל אֶחָד¹²⁴ מֵהֶן יֵשׁ לוֹ
2 לְעֵקֶב עַל חֵבְרוֹ בְּזִרְעַת הַדֶּרֶךְ שֶׁנִּתְּנוּ מִן הַצֵּד.

(113) שם צט: במשנה. (114) שבעת החלוקה הסכים החיצוני לתת כניסה לפנימי (רש"י שם ד"ה מי שיש לו). (115) שהרי הליכה זו באמצע הגינה גורמת הפסד לבעל הגינה החיצונה, ולא הסכים אלא לצורך גדול. (116) לקנות ירקות (רש"י שם ד"ה תגרין). (117) שלא הסכים אלא להליכה לצורך הגינה ולא לצרכים אחרים. (118) אף שמעכב קצת את ההליכה - מכיון שיצא לו הפסד גדול לחיצון אם לא יורע באמצע שדהו, מן הסתם לכתחילה הסכים רק באופן זה (סמ"ע שם ס"ק ה). (119) המשך המשנה, שם. (120) שביטלו את הדרך הראשונה שבאמצע, ועשו דרך חדשה מן הצד. (121) שאין זה מפריע כל-כך לבעל הגינה החיצונה. (122) כנ"ל, שמן הצד לא נגרם לו הפסד כל-כך על-ידי-זה, והוא מצרכי הגינה. (123) שלא הסכים לתת לו אלא לצרכי הגינה ולא לצרכים אחרים. (124) שבעל הגינה החיצונה אינו זקוק כל-כך לזרוע דרך זו, כמו אילו היתה זו באמצע הגינה, ולשם כך הסכימו להחליפה, וגם בעל הפנימית אינו יכול לזרוע, שקיבל את הדרך להליכה גרידא ולא לזריעה, וראה סמ"ע שם, ס"ק ה.

יום שני י"ט תמוז ה'תשע"ח

פֶּרֶק שְׁבִיעִי

(1) נתבאר בו משפטי החלונות שיש לאחד על האחר, וכל ענייני החלונות בשלימות.

3 א. מִי שֶׁהִתָּה לוֹ חֲלוֹן בְּכֶתֶל, וּבָא חֵבְרוֹ וְעָשָׂה
4 חֲצֵר³ בְּצִדוֹ - אִינוֹ יָכוֹל לִזְמַר לְבַעַל הַחֲלוֹן: סֵתֶם
5 חֲלוֹן זֶה, כְּדִי שְׁלֹא תִפְּיט בִּי; שֶׁהָרִי הַחֲזִיק בְּהֹק
6 זֶה. וְאִם⁶ בָּא חֵבְרוֹ לִבְנוֹת כֶּתֶל כְּנֶגֶד הַחֲלוֹן כְּדִי
7 שְׂסוֹר הֹק רְאֵיתוֹ - צָרִיךְ לְהִרְחִיק אֶת כֶּתֶלוֹ מִכְּנֶגֶד
8 הַחֲלוֹן אֲרָבַע אַמּוֹת⁷, כְּדִי שְׁלֹא יֵאָפִיל עָלָיו⁸.

(2) בבא בתרא כב. במשנה. ושם מבואר שיש בחלונות דין חזקה. וראה למעלה פרק ב הלכה יד. (3) [לא כתב "לעשות חצר", אלא "ועשה חצר", כלומר, עשה את החצר ושתק ולא מיחה על זה שיש חלון בכתלו של חברו, ולפיכך החזיק בו (ראה להלן הלכה ו). והשמיענו רבינו כאן שאף על פי שהחלון היה מקודם, לפני שעשה את החצר, ואז לא היה שום היזק ראייה, ולא היה דין חזקה, עד שעשה חברו המצר, ושתק ולא מיחה בידו, ואם כן לא עשה מעשה להחזיק, ואף על פי כן הוא קונה בחזקה. ולהוציא מדברי ר"י מיגאש שכתב (בתחילת מסכת בבא בתרא) לפי תירוצו אחד, שזהו החילוק בין היזק ראייה בחצר השותפין, שאין שם חזקה, לפי שאין שם מעשה, לבין חלון שיש בו חזקה להיזק ראייה, לפי שעשה מעשה בפתיחת החלון. ואם כן מוכרחים לחלק ביניהם באופן אחר: שבחצר השותפין שניהם מזיקים זה את זה בהיזק ראייה ויכול לטעון שלפיכך לא מיחה, מפני שגם חברו ניזוק על ידו, ואילו בחלון אין בעל החלון ניזוק כלל, וכמו שכתב הר"י מיגאש שם לפי

תירוצו אחר. או כמו שכתב הרא"ש (בבא בתרא פרק א סימן ב) שבחצר השותפין הוא היזק תמיד ואלו בחלון אינו מזיקו אלא בשעה שעומד ליד החלון ומסתכל]. (4) והיינו, היזק ראייה. (5) [כמו שכתב להלן פרק יא הלכה ד שבכל ההרחקות מועילה חזקה לאלתר, ובלי טענה, עיין שם.]. (6) משנה שם. (7) ודי בזה, אף אם הוא עוד מאפיל עליו, שכך הם שיעורי החכמים: לא פחות ולא יותר (שולחן ערוך סימן קנד, סעיף כא). (8) ברייתא שם כב:

9 ב. הִיתָה⁹ הַחֲלוֹן לְמִטָּה בְּכֶתֶל - כּוֹפֶה אֶת חֵבְרוֹ
10 לִבְנוֹת כְּנֶגֶד הָאֲרָבַע אַמּוֹת¹⁰ וְלִהְגִּבִּיהַ הַבִּנְיָן
11 אֲרָבַע אַמּוֹת¹¹, כְּדִי¹² שְׁלֹא יִפְּיט בּוֹ מִן הַחֲלוֹן¹³.

(9) משנה וברייתא שם. (10) כדי שלא יאפיל, כנ"ל. (11) כלומר, ארבע אמות מעל לראש החלון ויש אומרים שאין זה אלא באופן שהרחיק ארבע אמות כדין, אבל אם הרחיק יותר - יש להגביה יותר, שאם לא כן, יוכל להציץ בחלון (מגיד משנה). [וראה להלן הלכה ד]. (12) ברייתא שם. (13) היינו, דרך החלון לתוך הבית פנימה.

12 ג. הִיתָה¹⁴ הַחֲלוֹן לְמַעְלָה בְּכֶתֶל, וּבָנָה חֵבְרוֹ כֶּתֶל
13 כְּנֶגֶד הַחֲלוֹן מִלְמַטָּה: אִם הָיָה מְרָאשׁ הַכֶּתֶל שְׁפָנָה
14 עַד הַחֲלוֹן גְּבִיהַ אֲרָבַע אַמּוֹת אוֹ יוֹתֵר - אִינוֹ יָכוֹל
15 לְמַנְעוֹ אֶף עַל פִּי שְׁלֹא הִרְחִיק מִכֶּתֶל הַחֲלוֹן כְּלוֹם;
16 שֶׁהָרִי לֹא הֵאָפִיל עָלָיו¹⁵, וְאִינוֹ מְזִיקוֹ בְּרִאִיָּה¹⁶. אֲבָל
17 אִם נִשְׁאָר גְּבִיהַ מְרָאשׁ הַכֶּתֶל עַד הַחֲלוֹן פָּחוֹת
18 מֵאֲרָבַע אַמּוֹת - כּוֹפֶה לְמַעַט הַכֶּתֶל, כְּדִי שְׁלֹא
19 יַעֲמִד עַל רֹאשׁ הַכֶּתֶל וְיִשְׁקִיף מִן הַחֲלוֹן; אוֹ יִגְבִּיֶה
20 הַכֶּתֶל עַל הַחֲלוֹן אֲרָבַע אַמּוֹת. וְיִהְיֶה הַכֶּתֶל רְחוֹק
21 מִן הַחֲלוֹן אֲרָבַע אַמּוֹת, כְּדִי שְׁלֹא יֵאָפִיל וְלֹא יַצִּיץ
22 וְיִרְאָה.

(14) משנה וברייתא שם. (15) והמדובר, באופן שאין מקום לטענת הדרושא. המובאת לקמן פרק ט הלכה ט (סמ"ע סימן קנד סעיף קטן נב). (16) כיוון שישנה הרחקה של ארבע אמות בין הכותל והחלון.

23 ד. בָּנָה¹⁷ כֶּתֶל אֶחָד¹⁸ בְּצִד¹⁹ הַחֲלוֹן - צָרִיךְ לְהִרְחִיק
24 מִן הַחֲלוֹן טַפַּח²⁰, וּמִגְבִּיֶה הַכֶּתֶל אֲרָבַע אַמּוֹת²¹ עַל
25 הַחֲלוֹן, אוֹ²² כּוֹנֵס²³ רֹאשׁ הַכֶּתֶל, כְּדִי שְׁלֹא יֵשֵׁב עָלָיו
26 וְיַצִּיץ וְיִרְאָה.

(17) ברייתא שם כב: ולפי פירושה בגמרא. (18) כי אם בנה שני כתלים, הוא דין אחר, ויבואר להלן הלכה ה. (19) בצידו ולא למולו, כגון שהכותל שבו החלון הוא ממזרח למערב, והכותל השני מן הצפון לדרום. (20) בגמרא שם: "כמלוא רוחב חלון". אבל ברי"ף ורא"ש שם נוסף "וכמה - טפח" (וכן הוא בכתב-יד ה' בדקדוקי סופרים שם). (21) אבל לרש"י שם דיבור המתחיל והלא מציץ, ותוספות שם דיבור המתחיל במדיר, לא מועיל כאן גובה ארבע אמות, לפי שיוכל לעמוד בסוף הכותל ולשחות ולהציץ. וראה במגיד משנה שהכריע כרבינו על רקע המציאות. [ואף על פי שכתבנו למעלה (בהלכה ב) שאם

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ופירשו שחלון מצרית היא קטנה, שאין ראשו של אדם יכול להיכנס בה, ואם כן חלון צורית, היא חלון שראשו של אדם יכול להיכנס בה. (36) בגמרא שם מבדילים רבי זירא ורבי אילעאי, בין חלון שהוא למטה מארבע אמות, שיש בה דין חזקה לבין חלון שהוא למעלה מארבע אמות, שאין בה דין חזקה; ולדעת רבינו (וכן כתבו התוספות שם דיבור המתחיל למטה) המדובר על חלון קטן, אבל בחלון גדול, אף למעלה מארבע אמות יש בו דין חזקה. אך הראב"ד (בהשגתו כאן) והרשב"ם (שם דיבור המתחיל אמר רבי זירא) פירשו להיפך, שהמדובר בחלון גדול, אבל בחלון קטן אף למטה מארבע אמות אין בה חזקה, וראה מגיד משנה והגהות מיימוני. (37) מכנגד, והוא הדין בגובה, וכן בצדדין לפי השיעורים המתאימים. (38) למעלה הלכות א"ה.

ז. היתה³⁹ חלון קטנה שאין ראשו של אדם נכנס ממנה, והיתה למעלה מארבע אמות⁴⁰ - בעל החצר יכול לבנות⁴¹ פגגדה ובצדדיה. שהרי טוען ואומר: לא הנחתיה לפתח⁴², אלא מפני⁴³ שהיא קטנה וגבוהה; אבל שתחזיק עלי עד שארחיק הבנין - לא הנחתיה. במה דברים אמורים⁴⁴? בשפתחה לתשמיש⁴⁵ או פדי שיקנס בה הרוח; אבל אם פתחה לאורה⁴⁶, אפילו היתה קטנה⁴⁷ ביותר וגבוהה ביותר, הואיל ולא ערער - החזיק, ואין בעל החצר יכול לבנות פגגדה או מצדדיה עד שירחיק ארבע אמות, פדי שלא יאפיל עליו, שהרי מחל לו על האורה. וכן⁴⁸ מי שהיתה לו חלון מחזקת, ובא חברו ובנה⁴⁹ פגגדה או מצדדיה בלא הרחקה, או סתמה, ושתק בעל החלון - אינו יכול לחזור ולערער לפתח החלון או להרחיק הבנין; שפניו ששתק - מחל. שאין אדם עשוי שסותמין אורו בפניו ושותק, אלא אם כן מחל.

(39) משנה וגמרא שם. (40) רבינו לשיטתו, שרק אם מצטרפים שני התנאים האלו, אין בה דין חזקה. (41) אבל אינו יכול לדרוש את סתימת החלון. (42) ומשמע שעל הפתיחה עצמה אינו יכול לערער ואינו יכול לכופ אותה לסתום. (43) שאז אין החיזוק-ראייה גדול ביותר. והרשב"ם כתב שאם החלון קטן אין בו קבע, ולפי זה יכול הוא למחות אף על הפתיחה. (44) שם נט. מימרא של שמואל. (45) אם כי יש בה גם אור (כסף-משנה). (46) והכל תלוי בדעתו של הפותח (כסף משנה). ויש אומרים שצריך שיהא ניכר בחלון שהוא עשוי לאורה, כגון שהוא צר מבחוץ ורחב מבפנים (הגהות מיימוני). (47) וצריך שיהיה לפחות כמלוא מקדח (כסף משנה בשם הרמב"ן). (48) כלומר: כשם שיש דין חזקה בפתיחת החלון, כן יש דין חזקה בסתימתו. (49) בגמרא: "ולסתום", ולדעת רבינו, אף בניית כותל מול החלון, בכלל זה. ולדעת הראב"ד בהשגתו כאן אין חזקה בבניין כותל אלא לאחר שלושים יום, כמו בסוכה, להלן פרק ח הלכה ז (לחם-משנה).

ח. מיהו⁵⁰ לו חלונות למטה בפתלו, ובא חברו לבנות בפניהן, ואמר לו: אני אפתח לך חלונות אחרות בפתל זה עצמו למעלה מאלו - הרי זה

הרחיק יותר מארבע אמות צריך להגביה יותר מארבע אמות - אין זה אלא בכותל שממול אבל לא בכותל שמן הצד, ועיין מגיד-משנה. (22) שם כרב זבד. (23) כלומר, עושה אותו צר למעלה.

ה. בנה²⁴ שני פתלין משני צדי החלון - צריך להיות ביניהן רחב ארבע אמות²⁵, והחלון באמצע הארבע²⁶. ולא²⁷ יספך על גביהן, אלא אם כן הרחיק הספוך מן הפתל שיש בו החלון ארבע אמות, פדי שלא יאפיל עליו²⁸. לפיכך, מי²⁹ שבא לפתח חלון לחצר חברו, בין חלון גדולה בין חלון קטנה, בין למעלה בין למטה - בעל החצר מעבב עליו. שהרי אומר לו: תזיק לי בראיה; ואף על פי שהיא גבוהה, תעלה בסלם ותראה.

(24) משנה שם כב. וכפירושה הסופי בגמרא שם כב: (25) כי אחרת הצל מאפיל. (26) היינו, שרוחב החלון הוא בכלל הארבע (ולא כשיטת הטור, שצריך ארבע אמות מחוץ לרוחב החלון - סמ"ע סימן קנד סעיף קטן נז). ואם החלון רחב ארבע אמות, צריך להרחיק שני הכתלים מן החלון טפח, לפחות, מכל צד כמבואר למעלה (מגיד משנה). (27) אינו בתלמוד, אבל הוא פשוט, ונלמד ממה שכתב למעלה (מגיד משנה). (28) כדין כותל מכנגד שצריך ארבע אמות. והמדובר, כשאי אפשר לעלות על גבי הסיכון, שאם לא כן יש גם חשש שמא יציץ ויראה (למעלה הלכה ב"ג). (29) שם נט. וכדעת רבי אילעא, שאמר שם שאפילו בחלון המצרית (כפירוש רבינו בסוגייה זו, ראה להלן הלכה ר"ז) ואפילו למעלה מארבע אמות - יכול בעל החצר למחות בידו.

ו. הרי³⁰ שפתח חלון לחצר חברו, ומחל³¹ לו בעל החצר; או שגלה דעתו שהניחו, כגון שבא וסיע עמו; או שידע הנזק ולא ערער - הרי זה החזיק בחלון, ואינו יכול אחר כך³² לחזור ולערער עליו לסתום³³. וכיצד³⁴ דינה של חלון זה, שהניחה לפתחה? אם³⁵ ראשו של אדם יכול לפגס ממנה, או³⁶ שהיתה למטה מארבע אמות אף על פי שאין ראשו נכנס ממנה - אין בעל החצר יכול לבנות פגגדה או מצדדיה, אלא אם כן הרחיק³⁷ ארבע אמות, כמו שבארנו³⁸.

(30) שם נח: במשנה, שחלון צורית יש לה חזקה, ומפרשה רבינו בחלון שיש בה היזק ראייה, ואף על פי כן יש לה חזקה. (31) רבינו לשיטתו שבנוקין אין צורך לא בחזקת שלוש שנים ולא בטענה, ראה למעלה פרק ה הלכה ה. (32) היינו, אפילו מיד, שהרי לדעת רבינו אין צורך בשלוש שנים. (33) והיינו, בכל החלונות, אף בחלון קטן, ואף אם הוא למעלה מארבע אמות, שאף על פי שאין בהם דין חזקה לעניין שלא יכול השני לבנות כותל על ידו, יש בהם חזקה לעניין זה, שאינו יכול לסתום את החלון. (34) משנה וגמרא שם נח: ונט. (35) במשנה שם, חילקו בין חלון צורית, שיש בה חזקה ובין חלון מצרית, שאין בה חזקה,

13 בֵּין לְמַעְלָה בֵּין לְמַטָּה⁵⁶; וְאִפְּלוּ⁵⁷ הָיְתָה גְדוּלָּה,
14 וְאָמַר: אֶפְתַּח אֶחְתָּת קִטְנָה⁵⁸, וְאָסַתְּם זֶה - בַּעַל
15 הַחֲצֵר מַעֲבֵב עָלָיו. וְכֵן⁵⁹ אֵינוֹ יָכוֹל לְהִרְחִיב בַּחלוֹן
16 כָּל שֶׁהוּא.

(55) בבא בתרא ס. במשנה, ושם שאין בעל הפתח יכול לשנות את הפתח, להרחיבו או לעשותו שניים, והוא הדין, לדעת רבינו, בחלון, אם כי לא הזכיר מפורש. (56) שאם היה למעלה מארבע אמות אסור לעשותו למטה ששם מזיק יותר בראייה, ואם היה למטה אסור לעשותו למעלה, וכן דעת רב משה גאון (מגיד משנה). שכשהיה למטה, ידע בעל החצר שבעל הכותל מצוי תמיד ליד החלון ונשמר ממנו, אבל כשעושהו ואינו מצוי תמיד ליד החלון אינו יודע להישמר ממנו בעת שעולה על דעתו לטפס על הסולם ולהופיע פתאום על יד החלון, ולא ידע לשמור ממנו (לחם משנה). (57) מפני הטעמים האמורים. (58) במקום אחר, או למעלה או למטה. (59) שם ס. במשנה, בפתח, והוא הדין בחלון.

17 י. שְׁנֵי⁶⁰ אֲחִיזִין⁶¹ שֶׁחֲלָקוֹ חֲצֵר מְדַעְתָּן⁶², וְשָׁמוֹ
18 הַבְּנוּיִן⁶³ וְהַעֲצִים זֶה כְּגֵד זֶה, וְלֹא הִשְׁגִּיחוּ עַל שׁוֹמְת
19 הָאוּרִי⁶⁴, וְהִגִּיעַ לְאֶחָד מֵהֶן בַּחֲלָקוֹ תִּרְבֵּץ הַחֲצֵר⁶⁵,
20 וְלִשְׁנֵי הָאֲכַסְדָּרָה⁶⁶, אִם רָצָה⁶⁷ בַּעַל הַחֲצֵר לִבְנוֹת
21 כְּתֵל בְּסוֹף חֲלָקוֹ - בּוֹנֶה⁶⁸ בִּפְנֵי הָאֲכַסְדָּרָה, וְאָף עַל
22 פִּי שְׁמֵאֲפִיל עָלָיו, שֶׁהָרִי לֹא שָׁמוֹ הָאוּרִי.

(60) שם ז. כרב חמא. (61) והוא הדין שותפים (הגהות מיימוני). (62) ושכחו לשום את האויר, שאילו היו חולקים בבית דין, היו וודאי עושים השומא כהוגן ולא היו מסיחים דעתם מלשום את האויר. (63) היינו, שזה שקיבל את הבניין העלה לזה בדמים את הפרש, ששורים הבניין והעצים נגד המגרש הריק. (64) יש אומרים שאין זה אלא אם הדגישו שהעלאת דמים זו מכוונת כלפי הייתרון של העצים והבניין, ולכן אין האויר בכלל השומא, אבל אם שמו סתם: חלק זה נגד חלק זה - גם האויר בכלל השומא (מגיד-משנה). (65) בגמרא שם: "תרביצא", ופירש רש"י שם: "גינה". ואם כן לדעת רבינו היא גינת החצר. (66) בגמרא שם: "איספלידא", ומפרשה רבינו "אכסדרה" וכן פירשה הר"י שם בתוספות, וכתב שם שרק באכסדרא, שיש לה שלושה כתלים והרביעית פרוצה, יכול להאפיל, שהרי יש בה הרבה אור, אבל בבית רגיל אינו יכול להאפיל, "שכית בלי אור אינו שווה כלום" (רמ"א סימן קנד סעיף כז). (67) והיינו, מיד, לפני שזה יחזיק בו, וראה רש"י שם דיבור המתחיל בדנפשא. (68) ואין זה יכול להסתמך על חזקת האבות, שאין הירוש יכול לטעון, שהוא רוצה לגור כמו שגור אבותיו (הגהות מיימוני).

פֶּרֶק שְׁמִינִי

(1) נתבאר משפטי היזין שיש לאחד על האחר, והסולמות והצינורות המקלחות מים, ונעיצת הקורות בכתלים.

23 א. הַמְבַקֵּשׁ² לְהוֹצִיא זֵיזִי³ מִכְּתָלוֹ עַל אֲוִיר חֲצֵר

1 מַעֲבֵב עָלָיו, וְאָמַר לוֹ: בַּעַת שֶׁתַּפְתַּח הַחֲלוֹנוֹת
2 תִּרְעִיד אֶת הַכְּתֵל וְהַקָּלָל אוֹתוֹ. וְאִפְּלוּ אָמַר: אֲנִי
3 אֶסְתֵּר כָּל הַכְּתֵל, וְאֶבְנֶה אוֹתוֹ לֶךְ חֲדָשׁ, וְאֶעֱשֶׂה בוֹ
4 חֲלוֹנוֹת לְמַעְלָה, וְאֶשְׁכַּר לֶךְ בֵּית שְׁתָּדוּר בוֹ עַד
5 שְׁאֶבְנֶה - יָכוֹל לַעֲבֹב עָלָיו, וְאָמַר לוֹ: אֵין רְצוֹנִי
6 שְׁאֶטְרַח מִמָּקוֹם לְמָקוֹם⁵¹. לְפִיכָךְ, אִם לֹא הָיָה שָׁם
7 טָרַח כָּלֵל⁵², וְאֵין צָרִיד לִפְנוֹת - אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲבֹב
8 עָלָיו, וְכּוֹפִין אוֹתוֹ שֶׁיְהִיָּה חֲבֵרוֹ סוֹתָם חֲלוֹן זֶה
9 שְׁלִמְטָה מִמֶּנּוּ, וְעוֹשֶׂה לוֹ חֲלוֹן מִלְּמַעְלָה; וְשָׂזוּ מִדַּת
10 סְדוֹם⁵³. וְכֵן⁵⁴ כָּל דָּבָר שֶׁהָיָה נִהְיָה בוֹ, וְאֵין חֲבֵרוֹ
11 מִפְּסִיד וְאֵין חֶסֶר כָּלוּם - כּוֹפִין עָלָיו.

~ נקודות משיחות קודש ~

"זה נהנה וזה לא חסר... וכופין אותו שזו מדת סדום"

יש לחקור מה יהיה הדין בזה נהנה וזה חסר בחסרון לאחר זמן, אלא שעל-ידי הנאת חברו יוקדם החיסרון וההיזק, ואם לא יוקדם לא יינהגו חברו כלל, ויוזק זה בוודאי לאחר זמן.

אם הטעם הוא שאין לו לעכב הנאת חברו שאינה גורמת לו לחסרון, הרי שיש לכופף אותו גם במקרה הנ"ל (שהרי החסרון יבוא ממילא).

אבל אם הטעם הוא שכופין אותו רק כאשר אין הנאת חבירו קשורה עם החסרון שלו הרי שכאן אין כופין אותו. בנוסף יש לחקור מה יהיה הדין בנוגע לקבוצה שלמה המהנים זה את זה ואינם רוצים להנות אחרים, האם יש לכופם להנות אחרים, שהרי בין כך יהיו חסרים והלא כך היה בסדום שלא רצו לגרום הנאה לאחרים אבל בינם לעצמם היו מהנים זה את זה, וכופין על מדת סדום. או שמא אין לכופם כיון שסוף סוף מהנים זה את זה.

ויש ללמוד הוראה בעבודת ה' עד כמה נוגע לגרום הנאה לחברו עד כדי כך שכופין על עניין זה ואפילו בני נח חייבין בצדקה ועל כך נענשו אנשי סדום על ש"יד עני ואביון לא החזיקה" (יחזקאל טז, מט). ומה שלא נמנתה בשבע מצוות יש לומר א. שנמנו רק מצוות שב ואל תעשה. ב. שכלולה במצוות דינים שעניינה יישוב העולם.

(על פי "זין מלכות" ספר קנין סימן יז).

(50) שם ז. מימרא של רב חמא. (51) בגמרא שם השיבו כך על הטענה שיתסור את כל הבית, ואילו על סתירת הכותל לבדו, השיבו שכותל חדש אחד עם שלושה כתלים עתיקים לא יחזיקו מעמד. (52) מכלל שאם יש טורח כל שהוא יכול לעכב עליו, ובכלל זה גם בית התבן ובית העצים כמו שאמרו בגמרא שם (לחם משנה). (53) אין זה מפורש בגמרא, אבל יש ללמדו מהמבואר למעלה. וראה בבבא בתרא נט. (54) שם נט. בקשר לפתיחת החלון למעלה מארבע אמות, כשאין שום היקף לשני.

12 ט. אֲבָל⁵⁵ בַּעַל הַחֲלוֹנוֹת שֶׁרָצָה לְשַׁנּוֹת מָקוֹם חֲלוֹנוֹ,

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הפסקא במשנה: "פחות מטפח אין לו חזקה ואין יכול למחות", וכדברי רב הונא.

- ג. הִיָּה¹⁶ הָיָזוּ שֶׁהוֹצִיא רָחֵב טֶפַח, וּמִשּׁוֹף פְּאֹוִיר¹¹
חָצְרוֹ שֶׁל חֵבְרוֹ אַרְבַּעַת טֶפָּחִים¹⁷, וְלֹא מִחָה בּוֹ -
הַחֲזִיק בּוֹ בְּאַרְבַּעַת עַל אַרְבַּעַת¹⁸; וְאִם רָצָה לְהַרְחִיב
אֶת הָיָזוּ עַד שִׁיעָשָׂה אַרְבַּעַת עַל אַרְבַּעַת¹⁹ - הָרִי זֶה
מִרְחִיב. וְאִין פֻּעַל הַחֲצֵר יָכוֹל לִבְנוֹת פְּאֹוִיר חָצְרוֹ¹⁵
תַּחַת הָיָזוּ כְּלוּם, אֲלֹא אִם כֵּן הֵנִיחַ לוֹ תַּחְתּוֹ גִּבַּה
אֹוִיר עֲשָׂרָה טֶפָּחִים²⁰, כְּדִי שִׁישְׁתַּמֵּשׁ בָּיָזוּ.¹⁷

(16) שם בגמרא, מימרא של רבי אסי או רבי יעקב בשם רבי מני, וכפירושה על-ידי אבני. (17) היינו, זי שרחבו טפח וארכו ארבעה. (18) שכיון שנתרצה לו באורך של ארבעה, שהוא מקום חשוב, נתרצה לו גם ברוחב ארבעה, שאין מקום חשוב בפחות מארבעה על ארבעה (רשב"ם). ורבינו כאן לשיטתו להלן (פי"א ה"ד) שבנוקים ושעבודים לא צריך טענה, ומספיקה מחילה או העדר מחאה. ולדעת הראב"ד, לא החזיק אלא אם הוא מחמת טענה "לפי שזה מקום חשוב, ואינו נקנה במחילה, אלא דוקא בטענת מכר או מתנה" (מגיד-משנה). (19) ורק עד ארבעה רוחב ולא יותר, ואפילו יש באורך יותר מארבעה (מגיד-משנה בשם רשב"ם). (20) שיעור זה לא נזכר בגמרא, אבל סבירא היא, שהרי דירת-בית היא עשרה טפחים, וכמו כן תשמיש היוז (מגיד-משנה). והרי"ף כתב שמשאיר לו תחת היוז שיעור ארבעה טפחים.

- ד. הַמַּעֲמִיד²¹ סֵלֶם קֶטָן²², שְׁאִין²³ לוֹ אַרְבַּעַת
(חֲזָקִין) [חֲזָקִין]²⁴, בְּצֵד כְּתָלוֹ בְּתוֹף חָצֵר שֶׁל
חֵבְרוֹ²⁵ או בְּתוֹף שְׂדֵהוּ²⁶ - לֹא הַחֲזִיק בְּנוֹק זֶה²⁷;
וְכָל זֶמֶן שִׁירָצָה פֻּעַל הַחָצֵר - בּוֹנֶה בְּצֵד סֵלֶם²⁸
וּמִבְטֵל תַּשְׁמִישׁוֹ. וְאִם²⁹ הָיָה סֵלֶם גָּדוֹל³⁰, שִׁישׁ לוֹ
אַרְבַּעַת (חֲזָקִין) [חֲזָקִין]³¹ או יֵתֵר - הַחֲזִיק; וְאִם
בָּא לִבְנוֹת וּלְכַטֹּל - פֻּעַל הַסֵּלֶם מַעֲכָב עָלָיו עַד
שִׁירָצָה פְּשֻׁעוֹר, שֶׁהָרִי מְחַל³² לוֹ לְהַעֲמִיד סֵלֶם
גָּדוֹל. לְפִיכָף³³, כְּשִׁיבּוֹא פֻּעַל הַגָּג לְהַעֲמִיד סֵלֶם
גָּדוֹל - פֻּעַל הַחָצֵר יָכוֹל לְמַחֹת, כְּדִי שֶׁלֹּא יַחֲזִיק
עָלָיו. אֲבָל אִם הַעֲמִיד סֵלֶם קָטָן - אִינוּ יָכוֹל
לְמַנְעוֹ³⁴; שֶׁהָרִי אוֹמְרִין לוֹ: אִין עָלֶיךָ הַפֶּסֶד בְּזֵה³⁵,
כָּל זֶמֶן שֶׁתִּרְצֶה³⁶ - תִּטְלֹנּוּ³⁷.

(21) שם נח: במשנה. (22) והיינו "סולם המצרי" שבמשנה, שם. (23) כפירושה של תלמידי רב ינאי, שם נט. (24) כ"ה ברמב"ם בדפוס רומי, וכן הוגה בכ"י רומי בגמרא שם, וכן הוא בעיטור ערך מחאה (דק"ס שם עמוד 180 הערה ח). אבל ברמב"ם כ"י תימן: "חוקים" = חוקים. וכ"ה בגמרא שם בספרים שלפנינו. והם שלבים = מדריגות. (25) שסומך את הסולם על כותלו בצד השני, שבתוך חצר חבירו, וכן פירשו הרשב"ם והרא"ש. וראה בסמ"ע סימן קנ"ג, ס"ק כט. (26) פירט גם שדה וגם חצר, להורות כי החצר הזה דומה לשדה שאין בו היקף ראייה, היינו שאין

- 1 חֵבְרוֹ כָּל שֶׁהוּא⁴ - פֻּעַל הַחָצֵר מַעֲכָב עָלָיו⁵; שֶׁהָרִי
2 מְזַיקוֹ בְּרִאִיָּה⁶ בַּעַת שְׁתוּלָה בּוֹ⁷ וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ⁸.
3 הוֹצִיא אֶת הָיָזוּ וְלֹא מִחָה בּוֹ לְאַלְתֵּר פֻּעַל הַחָצֵר -
4 הָרִי הַחֲזִיק פֻּעַל הָיָזוּ⁹.

(2) משנה וגמרא בבא-בבא נט. ונט: (3) "הוא הבנין היוצא מן הכותל" (רבינו בפירוש המשנה שם). (4) אפילו הוא פחות מטפח. (5) שם, בדברי רב הונא. (6) ולולא טענה זו, לא היה יכול למנוע את בעל היוז מלהשתמש באויר חצרו, שהרי זה נהנה וזה לא חסר, וכופין אותו על מדת סדום (שם). (7) שאם כי אינו ראוי לשימוש מלא, להגל קוטן שטחו - ראוי הוא לתלות בו חפצים, ואז בעת פעולת-שימוש זו, עלול הוא להזיק בראיה. (8) היינו, מבלי להכנס לחצר חבירו, אלא מוציא ידו דרך חלון ותולה. ואינו יכול לטעון: אחזיר את פני ולא אזיקך, כי בעל החצר טוען כנגדו: שמא תפחד לעשות כך, או תעשה עצמך מפחד, ובינתיים תסתכל בחצר, ותזיקני בראיה (גמרא שם). (9) כלומר, מכיון שיכול היה למחות ולא מיחה, החזיק זה לאלתר ואינו צריך לחזקת שלש שנים (ראה להלן פי"א הלכה ד). ומועילה חזקה בהיזק ראייה באופן זה (ראה למעלה פ"ז הלכה א). וחזקה זו אינה אלא לענין שיכול להשתמש ביזו זה בחצר חבירו, וכן למנוע מבעל החצר מלהשתמש בו, אבל אינו יכול למחות בבעל החצר מלבנות תחת היוז, כשם שיכול למנוע ביזו שהוא טפח (להלן הלכה ב). וזה לשון המשנה שם: "היוז עד טפח יש לו חזקה ויכול למחות, פחות מטפח אין לו חזקה ואינו יכול למחות". ומפרשה רב הונא שם, בבעל הגג שהוא יכול למחות בבעל החצר ביזו טפח ואינו יכול למחות בפחות מטפח, אבל בעל החצר יכול למחות אפילו בפחות מטפח, וברור הדבר שאם לא מיחה בעל החצר, שוודאי החזיק בעל הגג, אפילו ביזו פחות מטפח. ואם כן, מה שאמרו במשנה שבפחות מטפח אין לו חזקה, על-כרחנו שאין זה לענין השימוש בו, שלענין זה בוודאי יש לו חזקה, מאחר שלא מיחה בו בעל החצר, אלא לענין מניעה מבעל החצר לבנות תחתיו, ועל זה אמרה המשנה שאינו יכול למחות בו, אבל לענין שימושים יש לו חזקה ויכול לעכב לבעל החצר מלהשתמש בו. וכן הוא בפירוש המשניות לרבינו שם.

- ב. הִיָּה¹⁰ הָיָזוּ טֶפַח¹¹ - הַחֲזִיק¹² בְּאֹוִיר¹³ הַחָצֵר
פְּנִגְדוֹ; וְאִם רָצָה פֻּעַל הַחָצֵר לִבְנוֹת תַּחַת הָיָזוּ
וּלְכַטֹּל תַּשְׁמִישׁוֹ - פֻּעַל הָיָזוּ מַעֲכָב עָלָיו. וְאִם אִין
בָּיָזוּ טֶפַח - לֹא הַחֲזִיק בְּאֹוִיר הַחָצֵר¹⁴; וְכָל עַת
שִׁירָצָה פֻּעַל הַחָצֵר לִבְנוֹת תַּחְתּוֹ וּלְכַטֹּל תַּשְׁמִישׁוֹ
שֶׁל יָזוּ - אִין פֻּעַל הָיָזוּ יָכוֹל לַעֲכָב עָלָיו¹⁵.

(10) שם, במשנה. (11) שזהו מקום חשוב. (12) היינו, אם לא מיחה בעל החצר, כמבואר למעלה. (13) היינו, למניעת הבנין במקום היוז, זכות שיש רק ביזו טפח. וזהו פירוש הפסקא במשנה: "היוז עד טפח יש לו חזקה ויכול למחות". (14) אבל החזיק ביזו להשתמש בו ולמנוע מבעל החצר מלהשתמש בו, כמבואר למעלה. (15) וזהו הפירוש של

מקומו, כמו ששנו במשנה שם, משום שרבינו מפרש משנתנו לענין חזקת בעל החצר, אם בעל הגג רשאי לעקור את המרזב ממקום למקום או לקצרו כדלהלן, ולא בחזקת בעל הגג על בעל החצר (ראה להלן). ומתוך זה, שאנו דנים אם בעל הגג יכול לעקרו או לקצרו, אנו למדים, שבעל החצר ודאי אינו יכול לעקרו, ואולי גם לא לשנותו ממקום למקום, הרי שבעל הגג החזיק בצינור. (44) שם נט. מימרא של רב יהודה בשם שמואל. (45) רבינו מפרש מה שאמר (שם נח:) רב יהודה בשם שמואל, בפירושו למשנה שם "המרזב אין לו חזקה ויש למקומו חזקה": "הכי קאמר, המרזב אין לו חזקה מרוח אחת (שאפשר להחזירו בצד אחר), ויש למקומו חזקה משתי רוחות" (שאפשר לעקרו לגמרי) - שאין המדובר בחזקת בעל הגג על בעל החצר (כמו שפירש הרשב"ם), אלא בחזקת בעל החצר על בעל הגג (וכמימרא של שמואל שם נט. שהובאה למעלה). ולפי"ז ברור הדבר כי לבעל הגג יש חזקה על המרזב, ובעל החצר אינו יכול לעקרו ואולי אף לא להחזירו מצד לצד (ראה למעלה הערה מב). אלא שהראב"ד השיג על רבינו והעיר עליו: הלא הלכה זו רב יהודה אמרה בשם שמואל, ואם כן האיק אפשר לפרשה במשנתנו? (46) כן מפרש רבינו בדברי רבי חנינא (שם נח:) בפירושו למשנה הנ"ל: "המרזב אין לו חזקה, שאם היה ארוך מקצרו, ויש למקומו חזקה, שאם בא לעקרו אינו עוקרו" - שאף לפי דבריו אין המדובר בחזקת בעל הגג אלא שוב בחזקת בעל החצר, כנ"ל. [והמזחילה יש לה חזקה, כלומר: אם בעל הגג רוצה לקצר את המזחילה כדי למעט את מימיו של בעל החצר - בעל החצר מעכב עליו. ועיין ראב"ד. (47) לא כתב רבינו אלא צינור בלבד, אבל במזחילה מעכב בעל החצר שלא להחזירו ושלא לקצרו, כנ"ל. (48) שם מדברי רב ירמיה בר אבא בפירושו למשנה הנ"ל: "המרזב אין לו חזקה, שאם רוצה לבנות תחתיו בונה, ויש למקומו חזקה, שאם בא לעקרו אינו עוקרו". [וכאן גם רבינו מודה שהמדובר בחזקת בעל הגג על בעל החצר (ראה למעלה). ומזחילה יש לה חזקה, שאם יבנה בעל החצר יערער יסודות המזחילה הבנויה על-פי הרוב באבן וטיט. ולכן לא הזכיר רבינו אלא צינור ולא מזחילה, והראב"ד חשב, כנראה, שגם בבא זו מתפרשת בחזקת בעל החצר על בעל הגג, ולכן שאל: מה לו לבעל החצר, אם בעל הגג עצמו רוצה לערער בנין המזחילה שלו?]. (49) כמבואר למעלה הלכה א. והמדובר בצינור שגדלו טפח (ראה למעלה הלכה ב, שגם בזיו הדין כן). וראה בסמ"ע סימן קנ"ט ס"ק כא. (50) ואין הבנין מפריע לזה. מה-שאין-כן בזיו, שצריך לתלות עליו.

שם בית (ש"ך שם ס"ק י, בשם ב"ח). שאם לא כן, ודאי יכול למנעו מלהעמיד סולם קטן, כשם שיכול למנעו מלהוציא זיו (למעלה הלכה א), וראה להלן בסוף ההלכה. (27) מכיון שהוא קטן, אין בעל החצר מקפיד עליו, ואינו מוחה. ואין שתיקה זו נחשבת כמחילה, שהיא היסוד של החזקה. (28) אבל אינו יכול למנעו מלהשאיר את הסולם, ראה להלן בסוף ההלכה. (29) משנה, שם. (30) והיינו "סולם צורי" שבמשנה, שם. (31) ראה למעלה הערה כג. (32) רבינו לשיטתו, שמחילה לבד מספיקה לרכישת חזקה זו. (33) מסקנת רבינו, ואינה מפורש במקור התלמודי. (34) כלומר: כל זמן שאינו רוצה לבנות במקום הסולם, אינו יכול להכריח אותו לסלקו. (35) והוא בכלל מה שאמר "חז"ל בכמה מקומות: כופין על מדת סדום, שהרי זה נהנה וזה לא חסר. (36) היינו, להננות במקום הסולם. (37) ואין כאן משום היזק ראייה כמו בזיו (למעלה הלכה א), מכיון שאינו יכול להשתמש בסולם זה אלא אם נכנס לחצר חבירו, ועל זה הוא צריך לבקש רשות מחבירו, ואם צפוי לו היזק ראייה, יכול חבירו למנוע זאת ממנו תמיד (מגיד-משנה), וראה למעלה הערה כה, מה שכתבנו בשם הב"ח.

1 ה. הַרוּצָה³⁸ לְהוֹצִיא צִנּוֹר³⁹ עַל חֲצֵר חֲבֵרוֹ, כִּדִּי
2 שִׁיקָלָח שָׁם הַמַּיִם, או שֶׁעָשָׂה מְזֻחִילָה⁴⁰ עַל כְּתָלוֹ,
3 כִּדִּי שִׁיחֵיו הַמַּיִם נִזְחָלִין וְיִזְרְדִין לְחֲצֵר חֲבֵרוֹ - בְּעַל
4 הַחֲצֵר מַעֲכָב עָלָיו⁴¹. וְאִם⁴² לֹא מָחָה בּוֹ - הַחֲזִיק זֶה
5 בְּצִנּוֹר⁴³. רָצָה אַחֵר כֶּף לְסֵתָם⁴⁴ הַצִּנּוֹר - בְּעַל הַחֲצֵר
6 מַעֲכָב עָלָיו; שֶׁכֶּשֶׁם שֶׁהַחֲזִיק בְּעַל הַגֶּג לְשַׁפֵּךְ מִיָּמִיו
7 לְחֲצֵר חֲבֵרוֹ, כֶּף הַחֲזִיק בְּעַל הַחֲצֵר שִׁיחֵיו מִיָּמִיו גִּגּוֹ
8 שֶׁל חֲבֵרוֹ בְּאֵין אֲצִלוֹ לְרִשּׁוֹתָיו. רָצָה בְּעַל הַגֶּג לְעַקֵּר
9 הַצִּנּוֹר מִצֵּד זֶה וּלְהַחֲזִירוֹ בְּצֵד אַחֵר⁴⁵, או שֶׁהָיָה אֲרָף
10 וְרָצָה לְקַצְרוֹ⁴⁶ - אֵין בְּעַל הַחֲצֵר יָכוֹל לְעַכֵּב עָלָיו;
11 שֶׁלֹּא הַחֲזִיק אֲלָא בְּמִיָּמֵי הַגֶּג, וְהָיָה הֵם בְּאִים אֲצִלוֹ
12 מִפֶּל מְקוֹם⁴⁷. וְכֵן⁴⁸ אִם רָצָה בְּעַל הַחֲצֵר לְבָנוֹת תַּחַת
13 הַצִּנּוֹר - אֵין בְּעַל הַגֶּג יָכוֹל לְעַכֵּב עָלָיו; שֶׁאֵין
14 הַצִּנּוֹר עֲשׂוּי לְתַשְׁמִישׁ כְּזִוּוֹ, כִּדִּי שִׁיחֲזִיק בְּאֵוִיר
15 הַחֲצֵר⁴⁹, שֶׁאֵינוֹ עֲשׂוּי אֲלָא לְקַלּוֹת הַמַּיִם⁵⁰.

(38) שם נח: במשנה. ויוצא גם מהמימרא של רב יהודה בשם שמואל, שם נט. (39) הוא "מרזב" שבמשנה שם, והוא ה"צינור" שבדברי שמואל שם, והוא עשוי כך שמימיו מקלחין מרחוק לתוך החצר ולא זוחלים על פני הכותל. וקובעים אותו פעם פה ופעם פה במזחילה (=הוא הצינור הגדול המחובר לגג). (40) משנה, שם. והוא צינור גדול נמשך לאורך הכותל, שמימיו נזחלים מעל הגג על פני הכותל. (41) מכיון שנראה במשנה שם שיש להם חזקה (ראה להלן) - ודאי יכול לעכב, שכל שיש לו חזקה - יכול הוא למחות (הגר"א סימן קנ"ט ס"ק כב). (42) משנה, שם. (43) במשנה, שם: "המרזב אין לו חזקה ויש למקומו חזקה (ראה להלן), המזחילה יש לה חזקה". ורבינו התחיל בצינור (=במרזב) ובמזחילה, וגמר בצינור בלבד. וכוונתו לומר שאפילו צינור יש לו חזקה, וכל-שכן מזחילה, וראה ביאור הגר"א שם ס"ק כג. [ואין רבינו מחלק במרזב בינו לבין

16 ו. מִי⁵¹ שֶׁהוֹרִיד מִי גִגּוֹ עַל חֲצֵר חֲבֵרוֹ, וְלֹא מָחָה
17 בּוֹ, וְהַחֲזִיק בְּדָבָר זֶה: אִם הַמַּיִם מְנַטְפִּין⁵², וְרָצָה
18 לְקַבֵּץ לְמָקוֹם אֶחָד וּלְעֲשׂוֹתָם צִנּוֹר - עוֹשֶׂה⁵³. וְכֵן⁵⁴
19 אִם הָיוּ בְּאֵין דֶּרֶךְ צִנּוֹר מִמָּקוֹם אַחֵר, וְחִלְקָן⁵⁵ עַל
20 רֶחֶב הַכֶּתֶל וְהַחֲזִיזוֹן נֹטְפִין - עוֹשֶׂה. וְאִפְלוּ⁵⁶ לְבָנוֹת
21 עַל גִּגּוֹ כְּמִין צִרְיָה⁵⁷, עַד שִׁירְדוּ הַמַּיִם בְּמַהֲרָה⁵⁸
22 לְחֲצֵר חֲבֵרוֹ - בּוֹנֶה; שֶׁהָיָה הַחֲזִיקוֹ מִיָּמִיו שֶׁל זֶה
23 לִירֵד לְחֲצֵר חֲבֵרוֹ.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

זֶה⁷⁴ שָׁלוֹ, אֲלֵא חִבְרוּ מַחֵל לוֹ עַל הַכִּנְסָת קוֹרָה זֹו; ²⁰
אָבֵל אִם טָעַן: שֶׁכָּתַל זֶה⁷⁵ שֶׁתָּף אָנִי בָּהּ⁷⁶, הוֹאִיל ²¹
וְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ בְּקוֹרָה אַחַת - נֶאֱמָן⁷⁷, וּמִשְׁתַּמֵּשׁ ²²
בְּכָלָן, אַחֵר שֶׁיִּשְׁבַּע שְׁבוּעַת הַסֵּת⁷⁸ שֶׁהוּא שֶׁתָּף בְּכָל ²³
הַכָּתַל. ²⁴

(73) אין מקור מפורש להלכה זו, אך היא יוצאת מהויכוח שבין רב נחמן ורב יוסף (שם ו.) אם מחזיקים מקורה קטנה לכבדה (ראה למעלה) - הרי שאף המיקל לא היקל אלא באופן זה, אבל לענין הכנסת קורות נוספות - לא נחלקו (מגיד-משנה). (74) בכ"י תימן: "הכותל הזה". (75) שעד עכשיו היה בחזקת השני (כסף-משנה). (76) מתחילת בנייתו (מ"מ). וראה להלן. ובכ"י תימן: בו. (77) מיד, ואינו צריך חזקת ג' שנים, כיון שטוען שהוא שותף מתחילת הבנייה (מגיד-משנה), ומקור להלכה זו מה שאמרו (בבא בתרא ו.): "אמר רב הונא, בי כוי לא הוי חזקה", וזוהי ההלכה המבוארת להלן: "היו קורותיו של ראובן בתוך הכותל וכו'", ולדעת רבינו שאם החזיק בקורה אחת אינו יכול להחזיק בקורה שניה, כנ"ל, מה חידוש יש כאן בדין זה של "בי כוי" שעוד לא נשתמש כלל בכותל? אלא על-כרחנו שכאן מדובר בטענת שותפות, ומשמיענו בזה שכל זמן שלא השתמש אין לו חזקה - הרי שאם כבר השתמש יש לו חזקה (הגר"א סימן קנג, ס"ק מט). (78) כדין כל מחזיק בקרקע שלש שנים, וטוען שלקחה (פי"א מהלכות טוען ונטען הלכה א.).

ט. הויו⁷⁹ קורותיו של ראובן בתוך הכתל⁸⁰, ובצד ²⁵
שמעון מקומות חפורין להכניס⁸¹ בהן ראשי ²⁶
הקורות - לא החזיקו⁸² בהן שמעון להכניס בהן⁸³ ²⁷
קורות, ואינו יכול לטען שהוא שתף בו. שהרי אין ²⁸
לו בו תשמיש⁸⁴, ויכול⁸⁵ ראובן לטען: שאני חפצתי ²⁹
מקומות אלו בצדד, כדי שיהיו מוכנים עד שתקנה ³⁰
ממני או שתבקש ממני ואמחל לך, ותכניס הקורות ³¹
בלא חפירה בכתל, כדי שלא יתמטמט⁸⁶ כתלי בעת ³²
חפירה. ³³

(79) שם, מימרא הנ"ל של רב הונא. (80) ובזה הוחזק הכותל בשלו. (81) מוכנות להכניס, אבל זה עדיין לא הכניס. (82) מטעם מחילה, לפי שלא היה לו עדיין מה למחול ונגד מה למחות. (83) בכ"י תימן: בהן. (84) כנ"ל, שהמדובר בטענת שותפות. (85) כן הוא שם, בסוף דברי רב הונא. (86) יתמטט. ובכ"י תימן: "יתנדנד".

פֶּרֶק תְּשִׁיעִי

(1) נתבארו קצת מן הדברים שאין אדם רשאי לעשות בתוך שלו סמוך לרשות חבירו כדי שלא יזיק את חבירו, אם בששניהם שווים כאחד, אם כשהאחד בעל עלייה והשני בעל הבית התחתון. ולא נשלמו.

א. לא יחפר אדם² בור³ ולא שיח⁴ ולא מערה⁵, ולא ³⁴
יביא⁶ אמת המים, ולא יעשה ברכת המים לשרות⁸ ³⁵
בה בגדים לכבס, בצד כתל⁹ של חבירו¹⁰, אלא אם ³⁶

(51) בבא-בתרא ו. ויכוח בין רב נחמן ורב יוסף, שנמסר בשני לשונות. (52) שהן יורדין טיפין טיפין על פני הכותל. (53) שהמים יורדים עכשיו במרוכז דרך הצינור, וזה יותר נוח לבעל החצר, ולפיכך הכל מודים בזה שמותר. (54) לפי הלשון הראשון, סובר כן רב יוסף. ואילו לפי הלשון השני, סובר כן גם רב נחמן. (55) שהסיר את הצינור, והמים שוב מתפשטים על פני כל הכותל. (56) כרב יוסף לפי הלשון האחרון, "ועבד עובדא בצריפא דאורבני". (57) בנין, שאין לו גג וראשי הדפנות דבוקות זו בזו, כזה: A. וראה בפ"ד מהלכות סוכה הלכה ז. (58) שמתוך שהגג משופע, יורדים המים במהירות יתר, וכן כתב ר"י מיגאש.

ז. כתל⁵⁹ שבין ראובן ושמעון: אם היו שתפין בה ¹
- שניהם משתמשין בו; זה חופר מצד זה ומכניס ²
קורותיו כל שהן⁶⁰, וזה חופר מצד זה ומכניס ³
קורותיו. הנה הכתל של ראובן לבדו - אין שמעון ⁴
יכול להשתמש בו⁶¹. חפיר⁶² שמעון בכתל זה, ⁵
והכניס בה קורה אחת, ושתק⁶³ ראובן ולא מחה בו ⁶
- החזיק במקום הקורה. אפלו היתה קטנה, ורצה ⁷
שמעון להחליפה בקורה גדולה ועבה - מחליף⁶⁴. ⁸
היתה⁶⁵ הקורה ספת עראי⁶⁶: כל שלשים יום - לא ⁹
החזיק בה סתם, שהרי ראובן אומר: לא מחלתי ¹⁰
והנחתי, אלא מפני שהוא עראי; לאחרי שלשים ¹¹
יום - החזיק, שאין זה עראי. ואם⁶⁷ ספת ימי החג ¹²
היא: כל שבעת ימי החג⁶⁸ - לא החזיק; לאחרי⁶⁹ ¹³
שבעה - החזיק. ואם⁷⁰ חפר ראש הקורה בכתל ¹⁴
בטיט⁷¹ - מיד החזיק. והוא⁷² שיביא ראיה שראובן ¹⁵
סיע עמו, או ראה ולא מחה. ¹⁶

(59) בבא-בתרא ה. (60) אף אם כבדים הם, אבל לא יותר על המדה, והולכים בזה אחר המנהג (רמ"א סימן קנג סעיף יד). (61) פשוט. וכן נראה במשנה שם, ובגמרא שם ו. כמימרא של רב נחמן שתוכנה הובא להלן. (62) שם ו. וראה למעלה הערה נ. (63) רבינו לשיטתו, שבחזקות אלו אין צורך לא בשלש שנים ולא בטענה (מגיד-משנה). (64) כלשון שני של רב נחמן, וכרב יוסף. (65) שם ו: מימרא של רבינא. (66) סוכה קייצית שעשויה לצל בלבד (שם). (67) שם. (68) שבעה לאו דוקא, אלא שמונה, שהרי בשמיני-עצרת אינו יכול לסתרה (הגהות מיימוניות בשם 'תוספות'). (69) מפני שסוכה זו נעשתה לשם חג, ועכשיו לא צריך יותר לסוכת חג, ואם כן ברור שדעתו לקבע, או אולי לסוכת החג לכל שנה ושנה. מה-שאינ-כן בסוכת צל, שאין דרכה אלא לשלשים יום, וראה ברש"י שם ד"ה ואי סוכה דמצוה. (70) שם. (71) שזה סימן ברור שכוונתו לקבע. (72) תוספת של רבינו בהתאם לשיטתו. ומקור דבריו בבבא-בתרא מא. (הגר"א שם ס"ק מז).

ח. מי⁷³ שהחזיק בכתל זה בקורה אחת - אינו יכול ¹⁷
להחזיק בקורה שניה; שהרי לא מחל לו אלא על ¹⁸
האחת. במה דברים אמורים? כשהורה שאין הכתל ¹⁹

ב. מרחיקין¹⁴ את הגפת¹⁵ ואת הזפת¹⁶ ואת המלח⁴
 ואת הסיד ואת הסלעים¹⁷ מכתלו של חברו שלשה⁵
 טפחים, או¹⁸ סד בסיד. ומרחיקין¹⁹ את הזרעים²⁰
 ואת המחרשה²¹ ואת הגמא²² שמתקבץ בה מימי⁷
 רגלים²³ מן הכתל²⁴ שלשה טפחים²⁵.

(14) המשך המשנה, שם. (15) "פסולת הזיתים, אחרי שמוציאין את השמן" (רבינו בפירוש המשניות). [ובמסכת שבת פ"ד משנה א, כתב רבינו: "וכן פסולת השומשמן". וכן בגמרא שם מז: וראה בפ"ד מהלכות שבת הלכה א והערה ב]. (16) בכ"י תימן: "הזבל" (וכן הוא במשנה, שם). וכן הגיה מרכבת-המשנה מדעתו, וראה לחם-משנה. וכל אלו מקלקלים את הכותל מחמת החום שבהם, ראה בהלכות שבת שם. (17) והם מחלידים את האדמה מתחת לכותל, והופכים אותה עפר תיחוח (שם יט. ב'תוספות' ד"ה משום, בשם ר"ח). (18) כאן ברור, שמספיק אמצעי אחד אף לרבינו. בגירסתנו מפורש במשנתנו שם: "או סד בסיד", ואף לדברי ה'תוספות' (שם ד"ה וסד בסיד) שהעלו מתוך דיון את הגירסא: "וסד" (=ב"ו"ו" החיבור) - יוצא מפורש, מתוך השקלא וטריא בגמרא יט. שכאן מספיק אמצעי אחד. וראה בלחם-משנה למעלה הלכה א. (19) אף זה, המשך המשנה שם. (20) בשקלא-וטריא בגמרא שם, סמכו את הטעם של כל הבבא הזאת: משום רטיבות. אך בזרעים נאמר טעם מיוחד, והוא: "שמחלידים את הקרקע ומעלים עפר תיחוח" (שם יט:). וכתב רבינו בלשון כללית, כי המדובר גם כשזרעו במפולת יד, בלי מחרישה, שהרי אז יש טעם אחר לאסור, כמו שהעלו בגמרא. וראה בלחם-משנה. (21) בגמרא שם, ציינו, שמדובר כאן בחרישה לאילנות, ובארץ ישראל, שאין צורך בבריכת מים, כי אחרת הרי יש נימוקים אחרים לאסור. ורבינו כתב בלשון סתמית, הכוללת כל המקרים, וראה לחם-משנה. (22) במשנה, שם: "מי רגלים". ובגמרא (שם יט:). פירשוה לדעת רבה בר בר חנה, המתיר להשתין מים בצד כתלו של חברו, ב"שופכין". ופירשה רבינו "גומא" (דלא כרש"י ור"י מיגאש שפירשו שמקבץ מי רגלים ושופכם בבת אחת). ואע"פ שרבינו פסק (להלן הלכה ו) שלא כרבה בר בר חנה, אלא "לא ישתין אדם מים בצד כתלו של חברו אלא-אם-כן הרחיק ממנו שלשה טפחים" - כתב רבינו כאן "גומא" משום שכותל האמור כאן כולל גם כותל-אבנים שהמשתין מים אצלו אין צריך להרחיק אלא טפח אחד בלבד (ראה להלן שם), ואילו ב"גומא" צריך להרחיק גם ממנו שלוש טפחים (כסף-משנה בשם המגיה). (23) ודוקא מי רגלים, אבל לא סתם מים, ואין זה דומה לבור ונברכת הכובסין, שהם תדירים יותר (מגיד-משנה). (24) והיינו גם כותל-אבנים, ראה למעלה הערה כ. (25) ולא הזכיר רבינו "סיד". וכן אינו במשנה שם. ועיין ב'טור' סימן קנה, ובהגהת הרמ"א שם סעיף ה, וביאור הגר"א שם סעיף-קטן יד.

ג. מרחיקין²⁶ את הרמים [מן הכתל] שלשה טפחים⁹
 מן הרמים התחתונה²⁷, שהן²⁸ ארבעה מן¹⁰
 העלינה²⁹, פדי שלא יניד אותן³⁰, או פדי שלא¹¹
 יבהלנו בקול הרמים³¹.

1 פן הרחיק מכתל שלשה טפחים, ויסיד¹¹ בסיד לכתל
 2 בור זה או מקנה המים זה או כתל האמה מצד
 3 חברו, פדי שלא יכליעו המים¹² ויזיקו¹³ כתל חברו.

(2) במשנה (בבא-בטרא יז:): "לא יחפור אדם בור סמוך לבור של חברו ולא שיח ולא מערה ולא אמת המים ולא נברכת כובסין אלא-אם-כן הרחיק מכותל חברו שלשה טפחים וסד בסיד". ופירש הראב"ד (ב'שיטה מקובצת' שם יט.) שהמשנה הנ"ל מחולקת לשתי בבות: א. "לא יחפור אדם בור סמוך לבורו של חברו". ב. "ולא שיח ולא מערה וכו' וסד בסיד". והבבא הראשונה עוסקת בבור שאין בו מים, אלא שמכיון שהבור הוא עמוק הוא מזיק בחפירה, ועל זה אמרו שם: "כל מרא ומרא דקא מחיית, קא מרפית לה לארעאי" (= כל חפירה וחפירה שאתה מכה, אתה מרפה את קרקע). ובבבא זו לא נזכר "וסד בסיד", כיון שאין מתונא (= לחות מים) אלא נדנוד על-ידי החפירה בלבד. ואילו הבבא השניה בדבר שיח ומערה, שאינם עמוקים ואין חפירתם מזקת כל כך, מדובר כשיש בהם מים, ועל זה אמרו (שם יט:): "רישא היזיקא דמתונתא" (= ברישא, ההיזק משום לחות המים). ולפיכך צריך גם הרחקה שלשה טפחים וגם לסוד בסיד. ומה שאמרו בגמרא (שם יז:): "אמר רב יהודה, מכותל בורו שנינו" אין זה אלא על הבבא הראשונה, אבל הבבא השניה שנוצר בה "מכותל חברו" מדובר בכל כותל בנין, וכנראה שזוהי גם דעת רבינו כמו שיבואר להלן (דגל ראובן' חלק שלישי סימן מ). (3) רבינו שינה מדרכו של התנא. שחילק המשנה לשתי בבות, ודיבר בבבא הראשונה בבור שאין בו מים, שאין בו צורך לסוד בסיד - אלא כלל בור ושיח ומערה וכו' והמדובר בבור שיש בו מים, כמו שיח ומערה ואמת המים וכו', וכמו שמסיים בסוף: "כדי שלא יכליעו המים וכו'". ודין בור שאין בו מים הביא להלן הלכה י, עיין שם (דגל ראובן' שם). (4) אף הוא מין בור, שהוא ארוך ואינו עמוק כל-כך כמו בור. (5) אף היא כבור, אלא שהיא מרובעת ומכוסה בתקרה. (6) תעלה שרחבה אמה. (7) במשנה: "נברכת", והיא חפירה בקרקע, ובה מתקבצים מי הגשמים. ויש צורך לפרט אמת המים לחוד ובריכה לחוד, שבאמת המים, המים נגזרים תמיד. ובבריכה המים נקווים ועומדים, ויש בכל אחד מהם חיוב ושלילה (גמרא שם יט.). וראה פירוש המשניות לרבינו. (8) בגמרא שם יט, חילקו בין "מחמצין" המתאים לזה שהובא כאן, לבין "נדיין" שדינו הובא להלן, הלכה ה. (9) היינו כותל בנין של חברו, וראה למעלה הערה א. (10) כן הוא בדפוס רומי, וכעין זה בכ"י תימן, וכן נכון. (11) "ו" החיבור מורה, שצריך שני דברים: גם הרחקת שלשה טפחים, גם לסוד בסיד. וכן הוא בגמרא שם יט. "פשיטא, דוסד בסיד, תנן". כלומר, שצריך שניהם, ואע"פ שדחו זאת בסוגיא הנ"ל - סובר רבינו שאין להתחשב עם הדיחוי, וה"פשיטא" הנ"ל נשארת בתקפה. (12) שם יט. וראה למעלה הערה א. (13) וצריך לומר שזהו כמו נזק בידים, שהרי בלי זה אנו פוסקים כרבי יוסי, שעל הניזק להרחיק את עצמו, וראה דברי רבינו להלן בפרק י הלכה ה.

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ח. ומרחיקין⁴⁷ את הפתל מן המזחילה⁴⁸ של חברו¹⁶
ארבע אמות, כדי שיהיה מקום⁴⁹ לבעל המזחילה¹⁷
לזקוף⁵⁰ סלם ולתקן⁵¹ מזחילה שלו, הואיל⁵² והחזיק¹⁸
בה⁵³.¹⁹

(47) המשך המשנה, שם. (48) הצינור הגדול המחובר מסביב לגג, ובו יורדים המים מן הגג אל החצר דרך הצינור הקטן. וראה למעלה פ"ח הלכה ה. (49) ואם כי למעלה שם מבואר שלא אסרו לבנות מתחת למזחילה אלא כדי שלא יערער את הבנין - כל זה אינו אלא בבונה תחתיה, שאינה מפריעה לזקיפת הסולם, אבל בנייה בשטח הסמוך למזחילה, מפריעה לזקיפת הסולם (מגיד-משנה). (50) להעמיד. (51) לנקות את המזחילה מהלכלוך והצורות הנופלים בה, שמעכבים את קילוח המים. (52) ורבינו לשיטתו, שלא צריך בענינים אלו לא טענה ולא חזקת שלש שנים, בניגוד לשיטת ראשונים אחרים. (53) ואף שלא החזיק אלא במזחילה, ולא בשטח שמסביב לה - אם לא נתנו לו האפשרות לתקן את המזחילה, תתקלקל ולא יהנה ממנה כלום (מגיד-משנה). ואין כאן משום הרחקת נזק, שהרי אין כאן היזק מייד.

ט. ראובן⁵⁴ שהיה פתלו סמוך⁵⁵ לפתל שמעון⁵⁶
כמין גס⁵⁷, ובא ראובן לעשות פתל שני כנגד פתל שמעון,
עד שיעשה השלשה פתלין כמין ביי"ת -
הרי שמעון מעכב עליו, עד שירחיק מנגדו⁵⁸ ארבע
אמות; כדי שיהיה המקום בין שני הפתלים רחב,
כדי שידורשו⁵⁹ בו רבים ותתחזק הארץ. במה דברים
אמורים?⁶⁰ בפתל גנה⁶¹ או⁶² בפתל חצר בעיר⁶³
חדשה⁶⁴; אבל בעיר ישנה - כבר נתחזקה, ובונה
כנגדו בלא הרחקה. וכן אם לא היה בארץ פתל
שמעון שבונה כנגדו ארבע אמות - אינו מרחיק,
אף על פי שמונע הרגל מלהלך שם; שהפתל שהוא
פחות מארבע אמות אינו צריך חזקת הארץ⁶⁴.³¹

(54) שם כב. במשנה: "מי שהיה כותלו סמוך לכותל חברו - לא יסמוך לו כותל אחר, אלא אם-כן הרחיק ממנו ארבע אמות". ובגמרא שם הקשו: "וקמא היכי סמך?" (=הכותל הראשון האין סמוך), ומתוך רבא: "הכי קתני, מי שהיה כותלו סמוך לכותל חברו בארבע אמות - לא יסמוך לו כותל אחר" (כן הנוסחא שם בכ"י מינכן, ובפירוש ר"י מיגאש ובעוד כמה מקורות. ראה בדקדוקי סופרים שם, ולא גרסין "ברחוק ארבע אמות ונפל"). ופירשה ר"י מיגאש: "שרוחב כותלו סמוך לאורך כותלו של חברו (כמין גאס, וכמו שכתב רבינו כאן ובפירוש המשנה) לא יסמוך לו כותל אחר כנגד ארכו, כנגד אורך כותלו של חברו לעשות ממנו (בית) ביי"ת" (כדברי רבינו, ועיין מגיד-משנה וכסף-משנה והגרא"א סימן קנה, ס"ק לב). (55) ומן הצד לא צריך הרחקה, שאין בו משום חוסר דוושא (=דריסה), גמרא הנ"ל. (ועוד שם: "הכא במאי עסקינן, מן הצד"). (56) ולשמעון היה מותר לבנות כותל זה, כיון שכותל של ראובן לא היה אז, וראה להלן הערה ע. (57) אות יוונית, דומה ל"ך"

(26) המשך המשנה, שם. (27) הוא "השכב" שהוזכר במשנה. (28) שהריחיים מורכבות משתי אבנים זו על גבי זו, שהעליונה קצרה מהתחתונה טפח. (29) הוא "הרכב" שבמשנה, שם. (30) שם יח. ובאופן שהריחיים גדולים ויש בהם תנודה רבה. (31) באופן שאין תנודה גדולה, כגון בריחיים קטנים (שם כ:).

ד. מרחיקין³² את התנור מן הפתל שלשה טפחים
מקרקעיתו³³, שהן ארבעה משפתי³⁴, כדי שלא יחם
הפתל.³

(32) סוף המשנה, שם. (33) הוא "הכליא" שבמשנה. (34) שהתנור רחב מלמטה ועולה ומתקצר, ושפתו העליונה פחותה מן הקרקעית טפח.

ה. אבן³⁵ שהפוכס מפה בגדים עליה עד שיתלבנו
צריך להרחיק אותה ארבע אמות מפתל של חברו;
שבעת שהפוכס מפה עליה, המים נתזין³⁶ ומזיקין
לפתל³⁷.⁷

(35) ברייתא ומימרא של רבה בר אבוא (שם יט.). (36) ואז הם נתזין אף למרחוק, ולפיכך צריכה הרחקה יותר גדולה. בניגוד ל"נברכת הכובסין" שבמשנה (שם יז.) ששורים בה הבגדים שאין צורך להרחיק אלא שלשה טפחים בלבד, כמבואר למעלה הלכה א (גמרא שם יט.). (37) מכיון שכאן לא הבדיל רבינו בין כותל אבנים לכותל לבנים (כמו שחילק להלן הלכה ו) - נראה שכאן אין חילוק בדבר (מגיד-משנה), וראה הגהות מיימוניות שיש חולקים בזה.

ו. לא³⁸ ישתין אדם מים בצד פתלו של חברו, אלא
אם בן הרחיק ממנו שלשה טפחים. במה דברים
אמורים? בפתל לבנים; אבל בפתל אבנים³⁹ - ירחיק
טפח. ואם היה האבנים⁴⁰ צחיח⁴¹ סלע - משתין⁴²
בצדו בלא הרחקה.¹²

(38) תוספתא בבא-בבא פ"א, הובאה שם יט: (39) שהם חזקים יותר. (40) שאבנים אלו, מהם עשוי הכותל, הם ממין הסלע. ולרש"י שם פירוש אחר, וראה ביאור הגר"א סימן קנה, ס"ק לז. (41) יבש מאוד, ואין הרטיבות מזקת לה כלל. (42) כנראה מלשון רבינו שרק להשתין מותר, אבל גומא של מי רגלים צריך להרחיק. אך אין זו דעת ה"בית יוסף" לפי רבינו, וראה סמ"ע שם ס"ק כב.

ז. מרחיקין⁴³ את הסלם מהשוכן ארבע אמות, כדי
שלא תקפץ הנמיה⁴⁴ בעת שמניח הסלם⁴⁵, ותעלה
לשוכן ותאכל הגוזלות⁴⁶.¹⁵

(43) שם כב: במשנה. (44) חיה קטנה, הטורפת עופות. (45) שאז נקרא זה מזיק בידים, שגם רבי יוסי (שרבינו פוסק כמותו, לקמן פ"ה ה"ה) מודה בזה. (46) אם כי אין זה אלא גרם נזק בלבד, והגורם נזק פטור מלשלם - לא פטורוהו אלא כשכבר עשה ההיזק, אבל לעשות לכתחילה ההיזק - אסור (בגמרא שם). [והמדובר כשהנמיה אינה של בעל הסולם, שאם היא שלו, חייב הוא על נזקה כדין שורו שהזיק, ראה פ"א מהלכות נזקי ממון הלכה א.].

11 **הַבֵּית הַתָּנוּר בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, אֵלָא אִם כֵּן יֵשׁ לוֹ עַל גְּבִיּוֹ**⁷⁷
 12 **גִּבְיָהּ**⁷⁸ **אַרְבַּע אַמּוֹת**⁷⁹. **וְכֵן**⁸⁰ **לֹא יַעֲמִיד בְּעַל הָעֲלִיָּה**
 13 **תָּנוּר, עַד שֶׁיִּהְיוּ תַּחְתּוֹ מַעֲזִיכָה**⁸¹ **שְׁלֹשָׁה טַפְחִים**⁸².
 14 **וּבְכִירָה**⁸³ - **טַפַּח**⁸⁴. **וְאִם**⁸⁵ **תָּנוּר שֶׁל נַחְתּוּמִים**⁸⁶ **הוּא**
 15 **- צָרִיךְ שֶׁיִּהְיָ תַּחְתּוֹ אַרְבַּעַת טַפְחִים. וּבְכִירָה שֶׁל**
 16 **נַחְתּוּמִין - שְׁלֹשָׁה טַפְחִים. וְאִם עַל פִּי שְׁהַרְחִיק**
 17 **הַשְּׁעוּר**⁸⁷, **אִם יֵצֵאת הָאֵשׁ וְהִזִּיקָה - מְשַׁלֵּם מָה**
 18 **שֶׁהִזִּיקָה**⁸⁸, **כְּמוֹ שֶׁתִּבְאָר**⁸⁹ **בְּמִקְוֵמוֹ**⁹⁰.

(75 שם כ: במשנה. 76) ושניהם מעכבים זה על זה, וכן פירשו ה'תוספות' בבא-קמא סא: ד"ה לא יעמוד אדם (ולא כפירוש רש"י שם ד"ה לא יעמיד, שבני העיר מעכבים, והיינו, שהבית הוא כולו של אדם אחד). (77) היינו, מפי התנור עד התקרה (רש"י לב"ב שם, ד"ה אלא אם כן). (78) חלל ריק (רש"י שם). (79) שלא תשרף התקרה (רש"י שם). ואם לא הרחיק כשיעור הנ"ל, הרי הוא כמזיק בידים ('קצות החושן' סימן קנה ס"ק א, וראה עוד להלן הערות פד, פה, פז). (80) משנה, שם. (81) הטיח של התקרה. (82) וכמו כן ארבע אמות למעלה ממנו, שלא תשרף התקרה (רש"י שם ד"ה עד שיהא תחתיו). (83) הוא "בנין עשוי לבשל, ששופתין בו שתי קדרות" (פירוש המשניות לרבינו), ואין האש גדולה כל-כך. (84) למטה. אבל למעלה, צריך גם בכירה ארבע אמות (סמ"ע סימן קנה ס"ק ב). (85) ברייתא שם, וכפי שפירש אותה אביי, שלא תהא סותרת את משנתנו. (86) שמסיקים בו ביתר תדירות (רש"י שם ד"ה בדנחתומין). (87) ואינו כמזיק בידים (ראה למעלה הערה עו). (88) כדעת חכמים במשנה שם, ולא כרבי שמעון. וכן פסק הרי"ף שם. ואע"פ שאם "הרחיק האש כראוי ועברה והזיקה - פטור, שזו מכה בידי שמים היא" (פי"ד מהלכות נזקי ממון הלכה ב), כרבי שמעון בבא-קמא סא: במשנה - שם הרחיק כראוי, באופן שיצא גם מכלל הזיק של "אש", אבל כאן שלא הרחיק אלא ארבע אמות, לא יצא אלא מכלל "אדם המזיק", אבל מכלל "אש" לא יצא ('קצות החושן' שם, ועיין רי"ף בבבא-קמא שם). (89) [במגדל עוז הביא "שנתבאר", וכן נכון]. (90) [בהלכות נזקי ממון שם, שאם לא הרחיק כראוי, ועברה האש והזיקה - חייב לשלם].

19 **יב. מִי**⁹¹ **שֶׁהִיתָה לוֹ חֲנוּת תַּחַת אוֹצָר**⁹² **חֲבֵרוֹ - לֹא**
 20 **יַעֲשֶׂה**⁹³ **בָּהּ לֹא נַחְתּוּם**⁹⁴ **וְלֹא צִבְעָה**⁹⁵ **וְלֹא רֶפֶת בָּקָר.**
 21 **וְלֹא יִכְנִיס שָׁם אֶסְפִּסְתָּא**⁹⁶ **וְכִיּוּצָא בְּהֵן מִדְּבָרִים**⁹⁷
 22 **שֶׁעוֹלָה מֵהֶם הֶכַל חֵם הֶרְבֵּה, מִפְּנֵי שֶׁהָחֵם**⁹⁸ **מִפְּסִיד**
 23 **פְּרוֹת הָאוֹצָר**⁹⁹. **לְפִיכָךְ, אִם**¹⁰⁰ **הָיָה אוֹצָר זֵינ בְּאֶרֶץ**
 24 **יִשְׂרָאֵל, שָׂאִין הָחֵם מִפְּסִידוֹ**¹⁰¹ **- הָרִי זֶה עוֹשֶׂה**
 25 **בְּחֲנוּתוֹ כָּל מְלֹאכְתָּ אֵשׁ שְׂרִיצָה; אֲבָל**¹⁰² **לֹא יַעֲשֶׂה**
 26 **רֶפֶת בָּקָר**¹⁰³, **מִפְּנֵי שֶׁמִּפְּסִיד רֵיחַ הַזֵּינ. וְאִם**¹⁰⁴ **הַחֲזִקוּ**
 27 **הַחֲנוּת בַּתְּחִלָּה לְרֶפֶת אוֹ לַנַּחְתּוּם וְכִיּוּצָא בּוֹ**¹⁰⁵,
 28 **וְאַחֵר כִּף רָצָה בְּעַל הָעֲלִיָּה לַעֲשׂוֹת עֲלִיתוֹ אוֹצָר -**
 29 **אֵינוֹ יָכוֹל לְמַחֹת בִּידוֹ**¹⁰⁶.

(91) סוף המשנה, שם. (92) עלייה, שאוצרים בה תבואה, שמן ויין וכדומה (פרט לשומשמן, רימונים ותמרים, שאין

עברית. (58) מכנגד כותלו של שמעון. (59) שידרסו. ויש מפרשים, שהמדובר כאן כשקנו שניהם הקרקע מן המלך, שבסתמא נשתעבדו להם ארבע אמות קרקע חוץ מן הכותל לשם דוושא (מגיד-משנה). (60) שם, בדברי רב ורבי אושעיא. (61) מתוך שלא מרבים ללכת בגינה בפנים, צריכה היא דישה מבחוץ (רש"י שם ד"ה אלא כותל גינה). (62) רבי אושעיא, ולפי הכרעת רבי יוסי בר חנינא, אף לרב. (63) שעדיין לא הספיקו לדוש כהוגן את הקרקע, ונקראת חדשה עד חמשים שנה (רמ"א סימן קנה סעיף יג, וראה סמ"ע שם ס"ק לג). (64) כתב הראב"ד שסברא יפה היא, ולפי נוסחת ר"י מיגאש, שהובאה למעלה: "הכי קתני, מי שהיה כותלו סמוך לכותל חבירו בארבע אמות" - מפורש בגמרא שהכותל של חבירו היה ארבע אמות, הרי שאם היה פחות מארבע אמות - אין בו דין "דוושא" (הגר"א סימן קנה ס"ק לו, וראה במגיד-משנה).

1 **י. מִי**⁶⁵ **שָׂפָא לַחֲפֹר בּוֹר**⁶⁶ **בְּסוֹף שְׂדֵהוּ לְסִמָּךְ לְמַצָּר**
 2 **חֲבֵרוֹ**⁶⁷: **אִם שְׂדֵה חֲבֵרוֹ אֵינוֹ עֲשׂוּי לְבוֹרוֹת**⁶⁸ -
 3 **סוּמָךְ, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְמַחֹת בִּידוֹ**⁶⁹. **וְאִם יִמְלֹךְ חֲבֵרוֹ**
 4 **לַחֲפֹר בּוֹר בְּצִדוֹ - צָרִיךְ לְהַרְחִיק מִן כְּתֹל הַבוֹר**
 5 **שְׁלֹשָׁה טַפְחִים, עַד שֶׁיִּהְיָ בֵּין חֲלָל שְׁנֵי הַבוֹרוֹת**
 6 **שְׁשֶׁה טַפְחִים**⁷⁰. **וְאִם**⁷¹ **הָיְתָה שְׂדֵה חֲבֵרוֹ עֲשׂוּיָה**⁷²
 7 **לְבוֹרוֹת - אֵינוֹ סוּמָךְ**⁷³, **עַד שֶׁיַּרְחִיק**⁷⁴ **מִן הַמַּצָּר**
 8 **שְׁלֹשָׁה טַפְחִים וַיַּחְפֹּר. וְכִשְׂיֻבֹּא חֲבֵרוֹ לַחֲפֹר -**
 9 **יַרְחִיק גַּם הוּא שְׁלֹשָׁה טַפְחִים בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ וַיַּחְפֹּר.**

(65) בבא-בתרא יז: (66) היינו בור בלי מים, וכל ההיזק הוא עצם החפירה בלבד, וראה למעלה הערה א. (67) לגבול חבירו. ולחבירו אין שם בור. (68) שהוא בית הבעל, שדי לו במי גשמים, ואין משקים אותו בידים. (69) בטענה, שמא ימלך וירצה פעם לחפור בור. (70) כיון שהראשון עשה כדן, וסמך בהיתר - צריך השני להרחיק כשיעור, וכן כתבו ה'תוספות' (שם יז: ד"ה אביי). ויש אומרים, שזה יכול לטעון שאינו מחוייב לסבול בגלל זה, שוויתר מקודם ונתן לזה לחפור בלי הרחקה (מגיד-משנה). (71) כרבא ולא כאביי, וכפי הלשון השני. (72) כגון בית השלחין, שצריך להשקות אותה בידים. (73) מכיון שלא הזכיר רבינו דין סמיכה למצר כשאין עוד הניזק שם, אלא בבור בלבד ולא ביתר ההרחקות - סובר המגיד-משנה (למעלה הלכה ד) שרק בבור הלכה כרבא, ולא ביתר ההרחקות, לפי שהלכה כרבי יוסי שעל הניזק להרחיק את עצמו, ורק אם זהו "גירי דיליה" (=יציאו של המזיק), אז חייב הוא להרחיק, וכל זמן שאין הנזק קיים, אי-אפשר לומר שאלו הם חצים שלו, ורק בבור אמרו בגמרא שעצם החפירה מזיק לקרקע חבירו, אפילו אם אין לחבירו בה לא כותל ולא בור, וראה 'תוספות' שם יז: ד"ה לא יחפור, והגהות מיימוניות כאן אות ב, ולחם-משנה כאן. (74) לא הזכיר כאן רבינו ענין הסיד כמו בהלכה א, לפי שכאן מדובר בבור ריק שאין בו מים, שהוא עשוי לתשמישים אחרים, וכל ההיזק אינו אלא החפירה. וזוהי הבבא הראשונה שבמשנה, בתחילת פרק לא יחפור, ראה למעלה הלכה א והערה א.

10 **יא. הַבֵּית⁷⁵ וְהָעֲלִיָּה שֶׁל שְׁנֵיהֶם⁷⁶ - לֹא יַעֲשֶׂה בְּעַל**

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ומספק אין לו לעשות לכתחילה, ואם עבר ועשה אין מבטלים מעשיו מספק.

יום שלישי כ' תמוז ה'תשע"ח

פרק עשירי

(1) נתבארו בו הדברים שמרחיקין מן העיר כדי שלא יזיק לבני העיר, וקצת מהדברים שיש על השכנים להרחיק זה מזה, מאותן דברים שלא נתבארו בפרק תשיעי.

- א. מרחיקין² את האילן³ מן העיר חמש ועשרים¹⁰ אמה, ובהרוב⁴ ובשקמה⁵ - חמשים⁶ אמה, מפני⁷ נוי⁸ העיר⁹. וכל אילן הנמצא קרוב לעיר¹⁰ פחות מזה - קוצצין אותו¹¹. ואם האילן קדם - נותנין לו¹³ פני העיר דמיו¹². ואם היה הדבר ספק, ולא נודע¹⁴ אי זה מהם קדם - אין¹³ לבצע האילן דמים, אלא¹⁵ נוטל עציו והולך.

(2) בבא בתרא כד: במשנה. (3) ודין הרחקת זרעים מן העיר, ראה בפרק י"ג מהלכות שמיטה ויובל הלכה ד. ועיין לחם משנה כאן. (4) אילן שגדלים בו חרובים. (5) אילן שגדלים בו תאנים מדבריות. (6) מפני שהחרוב והשקמה ענפיהם מרובים (רש"י שם) ולדעת אבא שאול (במשנה שם) יש להרחיק כל אילן סרק חמישים אמה, [ואף על פי שבפירוש המשניות שם פסק רבינו כמותו - כאן בספרו לא הביא את דברי אבא שאול. ועיין תוספות יום טוב, בבא בתרא פרק ב משנה ז. (7) שם, דברי עולא. (8) שתפאת היא לעיר, שסביבה ימצא מגרש פנוי (רש"י שם). (9) נראה בגמרא שם שאין זה אלא בארץ ישראל, וכן פירשו רש"י והרשב"א שם (מגיד משנה). וכן כתב הטור (חושן משפט סימן קנה). ודווקא בזמן שהיא ביד ישראל (תוספות יום טוב שם). ולכן נשמטה הלכה זו ולא נכתבה בשולחן ערוך חושן משפט. (10) והעיר קדמה לאילן (משנה שם). (11) ואינו נותן דמים מאחר שנטעו האילן באיסור. (12) דמי האילן, אבל חייב הוא לקצוץ קודם שמקבל את דמיו, מפני שקדירה של שותפים לא קרה ולא חמה (גמרא שם). כלומר, אם לא יקצצנו כל זמן שלא ייתנו דמים - יסחב העניין עד לאין סוף. ולמדו מכאן, שיחיד המתדיין עם הציבור בעניין מיסים שהציבור גובה ממנו - שחייב הוא לסלק מקודם מה שתובעים ממנו, ואחרי כן יבוא איתם לדין (משנה למלך בשם המרדכי). (13) שהרי לקצוץ הוא חייב בכל אופן, בין אם האילן קדם ובין אם העיר קדמה, ודמים אינו נוטל אלא אם קדם האילן, ובכל ספק בממון אמרו המוציא מחבירו עליו הראייה (גמרא שם).

- ב. מרחיקין¹⁴ גרן¹⁵ קבוע¹⁶ מן העיר חמשים¹⁷ אמה, פני שלא יוליד הרוח התבן בעת שזורה ויזיק לבני העיר. וכן¹⁸ לא יעשה אדם גרן קבוע בתוך שלו, אלא אם פן היה לו חמשים אמה לכל רוח, פני שלא יזיק התבן לנטיעת חברו¹⁹ או לגירו²⁰.

(14) שם במשנה. (15) מקום שדשים בו תבואה, וזורים אותה ברוח, ויש שם הרבה מוך, תבן ועפר. (16) ונקרא

החום מזיק להם, ראה להלן). (93) במשנה שם: "לא יפתח", ולפיכך כתב ה'טור' (סימן קנה) בשם הרשב"ם שאפילו אם היתה לו חנות של נחתומים או של צבעים בבית אחר, אסור לפתוח אותה חנות לבית שתחת האוצר, שההבל עובר ממקום למקום. וכן הביא הרמ"א (שם), סעיף ב בהגהה). ורבינו שינה מלשון המשנה, וכתב "יעשה", ולא כתב "יפתח". ולפי"ז יתכן שדווקא לעשות בה אסור, אבל לפתוח חנות אחרת לבית שתחת האוצר - אין איסור. (94) במשנה, שם: "חנות של נחתומין". (95) מעבדה לעשיית צבע, שגם בה מסיקים הרבה. ובמשנה שם: "[חנות] של צבעין". (96) שחת, תבואה שלא הביאה שליש, והיא כרפת בקר (מימרא של רב ששת, שם). (97) כנראה שאף מרפת בקר עולה הבל, אלא שבה יש גם ריח רע, ראה לחם-משנה. (98) כן כתבו גם ה'תוספות' (שם יח, ד"ה לא יפתח). ולא כרש"י (שם ד"ה אוצר) שפירש: "שהעשן קשה להם". (99) אף יין של חוץ-לארץ בכלל שהחום מזיק לו (מימרא של רב יוסף שם), וראה להלן. (100) משנה וברייתא שם. (101) שהיין הישראלי הוא חריף, ואין החום מפסידו ואדרכא עוד משביו, משא"כ ביין מחו"ל, שאף חום הנר מזיק לו (שם). (102) במשנה וברייתא שם. (103) שריחה רע. והשמיט רבינו כאן "אספסתא", שאע"פ שדומה לרפת בקר לענין החום - אינה דומה לענין ריח רע (לחם-משנה, וראה בסמ"ע שם ס"ק ח). (104) ברייתא שם. (105) בברייתא שם לא נזכרה אלא רפת בקר. אך אותו הטעם הוא ביתר הדברים. וכן כתבו גם ה'תוספות' (שם יח, ד"ה ואם היתה). (106) בברייתא שם, נאמר: "אם היתה רפת בקר קודמת לאוצר - מותר". הרי שאף לאחר שזה פתח את האוצר, אינו צריך זה לסלק את הרפת.

- יג. כבוד¹⁰⁷ בעל הבית ורבי¹⁰⁸ עליתו, או¹⁰⁹ שרפה¹¹⁰ בה חלונות¹¹⁰, פני לעשות בו אוצר, וקדם זה ועשה תנור קדם שיקניס פרות לאוצר; או¹¹¹ שהתחיל לאוצר שומקמין¹¹² או רמונים או תמרים וכיוצא בהן¹¹³, וקדם זה ועשה התנור קדם שאוצר החטין; או¹¹⁴ שעשה בעל החנות¹¹⁵ מוחלה¹¹⁶ על גבה להבדיל בין החנות ובין האוצר - בכל אלו בעל אוצר מעפב עליו¹¹⁷, ואם עבר ועשה תנור וכיוצא בו - אין בעל האוצר יכול להסיר התנור בכל אלו.

(107) שם כ: שורה של בעיות, שלא נפתרו. (108) זילף מים על פני הרצפה. (109) גם זו בעיא שם, ושתייה של אביי. (110) והאוצר זקוק להרבה אור לחלונות. (111) בעיא של רב הונא בריה דרב יהושע, שם. (112) אין בגירסא שלנו בגמרא שם. (113) שאין החום מזיק להם (סמ"ע שם ס"ק י). (114) אף זו היא בעיא של אביי, שם. (115) ובקודמים עשה הכל בעל האוצר. (116) זהו פירושו של רבינו ל"בנה עלייה על גבי ביתו" (שם). וכן פירשו ר"ח ור"י מייגאש (מגיד-משנה). ורש"י פירש שבעל האוצר בנה אותה, עיין שם. (117) שכולן בעיות שלא נפתרו: בכיבד וריבץ וריכה, מי מהם זכה להיות הראשון ומי הוא השני.

22 הִרְחִיקוּת הָאֲמִוְרוֹת לְמַעַלָּה פֻּעֲנִין זֶה, אִם לֹא
23 הִרְחִיקוּ - הָרִי זֶה כְּמִי שֶׁהָיָה בְּחֻצְיוֹ. לְפִיכָךְ⁴² צָרִיךְ
24 שֶׁיִּרְחִיק מִשְׁרָה מִן הַיָּרֵק וּכְרִשִׁין מִן הַבְּצָלִים וְחֻרְדָּל
25 מִן הַדְּבֻרִים שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים אוֹ יֵתֵר מֵעֵט, כְּדִי שֶׁלֹּא
26 יִהְיֶה הָיָק בְּיָדָם; אֲבָל לְהִרְחִיק עַד שֶׁלֹּא יָבוֹא הַנֶּזֶק
27 מֵאֵלָיו - אֵין צָרִיךְ.

(29) שם כה. במשנה. (30) מקום ששורין בו את הפשתן.
(31) בעודם ירוקים הם דומים קצת לבצלים ולשומים
(תוספות יום טוב כלאים פרק א משנה ב). (32) אבל לא
את הגרעין, שאותו אינם מוציאים, כמו שנאמר בגמרא שם
יח: בסמיכות לעניין אחר. (33) "שעושה את הדבש חריף
וחדר" (לשון רבינו בפירוש המשניות), ורש"י (שם יח. דיבור
המתחיל ואת החרדל) מפרש שמתוך שהם אוכלים החרדל,
שמחדד את פיהם, הם אוכלים את הדבש שלהם.
(34) כרבי יוסי ולא כחכמים, וכמו שנפסקה הלכה כמותו
בשם שמואל במשנה שאחריה (שם כה:). ואף על פי שרבי
יוסי אמר דבריו רק בחרדל - נתבאר בגמרא (שם יח:)
שלדברי חכמים אמר כן, אבל הוא עצמו מתיר בכולם.
(35) כלומר, כל השטח, שיכול עוד לבוא נזק ממנו, אבל
חייב להרחיק שיעור-מה, כמו שנזכר בסוף ההלכה.
(36) בניגוד לחכמים הסוברים שעל המזיק להרחיק את
עצמו. (37) כהסברת רבי יוסי בהמשך המשנה (שם כה:).
(38) מימרא של רב אשי בשם רב כהנא (שם כה:): "מודה
רבי יוסי בגירי דיליה (=בחיצים שלו, של המזיק)".
(39) ובעת העשייה עדיין לא בא כל נזק, והוא בא רק כעבור
זמן-מה. (40) שהרי הוא אדם המזיק. וראה להלן פרק יא
הלכה ג לעניין חיוב תשלומין. (41) שהרי לא בא רבי יוסי
לחלוק אלא במשנה זו ולא חלק על כל המשניות הקודמות
שבפרק לא יחפור. (42) כן הוא ברי"ף, ולמד דין זה מדין
בור שמרחיקים אותו מן הכותל שלושה טפחים (למעלה
פרק ט הלכה א). ואף על פי שהרי"ף לא הזכיר אלא משרה
- סובר רבינו שאין להבדיל בין משרה לכרישין וחרדל,
אחרי שהמשנה כללה אותם יחד.

28 ו. בַּעֲלֵה הַעֲלִיָּה שֶׁהָיָה שׁוֹפֵף מֵיָם, וְהֵן יוֹרְדִין עַל
29 הָדָר לְמִטָּה: אִם⁴⁴ הָיְתָה שָׁם מַעֲזִיבָה⁴⁵, שֶׁהֵמִים
30 פָּלִים בָּהּ בְּעַת שְׁפִיכָה, וְאַחֵר שִׁפְסִיק עָלֶיָן מִלְּשָׁפָף
31 יִפְלְעוּ הֵמֶם וְיִרְדּוּ וְיִנְטְפוּ עַל הַתַּחְתּוֹן⁴⁶ - צָרִיךְ
32 הַתַּחְתּוֹן⁴⁷ לְתַקֵּן וּלְהִרְחִיק⁴⁸ מִן עֲצָמוֹ הַנֶּזֶק; וְאִם⁴⁹
33 אֵין שָׁם מַעֲזִיבָה, אֲלֹא כְּשִׁישְׁפָף יִרְדּוּ הֵמִים מִיָּד -
34 הָרִי זֶה כְּמִי שֶׁהָיָה בְּחֻצְיוֹ, וְהַעֲלִיָּה מִתְקַן, אוֹ יִמָּנֵעַ
35 מִלְּשָׁפָף. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזֶה.

(43) בבא מציעא קיז. כרבי חייא בר יוסי ולא כרבי חייא בר
אבא. (44) כמו שהסבירו שם, בסוף השקלא וטריא, את
העובדה שהובאה שם. (45) טיח על גבי התיקרה כרצפה
לבעל העלייה, ראה למעלה פרק ד הלכה א. (46) ואם כן
הנזק בא רק אחרי שפסקו מעשיו של המזיק, ואין זה "גירי
דיליה". (47) שהוא הניזוק. (48) כדעת רבי יוסי שעל
הניזק להרחיק את עצמו. (49) כך הסיק הרי"ף מן הסוגייה
שם.

קבוע אם יש בו כל כך הרבה תבואה, שצריך להשתמש
ברחת לזריית המזק (שם מימרא של רבי יוסי בר חנינא).
(17) אבל בגורן שאינו קבוע אין להרחיק כלל, שאין ההיזק
קבוע (כרב אשי שם, ולא כאב"י שאף בגורן שאינו קבוע
יש להרחיק, אלא שדי בפחות מחמישים אמה - בכדי שלא
יזיק). (18) המשך המשנה שם, אמנם שם הוזכרו שתי
הלכות נפרדות: א' שירחיק אדם בתוך שלו חמישים אמה
מכל רוח, היינו, בגורן שיש לו בתוך העיר. ב' שירחיק
מנטיעותיו של חבירו ומנירו. וכן כתבם הטור כשני דינים.
אך רבינו הזכיר רק דין אחד, זה של ההרחקה מנטיעות
ומניר, וכן נראה מפירושו של רב אשי בגמרא שם שאין כאן
אלא בבא אחת, וכן נראה בפירוש המשניות של רבינו שאף
את המשנה הוא מפרש כאילו יש בה רק הלכה זו, וראה
סמ"ע סימן קנה סעיף קטן נא ולהלן בראש הפרק הבא,
וראה דברינו שם. (19) שהוא שורף את לב הנטיעות
(גמרא שם). (20) מקום חרוש שלו. שהמוץ מרבה זבל
יותר מדי, ושורף את הזרעים שיזרעו בו (גמרא ורש"י שם).

1 ג. מִרְחִיקִין²¹ אֶת הַנְּבִלּוֹת וְאֶת הַקְּבָרוֹת וְאֶת
2 הַבְּרִסְקִין²² מִן הָעִיר חֲמִשִּׁים אַמָּה²³.

(21) שם כה. במשנה. (22) מקום עיבוד עורות.
(23) משום ריח רע (רש"י שם).

3 ד. וְאֵין²⁴ עוֹשִׂין בְּרִסְקִין²⁵ אֲלֹא לְמַזְרַח²⁶ הָעִיר, מִפְּנֵי
4 שְׂרוּחַ מַזְרָחִית חֲמָה²⁷, וּמִמַּעַט²⁸ הָיָק רִיחַ עֲבוֹד
5 הָעוֹרוֹת.

(24) המשך המשנה שם. (25) אפילו אם מרחיק חמישים
אמה, ודווקא בורסקי, אבל בנבילות וקברות, שכל ריחם
אינו אלא לפני שכלה הבשר, לא החמירו. (26) כתנא
הראשון שם ולא כרבי עקיבא. (27) ראה גיטין לא: ורש"י
שם. (28) כן הוא בפירוש המשניות לרבינו "כי רוח
מזרחית, ייתכן שתתקן ביאוש ריח הבורסקי (=ריח רע של
בורסקי) ולא יגיע מזה נזק לבני אדם". ושם הוסיף עוד טעם
שבארצות המזרח הקרוב, רוח זו ממעטת לנשוב בכלל.

6 ה. מִי²⁹ שֶׁבָּא לַעֲשׂוֹת מִשְׁרָה³⁰ שֶׁל פֶּשֶׁתָן בְּצֵד יָרֵק
7 שֶׁל חֲבֵרוֹ, שֶׁהָרִי מִי הַמִּשְׁרָה נִבְלָעִין פְּאָרְץ וְהוֹלְכִין
8 וּמִפְסִידִין אֶת הַיָּרֵק; אוֹ שֶׁנִּטַּע כְּרִשִׁין³¹ קְרוֹב מִן
9 הַבְּצָלִים שֶׁל חֲבֵרוֹ, שֶׁהֵן מְפִיגִין טַעַמָן; אוֹ שֶׁנִּטַּע
10 חֻרְדָּל בְּצֵד פִּוֶּרֶת דְּבֻרִים, שֶׁהָרִי הַדְּבֻרִים אוֹכְלִין
11 הָעֲלִיָּה³² וּמִפְסִידִין³³ אֶת הַדְּבִשׁ; וְכָל אֵלּוֹ וּכְיוּצָא
12 בָּהֶן - אֵין³⁴ צָרִיךְ לְהִרְחִיק בְּכִדִּי שֶׁלֹּא יִזִּיק³⁵, וְעַל
13 הַנֶּזֶק³⁶ לְהִרְחִיק אֶת עֲצָמוֹ, אִם יִרְצֶה, עַד שֶׁלֹּא יִגִּיעַ
14 לִּי הַנֶּזֶק; שֶׁזֶּה³⁷ בְּתוֹךְ שְׁלֹו הוּא עוֹשֶׂה, וְהַנֶּזֶק בָּא
15 לְחִבְרוֹ מֵאֵלָיו. בְּמָה³⁸ דְּכָרִים אֲמִוְרִים שְׁאִינוֹ
16 מִרְחִיקִין? כְּשֶׁהָיָה הַנֶּזֶק בָּא מֵאֵלָיו אַחֵר שִׁיפְסְקוּ³⁹
17 מַעֲשָׂיו שֶׁל מִזִּיק; אֲבָל אִם הָיוּ מַעֲשָׂיו שֶׁל זֶה
18 שְׁעוֹשֶׂה בְּרִשְׁתּוֹ מִזִּיקִין אֶת חֲבֵרוֹ בְּשַׁעַת עֲשִׂיתּוֹ -
19 הָרִי זֶה כְּמִי שֶׁמִּזִּיק בְּיָדּוֹ. הֲאֵל לָמָּה זֶה דּוֹמָה? לְמִי
20 שְׁעוֹמֵד בְּרִשְׁתּוֹ וְיוֹרֶה חֲצִים לְחֻצֵּר חֲבֵרוֹ, וְאָמַר:
21 בְּרִשְׁתִּי אֲנִי עוֹשֶׂה! שְׁמוֹנְעִין אוֹתוֹ⁴⁰. וְכֵן⁴¹ כָּל

1 לְגֵדֵר, בְּכָל מְקוֹם. מִיִּזְוֵה אֵילָן חֲבֵרוֹ נוֹטָה
2 לְתוֹךְ שְׂדֵהוּ - קוֹצֵץ בְּמִלָּא⁷⁸ מִרְדֵּעַ⁷⁹ עַל גִּבִּי
3 הַמְחַרְשָׁה⁸⁰. וּבְחֵרוֹב וּבְשִׁקְמָה - קוֹצֵץ כָּל הַנוֹטָה⁸¹,
4 עַד שִׁיחֶיהָ שְׁקוּלָה⁸² כְּגֵד הַמָּצֵר. וְכֵן אִם הָיָה נוֹטָה
5 עַל בֵּית הַשְּׁלֵחִין⁸³ שֶׁל חֲבֵרוֹ⁸⁴ עַל בֵּית הָאֵילָן -
6 קוֹצֵץ אֶת כָּל הַנוֹטָה, עַד שִׁיחֶיהָ שְׁקוּלָה כְּגֵד הַמָּצֵר.

(64) שם כו. במשנה. (65) שלא יצטרך להיכנס במחרשתו לתוך שדה חבירו. (66) שזהו שיעור עבודת הכרם (ברייתא שם). (67) נראה שיותר מארבע אמות אין להרחיק. וראה להלן. (68) מימרא של שמואל שם, וכן יוצא מתוך השוואת הברייתא והמשנה הנראות כסותרות. (69) שמחרשתם רחבה וצריכה ארבע אמות. (70) שאין מחרשתם רחבה ואינם צריכים ארבע אמות לעבודת הכרם. (71) וזה לשיטת רבינו בניגוד לזו של הראב"ד, רש"י ועוד מפרשים, שכוננת רב יוסף הייתה, שבין אילנות לגפנים אף בבבל צריך יותר הרחקה, והיינו, כמו בארץ ישראל: ד' אמות. (72) מלשון זו משמע, שהמזיק יש לו גפנים ולניזק אילנות, וכן הוא בגמרא כתב"ד רומי בבבא בתרא שם: "אבל גפנים לאילנות". אבל בגמרא שלפנינו: "אבל אילן לגפנים". וכן פירש רבינו במשנה שם: "ואם היה שדה חבירו ובא לסמוך לו שדה האילן מרחיק ד' אמות בכל מקום". (73) בגמרא שם מפורש שמאילן לאילן דינו כמגפנים לגפנים, ולפיכך כתב המגיד-משנה שטעות סופר היא בדברי רבינו. ובשולחן ערוך (סימן קנה סעיף כה) העתיק: "אבל בחוצה לארץ מרחיק בין גפנים לגפנים ובין אילנות לאילנות שתי אמות ובין גפנים לשאר אילנות ארבע אמות". (74) בגמרא שם: "אבל אילן לגפנים בעי טפ"י ופירש ר"י מיגאש (בשם רבו הר"ף, שרבא הרחיק שתי אמות כדין הרחקה בבבל ועל זה אמרו לו שמאילן לגפנים צריך להרחיק יותר, כלומר ארבע אמות. (75) המשך המשנה שם. (76) שאז אין חשש שייכנס במחרשתו. וראה בסמ"ע שם סעיף קטן סג אם זה מוסב גם על סמיכת אילן לגפנים. (77) שם כז: במשנה. (78) עד הגובה הזה. (79) מלמד הבקר, ולשון רבינו בפירוש המשניות: "הוא עץ המלמד, שיש בשתי קצותיו שיני ברזל". (80) שהענפים לא יפריעו לו בעת החרישה, אבל מה שבגובה יותר ואינו מפריע לו אינו יכול לקצוץ. (81) מפני שאלו יש להם צל מרובה והוא מזיק לשדה. (82) כעין משקולת הבנאים, כלומר, שיהיה שווה עם המצר, ולא יטה כלום מחוץ למצר. (83) כמו "השלחין", והוא מלשון עיפות. "והוא עיף" (בראשית כה, כט) תירגם אונקלוס: "והוא משלהי". והוא: שדה שזקוקה למים מחוץ לגשמים ולה מזיק הצל יותר מלשדה אחרת. (84) כן הוא בתוספתא בבא בתרא סוף פרק א (לפי נוסחת הדפוס): "בית השלחין ובית האילן כנגד המשקולת".

פֶּרֶק אֶחָד עֶשְׂרִי

(1) נתבארו בו גם כן הדברים שאין אדם רשאי לעשות כדי שלא יזיק לחבירו, ודיני המחזיק לעשות נזק לחבירו מה דינו בדברים אלו.

א. מִיִּזְוֵה גֵרָן בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ, או קִבְעָה בֵּית הַכֶּסֶּא,

1 ז. מִיִּזְוֵה לֹא אֵילָן⁵¹ בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ קְרוֹב⁵² לְבוֹר
2 חֲבֵרוֹ - אֵין בְּעַל הַבוֹר יָכוֹל לַעֲכָב עָלָיו וְלֹאמַר לוֹ:
3 הֲרִי שְׂרָשֵׁי הָאֵילָן נִכְנָסִים לְבוֹר שְׁלִי וּמִפְסִידִין
4 אוֹתוֹ. שְׂזָה נִזְק הַבָּא מֵאֵלָיו הוּא לְאַחַר זְמַן, וּבִעֵת
5 שְׁנִטָּע אֵינוֹ מְזִיק⁵³; וּכְשֶׁמֶס⁵⁴ שְׂזָה חוֹפֵר בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ,
6 כִּף זֶה נוֹטֵעַ בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ. וְכֵן⁵⁵ רְאוּבֵן שֶׁחָפַר בּוֹר,
7 וְיִרְדּוּ וּמָצָא שְׂרָשֵׁי אֵילָן שֶׁל שְׁמַעוֹן בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ -
8 קוֹצֵץ וְחוֹפֵר, וְהַעֲצִים שְׂדֵהוּ. וְאִם⁵⁶ הָיָה קְרוֹב לְאֵילָן
9 שְׁמַעוֹן בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ אִמָּה⁵⁷ - הַשְּׂרָשִׁים שֶׁל
10 שְׁמַעוֹן, וְקוֹצֵץ וְנוֹתֵן לוֹ. וְאִם⁵⁸ אֵין צָרִיף לְחָפֵר
11 בּוֹר, וְנָצָא הַשְּׂרָשִׁים שֶׁל שְׁמַעוֹן בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ - הֲרִי
12 הוּא מַעֲמִיק⁵⁹ שְׂלִישָׁה טַפָּחִים, כְּדִי שֶׁלֹּא יַעֲכָב
13 הַמְחַרְשָׁה; וְכָל שְׂרֵשׁ שְׁמַעוֹן בְּתוֹךְ שְׂלִישָׁה טַפָּחִים
14 - קוֹצֵץ⁶⁰, וְאֵינוֹ⁶¹ חוֹשֵׁשׁ שְׁמָא יִיבֹשׁ הָאֵילָן שֶׁל
15 חֲבֵרוֹ, שְׂזָה⁶² בְּתוֹךְ⁶³ שְׂדֵהוּ הוּא חוֹפֵר.

(50) בבא בתרא כה: במשנה ודברי יוסי וכמו שפסק שם רב יהודה בשם שמואל. (51) הטור (סימן קנה) כתב: "אם היה לחבירו בור אצל שדהו מותר ליטע לו אילן סמוך לו" (הביאו הרמ"א שם סעיף לב). [אבל מדברי רבינו נראה שלכתחילה אסור, וזהו מפני שיוגך משדה חבירו ובוזה מודה רבי יוסי שאסור (וראה בתוספות בבא בתרא כו: דיבור המתחיל גזלן). ואף על פי שתיקן יהושע שאילן הסמוך למיצר מביא ביכורים וקורא עליהם ואינו גזלן (בבא בתרא כז: - לא תיקן שמותר לעשות כן, אלא שאם עשה אינו גזלן וראה בתוספות שם, אבל להלן הלכה ח שכתב שחייב להרחיק ארבע אמות מן הגפנים (מחמת עבודת הכרם) - נראה שיותר מזה אינו צריך והרי ניקת האילנות היא עד שש עשרה אמה]. (52) היינו, מחוץ לד' אמות או שיש גדר בין השדות, ראה להלן הלכה יא. (53) ואין זה "גירי דיליה". (54) מדברי רבי יוסי במשנה שם. (55) כלומר, כשם שזה נוטע בשלו, כן בעל הבור רשאי לעשות בשדה כרצונו. (56) שם כו: לפי פירוש רש"י דיבור המתחיל בתוך שש עשרה אמה, והפירוש האחרון של התוספות שם, דיבור המתחיל עד דאמרי ליה. (57) שעד כאן יונקים השורשים והם נחשבים כגופו של אילן. (58) משנה שם כו. (59) חורש בעומק. (60) ואם הוא בתוך שש עשרה אמה, נותנו לבעל האילן (סמ"ע סימן קנה סעיף קטן טו). (61) זה מוסב על כל הנאמר בהלכה זו. (62) היינו, בעל הבור ובעל שדה הניר. (63) סיום דברי רבי יוסי במשנה (שם כה:).

16 ח. מִיִּזְוֵה שְׂדֵה חֲבֵרוֹ נְטוּעָה גִּפְנִים אוֹ שְׂאֵר
17 אֵילָנוֹת, וּבָא הוּא לְנִטֵּעַ בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ גִּפְנִים בְּצַד
18 גִּפְנִים אוֹ אֵילָנוֹת בְּצַד אֵילָנוֹת - צָרִיף לְהִרְחִיק⁶⁵
19 אֶרְבַּע⁶⁶ אַמּוֹת⁶⁷. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים⁶⁸? בְּאֶרֶץ
20 יִשְׂרָאֵל⁶⁹; אֲבָל בְּחוּצָה לְאֶרֶץ⁷⁰ - מְרַחֵק בֵּין גִּפְנִים
21 לְגִפְנִים שְׁתֵּי אַמּוֹת, וּבֵין⁷¹ גִּפְנִים לְשְׂאֵר אֵילָנוֹת⁷² אוֹ
22 בֵּין אֵילָנוֹת לְאֵילָנוֹת⁷³ - אֶרְבַּע אַמּוֹת בְּכָל מְקוֹם⁷⁴.
23 הָיָה⁷⁵ גֵּדֵר בֵּינֵיהֶם - זֶה סוּמָךְ⁷⁶ לְגֵדֵר, וְזֶה סוּמָךְ

מלאכתו שְׁמֵקָתָהּ. וְאֵם²¹ הַיֵּזֶק בַּעַת הַנִּדְנוּד - חַיֵּב¹⁷
לְשֵׁלֶם, שֶׁהָרִי מִפְּחוּ בֵּא הַנֶּזֶק.¹⁸

(15) בבא-בבא דף כה: ודף כו. כרב אשי. (16) "חייטין
כתושות" (רש"י בשמואל-ב יז, יט). ובגמרא נזכרו
"שומשימים". (17) אבל אם רק החצר מתנדנדת, אין זה
נזק (מגיד-משנה בשם ר"י מיגאש). (18) כלומר: החצר
ננדדה את הכיסוי. (19) והיינו, כשהחבית עומדת על
החצר, בניגוד לפירוש רש"י שם שהיא עומדת על החומה.
וראה ביאור הגר"א סימן קנה, ס"ק לט. (20) והוא אדם
המזיק, ובוזא אף רבי יוסי מודה כנ"ל. (21) הלחם-משנה
וכן ה'בית יוסף' בסימן קנה, התלבטו למצוא מקור לדברי
רבינו כאן לחיוב התשלומין, ובביאור הגר"א (שם ס"ק מב)
מביא מקור לזה מהמשנה בבא-בבא דף כ: "לא יעמיד אדם
תנור בתוך הבית אלא-אם-כן יש על גביו גובה ארבע אמות
- ואם הזיק משלם מה שהזיק", וראה למעלה פ"ט הלכה
יא. וראה בלחם-משנה שדן בעמדת רבינו ביחס ליתר
ההרחקות, אם לא הרחיק והזיק, אם חייב לשלם.

ד. כֹּל הַהֲרָחָקוֹת הָאֲמֻרוֹת בְּפָרְקִים שֶׁל מַעֲלָה²², אִם¹⁹
לֹא הֲרָחִיק, וְנָאָה חִבְרוֹ וְשָׁתַק - הָרִי זֶה מִחֻלָּה²³,
וְאֵינוּ יָכוֹל לַחְזֹר וּלְהַצְרִיכוֹ וּלְהֲרָחִיקוֹ. וְהוּא שִׁירָאָה²¹
מִמֶּנּוּ שֶׁמֻּחַל, כְּגוֹן שֶׁסִּיעַ עִמּוֹ מִיד, אוֹ²⁴ שֶׁאָמַר לוֹ²²
לַעֲשׂוֹת, אוֹ שֶׁרָאָהוּ שֶׁעָשָׂה בְּצִדוֹ בְּלֹא הֲרָחָקָה וְשָׁתַק²³
וְלֹא הִקְפִּיד עַל זֶה - זָכָה. שֶׁכֵּל הַמַּחְזִיק בְּנֶזֶק - זָכָה²⁴
בוֹ, כִּמּוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ²⁵. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֻרוֹרִים? בְּשֶׁהֲחִזִּיק²⁵
בְּשֶׁאָר נִזְקִין, חוּץ מֵאֲרֻכָּה מִינֵי²⁶ נִזְקִין אֵלּוּ²⁶
הָאֲמֻרוֹרִים בְּפָרְק זֶה, שֶׁהֵן: הָעֵשֶׂן²⁷, וְרִיחַ בֵּית²⁷
הַפֶּסֶא²⁸, וְהָאֶבֶק²⁹ וְכִיּוּצָא בוֹ, וְנִדְנוּד³⁰ הַקֶּרֶקֶע;²⁸
שֶׁכֵּל אֶחָד מֵאלוֹ אֵין לוֹ חֻזְרָה, וְאֶפְלֹ שָׁתַק הַנֶּזֶק²⁹
בְּמָה שְׁנִים - הָרִי זֶה חֻזְרָה וְכֹפְהוֹ לְהֲרָחִיק. וְכֵן הָזֶק³⁰
רֵאִיָּה בְּמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ מַחְצִיָּה³¹ - כֹּפְהוֹ לַעֲשׂוֹת³¹
מַחְצִיָּה כָּכֵל עַת שִׁירָאָה, כִּמּוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ³². וְלִמָּה שָׁנוּ³²
נִזְקִים אֵלּוּ מִשְׁאָר נִזְקִין? לְפִי שֶׁאֵין דַּעְתוֹ שֶׁל אָדָם³³
סוֹכֵלֶת נֶזֶק מֵאלוֹ, וְחֻזְקתוֹ שֶׁאֵינוּ מוֹחֵל, שֶׁהִזְקוֹ הָזֶק³⁴
קְבוּעַ. וְאִם³³ קָנוּ מִידוֹ שֶׁמֻּחַל בְּנֶזֶקִים אֵלּוּ - אֵינוּ³⁵
יָכוֹל לַחְזֹר בוֹ.³⁶

(22) תשיעי ועשירי. (23) שיטת רבינו שבנזקין זכו
בתשמישים, בניגוד לחזקת קרקע, אין צורך לא בחזקת
שלש שנים ולא בטענת מכר או מתנה. ויש חולקים על זה,
ראה למעלה פרק ח הלכה ג, ובהערה יז שם. (24) והיינו,
בדרך לא זו אף זו. (25) לעיל פ"ו הלכה יב, פ"ז ה"ו ועוד.
(26) בכ"י אברבנאל: "ממיני". (27) בבא-בבא דף כג. לדברי
רב מרי. (28) לדברי רב זבד שם. (29) כן נראה שם כו.
במעשה דבי בר מריון שהיו מנערים פשתן כמה פעמים
ואח"כ חייבוים להרחיק, והרי לדעת רבינו יש חזקה לנזקין
לאלתר, ואין צורך בשלש שנים - הרי שבזוה אין חזקה כלל
(הגר"א סימן קנה, ס"ק קא). (30) כן נראה שם כה: שהיו
כותשין שומשימים והיו מנדנדים, ואח"כ חייבוים להפסיק -
הרי שאין בזה דין חזקה (הגר"א שם). וראה בראב"ד.

או מְלֹאכָה⁴ שִׁישׁ⁵ בַּה אֶבֶק וְעֶפֶר וְכִיּוּצָא בֵּהָן -
צָרִיךְ לְהֲרָחִיק כְּדִי שְׁלֹא יִגְעַע הָעֶפֶר אוֹ רִיחַ בֵּית²
הַפֶּסֶא אוֹ הָאֶבֶק לְחִבְרוֹ, כְּדִי שְׁלֹא יִזְיקוּ. אֶפְלֹ³
הֵיתָה הָרוּחַ הוּא שֶׁמִּסִּיעַ⁷ אוֹתוֹ בַּעַת שְׁעוּשָׁה⁴
מִלֹּאכְתוֹ, וּמִלִּיכָה אֶת הָעֶפֶר אוֹ נַעֲרַת הַפִּשְׁתָּן וְהַמֶּץ⁵
וְכִיּוּצָא בֵּהָן וּמִגִּיעַתָּן לְחִבְרוֹ - הָרִי זֶה חַיֵּב לְהֲרָחִיק⁶
כְּדִי שְׁלֹא יִגְעַע⁹ וְלֹא יִזְיקוּ וְאֶפְלֹ עַל יְדֵי הָרוּחַ⁷
מַצִּיָּה¹⁰; שֶׁכֵּל אֵלּוּ כִּמּוֹ שֶׁהִזְיקוּ בְּחֻצֵּיהֶן¹¹ הֵן.

(2) בבא-בבא דף כד: במשנה. והמדובר כאן בגורן שאינו
קבוע, וכמו שאמר אבבי שם שבאופן זה אינו צריך להרחיק
חמשים אמה כבגורן קבוע (ראה למעלה פ"י הלכה ב) אלא
בכדי שלא יזיק. ואף רב אשי לא חלק אלא בפירוש המשנה,
אבל בעצם ההלכה - לא נחלק עליו (לחם-משנה, והגר"א
סימן קנה, ס"ק צג). (3) כן נראה שם כג. מתוך דברי רב
זבד. (4) שם כו. על רקע של עובדא מסויימת. (5) כגון
ניפוץ פשתן, עובדא הנזכרת שם. (6) שם כו. כאמיר
ומר בר בר אשי, ולא כרבינא. וכן פסק הרי"ף שם.
(7) שאז אין זה אלא גרמא, כדברי רב אשי בבא-בבא דף ס.
ושלדעת רבינא אין שום חיוב להרחיק בזה (בבא-בבא דף
שם). (8) שגרמא בנזקין, אע"פ שאין בו חיוב תשלומין
(כדלהלן בהלכה ב) - אסור. (9) בלי רוח. (10) בכ"י
תימן: "המצויה". ודוקא מצויה, אבל אין לחשוש שמא
תולכים רוח שאינה מצויה, כמו שהוכיחו ה'תוספות' שם
ד"ה זיקא. (11) ואף רבי יוסי, שסובר שעל הניזק להרחיק
עצמו, ורבינו פוסק כמותו (למעלה פ"י ה"ה) - מודה בזה,
כיון שזה בא על-ידי חצוי (למעלה שם).

ב. אִף עַל פִּי שֶׁהוּא חַיֵּב לְהֲרָחִיק כָּל כָּף¹², אִם⁹
הוֹלִיכָה הָרוּחַ הַמַּצִּיָּה הַמֶּץ וְאֶת הָעֶפֶר וְהִזְיקָה בֵּהָן¹⁰
- פֶּטוּר מִלְּשֵׁלֶם¹³; שֶׁהָרוּחַ הוּא שֹׁסִיעַ אוֹתוֹ, וְאֵין¹¹
נֶזֶק זֶה בֵּא מִפְּחוּ מִזִּיק עֲצָמוֹ¹⁴.

(12) כמו שנתבאר למעלה הלכה א. (13) בבא-בבא דף כו. כרב
אשי, ולא כרבא ורבי זירא, וכן פסק הרי"ף בבא-בבא דף כו.
פרק לא יחפור, שהסיק מתוך השוואת המקורות של
בבא-בבא דף כו. ושל בבא-בבא דף ס. שיש לחלק בין חיוב
ההרחקה וחיוב התשלומין. (14) ואע"פ שלענין ליבה
וליבתה הרוח, פסק רבינו בפ"ד מהלכות נזקי ממון הלכה
ז - שחייב, מפני "שהוא גרם, וכל הגורם להזיק משלם נזק
שלם" - שם באש ודאי כיוון להזיק, אבל כאן בגורן ודאי
לא כיוון להזיק, ורבינו לשיטתו שבדיני דגרמי אינו חייב
לשלם אלא במתכוין, ראה בפ"ו מהלכות סנהדרין הלכה א
והלכה ד (הגר"א סימן תיח, ס"ק יט). ועיין בפ"ח מהלכות
מכירה הלכה יג ובהערות שם, ובפרק ד מהלכות נזקי ממון
הלכה ב, במגיד-משנה שם.

ג. הַכּוֹתֵשׁ¹⁵ אֶת הָרִפְפוֹת¹⁶ וְכִיּוּצָא בֵּהָן בְּתוֹךְ שְׁלֹי,¹³
וּבַעַת שֶׁמֻּכָּה מִנִּדְנוּד לְחֻצֵּר חִבְרוֹ, עֵד¹⁷ שֶׁנִּדְנָה¹⁸
כִּסְוֵי הַחֲבִית עַל פִּי הַחֲבִית¹⁹ - הָרִי זֶה מִזִּיק¹⁵
בְּחֻצֵּיהֶן²⁰, וְחַיֵּב לְהֲרָחִיק כְּדִי שְׁלֹא יִנְדָּד, אוֹ יִבְטֵל¹⁶

31) שיש בה דין חלוקה, או שאין בה דין חלוקה ורצו לחלוק (למעלה פ"ב הלכה יד). 32) למעלה שם. ועיין שם הערה צא. 33) כן נראה ממה שאמרו שם: "אין חזקה לנזקין" - מכלל דראיה יש (בבא־בבא־מט:), היינו, טענת מכר או מתנה ('תוספות' שם ד"ה אין חזקה).

ה. מִי³⁴ שֶׁחֲזִיק³⁵ לַעֲשׂוֹת מְלָאכֶת דָּם אוֹ נְבִלוֹת
וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן בְּמִקְוֵם³⁶, וְיָבוֹאוּ הָעוֹרְבִים וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן
בְּגִלּוֹל הַדָּם וְיֹאכְלוּ, וְהָרִי הֵן מַצְרִין לַחֲבֵרוֹ בְּקוֹלָם
וּצְפִצְפּוֹם אוֹ בְּדָם שֶׁבִּגְלִיָּהֶם, שֶׁהֵן יוֹשְׁבֵינָם עַל
הָאֵילָנוֹת וּמַלְכִּין לְכִין פְּרוֹתֵיהֶם, אִם³⁷ הִיָּה חֲבֵרוֹ
קִפְדָּן³⁸ אוֹ חוֹלָה שֶׁצְּפִצְפוּ הִיָּה מִזִּיקוֹ, אוֹ שְׁפֹרוֹת
שְׁלוֹ נִפְסְדִין לוֹ בְּדָם - חֵיב לְבַטֵּל אוֹתָהּ הַמְּלָאכָה,
אוֹ יִרְחִיק עַד שֶׁלֹּא יָבוֹא לוֹ הַזֶּק מִחֲמַתּוֹ; שֶׁהַזֶּק זֶה
דּוֹמֶה לְרִיחַ בֵּית הַפֶּסֶס וְכִיּוֹצֵא בּוֹ, שֶׁאֵין לוֹ חֲזָקָה³⁹.
וְכֵן⁴⁰ בְּנֵי מָבוי אוֹ בְּנֵי חֲצֵר שֶׁנַּעֲשֶׂה אֶחָד מֵהֶן אִמּוֹן,
וְלֹא מֵחוֹ בּוֹ, שֶׁהָרִי הַחֲזִיק⁴¹, וְהִיָּה הָעֵם נִכְנָסִין
וְיוֹצֵאִין לִקְנוֹת, וְשִׁתְקוּ - לֹא הַחֲזִיק בְּדָבָר זֶה, וְיֵשׁ
לָהֶם בְּכָל עֵת לַעֲבֹב וְלוֹמַר: אֵין אָנוּ יוֹכְלִין לִישֵׁן
מִקּוֹל הַנִּכְנָסִין וְהַיּוֹצֵאִין; שֶׁזֶּה הַזֶּק קְבֹועַ הוּא כְּמוֹ
הָעֵשֶׂן וְהָאֵבָק. וְכֵּן הוּרֵי הַגְּאוֹנִים.

1) נתבארו בו משפטי השותפין בשדה אחת ואחד מהם בעל המצר שלה ובאו לחלוק בה, ונמשך לזה דין המוכר קרקעו לאחד ובעל המצר רוצה לקנותו שהוא קודם לכל אדם, ונתבארו בו מקצת מדיני דבר זה.

(34) שם כב: וכג. עובדא של רב יוסף. (35) כמו שיוצא מפורש מתוך השקלא-וטררא. (36) כן הוא ב'תוספות' שם, ד"ה אתו אומני. (37) כמסקנת הגמרא שם. (38) והוא שמוחזק ונודע שאין דעתו סובלת זאת (מגיד-משנה בשם מפרשים). (39) כיון שהוא קפדן. אבל באחר שאינו קפדן - אין זה כריח בית הכסא, ויש לו חזקה. (40) כל ההלכה הובאה למעלה פ"ו הלכה יב, בשינוי לשון קצת. ועייין שם בהערות. (41) ואינם יכולים למחות מפני הקול של כלי המלאכה שמזיק להם.

2) כיון ש"היתה כולה שוה, ואין שם מקום טוב ומקום רע אלא הכל אחד". וזהו מה שאמרו בבבא-בטרא יב: "ת"רתי ארעא אחד נגרא (=שתי שדות ליד נהר אחד, או ליד דרך אחת). אמר רב יוסף, כגון זה כופין על מדת סדום", שכוין ששתי השדות שוות אינם יכולים לעכב ולומר "מעלינן ליה עילויא (=מעלים אנו את מחירה, כי היא שוה אצלנו יותר) כי נכסי דבי בר מריון (שנכסיו היו משובחין, והיה מוכרם ביוקר)". וראה במגיד-משנה וכסף-משנה ולחם-משנה והגר"א סימן קעד ס"ק ג. ובאור-שמח ציין גם למשנה במסכת דמאי פרק ו משנה ח, ובפיה"מ להרמב"ם שם. 3) שזה נהנה וזה לא חסר. 4) מקור הלכה זו הוא בדברי רב יוסף (שם): "ההוא דזבן ארעא אמצרא דבי נשיה (=קנה שדה ליד השדות של בית חמיו), כי קא פלגו (=כשמת חמיהם ורצו לחלוק בנכסיו), אמר להו פליגו לי אמצראי (=חלקו לי ליד קרקעי). אמר רבה, כגון זה כופין על מדת סדום. מתקיף לה רב יוסף, אמרי ליה אחי מעלינן ליה עילויא כנכסי דבי בר מריון". ועוד שם: "תרי ארעא אתרי נגרי (=שתי שדות על שתי דרכים), אמר רבה כגון זה כופין

(42) יוצא לפי שיטת רבינו בהלכה ז. (43) שיש בו היזק ראייה, ויש בו חזקה (למעלה פ"ז ה"א). (44) למעלה פ"ט הלכה א. (45) כמו שנזכר בפרקים האחרונים. (46) שכשם שבחזקת שלש שנים נשבע המוחזק שבועת היסט ומעמידים השדה בידו, ועל המערער להביא ראיה (פי"א מהלכות טוען ונטען הלכה ב) - כמו כן בחזקת נזקין לאלתר (סמ"ע סימן קנה, ס"ק צג. והגר"א שם ס"ק קכה).

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי כ' תמוז - ספר קנין - הלכות שכנים קלא

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ד. אָחֵד²² מִן הָאֲחִין אוֹ מִן הַשְּׁתֵּפִין²³ שֶׁמָּכַר חֶלְקוֹ²⁴ לְאַחֵר - מִסְלָקִין²⁵ אֶת הַלּוֹקֶה, וְנוֹתֵנִן לוֹ שְׂאֵר הָאֲחִין אוֹ שְׂאֵר הַשְּׁתֵּפִין דְּמִים שֶׁנָּתַן וְהוֹלֵךְ, בְּדִי שְׂלֵא יָפֵנֵס זֶר בִּינְיָהֵן.¹⁵

(22) בבא-מציעא קח. כרב נחמן ולא כרב יהודה בשם רב, וכפירוש רב האי ברא"ש שם (פ"ט סימן כא). (23) לדעת רב האי שם, מדובר כשהיו שלשה או ארבעה אחים או שותפים. וזהו החידוש כאן, שאם בא אחד מהם לסלק את הלוקח, והלה טוען: שמא יקבל השותף הזה חלקו בצד אחר, ולא יהיה "בר מצרא" שלו - שאין זו טענה כלל, לפי שלכל שותף יש חלק בכל השטח, וכולם נחשבים בני מצרא (סמ"ע סימן קעד ס"ק ו). וראה בהערה הבאה. (24) ממה שכתב רבינו כאן: "חלקו" ולא הזכיר "קרקע", כמו להלן בהלכה ה, למד מהרי"ק שבאחין ובשותפין נוהג דין זה אף במטלטלין (ועיין כסף-משנה). [ולדעת מהרי"ק זהו החידוש בשותפין, מה שאין בבר-מצרא אחד]. (25) מדין עשיית הישר והטוב, כבהלכה הבאה.

ה. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא הַמּוֹכֵר קֶרֶקַע שָׁלוּ לְאַחֵר - יֵשׁ לְחַבְרוֹ שֶׁהוּא בְּצֵד הַמָּצֵר שָׁלוּ לָתֵן דְּמִים לְלוֹקֶה וּלְסַלֵּק²⁷ אוֹתוֹ, וְזֶה²⁸ הַלּוֹקֶה הֶרְחוּק - בְּאֵלוֹ הוּא שְׁלִיחַ²⁹ שֶׁל בֶּן הַמָּצֵר. בֵּין שֶׁמָּכַר הוּא, בֵּין שֶׁמָּכַר שְׁלוּחוֹ³⁰, בֵּין שֶׁמָּכְרוּ בֵּית דִּין³¹ - יֵשׁ בּוֹ דִּין בֶּן הַמָּצֵר. אֶפְלוּ³² הִיָּה הַלּוֹקֶה תַּלְמִיד חֶכֶם וְשֶׁכֶן³³ וְקָרוֹב לְמוֹכֵר, וְכֵן הַמָּצֵר עִם הָאֲרֵץ רְחוּק - בֶּן הַמָּצֵר קוֹדֵם, וּמְסַלֵּק אֶת הַלּוֹקֶה. וְדָבָר זֶה³⁴, מְשוּם³⁵ שֶׁנֶּאֱמָר: וְעִשִּׂיתָ הַיָּשָׁר וְהַטּוֹב. אָמְרוּ חֲכָמִים³⁶: הוֹאִיל וְהַמָּכֵר אֶחָד הוּא³⁷, טוֹב וַיֵּשֶׁר הוּא שִׁיקְנָה מְקוֹם זֶה בֶּן הַמָּצֵר יוֹתֵר מִן הֶרְחוּק. הַיּוֹנֵם³⁸ בְּנֵי הַמָּצֵר רַבִּים - כֻּלָּם זֻכִּים בְּזוֹ הַשְּׁדָה הַנִּמְכָּרֶת וְהִיא בִּינְיָהֶם³⁹ לְפִי מִנְיָנָם⁴⁰, וְנוֹתֵנִן מִן הַדְּמִים לְלוֹקֶה. וְהוּא שֶׁבָּאוּ כֻּלָּם בְּפֶעַם אֶחָת; אֲבָל⁴¹ אִם קָדָם אֶחָד מֵהֶן וְסַלֵּק אֶת הַלּוֹקֶה - זָכָה בֵּה לְבִדּוֹ, הוֹאִיל וְהוּא בֶּן הַמָּצֵר⁴². וְכֵן אִם בָּאוּ מְקַצְתָּן, וּמְקַצְתָּן בְּמִדְיָנָה אַחֶרֶת⁴³ - מְסַלְּקִין אוֹתוֹ אֵלּוּ הָעוֹמְדִים בָּאֵן בְּלִבָּד, וְהִיא לָהֶן. וְכֵן הַמּוֹכֵר לְאַחֵד מִבְּנֵי הַמָּצֵר, אוֹ לְאַחֵד מִן הַשְּׁתֵּפִין שָׁלוּ בְּמִשְׁאָ וּמִתָּן, אֵף עַל פִּי שְׂאִינוֹ שֶׁתָּפוּ בְּקִרְעָע⁴⁴ - זָכָה בֵּה, וְאִין שְׂאֵר הַשְּׁתֵּפִין אוֹ שְׂאֵר בְּנֵי הַמָּצֵר נִטְלִין עִמּוֹ.⁴⁵

~ נקודות משיחות קודש ~

"טוב וישר הוא שיקנה מקום זה בן המיצר יותר מן הרחוק".

את דין בר מצרא אפשר להסביר בשני אופנים:

א: הוא רק ענין של הנהגה טובה שחייבו חכמים את הלוקח להתנהג באופן הישר והטוב ולמכור את השדה לבר מצרא.

ב: החיוב של "ועשית הישר והטוב" נותן גם בעלות מסוימת לבן המיצר על השדה ומטיל פגם במכר אם מכר

על מדת סדום. מתקיף לה רב יוסף, זימנין דהאי מדוויל והאי לא מדוויל (=לפעמים זו שותה מן הנהר, וזו לא שותה) והלכתא כרב יוסף - הרי שכשיש יתרון לשדה אחת על השניה - אין שומעין לו. (5) זהו פירושו של רבינו למילה: "ניגרא", שהזכרה בגמרא שם (לחם-משנה והגר"א שם ס"ק ז). וראה להלן הלכה ג ובסמ"ע שם ס"ק ו. (6) כלומר: יפה במדה קטנה כנגד רעה במדה יותר גדולה. (7) כלומר: היפה הקטנה. (8) [כל המוקף בסוגריים אינו בכ"י תימן, וכן אינו במגיד-משנה ובהגהת מהר"י אבוב. ונראה שנכפל בטעות מהשורה הקודמת, וראה בשו"ע חו"מ סימן קעד סעיף א]. (9) היינו, שהוא מסכים לקבל את המחצית מן הרעה, בלי פיצוי של הכמות על חשבון האיכות, וראה להלן. (10) מקור דברים אלו בבבא-בבא-בבא יג: "טול אתה שיעור, ואני פחות - שומעין לו (לחלק דבר שאין בו כדי חלוקה)". ואף לרשב"ג שאמר אין שומעין לו, אין זה אלא מפני שהשני טוען כנגדו: איני רוצה במתנה כי שונא מתנות יחיה (ראה למעלה פ"א הלכה ה), אבל בנידון-דידן אין זו מתנה, שהראשון מעדיף את הזיבורית הסמוכה לשדה שלו (סמ"ע שם ס"ק ז, והגר"א ס"ק ח).

ב. הַבְּכוֹר¹¹ שֶׁחֵלֶק - נוֹטֵל שְׁנֵי חֲלָקִים שְׁלוּ¹² בְּאֶחָד¹³. אֲבָל¹⁴ הַיָּבֵם¹⁵ שֶׁחֵלֶק עִם אָחִיו בְּנִכְסֵי הָאָב¹⁶ - נוֹטֵל חֶלְקוֹ וְחֵלֶק אָחִיו בְּגוֹרָל; אִם עָלוּ בְּמִקְוֶה אֶחָד - עָלוּ, וְאִם עָלוּ בְּשְׁנֵי מְקוֹמוֹת - עָלוּ¹⁷.

(11) שם יב: מימרא של רב הונא ברבי יהושע. (12) החלק שנוטל כשאר אחיו וחלק הבכורה. (13) ששני החלקים נחשבים חלק אחד, ולמדו זאת (בבא-בבא קכד.) מן הפסוק (דברים כא, יז) "כי את הבכור בן השנואה יכיר לתת לו פי שנים" - הרי ששני החלקים הם כאחד. והמדובר כשאין החלקים שווים, שאם הם שווים - כבר השמיענו רבינו למעלה בהלכה ב, ששומעין לאחד שטוען: תנו לי חלקי בצד השדה שלי, ומה החידוש בככור? (מגיד-משנה). (14) כרכא שם, שאמר שאע"פ שהיבם נקרא "בכור" בתורה, שנאמר (דברים כה, ו) "והיה הבכור" - אין חלוקתו בככור. (15) אחד מן האחים, שייבם את אחת אחיו המת. (16) ייבם יורש את אחיו המת (פ"ג מהלכות נחלות הלכה ז). (17) ואף כאן המדובר כשאין החלקים שווים, שאם הם שווים - בוודאי שומעים לו כנ"ל (מגיד-משנה).

ג. אֲרֵץ¹⁸ מְרֻבֶּעֶת, שֶׁהִיָּה הִנָּהר מְקִיף לָהּ מִזֶּרֶח וְצָפוֹן, וְהַדְרָף¹⁹ דְּרוֹם וּמִצָּרְב - חוֹלְקִין אוֹתָהּ בְּאֵלְכֶסֶן²⁰, בְּדִי שְׁנִינֵעַ לָזָה נֶהָר וְדָרְף וְלָזָה נֶהָר וְדָרְף. וְאִם אָמַר: תָּנוּ לִי הַחֲצִי שֶׁמָּצַד זֶה, שֶׁהוּא בְּצֵד שְׂדֵי - שׁוֹמְעִין לוֹ. כִּלְלוּ שֶׁל דָּבָר: כֹּל דָּבָר שֶׁהוּא טוֹב לָזָה, וְאִין עַל חֶבְרוֹ הַפֶּסֶד כִּלְלֵ - בּוֹפִין אוֹתוֹ לְעִשְׁוֹת²¹.

(18) שם יג. ודלא כפירוש ר"ח ורש"י שם. (19) בגמרא שם: "חד גיסא נגרא, וחד גיסא נהרא". ומפרש רבינו "נגרא" - דרך. וראה למעלה הערה ד. (20) כציוור הזה: (21) כמו שכתב למעלה בהלכה א.

בעל השדה לאיש אחר. (כמו שמשמע מלשון ה'נמוקי יוסף': "כאילו יש לו קצת קניין בגופו של קרקע").

ומלשון הרמב"ם משמע כאופן השני, שכתב: "טוב וישר הוא שיקנה מקום זה בן המיצר כו" והיינו שהחיוב דבר מצרא הוא ביחס למקום ולא ביחס לאדם.

אבל רש"י בגמרא (בבא מציעא קח, א. ד"ה ועשית) הסביר את החיוב כמנוח על האדם, וכתב: "דבר שאי אתה נחסר כל כך שתמצא קרקעות במקום אחר ולא תטריח על בן המיצר להיות נכסיו חלוקים".

ובזה יובן גם לשון הרמב"ם בדין "זבין לעכו"ם" שכתב: "משמתין אותו עד שיקבל עליו כל אונס שיבוא מן העכו"ם עד שינהג העכו"ם עם בן המיצר שלו בידי ישראל" ומשמית את הטעם שהובא בגמרא "עכו"ם לאו בר ועשית הישר והטוב הוא" ומוסיף עד שינהג העכו"ם עם בן המיצר כו" כי לשיטתו הדין של בר מצרא הוא לא רק שהלוקח צריך לנהוג באופן ה"ישר והטוב" אלא שהדין הוא גם על הקרקע ולכן משפיע בה גם לאחר שנמכרה לגוי.

(על פי דקו"ש חלק ר"ט ע' 56)

26) שם, כנהרדעי ולא כרב נחמן. 27) אפילו בעל-כרחו של המוכר (הגהת הרמ"א בסימן קעה סעיף ה). 28) יוצא מתוך הסוגיא בבא-מציעא קח. 29) כן נראה שם, שאמרו על בן המצר: "לתיקוני שדרתיך ולא לעוותי" - לשון הנאמר בשליח בכתובות צט: (מגיד-משנה להלן פ"ג הלכה ז). ברם אינו כשליח ממש (אור-שמח להלן פ"ג, עיין שם הלכה יא) וראה להלן הלכה יא. ובפרק יד הלכה ד והערה לא. 30) שכשם שאם הוא עצמו מוכר יש בו דין בן מצר, כן יש דין בן מצר בשלוחו שהוא כמותו, ומקור לזה ממה שאמרו בבבא-מציעא קח: שבמכירה למזונות האשה אין דין בר מצרא (ראה להלן הלכה ט), וסתם מכירה למזונות היא ע"י האלמנה שהיא כשלוחה (כתובות צח). - הרי שרק במזונות אין דין בר מצרא, אבל באופן אחר יש דין בר מצרא בשליח (הגר"א סימן קעה ס"ק יד). 31) שמכרו לאיזה צורך שהוא, ולא לצורך מזונות, ראה להלן הלכה ט ובראב"ד ומגיד-משנה. וגם דין זה, שכב"ד יש דין בר מצרא - נלמד מדין מזונות הנ"ל, שגם ב"ד מוכרים למזונות - הרי שבאופן אחר יש דין בר מצרא גם בבית-דין (הגר"א שם). 32) בבבא-מציעא שם אמרו: "שכן ותלמיד-חכם, תלמיד-חכם קודם. קרוב ות"ח, ת"ח קודם", וממה שאמרו "קודם - קודם", ולא אמרו "אין בו דינא דבר-מצרא", כמו שאמרו שם ביתר הדברים - נראה שכאן מדובר רק בדין קדימה, וכגון ששניהם אינם בני מצרא, אבל אם השכן או הקרוב בני מצרא - הם קודמים לתלמיד-חכם, שאף הוא צריך לקיים ועשית הישר והטוב. וראה ברי"ף, ברש"י וב'תוספות' שם. 33) אבל לא בר מצרא. 34) הוא העיקרון המוסרי של עשיית הישר והטוב, שנצטוונו לעשותו. ויש שלא נצטוונו עליה, והיא ההקדמה במכר שלא בדין בר מצרא, שאינה אלא מדת חסידות. ראה להלן פ"ד

הלכה ה. 35) לשון הגמרא שם קח. בדברי נהרדעי. 36) שהחכמים הם שקבעו מה הם דרכי היושר, שהתורה מצווה עליהם, אך עצם העיקרון - יסודו בתורה גופא. 37) כלומר, שלמוכר לא איכפת למי הוא מוכר, ואין לו כל הפסד בדבר, ראה להלן. 38) שם קח: בסוף הסוגיא. 39) ובגמרא אמרו שמחלקים אותה ב"קרן זיל", היינו בארבעה אלכסונית כזו: שייגע לכל אחד מהמצרנים לצד המצר שלו. 40) היינו, לא לפי הרוחות, אחד לכל רוח, כדעת יש אומרים, אלא לפי המניין. שאם יש שנים ברוח אחד, וליתר הרוחות שלשה, אחד לכל רוח - מחלקים את השדה לחמשה חלקים. 41) שם. 42) כן מפרש רבינו מה שאמרו שם: "הני ד' בני מצרני דקדים חד מינייהו וזבין, זביניה זביני" (מגיד-משנה). 43) שאז אין להם טענת בר מצרא, כמבואר להלן פ"ד הלכה ג. 44) שם בגמרא: "ולשוטפי לית בה משום דינא דבר מצרא". ולא כרש"י שפירש שהשותפות היא בקרקע, עיין שם.

1. המוכר⁴⁵ כל נכסיו⁴⁶ לאחד - אין בעל המצר של
2. שדה אחת מסלק את הלוקח מאותה השדה, שהרי
3. היא והאחרת⁴⁷ קנה באחד⁴⁸. וכן⁴⁹ המוכר לבעלים
4. הראשונים⁵⁰, או⁵¹ הלוקח⁵² מן העובד פוכבים - אין
5. בו דין בן המצר.

45) שם קח: 46) והם במקומות שונים. 47) [בכ"י תימן: "ואחרות". וראה בסמ"ע סימן קעה ס"ק סב, שפירש גם לפי נוסחתנו שהמדובר כשיש לו הרבה שדות, "והאחרת" ר"ל והאחרות, שאם אין לו אלא שתי שדות - יש כאן דין בר מצרא ששכח הדבר שבן המצר יקנה את שתייהן, ואין כאן שום הפסד למוכר, ראה להלן]. 48) ואילו בן המצר, אינו רוצה לקנות אלא אחת ויש הפסד למוכר (תרומת-הדשן סימן שלח, ולחם-משנה להלן פ"ג הלכה ח). ויש אומרים שאפילו אם רוצה בן המצר לקנות את כל הנכסים אינו מסלק את הלוקח "לפי שאינו מצוי שיקנה אדם כל נכסיו ביחד, לפיכך כשיזדמן אחד שרוצה לקנותם], אין לו להודיע למצרן, שמא בתוך כך יחזור בו הלוקח, והרי זה דומה למוכר מקום רחוק כדי לגאול מקום קרוב, או שמכר רע כדי לגאול יפה בדמיו" שאין בהם דין בר מצרא (להלן הלכה ט) לפי שאין לנו להפסיד המוכר מחמת הטוב והיושר ללוקח, כמו שכתב רש"י שם קח: ד"ה אין (רא"ש פ"ט דבבא-מציעא סימן כז, וסמ"ע שם ס"ק סג בשם ה"טור). וראה בהגהות מיימוניות ובמגיד-משנה. [ואמנם אם טען כן בן המצר לפני שמכר לאחר, יתכן ששומעין לו, וכן כתב הרמ"א סימן קעה סעיף לו לגבי "בעלים הראשונים"]. 49) שם. 50) שכן הראוי הוא שתשוב השדה לאשר קנהו מאתו, יותר משתבוא לאיש נכרי, ואפילו אם הוא בן המצר (מגיד-משנה). 51) בבא-מציעא שם. 52) שיכול הלוקח לטעון: הברחתי ארי מן המצר שלך, וחייב הנך להחזיק לי טובה בזה, כי מי יודע אם אתה היית מצליח לסלקו מן המצר שלך.

- 6 ז. המוכר⁵³ לעובד פוכבים⁵⁴ - משמתין⁵⁵ אותו, עד
- 7 שיקבל עליו כל אנס שיבוא מן העובד פוכבים, עד
- 8 שיינהג העובד פוכבים עם בן המצר שלו בדיני

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי כ' תמוז - ספר קנין - הלכות שכנים קלג

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 1 **יִשְׂרָאֵל בְּכָל. וְאִם אָנֹסוּ שְׁלֹא פָדִין יִשְׂרָאֵל - מְשַׁלֵּם**
- 2 **הַמּוֹכֵר.**⁵⁶
- 3 **ח. הַשְּׂכִירֹת - אֵין בָּהּ מְשֹׁם דִּין בֶּן הַמַּצָּר.**⁵⁷
- 4 **ט. הַמְּשַׁכְּרֵן**⁵⁸ **מְקוֹם**⁵⁹, **וְאַחֵר בֶּן מְכָרוֹ לָזֶה שֶׁהוּא**
- 5 **מְמַשְׁכְּן בִּידוֹ - אֵין בּוֹ מְשֹׁם דִּין בֶּן הַמַּצָּר. וְכֵן**⁶⁰
- 6 **הַמּוֹכֵר מְקוֹם רְחוֹק פָּדִי לְגֹאֵל מְקוֹם קָרוֹב, אוֹ**
- 7 **שְׂמִיכָר רַע פָּדִי לְגֹאֵל יָפֶה פְּדִיָּו, אוֹ שְׂמִיכָר פָּדִי לְתֵן**
- 8 **מִנֵּת הַמֶּלֶךְ,**⁶¹ **אוֹ שְׂמִיכָר לְקַבְּרָה**⁶² **אוֹ לְמִזְוֵן הָאִשָּׁה**⁶³
- 9 **אוֹ הַבְּנוֹת**⁶⁴ **- אֵין בָּאֶחָד מֵאלֵּי דִין בֶּן הַמַּצָּר, אֲלֹא**
- 10 **זֶכֶה הַלּוֹקֵחַ.**
- 11 **י. וְלָמָּה אֵין בָּהֶן דִּין בֶּן הַמַּצָּר? שֶׁכָּל אֵלּוֹ טְרוּדִין**⁶⁵
- 12 **הֵן לְמַפְרֵי, וּמְשֹׁם צָרָה גְּדוֹל מוֹכְרִין, וְאִם תֹּאמַר יֵשׁ**
- 13 **בָּהֶן דִּין בֶּן הַמַּצָּר - לֹא יִמָּצֵא לֹקֵחַ, שֶׁהִרִי אֹמֵר:**
- 14 **לָמָּה אֶטְרַח וְאֶקַּח פָּדִי שְׂכִיבֹא זֶה וְיִסְלַק אוֹתִי? וְאֵין**
- 15 **הַבְּעָלִים יְכוּלִין לְהַמְתִּין עַד שְׂכִיבֹא בַּעַל הַמַּצָּר מְעוֹת**
- 16 **וְיִקְנֶה.**
- 17 **י. הִרִי שְׂטָעֵן הַלּוֹקֵחַ וְאָמַר: מִפְּנֵי הַמָּס וְכִיּוּצָא**
- 18 **בּוֹ**⁶⁶ **מְכָר לוֹ הַמּוֹכֵר, וּבַעַל הַמַּצָּר אֹמֵר: שֶׁקָּרָא אֹתָהּ**
- 19 **טוֹעֵן, לְבָטֵל זְכוּתִי - עַל בַּעַל הַמַּצָּר לְהַבִּיא רְאִיָּה**⁶⁷,
- 20 **וְאַחֵר כֶּן יוּצֵא מִיַּד הַלּוֹקֵחַ; וְאִם לֹא הִבִּיא רְאִיָּה**
- 21 **- יִשְׁבַּע הַלּוֹקֵחַ הַסֵּת.**⁶⁸
- 22 **יב. אֶפְלוּ**⁶⁹ **הִיָּה שֵׁם בְּדָבָר סִפְקָא**⁷⁰ **- אֵין הַלּוֹקֵחַ**
- 23 **מִסְתַּלֵּק אֲלֹא בְּרִאִיָּה**⁷¹ **בְּרוּרָה שֶׁהִבִּיא בַּעַל הַמַּצָּר.**
- 24 **לְפִיכָּךְ**⁷² **אִם טָעַן הַלּוֹקֵחַ וְאָמַר**⁷³ **: גִּזְלָן אֹתָהּ לְשֹׁדָה**
- 25 **זוֹ, אָרִיס**⁷⁴ **אֹתָהּ לְשֹׁדָה זוֹ, אוֹ שׁוֹכֵר אוֹ מְמַשְׁכֵּן**⁷⁵ **-**
- 26 **צָרִיף בַּעַל הַמַּצָּר לְהַבִּיא רְאִיָּה שֶׁהוּא בַּעַל הַמַּצָּר,**
- 27 **וְשֶׁהִקְרַע זֶה בְּחִזְקָתוֹ. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזֶה.**
- 28 **יג. הַמּוֹכֵר**⁷⁶ **לִיתּוֹמִים קֹטְנִים**⁷⁷ **- אֵין בּוֹ דִין בַּעַל**
- 29 **הַמַּצָּר. הַטּוֹב וְהַיָּשָׁר שְׁעוֹשִׁין חֶסֶד עִם אֵלּוֹ יָתֵר**
- 30 **מִבַּעַל הַמַּצָּר.**⁷⁸
- 31 **יד. וְכֵן**⁷⁹ **הַמּוֹכֵר לְאִשָּׁה**⁸⁰ **- אֵין בּוֹ דִין בַּעַל הַמַּצָּר,**
- 32 **מִפְּנֵי שֶׁאֵין דְּרָפָה לְטָרַח תְּמִיד וְלִקְנוּת. הוּאֵיל**
- 33 **וְלִקְחָהּ, חֶסֶד הוּא שֶׁתַּעֲמֹד הַקְּרָקַע בִּידָהּ.**
- 34 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**
- 35 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**
- 36 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**
- 37 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**
- 38 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**
- 39 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**
- 40 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**
- 41 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**
- 42 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**
- 43 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**
- 44 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**
- 45 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**
- 46 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**
- 47 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**
- 48 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**
- 49 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**
- 50 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**
- 51 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**
- 52 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**
- 53 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**
- 54 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**
- 55 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**
- 56 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**
- 57 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**
- 58 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**
- 59 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**
- 60 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**
- 61 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**
- 62 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**
- 63 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**
- 64 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**
- 65 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**
- 66 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**
- 67 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**
- 68 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**
- 69 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**
- 70 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**
- 71 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**
- 72 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**
- 73 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**
- 74 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**
- 75 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**
- 76 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**
- 77 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**
- 78 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**
- 79 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**
- 80 **הַמַּצָּר, כִּנּוּל.**

יום רביעי כ"א תמוז ה'תשע"ח

פרק שלשה עשר

(1) נתבארו בו מקצת מדיני בעל המצר במתנה ומכירה וחליפין, ולא נשלמו.

- א. הנותן² מתנה - אין³ בה דין בן המצר. הנה⁴ 19
 פתוב בשטר מתנה, שאחריות⁵ מתנה זו על הנותן - 20
 יש בה דין בן המצר; הואיל⁶ ויש בה אחריות - 21
 מכירה היא, ולא פתוב מתנה אלא לבטל זכות בן 22
 המצר⁷. וכמה נותן לו?⁸ מה שהיא שנה. 23

(2) בבא מציעא קח: (3) שאין המקבל יכול להשיג מתנה במקום אחר, ואין כאן משום עשיית הישר והטוב. ועוד שהמוכר אומר לו, לזה אני רוצה ליתן מתנה ולך אין אני רוצה, ועיין לחם משנה להלן פרק י"ד הלכה ד, וסמ"ע סימן קעה סעיף קטן קא. (4) שם, מימרא של אמימר. (5) במקרה ויחטפו את השדה ממקבל המתנה. (6) כן כתב הרי"ף שם. (7) כלומר, ויש כאן הערמה, כמו שכתב הרי"ף. (8) כמה צריך בן המצר לשלם ללוקח. ואף זה ברי"ף שם.

- ב. אמר⁹ הלוקח: בן הוא, והערמה עשינו, ומכירה 24
 היא, בכה וכה קניתי¹⁰ - נשבע בנקיטת חפץ¹⁰ 25
 ונוטל, כדין השלוחין¹¹. ויראה לי, שצריך לטעון 26
 דמים שהן ראויין או יתר מעט; אבל אם אמר על 27
 שנה מאה: במאתים קניתי - אינו נאמן¹². 28

(9) המשך דברי הרי"ף שם. (10) באחיזת חפץ של קדושה, כגון תפילין או ספר תורה, כדין כל הנשבעים ונוטלים (פרק א מהלכות טוען ונטען הלכה ב). (11) שנשבעים ונוטלים (פרק ט מהלכות שלוחין ושותפין הלכה ה). ולוקח זה הרי הוא כאילו שלוחו של בן המצר (למעלה פרק י"ב הלכה ה). (12) חזקה אין אדם קונה שווה מנה במאתים (מגיד משנה). ואף על פי שלהלן פרק י"ד הלכה ד כתב רבינו: "לקח שווה מנה במאתים - טען בן המצר שעשו קנוניא ביניהם - נשבע הלוקח בנקיטת חפץ ונוטל מאתיים זוו" - כאן שנתפס בהערמה, אינו נאמן. ועוד ששם מדובר באופן שידוע שנתן מאתיים, אלא שהוא טוען שעשו קנוניא ביניהם (לחם משנה).

- ג. הנה¹³ פתוב בשטר מתנה: וקבלתי עלי אחריות 29
 מתנה זו, שאם תצא מידו אתן לו מאתים - נותן לו 30
 בן המצר מאתים ואחר כך מסלקו, ואף על פי שאינו 31
 שנה אלא מנה¹⁴. 32

(13) אף זה ברי"ף שם. (14) אף כאן לא נתפס בהערמה ולפיכך נאמן הוא על כך, כמו שכתב רבינו להלן פרק י"ד הלכה ד.

- ד. החליף תצור¹⁵ בתצור - אין בה דין בעל המצר¹⁶. 33
 החליף תצור בבקמה או במטלטלין - רואין דמי¹⁷ 34
 אותה הבקמה או דמי אותם המטלטלין, ונותן לו 35

(79) שם. (80) שאינה אשת איש, שאם היא אשת איש, הרי היא שלוחה של בעלה (רי"ף). ויש אומרים שאף באשת איש הדין כן, אם ידעו שיש לה ממון, באופן שאין שום מקום לטענת ערמה, שהיא שליחת בעלה (מגיד-משנה בשם רשב"א).

- טו. מכר⁸¹ לטמטום ואנדרוגינוס - בעל המצר יכול 1
 לסלקו, מפני שהן ספק אשה. 2

(81) יוצא, ממה שכתב רבינו למעלה הלכה יב, שבספק אין בעל המצר מוציא מידי הלוקח.

- טז. היתה⁸² הקרקע של אחד מהן, והבנין או 3
 האילנות של אחד: אם יש לבעל הבנין או לבעל 4
 האילנות זכות⁸³ בקרקע - כל אחד מהן בן המצר⁸⁴ 5
 של חברו. לפיכך, אם מכר אחד מהן חלקו - חברו 6
 מסלק הלוקח. אבל אם אין לבעל האילנות או 7
 לבעל הבנין זכות בקרקע, אלא כל זמן שירצה 8
 אומר לו: עקר אילנך או הרס בנינך, ומכר בעל 9
 השדה - זכה הלוקח, ואין בעל האילנות או בעל 10
 הבנין מסלק אותו; ואם מכר בעל הבנין או בעל 11
 האילן - הרי בעל הקרקע מסלק אותו. 12

(82) בבא-מציעא שם, לפי דעת הרי"ף. (83) כגון שקנה שלשה אילנות, שקנה קרקע עמהן (פרק כד מהלכות מכירה הלכה א), או כגון שמכר את השדה ושייר לעצמו אילנות, שאפילו בשני אילנות השאיר קרקע לעצמו (שם הלכה ח), כמו שכתב הרי"ף שם. ויש אומרים, שאפילו אם אין לו לזה אלא זכות זמנית במקום זה, ובאותו זמן אינו יכול לומר לו עקור אילנך ובנינך - נחשב כבעל זכות בקרקע. וראה באר-הגולה סימן קעה אות ק, וסמ"ע שם ס"ק צד. (84) מהשו"ע סימן קעה סעיף נא, נראה שיש לו אף דין של שותף, שהוא יותר מבר-מצרא, וראה סמ"ע שם ס"ק צג.

- יז. הנה⁸⁵ מפסיק בינו ובין מצר של חברו רכבו⁸⁶ 13
 דקלים או בנין גבוה⁸⁷ וחזק או גמא⁸⁸ וכיוצא בהן 14
 - רואין: אם יכול להכניס אפילו תלים⁸⁹ אחד בתוך 15
 הדבר המפסיק, עד שיתערבו שתי השדות - הרי זה 16
 בן מצר שלו, ומסלק הלוקח; ואם לאו - אינו 17
 מסלק הלוקח⁹⁰. 18

(85) בבא-מציעא שם. (86) הרבה דקלים יחד, סמוכים ורכובים זה על זה. (87) כפירוש אחר ברי"ף שם למילה התלמודית: "משוניתא". (88) מלשון הפסוק באיוב ח, יא: "היגאה גמא בלא בצה", והיינו קנה הגדל בביצה, מקום שאי-אפשר לזרוע, וראה סמ"ע סימן קעה ס"ק מו. (89) שורת המענה. (90) ואע"פ שבתים מחולקים בכתלים, ובכל זאת יש בהם דין בן המצר (ראה להלן פ"ג הלכה ד) - בתים דרכם לחברם בפתחים שבין אחד לשני (מגיד-משנה בשם רשב"א). ויש חולקים וסוברים שבבתים באמת אין דין בר-מצרא מהטעם הנ"ל (שם בשם ר"ת).

ז. הלוקח שפנה²⁹ והשפית או סתר והפסיד - בן
המצר מסלקו, ונותן לו דמים הראויין³⁰ לו; והרי
הוא בכל מעשיו כמו השליח³¹. וכן אם לזה הלוקח
קדם שישלם אותו בן המצר³², וסלקו בן המצר -
אין בעל חוב שלו טורף מיד בן המצר. וזה העקר
בכל אלו הדינים: שכל הלוקח בצד מצר חברו -
הוא כמו שליח לחברו, ולתקן שלחו ולא לענות.
לפיכך³³: אם השפית - נוטל הוצאה³⁴, ואם
הפסיד³⁵ וחפר והרס או אכל הפרות - מנפין אותו
מן הדמים. במה דברים אמורים שמתשבין לו
הפרות? בשאכלן אחר שבא בן המצר והביא מעות
לסלקו; אבל כל הפרות שאכל מקדם³⁶ - שלו הוא
אוכל³⁷, ואין מתשבין אותו³⁸.

(29) ובן המצר מזה מייד, אחרת הרי זו מחילה ואיבד זכותו,
ואינו יכול לסלקו עוד (כסף משנה בשם רבינו ירוחם. וכן
הוא בשולחן-ערוך שם סעיף ל). (30) כמו שיבוא הפירוט
בסוף ההלכה. (31) המקור לזה ממה שאמרו (בבא מציעא
קח). גבי בן מצר: "לתיקוני שדרתין וכו'", ביטוי הנאמר
(כתובות צט): לגבי שליח (מגיד משנה. וראה למעלה פרק
י"ב הלכה ה). (32) כדין כל בעל חוב הטורף מן הלוקחות
של הלווה - שכאן לא קנה בן המצר מאת הלוקח, אלא
מאת המוכר, על ידי הלוקח, שהיה שלוחו. (33) זהו פירוט
הדברים שהובאו בתחילת ההלכה. (34) [כדין יורד לתוך
שדה חברו שלא ברשותו שידור על התחתונה (פרק י
מהלכות גזילה ואבידה הלכה ד) שאם השבח יתר על
היציאה נוטל את היציאה ואם היציאה יתירה על השבח
נותן לו את השבח מתוך היציאה (מגיד-משנה שם, וכן
נראה בבבא קמא קב.). אבל מכיוון שרבינו לא כתב שאם
הייתה השדה עומדת ליטע, נוטל כדין אריס, שהרי אף יורד
שלא ברשות אומדין כמה אדם רוצה ליתן בשדה זו ליטע
אותה (רמב"ם שם) ונותנים לו כאריס (סמ"ע סימן שעה
סעיף קטן א) - נראה שאפילו בשדה העומדת ליטע ידור על
התחתונה, מפני שאין לדמות יורד לתוך שדה חברו,
שהכוונה ליטול כאריס, לשליח שנוטע לטובת המשלה
ואינו מתכוון כלל ליטול כדין אריס ועיין לחם משנה].
(35) שאז אומר לו: לתקן שלחתיך ולא לענות. (36) לפני
שבא בן המצר לסלקו. (37) שלפני שבאה תביעת בן המצר
לסילוק הלוקח, הרי זה נחשב כלוקח ולא כשליח (מגיד-
משנה ולחם-משנה), או מפני שהוא כשליח ולא שליח
ממש, וראה אור שמח. (38) [אבל מה שהפסיד מנכים לו,
שהוא כלוקח שקנה שדה לפירות עד זמן מסויים (למעלה
פרק כ"ג מהלכות מכירה הלכה ו) שאוכל פירותיה, ואין לו
רשות להרוס. ועיין לחם משנה וסמ"ע סימן קעה סעיף קטן
י'.

ח. אחד שלקח שדה אחת משנים, ובא בעל המצר
לסלקו ממחצית בלבד שלקח מן האחד - אינו יכול
לסלקו³⁹; או מסלקו מפלה, או מניח פלה. אבל
המוכר בקרקע לשנים - יש לבעל המצר לסלק שניהם,
או לסלק אחד ולהניח אחד⁴⁰.

בן המצר ומסלקו. ואינו יכול לומר לו: תן לי
במה¹⁸ שלקחתי בו, שזו הערמה היא¹⁹, ואינה
מועלת כלום.

(15) מכאן שאף בבתיים יש דין בן מצר (מגיד משנה, וראה
למעלה פרק י"ב הלכה יז). (16) שהמוכר יכול לטעון,
שהוא מעוניין רק בחצירו של הלוקח שהיא טובה בעיניו
ואינו רוצה כתמורה את החצר של בן המצר. (17) ואינו
חייב להמציא לו בהמה או מטלטלין כיצא בהן. ועל אחת
כמה שאינו יכול לטעון שרק בהמה זו או מטלטלין אלו
טובים בעיניו, כמו שטוען בן בהחליף חצר בחצר (למעלה).
וראה עוד להלן. (18) בכסף משנה להלן פרק י"ד הלכה
א הביא "כמו" וכן הוא בשולחן ערוך שם סעיף כד. ופירש
הסמ"ע שם סעיף קטן מא שדורש דווקא בהמה או
מטלטלין, וכן הוא בכתב-יד תימן: "כמין". (19) בין
המוכר והלוקח, שהרי כשיהיה לו דמי שווייה יוכל לקנות
אחרים (סמ"ע שם), מה שאין כן בקרקע, שלפעמים צריך
דווקא קרקע זו ולא אחרת.

ה. מוכר²⁰ לו קרקע מעט באמצע שדהו, ואחר כך
מכר לו קרקע בצד אותה שדה שבאמצע²¹ - רואין:
אם אותו המעט שמכר לו תחלה היא עדית או
זבורית²² לגבי זאת הקרקע שמכר לו באחרונה -
זכה הלוקח, ואין בן המצר יכול לסלקו, שהרי הוא
עצמו בן מצר הוא מפני אותו מעט שקנה באמצע;
ואם²³ אותו מעט שקנה באמצע כמו זאת שמכר לו
בסוף מצדו - הרי זה מערים²⁴, ובן המצר מסלק
אותו מן השדה שקנה בסוף²⁵.

(20) ושרדות המוכר מקיפות מכל צד, שעדיין אין מקום
לטענת בן מצר. (21) ומעשיו יש טענות מצד בני המצר.
(22) היינו, שיש איזה שינוי שהוא, בין הקרקע שקנה ויתר
השטח, לטוב או לרע, שאז אנו אומרים, שיש טעם מוסבר
למה קנה הלוקח דווקא חתיכת קרקע זו, וזה בגלל השוני
שבה, שרצוי לו מאיזה טעם שהוא, ואין אנו חושדים בו
בהערמה לסלק את טענת בן המצר. (23) בגמרא שם.
(24) שכיוון שכל השטח שווה, למה בחר הלוקח דווקא בזה
שבאמצע, אלא אל כורחך שיש כאן כוונת הערמה.
(25) אבל אינו יכול לסלקו מן הקרקע המעט שקנה בתחילה
באמצע השדה (סמ"ע שם סעיף קטן מה).

ו. המוכר²⁶ על תנאי, בין שהתנה מוכר בין שהתנה
לוקח - אין בעל המצר יכול לסלקו עד שיתקיימו
התנאים²⁷, ויזכה הלוקח בקרקע, ולא תשארה
עליה עמו כלל²⁸, ואחר כך יסלק אותו.

(26) המפרשים לא ציינו כל מקור, והמגיד-משנה כותב, שזה
נראה פשוט. (27) שכל זמן שלא נתקיימו התנאים, אין
כאן מכירה כלל. (28) פירוש, שלא יישאר למוכר שום
קשר בקרקע זו. ובכתב-יד תימן: "ולא תישאר בה עילה
כלל", וכן הוא בשולחן-ערוך סימן קעה סעיף י. ובדפוס
רומי: "ולא תישאר בה עילה כלל". וצריך להיות כנ"ל.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

המצר שבא מכוח הבעל-חוב, גדול מבעל חוב עצמו. (39) מאותו חצי בלבד. שכיוון שהחצי השני בידו, הרי הוא עצמו בן המצר. (40) שהרי מסלקים אותו כולו משדה זו, ואין לו שום טענת בן המצר.

ט. בן המצר שפא לסלק את הלוקח, וקדם שישלם לו מוכר לו⁴¹ את השדה שיש לו על המצר - אבד את זכותו⁴².

41. בן המצר שפא לסלק את הלוקח, וקדם שישלם לו מוכר לו⁴¹ את השדה שיש לו על המצר - אבד את זכותו⁴².

(41) היינו, ללוקח עצמו. אבל בכתב-יד תימן חסרה המלה "לו", וכן הוא בטור ושולחן-ערוך סימן קעה סעיף טו. ומבואר שם שהמדובר כשמכר לאחר. וראה להלן. (42) וגם זה האחר שקנה (ראה למעלה), אין לו זכות בן מצר (טור ושולחן-ערוך שם) לפי שהלוקח הראשון יכול לטעון, אף הוא, טענת בן-מצר כנגדו, שהרי כל זמן שלא סילקהו, השדה בידו.

י. שלים שמכר⁴³ והרי הוא בעל המצר - אינו מסלק את הלוקח; שהרי הוא מכר לו, ואין לו מחילה גדולה מזו⁴⁴.

(43) שבעל השדה עשהו שליח למכור שדהו. (44) כן נראה בגמרא בבא מציעא קח. "אתא אימליך ביה, אמר ליה איזיל אזבון ואמר ליה זיל זבון צריך למיקני מיניה" וראה להלן פרק י"ד הלכה ב. ומשמע דווקא אם אמר לו בלבד אבל אם עשה גם מעשה - בוודאי מחל לו וכן אמרו בבבא בתרא ל: שדיבור עביד איניש דמיקרי ואמר, ולא מעשה. וראה עוד להלן פרק י"ד שם.

יא. בעל חוב של מוכר שטרף⁴⁵ השדה מיד בעל המצר - הרי בעל המצר חוזר וטורף מן הלוקח⁴⁶ שסלקו, והלוקח חוזר ונוטל מן המוכר.

(45) כדין בעל חוב שטורף מן הלוקחות. (46) שהרי הלוקח אינו שליח ממש, אלא כמו שלוחו (למעלה פרק י"ב הלכה ה ופרק י"ג הלכה ז), ואם כן הוא לוקח, ובן המצר נחשב כלוקח מן הלוקח, והוא חוזר על הלוקח הראשון, במקרה של טריפה מצד בעל החוב. והמדובר, כשיש למוכר לשלם, אלא שלפי שבעל המצר אינו יכול לתבוע מהמוכר, שהרי יאמר לו: "לאו בעל דברים ידידי את", - הוא תובע מהלוקח, שממנו לקח את השדה, והלוקח חוזר ותובע מהמוכר. שאם אין למוכר לשלם, אין סברא שהלוקח יפסיד, שהרי לא נהנה כלום אלא קיים המצוה של ועשית הישר ולמה יפסיד? (כסף משנה).

יב. כל בעל חוב⁴⁷ שטרף בחובו⁴⁸ - יש לבעל המצר לסלקו. לא יהא פח הטורף גדול מפח הלוקח⁴⁹. ואם ירצה הנטרף⁵⁰ לתן הדמים שהיו עליו בחובו - תחזר לו שדהו⁵¹ לעולם⁵², כמו שיתבאר במקומו⁵³.

(47) של בעל השדה. (48) שיש לו על בעל השדה. (49) שבן המצר מסלקו, כמו כן מסלק הוא את בעל החוב. (50) בעל השדה, הלווה. (51) כלומר, בעל המצר מחזיר לו, כשם שהבעל-חוב היה צריך להחזיר, שלא יהא כוח בעל-

יג. קטן שהיה בן המצר, וראה בית דין שזכות הוא לו⁵⁴ - מסלקין לו את הלוקח⁵⁵, או יטל לו חלקו עם שאר בעלי המצר כמו שיראו.

(54) ובית דין מצווין לעשות לזכותו של הקטן (גיטין נב.). (55) כדין שדה שיש לה בני מצר רבים וקדם אחד מהם וסילק את הלוקח, שזכה בה (למעלה פרק י"ב הלכה ה) ובית הדין מקדים ומסלק עבור הקטן.

יד. בעל שהיתה אשתו בן המצר - הרי זה מסלק את הלוקח; שכל נכסי אשתו⁵⁶ בראשיתו⁵⁷, וכל זכות שתבוא לידה - זכות הוא לו⁵⁸. אפלו קנו מיד אשתו שמתלה בזכות זו ללוקח - אינו מועיל⁵⁹, אלא הבעל מסלקו. עמדה האשה מדעתה וסלקה את הלוקח, וכן העבד שהיה נושא ונותן בנכסי אדוניו שסלק את הלוקח: אם רצה הבעל או האדון - מקיים על ידיהן, ואם רצה - לא יקיים⁶⁰, ותחזר ללוקח ויחזיר הדמים.

(56) אפילו נכסי מלוג וכן הוא בחושן משפט סימן קעה סעיף יד. (57) שהבעל נחשב כלוקח בנכסי אשתו, כמבואר בכתובות צה:.. (58) אף על פי שבנכסי מלוג, אין לו אלא פירות. וראה למעלה פרק י"ב הלכה טז. (59) [שהיא אינה יכולה לוותר על זכותו בתור בן-מצר]. (60) כדין אשה שקנתה ועבד שקנה שאם רצה הבעל או העבד - מקיים, ואם לא רצה - מבטל (למעלה פרק ל מהלכות מכירה הלכות ב - ג).

פרק ארבעה עשר

(1) נתבאר בו תשלום דיני בעל המצר וענייניו בשלימות, ונשלמו ההלכות.

א. הרוצה² למכר שדהו, והביא בן המצר שלו וזה שרוצה לקח ממנו לבית דין, ואמר לבן המצר: אם תרצה לקנות בכך וכך - עשה, ואם לאו - סלק את עצמך, והרי זה לוקח; הרי זה לא נשארה לו טענה, אלא או מביא מעות מיד³ וקנה, או בטלה זכותו. אמר⁴: אטרח⁵ ואביא - אין שומעין לו⁶. אלא⁷ ואביא: אם הוא אומר שיש לו⁸ - ממתינין לו עד שילך ויביא, ואם אינו אומר - אין שומעין לו, שאינו רוצה אלא להשמיט. לפיכך אומרים לו: או תוציא עתה זוזים, או בטלה זכותך. שאין⁹ קובעין זמן לבעל המצר. הוציא¹⁰ בן המצר המעות, והוציא הלוקח מעות, אם היו של לוקח טובים¹¹ מחזיזין¹² או ממנהרים לצאת יותר מחזיזיו¹³ - בטלה זכותו, ואין לו דין בן המצר. הנהי¹⁴ רוצה הלוקח לקנותה

ל: אמרו שאם המערער קנה מהמחזיק, אין זו הוכחה לדברי המחזיק, לפי שעשוי אדם לקנות דין ודברים שיש עליו, אבל בשכירות לא שייך לומר כן (הגר"א שם ס"ק עה). (24) שאין אדם רואה שבונים וסותרים בשדה שיש לו עליה זכות בן-מצר לקנותה - ושוותק, ראה בבא-בבא ס"א. (הגר"א שם ס"ק עו). ומחילה אינה צריכה קנין, ראה 'תוספות' סנהדרין ו. ד"ה צריכה קנין, וביאור הגר"א שם ס"ק עג. ויש שכתבו שאם שהה בן המצר שיעור זמן כדי שילך ויביא מעות ויתבענו בדין ולא תבעו - איבד זכותו (מגיד-משנה בשם רב האי ורי"ף), אפילו לא ראהו בונה וסותר וכו' (כסף-משנה). וכאן בדברי רבינו מדובר כשתבעו תוך הזמן הנ"ל ואעפ"כ איבד את זכותו מכיון שסייע עמו או ראהו בונה וסותר (כסף-משנה).

13 ג. הִנֵּה²⁵ בֵּן הַמָּצֵר בַּמִּדְבָּר אֶחָד או חֹלֶה או
14 קֶשֶׁט²⁶, וְאַחֵר זֶמֶן הַכְּרִיא הַחֹלֶה וְהַגְדִּיל הַקֶּשֶׁט וְכֵן
15 הַהוֹלֵךְ - אֵינוֹ זָכוֹל לִסְלֹק. וְשָׂאם אֶתָּה אוֹמֵר בֶּן -
16 אֵין אָדָם זָכוֹל לִמְכּוֹר קֶרֶעִיתוֹ, שֶׁהִרִי הַלֹּקֶם אוֹמֵר:
17 לְאַחֵר כִּמְהָ שְׁנַיִם תֵּצֵא מִיָּדִי²⁷. וְכֵה הוֹרֵי הַגְּאוֹנִים.

(25) הוראת הגאונים, כמו שמביא רבינו הלן.
 (26) והמדובר כשבית-דין לא ראו זכות לקטן בקנייה זו, ראה למעלה פי"ג הלכה יג (לחם-משנה). (27) ואין אומרים "ועשית הישר והטוב" באופן זה.

18 ד. המוכר²⁸ שוה מאתים במנה: אם לכל העם
19 מוזיל ומכר - נותן לו בן המצר מאה ומסלקו; ואם
20 אינו מוזיל לכל העם - נותן לו מאתים שהוא שוה,
21 שהמוכר נתן לזה מתנה²⁹. לקח³⁰ שוה מנה במאתים
22 - אינו יכול לסלקו עד שיתן המאיתים³¹. טען בן
23 המצר, שעשו קנוניא³² ביניהם - נשבע³³ הלוקח
24 בבנקיטת חפץ³⁴, ונוטל³⁵ מאתים וזו³⁶. ואם היה שם
25 יעדים שנתן מאתים, וכן המצר טוען שאמנה היתה
26 בינו ובין המוכר, ואינו יודע³⁷ [בפדאי] שלא לקח
27 ממנו אלא מאה - הרי זה נותן³⁸ דמים כמו שהעידו
28 העדים, ואחר כך מסלקו, ומשביעו הסת שלקח
29 במאתים ונפטר.

(28) בבא-מציעא קח. (29) ולא מתנה ממש, שבמתנה אין דיין בן מצר, מפני שאומר לו: לו אני רוצה לתת מתנה, ולך איני רוצה לתת. ראה למעלה פ"ג הלכה א והערה ב. וראה לחם-משנה שהאריך. (30) שם, כנהרדעאי בשם רב נחמן, וכמסקנת הגמרא. (31) שאין אונאה לקרקעות, אפילו מכר שוה דינר באלף (פ"ג מהלכות מכירה הלכה ח). וראה סמ"ע סימן קעה ס"ק יד. ואע"פ ששליח שטעה, חוזר אפילו בכל שהוא, בין במטלטלין בין בקרקע (הלכות מכירה שם הלכה ט) - כאן הרי לקח לעצמו ואינו שליח ממש (רא"ש פ"ט דבבא-מציעא סימן כה, ו'דרישה' סימן קעה אות יד) וראה למעלה פ"ב הלכה ז והערה כח. (32) הערמה. ולאמיתו של דבר, לא נתן לו אלא מאה בלבד. (33) אף אם טענתו אינה ודאית, יכול להשביעו כדין השליח שמשביעים אותו על הספק (פ"ט מהלכות שלוחין ושותפין

1 לְבָנוֹת בֵּה בְּתִים, וּבֶן הַמָּצָר רֹצֵחַ לְזֶרְעָה¹⁵ - הַלּוֹקֵחַ
2 זֹכָה, מְשֻׁם יְשׁוּב¹⁶ הָאֶרֶץ¹⁷, וְאִין בֵּה דִין בֶּן הַמָּצָר.

(2) מקור הלכה זו בבבא-מציצה קח: וראה להלן.
(3) כלומר נתן מעות מיד מבלי כל טירחה ושהות, וראה להלן.
(4) בבא-מציצה שם. (5) שאין לו במזומן, והוא צריך לעשות מאמצים להשיג את הכסף הדרוש.
(6) שעשיית הטוב והישר הזאת אינה צריכה לגרום למוכר שום אי-נעימות ושום הפסד. (7) שהכסף מוכן בביתו, ויש רק ללכת ולהביאו. (8) כלומר, אמדוהו שעשיר הוא ויש לו ממון בביתו ('דרישה' סימן קעה אות מא). (9) וזה כולל גם את המקרה המובא בגמרא, שכן המצר המציא כסף צרור, שאין המוכר יכול לפתחם כי אם לאחר זמן, שהרי גם לזה דרוש זמן-מה, והכלל הוא שאין קובעין זמן (מגיד-משנה). (10) שם. (11) בעלי משקל יותר. (12) של בן המצר. ואף כי לזוויזו של בן המצר מעלה אחרת שהם ממחרים לצאת (רש"י שם, ד"ה זוויזי טבי). (13) של בן המצר. ואף כי זוויזו של בן המצר טובים יותר (רש"י שם). כללו של דבר: אין המוכר צריך להפסיד אף במשהו בגלל עשיית הטוב והישר. (14) שם, ולפי הגירסא והפירוש של רש"י, רי"ף ועוד ראשונים, שבתים עדיפים מזרעים. (15) ויתכן ש"לזרעה" דוקא, אבל "לנטעה", הנטיעה עדיפה מבתיים, מפני שהאילנות מושרשים בקרקע יותר מבתיים, משא"כ בזרעים ('טור' סימן קעה, ושו"ע שם סעיף כו). (16) שבתים קבועים ויציבים יותר מזרעים. (17) כל הארץ, ולא דוקא ארץ ישראל (ב"י סימן קעה, באר-הגולה שם אות צ, וסמ"ע שם ס"ק מג. וראה אור-שמש למעלה פ"ד הלכה ז).

ב. כֹּאֲ¹⁸ לֹקַח וְנִמְלֹךְ בֵּין הַמָּצָר, וְאָמַר לוֹ: הֲרִי
פְלוֹנִי בֶן הַמָּצָר שֶׁלֹּךְ רוּצָה לְמִכּוֹר לִי שָׂדֶה זֶה, אֵלֶּךְ
וְאָקַח מִמֶּנּוּ? וְאָמַר לוֹ: לֵךְ וְקַח! - לֹא בִטָּל
זְכוּתוֹ¹⁹, וַיֵּשׁ לְסַלֵּק אוֹתוֹ אַחֵר שִׁיקָנָה, אֲלֵא אִם בֶּן
קָנֹה מִיִּדְּוֹ²⁰. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים שְׁצִרְיֶךָ קִנְיָן?
כִּשְׁמַחֲל לוֹ קִדְּשׁ שִׁיקָנָה; אָבֹל²¹ אִם מַחֲל לוֹ זְכוּתוֹ
אַחֵר שֶׁלָּקַח, כְּגוֹן שֶׁבָּא בֶן הַמָּצָר וְסִכֵּעַ עִמּוֹ²², או
שֶׁכָּר²³ מִמֶּנּוּ, אוֹ שֶׁרָּאָה אוֹתוֹ בּוֹנֶה וְסוֹתֵר כֹּל שֶׁהוּא
וּמִשְׁתַּמֵּשׁ וְלֹא מַחֶה בּוֹ וְלֹא עֲרֵעַר - הֲרִי זֶה מַחֲל²⁴,
וְשׁוֹב אֵינּוּ יָכוֹל לְסַלְקוֹ.

18) בבא-מציא קח. וכנהרדעאי, וכמו שנפסקה ההלכה כמותם. (19) שכן המצר יכול לטעון שדבריו לא נאמרו ברצינות (רש"י שם ד"ה נהרדעאי). (20) ואין זה קנין דברים שאינו קנין (למעלה פ"ב הלכה י, ופ"ה מהלכות מכירה הלכה יד), כי לבן המצר זכות מסויימת בשדה חבריו, ועליה חל הקנין (סמ"ע, סימן קעה ס"ק נא, וראה בארה-הגולה שם אות ג). (21) זו סברת הגאונים (מגיד-משנה) ובהתאם לשיטת רבינו (למעלה פ"א הלכה ד), שבזכות לתשמישים שונים אין צורך לא בחזקת שלש שנים ולא בטענה. (22) וכל-שכן אם אמר לו בפה מלא, שהוא מוחל לו ומוותר על זכות המצרנות, שוודאי אינו יכול עוד לסלקו (ב"ב מא. הגר"א שם ס"ק עד). (23) בבבא-בבא

קלח שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי כ"א תמוז - ספר קנין - הל' שלוחין ושותפין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

15 ה'לכה ה, וראה ביאור הגר"א סימן קעה ס"ק כז).
 16 ש'עשוה כש'בועת התורה. וראה פ"א מהלכות טוען ונטען ה'לכה ב. (35) מפני שאינו טוען על גוף החפץ, היינו השדה, אלא על התשלום, נקרא נוטל - ודינו כמלוה על המשכון שנשבע בנקיטת חפץ, וראה בפ"ג מהל' מלוה ולוה ה'ל' ג. (36) וראה למעלה פ"ג ה'לכה ב והערה יא. (37) ב'טור' ושו"ע סימן קעה סעיף ט, הגירסא: "והוא יודע", וכן כתב המגיד-משנה שזו היא עיקר הנוסחא (וטעות הדפוס יש בדבריו, וצ"ל "והרי הוא אומר אני יודע"). אבל אם אינו יודע אין משיביעין אותו, כדן שבועת היסט שאין משיביעין אלא על טענת ברי. ושבועת שליח אין כאן, שאין משיביעין השליח אלא אם טוען שנשאר בידו כלום, אבל כאן שהעדים מעידים שנתן מאתים, ואין לו טענה אלא שמא אמנה היתה, אין זו אלא שבועת היסט רגילה ולא שבועת השומרים (הגר"א סימן קעה ס"ק כז). (38) כלומר, לפני השבועה, כדן שבועת היסט. ואילו בשבועת השליח, הוא נשבע ואח"כ נוטל (הגר"א שם).

2) ענין "שלוחו של אדם כמותו" - נידון בהרחבה בקידושין מא. מא: ומג. ושם צויינו כל המקורות המקראיים לכך. (3) כתובות צח. צט: וק. (4) שם צח: והיא ממסכת מעילה. ואם כי המדובר בה הוא במתנה - מתנה הרי היא כמכר. (5) שם צט. ממסכת מעילה. (6) ש"שלוחו של אדם כמותו" (קידושין שם). כלומר, מעשי השליח נחשבים כמעשי המשלח. אבל אין אנו אומרים שגופו נחשב כגוף המשלח, ולפיכך, באופן שדרוש לנו גופו של המשלח, כגון בהנחת תפילין, אין אנו אומרים שהנחת תפילין של השליח מועילה למשלח, שאם כי על עצם הפעולה יש שליחות, והרי זה כאילו הניח המשלח תפילין - אין זה נחשב כאילו הניח תפילין על ידו של עצמו, אלא כאילו הניח על ידו של השליח, ראה ב'קצות החושן' סימן קפב סעיף-קטן א. (7) ראה דברי רבינו למעלה פ"ה מהלכות מכירה הלכות יא"ב. ומקור הדברים בבבא-מציעא צח: במשנה: "אמר לו השואל שלחה וכו'", הרי שבאמירה בלבד נעשה שליח (הגר"א שם ס"ק ג). (8) כן אמרו בבבא-קמא קד. בענין מינוי שליח: "היכי דמי, אי דלא עשאו בעדים, מנא ידעינן". הרי שעל עצם קיום השליחות אין פקפוק, אלא השאלה היא מהיכן אנו יודעים שמינהו שליח (הגר"א שם ס"ק ה). וכל זה בשליחות של ממון, אבל בשליחות לקבל גט או קידושין, צריך עדים, ראה בפ"ג מהלכות אישות ה'לכה טו. (9) בהתאם לכלל האמור בקידושין סח: "לא נבראו עדים אלא לשקרנים" (=נגד השקרנים).

17 ב. שליח ש'עבר¹⁰ על דברי משלחו - לא עשה
 18 כלום¹¹. וכן אם טעה¹² בכל שהוא¹³, בין בקרקע¹⁴
 19 בין במטלטלין¹⁵ - חוזר¹⁶; שהרי הוא אומר: לתמן
 20 שליחותי ש'דרתיך, ולא לענות. ולא אמרו, שההונ'ה
 21 במטלטלין - שתות, והעבדים והשטורות והקרקעות
 22 - אין בהן הונ'ה, אלא במוכר שלו או קונה לעצמו;
 23 אבל שליח ש'טעה בכלם בכל שהוא¹⁷ - חוזר¹⁸.

(10) במזיד. (11) כתובות צח: וראה להלן ה'לכה ד. (12) בשוגג. (13) היינו, אפילו פחות משתות. (14) כתובות צט: תשובת רב נחמן. (15) קידושין מב: מימרא של רבא. (16) כלומר, המקח בטל. וכן אמרו בכתובות ק. "והלכתא, שליח [שטעה] כאלמנה [שמכרה בטל אם טעתה]", כמבואר שם צח. במשנה. אלא שדעת רבינו בפ"ב מהלכות מכירה ה'לכה ד, שאף באופן שהמקח בטל, אין המאנה יכול לחזור, אלא המתאנה בלבד חוזר. וזוהי כוונת רבינו גם כאן. (17) אפילו בפחות משהו פרוטה (יקר תפארת להרדב"י). (18) כתובות צט: וכן כתב רבינו בפ"ג מהלכות מכירה ה'לכה ט.

ג. נתן¹⁹ מעות לשלוחו לקנות לו קרקע, וקנה לו
 25 שלא באחריות²⁰ - הרי זה עוות, והשליח לוקח אותה
 26 לעצמו שלא באחריות כמו ש'עשה²¹, וחוזר ומוכרה
 27 למשלח²² באחריות; הואיל וקנה אותה במעותיו²³,

1 ה. כל ה'רוצה³⁹ למכר קרקע, ובאו שנים, כל אחד
 2 מהן אומר: אני אקח ב'דמים אלו, ואין אחד מהן
 3 בעל המצר: אם היה האחד מיושבי העיר, והאחד
 4 משכני השדה - שכן העיר קודם. שכן ותלמיד חכם
 5 - תלמיד חכם קודם. קרוב ותלמיד חכם - תלמיד
 6 חכם קודם. שכן וקרוב - השכן קודם⁴⁰, שגם זה
 7 בכלל הטוב והישר הוא⁴¹. קדם⁴² אחד וקנה - זכה,
 8 ואין חברו שראוי לקדם לו יכול לסלקו, הואיל ואין
 9 אחד מהן בעל המצר. שלא צוה חכמים ב'דבר הזה
 10 אלא דרך חסידות, ונפש טובה היא ש'עושה כך.

(39) בבא-מציעא קח: ולפי פירוש הרי"ף ורש"י. (40) בעיא שם שנפתרה, מן הפסוק (משלי כז, י) "טוב שכן קרוב מאח רחוק". (41) ולפיכך הובאה ה'לכה זו בסוגיא זו של בן המצר, אע"פ שאינם שוים, כדלהלן. (42) כדעת הרי"ף, ויש חולקים על זה (הגהות מיימוניות).

סליקו להו ה'לכות ש'כנים

ה'לכות שלוחין ושותפין

ענין אלו ה'לכות לידע דין שלוחו של אדם ושותפו, ומשפטיהן במקחן וממכרן, בהפסדן וש'כרן.

ובאור פ'ל הדינין האלו ב'פרקים אלו:

פרק ראשון

(1) ביאר בו רבינו דיני שליחות, ושליח ששינה או טעה מה דינו.

11 א. האומר לשלוחו²⁴: צא ומכר לי קרקע²⁵ או
 12 מטלטלין²⁶, או²⁷ קנה לי - הרי זה מוכר ולוקח
 13 ועושה שליחותו, וכל מעשיו קנימין²⁸. ואין העושה
 14 שליח צריך קנין²⁹ ולא עדים³⁰, אלא באמירה בלבד

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום רביעי כ"א תמוז – ספר קנין – הל' שלוחין ושותפין קלט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

צט. לפי הלשון השני. (32) אבל אינו קונה מה שהוסיף השליח. (33) היא בעיא שם, לפי הלשון השני. (34) שאע"פ שאפשר לו למכור עכשיו גם את היתר - אין בעל הקרקע מרוצה להרבות במכירות ובשטרות, שזה יערער את האימון בו, שיחשבו שהעני והוא מוכר כל נכסיו (שם). ואע"פ שלא נפשטה הבעיא שם, פסק אותה רבינו לקולא לגבי המוחזק, הוא המוכר, בעליה הראשונים של הקרקע (כסף-משנה). (35) כן גם בכ"י תימן, וכך בספרים מדויקים (כסף-משנה). ובדפוס רומי: "וקנה הלוקח", ונוסחא משובשת היא (כסף-משנה). (36) שם צט: כדבר פשוט. (37) כן הוא לפי גירסת הר"ח והרי"ף, שהמשלח אמר "לאחד", ולא פירש לאמר: "ולא לשנים". ולא כגירסתנו שם שאמר מפורש: "לאחד ולא לשנים". (38) אפילו שניהם בשטר אחד, כי המשלח אינו מעוניין להתעסק בשנים. (39) שם. (40) שלא הזכיר אף את המילה: "לאחד", וזה שוב בהתאם לגירסת הרי"ף והר"ח, ודלא כגירסתנו. (41) ואע"פ שאין אדם רוצה שירבו עליו שטרות (ראה למעלה) - אין זה אלא כשהשליח שינה מדבריו, אבל כאן שאמר לו מכור לי שדה ולא פירש, הרי גילה דעתו שלא איכפת לו אם ירבו עליו שטרות, וראה בשו"ע סימן קכב סעיף יא, ובנתיבות המשפט שם.

ה. הנותן⁴² מעות לשלוחו לקח בהם חטים או מין ממניין סחורה, ולא לקח - אין לו עליו אלא תרעומת⁴³. נתן⁴⁴ לו מעות לקח בהן חטים, בין⁴⁵ לאכילה⁴⁶ בין לסחורה⁴⁷, והלך ולקח בהן שעורים⁴⁸: אם פחתו⁴⁹ דמי זה שלקח - פחתו לשליח⁵⁰, מפני שהוא משנה; ואם הוסיפו דמיהן - הוסיפו לבעל המעות⁵¹. הנה⁵² השער⁵³ קצוב⁵⁴ וידוע, והוסיפו לשליח במנין⁵⁵ או במשקל⁵⁶ או במדה⁵⁷ - כל שהוסיפו לו המוכרים הרי הוא של שניהם⁵⁸, וחולק התוספת השליח עם בעל המעות. ואם⁵⁹ הנה הדבר שאין לו קצבה⁶⁰ - הפלו⁶¹ לבעל המעות.

(42) תוספתא בבא-מציעא פרק ד בסוף, הובאה בירושלמי שם פ"ה הלכה ג, וראה להלן פרק ז הלכה ו. (43) אבל אינו חייב לשלם לו בעד הנזק, שהרי לא הזיקו בדיים. (44) בבא-קמא קב: כברייתא השניה, וכרבי יהודה שאומר שאין השליח קונה בשינוי. (45) לפי רבי אליעזר שם, מחלק רבי מאיר בין לאכילה ובין לסחורה, ויוצא שלרבי יהודה לא קיים הבדל זה. (46) שכאן מקפיד המשלח, ויש כאן שינוי בולט. (47) שהמשלח מעוניין רק להרוויח, ואפשר היה לומר שלא איכפת לו אם השליח קנה חטים שביקש או מין אחר. (48) [בכ"י תימן נוסף: "או שנתן לו לקנות שעורים, והלך ולקח חטים", וכן בברייתא שם. וזה מה שכתב רבינו "אם פחתו דמי זה שלקח" - כלומר, או השעורים או החטים. ראה להלן פ"ב הלכה ב]. (49) נעשו זולים יותר. ואם אירע אונס אחר שלא מחמת השינוי, פטור השליח (ש"ך סימן קכג ס"ק ט. ראה להלן פ"ה הלכה ב). (50) שהוא צריך לשאת באחריות ההפסד, כדין שליח ששינה, שאומר לו המשלח "לתקן שלחתיך ולא לעוות".

והאחריות על השליח²⁴. וכן פל פיוצא בזה. לפיכך²⁵, אם התנה עליו שעשהו שליח בין לתקן בין לענות, אפילו מכר לו שדה מאה בדינר, או לקח שדה דינר במאה - אינו יכול לחזור בו²⁶, וחייב המשלח לתקן לו כפי התנאי.

(19) בבא-בטרא קסט: פסקו של רב נחמן. (20) שכתוב מפורש בשטר: "שלא באחריות". שאילו כתוב סתם, וחסרה המילה "באחריות", רואים את ההשמטה הזאת כטעות הסופר, וכן פסק רבינו בפ"ט מהלכות מכירה הלכה ג (כסף-משנה). (21) שהוא משאיר אותה בידו בצורה זו שלקחה, ללא אחריות, וכנראה שכוונת רבינו בתוספת מילים זו - לציין, שהשליח צריך להשאיר את המצב כמו שהוא גרם לו במעשיו, להוציא מדעת רש"י (ד"ה זיל זבניה), שהוא חייב עוד פעם לקנות מן המוכר ולכתוב על שמו שטר חדש, וראה סמ"ע סימן קכב ס"ק י. ואין אנו אומרים שהמקח בטל אחרי שהשליח טעה בשליחותו, כמו שכתב רבינו למעלה הלכה ב - שלדעת רבינו יש הבדל בין אם הודיע השליח שהוא שליח, שאז הפעולה בטלה אם לא בוצעה כראוי, לבין אם לא הודיע השליח שהוא שליח, שאז מעשה השליחות נשאר קיים, ורק השליח נושא באחריות ההוצאה של השינוי, ראה להלן פרק ב הלכה ד והערה לט, ובראב"ד וכסף-משנה כאן. (22) היינו, מרצונו של המשלח, אבל אין להכריחו על כך (כסף-משנה בשם הר"ף). וראה בסמוך. (23) של המשלח, שאם קנה השליח במעותיו, ולא במעות המשלח - אינו צריך לתקן את המעות ולחזור ולמכור למשלח, אלא קנה לעצמו (סמ"ע סימן קכב, ס"ק יא. וראה למעלה פ"ז מהלכות מכירה, הלכה י). (24) שזהו מדיני השליחות, שהוא נושא בתוצאות כל עיוות שהוא עושה בשליחותו. (25) שבכל דבר שבממון - תנאו קיים (כסף-משנה). (26) שהרי אין אונאה לקרקעות, אפילו מכר שוה אלף בדינר או שוה דינר באלף (פ"ג מהלכות מכירה, הלכה ח), ודין שליח שטעה שחזור אפילו בכל-שהוא אין כאן, כיון שהתנה עמו בין לתקן בין לעוות. וכל זה אינו אלא בשליח שטעה, אבל אם שינה בשליחותו - בטלה השליחות (סמ"ע שם ס"ק ז. וכן נראה מדברי הרבב"ז).

ד. האומר²⁷ לשלוחו: מכר לי משדה שלי בית סאה²⁸, ומכר לו בית סאתים²⁹ - הרי זה מוסיף³⁰ על דבריו³¹, וקנה הלוקח בית סאה בלבד³². אמר³³ לו: מכר לי בית סאתים, ומכר לו בית סאה - הרי זה מעביר על דבריו³⁴, ולא קנה הלוקח³⁵. אמר³⁶ לו: מכר לי שדה לאדם אחד³⁷, והלך השליח ומכרה לשנים³⁸ - ממכרו בטל, שהרי עבר על דבריו. אמר³⁹ לו: מכר לי שדה, ולא פרש⁴⁰ - אפילו מכר למאה, ממכרו ממכר⁴¹.

(27) כתובות צח: וצט. (28) שאפשר לזרוע בו סאה או סאתיים. והוא שטח של חמשים על חמשים אמה (בבא-בטרא כו:). (29) שטח של חמשים על מאה אמה (שם). (30) אבל לא מעביר. (31) ואינו בכלל משנה מדבריו (שם)

19 בְּעֵדוּתָן, שְׁהִירִי⁷² חִיבִין⁷³ לְהִשָּׁבַע הָסֵת. בְּמָה דְּבָרִים
20 אֲמֹרִים? בְּשִׁהִיָּה הַשְּׁלִיחַ מִכְחִישׁ אֶת בְּעַל חוֹב⁷⁴
21 וְהִירִי שְׁלִשְׁתָּן עֹמְדִין; אָבֵל אִם בָּא הַשְּׁלִיחַ וְאָמַר:
22 נִתְּנִי בְּמָה שְׁאֲמַרְתָּ לִּי - אֵינוֹ יָכוֹל לְהִשָּׁבְעוֹ הָסֵת
23 שְׁעֵשָׂה שְׁלִיחוֹתָ, שְׁהִירִי אֵין שָׁם טוֹעֵן עָלָיו טַעֲנָת
24 וְדָאִי שְׁלֵא נַעֲשָׂה שְׁלִיחוֹתָ⁷⁵. וְכֵן אִם מֵתוּ הַשְּׁלֹחִין
25 אוֹ הִלְכוּ לְהָן לְמִדְיַנַּת הַיָּם, וְכָא בְּעַל חוֹב לְתַבַּע -
26 הִלּוּהּ אֵינוֹ יָכוֹל לְהִשָּׁבְעוֹ הָסֵת⁷⁶ שְׁלֵא פָּרְעוּ
27 הַשְּׁלִיחַ, שְׁהִירִי אֵין פָּאן מִי שְׁטוּעֵן עָלָיו טַעֲנָת וְדָאִי
28 שְׁלֵקָה. אֲלֵא מִתְרִים⁷⁷ הִלּוּהּ חֶרֶם סָתָם, וּמִשְׁלָם
29 הַחוֹב שְׁעָלָיו. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה.

67 קידושין מג: מסקנת הגמרא סמוך למימרא של רבא בשם רב נחמן. (68) ותנאי זה של עמידת שלשתן הוא הכרחי, כמו שמתברר בהמשך. (69) כדין כופר הכל, שהרי הוא נשבע ונפטר. (70) מעין שבועת התורה, בנקיטת חפץ, כדין "חנוני על פנקסו" (שבועות מה). שאם אמר לחנוני: תן סאתים חטים לפועלים ואני אחזיר לך, ואחר-כך טוען חנוני שנתן, והפועלים טוענים שלא קיבלו, שניהם נשבעים ונוטלים מבעל-הבית (פט"ז) מהלכות מלוה ולוה הלכה ה), ואף כאן דין הפועל או הבעל-חוב כדין הפועלים ב"חנוני על פנקסו", שהרי הם נשבעים ונוטלין. ובנוסחאות מדוייקות מפורש כאן: "נשבע שבועת התורה" (כסף-משנה). ברם ה'תוספות' המיוחסות לר"י הזקן והר"ן הביאו בשם רבינו שאף הבעל-חוב והפועל נשבעים שבועת היסת. [וכן נראה קצת בכ"י תימן, ששם נשמטה שורה שלמה בטעות הדומות "נשבע היסת" - "נשבע היסת" - הרי שהיה כתוב כאן "היסת", וכן נראה מדברי רבינו להלן שכתב: "הלוא אינו יכול להשביעו היסת שלא פרעו השליח"]. ואע"פ שנאמן השליח בשבועתו ביחס לדין ודברים שלו עם הלואה - אינו נאמן ביחס לדין ודברים שבין הלואה והמלוה, מפני שהלואה האמין לשליח, שהרי מסר לו ממונו, אבל המלוה לא האמין לו (רש"י שם). (71) לפטרם משבועת היסת. (72) כן בגמרא שם. (73) כלומר, אלמלא היו טוענים שהחזירו ללוה היו חייבים שבועת היסת, לפיכך מעדיפים הם לומר שהחזירו למלוה להפטר משבועת היסת (והם חשודים על גרימת הפסד ממון למלוה ולא על שבועת שקר, שהיא חמורה להם יותר - רש"י שם ד"ה והשתא דתקינן). ולפיכך חייבים בשבועת היסת גם בטענה זו. וגם לאחר השבועה אינם נאמנים, אף-על-פי שאז אינם נוגעים יותר - מפני שעדים הזקוקים לשבועה אין ממש בעדותם ('תוספות' שם ד"ה והשתא). (74) שאף כי הלואה טוען 'שמא' ואין משיביעין היסת על טענת 'שמא' - הרי המלוה או הנפקד טוענים 'ברי' שלא קיבלו (סמ"ע סימן קכא ס"ק כא). (75) ואין נשבעין היסת על טענת 'שמא' (להלן פ"א מהלכות טוען ונטען הלכה ז). (76) [ראה למעלה בהוספה להערה סט]. (77) תקנת הגאונים היא (רדב"ז).

30 ח. ראובן⁷⁸ שְׁשָׁלַח כְּתָב⁷⁹ לְשִׁמְעוֹן וְאָמַר לוֹ⁸⁰: מָנָה
31 שֵׁישׁ לִי בְּיָדְךָ, שְׁלַחְהוּ לִי בְּיָד לִי⁸¹, אִם רָצָה
32 לְשַׁלְּחוֹ⁸² - אֵינוֹ חֵיב בְּאַחֲרֵיתָן, בֵּין שְׁהִירִי מְלֹוה

ראה למעלה הלכה ג. (51) לפי שאין השליח קונה בשינוי, כנ"ל. ובגמרא שם אמרו שהם חולקים ברווח, - לפי ששם מדובר, שנתן לו מעות למחצית שכר, ואילו רבינו מדבר בשליח גרידא ולא בשותפות (הגהות מיימוניות אות ד). ולפיכך הוא הזוכה, למרות השינוי של השליח, שהרי המקח נקנה במעותיו, וראה למעלה הלכה ג. (52) כתובות צח: ורכבי יוסי. (53) המחיר. (54) קבוע, כמות מסויימת בסכום מסויים. (55) שנתנו לו מספר יותר גדול של דברים מכפי שמגיע לו לפי המחיר הידוע והקבוע. (56) שהחפץ תופס מידה יותר גדולה מכפי שיצא לפי הסכום ששולם. (58) לפי דעת רש"י (הביאו הכסף-משנה), היינו מפני שאין אנו יודעים למי התכוון כאן המוכר לוותר, למשלח או לשליח, ולפיכך אנו מקיימים חלוקה. אבל מדברי רבינו נראה שאפילו המתנה מכוונת מפורש לשליח, אנו מקיימים חלוקה, מכיון שסוף-סוף הרווח בא על-ידי המעות של המשלח (כסף-משנה, ועיין לחם-משנה). (59) כרבי יוסי של הברייתא האחרת, ואולי בזו אף רבי יהודה מודה, וראה 'תוספות' שם ד"ה כאן שנה רבי. (60) אלא לפעמים המחיר הוא גבוה יותר ולפעמים נמוך יותר. (61) שכאן אין ויתור כלל מצד המוכר, אלא שהפעם מכר יותר בזול, כפי ההזדמנות.

1 ו. מִי⁶² שְׁהִירִי חֵיב לְחַבְרוֹ מִמּוֹן⁶³, בֵּין מִשּׁוּם מְלֹוה
2 בֵּין מִשּׁוּם פִּקְדוֹן אוֹ שְׁכִירוֹת, וְנִתְּנִי הַמְּעוֹת בְּיַד
3 הַשְּׁלִיחַ וְאָמַר לוֹ: הוֹלֵךְ מִמּוֹן זֶה לְבַעַל חוֹבִי - אֵין
4 הַשְּׁלִיחַ צָרִיף לְהִטָּפֵל לוֹ וּלְתֵן לוֹ בְּפָנָי עֲדִים. וְאִם
5 אָמַר לְשְׁלִיחַ: אֵל תִּפְרַע חוֹב זֶה אֲלֵא בְּעֲדִים, וּפָרְעוּ
6 שְׁלֵא בְּעֲדִים - חֵיב לְשָׁלֵם⁶⁴. וְכֵן⁶⁵ אִם הָיָה הַחוֹב
7 בְּשִׁטְר, בֵּין שְׁאֲמַר⁶⁶ לוֹ: קַח הַשִּׁטְר וְתֵן לוֹ הַמְּעוֹת,
8 בֵּין שְׁאֲמַר לוֹ: תֵּן הַמְּעוֹת וְקַח הַשִּׁטְר, וְנִתְּנִי בְּלֵא
9 עֲדִים וְלֵא לְקַח הַשִּׁטְר - חֵיב לְשָׁלֵם. שְׁהִירִי לְתַקֵּן
10 שְׁלָחוֹ, וְלֵא לְעֵנָת.

(62) ר"ף ב'כתובות' פרק הכותב, וראה להלן. (63) שכר פעולה או שכר בהמה וכלים. (64) אם המקבל טוען שלא קיבל. והרי הוא כמזיק בידים, שהרי מסר ממון חבירו לאחר (אור-שמח). ויתכן כי חייב גם מדין שומר. (65) כתובות פה. מסקנה סופית של הגמרא על רקע עובדא אחת, וכהסתייגות מדברי רב אשי, שנאמרו בסמיכות לעובדא זו. (66) ומכאן, שאם לא הזכיר כלל את השטר, אינו חייב (הגהות מיימוניות וכסף-משנה).

11 ז. הַשְּׁלֹחִים⁶⁷ מְעוֹת שְׁבִידוֹ בְּיַד שְׁלֹחוֹ, וְאָמַר לוֹ:
12 הוֹלֵךְ מִמּוֹן זֶה לְפָלוֹנִי שְׁאֲנִי חֵיב לוֹ, וְהִלֵּךְ וְנִתְּנִי
13 שְׁלֵא בְּעֲדִים, הַשְּׁלִיחַ אוֹמַר: נִתְּנִי, וּבְעַל חוֹב אוֹ
14 הַפּוֹעֵל אוֹמַר: לֵא לְקַחְתִּי, וְהִירִי⁶⁸ שְׁלִשְׁתָּן עֹמְדִין -
15 הַשְּׁלִיחַ נִשְׁבַּע הָסֵת⁶⁹ שְׁנִתָּן, וּבְעַל חוֹב אוֹ הַפּוֹעֵל
16 נִשְׁבַּע⁷⁰ [שְׁבוּעַת הַתּוֹרָה] שְׁלֵא לְקַח, וְיִשְׁלָם הִלָּה
17 לְבַעַל חוֹב אוֹ לְבַעַל הַפִּקְדוֹן. וְאִפְלוּ הָיוּ הַשְּׁלֹחִין
18 שְׁנִים - אֵין עֲדוּתָן מוֹעִילָה⁷¹, מִפְּנֵי שֶׁהֵן נִגְעִין

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי כ"ב תמוז - ספר קנין - הל' שלוחין ושותפין קמא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

94) כדי שיתאמץ לזכור, שמא שלח באמת והסיח את דעתו מזה.

ט. לוי שבא בשליחות ראובן⁹⁵ ולקח חמשים משמעון, ובא ראובן ואמר: לא שלחתי לקח אלא עשרים, ועשרים בלבד הביא - הרי ראובן נשבע⁹⁶ שלא שלחו להביא אלא עשרים, ועשרים בלבד הביא לו, כדין כל מודה מקצת⁹⁷, ולוי נשבע הסת⁹⁸, שהחמשים שנתת לי נתתי לראובן, וישלם שמעון⁹⁹ מביתו¹⁰⁰, אם היה חזק לראובן. וכן כל פיוצא בזה.

95) ללוות כסף משמעון (כסף-משנה). 96) בכ"י תימן נוסף: "שבועת התורה". והש"ך סימן קכא ס"ק סב, העיר: הלא אין נשבעין על טענת 'שמא'. וראה למעלה הלכה ז שטענת הוודאי של המלוה שלא קיבל חובו מהלוה על-ידי השליח, מועילה לחייב את השליח להשבע שבועת היסת, אע"פ שהלוה אינו יודע אם השליח עשה שליחותו או לא. 97) ומשלם עשרים לשמעון, כפי הודאתו. 98) שהרי שמעון הנתבע, טוען ברי שנתן. 99) כאן מתחיל ענין חדש. עד כאן היה מדובר שראובן לזה משמעון על-ידי השליח, ומכאן והלאה המדובר להיפך ששמעון לזה מראובן, וראובן קיבל חובו משמעון הלוה, ע"י השליח. וכן נראה ממה שכתב רבינו "אם היה חייב לראובן" (כסף-משנה) והיינו ששמעון טען ששילם לראובן חמשים על-ידי השליח, והשליח טוען כמותו. ואילו ראובן טוען שלא קיבל אלא עשרים, ותובע את השלושים הנשארים. 100) וכן כתב רבינו למעלה בהלכה ז, שהשליח נשבע שבועת היסת שנתן, והמלוה נשבע שלא לקח, וישלם הלוה חובו (כסף-משנה).

יום חמישי כ"ב תמוז ה'תשע"ח

פרק שני

1) נתבאר בו דין מי שאינו נעשה שליח, ודין סרסור שהוא כמו שליח, וכמו כן דיני שמירה שעל השליח.

א. אין² העובד פוכבים נעשה שליח³ לדבר מן הדברים שפועלם⁴. וכן⁵ אין ישראל נעשה שליח לעובד פוכבים⁶ לדבר מן הדברים. שגאמר⁷: בן תרימו גמ⁸ אתם - מה אתם בני ברית, אף שלוחכם בני ברית⁹. והוא הדין לכל התורה כלה¹⁰. ומה¹¹ משלוחכם¹² בן ברית, אף בכל התורה כלה המשלח בן ברית¹³.

2) קידושין מא: ובבא מציעא עא: 3) היינו, שאין ערך חוקי לשליחות, ואין מעשי השליח מתייחסים למשלח. ומכיוון שלא כתב רבינו כאן שאינו נעשה שליח לישראל - נראה שאפילו לגוי אינו נעשה שליח, וראה במשנה למלך. 4) כלומר, הדברים שצריכים למעשה הבעלים או שלוחם. 5) בבא מציעא שם. 6) לפי שאין הגוי יכול למנות שליח. 7) כן הוא בקידושין שם ובבבא מציעא שם. 8) שהמלה "גם" מרבה את השליח, ואחרי שלמדנו דין השליחות

1 בין שהיה פקדון⁸³. והוא שפיר⁸⁴ שהוא כתב ידו. 2 ואם טען המלוה ואמר: לא כתבתי ולא שלחתי לך 3 - נשבע⁸⁵ הלוה הסת⁸⁶ שכתב ידו בא אלו ולפיכך 4 שלח, ויפטר⁸⁷. וכו' הוירי רבותי⁸⁸. אכל אם לא 5 היה הפתב כתב ידו, או שאין הלוה יודע שהוא 6 כתב ידו, או אפילו⁸⁹ היו כתובין בו סימנין ואותיות 7 שביניהן ביחוד⁹⁰, אם טען ראובן ואמר: לא שלחתי 8 כתב, ואחרים רמו בו - שמעון חזב⁹¹ באחריותו, 9 ומשלם לו ראובן⁹² אחר שחזרים⁹³ על מי ששלח 10 כתב זה מדעתו ולא ידעה⁹⁴. ויש מי שהורה, שישבע 11 ראובן ואחר כך יטל, כדין כל הנשבעין ונוטלין.

78) ר"ף בבא-קמא פרק הגזול עצים. 79) שכתב וחתם, או אפילו כתב הסופר והוא חתם (ש"ך סימן קכא ס"ק יד). 80) כלומר: כך כתוב באותו כתב: "מנה שיש לי בידך וכו'". 81) ומכאן שדווקא אם סימן לו אדם מסויים, וכך היא הנוסחא ברי"ף שלפנינו, וכן הביא הכסף-משנה. 82) אבל אינו יכול להכריח את הלוה, וכך מפורש ברי"ף, וראה להלן פ"ג הלכה ה. 83) כן נראה ברי"ף, שכתב "אותו דבר שיש לי בידך" (בתרגום שלנו), משמע כל דבר, בין מלוה ובין פקדון. 84) הלוה או הנפקד, שאם לא כן אינו יכול לטעון טענת ודאי שפרע לו, והרי זה כאומר איני יודע אם פרעתיך, שחייב לשלם לו (פ"א מהלכות טוען ונטען הלכה ט. כסף-משנה). 85) היינו, שאין עדים שזה היה כתב ידו, שאילו יש עדים - אין מקום לשבועה. וראה להלן. 86) שהרי הוא כאילו טוען: ברי שפרעתיך. 87) והמדובר במלוה על-פה שיש לו מינו לטעון לא היו דברים מעולם (סמ"ע שם ס"ק י). 88) מלשון זו נראה שהלכה היא ואינה תלויה במנהג, כמו שכותב ברי"ף. [ואע"פ שבגמרא לא נזכר דין כתב אלא שליח שעשאו בעדים (בבא-קמא קד. ולהלן פ"ג הלכה ה), סובר רבינו שכתב ידו אף-על-פי שאינו כשטר, שהרי הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו, גובה מנכסים בני חורין ולא ממשועבדים (בבא-בבא קצו, ופי"א מהלכות מלוה ולוה הלכה ג) - הרי הוא על-כל-פנים בעדים]. 89) [בכ"י תימן: שאין הלוה יודע אם הוא כתב ידו או אינו, אפ' (= אפילו) היו כתובין בו וכו'. וכן נראה בכסף-משנה שהעתיק "אפילו היו כתובים", בהשמטת המילה "או" שלפניה. וכן הועתק בשו"ע חושן-משפט סימן קכב סעיף ד, ועיין משנה-למלך. 90) כלומר: המלוה והלוה עשו להם סימני-היכר מיוחדים. 91) שהרי הוא כאומר איני יודע אם פרעתיך, אחרי שהוא אינו יודע אם זה היה כתב ידו (כסף-משנה). והיינו כשמואל שאמר (בבא-קמא שם) "אין משלחין מעות בדיוקני, ואפילו עדים חתומים עליה". וכן פסק הרי"ף (כסף-משנה). והיינו שהעידו העדים שזוהי חתימה שלו, אבל לא ראו שחתם. ולפיכך יש מקום לטענת המלוה, ואחרים זייפו דיוקני שלו. ולא הוצרך רבינו להזכיר שהיו עדים מכירים דיוקני שלו, מאחר שכתב "סימנים ואותיות שביניהם ביחוד", כלומר ששניהם מכירים הדיוקני, ואעפ"כ יש לטעון שאחר זייפו (לחם-משנה). 92) כן בכ"י תימן. 93) יטיל חרם, תחליף לשבועת היסת.

של רבינו וכן כתב בפירוש המשניות שם. וכן הוא בסוף המשנה: "בזמן שהצלוחית ביד התינוק". (25) בחנווני הרגיל אצלו, הדברים אמורים, שכבר מסר לו שני איסרים קודם לכן ועכשיו לא מסר לבנו הקטן כלום (כפירוש אית דמפרשי שהביא הרשב"ם שם פח. דיבור המתחיל ורבי יהודה סבר). ובנוסחאות אחרות במשנה שם: "השולח את בנו אצל חנווני ופונדיון (שני איסרים) בידו", ועיין רשב"ם שם. (26) כלומר, החנווני נתן לו את האיסר העודף מן הפונדיון שקיבל מאביו. (27) לא הזכיר רבינו את הצלוחית לפי שכאן מדובר כשהחנווני נתן לו בצלוחיתו. ואם הביא הקטן צלוחית משלו ושברה - פטור החנווני, שהרי השולח איבדה מדעת במסרו לקטן. ואם לקחה החנווני ממנו והשתמש בה לצרכו, הרי זה שואל שלא מדעת ודינו כגזולן שחייב בהשבה, כן מפורש בגמרא שם. וכתבו רבינו בפרק ג מהלכות גזילה הלכה טו (רדב"ז). (28) עבור השמן ועבור האיסר (=העודף). כדעת החכמים במשנה שם ולא כרבי יהודה, שאמר שעל מנת כן שלחו. (29) שהוא זקוק לשמן, אבל לא התכוון לעשות את הקטן שליח. (30) כשם שאמרו בגמרא שם, שאם מסר השולח לקטן את הצלוחית פטור עליה החנווני אם שברה הקטן, מפני שהיא אבידה מדעת, - הוא הדין אם אמר לו שלח לי עם הקטן, שפטור (כסף משנה). ועוד שכל המחלוקת בין חכמים לרבי יהודה היא, אם התכוון לעשות את הקטן שליח או לא, ואם כן, כשאמר מפורש שעושה שליח - בוודאי פטור לכל הדיעות. וראה תוספות בבא קמא קד. דיבור המתחיל רבה ולהלן הלכה ג.

- ג. האומר: ³¹לחברו: מנה שיש לי בידך, בין מלוה בין פקדון, שלחתי ליד פלוני, אפילו היה קטן ³², אם רצה לשלחו בידו - נפטר, ואינו חייב באחריותו. וכן ³³שנים שהתנו בניהם, שפל מן שירצה לשלח לחברו משלח ביד מן שירצה המשלח - הרי זה משלח ביד מן שירצה לו שהוא ראוי ³⁴להוליך דבר זה. ואם נגנב או אבד בידך, או שפפר בו השליח - הרי המשלח פטור ³⁵. שפל תנאי שבממון - קיים ³⁶.

(31) בבא מציעא צח: בסוף המשנה, שאם המשאל אומר לשואל לשלח לו בחזרה את הפרה ששאל ממנו, ביד שלוחו או ביד בנו, פטור השואל מכל התחייבות, וראה בכסף משנה. (32) שם במשנה: "ביד בני או ביד שלוחי", ו"בני" היינו קטן, שאם לא כן היינו "שלוחי" (כסף משנה). וכתב הסמ"ע (סימן קפח סעיף קטן ט) שאפילו אם לא ידע המשלח שהוא קטן, ואחרי כן נתברר הדבר - פטור המשלח, וזהו החידוש שהשמיענו כאן רבינו, מה שלא שמענו בהלכה ב. (33) הרי"ף בבבא קמא פרק הגזול עצים (דפוס ווילנא לז עמוד ב). (34) ואם שלח ביד מן שאינו ראוי, הרי זה כאילו אבדו בידיים (רדב"ז). וראה במשנה למלך להלן הלכה ז. (35) אם טוען זה שנשלח אליו, כי שליח זה אינו ראוי לשליחות זו ואם נגנב או נאבד או כפר השליח, המשלח ישלם - אין טענתו טענה ופטור המשלח. ובאופן זה פטור גם משבועה, כיוון שכך התנו אבל אם כפר בעצם התניית התנאי או שהכחישו באומר לו: לא שלחת

ממקום אחר, הרי שהיא באה לציין פרט חדש בשליחות, והוא, שאין שליח אלא בן ברית (סמ"ע סימן קפה סעיף קטן א). (9) מושג רחב יותר מ"בן ישראל", וכולל גם עבדים כנענים (ראה להלן הלכה ב), שאף על פי שאינם מחוייבים אלא בחלק מן המצוות, - נקראים הם בני ברית לפי שיש להם חלק בברית שבין נותן התורה ומקיימיה, ראה גיטין כג: ורש"י שם דיבור המתחיל אף שלוחכם בני ברית [וכן נראה בבבא קמא טו.]. ולעניין שליח העבד בגירושין, עיין פרק ו מהלכות גירושין הלכה ו. (10) שהכל נלמד מתרומה. בניגוד לדברי רב אשי בבבא מציעא שם, שרק בתרומה אין שליחות לגוי. (11) אף זה שם. (12) היינו, ה"אתם" הנאמר בתרומה. (13) בניגוד לדברי רב אשי (בבא מציעא שם לפי לשון שני) שישאל נעשה שליח לגוי.

- ב. עושה אדם שליח איש או אשה ¹⁴, ואפילו אשת איש ¹⁵. ואפילו עבד ¹⁶ ושפחה ¹⁷, הואיל והן בני דעת וישנן במקצת מצות, נעשין שלוחין למשא ומתן ¹⁸. אבל מי שאינו בני דעת, והן חרש שוטה וקטן - אינן נעשין שלוחין ¹⁹, ולא עושין שליח ²⁰. אחד הקטן ואחד הקטנה ²¹. לפיכך ²², השולח ²³ בנו קטן ²⁴ אצל החנווני ²⁵, ומדד לו באסר שמן, ונתן לו את האסר ²⁶, ואבד את השמן ואת האסר ²⁷ - החנווני חייב לשלם ²⁸; שלא שלחו אלא להודיעו ²⁹, ולא היה לו לשלח אלא עם בן דעת. וכן כל פיוצא פזה. ואם פרש ואמר: שלח לי עם הקטן - הרי זה פטור ³⁰.

(14) משנה בעירובין עט: שמזכה העירוב על ידי בתו ואשתו, וזיכוי זה הוא מטעם שליחות, הרי שאשה נעשית שליח (כסף משנה), וכן הוא בגיטין סב: שהאשה נעשית שליח לקבלת הגט, ובקידושין נב. אמרו שהאשה נעשית שליח לחברתה לקבל קידושה. (15) שאינה לגמרי ברשותה. עירובין שם במשנה שמזכה על ידי אשתו. וכן בגיטין כג: במשנה שבין הנשים המביאות גיטה - אף צרתה ויבימתה. (16) עבד כנעני. כן מפורש בגיטין כג: ש"העבד מקבל גט לחבירו מיד רבו של חבירו". (17) כנענית. כן מפורש בגיטין שם שהשפחה זוכה בשטר השחרור עבור העובר שלה. (18) זה מוסב על עבד ושפחה. שרק למשא ומתן נעשים שלוחים, אבל לגיטין וקידושין לא. לפי שאינם בתורת גיטין וקידושין (גיטין כג: ופרק ו מהלכות גירושין הלכה ו). (19) גיטין כג. במשנה, וההנמקה בגמרא שם. (20) גיטין סה. במשנה "שאין קטן עושה שליח". (21) גיטין שם במשנה, בקטנה שאינה עושה שליח להבאת הגט, ועל זה בא הסיכום: "שאין קטן עושה שליח". וכתב כן רבינו בכדי שלא לתת מקום לטעות, שקטנה שעדיפה מקטן, שהוא אין לו קניין חצר, והיא יש לה (פרק ד מהלכות זכייה ומתנה הלכה ט) - יש להם גם שליחות, ולפיכך השמיענו שאף הקטנה אינה בכלל שליחות (הרדב"ז). (22) כלומר, כשם שהדין הוא שאינו נעשה שליח אלא בר דעת - כמו כן היא דעת בני אדם, שאינם רוצים לעשות שליח אלא בר דעת. (23) בבא בתרא פז: במשנה, וכחכמים ולא כרבי יהודה. (24) תוספת פירוש

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי כ"ב תמוז - ספר קנין - הל' שלוחין ושותפין קמג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הוא⁵⁶, וְזֶה הַמוֹכֵר לוֹ סְרוֹסוֹר הוּא - יִחְזֹר הַחֶפֶץ
לְבַעֲלָיו⁵⁷, וְיִחְזְרוּ⁵⁸ עַל מִי שֶׁנָּתַן לוֹ רְשׁוּת לְמֹכֵר
בְּחֻמְשִׁים אוֹ שְׁרָצָה⁵⁹ בְּחֻמְשִׁים וְיִחְזֹר בּוֹ אַחֵר
שֶׁקָּנִיתִי⁶⁰.

(45) דין זה נלמד ממה שאמרו בכתובות צח. במשנה:
"אלמנה שהייתה כתובתה מאתיים ומכרה שווה מנה
במאתיים, או שווה מאתיים במנה, נתקבלה כתובתה".
כלומר: מכרה שווה מאתיים במנה היא הפסידה את עצמה
והרי זה כאילו קיבלה מאתיים ואם מכרה שווה מנה
במאתיים הכל לבעל המעות (ראה למעלה פרק א הלכה ה),
כלומר, ליורשים והרי קיבלה מהם מאתיים. וגם סרסור
שהוא שליח ומקבל שכר עבודתו, דומה הוא לאלמנה
המוכרת שהיא כשליחם של היורשים (עיין כתובות ק).
ושכרה אתה שגובה מהם כתובתה (כסף משנה). (46) ולא
שותף, וראה סמ"ע שם סעיף קטן א. (47) ראה להלן
הלכה ז. (48) כלומר, מכיוון שהוא שליח, חלים עליו כל
דיני השליחות, ואילו היה דינו כשותף היה יכול לומר לו:
לטובת העניין כיוונתי ומכרתי בזול ולא היה צריך לשלם
לו ההפסד, וכן הוא הדין אם מכר ביוקר היה צריך לקבל
חלקו בריווח (סמ"ע שם). (49) ולא הודיע ללוקח שהוא
שליח, ואם כן המקח קיים. כמבואר למעלה הלכה ד.
(50) כמו שכתב למעלה הלכה ד. (51) כמו שכתב למעלה
פרק א הלכה ה, וראה שם ההבדל בין דבר שיש לו מחיר
קבוע לבין דבר שאין לו מחיר קבוע. (52) ואינו מכחיש
דברי הסרסור שאומר שמכר, אלא שטוען שמכרו במאה
(כסף משנה וש"ך סימן קפה סעיף קטן ו). (53) שכיוון
שמורה במכר כנ"ל - אין כאן אלא תביעה כספית, שמגיע
לו מאה, וזה מודה בחמישים. ויש שהטעונו "שכיוון
שהזכיר לו, בשעה שמסר לו החפץ, סכום מעות - אינו
תובע הבגד אלא המעות" (רדב"ז). והראב"ד כתב: "אין
כאן שבועת התורה, לפי שראובן אינו תובע אלא בגדו,
ואינו יודע שנמכר, אלא מפי שמעון, ואינו טוען לא במנה
ולא בשום דבר מסויים אלא בגדו - הילכך יישבע הסרסור
שבועת היסט ויפטר". ובמשנה (שבועות מג). מפורש
כדברי רבינו, שהרי שם נאמר "המלווה על המשכון ואבד
המשכון - סלע הלוויתני עליו ושתיים היה שווה, והלה
אומר לא כי אלא סלע הלוויתני עליו וחמישה דינרים היה
שווה - חייב [שבועה]" וראה בנתיבות המשפט שם ובאבן
האזל. (54) שאז נחשב כופר הכל על התביעה של יתר
החמישים. והוא הדין אפילו אם לא נתן לו, אלא שאמר לו
"הילך" (כסף משנה). וראה בפרק א מהלכות טוען ונטען
הלכה ג. (55) בהתאם לדברי רבינו למעלה בהלכה ד,
שאם לא הודיע השליח ללוקח על שליחותו - המקח קיים,
והשליח אחראי למשלח בעד הנזקים שגרם על ידי השינוי
שלו. (56) ממשמעות הלשון נראה קצת, שאף השליח לא
אמר כלום, אלא הלוקח מעצמו ידע של מי החפץ, דינו
כאילו הודיעו השליח, ברם צריך שיידע שהחפץ הוא של
אותו המשלח ולא די שיידע שהוא סרסור מבלי לדעת מי
הוא משלחו, וראה בש"ך סימן קפה סעיף קטן ז. (57) כמו
למעלה בהלכה ד. אלא שכאן מחדש רבינו, שאף שהשליח
מכחיש שעבר על דברי המשלח, בטל המקח, והשליח אינו

לי על ידי שליח זה - חייב הוא להישבע שבועת היסט וכמו
שכתב הראב"ד (רדב"ז). (36) בבא מציעא נא. כרבי
יהודה.

ד. השליח³⁷ שִׁקְנָה או שִׁמְכָר, וְהוֹדִיעַ שֶׁהוּא שְׁלִיחַ
בְּדִבְרֵי זֶה לְפָלוּנִי, אָף עַל פִּי שִׁמְשִׁי³⁸ או שֶׁהִמְשִׁי³⁹,
וְנִמְצָא שֶׁעָבַר עַל דַּעַת הַמְּשַׁלֵּחַ - בָּטַל הַמִּקְח
וּמִחְזִיר. וְאִם⁴⁰ לֹא הוֹדִיעַ שֶׁהוּא שְׁלִיחַ - נִקְנָה
הַמִּקְח, וְיִהְיֶה הַדִּין בֵּינוּ וּבֵין זֶה שֶׁשָּׁלַח.

(37) ראה למעלה פרק א הלכות ב-ג. (38) כקונה.
(39) שמכר, ונתן לקונה לעשות משיכה. (40) בבבא בתרא
קסט: אמרו ששליח ששינה וקנה שלא באחריות אף על פי
שעיוות - המקח קיים (ראה למעלה פרק א הלכה ג)
ובכתובות ק. אמרו ששליח שטעה מקחו בטל (ולמעלה שם
הלכה ב). ומתוך סתירה זו בא רבינו לידי חילוק זה: אם
לא הודיע שהוא משלח - מקחו קיים. ואם הודיע - מקחו
בטל (כסף משנה, וראה למעלה פרק א).

ה. רְאוּבֵן⁴¹ שִׁקְנָה שְׂדֵה מִשְׁמַעוֹן, וְאָמַר לוֹ: לְלוֹי
קָנִיתִי אוֹתָהּ⁴², וְכָתַב שְׁטָר מִכָּר בְּשֵׁם לְוִי, וְיִחְזֹר
רְאוּבֵן וְאָמַר לְשִׁמְעוֹן: לְעֶצְמִי קָנִיתִיהָ, יִחְזֹר וְכָתַב
שְׁטָר מִכָּר בְּשֵׁמִי - אֵין כּוֹפִין אֶת הַמוֹכֵר לְכָתֹב לוֹ
שְׁטָר אַחֵר בְּשֵׁם רְאוּבֵן⁴³. וְאִם הִתְנָה עִמּוֹ בְּתַחֲלָה⁴⁴
וְאָמַר לוֹ: לְעֶצְמִי אֶקְנֶהּ, וְזֶה שֶׁאֶכְתֹּב שְׁטָר בְּשֵׁם
לְוִי, כְּדִי שֶׁלֹּא יֵדְעוּ בִּי שֶׁאֲנִי הוּא הַקּוֹנֶה - תָּרִי זֶה
כּוֹפֶה לְיִחְזֹר וּלְכָתֹב שְׁטָר אַחֵר בְּשֵׁמִי.

(41) בבא קמא קב: בברייתא ובגמרא שם קג. (42) וכוונתו
הייתה שלא ידעו שהוא הקונה, כדלהלן. (43) אלא צריך
לבקש מלוו, שעל שמו נכתב השטר, שיכתוב לו שטר
לראובן (שם קג). ולא יכול הקונה לטעון שהמוכר צריך היה
מיידי להעלות על דעתו שהקונה ורדאי קנה לעצמו, כי מי
זה יקנה שדה לאחרים. (44) בגמרא שם אמרו שאפילו אם
לא התנה עם המוכר, אלא לעדים בפני המוכר: "עוד שטר
אחד תכתוב לי על שדה זו" כופין את המוכר לכתוב לו
שטר אחר ואינו יכול לטעון כי היה סבור שלוי יכתוב לו
שטר זה, שהרי אמר לעדים בפניו. וצריך עיון למה השמיט
זאת רבינו, ועיין כסף משנה, לחם משנה ומשנה למלך.

ו. הַסְּרוֹסוֹר⁴⁵ - שְׁלִיחַ⁴⁶ הוּא, אֵלָּא שֶׁהוּא נוֹטֵל שְׂכָר
שְׁלִיחוֹתוֹ⁴⁷. לְפִיכָף⁴⁸, אִם שָׁנָה דַּעַת הַבַּעֲלִים -
מִשְׁלֵם מֶה שֶׁהִפְסִיד. כִּיצַד? רְאוּבֵן שֶׁנָּתַן חֶפֶץ
לְשִׁמְעוֹן הַסְּרוֹסוֹר, וְאָמַר לוֹ: מִכָּר לִי זֶה, וְאֵל תִּמְכֹּר
בְּפָחוֹת מִמָּאָה, וְהָלַף וּמְכָרוּ בְּחֻמְשִׁים⁴⁹ - מִשְׁלֵם⁵⁰
הַחֻמְשִׁים מִבֵּיתוֹ. מִכָּר בְּמֵאֵתִים - הִפֵּל לְרְאוּבֵן⁵¹.
וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזֶה. רְאוּבֵן אוֹמֵר: בְּמָאָה אֶמְרָתִי
לְךָ⁵², וְהַסְּרוֹסוֹר אוֹמֵר: בְּחֻמְשִׁים אֶמְרָתִי לִי, וְכֵן
בְּחֻמְשִׁים מְכָרְתִּי - נִשְׁפָּע הַסְּרוֹסוֹר שְׁבוּעַת הַתּוֹרָה,
שֶׁהִרִי הוֹדָה בְּמִקְצָת⁵³. וְאִם כָּבַד נָתַן לוֹ הַחֻמְשִׁים⁵⁴
- נִשְׁפָּע שְׁבוּעַת הַסֵּת שֶׁעָשָׂה שְׁלִיחוֹתוֹ, וְזוֹכָה
הַלּוּקָח⁵⁵. וְאִם יָדַע הַלּוּקָח שֶׁחֶפֶץ זֶה שֶׁל רְאוּבֵן

72) [בלוקח כלים מן האומן על מנת לבקרו (פרק ד מהלכות מכירה הלכה יד) הביא רבינו שאינו חייב אלא אם היו דמי הכלי קצובים והיה הכלי חביב על הלוקח (מקורו מהגמרא בנדרים לא: ובבא בתרא פח.) לפי שהחוב הוא מטעם "לוקח", כמו שכתב רבינו שם: "מעט שהגביהו נעשה ברשותו" ואם לא נתקיימו התנאים הנ"ל - לא קנה. אבל בלוקח כלים לשגרן לבית חמיו לא נזכר בגמרא שאינו חייב אלא באופנים הנ"ל, לפי שחובו אינו מטעם לוקח אלא מטעם סרסור, ומכיוון שהוא נהנה ומתפאר בכלי - דינו כשואל ולא רק כשומר שכר (ראה למעלה הלכה ז). ולפיכך העתיק רבינו הלכה זו כאן בדיני סרסור ולא בהלכות מכירה, ראה אבן האזל בהלכות מכירה שם]. (73) אחרי שלא קבלו ממנו ודעתו להחזיר, הריהו כשואל אחרי ימי השאלה (פרק ג מהלכות שאלה ופיקדון הלכה ב). (74) מאונסים. אבל עדיין דינו כשומר שכר להתחייב בגניבה ואבידה, שהרי נהנה והתפאר בכלי זה בבית חמיו וזהו שכרו. וכן מפורש בברייתא שם, ושם: "בחזירה פטור מפני שהוא כנושא שכר" (כסף משנה והגהות מיימוני). (75) נדרים שם ובבא מציעא שם. (76) שאצלו גם החזרה היא כהליכה. שהרי אם יודמנו לו קונים בדרך - ימכור להם (גמרא שם). (77) [גם כאן לא נזכר בגמרא שצריך שיהיו דמיו קצובים ושיהא חביב על הלוקח, לפי שגם כאן אין חיובו מטעם לוקח, אלא מטעם סרסור ומכיוון שאין שכרו קצוב מהמשלח אלא מרוויח מהכלי עצמו כפי הנראה בעיניו - דינו כשואל, ואינו דומה לסרסור שלמעלה (הלכה ר"ז) שמקבל שכר קצוב מהמשלח ואינו אלא שומר שכר בלבד].

ט. כל שליח⁷⁸ שטען שארעו אנס פלוני והפסיד כף וכן - הרי זה נשבע שבועת השומרים⁷⁹ על טענתו, ויפטר. ואם היה האנס במקום שאפשר⁸⁰ להביא עליו עדים, או דבר שהוא גלוי⁸¹ וידוע, שהרי ימצא עדים - הרי זה צריך להביא ראיה על טענתו; ואם לא הביא עדים - אינו נאמן, ומשלם⁸². מעשה⁸³ באחד שאמר לשלוחו: קנה לי⁸⁴ ארבע מאות גרבי יין ממעות שהיו לי בידו⁸⁵, וקנה לו, ונמצאו חמין - אמרו חכמים: מנן גדול פזה שהחמין, קול יש לו⁸⁶; הואיל ואפשר להביא ראיה - יביא ראיה שלא היה חמין חמין בשעה שלקח ויפטר, ואם לא יביא ראיה - ישלם⁸⁷. וכן פל פיוצא פזה מדברים שהראיה מצויה בהן. אבל דבר הנעלם, שאין ראיתו מצויה - ישבע עליו. וכן הדין בכל טענה שטען השתף⁸⁸ וכיוצא בזה⁸⁹. וכן הדין בטענת השומרים: אם הראיה יכולה להיות - או יביא ראיה על טענתו או ישלם, כמו שיתבאר⁹⁰.

(78) ברייתא בבבא מציעא פג. בשם איסי בן יהודה, ושם פסק רבא כאסי, במעשה שהיה עם שליח שארעו אונס. (79) היינו, שכולל אף שבועות שלא שלח בהן יד ושלא פשע (סמ"ע סימן קפז סעיף קטן א). (80) ששכחים שם עוברים ושבים. (81) כמו המעשה שהובא להלן. (82) כדעת

יכול לשמש כעד נגדו, מאחר שהוא מחוייב שבועה ועד הנשבע אינו עד, כמו שמביא רבינו למעלה פרק א הלכה ז. והראב"ד כתב שאין צריך להחזיר, כי יכול לטעון שהמוכר והסרסור עשו עליו קנוניא, ולדעת רבינו מסתלק חשש זה על ידי החרם שמטיל הלוקח, ועיין באר הגולה שם אות י. (58) ורק חרם, אבל להשביעו שבועת היסת אינו יכול, אחרי שהוא טוען שמא, ואין מטילים שבועת היסת אלא בטענת וודאי (פרק א מהלכות טוען ונטען הלכה ז). אך יש להבין מדוע אין מצרפים טענת הברי של השליח לטענת השמא של הלוקח, לחייב את המוכר בשבועה, כמו שמצרפים טענת הבעל-חוב לטענת שמא של המשלח למעלה פרק א הלכה ז. (59) כלומר: לא אמר לשליח למכור בחמישים, אלא כשזה מכר בחמישים ומסר את התמורה למשלח - נתרצה. (60) זה לשון החרם של הלוקח, שאם לא כן, היה צריך לומר "שקנה".

1 ז. כל סרסור שהודיע⁶¹ ללוקח שחפץ זה או קרקע זה של ראובן, ואחר שקנה הלוקח אמר ראובן: 2 אני רוצה למכור בדמים אלו - מחזיר הלוקח; 3 שהרי לא פסק לו דמים ואמר לו: מכר לך בקף 4 וכן⁶². [פ"ל⁶³] סרסור⁶⁴ שאבד החפץ מידו⁶⁵ או נגנב 5 או נשבר⁶⁶ - חייב⁶⁷ לשלם, מפני שהוא נושא שכר. 6

(61) ודווקא שהודיע השליח בעת המכירה שהחפץ של פלוני המשלח, ולא מספיקה לעניין זה הידיעה שיש ללוקח (משנה למלך). (62) וכיוון שלא אמר לו כלום על המחיר, הרי זה כאילו אמר לו לחזור ולשאל על המחיר בעת המכר, והלוקח שידע מזה, חייב היה להעלות על דעתו אפשרות זו. (63) בדפוס רומי: "וכן". ותיקן הכסף-משנה לפי ספרים מדויקים "כל", ובכתב-יד תימן: "וכל", וכן הוא במגדל עוז. (64) בבא בתרא פז. במשנה, ולפי פירוש הריב"ם בתוספות שם דיבור המתחיל נשברה. (65) בעודו בידו קודם שמכר. וראה שולחן-ערוך, חושן משפט סימן קפה סעיף ז, וסמ"ע שם סעיף קטן יח. (66) על ידי אי זהירותו של הסרסור, שדינו כגניבה ואבידה (הגהות מיימוני אות ג בשם הריב"ם). ובשולחן ערוך שם נשמטו המלים "או נשבר". (67) כדין נושא שכר, שחייב בגניבה ואבידה.

7 ח. הלוקח כלים מבית האמן⁶⁹ לשגרן לבית 8 חמיו⁷⁰, ואמר לו: אם מקבלין אותן ממני - אני אתן 9 לך את דמיהם, ואם לאו - אתן שכר מועט⁷¹, 10 ונאנסו בהליכה - הרי זה חייב לשלם⁷²; ואם נאנסו 11 בחזרה⁷³ - פטור⁷⁴. נטלן⁷⁵ על מנת למכרן לאחרים, 12 ואמר לו: אם ימכרו במקום פלוני או עד זמן פלוני 13 - אתן לך דמים כף וכן, ואם לא ימכרו - אחזירם 14 לך, ונאנסו, בין בהליכה בין בחזרה⁷⁶ - חייב 15 לשלם⁷⁷.

(68) נדרים לא: ובבא מציעא פא. (69) בעל מלאכה. (70) כמתנה לארוסתו. (71) והיינו, תמורת ההנאה שהיה למשגר בהתפארות זו שגילה נכונות להעניק מתנות (בבא מציעא שם ורש"י שם דיבור המתחיל לפי טובת הנאה).

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי כ"ב תמוז - ספר קנין - הל' שלוחין ושותפין קמה

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

משא ומתן, כשיש לנתבע טענות מסוימות, אבל אינו כופר בעיקר הדבר, ראה למעלה בהערה הקודמת. וראה עוד להלן הלכה ה, שאף בגביית החוב צריך הרשאה. (7) דוקא להוציא מיד חבירו, אבל האומר לשלוחו צא ומכור לי קרקע או מטלטלין, או קנה לי - אין צריך קנין - אלא באמירה בלבד (למעלה פרק א, הלכה א, וראה בש"ך חו"מ סימן קכב ס"ק יב). (8) כן בגמרא (ב"ק שם): "לא כתבינן אורכתא (=הרשאה) אמטלטלי דכפריה - אבל לא כפריה - כתבינן". אבל נראה שהעיקר הוא הקנין (ראה להלן), ואילו הכתיבה אינה אלא לראיה, ובמקום שאין צורך בראיה, אין צורך בכתיבה, וכן נראה במעשה דרב פפא (ב"ק קד): שם הוזכר הקנין ולא הוזכרה הכתיבה. (9) תרגום עברי של המלה הארמית: "אורכתא" שבגמרא שם. ופירושה בשתי הלשונות: שלטון, שהמשלח משליט את השליח על הפקדון ומקנהו לו. (10) בקנין סודר, ורק במעות צריך 'קנין אגב' (להלן הלכה ז). ומקור קנין זה במעשה דרב פפא (ב"ק שם), שהקנה לשליח את הממון בקנין גמור (ש"ך שם ס"ק יג). (11) היינו, בכתב הרשאה. ראה להלן. (12) היינו, לשון שיש בה משום הקנאה גמורה. (13) כלומר, שלא כתב לו דון וזכה והוצא לעצמך (כסף-משנה). שם ע. מימרא שניה של נהרדעי. (14) ה'טור' (חושן-משפט סימן קכב) כתב הטעם, "משום שיש לו לחוש שמא ביטל המשלח את השליחות או מת [המלוה], שאילו מת או ביטל השליחות קודם שיתן לשליח, ונתן אח"כ לשליח ונאבד - חייב באחריותו, אע"פ שלא ידע שמת המשלח או ביטל השליחות". ומכיון שרבינו העתיק דברי הגמרא כלשונם ולא ביארם, נראה שגם בלי חשש אחר, רשאי הנפקד לסרב מלדון עם זה שאין לו הרשאה, בטענה, כי: הראשון נוח לי, והשני קשה ממנו. (15) "דון וזכה והוצא לעצמך" כנ"ל, ויש מקום לטעות כי הקנה לו בלבד, והרי הוא כשותף למחצה, כדעה אחת בגמרא (ב"ק ע.). (16) כמסקנת הגמרא שם: "והלכתא, שליח שוויה". (17) זוהי תוצאה מזה שאנו אומרים שהוא שליח ולא שותף. (18) שם, מדברי רב אשי.

ב. הקנה¹⁹ לזה שהרשה שלישי או רביע²⁰ מה שיש לו פיד חבירו - הרי זה עושה דין על הפל²¹; הואיל ודן על חלקו, והרי הוא בעל דינו בחלקו - דן על הכל.¹⁶

19 בבא-קמא שם, מימרא של אביי. (20) כן הוא בגמרא שם, וכתב הראב"ד "דוקא שלישי או רביע, אבל אם אמר לו מאה דינרים ממה שיש לי ביד פלוני יהיו שלך, לא ידון אלא על המאה". (21) וכן הוא להלן הלכה ג, בשותף שיש לו הרשאה - שיכול לדון על הכל.

ג. אחר²² מן האחין שלא חלקו או מן השתפין שבא לתבע - תובע על הפל; הואיל ויש לו חלק בזה הממון - אין צריך הרשאה משאר שתפין. ואין השתף האחר יכול לומר לשתפו שדן; אלו הייתי אני שם, הייתי תובע טענות אחרות ומחייב בעל דיני; שהרי אומר לו: למָה לא באת לתבע גם

הר"ח והרי"ף שם. (83) שם. (84) בכתב-יד תימן ובדפוס רומי: לו. וכן הוא בשולחן ערוך סימן קפז סעיף ב. (85) כתב כן מפני הבבא להלן: "אבל דבר הנעלם - יישבע עליו" ואם לא נתן בידו מעות אינו נשבע, שהרי כלל בידינו: "כל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין" (שבועות מד): כלומר נשבעין לפטור ולא ליטול. (86) כלומר, שהדברים מקבלים פרסום, וידוע הדבר ברבים מתי ואיך ואצל מי קרה מאורע זה, של חימוץ יין בכמות גדולה כזאת. (87) שהמשלח יכול לטעון, שהשליח קנה יין חמוץ במחיר מוזל, אחרת הרי קל בידו להוכיח את ההיפך. (88) [ראה להלן פרק ט הלכה א, שתקנת חכמים היא שמשביעין את השותף בטענת ספק. וסובר רבינו שבכל השבועות נוהג דין זה של איסי בן יהודה ואף בשבועה דרבנן]. (89) [האריסין והאפוטרופין וכו'] להלן פרק ט הלכה א. אין הדברים מובנים, שהרי כל עיקר ההלכה של איסי בן יהודה נאמרה בשבועת השומרים ונלמדה ממה שאמרה תורה (שמות כב, ט'): "אין רואה שבועת ה' תהיה בין שניהם" - שאם יש רואה יביא רואה ויפטור (בבא מציעא שם). אבל בעל הנתובות (סימן קפז) כתב שהחידוש הוא באופן שאין דין שבועה מן התורה, כגון, שמפקיד טוען ברי ויש לנפקד מיגו שאז אין נשבעין מדאורייתא. (90) פרק ג מהלכות שכירות הלכה א.

פרק שלישי

(1) כלל בו רבינו כל דיני הרשאה.

א. מי² שהיתה לו קרקע³ תחת יד אחר, או שהיו לו מטלטלין⁴ פקדון⁵, ורצה לעשות שליח לדון⁶ עם זה ולהוציא⁷ הקרקע או הפקדון מתחת ידו - הרי זה פותח⁸ לו הרשאה⁹. וצריך לקנות מידו¹⁰ שהרשאו. ואומר¹¹ לו: דון וזכה והוצא לעצמך. וכיצא¹² בענינים אלו. ואם לא כתב לו¹³ - אינו יכול לדון עמו, מפני שהוא אומר לו: אין אתה בעל דיני¹⁴. ואף על פי שכתב לו פן¹⁵ - אינו אלא שליח¹⁶, וכל מה שיזכה בו - הרי הוא משלחו¹⁷. וכל ההוצאות¹⁸ שיוציא השליח על דין זה שהרשה - הרי המשלח חייב בהן; שפך פותבין¹² בהרשאה: כל שתוציא בדין זה - עלי לשלמו.

(2) בבא-קמא ע. וקד: (3) ראה בשולחן-ערוך סימן קכג סעיף א, שבקרקע יכול לכתוב הרשאה אפילו אם כפר בה השני, וכן נראה מדברי רבינו להלן הלכה ו, שכתב שבמטלטלין או במעות אינו יכול לכתוב הרשאה אם כפר בו - הרי שבקרקע אין הדין כן, עיי"ש ועיין עוד בסוף הלכה ז. [נשכל טעמה של הלכה זו הוא משום שנראה כמשקר, ובקרקע אין זה נראה כשקר, לפי שהדבר ידוע ומפורסם שקרקע זו שלו, ועיין רדב"ז להלן הלכה ו]. אבל מעות אינו יכול להקנות אלא ב'קנין אגב' (להלן הלכה ז). (5) אם לא כפר בו הנפקד, ובכלל זה גזילה כשלא כפר בה הנגזל. וכלשון השני של נהרדעי (בבא-קמא שם), ולא בא למעט אלא מלוה, שאינו יכול להקנותה בשום פנים, כדלהלן הלכה ז (לחם-משנה ורדב"ז). (6) לנהל

אבל איכא פירא וכו'". וכן הביא המאירי, וכ"ה בכ"י מינכן שם (שם בהערות). "שכל שיש שם פירות, הואיל ויכול לדון על הפירות, שהם שלו לגמרי - דן על העיקר" (מאירי שם, בשם "יש פוסקים"). (29) לדעת המאירי הנ"ל, אע"פ שלמעשה אין לו דין ודברים על הפירות - כיון שיכול לדון עליהם, דן הוא על העיקר. (30) ולפיכך הוא עדיף משותף, שלמעלה בהלכה ג.

ה. מ"י³¹ שֶהֵיָה לוֹ בֵּיד חֲבֵירוֹ פִּקְדוֹן אוֹ מְלוֹה, בֵּין בְּמַטְלָטְלִין בֵּין מְעוֹת³², וְעָשָׂה שְׁלִיחַ בְּעֵדִים³³ לְהַבְיָאָן לוֹ - הָרְשוּת בֵּיד זֶה שֶׁהֵם אֶצְלוֹ; אִם רָצָה לָתֵן - נִפְטָר, וְאִינוֹ חַיֵּב בְּאַחֲרֵיוֹתָיו, שֶׁהָיָה נִתֵּן לְשִׁלּוּחוֹ; וְאִם לֹא רָצָה לָתֵן - אִינוֹ נֹתֵן, שְׂאִין זֶה בְּעַל דִּינָיו³⁴ עַד שֶׁיָּבֹא בְּהִרְשָׁאָה עַל הַפִּקְדוֹן³⁵. וְכָל הַבָּא בְּהִרְשָׁאָה - הָיָה הוּא בְּכָלל הַנֶּאֱמָר בָּהֵן: וְאֲשֶׁר לֹא טוֹב עָשָׂה בְּתוֹךְ עַמּוּי³⁷.

(31) בבא-קמא קד. כרב חסדא ורב יוחנן ורבי אלעזר, ולא כרבה. וכן פסק הר"ף. (32) שרק לענין הרשאה, שהיא בקנין - יש הבדל בין פקדון של מטלטלין לבין פקדון של מעות (למעלה הלכה א, ולהלן הלכה ז). וכן בין פקדון לבין מלוה (שם ושם). אבל בשליחות לחוד - אין הבדל ביניהם. וראה להלן הערה לד. (33) המדובר כאן כשלא אמר המפקיד או המלוה לנפקד או ללוה ששלח לו חובו על-ידי שליח זה, ולפיכך צריך שיעשה השליח בעדים, שמכיון שהטריח להביא עדים - ודאי קיבל אחריות הכסף עליו משבא ליד שלוחו (גמרא בבא-קמא שם), אבל אם אמר לנפקד או ללוה שלח לי על-ידי שליח זה - משבא ליד שליח זה, פטור הנפקד או הלוה מאחריות. ראה פ"ג מהלכות שאלה ופקדון הלכה א, ובלחם-משנה. (34) מקורו מהא דבבא-קמא ע. שאפילו אם כתב לו הרשאה - אם לא כתב לו "דון וזכה והוצא לעצמך" - יכול לומר לו: אין אתה בעל דיני. ראה למעלה הלכה א. (35) אבל על המלוה אינו יכול לכתוב הרשאה, כדלהלן הלכה ז (כסף-משנה). (36) שבועות לא. מימרא של רב. (37) [רש"י שם פירש: "שהוא מתעבר על ריב לא לו, ושמה הראשון נוח לו ונוח לפשרה, יותר מזה שאינו יכול לעשות פשרה בממון אחרים". ולפי"ז לעולם אסור. וכן נראה מדברי רבינו. אבל הראב"ד כתב: "דוקא כשהוא עם בעל דינו בעיר אחת - אבל אם היה בעל דינו בעיר אחרת, מציל ממון חבירו הוי". ונראה שלמד כן מתוך אותו הפסוק עצמו "ואשר לא טוב עשה בתוך עמיו" - דוקא בתוך עמיו, כלומר אם הוא באותה העיר].

ו. התובע³⁸ חֲבֵירוֹ בֵּידֵין בְּמַטְלָטְלִין אוֹ בְּמְעוֹת שֶׁהִפְקִיד אֶצְלוֹ, וְכִפְרָו³⁹ בוֹ - אִינוֹ יוֹכֵל לִכְתֹּב הִרְשָׁאָה עָלָיו, שֶׁנִּמְצָא זֶה בְּמִשְׁקָר⁴⁰; שֶׁהוּא אֹמֵר לוֹ: הִרְשִׁיתִּיךָ לְטַל מִה שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיַד פְּלוֹנִי, וְכִכָּר אֲמִיר פְּלוֹנִי שְׂאִין לוֹ אֶצְלוֹ פְּלוֹם. וְכֵן מִי שֶׁנִּתְחַיֵּב לוֹ חֲבֵירוֹ שְׁבוּעָה - אִינוֹ יוֹכֵל לְהִרְשׁוֹת אֶתְרָ עָלָיו לְהַשְׁבִּיעוֹ; שְׂאִין שָׁם דָּבָר שִׁנְיָנָה לוֹ, וְאִין אֲדָם

1 אֶתָּה? לְפִיכָךְ, אִם הָיָה²³ בְּמִדְיָה אַחֶרֶת - יֵשׁ לוֹ
2 לְחֹזֵר עַל בְּעַל הַדִּין וְלִדְוֹן עִמּוֹ, וְלֹמַר לוֹ: אֲנִי אֵינִי
3 מוֹדָה בְּכָל מַה שֶׁטָּעַן שְׂתָף שְׁלִי. לְפִיכָךְ יֵשׁ²⁴ לְנִתְבַּע
4 לְעֵקֶב וְלֹמַר לָזֶה: אוֹ דִין עִמִּי בְּחִלְקָךְ, אוֹ הִבֵּא
5 הִרְשָׁאָה; שֶׁהָיָה מְמוֹן שְׁנֵיכֶם בְּיָדִי, וְשְׁנֵיכֶם בְּעָלִי
6 דִּינִי, וְלִמְחֹר יָבֹא אֶתִּיךְ אוֹ שְׂתָפְךָ וְיִתְבַּע גַּם הוּא.

(22) בכתובות צד. "אמר רב הונא, הני תרי אחי ותרי שותפי דאית להו דינא בהדי חד, ואזל חד מינייהו בהדיה לדינא, לא מצי אידך למימר ליה: את לא בעל דברים ידידי את, אלא שליחותיה עבד". ולבסוף מסיק, שאין הדברים אמורים אלא כשהאח או השותף השני נמצא בעיר, אבל אם אינו בעיר יכול לטעון: אילו הייתי שם הייתי טוען טענות יותר טובות, ושלשה פירושים לדבר: רש"י והמאירי והרי"ד מפרשים שה"אידך" הזה הוא השותף השני, והוא בא לטעון לבעל דין שידון עמו שוב הפעם על חלק שלו. ועל זה אמרו שאם הוא בעיר, שהיה יכול לבוא, אינו יכול לטעון כן. ואם אינו בעיר, יכול לטעון כן. הר"ן מפרש שה"אידך" הזה הוא בעל הדין שטוען לשותף הזה שלפנינו, ועל זה אמרו שאם היה השותף השני בעיר, שיכול לבוא, אין הבע"ד יכול לטעון לשותף שלפנינו לאו בעל דברים ידידי את, ואם השותף השני אינו בעיר, יכול הבע"ד לטעון כן. ורבינו והרא"ש (בכתובות פ"י סימן יב) מפרשים בצד אחד כרש"י שה"אידך" הזה הוא השותף השני, ובצד שני כהר"ן שהוא טוען לשותף הזה שלפנינו. ועל זה אמרו שאם היה השותף השני בעיר, שיכול לבוא, אינו יכול לטעון לשותף שלפנינו: לאו בעל דברים ידידי את. ואם לא היה בעיר, יכול לטעון כן. ובכסף-משנה הביא הר"ן את דברי רבינו, וצ"ע. ועיין לחם-משנה. (23) לדברי רש"י, מפורש כן בגמרא. אבל לדברי רבינו, זה נלמד ממה שאמרו שהשותף השני (כשלא היה בעיר) יכול לטעון לשותף שלפנינו: לאו בעל דברים ידידי את, ואילו הייתי בעיר הייתי טוען טענות טובות יותר - שיכול לחזור לבעל-דין לדון עמו שוב הפעם, על חלקו. (24) לדברי הר"ן, מפורש כן בגמרא. אבל לדברי רבינו זה נלמד ממה שאמרנו שהשותף השני יכול לחזור לבעל-דין לדון עמו שוב הפעם, ואם כן יכול הבע"ד לסרב לכתחילה לדון עם השותף הזה. והרא"ש (שם) חולק על הלכה זו, וכתב שאין הבע"ד יכול לעכב, דמה איכפת לו שידון עמו על הכל, שאם יזכה בדין נגדו יפטר עכ"פ מחלקו.

7 ד. הַבְּעַל²⁵ בְּנִכְסֵי אִשְׁתּוֹ²⁶ - צָרִיךְ הִרְשָׁאָה²⁷. וְאִם
8 יֵשׁ פְּרוֹת²⁸ בְּקִרְקָע - מִתּוֹךְ שְׁנֵי לְדוֹנֵן²⁹ עַל הַפְּרוֹת,
9 שֶׁהָיָה הֵן שְׁלוֹ, דָּן עַל הָעֵקֶר, וְאִין צָרִיךְ הִרְשָׁאָה
10 מֵאִשְׁתּוֹ; שְׂאִם אִין לוֹ קִרְקָע - אִין לוֹ פְּרוֹת³⁰.

(25) גיטין מח: מימרא של אביי. (26) היינו נכסי מלוג, וראה שו"ע סימן קכב סעיף ח. (27) שקנין פירות, שיש לו לבעל, אינו כקנין הגוף (רש"י שם). (28) בגמרא שם אמרו: "ולא אמרינן אלא דלא נחית אפירי, אבל נחית אפירי - מיגו דמשתעי דינא אפירי, משתעי דינא אגופא" ופירש רש"י, דלא נחית לפירא - שאין לו טענה עם אותו האיש בפירות כלל, אבל רבינו גרס: "ולא אמרן אלא דליכא פירא,

1 מִרְשָׁה עַל תְּבִיעֵת דְּבָרִים, שְׂאִין הַדְּבָרִים נִקְנִין אֶלָּא
2 עַל תְּבִיעֵת הַמִּמּוֹן⁴¹.

ז. מִי שֶׁהָיוּ לוֹ מַעוֹת פִּקְדוֹן בֵּיד אַחֵר, וּרְצָה
לְהַרְשׁוֹת שְׁלִיחַ לְהִבְיֹאן - אֵין הַקִּנְיָן⁴² מִקְדוֹ מוֹעִיל
בָּהּ, שָׁאִין הַמִּטְבַּע נִקְנָה בְּחִלְפִין⁴³. אֲלָא מִיַּצֵּד
עוֹשֶׂה⁴⁴? נוֹתֵן לוֹ קֶרְקַע כָּל שְׁהוּא⁴⁵, וּמִקְנָה לוֹ
הַמַּעוֹת עַל גִּבָּה כְּדִי לְהוֹצִיאֵן בְּהַרְשָׁאָה זוֹ, וְהוֹלֵךְ
וְדָן עִמּוֹ וּמוֹצִיאֵן. הֵיתָה לוֹ מְלוּה בֵּיד אַחֵר - אֵינוֹ
יָכוֹל לְכַתֵּב הַרְשָׁאָה עָלֶיהָ⁴⁶, וְאִפְלוּ הִיא הַחוֹב
בְּשִׁטָּר; מִפְּנֵי שֶׁהַמְלוּה לְהוֹצָאָה נִתְּנָה, וְאֵין אָדָם
מִקְנָה לְחַבְרוֹ דְּבָר שְׁאֵינוֹ בְּעוֹלָם. וְאֵין לוֹ דְּרָךְ
שְׂיִקְנָה אָדָם חוֹב בָּה אֲלָא בְּמַעֲמַד שְׁלִשְׁתָּן⁴⁷, וְהוּא
דְּבָר שְׁאֵין לוֹ טַעַם, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ⁴⁸, אוֹ בְּהַקְנַת שִׁטָּר
הַחוֹב עֲצָמוֹ בְּכַתִּיבָה וּמִסִּירָה⁴⁹, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִקְנָה
הַשְׁעָבוֹד בּוֹ. זֶהוּ הַדִּין שִׁירָאָה לִי מִן הַגִּמְרָא. אֲבָל
הַגְּאוֹנִים תִּקְנוּ שְׁכוֹתְבִין הַרְשָׁאָה אִף עַל הַמְלוּה, כְּדִי
שְׁלֹא יִטַּל כָּל אֶחָד מִמּוֹן חִבְרוֹ וְלֵלֶךְ לוֹ לְמַדִּינָה
אַחֶרָת. וְעוֹד תִּקְנוּ, שְׁאֵם הַרְשָׁהוּ לִטַּל מַעוֹת שִׁישׁ
לוֹ בֵּיד חִבְרוֹ⁵⁰ אוֹ לְחַבֵּעַ מִמֶּנּוּ הַלְוָאָה, וְלֹא הֵיתָה
לְמִקְנָה קֶרְקַע - מִקְנָהוּ אַרְבַּע אַמּוֹת מִחֻלְקוֹ שֶׁבְּאַרְצֵן
יִשְׂרָאֵל, וּמִקְנָה לוֹ הַמַּעוֹת עַל גִּבָּן⁵¹. וּדְבָרִים אֱלוֹ⁵²
דְּבָרִים קָלִים הֵן עַד מֵאֹד וַרְעוּעִים. שָׂדֶה, מִי יֹאמְרוּ⁵³
שִׁישׁ לוֹ חֵלֶק בְּאַרְצֵן יִשְׂרָאֵל?⁵⁴ וְאִפְלוּ הוּא רְאוּי,
אֵינוֹ בְּרִשְׁתוֹ⁵⁵. וְהַגְּאוֹנִים עֲצָמָן שִׁתְקִינוּ תִּקְנָה זוֹ
אֲמָרוּ, שְׁאֵין אוּמְרִין: יִקַּב הַדִּין אֶת הָהָר, וְאֵינָהּ
אֲלָא כְּדִי לֵאמֹר עַל הַנִּתְבָּע. אִם רָצָה לְדוֹן וּלְתַן
בְּהַרְשָׁאָה זוֹ - נִפְטָר. וְלָמָּה יִפְטָר? שְׁאֵין זֶה הַבָּא
בְּהַרְשָׁאָה זוֹ הִרְעוּעָה פְּחוֹת מִשְׁלִיחַ שִׁעֲשָׂהוּ
בְּעֵדִים⁵⁶. אֲבָל אִם לֹא יִרְצָה הַנִּתְבָּע לְדוֹן עִמּוֹ - אֵין
כּוֹפִין לְתַן לוֹ וְלֹא לְהַשְׁבֵּעַ עַד שֶׁיָּכּוּד בַּעַל דִּינוֹ.
וְכֵן⁵⁷ הוּרוּ, שְׁאֵם הֵיתָה לוֹ מְלוּה אֲצֹל חִבְרוֹ, בֵּין
בְּשִׁטָּר בֵּין בְּעַדֵי קִנְיָן, אִף עַל פִּי שִׁכְפָּר בָּה בְּבִית
דִּין - כּוֹתְבִין עָלָיו הַרְשָׁאָה⁵⁸, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּפִירַת
שְׁעָבוֹד קֶרְקַע⁵⁹; אֲבָל אִם מְלוּה עַל פֶּה הִיא שִׁכְפָּר
בָּה - לֹא תִקְנוּ שִׁיכְתּוֹב עָלֶיהָ הַרְשָׁאָה⁶⁰.

(42) כלומר, קנין סודר. (43) כן הוא בבבא-מציעא מו. בפקדון שכפר בו, שמן הדין אינו יכול להקנות לו, היו

(66) כן כתבו הגאונים (כסף-משנה בשם 'נמוקי יוסף'

פרק רביעי

(1) ביאר בו רבינו דיני שותפות והיאך הם משתתפים, וכיצד הם חולקים.

- 20 א. כְּשִׁירְצוֹ הַשְּׁתִּפִּין לְהַשְׁתַּתֵּף - בְּמָה יִקְנֶה כָּל אֶחָד
- 21 מֵהֶן מִמּוֹן² חֲבֵרוֹ לְהַשְׁתַּתֵּף בּוֹ?³ אִם בְּמַעוֹת
- 22 נִשְׁתַּתְּפוּ - וַיָּבִיאוּ זֶה מַעוֹתָיו וַיָּבִיאוּ זֶה מַעוֹתָיו, וַיִּטְלוּ
- 23 אוֹתָן לְכִיס אֶחָד, וַיִּגְבְּיָהוּ⁴ אֶת הַכִּיס שְׁנֵיהֶם⁵. אָבֵל
- 24 אִם כְּתָבוּ שְׁטָר⁶ וַהֲעִידוּ עֲדִים, אָף עַל פִּי שְׁקָנוּ מִיָּד
- 25 שְׁנֵיהֶם שֵׁבִיאוּ זֶה מֵאָה וְזֶה מֵאָה וַיִּשְׁתַּתְּפוּ בָּהֶן -
- 26 לֹא קָנוּ, וְעַדִּין לֹא נַעֲשׂוּ שְׁתִּפִּין, שְׁאִין הַמִּטְבֵּעַ נִקְנָה
- 27 בְּחִלְפִין⁷. לְפִיכָּךְ, אִם נִשְׁתַּתְּפוּ בְּשֵׂאֵר הַמִּטְלָטְלִין -
- 28 כִּיִּין שְׁקָנוּ⁸ מִיָּד שֵׁבִיאוּ⁹ זֶה חֲבִיתוֹ שֶׁל יוֹן וְזֶה כֶּדֶר
- 29 שֶׁל דָּבִשׁ וַהֲרִי נִשְׁתַּתְּפוּ בָּהֶן¹⁰, נַעֲשׂוּ שְׁתִּפִּין בָּהֶן.
- 30 וְכֵן אִם עָרְבוּ פְּרוֹתֵיהֶן¹¹, אוֹ שִׁשְׁכָרוּ מְקוֹם בְּשִׁתְּפוֹת
- 31 וַהֲנִיחַ זֶה כֶּדֶר וְזֶה חֲבִיתוֹ שֶׁנִּשְׁתַּתְּפוּ בָּהֶן - הָרִי אֵלָיו
- 32 שְׁתִּפִּין¹². כָּלָלוּ שֶׁל דָּבָר: כָּל הַדְּרָכִים שְׁקוּנָה
- 33 הַלּוֹקָח, בְּאוֹתָן הַדְּרָכִים עֲצָמָן קוֹנִין הַשְּׁתִּפִּין זֶה מֵאָה
- 34 הַמִּמּוֹן הַמִּטָּל בִּינֵיהֶם לְהַשְׁתַּתֵּף בּוֹ.

(2) רכוש, כולל כסף ומטלטלין. (3) שאין השותפות נקנית בדיבור גרידא (חושן-משפט סימן קעו סעיף א). וצריך לקנות גוף הממון, אבל עם עשה קנין שישתתפו - אין זה אלא כדברים בעלמא (למעלה פ"ה מהלכות מכירה, הלכה יד). (4) בבא-בבא פו. שכיס נקנה בהגבהה, וראה למעלה פ"ג מהלכות מכירה הלכה א, ולהלן הערה י. (5) יש אומרים, שכיס אחד לאו דוקא, והוא-הדין אם כל אחד מגביה כיסו של השני (כסף-משנה). וראה בחושן-משפט שם, ובביאור הגר"א שם ס"ק ד. (6) ומטלטלין אינם נקנים בשטר (בבא-קמא עט:). (7) בבא-מציעא מז. ולמעלה פ"ו מהלכות מכירה, הלכה א. (8) שם מד. במשנה, שמטלטלין נקנים בחליפין. וכ"ה בקידושין כח. במשנה. (9) אף שעדיין לא הביא, שחליפין קונים בכל מקום. (10) כלומר, כל אחד מהם קנה חלק חבירו לשותפות, ולא שהחליפו של זה בזה ושל זה בזה. (11) הכסף-משנה מקשה: מה קנייה יש בעירוב הפירות? ולפיכך פירש: "שעירבו פירותיהם והגביהם כל אחד מהם, דומיא דמעוֹת". אבל הסמ"ע סימן קע"ו ס"ק ח כתב, שהעירוב עצמו הוא קנין, שכל אדם רוצה שפירותיו יהיו נפרדים, ואם הסכים לערבב, זה נחשב לקנין. ולפיכך, במעות שאין אדם מקפיד על תערובתו - אין התערובת קנין. ואמנם לא הזכיר רבינו למעלה בשותפות-מעוֹת אלא הגבהה, ולא תערובת. [ונראה שמקור דבר זה, שעירוב הוא קנין, הוא ממה שאמרו בביצה לח: במסקנת הגמרא שם, לדעת אביי ורבא ורב אשי, שכשם שאיסור בטל ברוב היתר, כן בטל ממון בממון של אחר, ואם נתערב לו קב של חיטין בעשרה קבין של חבירו, בטל הקב הזה בחיטים של חבירו, אלא שצריך לשלם לו תמורת הקב הזה, הרי ביטול הוא קנין. ואין קנין זה ככל הקנינים, שעל-ידיהם קנה החפץ, וכתוצאה מזה נאסר החפץ על כל העולם בלאו של "ולא תגזול" (ויקרא יט, יג) - אלא כאן בביטול, הדבר

בבא-קמא פרק 'מרובה'. (67) כגון שהרשה אותו לקחת חפץ ממנו והלך ומכרו לו (רדב"ז). (68) ראה למעלה הערה לו, בדברי רש"י שבועות לא. (69) שהרי יש בו משום שליחות, ראה למעלה הערה סא. ובכל שליח אמרו כן (למעלה פ"א הלכה ו). (70) כמו למעלה פ"א הלכה ג.

- 1 י. ראובן⁷¹ שָׂבֵא בְּהִרְשָׁאָה וְתָבַע שְׁמַעוֹן - אֵין
- 2 שְׁמַעוֹן יָכוֹל לְדַחוֹתוֹ וְלֹאמַר לוֹ: שְׂמָא הַמְּשַׁלַּח אוֹתָךְ
- 3 הִרְשָׁה אַחֵר וּבִטֹל שְׁלִיחוּתָךְ? שְׁהָרִי רְאוּבֵן אוֹמַר
- 4 לוֹ: תֵּן לִי הַפְקָדוֹן שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיָדְךָ, וְזוֹ הִרְשָׁאתִי תְּהִי
- 5 אֶצְלֶךְ. וְאִם הַמִּפְקִיד הִרְשָׁה אַחֵר - הוּא הַפְסִיד עַל
- 6 עַצְמוֹ; וְשְׁמַעוֹן פְּטוּר, שְׁהָרִי בְּהִרְשָׁאתוֹ נָתַן.

(71) המפרשים לא ציינו כאן מקור, אבל דברים שבהגיון הם.

- 7 יא. ראובן⁷² שָׂבֵא בְּהִרְשָׁאת שְׁמַעוֹן וְתָבַע לוֹי, וְאָמַר
- 8 לוֹי: לֹא הָיוּ דְּבָרִים מַעוֹלִים⁷³, אָבֵל יִשְׁבַּע שְׁמַעוֹן
- 9 וַיִּטְלֶנּוּ⁷⁴ - מוֹצִיאִין הַמִּמּוֹן מִיָּד לוֹי, וַיְהִי מִנָּח בְּבֵית
- 10 דִּין עַד שֵׁבִיאוּ שְׁמַעוֹן⁷⁵ וַיִּשְׁבַּע וַיִּטֹּל. וְכֵן כָּל
- 11 הַדְּבָרִים שֶׁתּוֹלָה לוֹי בְּשְׁמַעוֹן - יְדוֹן רְאוּבֵן, וַיְהִי
- 12 הַמִּמּוֹן מִנָּח בְּבֵית דִּין עַד שֵׁבִיאוּ שְׁמַעוֹן וַיִּשְׁאֵל.
- 13 וַיֹּשֶׁ לְרְאוּבֵן לְהַחֲרִים⁷⁶ עַל מִי שִׁטּוֹעַן טַעֲנַת שְׁקָר
- 14 כְּדִי לַעֲכֹב הַמִּמּוֹן וְלֹאֲחֲרוֹ. נִתְחַיֵּב לוֹי שְׁבוּעָה - אֵינוֹ
- 15 יָכוֹל לַעֲכֹב וְלֹאמַר לוֹ: אֵינוֹ נִשְׁבַּע עַד שְׁאֲחֲרִים בְּפָנָי
- 16 שְׁמַעוֹן⁷⁷ עַל מִי שִׁטּוֹעַן עָלִי שְׁקָר; שְׁאִין זֶה הַחֲרָם
- 17 אֶלָּא תִּקְנָה קָלָה שֶׁתִּקְנֶה הַגְּאוּנִים הָאֲחֵרוֹנִים, כְּדִי
- 18 שְׁיִכְנֶנּוּ בְּעָלֵי דִינֵין טַעֲנוּתֵיהֶן, וְאֵין מַעֲבָדִין שְׁבוּעָתוֹ
- 19 שֶׁל זֶה מִפְּנֵי תִּקְנָה זוֹ הַקָּלָה⁷⁸.

(72) אף כאן לא צויין המקור על-ידי המפרשים. (73) לאחר שנכתבה ההרשאה אמר כן, אבל בעת שנכתבה ההרשאה לא אמר כן, אחרת אין לכתוב הרשאה (למעלה הלכה ז). ועיין השגת הראב"ד וכסף-משנה. וכן נראה שבבועות לב: ועיין שם ב'תוספות' ד"ה היכא. (74) המדובר בשני אופנים: א' כשאין שטר ביד התובע. שדין הוא שהנתבע הכופר בכל נשבע שבועת היסט ופטור, אלא שיכול הוא להפך השבועה על התובע שישבע ויטול (פ"א מהלכות טוען ונטען הלכה ו). ב' כשיש שטר ביד התובע, ואעפ"כ יכול הנתבע לומר לתובע: השבע לי שלא פרעתך (פי"ד מהלכות מלוה ולוה הלכה ב), ועיין ש"ך סימן קכג ס"ק יט. (75) ויש אומרים, שקובעים זמן מסוים לבואו של זה, כי שמא המשלח רמאי ורוצה להתחמק משבועה (שו"ע שם סעיף ח, וסמ"ע שם ס"ק יג). (76) תקנת הגאונים היא, שכל מי שמטילים עליו שבועה, בין דאורייתא בין דרבנן, יש לו זכות להטיל חרם על המשביע (פ"א מהלכות טוען ונטען הלכה יא). (77) ועד שיבוא - לא אשבע. (78) בניגוד למה שאמרנו למעלה, שיכול לעכב הממון וליתנם ביד הב"ד, אם אומר שישבע שמעון ויטול - ששם הוא דין הגמרא, ולא תקנה קלה של הגאונים.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי כ"ב תמוז - ספר קנין - הל' שלוחין ושותפין קמט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לְטִבְיָהָ, שְׁאֵלוּ טְבָחוֹהוּ הִיָּה נוֹטֵל כָּל אֶחָד מִבְּשָׂרוֹ
כְּפִי מַעֲוָתוֹ²², אִם מְכָרוֹהוּ חֵי וּפְחָתוֹ אוֹ הוֹתִירוֹ -
הַשֹּׁכֵר אוֹ הַפָּחַת לֹא־מַצֵּעַ²³. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים?
כְּשֶׁנִּשְׁאָו וְנִתְּנוּ בְּמַעֲוֹת שְׁנִשְׁתַּתְּפוּ בָּהֶן; אֲבָל²⁴ אִם
הַמַּעֲוֹת קִיָּמִין, וְעָדִין לֹא הוֹצִיאוּ אוֹתָן, וּפְחָתוֹ אוֹ
הוֹתִירוֹ מִחֲמַת הַמַּטְבֵּעַ שְׁשֹׁנָה²⁵ הַמֶּלֶךְ אוֹ אֲנָשִׁי
הַמְּדִינָה²⁶ - חוֹלְקִין הַשֹּׁכֵר אוֹ הַהֶפְסֵד לְפִי הַמַּעֲוֹת.
בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּסֵתָם; אֲבָל אִם הִתְּנוּ²⁷ שְׁיִטֵּל
בְּעַל הַמֶּאֱהָ²⁸ שְׁלֹשָׁה רִבְעִים מִן הַשֹּׁכֵר, וְיִטֵּל בְּעַל
הַמֶּאֱתִים רִבִּיעַ, וְאִם נִפְחָתוֹ - לֹא יִפְחָת זֶה שְׁיִטֵּל
שְׁלֹשָׁה רִבְעֵי הַשֹּׁכֵר אֲלָא רִבִּיעַ הַהֶפְסֵד, וְיִפְסִיד זֶה
שְׁנוֹטֵל רִבִּיעַ הַשֹּׁכֵר שְׁלֹשָׁה רִבְעִים מִן הַפָּחַת - הֲרִי
אֵלּוּ חוֹלְקִין כְּפִי מָה שֶׁהִתְּנוּ, שֶׁכָּל תְּנָאי שֶׁבְּמִמּוֹן -
קָנִים.

(18) כתובות צג. צג: מימרא של שמואל. (19) דוקא
נתעסקו, אבל אם לא נתעסקו והמעוֹת קיימים, חולקים לפי
המעוֹת (להלן). (20) נראה שהטעם הוא שיתכן ומזלו של
השותף גורם, בלי לשים לב לכמות הממון שהשקיע.
(21) כפירושו של רב המנונא למימרת שמואל, ש"אפילו שור
לחרישה ועומד לטביחה - השכר לאמצע", שלזה נוטה
הסוגיא, ושלפיכך הכריע הרי"ף כמותו. (22) לדעת הכסף-
משנה אף אם עמד לכתחילה לחרישה, ואחר-כך טבחוהו -
מחלקים חלק כחלק (ודלא כרש"י שפירש שללוגת רבה
ורב המנונא היא כשעמד לחרישה ושוב טבחוהו. ואף בזה
אמר רב הונא השכר לאמצע). (23) והיינו כרב המנונא,
אלא שרב המנונא הזכיר שור העומד לחרישה ושוב עמד
לטביחה, ורבינו מוסיף שהדין כן אף אם מתחילה עמד
לטביחה. (24) שם צג: במסקנת הגמרא. (25) שהוסיפו
את ערך המטבע או החסירו אותו. (26) [כן מצאנו בגמרא
(בבא-מציעא מו:)] "מטבע שפסלתו מדינה או פסלתו
מלכות". (27) בהתאם לכלל הידוע, שכל תנאי בממון -
קיים. (28) נקט רבינו דוגמא זו, להודיענו שאפילו התנו
להוסיף לממטע ולמעט למרבה - תנאים קיים, שהכל הולך
אחרי התנאי.

ד. השתתפין²⁹ שהתנו ביניהם שיעמדו בשתתפות זמן
קצוב - כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵהֶן מַעֲכָב עַל חֲבֵרוֹ, וְאִינוּ
יָכוֹל לְחַלֵּק עַד שְׁנִיעֵי הַזְּמַן אוֹ עַד שְׁיִכְלָה מִמּוֹן
הַשְּׁתַּתְּפוֹת, וְאִין אֶחָד מֵהֶן יָכוֹל לְטַל חֵלְקוֹ מִן הַהֶכְרֵן³⁰
וְלֹא בְּשֹׁכֵר³¹ עַד סוֹף הַזְּמַן. נִשְׁתַּתְּפוּ³² סֵתָם, וְלֹא
קָבְעוּ לָהֶם זְמַן - הֲרִי אֵלּוּ חוֹלְקִין כָּל זְמַן שִׁירָצָה
אֶחָד מֵהֶן³³; וְזֶה נוֹטֵל חֵלְקוֹ מִן הַסְּחָרָה, וְזֶה נוֹטֵל
חֵלְקוֹ. וְאִם לֹא הִיָּתָה בְּאוֹתָהּ סְחָרָה דִּין חֵלְקָהּ³⁴,
אוֹ שֶׁהִיָּתָה בְּחֵלְקָתָה הֶפְסֵד³⁵ - הֲרִי אֵלּוּ מוֹכְרִין
אוֹתָהּ³⁶ וְחוֹלְקִין אֶת הַדְּמִים. הִיָּה³⁷ זְמַן יָדוּעַ
לְמִכִּירַת אוֹתָהּ סְחָרָה - יֵשׁ לְכָל אֶחָד מֵהֶן לְעַכֵּב
שְׁלֹא יִחְלְקוּ עַד שֶׁתִּמְכֹּר הַסְּחָרָה בְּזִמְן הַיָּדוּעַ
לְמִכִּירָתָהּ. וְאִין אֶחָד נוֹטֵל מִן הַהֶכְרֵן וְלֹא מִן הַרוֹחַ
עַד זְמַן הַחֲלָקָה, אֲלָא אִם הִתְּנוּ בִּינֵיהֶם. הִיָּה לָהֶם

נעשה בהיפך: על-ידי הביטול נתבטל איסור של "ולא
תגזול", כשם שכל איסורי מאכלות בטלים ברוב, וממילא
נעשה שלו וקנה. ומתוך זה יש ללמוד שגם בתעורבות של
עשרה קבים שלו בשל עשרה קבים של חברו, כיון שכל
אחד מהם אסור לו להוציא חטיטם מחמת שמעורבות בהן
חטטיו של חברו, שכן בתעורבות היתר ואיסור "חד בחד"
(=אחד באחד), הכל אסור - כל אחד קונה חטטיו של חברו,
ונעשים שותפים. ובמעוֹת שאין הקפדה על עצם המטבעות
אלא על שווים ולא שייך בהם ביטול, אין התעורבות קנין,
וכמו שכתב הסמ"ע הנ"ל. (12) שחצרום קונה להם, לכל
אחד ואחד. ומה שאמרו (בבא-בטרא פד:) שחצר השותפין
אינו קונה, אינו אלא בחצר שיש לשניהם בו זכות להשתמש
בו בכל אשר ירצה, כשמונה המקנה את החפץ בחצר
להקנותו לחבירו - אין זו יציאה מרשותו, שכיון שהניח
חפץ במקום זה, הוברר הדבר שהמקום הזה הוא שלו,
ונמצא שהחפץ עודנו ברשותו, אבל בחצר ששכרוהו
במיוחד להשתמש בו רק דברים המשותפים לשניהם, ואם
כן כשהמקנה מניח החפץ בחצר הרי הוא מונח גם ברשותו
של הקונה, ונמצא שהוצא החפץ מרשות היחיד שלו והניחו
ברשות השייכת גם לקונה (נתיבות המשפט' סימן קעו,
'משפט האורים' ס"ק ב, ועיין אור-שמח).

ב. האֲמַנִין שְׁנִשְׁתַּתְּפוּ בְּאֲמָנוֹת, אֵף עַל פִּי שְׁקָנוּ
מִיָּדָם - אֵינֶן שֹׁתֵפִין. פִּיצֵד? שְׁנֵי חִטִּים אוֹ שְׁנֵי
אוֹרִגִּים שֶׁהִתְּנוּ בִּינֵיהֶם, שֶׁכָּל שִׁינָח זֶה וְזֶה
בְּמִלְאֲכָתוֹ יִהְיֶה בִּינֵיהֶן בְּשֹׁנָה - אֵין פֶּאֶן שֹׁתֵפִית
כָּלִל; שְׁאֵין אָדָם מְקַנָּה לְחֲבֵרוֹ דְּבַר שְׁלֹא בָּא
לְעוֹלָם¹³. אֲבָל אִם הִיוּ לוֹקְחִין הַבְּגָדִים בְּמִמּוֹן
עֲצָמָן¹⁴ וְתוֹפְרִין אוֹתָן וּמוֹכְרִין, וְלוֹקְחִין¹⁵ הַשְּׂתִי
וְהָעֵרֶב מִמַּעֲוָתֵיהֶן¹⁶ וְאוֹרִגִּים וּמוֹכְרִין, וְנִשְׁתַּתְּפוּ¹⁷
בְּמַעֲוֹת שְׁלוֹקְחִין בּוֹ - הֲרִי אֵלּוּ שֹׁתֵפִין, וְכָל מָה
שִׁירִיחוֹ בְּשֹׁכֵר מִלְאֲכָתוֹ וּבְמִשְׁאָן וּבְמִתְּנֵן - הֲרִי אֵלּוּ
לֹא־מַצֵּעַ.

(13) למעלה פרק כב מהלכות מכירה, הלכה א. לפי שדעת
רבינו שהשותפות חלה על הרווחים, והרי אינם בעולם, אבל
הראב"ד סובר שמהותה של השותפות היא, שכל אחד מהם
משעבר גופו לחבירו, למעשה ידיו, וגופו הריהו בעולם
[וראה למעלה פ"ה מהלכות מכירה הלכה יד, ובהערה סב
שם]. (14) פירוש: כן היה דרכן, אבל כאן לא עשו כן.
ראה להלן 'פרישה' סימן קעו ס"ק ד). והמדובר בחיטטים.
(15) כלומר: או שלוקחין, וכן הוא בשולחן-ערוך שם סעיף
ג. וכאן מדובר באורגים. (16) ראה למעלה הערה יג.
(17) כלומר, שינו מהמנהג (שכל אחד לוקח בממון עצמם,
כנ"ל) ונשתתפו במעוֹת, לפני שקנו הבגדים והשתי והערב
('פרישה' שם). ומכיוון שהם מצויים בשוק, אינם בכלל דבר
שלא בא לעולם אע"פ שעדיין לא קנו (סמ"ע שם, ס"ק יא).

ג. השתתפין¹⁸ שהטילו לפיס זה מנה וזה מאתים וזה
שלש מאות, ונתעסקו¹⁹ כֵּלָן בְּמִמּוֹן, וּפְחָתוֹ אוֹ
הוֹתִירוֹ - הַשֹּׁכֵר אוֹ הַפָּחַת בִּינֵיהֶם בְּשֹׁנָה לְפִי
מִנְיָנָם²⁰, וְלֹא לְפִי הַמַּעֲוֹת. וְאֲפִילוּ²¹ לְקַחוּ שוֹר

אחרים זה לזה (ראה בפכ"ה מהלכות מלוה ולוה הלכה ט, וברב"ז וכסף-משנה כאן) ואינם ערבים זה לזה. (43) יכול אחד להכריח את השני לפרק את השותפות, והוא ישלם את חלק החיוב שהוא חייב בו. ואין השני יכול לטעון, כמו בסמוך, שהשנים טובים מן האחד, מכיון שאין שעבור האחד על השני ואין קשר ביניהם, וראה סמ"ע שם ס"ק נד. (44) שאפשר לתבוע מכל אחד מהם את תשלום כל החוב. כגון שלוו בשטר אחד, שמן הסתם הם אחראים זה לזה, כיון שלא פירשו שאינם אחראים (הלכות מלוה ולוה שם, ועיין רב"ז כאן). (45) בבא-מציעא שם בסיום המימרא של רבא (שתוכנה הובא בתחילת הלכה זו), שאם קבעו זמן, אין האחד יכול להכריח את השני להתחלק, ואף כאן הם משועבדים זה לזה עד זמן פרעון החוב.

ה. הנותן⁴⁶ מעות לחברו לילך למדינה פלונית לסחורה⁴⁷, או לקנות לו פירות לסחורה⁴⁸, או לישב בו בחנות⁴⁹ - אינו יכול לחזור בו ולהחזיר הממון⁵⁰ מיד השתף, עד שילך למקום שהתנו ויחזור⁵¹, או עד שיקנו⁵² אותן הפירות וימכר, או עד שישב בחנות⁵³. שעה כמי שקבע זמן הוא.

(46) נלמד ממה שנאמר למעלה בהלכה ד. (47) כלומר, לקנות ולמכור שם סחורה. וראה סמ"ע שם ס"ק נו. (48) היינו, לקנות פירות ולהביא לכאן על-מנת למכרם. (49) כלומר, לשאת ולתת בכסף זה בחנות זו. (50) אבל המקבל יכול לחזור בו, שהרי הוא כפועל, ראה פ"ט מהלכות שכירות הלכה יד. (51) כלומר, לאחר שנשא ונתן שם. (52) בכ"י תימן: שיקנה. (53) כלומר, עד שישא ויתן בחנות. ואם יש שם דברים שיש זמן ידוע למכירתם - עד שיגיע הזמן (רדב"ז).

יום שישי כ"ג תמוז ה'תשע"ח

פרק חמישי

(1) ביאר בו רבינו היאך צריך השותף להתנהג בסחורה המשותפת, ואם אחד מהם בא לחלוק שלא מדעת חברו.

א. המשתתף עם חברו בסתם - לא ישנה ממנהג המדינה² באותה הסחורה. ולא ילך למקום אחר³, ולא ישתתף בה⁴ עם אחרים⁵, ולא יתעסק בסחורה אחרת⁶, ולא ימכר בהקפה⁷, אלא דבר שדרכו להמכר תמיד⁸ בהקפה, ולא יפקיד ביד אחרים⁹, אלא אם כן התנו בתחילה, או שיעשה מדעת חברו¹⁰. עבר ועשה שלא מדעת חברו, ואחר כך הודיעו ואמר לו: עשיתי כך וכך, והספים למעשיו - הרי זה פטור¹¹. ואין כל הדברים האלו צריכין קנין¹², אלא בדברים בלבד.

(2) ראה להלן הלכה ב, שהנותן מעות לחבירו בתורת שותפות ליקח בהם חיטים, אין ליקח בהם שעורים. והמקור מבבא קמא קב: ואף כשהשתתף בסתם - אם יש מנהג הרי זה כאילו התנה (סמ"ע קעו סעיף קטן לא) וראה במגדל עוז

חוב אצל אחרים³⁸ - אינו יכול לומר לחברו: לא נחלק עד שנגבה כל חוב³⁹ שיש לנו; אלא חולקין⁴⁰, וכשיפרעו החובות⁴¹ - יטל כל אחד חלקו. הנה עליהן חוב לאחר: אם אינן אחראין זה לזה⁴² - חולקין⁴³, ולכשיגיע זמן החוב לפרעו - יתן כל אחד חלקו; ואם הן אחראים⁴⁴ - כל אחד מהן מעבב לחלק עד שגיע זמן השטר ויפרעו החוב. ולמה מעבב? שהרי חברו אומר לו: הואיל וכל אחד ממנו חייב לשלם כל השטר, נשא ונתן פדמים אלו עד שגיע הזמן. אמר לו חברו: נחלק, וטל אתה דמים כנגד כל השטר, ועשה מהן סחורה לעצמך, והשלם כל השטר בזמנו - יש לו לעבב עדן ולומר לו: שמה נפסיד, והשנים יותר מרויחין מן האחד⁴⁵.

(29) בבא-מציעא קה. מימרא של רבא, וכפי נוסחת הספרים שלפנינו: "הני בי תרי דעבדי עיסקא בהדי הדדי (=שנים שעשו עסק ביחד, כלומר נשתתפו) ורווח (=הרוויחו), ואמר ליה חד לחבריה, תא ליפלוג (=בוא ונחלק), אי אמר ליה אידך נרווח טפי - דינא הוא דמעבב (=אם השני מתנגד וטוען שרוצה להרוויח יותר - דין הוא שמעבב החלוקה)". ומפרשה רבינו, בשנים שעשו שותפות וקבעו זמן מסויים, ועיין רש"י והרי"ף שם. ובנוסחאות אחרות שם: "הני בי תרי דקבילו עיסקא בהדי הדדי" (ראה ב'בעל המאור' שם). ולפי זה, המדובר כאן בשנים שקבלו עיסקא משלישי, ועיין רש"י ו'תוספות' שם. (30) שזהו ביטול השותפות. (31) שם במסקנא, שכל שותף יכול לטעון, כי הוא רוצה להמשיך בשותפות בכל הכסף, הקרן והרווח יחד, עד הזמן הקצוב, בטענה כי מזלם של שנים עדיף יותר להביא ברכה. (32) כן נראה שם לא: מתוך פסק דינו של רבה בר רב הונא, על רקע העובדא של איסור ורב ספרא, ושם סט. מדברי רב פפא על רקע העובדא של שני הכותים. (33) וראה להלן פ"ה הלכה ט, כשחולק שלא לדעת חברו. (34) ראה בפ"א מהלכות שכנים הלכה ד. (35) בבא-מציעא ז: ח. שטלית מוזהבת שאינה בכדי חלוקה, ובהמה טמאה שאם יחלוקה תיפסד - מוכרים אותה ומתחלקים בדמיה. (36) המדובר כשאין כאן טענת "גוד או אגוד", כלומר: קנה או אקנה (ראה בהל' שכנים שם ה"ב), אבל אם טוען "גוד או אגוד" - אין מוכרים אותה לאחר (ש"ך סימן קעו, ס"ק כט). (37) גיטין לא: ברייתא של רבי יהודה, וכפי פירושו של רבא שם. וראה בר"ח ו'תוספות' שם ד"ה לשותפים. (38) קרי: חובות אצל אחרים. (39) כלומר, כל החובות. (40) כלומר, חולקים אף לפני שגבו כל החובות. וממשיך רבינו לפרש איך חולקין? - וכשיפרעו החובות וכו'. (41) כלומר, לאחר פרעון כל חוב - חולקים, ומכאן שאין חולקים בשטרות, באופן שכל אחד יגבה חלקו - לפי שיכול לומר לו: כוחם של שנים, עדיף לגבות החוב (רדב"ז, ועיין ב'טור' סימן קעו בשם הרא"ש). (42) כגון שלוו שניהם סכום כסף באופן שעל כל אחד חלה חובת תשלום על מחצית הסכום בלבד. והמדובר כשפירשו בשטר שאינם

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי כ"ג תמוז - ספר קנין - הל' שלוחין ושותפין קנא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

חטים: אם²¹ פחתו - פחתו לזה שעבר, ואם²² 9
הותירו - הותירו לאמצע²³. וכן²⁴ אם הלך ונשתתף 10
עם אחר במזון השתתפות: אם הפסיד - הפסיד 11
לעצמו, ואם נשתפר - השכר לאמצע. אבל אם 12
נשתתף עם אחר במזון עצמו²⁵: אם פחת - פחת 13
לעצמו²⁶, ואם הרויח - הרויח לעצמו. ואם התנו 14
ביניהן - הפל לפי התנאי. 15

13 יוצא מתוך מה שנאמר בהמשך הדברים לפיכך הנותן
מעות לחבירו וכו'. 14 הפליג, נסע בספינה. 15 שם
תארע תקלה בים. ראה ברש"י לכתובות ק: דיבור המתחיל
מהו לאמטויי. 16 אבל בהפסדים אחרים שלא באו
מחמת שעבר, אינו חייב (ש"ך סימן קפג סעיף קטן ט. וראה
במשנה למלך למעלה פרק א הלכה ב). 17 אף על פי
ששותפין משועבדים אחד לחבירו והרי זו "פשעה
בבעלים" שפטור עליה (פרק א מהלכות שכירות הלכה ג)
- כאן חייב הוא מטעם מזיק בדיים ובזה אינו פטור אף
"בבעלים". ראה בפרק כ"א מהלכות אישות הלכה ט
ובמשנה למלך כאן. 18 כן כתב רבינו למעלה (פרק א
הלכה ה) לגבי שליחות, והוא הדין כאן, שהשותפות לא
נתבטלה על ידי זה. 19 בבא קמא קב: כברייתא
האחרונה, וכרבי יהודה. 20 למעלה בפרק א הלכה ה
כתב רבינו: "בין לאכילה ובין לסחורה", ולכאורה הוא הדין
כאן, ולסחורה לאו דווקא, אלא שסתם שותפות היא
לסחורה, וכן דעת הרא"ש ושאר פוסקים. 21 לשון
הביתא שם. 22 ברייתא שם וכרבי יהודה.
23 שהשותפות אינה מתבטלת בשינוי זה וכנ"ל.
24 נלמד מהקודם, שהרי אף כאן שינה ממגמת השותפות
(כסף משנה). 25 שעבר על מה שכתב רבינו למעלה
(הלכה א) שלא יתעסק בסחורה אחרת, ואף כאן, אי אפשר
שלא התעסק איתו. ועיין ש"ך סימן קעו סעיף קטן כב.
26 ואין לשותף הראשון חלק לא בהפסד ולא בשכר, אלא
אם כן התנו כן ביניהם.

ג. הנותן מעות לחבירו לקח בהן פירות למחצית 16
שכר - רשאי לקח לעצמו²⁷ מאותו המין²⁸; וכשהוא 17
מוכר - לא ימכר שניהם באחד²⁹, אלא מוכר אלו 18
בפני עצמן [ואלו בפני עצמן]. ולא יקח לעצמו³⁰ 19
חטים ולחבירו שעורים, אלא בכלל חטים או בכלל 20
שעורים, כדי שיהיו מעות שניהם שוין בחבלה³¹. 21

27 ומה שאמרנו למעלה (הלכה א) "המשתתף עם חבירו -
לא יתעסק בסחורה אחרת" - אין זה אלא כשעשו ביניהם
שותפות לכל ענייניהם, אבל כאן שלא עשו ביניהם שותפות
כללית, אלא באופן עראי, לקנות פירות אלו ולמכרם, לא
נאסר לו לעסוק בסחורה אחרת. וכחאי גוונא כתב הש"ך
ביורה דעה סימן קעו סעיף קטן סז בשם הפרישה. והמדובר
כאן כשקונה בכסף הוא ולא ממעות השותפות, וראה להלן.
28 יש שכתבו שכיוון שקונה בכסף הוא, אין הבדל בין
אותו המין למין אחר (וראה להלן) ואדרבא אם מותר לקנות
מאותו המין, שיש מקום לחשד, שיחשבו הרואים שמשלשל
לסלו מאותם הפירות השייכים לשניהם (ראה ברדב"ז), כל

מקור להלכה זו בתשובות הגאונים. 3) פן יארע אונס
בדרך. כן הוא בכתובות ק: "רבינא הווה בידיה חמרא
(=יין) דרבינא זוטא וכו' הווה מסיק ליה לסיכרא (=רצה
להוליכו למקום ששמו "סיכרא") אתא לקמיה דרב אשי,
אמר ליה מהו למשקליה בהדיה (=האם מותר לי לקחת אתי
יין זה?) נשקליה, דילמא מיתניס (=אקחהו שמה יקרה
אונס), נשקליה, דילמא מתקיף (כן הוא נוסחת הרי"ף, וזה
פירושה: נשאיר אותו כאן, שמה יחמיץ), אמר ליה זיל לא
עדיף מדיך (=הולך אותו כשם שאתה מוליך את שלך).
הרי שדווקא אם יש חשש שמה יחמיץ כאן - אז התיירו לו,
אבל באופן אחר אסור אף אם מוליך גם את שלו, ועיין ר"ן
שם. ולהלן הזכיר רבינו גם "פירש בים". 4) היינו,
בסחורה או במזון השותפות, כדלהלן הלכה ב. 5) מקור
הלכה זו במשנה פסחים פט: "הממנה עימו אחרים בחלקן
(שלא בידיעת בני החבורה) רשאים בני חבורה ליתן לו את
שלו". כלומר, אומרים לו טול חלקך וצא, שאין אנו רוצים
שיתערב זר בינינו (רע"ב שם). 6) תוספתא בבא מציעא
פרק ד (הוצאת צורקמנדל עמוד 380 A, ותוכנה הובא להלן
(פרק ז הלכה ז), ש"המושיב את חבירו בחנות למחצית
שכר, אם היה אומן לא יעסוק באומנותו, לפי שאין עיניו
על החנות בשעה שעוסק באומנותו". ושם בתוספתא
ובדברי רבינו שאם היה שותף עימו בחצר (בתוספתא:
בחנות) מותר. וכאן השמיט זאת רבינו בהסתמכו על מה
שכתב להלן. 7) פסחים קיג. "שרי כיסין, פתח שקין"
(=קבל המעות תחילה ותנם בתוך כיסך ואחר כך פתח השק
ותן ללוקח). ועוד אמרו בכתובות עו: "סתמא דמילתא כמה
דלא יהיב איניש זוזי, לא יהיב אינש חיתא" (=מן הסתם
לא ייתן המוכר את הבהמה כל זמן שלא נתן הלוקח את
הכסף). 8) ואם קצת בני אדם מוכרים בהקפה וקצתם
שלא בהקפה אסור למכור בהקפה (כסף משנה) ואפשר
שאפילו אם רוב בני אדם מוכרים בהקפה וקצת שלא
בהקפה - אין למכור בהקפה, שאין הולכין במזון אחר
הרוב (בבא בתרא צב: ולמעלה פרק ט"ז מהלכות מכירה
הלכה ה) ואין היתר אלא בדבר שדרכו להימכר תמיד
בהקפה (ראה באור שמה להלן הלכה ב ובנתיבות המשפט
שם חידושים אות כג). 9) שאין השואל רשאי להשאיל
(לאחרים) ואין השוכר רשאי להשכיר - שאין רצונו של
אדם שיהא פקדונו ביד אחר (בבא מציעא לו. ופרק א
מהלכות שכירות הלכה א). ושותף הרי הוא כשומר כמו
שאמרו בבבא בתרא מב: 10) ש"כל תנאי שבמזון קיים"
(בבא מציעא צד.). 11) שהרי מחל. 12) כמו שכתב
רבינו למעלה פרק ה מהלכות מכירה הלכה יא שתחילה
אינה צריכה קניין.

ב. אחד מן השתתפין שעבר¹³ ומכר בהקפה, או 1
פרש¹⁴ בים¹⁵, או הלך למקום אחר, או שנשא ונתן 2
בסחורה אחרת, וכן כל פיוצא באלו הדברים - כל 3
פחת שיבוא מחמת שעבר¹⁶ חייב לשלם לבדו¹⁷; ואם 4
היה¹⁸ שם שכר - השכר לאמצע, כמו שהתנו 5
ביניהם בשכר. לפיכך, הנותן¹⁹ מעות לחבירו בתורת 6
שתתפות לקח בהן חטים לסחורה²⁰, והלך וקנה 7
שעורים, או שנתן לו מעות לקנות שעורים, וקנה 8

יש בהם דין אונאה בככל מקח וממכר. וראה ברדב"ז.
(37) ומכיוון שלא דקדקו לכתחילה בזה, יש וודאי מקום לחשוב שמחלו זה לזה, ואף על פי כן אין אנו אומרים כן (ראה בסמ"ע שם סעיף קטן יב"ג).

- 15 ז. שִׁתְּפִין שִׁמְחֵלוּ לָהֶם מוֹכְסִין³⁸ - מְחֵלוּ לְאֻמְצָע³⁹.
16 וְאִם אִמְרוּ⁴⁰: מְשֻׁם פְּלוֹנִי מְחֵלְנוּ - מָה שִׁמְחֵלוּ
17 מְחֵלוּ לוֹ⁴¹. הֵיכָן⁴² בְּדִרְךָ, וְעִמְדוֹ עֲלֵיהֶן לְסֻטִּים
18 וְגִזְלוֹ אֶת הַשִּׁירָא, וְהֵצִיל אֶחָד מִן הַשִּׁתְּפִין - הֵצִיל
19 לְאֻמְצָע⁴³. (אֲפֹלוּ אֵין יְכוּלִים חֲבֵרֵי הַהֵצִיל, דְּלֹא
20 פִּלְג, בְּיֵין דְּלֹא אִמְר כְּלוּם). וְאִם אִמְרוּ⁴⁴: לְעֻצְמֵי אֲנִי
21 מֵצִיל (אִם יְכוּלִים לְהֵצִיל - הֵצִיל עַד פְּדֵי חֲלָקוֹ⁴⁵)
22 לְעֻצְמוֹ, וְהִיּוֹתֶר שְׁלֵהֶם⁴⁶; וְאִם אֵין יְכוּלִין לְהֵצִיל⁴⁷)
23 - הֵצִיל לְעֻצְמוֹ.

(38) גובי מכס. (39) אף על פי שרק אחד ביקש שימחלו. ויש אומרים שאף על פי שבקשתו הייתה שימחלו למענו, והסכימו לו - השכר לאמצע. שכיוון שעשו זאת על פי בקשתו הרי הוא כשלוחם (כסף משנה בשם הרא"ש, ועיין בסמ"ע סימן קעח סעיף קטן א). (40) גובי המכס. יש אומרים שהיינו דווקא אם המוכסים אמרו כן מעצמם, מבלי שפנה אליהם. שאם לא כן, הרי הוא שלוחם של השותפין כמבואר למעלה (כסף משנה בשם הרא"ש). (41) ואין לכולם חלק בזה. (42) תוספתא בבא מציעא, הובאה בבבא קמא קט"ז: ונתפרשה שם על ידי רמי בר חמא. (43) שכל זמן שלא גילה את דעתו, מן הסתם הוא מתכוון להציל בשביל כל השותפים, כדרכו של שותף. (44) בתוספתא שם: "ואם היתנה עימהם בבית דין מה שהציל הציל לעצמו". אבל כבר כתב באור זרוע בבא קמא סימן תנט שמסוגיית הגמרא שם נראה שאין צריך להתנות בבית דין דווקא, עיין שם. ואף על פי שכתב רבינו הלן הלכה ט שחלוקת שותפות צריכה בית דין - כאן במקום הפסד לא הצריכו כן. (45) שהרי נתחלק מן השותפות. ואף על פי שלא הגיע עוד הזמן לחלוקת השותפות (ראה למעלה פרק ד הלכה ד) - כיוון שיש כאן הפסד התירו לו לחלוק (שיטה מקובצת שם בשם רבינו יהונתן). (46) שכיוון שיכולים להציל, אין זה הפקר. (47) שאז יש לזה דין הפקר.

- 24 ח. דְּבִרְ⁴⁸ הִידוּעַ⁴⁹ לְשֵׁנִי שִׁתְּפִין, אִף עַל פִּי שֶׁהוּא
25 בְּרִשּׁוֹת אֶחָד מֵהֶן - אֵינִי יוֹצֵא מִחֻזְקוֹ שֶׁל שֵׁנִי כָּל
26 יְמֵי הַשִּׁתְּפֻת⁵⁰; וְאֵינִי יְכוּל לְטַעַן שֶׁלְּקַחוֹ מִמֶּנּוּ אוֹ
27 שִׁנְתָּנוּ לוֹ בְּמִתְנָה⁵¹, וְנִאמַר לְאַחֵר שֶׁהִמּוּצִיא מִחֲבֵרוֹ
28 עָלָיו הִרְאִיָּה, אֲלֹא הֲרִי הוּא בְּחֻזְקָת שְׁנֵיהֶם עַד
29 שִׁיבִיא הָאֲחֵר רְאִיָּה⁵².

(48) כן כתב הר"ף בבבא בתרא פרק א, ודייק כן מהגמרא שם ד. (49) שמפורסם ברבים שהוא שייך לשותפים. (50) משמע אפילו היה מונח שם זמן רב (חושן המשפט סימן קעט סעיף א, ועיין סמ"ע ו"ש"ך שם). ובלבד שיהא בתוך ימי השותפות, אבל אחרי ימי השותפות, יש להם חזקה זה על זה (רי"ף שם). (51) כי שותפים אינם מקפידים אחד על השני. ואין הוכחה, מזה שהחפץ ברשותו,

שכן שמותר לקנות ממין אחר (ראה בבית יוסף שם סימן קעז). ויש אומרים שלא הותר אלא אותו המין, אבל מין אחר אסור. (29) שמא מה שקנה לעצמו אינו משובח כל כך כמו של השותפות, ונמצא חבירו נפסד בכך (כסף משנה). (30) יש מפרשים שכאן מדובר בכסף של השותפות, ולפיכך אסור לקנות לחבירו מין אחד ולעצמו מין אחר. ואילו ב"לעצמו" שלמעלה שהוא בכסף של עצמו, מותר בין באותו המין ובין במין אחר. ויש אומרים שהבבא הזו היא המשך מהבבא הקודמת ושתיהן עוסקות בכסף של עצמו ולפי זה לעולם אסור לקנות ממין אחר כמו שביאר רבינו להלן (אבן האזל). (31) בכתב-יד תימן: "בחבילה" וכן גרס רבינו ירוחם (הובא בכסף משנה) וכן הוא בתוספתא שם. ואפשר לפרשו מעניין "יחד", כלומר, שיהיה ריווח והפסד שניהם ולא ישתכר בשלו יותר מבשל חבירו (בית יוסף שם). ונראה שכל זה מחמת חשד, שלא יאמרו: לעצמו דאג, ולחבירו לא דאג.

- 1 ד. אֶחָד מִן הַשִּׁתְּפִין שֹׁאֵמֵר: נוֹלִיךְ הַסְּחוּרָה לְמָקוֹם
2 פְּלוֹנִי, שֶׁהִיא בִּיקָר³², וְנִמְכַּר שָׁם³³, אִף עַל פִּי שֶׁקָּבַל
3 עָלָיו כָּל אֲנֵס אוֹ כָּל פֶּחַת שְׁיָבוֹא - הֲרִי חֲבֵרוֹ מַעֲבֵב
4 עָלָיו; שֶׁהֲרִי אוֹמֵר לוֹ: אֵין רְצוֹנִי שֶׁאַתָּן מַעוֹת
5 שְׁבִידִי, וְאַהֲרֵי רוֹדֶף אַחֲרָיִךְ לְדִין לְהוֹצִיא מִמֶּנִּי³⁴.
6 וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזָה.

(32) כלומר, למקום פלוני שהסחורה נמכרת שם ביוקר. (33) וראה למעלה (הלכה א) שבלי רשות מהשותף השני אסור להוליך למקום אחר. (34) מקור הלכה זו בירושלמי בבא קמא (תחילת פרק שלישי) בדין שור שעלה על שור אחר להרגו, שמותר לבעל השור הניזק לשמוט את שורו מתחת לשור המזיק, ובעל השור המזיק אינו יכול לטעון: אשלים לך נזקך, לפי שאומר לו: איני רוצה לחזר אחריו בבתי דינים, ומטעם זה הצריכו חכמים להרחיק נזקים מחבירי, אף כאלה שהמזיק חייב לשלם לניזק, עיין בבא בתרא כ: ולמעלה פרק ט מהלכות שכנים הלכה יא.

- 7 ה. אֶחָד מִן הַשִּׁתְּפִין שֹׁבֵא לִישָׁן אֶת הַפְּרוֹת עַד זְמַן
8 הִידוּעַ³⁵ - אֵין חֲבֵרוֹ מַעֲבֵב עָלָיו. וְאִם אֵין זְמַן
9 לְאוֹתָן פְּרוֹת - חֲבֵרוֹ מַעֲבֵב עָלָיו.

(35) כגון התאריכים של מכירת פירות שונים, עליהם מוסר רבי יהודה בברייתא ובתוספתא שם. ובתוספתא שם נוסף: "אם היה ערב שביעית - מותר, שמתחילה לא לקחו אלא על מנת כן" (כלומר, ליישן פירות של ערב שביעית לצורך שביעית).

- 10 ו. שִׁתְּפִין שִׁשְׁמוּ פְּרוֹתֵיהֶן וְנִשְׁתַּתְּפוּ בָּהֶן - יֵשׁ לָהֶן
11 אוֹנִיָּה זֶה עַל זֶה³⁶. עֲרֵבוּ פְּרוֹת בְּלֹא שׁוּמָא³⁷
12 וּמִכְרוֹם, וְנִשְׂאוּ וְנִתְּנוּ בְּדַמֵּיהֶן - הֲרִי אֵלוֹ מִחֲשָׁבִין
13 אֶת הַפְּרוֹת כְּמָה הָיוּ שְׁוִין בְּעַת שִׁנְשִׁתְּתָפוּ, וּמִחֲשָׁבִין
14 אֶת הַשֶּׁכֶּר אוֹ הַהֶפְסֵד.

(36) שאם נתברר שלא שמו כהוגן את פירותיו של אחד מהם, אף על פי שהם שותפים ואפשר שהם מוחלים זה לזה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי כ"ג תמוז - ספר קנין - הל' שלוחין ושותפין קנג

מתוך מהדורת גוגל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שחבירו מכרו לו או נתנו לו במתנה (הרי"ף שם).
(52) בעדים (כסף משנה בשם הרא"ש).

שגנב אחד מן השותפים - חולקים. (72) והרי זה כשותף
ששינה, שכתב רבינו למעלה הלכה ב.

יא. אחד מן השתפין או מן המתעסקין⁷³ שמת - 19
בטלה⁷⁴ השתפות או העסק, אף על פי שהתנו לזמן
קבוע; שפבר יצא המזון לרשות היוצאים. וכנה
22 הורו הגאונים⁷⁵.

(73) ראה לקמן פרק ו הלכה א הגדרת רבינו לשותפים
ומתעסקין. (74) משמע שגם השותף וגם היוצאים יכולים
לבטל את השותפות, שהיא בטלה מאליה עם מות אחד
השותפים, וראה סמ"ע סימן קעו סעיף קטן ג.
(75) והרא"ש (פרק ט דבבא מציעא סימן לו) הביא לזה מקור
מדברי התוספתא (פרק ט דבבא מציעא) "המקבל שדה
מחבירו ומת - לא יאמרו לו תן לנו מה שעשה אבינו וכו'".
ומה שאמרו בגמרא בבא מציעא קט. "האי שתלא דשכיב
(המקבל שדה לשתול ומת), יורשים דיליה מסתלקין בלא
שבחא, ולאו מילתא היא", הוא מפרש דלאו מילתא
דמסתלקין בלי שבח אלא מסתלקין בשבח. אבל לעולם
מסתלקין, כנ"ל.

פרק ששי

(1) נתבאר בו כל דיני "עיסקא" שהיא מחצית מלוה ומחצית
פיקדון. ולא נשלמו.

א. שנים שהן נושאים ונותנים במזון השתפות², אף
על פי שהמזון של אחד מהן - הרי זו נקראת
שתפות, ואם פחתו או הותירו - הרי הוא לאמצע³.
והיה להם להתנות בשכר ובהפסד כל מה שירצו,
כמו שבארנו. אבל⁴ אם היה האחד בלבד הוא
שנושא ונותן במזון השתוף, אף על פי שהמזון
משל שניהם⁵ - הרי זו השתפות נקראת עסק⁶, וזה
הנושא ונותן נקרא מתעסק, שהרי הוא לבדו
מתעסק במשא ומתן, ושתפו שאינו נושא ונותן
32 נקרא בעל המעות.

(2) כלומר: המזון ניתן על-ידי אחד מהן, לשם רווחים
משותפים, ואף זה שלא הטיל ממזונו כלום - מקבל מחצה,
כמו הראשון שהטיל כל ממזונו, כי כך התנו ביניהם כתמורת
המשא-ומתן של השני המשקיע בזה יחד עם הראשון.
(3) ואין צורך לשלם לשני שכרו כפועל, כמו בעסק דלהלן
הלכה ב, שאף אם נאמר שגם כאן יש חצי מלוה וחצי פקדון
כדלהלן - אין כאן ריבית, שהרי שניהם מתעסקים: זה
במלוה וזה בפקדון, ואין כאן ריבית. (4) בבא-מציעא קד:
(5) כן נראה בעובדא של רבי אליעזר מהגרוניא (שם סט.),
שאף שהשתתף במזון עם הרועה, לולא היה איסור
המשועבד לו, היה חייב לשלם לו שכרו, כדין עסק, כדלהלן
הלכה ב. (6) ודינו מפורש להלן בהלכה הבאה. ובאופן
ששניהם משתתפים במזון - חלקו של בעל המעות, הוא
"עסק" והוא נחלק לחצי מלוה וחצי פקדון (לחם-משנה).

ב. תקנו חכמים⁷: שכל הנותן מעות לחבירו
להתעסק בהן - יהיה חצי המזון בתורת הלואה,
34

ט. אחד⁵³ מן השתפין שבא לחלק⁵⁴ שלא מדעת
חבירו - חולק בפני שלשה, ואפילו⁵⁵ הן הדיוטות⁵⁶;
ובלבד שיהיו נאמנים⁵⁷, ויודעין בשומא⁵⁸. ואם חלק
לה⁵⁹ בפחות משלשה - לא עשה כלום⁶⁰. במה
דברים אמורים⁶¹? בשחלקו פרות⁶²; אבל אם היו
מעות⁶³ - המעות בחלוקים הם, ויש לו לחלק שלא
בפני בית דין, ומניח⁶⁴ חלק חבירו בבית דין. במה
דברים אמורים⁶⁵? כשהיו המעות כלן מטבע אחד
ושוין; אבל אם היו מקצתן חדשים ומקצתן ישנים,
ואין צריך לומר אם היו מקצתן יפות ומקצתן רעות
11 - הרי הן כפרות, ואין חולקין אותם אלא בבית דין.

(53) בבא מציעא לא: פסקו של רבה בר רב הונא בעובדה
של איסור ורב ספרא, וכתיקונו של אבוי. (54) אחרי תום
זמן השותפות או שלא היה זמן בכלל (הגהת מיימוני אות
ג'. וראה למעלה פרק ד הלכה ד). (55) כדברי אבוי בשם
רב נחמן. לפי שאינו צריך אלא לברור, ולא להוצאת פסק
דין (גמרא שם). (56) כלומר, כולם הם הדיוטות (סמ"ע
סימן קעו סעיף קטן מו). (57) שאם לא כן, היאך נאמין
להם (כסף משנה) ועוד שהרי נקראו "בית דין" (בית-דין
של הדיוטות), ואם אינם נאמנים, אינם נקראים בית דין
(רדב"י). (58) פשוט. שאם לא כן היאך יחלקו (כסף
משנה). (59) כלומר, חילק אותה, את השותפות.
(60) מצורה מוחלטת זו משמע שאפילו אם הפסיד בחלוקה
זו, יכול הוא לחזור בו (וראה ברמ"א סימן קעו סעיף יח).
(61) בבא מציעא סט. וט: כדברי רב נחמן ורב פפא על רקע
העובדא של שני הכותים. (62) שצריכים שומא, שיש בהם
כמה מינים (גמרא שם). (63) שכולן שוות, ראה להלן.
(64) שאף על פי שעל עצם החלוקה, אין צורך בבית דין -
צריך להודיע להם על החלוקה. וראה סמ"ע שם סעיף קטן
מט. (65) גמרא שם.

י. אסור⁶⁶ להשתתף⁶⁷ עם עובד פוככים, שפא
יתחייב לו חבירו שבועה, וישפיעו פיראתו⁶⁸. וכבר
בארנו במקומו, שפאסור לעשות סחורה⁶⁹ בפרות
שבועית, [ולא בכורות], ולא בטרפות, ולא
בנבלות, ולא בתרומות, ולא בשקצים ורמשים. ואם
עבר⁷⁰ ועשה - השכר לאמצע⁷¹. ונראה לי, שפאם
18 הפסיד - הפסיד לעצמו, מפני שעבר⁷².

(66) סנהדרין סג: דברי אבוי של שמואל. ויש שכתבו שבזמן
שאין הגויים נשבעים בעבודה זרה אין איסור זה (הגהות
מיימוני וכן כתב הרדב"ז בשם רבינו בתשובה). (67) אבל
מותר לשאת ולתת איתו (הגהות מיימוני אות ד).
(68) בעבודה זרה. כלומר: ונמצא שהישראל גורם לאחרים
שיישמע שם האליל. (69) לכתחילה, אבל בדיעבד מותר
ליהנות מהריווח כדלהלן. (70) השותף. (71) נלמד מן
הירושלמי (הביאו הגהות מיימוני אות ד) שאף את הגניבה

21) ראה בפירוש המשניות לרבינו במשנה בבא-מציעא שם.
22) כלומר, ביחד עם העסק שהוא עוסק במעותיו של זה.
23) שכיון שאינו מתבטל כלל מעסקו הפרטי, והוא עוסק בו בדרבבד עם ה"עיסקא", ואין כאן טירחא יתירה - אין כאן אבק ריבית. ואע"פ שכל עיסקא היא חצי מלוה וחצי פקדון, ואין כאן ריבוי טירחא, שהרי הוא עוסק בין כה וכה בשביל חלקו, חצי הפקדון? תירצו בזה ה'תוספות' (שם ד"ה דאמרי) שהיה להם להתחלק: יום לזה ויום לזה.
24) היינו, שהוא עושה כן בעת החלוקה, אבל אם התנה מתחילת העסק, לא צריך, לשיטת רבינו, שיהיה לו עסק אחר, כדברי רבינו להלן הלכה ד (כסף-משנה בפירוש אחד). (25) שם סט. מימרא של שמואל, שגם רב מודה בה (כסף-משנה). (26) אף כאן, כמו למעלה בענין שכר דינר, המדובר בשאמר כן בעת החלוקה, ולכן צריך שיהיה לו עסק אחר, אבל אם התנה כן בתחילה, אין צורך שיהיה לו עסק אחר כדלהלן הלכה ד (כסף-משנה בפירוש אחד).
27) היינו, חוץ ממה שהוא נוטל חלק שוה בשוה עם בעל הממון. (28) שאם אין לו עסק אחר, לא מספיק מותר בשכר, אלא צריך גם להפחית מן ההפסד, כדלהלן הלכה ג.
29) כרב, שם, שאומר: "מותר שליש בשכר - הרי זה מותר", וכן מפרשה רבינו ולא כפירש"י שם. (30) כמסקנת הגמרא שם, בעובדא של ר"א מהגרוניא.

ג. ועוד³¹ תקנו חכמים: שכל הנותן מעות לחברו²⁵ להתעסק בהן, ופחתו או הותירו, ולא רצה לתן לו²⁶ שכר עמלו בכל יום, ולא התנו ביניהן שום תנאי -²⁷ שיהיה שוכר המתעסק באותו חצי של פקדון שליש²⁸ רוח הפקדון, שהוא שתות רוח כל הממון. לפיכך,²⁹ אם הרויחו - יטל המתעסק שני שלישי הרוח: חצי³⁰ הרוח של חצי המעות שהן מלוה, ושתות הרוח בשוכר שנתעסק בפקדון, נמצא הכל שני שלישי³² הרוח; ויטל בעל המעות שליש הרוח. ואם פחתו³³ - יפסיד המתעסק שליש הפחתה³², שהרי הוא חזק בחצי הפחתת מפני שחצי המעות מלוה, ויש לו³⁵ שתות בשוכרו באותו החצי של פקדון³³, ונמצא³⁶ שנשארו עליו מן הפחתת שלישו; ובעל המעות יפסיד³⁷ שני שלישי הפחתה³⁴.

31) יוצא מתוך השקלא-וטרין בגמרא שם סח: סט. מסביב לעובדא של רב עיליש, וראה בסמוך. (32) לדעת רבינו, יש למקבל שתי עדיפויות, גם בזמן הרווח וגם בזמן ההפסד, ומה שמשמע בגמרא שיש רק עדיפות אחת, או בשכר או בהפסד, שהרי אמרו שם: "אי פלגא באגר" - תרי תילתי בהפסד, אי פלגא בהפסד - תרי תילתי באגר", זה אינו אלא אם התנו כך, כמו שמסביר רבינו בהלכה ד. והראב"ד סובר, שיש רק עדיפות אחת, או בשכר - כמו שהוא מזכיר כאן, או בהפסד - וכסברת ה"ש מי שטועה" (להלן הלכה ד). ולפי זה, מה שאמרו שם "אי פלגא באגר" - תרי תילתי בהפסד וכו'" זהו לפי תקנת חכמים, ולא כשכך התנו. (33) כדי שלא יהיה אבק ריבית. (34) והואיל ויש

1 והרי המתעסק חזק באחריותו אף על פי שאבד¹
2 באנס⁸, והחצי האחר בתורת פקדון, והרי הוא
3 באחריות בעל המעות⁹. ואם נגנב או אבד החצי של
4 פקדון - אין המתעסק חזק לשלם¹⁰. ולפיכך יהיה
5 שוכר זו החצי, אם הרויח, של בעל המעות. ולפי¹¹
6 תקנה זו, אי אפשר שיהיה השוכר או ההפסד של
7 כל הממון לאמצע בשוה. שאם אתה אומר כן,
8 נמצא בעל הממון נוטל שכר חצי מעותיו שהן
9 פקדון, ואינו עושה פלוג, אלא זה המתעסק טורח
10 לו בחצי של פקדון מפני מעותיו שהלוהו, ונמצא
11 באין לידי אבק ריבית¹². והיאך יעשו¹³, אם רוצה
12 להיות השוכר או ההפסד לאמצע בשוה¹⁴? יתן
13 למתעסק שכרו שפכל יום ויום¹⁵ מימי השתפות
14 כפועל בטל¹⁶ של אותה מלאכה¹⁷ שפכל ממנה¹⁸.
15 ואם¹⁹ היה לו עסק אחר²⁰ כל שהוא²¹ להתעסק בו
16 עם מעותיו של זה²² - אינו צריך להעלות לו שכר
17 של כל יום ויום²³, אלא אפלו העלה²⁴ לו דינר בכל
18 ימי השתפות - דיו²⁵; ואם פחתו או הותירו - יהיה
19 לאמצע בשוה. וכן אם אמר²⁶: כל הרוח יהיה
20 לך שלישו²⁷ או עשיריתו בשכרך, הואיל ויש לו
21 עסק אחר - הרי זה מותר²⁹; ואם הפסידו - יפסיד
22 מנצחה. ואם היה זה המתעסק אריסו³⁰ והיה לו עסק
23 אחר - אינו צריך להעלות לו שכר אחר כלל;
24 שהאריס משעבד הוא לבעל השדה.

7) חכמי נהרדעא (שם קד: ?) (8) כדין מלוה שניתנה להוצאה (קידושין מז.). (9) ודינו כשומר חנם, כדלהלן, ואע"פ שהוא נוטל שכר על ההתעסקות - כיון שאינו נוטל שכר על השמירה, הרי הוא כשומר חנם. והראב"ד סובר, שדינו כשומר שכר. (10) ששומר חנם פטור על גניבה ואבידה (פ"ד מהלכות שאלה ופקדון הלכות א"ב). (11) בבא-מציעא סח. במשנה. (12) ואיסורו מדרבנן (פ"ו מהלכות מלוה ולוה הלכה א). ואילו ריבית דאורייתא היא "ריבית קצוצה", שהלוה על-מנת לשלם לו בהוספה (שם). (13) והיינו בסתם, כשלא התנו ביניהם כל תנאי שהוא, בעת יצירת העסק, שהרשות בידם להתנות על מינימום של שכר, ככל תנאי של ממון, ובלבד שלא יהיה בו משום אבק ריבית, וראה להלן הלכה ד. (14) שאם רוצה בעל המעות בהפרשים, כשכר והפסד בהתאם להלכה ותקנת חכמים, אינו צריך לשלם שכר כפועל, ראה להלן הלכה ג. (15) אבל לא שכר חד פעמי (הרי"ף שם). (16) ברייתא שם, המוסיפה ביאור לדברי המשנה. (17) שם, כאב"י המבאר את הברייתא. (18) שאם עסק במלאכה כבדה, אך משתלמת יותר, כמה רוצה לקבל עבור עבודה זו הקלה ממנה (רש"י שם). ויש מפרשים, כפועל בטל שלא עבד כלום, כמה יקבל בעד עבודה קלה כזו. ומפני שאין כאן אלא אבק ריבית - הקילו (רא"ש שם סימן לט). (19) שם סט. וראה ברי"ף שם. (20) מאותו המין. כסף-משנה בפירוש אחד. וראה להלן פ"ח הלכה א, ובהערה יט שם.

27 שֶׁהִתְנוּ, וְאִם יִהְיֶה שֶׁם הַפֶּסֶד - יִפְסִיד אוֹתוֹ הַחֶלֶק
28 וְתוֹסֶפֶת שְׁלִישׁוֹ. נִמְצָאתָ⁵¹ לְמַד לְפִי מִדָּה זֹאת: שֶׁאִם
29 הִתְנוּ שְׁיִטֵּל הַמֵּתַעֲסֵק רְבִיעַ הַשֶּׁכֶר, אִם פָּחַתוּ - לֹא
30 יִשְׁלַם הַמֵּתַעֲסֵק כָּלוּם; שֶׁהָרִי רְבִיעַ הַפֶּסֶד שֶׁהוּא
31 חַיֵּב לְשִׁלּוֹם מִפְּנֵי הַמְּלוּחָה, יֵשׁ לוֹ כְּנֶגְדוֹ שְׁלִישׁ מֶה
32 שְׁיִטֵּל בְּעַל הַמַּעוֹת⁵², שֶׁהוּא רְבִיעַ, וְנִמְצָא זֶה כְּנֶגְדֵּי
33 זֶה. וְכֵן⁵³ אִם הִתְנוּ עַל הַפָּחַת, וְלֹא הִזְכִּירוּ הָרוּחַ:
34 אִם פָּחַתוּ - פּוֹחַת הַמֵּתַעֲסֵק כְּפִי מֶה שֶׁהִתְנוּ, וְאִם
35 הוֹסִיפוּ - נוֹטֵל הַמֵּתַעֲסֵק כְּמוֹ אוֹתוֹ הַחֶלֶק שֶׁהָיָה
36 מִפְּסִיד, וְתוֹסֶפֶת שְׁלִישׁ מֶה שֶׁנִּטַּל בְּעַל הַמַּעוֹת.
37 בִּיצֵד? הֵתְנוּ, שֶׁאִם הָיָה שֶׁם הַפֶּסֶד - יִפְחַת הַמֵּתַעֲסֵק
38 רְבִיעַ, וְהִפְחִיתוּ - מִשְׁלֵם רְבִיעַ הַפָּחַת, וְאִם הוֹתִירוּ
39 - נוֹטֵל מִחֲצָה⁵⁴. וְאִם עַל פִּי שְׂדֵכְרִים אֵלּוּ שֶׁהוּרִי
40 דְּבָרֵי טַעַם הֵם, אִם תִּלְךָ עַל דֶּרֶךְ זֶה, שְׁמָא⁵⁵
41 הַמֵּתַעֲסֵק אֶפְשָׁר שִׁיפְחַת וְיִטֵּל שֶׁכֶר. בִּיצֵד? כְּגוֹן
42 שֶׁהִתְנָה עִמּוֹ, שְׁיִטֵּל הַמֵּתַעֲסֵק אֶחָד מִשְׁבָּעָה בַּשֶּׁכֶר,
43 וּפָחַתוֹ⁵⁶ - נִמְצָא נוֹטֵל הַמֵּתַעֲסֵק אֶחָד מִשְׁבָּעָה יִתְרִי⁵⁷
44 עַל זֶה הַהֶפְסֵד. בִּיצֵד? כְּגוֹן שֶׁפָּחַתוּ שְׁבָעָה דִּינָרִים
45 - הָרִי הַמֵּתַעֲסֵק אוֹמֵר לוֹ: אֲנִי חַיֵּב לָךְ דִּינָר אֶחָד
46 כְּפִי הַתְּנָאִי⁵⁸, וְאַתָּה חַיֵּב לְשִׁלּוֹם לִי שְׁנַיִם, שֶׁהֵן
47 שְׁלִישׁ חֶלֶק הַפְּקֻדוֹן⁵⁹. נִמְצָא בְּעַל הַמַּעוֹת חַיֵּב לִתֵּן
48 לוֹ דִּינָר בַּשֶּׁכֶר שֶׁהִפְסִיד שְׁבָעָה. וְאֵלּוּ הַפְּסִיד אֲרֻבָּעָה
49 עֶשֶׂר - הָיָה חַיֵּב בְּעַל הַמַּעוֹת לִתֵּן לוֹ שְׁנֵי דִּינָרִין.
50 וְזֶה תְּמַה גְּדוֹל, וְדָבָר שֶׁאֵין הַדַּעַת סוֹבֵלֶת אוֹתוֹ, וְאֵין
51 זֶה אֲצִלִּי אֲלֵא כְּמוֹ דְּבָרֵי הַחֲלוּם. אֲבָל הַדֶּרֶךְ וְהַדִּין
52 הָאֵמֶת שִׁירָאָה לִי: שֶׁכָּל שִׁירוּחַ הַמֵּתַעֲסֵק, אִם יִהְיֶה
53 שֶׁם הַפֶּסֶד - יִפְסִיד שְׁנֵי שְׁלִישֵׁי הַחֶלֶק שֶׁהָיָה מְרוּיָח.
54 וְכֵן אִם הִתְנוּ עַל הַהֶפְסֵד, וְהָרוּחוֹ - יִטֵּל כְּמוֹ אוֹתוֹ
55 הַחֶלֶק שֶׁהָיָה מִפְּסִיד, וְתוֹסֶפֶת שְׁלִישׁ חֶלֶק חֲבֵרוֹ⁶⁰.
56 נִמְצָאתָ אֵתָּה אוֹמֵר לְפִי מִדָּה זֹאת: שֶׁאִם הִתְנוּ שְׁיִטֵּל
57 הַמֵּתַעֲסֵק רְבִיעַ הַשֶּׁכֶר, וְהַפְּסִיד - הָרִי זֶה מִשְׁלֵם
58 שְׁתּוֹת⁶¹; וְאִם הִתְנוּ שְׁיִפְסִיד רְבִיעַ, וְהָרוּיָח - נוֹטֵל
59 מִחֲצָה⁶². וְעַל דֶּרֶךְ זֶה לֹא תִמְצָא תְּמַה, וְיֵצֵא הַדִּין
60 בְּקוֹ הַצֶּדֶק.

כאן רווח רב והפסד מועט למתעסק, צריך שיהיה לו עסק
אחר (לחם-משנה להלן הלכה ד).

1 ד. יֵשׁ מִי שֶׁטּוֹעָה וְאוֹמֵר: שֶׁהִנּוֹתִן עֶסֶק סֶתֶם, אִם
2 יִהְיֶה שֶׁם שֶׁכֶר - יִטֵּל הַמֵּתַעֲסֵק חֲצִי, וְאִם הָיָה שֶׁם
3 הַפֶּסֶד - יִפְסִיד שְׁלִישׁ³⁵. וְאֵין הַדָּבָר כֵּן, אֲלֵא אִם כֵּן
4 הִתְנוּ עַל דָּבָר זֶה בְּפִרוּשׁ³⁶. וְכֵן אִם הִתְנוּ, שְׁיִפְסִיד³⁷
5 הַמֵּתַעֲסֵק מִחֲצָה, וְאִם יִהְיֶה שֶׁם שֶׁכֶר - יִטֵּל שְׁנֵי
6 שְׁלִישֵׁי הָרוּחַ - הָרִי זֶה מִתֵּר. וְכֵן³⁸ אִם הִתְנוּ, שֶׁאִם
7 יִהְיֶה שֶׁם שֶׁכֶר - יִטֵּל הַמֵּתַעֲסֵק תְּשִׁיעִיתוֹ, וְאִם יִהְיֶה
8 שֶׁם הַפֶּסֶד - יִפְסִיד עֶשְׂרִיתוֹ, הוֹאִיל וְהִתְנוּ שִׁירָאָה
9 רוּחַ הַמֵּתַעֲסֵק יוֹתֵר עַל הַפֶּסֶדוֹ - תִּנָּאוּ קִיָּם, וְתוֹסֶפֶת
10 זֶה כְּנֶגְדֵּי עִמּוֹ. וְרַבּוֹתֵי הוּרִי, שֶׁאֵין הַתְּנָאִי³⁹ זֶה
11 מוֹעִיל אֲלֵא אִם כֵּן הָיָה לַמֵּתַעֲסֵק עֶסֶק אֲחֵר; אֲבָל
12 אִם אֵין לוֹ עֶסֶק אֲחֵר⁴⁰ - צָרִיךְ שִׁירָאָה שֶׁכֶר הַמֵּתַעֲסֵק
13 יִתֵּר עַל הַפֶּסֶדוֹ בְּשְׁתּוֹת⁴¹, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרַנּוּ⁴². שֶׁזֶה דָּבָר
14 אֲסוּר⁴³ הוּא, וְאֵין הַתְּנָאִי מוֹעִיל בּוֹ⁴⁴. וְלֹא יִרְאֶה לִי
15 זֶה⁴⁵.

(35) ולפי דבריהם, תקנת חכמים היתה רק על עדיפות אחת,
כגון זו שהזכיר רבינו בהפסד, וראה הערה לא. (36) כמו
שכתבנו למעלה בהלכה ג. (37) שכאן יש עדיפות בשכר,
ולדעת רבינו - זה אפשרי רק בהתנו. (38) שהעיקר הוא,
שיהיה למקבל איוו עדיפות שהיא, כדי שלא יהא משום
ריבית. (39) בכ"י תימן: "תנאי", וכן נכון. (40) מקורם
מגמרא בבא-מציעא סט. שלא התירו במותר דינר אלא
בשיש לו עסק אחר (למעלה הלכה ג), ואינם מחלקים בין
התנה ללא התנה, וראה בלחם-משנה. (41) מקורם שם
מח: "אי פלגא בהפסד - תרי תילתי באגר". (42) בהלכה
ג. (43) מצד הריבית שבו. (44) שאין תנאי מועיל אלא
בממון בלבד, אבל לא במקום שיש עמו גם איסור.
(45) שלדעת רבינו, יש חילוק בין התנה ללא התנה. ומה
שאמרו שם סט. במותר שליש, שצריך שיהיה לו עסק אחר,
זהו כשלא התנו. ואף מה שאמרו שם סח: "אי פלגא בהפסד
- תרי תילתי באגר" - כשהתנה כן. ואמנם אם לא התנו כן,
צריך שיהיו לו שתי עדיפויות (למעלה הלכה ג). ואז, כיון
שיש לו רווח רב, אין צריך עסק אחר, וראה למעלה הערה
לא.

16 ה. הוּרִי רַבּוֹתֵי: שֶׁאִם הִתְנוּ, שְׁיִטֵּל⁴⁶ הַמֵּתַעֲסֵק
17 שְׁלֹשָׁה חֲלָקִים מִהַשֶּׁכֶר, וּבְעַל הַמַּעוֹת רְבִיעַ הַשֶּׁכֶר
18 - נִמְצָא רְבִיעַ הַמַּעוֹת בְּלֶבֶד בְּתוֹרַת פְּקֻדוֹן, וּשְׁלֹשָׁה
19 רְבִיעִים בְּתוֹרַת הַלּוּאָה. לְפִיכָף, אִם הָיָה שֶׁם הַפֶּסֶד
20 - יִפְסִיד הַמֵּתַעֲסֵק שְׁלֹשָׁה רְבִיעֵי הַפֶּסֶד⁴⁷ פָּחוֹת
21 שְׁלִישׁ הָרְבִיעִי⁴⁸, וְיִפְסִיד בְּעַל הַמַּעוֹת רְבִיעַ וּשְׁלִישׁ
22 רְבִיעַ, שֶׁהוּא שְׁלִישׁ כָּל הַהֶפְסֵד. בִּיצֵד? נִתֵּן לוֹ מֶאֱה
23 דִּינָרִים עַל תְּנָאִי זֶה, וְחִסְרוֹ אֲרֻבָּעָה וְעֶשְׂרִים⁴⁹ - בְּעַל
24 הַמַּעוֹת מִפְּסִיד שְׁמוֹנֶה, וְהַמֵּתַעֲסֵק מִשְׁלֵם שְׁשֶׁה
25 עֶשְׂרִים⁵⁰. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה לְעוֹלָם: כָּל חֶלֶק שֶׁיֵּשׁ לְבָעַל
26 הַמַּעוֹת בַּשֶּׁכֶר, אִם יִהְיֶה שֶׁם רוּחַ - נוֹטֵל כְּמוֹ

(46) המדובר שהתנו על השכר ולא התנו על ההפסד. וזהו
כעין מה שאמרו (שם) "אי פלגא באגר - תרי תילתי
בהפסד". (47) שזה מקביל לחלק שיש בו. (48) כדי שלא
יהיה בזה משום ריבית. נמצא שבעל הממון מחזיר לו שליש
ממה שהוקצב לו לחלק שכרו, כלומר: שליש משלושה
רבעים. ומקור דבריהם ממה שאמרו שם: "אי פלגא באגר
- תרי תילתי בהפסד", כלומר אם התנו מחצה על מחצה
ברווח - אם היה הפסד, מוסיף לו בעל הממון שליש
מהמחצה שהיה ראוי לו, דהיינו שתות מכל מה שהיה ראוי
לשניהם ונותנים למתעסק, ונמצא בעל הממון מפסיד שני
שליש, והמתעסק - שליש, ראה בכסף-משנה. (49) שהיו
צריכים לחלקם: שמונה-עשר שהם שלושה רבעים -
למתעסק, וששה שהם רביע - לבעל הממון.

12 שְׁמֵעוֹן חֲמִשָּׁה וּשְׁלֹשִׁים. שָׁאם אֵתָה אוֹמֵר כֵּן, נִמְצָא
13 רְאוּבֵן נוֹטֵל חֲמִשִּׁים, וְלַעֲזֹלָם לֹא יִטַּל רְאוּבֵן פְּחוֹת
14 מִשְׁשִׁים. לְפִיכָךְ, שָׁטַר עֶסְקָה הַיּוֹצֵא עַל הַיְתוּמִים¹⁰,
15 שֶׁהִיא אֲבִינָה מִתְעַסֵּק בּוֹ - נִשְׁפָּע¹¹ בְּעַל הַשָּׁטַר
16 וְגוֹכָה מִחֲצָה שֶׁהוּא פְּחוֹת מִלּוֹה¹², אֵף עַל פִּי
17 שְׁלַעֲזֹלָם טוֹעֲנִים לְיִוְרָשׁ¹³. הִנֵּה לְמִדָּת, שָׁאִינוּ נוֹטֵל
18 לְעֹלָם פְּחוֹת מִמִּחֲצָה. וְלָמָּה אֲנִי אוֹמֵר, שָׁאִין
19 פּוֹחֲתִין לוֹ כָּאֵן כִּנְגַד שְׁכָרוֹ שֶׁנִּתְעַסֵּק בִּפְקָדוֹן? שֶׁהִרִי
20 אֶבֶד כָּל הַחֲצִי שֶׁל פְּקָדוֹן, וְלֹא נִשְׁאָר כָּאֵן פְּקָדוֹן
21 כָּלֵל שְׁנֵאמַר: אִם לֹא יִטַּל שְׁכָרוֹ - יִרְאָה כְּרִבִּית;
22 שֶׁהִרִי חֲצִי הַמִּלּוֹה בְּלֶבֶד נוֹטֵל¹⁴. וְכֵן אִם הִתְנוּ שְׁיִטַּל
23 הַמִּתְעַסֵּק רִבִּיעַ הַשָּׁכָר, וְאֶבֶד הַמָּמוֹן כְּלוֹ¹⁵ - מִשְׁלָם
24 הָרִבִּיעַ כְּלוֹ שֶׁהוּא פְּחוֹת מִלּוֹה¹⁶. אָבֵל אִם נִשְׁאָר
25 מִן הַמָּמוֹן מֵעֵט, כִּדִּי שָׁאם תּוֹסִיף עַל אוֹתוֹ הַמֵּעֵט
26 שְׁתוֹת הַהֶפְסֵד שֶׁפְּחָתוֹ¹⁷, יָבוֹא הַכֹּל רִבִּיעַ הַמָּמוֹן אוֹ
27 יֵתֵר - הִרִי זֶה מִשְׁלָם שְׁתוֹת בְּלֶבֶד, מִן הַטַּעַם שֶׁכָּכָר
28 בְּאֶרְנָנִי¹⁸.

(2) שדינו נזכר למעלה פ"ו הלכה ג: שני שלישים מן הרווח למתעסק, ושליש לבעל הממון. ושליש מן ההפסד למתעסק, ושני שלישים לבעל הממון. (3) שדינו נזכר למעלה שם הלכה ב: ש"יתן למתעסק שכרו שבכל יום ויום מימי השותפות כפועל בטל. (4) כלומר, כל הממון, שלא נשאר כלום. (5) [בנותן סתם. ובהתנו: שישלם לו כפועל בטל, כנ"ל. (6) למעלה שם הלכה ב וג. (7) כלומר, במקרה שאבד. (8) כלומר, לעולם חייב המתעסק להחזיר לבעל הממון את חצי הקרן שקיבל בתורת מלוה. ומקור דברי רבינו מהא דלהלן. (9) בבא-בבא ע. ע: כדייני ארץ ישראל, וכרבא שפסק כמותם, וכן פסק הרי"ף בבבא-מציעא פרק המקבל. (10) שעם מות המתעסק - בטלה השותפות (ראה למעלה פ"ה הלכה יא). ובעל הממון תובע מן היתומים את כל הסכום שהשקיע בעסק, ובתוספת רווחיו. (11) כדין כל הנפרעים מן הירורשים, שאינם נפרעים אלא בשבועה (כתובות פז. ופ"ד מהלכות מלוה ולוה הלכה א). ונוסח השבועה כאן הוא כנוסח השבועה ב'שנים אוחזין בטלית': "שבועה שאין לי בה פחות מחציה". מכיון שאינם נוטלים אלא חצי טענתם (בבא-מציעא ב. ופ"ט מהלכות טוען ונטען הלכה ז) - כן גם כאן, כיון שאינו נוטל אלא חצי טענתו, נשבע שאין לו אצלו פחות מחצי הסכום שנתן לו (הגהות מיימוניות). (12) אבל לא את חלק הפקדון, שאילו היה הנפקד חי, היה יכול לטעון: נאנסו, ואנו טוענים כן ליתומים, מה-שאין-כן במלוה, שגם הלוה עצמו לא היה יכול להפטר בטענת אונס. (13) בבא-בבא ע. כג. ואלמלי היתה קיימת האפשרות שבעל הממון לא יקבל את מחצית ממנו, כגון כשאבד כל הממון, היינו צריכים לטעון כן ליתומים. (14) כלומר, אין בעל הממון מקבל כלום חוץ מהמלוה, ואין כאן נטילת ריבית כלל. (15) באופן שהתנו שיהיה השכר וההפסד ביניהם בשוה. (16) והכלל הוא: את חלק ההלוואה מקבל בעל הממון תמיד בחזרה, כמבואר למעלה. (17) בכ"י תימן: שפחת. (18) למעלה פ"ו הלכה

(50) שהמתעסק מקבל שלישי מהחלק שהיה ראוי לבעל הממון, היינו שתיים מששה, ונמצא הוא מפסיד רק ששה עשר, ובעל הממון מפסיד שמונה. (51) רבינו רוצה להראות את המסקנה מרחיקת לכת משיטה זו, והוא שלפועמים יצא, שהמתעסק לא יפסיד כלום. והיינו, שאם חלקו הוא רביע, והוא צריך מצד הדין לשאת ברביע הפסד, אך לפי שיטה זו, יש לנכות למתעסק שלישי מחלק המלוה, שהוא במקרה זה שלישי משלשה רבעים, שהוא רביע, המקביל לגובה חלק ההפסד. (52) כלומר שלישי משלשה רבעים, דהיינו רביע. (53) היינו, שהפעם התנו רק על ההפסד, ולא התנו על השכר, כעין מה שאמרו שם: "אי פלגא בהפסד - תרי תילתי באגר". (54) היינו: רביע המגיע מחלקו, ועוד שלישי מחלק בעל המעות, שזה כאן: שלישי משלשה רבעים, שהוא רביע, הרי ביחד שני רבעים, שהם מחציה. (55) רבינו רוצה כאן להוכיח, כמו שמעיר הראב"ד בהשגתו השניה, עד כמה שיטה זו יכולה להביא לידי דברים תמוהים, ואף לקוי הצדק שהמתעסק יקבל שכר במקרה של הפסד. (56) בשיעור זה של אחד משבעה. (57) שאף-על-פי שהוא מפסיד אחד משבע לחלקו - מקבל הוא שלישי משש השביעיות של בעל הממון, דהיינו שתי שביעיות מהכל. (58) שהוא אחד משבעה. (59) לפי העיקרון של רבותיו, שהמתעסק מקבל תמיד שלישי מחלקו של בעל הממון, בין ברווח בין בהפסד. (60) שברווח מודה רבינו, שהמתעסק מקבל שלישי מחלקו של בעל המעות, ויוצא ששיטת רבינו היא בשתי פנים: השליש שבהפסד שמנכים למתעסק, הוא שלישי מחלקו-הוא. וברווח, השליש שמוסיפים למתעסק הוא שלישי מחלקו של בעל המעות. ו[לפי זה, מה שאמרו שם: "אי פלגא באגר - תרי תילתי בהפסד", פירושו: אי פלגא באגר למתעסק - יש לו רק תרי תילתי בהפסד מחלקו, כשם ש"אי פלגא בהפסד - תרי תילתי באגר" מדובר במתעסק. ואילו למפרשים אחרים, יש הכרח לחלק בין שתי הבבות, שהבבא "אי פלגא בהפסד וכו'" מדברת במתעסק, ואילו הבבא "אי פלגא באגר וכו'" מדברת בבעל הממון. (61) שמנכים מהחלק שלו שלישי, היינו חלק שנים-עשר מהכל, ונשאר רק שתות. (62) שמוסיפים לרביע שלו, שלישי משלושת הרבעים של בעל הפקדון, דהיינו רביע.

פֶּרֶק שְׁבִיעִי

(1) המשך דיני "עיסקא".

1 א. הַנּוֹתֵן מְעוֹת לַחֲבֵרוֹ סֵתָם² לְהַתְעַסֵּק בָּהֶן, או
2 שֶׁהִתְנוּ בְּפִרוֹשׁ שֶׁהִיא הַשָּׁכָר וְהַהֶפְסֵד בִּינֵיהֶם
3 בְּשׁוּהָ³, וְנֶאֱבֵד הַמָּמוֹן⁴ - יֵשׁ מִי שֶׁהוֹדָה, שְׁיִשְׁלָם
4 הַמִּתְעַסֵּק שְׁלִישׁ⁵, כְּמוֹ שֶׁבְּאֶרְנָנִי⁶ אִם אֶבֶד מִקְצַת
5 הַמָּמוֹן. וְיִרְאָה לִי, שֶׁהוּא מִשְׁלָם מִחֲצָה שֶׁהוּא
6 בְּתוֹרַת מִלּוֹה⁸. וְזֶה שֶׁאֲמָרוּ חֲכָמִים: מִשְׁלָם שְׁלִישׁ
7 בְּהֶפְסֵד - בְּשִׁלָּא הִגִּיעַ הַהֶפְסֵד לְטַל בְּעַל הַמְּעוֹת
8 פְּחוֹת מִחֲצִי מָמוֹנוֹ. בִּיצֵד? רְאוּבֵן שֶׁנָּתַן לְשִׁמְעוֹן
9 מֶאֱהָ וְעֶשְׂרִים דִּינָר, וְנִשָּׂא וְנָתַן, וּפְחָת תִּשְׁעִים - הִרִי
10 שְׁמֵעוֹן מִשְׁלָם שְׁלִישִׁים, וְנִמְצָא רְאוּבֵן נוֹטֵל שְׁשִׁים.
11 אָבֵל פְּחָת שְׁמֵעוֹן מֶאֱהָ וְחֲמִשָּׁה - אֵין אוֹמְרִים נִפְסִיד

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי כ"ג תמוז - ספר קנין - הל' שלוחין ושותפין קנז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ה. המתעסק משלם תמיד רק שני שלישים של ההפסד, והיינו, כאן שות. וראה בראב"ד ובלחם-משנה.
ב. המתעסק¹⁹ שהפסיד²⁰, וחזר וטרח עד שהרויח - אינו יכול לומר לבעל המעות: בוא ונחשב ההפסד שהפסדנו תחלה, ותפסיד שני שלישים²¹, ונחשב הרוח שהרוחנו באחרונה, ותטל שלישי²²; אלא מחשב באחרונה בלבד על הרוח או על ההפסד, ואין לו אלא ברוח שהוסיף על הקרן.
(19) בבא-מציעא קה. מימרא של רבא. (20) ולא הודיע זאת לבעל הממון, ולפיכך מחשבין את ההפסד והרווח ביחד כבסמך, אבל אם הודיעו - יש להפריד: חשבון ההפסד לחוד וחשבון הרווח לחוד (גמרא שם. וכן יש לפרש בדברי רבינו. כסף-משנה). (21) כמו שכתב רבינו למעלה פ"ה הלכה ג. (22) כמו שכתב רבינו שם.
ג. נתן²³ לו מאתים יריעות במאתים דינרים בעסק, וכתבן שני שטרות, מאה בכל שטר - מחשב לו על כל שטר בפני עצמו, ובעל המעות הוא שהפסיד על עצמו²⁴. נתן לו מאה יריעות במאה דינרים, וחזר ונתן לו בעסק אחר מאה חביות של יין במאה דינרין, וכתב לו שטר עסק במאתים דינרין - אינו מחשב לו אלא בשטר אחד, והמתעסק הוא שהפסיד על עצמו²⁵. פי' צד? שאם מכר המאה יריעות במאה ושלשים, והמאה חביות בשבעים - בעל המעות נוטל הכל; מפני שעשה שטר אחד, הרי הכל מאתים, ולא הרויח כלום²⁶. אבל אלו הניחם שני עסקים כשהיו - היה מרויח המתעסק בחלקו בפגדים עשרים²⁷, ומפסיד בחלקו בחביות עשרה²⁸, והיה נוטל עשרה. וכן כל פיוצא בזה.

אבל אם מכר, אין בעל המעות יכול להוציא מהלוקח, שלשם כך עומד העסק (ש"ך יו"ד סימן קעז ס"ק נט). בין מחלק הפקדון ובין מחלק המלוה, שכולם לא ניתנו אלא לעסוק בהם, ולא ליתנם במתנה. (32) המתעסק או המקבל מתנה. ויש אומרים, כי מן המקבל מתנה השני אין מוציאין (ט"ז שם ס"ק לח, ועיין ש"ך שם). (33) למעלה הלכה א, וראה דברינו שם. (34) בבא-מציעא קד: כרבא ולא כרב אידי בר אבין, וכמו שהכריע הרי"ף. (35) ואין דינם כמטלטלין של יתומים, שאינם משתעבדים לבעל-חוב (פי"א מהלכות מלוה ולוה הלכה ח), לפי שהעסק נשאר תמיד ברשותו של בעל המעות, ולא ניתן למתעסק אלא להתעסק, ועם מותו של זה בטל העסק והוא חוזר לבעליו. (36) ואין דינו כגובה חובו מן היתומים שאינו גובה אלא בשבועה (פי"ד שם הלכה א), שהכל ברשות בעל הממון, כנ"ל. (37) שהם שייכים רק לבעל המעות (הרי"ף שם), וראה הערה לג. (38) כל זה בדברי הרי"ף שם.

ו. הנותן³⁹ מעות לחברו לקח בהם פרות למחצית שָׂכָר, ולא לקח - אין לו עליו אלא תרעמת⁴⁰. ואם נודע בראיה ברוה שלקח ומכר⁴² - הרי זה מוציא ממנו השָׂכָר בעל פרוה.

(39) בבא-מציעא פ"ד (הוצאת צוקרמנדל עמ' 381, 4) והובאה בירושלמי (שם פרק ה הלכה ג) וממנו ברי"ף שם. (40) שלא הזיק לחבירו בידיים, אלא גרם לו הזיק. והוא-הדין לכל הגורם לחבירו שלא יוכל להשתמש בכספו לשם רווח, שאינו חייב לשלם (ירושלמי שם). (41) תוספתא וירושלמי שם. (42) בממון של העיסקה, אבל אם הניח מעות העיסקה, ולקח ומכר במעותיו הוא - "מה שעשה עשוי, והרי הוא מכלל הרמאין" (פ"ז מהלכות מכירה הלכה י).

ז. נתן⁴³ לו מעות לקח בהן פרות למחצית שָׂכָר - לוקח בהן מכל מין שִׁירָצָה, ולא יקח לא כסות ולא עצים⁴⁴. וכן כל פיוצא בזה⁴⁵. המושיב⁴⁶ את חברו בחנות למחצית שָׂכָר, אם היה אמן - לא יעסק באמנותו, לפי שאין יעניו על החנות בשעה שעוסק באמנותו. ואם⁴⁷ היה שתף עמו בפרצור - מתר⁴⁸.

ה. המתעסק משלם תמיד רק שני שלישים של ההפסד, והיינו, כאן שות. וראה בראב"ד ובלחם-משנה.
ב. המתעסק¹⁹ שהפסיד²⁰, וחזר וטרח עד שהרויח - אינו יכול לומר לבעל המעות: בוא ונחשב ההפסד שהפסדנו תחלה, ותפסיד שני שלישים²¹, ונחשב הרוח שהרוחנו באחרונה, ותטל שלישי²²; אלא מחשב באחרונה בלבד על הרוח או על ההפסד, ואין לו אלא ברוח שהוסיף על הקרן.
(19) בבא-מציעא קה. מימרא של רבא. (20) ולא הודיע זאת לבעל הממון, ולפיכך מחשבין את ההפסד והרווח ביחד כבסמך, אבל אם הודיעו - יש להפריד: חשבון ההפסד לחוד וחשבון הרווח לחוד (גמרא שם. וכן יש לפרש בדברי רבינו. כסף-משנה). (21) כמו שכתב רבינו למעלה פ"ה הלכה ג. (22) כמו שכתב רבינו שם.
ג. נתן²³ לו מאתים יריעות במאתים דינרים בעסק, וכתבן שני שטרות, מאה בכל שטר - מחשב לו על כל שטר בפני עצמו, ובעל המעות הוא שהפסיד על עצמו²⁴. נתן לו מאה יריעות במאה דינרים, וחזר ונתן לו בעסק אחר מאה חביות של יין במאה דינרין, וכתב לו שטר עסק במאתים דינרין - אינו מחשב לו אלא בשטר אחד, והמתעסק הוא שהפסיד על עצמו²⁵. פי' צד? שאם מכר המאה יריעות במאה ושלשים, והמאה חביות בשבעים - בעל המעות נוטל הכל; מפני שעשה שטר אחד, הרי הכל מאתים, ולא הרויח כלום²⁶. אבל אלו הניחם שני עסקים כשהיו - היה מרויח המתעסק בחלקו בפגדים עשרים²⁷, ומפסיד בחלקו בחביות עשרה²⁸, והיה נוטל עשרה. וכן כל פיוצא בזה.
(23) שם קד: מימרא של רבא. (24) אם באחד יש הפסד ובשני רווח, כמו שמבאר רבינו להלן. (25) כעין זה ברי"ף שם. (26) ומכאן שאם לא הרוויח ולא הפסיד, לא מקבל המתעסק כלום בשביל טרחתו. (27) היינו, שני שלישים. (28) היינו, שליש. ורבינו לשיטתו למעלה פ"ו הלכה ג.
ד. אין²⁹ המתעסק יכול לחלק המעות של עסק או סחורה, ולומר: אטל את החצי שבתורת מלוה לעצמי, ואשא ואמתן בו, ואניח החצי שבתורת פקדון בבית דין; שלא נתן לו ממון זה אלא להתעסק בכלו. ואם חלק ועשה זה, אפלו בבית דין הגדול - לא עשה כלום, אלא השָׂכָר או ההפסד ביניהן על אותן הדרכים שבארנו.
(29) כן הכריע הרי"ף שם נגד רבותיו, בהסתמכו על מימרא של רבא (שם קד:), שאין המתעסק יכול להוציא את חלק המלוה לצרכיו, אחרי שהעסק ניתן לו להתעסק בכולו יחד, ואינו יכול להזניח את החלק של הפקדון ולעסוק רק בשלו. והרי"ף מוסיף, שאם ניתן לו למתעסק לעשות כחפצו, בטלה כל התקנה שתיקנו חכמים בעסק.

העבודה נעשה גם שותף לקב"ה.

שהרי ידוע המדרש על הפסוק "ארץ יראה ושקטה .. בתחילה יראה ואח"כ שקטה .. מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר להם אם ישראל מקבלין התורה אתם מתקיימין ואם לאו אני מחזיר את העולם לתוהו ובוהו" וא"כ מובן בפשטות שבעבודתו של יהודי נעשה הוא שותף לקב"ה במעשה בראשית, ובזכותו אין הקב"ה מחזיר את העולם לתוהו ובוהו ולא עוד אלא שפועל עליו גדול יותר בעולם, על-דרך שטר שיצא עליו ערעור ונתקיים בבית-דין שיש לו תוקף גדול יותר משטר שלא יצא עליו ערעור מעולם, כך גם העולם הזה אחר שישאל מקיימים בו תורה ומצוות ומתקיים בזכותם.

והחיידוש שבהלכה זו שלא רק שיהודי נעשה שותף לקב"ה ובסיום וגמר העבודה - לעתיד-לבוא מתחלק הרווח והשכר בין הקב"ה ובני ישראל אלא שכבר בתחילת העבודה נותן הקב"ה שכר עמלו ומזונו לכל אחד ואחד מישראל כדי לאפשר לו את מילוי השליחות. ולא רק שנותן לו שכר מזונו שבזה יש תועלת גם לבעל הבית כי לולי זה לא יוכל להמשיך ולעבוד אלא גם נותן לו תיכף ומיד "שכר עמלו" מלבד השכר שיקבל כשותף מיד בסיום וגמר העבודה.

ובמכל-שכן וקל-יחומר אם מזונו צריך ליתן לו יותר מסעודת שלמה המלך בשעתו (משנה בבא מציעא ריש פרק ז.) הרי ששכר עמלו על-אחת-כמה-יזכמה, ומזה יכולים רק לשער מהו השכר והריוח שלעתיד-לבוא יקבל כל יהודי על עבודתו.

ויש להוסיף על פי המבואר ב'עץ חיים' (בתחילתו) שסיבת בריאת העולמות הוא בכדי שיתגלו שלימות כוחותיו ופעולותיו כו' והגם שגם קודם בריאת העולם והבאתם לידי פועל היו כוחותיו בשלימות, שהרי למעלה אין כח חסר פועל, בכל זאת רצונו של הקב"ה שיבואו כוחותיו גם לידי פועל, בעולם הזה. ועניין זה משתקף בהלכה הנ"ל כי תפקיד התרגולים להוציא לידי פועל את האפרוחים שבביצים. ועל-דרך-זה גם עגלים וסייחים וכן חמור המובא בהמשך ההלכה שהם העבודה עם נפש הבהמית - "חמור שונאך".

ובאופן אחר קצת:

עבודתם של ישראל לגלות את האור האלוקי שנמצא בעולם בהעלם, ועבודה זו ניתנה לבעל התרגולים שפעולתם היא לחמם את הביצים עד שיתבקעו ויצאו מהם אפרוחים, ועניינו בעבודה שעל ידי החום והקדושה מגלים את הניצוץ האלוקי שבהעלם בענייני העולם. עד שמגדלין את האפרוחים ונעשים בעצמם תרגולים, היינו שהוא עצמו מפיץ חום של קדושה. ומרומז בזה שתפקידו של התרגול לעורר יהודי לקום משנתו לשרת את קונו.

1 ולא⁴⁹ יהיה לוקח⁵⁰ ומוכר דברים אחרים⁵¹. ואם
2 לקח ומכר - השכר לאמצע⁵².

(43) תוספתא שם (עמוד 380, 32), ירושלמי ורי"ף שם. (44) שהרי נתן לו מעות ליקח בהן פירות, ואלו אינם פירות (כסף-משנה). (45) דברים שאינם בכלל פירות. (46) תוספתא שם (עמוד 380, 8) והביאה הרי"ף שם. וראה למעלה פ"ה הלכה א והערה ה. (47) תוספתא שם. (48) שהשותף יכול לעסוק בינתיים בלקוחות. (49) תוספתא שם. (50) אף בכספו. (51) שצריך להתעסק רק בחנות המשותפת. (52) כאילו נשא ונתן בכסף השותפות.

יום ש"ק כ"ד תמוז ה'תשע"ח

פרק שמיני

(1) המשך דיני "עסקא". ונשלמו ההלכות.

3 א. הנותן² ביצים לבעל התרגולים להושיב
4 התרגולים עליהן עד שיצאו האפרוחים, ויגדל
5 אותן בעל התרגולים, ויהיה הרוח ביניהם³ - צריך
6 להעלות שכר עמלו ומזונו⁴. וכן⁵ השם⁶ עגלים
7 וסייחים על הרוצה להיות מתעסק בהן שיגדילו,
8 והשכר לאמצע - חייב להעלות לו שכר עמלו ומזונו
9 בכל יום⁷ כפועל בטל⁸ אותן עד שיהיו
10 העגלים בני שלש שנים⁹, והחמור עד שתהא
11 טוענת¹⁰. ואינו יכול למכר שלא מדעת חברו בתוך
12 זמן זה¹¹. וכן¹² השם בהמה על המפטם להיות
13 מפטם אותה¹³, והשכר לאמצע¹⁴ - צריך לתן עמלו
14 כפועל בטל. ואם¹⁵ אמר לו: הרי הראש והאליה¹⁶
15 שלך בעמלך יתר על מחצית השכר - מת¹⁷. הרי
16 למפטם בהמות אחרות שמפטם אותם עם זו
17 השומה אצלו, וכן¹⁸ אם היו לו עגלים וסייחין
18 אחרים או ביצים אחרות¹⁹ שלו, הואיל והוא
19 מתעסק בשלו ובשל חברו, אפילו לא העלה לו אלא
20 דבר מועט²⁰. בכל ימי השתפות²¹ הזאת - דיו, וחולק
21 בשכר בשנה. ואם²² היה²³ אריסו, הואיל והוא
22 מטפל בשלו²⁴ ובשל בעל השדות - אין צריך
23 להעלות לו כלום²⁵.

~ נקודות משיחות קודש ~

'שלוחין ושותפין' בפנימיות העניינים מלמד על כל יהודי שהוא שלוחו של הקב"ה לעשות לו ית' דירה בתחתונים ועל ידי שממלא שליחותו נעשה שותף לקב"ה במעשה בראשית.

ומכיון ש"שלוחו של אדם כמותו", חייבת להיות מציאותו של השליח דומה למשלח - "מה אתם בני ברית, אף שלוחכם בני ברית". ולכן יכולה שליחות זו להעשות רק על ידי יהודי שנשמתו היא "חלק אלקה ממעל ממש". ועניין השליחות הוא מצד עצם מציאותו של יהודי, ועל-ידי

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק כ"ד תמוז - ספר קנין - הל' שלוחין ושותפין קנט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ב. השם עגלים או סחין או הושיב תרנגולים או
שם בהמה על הפסם למחצית שָׂכָר, ולא העלה לו
שָׂכָר - הרי דינו פֶּדִין העסק של מעות: רואין בכמה
שָׂמִין בהמה או הפיצים, וכמה הרווחו, ונוטל
המתעסק שְׁנֵי שלישי השָׂכָר; ואם הפסידו - מְשַׁלֵּם
שְׁלִישׁ ההפסד.²⁶

(26) כמבואר למעלה שם הלכה ג.

ג. שְׂמִינִי²⁷ פָּרָה וְחִמּוֹר וְכָל דָּבָר שֶׁדָּרְפוּ לַעֲשׂוֹת²⁸
וְלֵאכֹל, וְיִהְיֶה הַשָּׂכָר לְאַמְצָע.²⁹ אָף עַל פִּי שְׁנֵה
מִתְעַסֵּק³⁰, הָרִי יֵשׁ לוֹ רוּחַ אַחֵר לַעֲצֹמוֹ בַּעֲבוּדַת
הַבְּהֵמוֹת, שֶׁהָרִי שׂוֹכֵר³¹ אוֹתָהּ אוֹ עוֹבֵד בָּהּ וְנִהְיָה
בְּשׂוֹכְרָהּ וּבַעֲבוּדָתָהּ. וְאִין³² שְׂמִינִי³³ עָגֵל עִם אִמּוֹ³⁴,
וְלֹא סִיחַ עִם אִמּוֹ; שֶׁהָעָגֵל וְהַסִּיחַ אֵינוֹ עוֹשֶׂה כָּלום,
וְיֵשׁ בּוֹ עֵסֶק.

(27) שם סט: במשנה. (28) מלאכה. (29) ללא שכר כפועל
בטל. (30) הוא לבדו, והוא גם מטפל בחלק חבירו.
(31) משכיר לאחרים. (32) כן פסק הר"ף בפרק איזהו נשך
דלא כרבן שמעון בן גמליאל במשנה ובברייתא שם סח:
מפני שבגמרא (שם סט.) הכניסו את דבריו למסגרת של
"שיטה", וכלל הוא בדינו: "אין הלכה כשיטה". וכן כתבו
התוספות שם דיבור המתחיל אלא (לחם משנה).
(33) היינו, בלי תוספת שכר. (34) על סמך אמו שהוא נגור
אחריה.

ד. השם³⁵ בהמה לחברו, עד מתי חייב לטפל בה?
בְּאֲתוֹנוֹת - שְׂמוֹנֶה עָשָׂר חֲדָשׁ; וּבַגְּדָרוֹת, וְהֵן הַצֹּאֵן
וְהַבָּקָר - אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים חֲדָשׁ. וְאִם בְּאֶמֶל³⁶ לְחֹלֶק
בְּתוֹךְ זְמַן זֶה - חֲבֵירוֹ³⁷ מַעֲבֵב עָלָיו, מִפְּנֵי שְׁנִשְׁתַּחֲפוּ
סָתֵם. לְפִי³⁸ שְׂאִינוֹ דוֹמָה טְפִילָה שֶׁל שָׁנָה רִאשׁוֹנָה,
שֶׁהִיא מְרֻבָּה, וְהָרוּחַ מוֹעֵט, שֶׁאֵינָה מְשַׁתְּמֶנֶת
בְּתַחֲלָה אֲלָא בְּקִשִּׁי, לְטְפִילָה שֶׁל שָׁנָה הָאַחֲרִית,
שֶׁהִיא מוֹעֵט, וְהָרוּחַ מְרֻבָּה, שֶׁהָרִי הִיא מְשַׁתְּמֶנֶת
הָרִבָּה וּמוֹסֶפֶת כָּל יוֹם, לְפִיכֵךְ מַעֲבֵב עָלָיו עַד סוֹף
שָׁנָה שְׁנִיָּה. וְלִדְהָ³⁹ הַבְּהֵמָה הַשּׁוֹמָה⁴⁰ אֲצִלּוֹ - הָרִי
הַיֹּלֵד מִקְּלַל הָרוּחַ לְאַמְצָע. מְקוֹם⁴¹ שֶׁנִּהְיָה לְגִדֵּל
וְלִדְוֹתָם - יִגְדְּלוּ⁴² וְאֶחָד כֶּף יִמְכְּרוּ. מְקוֹם שֶׁנִּהְיָה
שֶׁלֹּא לְגִדֵּל - חֵיב הַמִּתְעַסֵּק לְהַטְפִּיל בְּוִלְדוֹת, בְּדָקָה
שְׁלִשִׁים יוֹם וּבְגִסָּה חֲמִשִּׁים יוֹם⁴³, וְחוֹלְקִין. רָצָה⁴⁴
לְהַטְפִּיל בֵּהֶן יָתֵר עַל זְמַן זֶה - שָׁם אוֹתָן בְּפָנֵי
שְׁלֹשָׁה⁴⁵ בָּיִם שְׁלִשִׁים וּבָיִם הַחֲמִשִּׁים, וְכָל
שְׁנִירְיָחוֹ אַחֵר כֶּף - יִטֵּל הַמִּתְעַסֵּק שְׁלֹשָׁה חֲלָקִים,
וְחִבְרוֹ רִבְעֵי הָרוּחַ; שֶׁהָרִי יֵשׁ לוֹ חֲצֵי הַיֹּלֵד, וּמִפְּנֵי
שְׁנִתְעַסֵּק בְּחֲצֵי שֶׁל חֲבֵירוֹ נוֹטֵל חֲצֵי אוֹתוֹ הַחֲצִי⁴⁶,
הָרִי שְׁלֹשָׁה רָבָעִים⁴⁷. וְאִם לֹא הִתְנֶה בֵּין בְּפָנֵי שְׁלֹשָׁה
- הָרִי מְחַל, וְהוֹלְדוֹת בִּינֵיהֶן בְּשׁוֹהָ⁴⁸ כְּמוֹת שֶׁהֵן.
מְקוֹם⁴⁹ שֶׁנִּהְיָה לְהַעֲלוֹת⁵⁰ שָׂכָר בְּתוֹךְ⁵¹ לְמַעוֹת
הָעֵסֶק⁵² - מַעְלִין, וְיִהְיֶה כָּל הַשָּׂכָר שְׁנוּטֵל הַמִּתְעַסֵּק

ההוראה הנלמדת מהלכה זו שיהודי יכול להיות סמוך
ובטוח שלא זו בלבד שלעתיד לבוא יהיה "הריוח ביניהם"
בסיום העבודה אלא שכבר בתחילת העבודה "צריך
(הקב"ה) להעלות שכר מזונו ועמלו" כדי שיוכל לעבוד את
ה' במנוחה מתוך שמחה וטוב לבב. ובפרט שמדובר בכל
יהודי אפילו בפשוט שבפשוטים כבעל התרנגולים או
רועה שמגדל עגלים וסייחים שגם להם מספק הקב"ה
שכר מזונו ועמלו כדי שיוכל לעבוד את ה' כדבעי.

(על פי "ין מלכות" ספר קנין סימן כ)

(2) בבא מציעא סח. במשנה. (3) ראה רש"י שם דיבור
המתחיל אין מושיבין ויש כאן חשש של אבק ריבית, כנ"ל
פרק ו הלכה ב. (4) בכתב־יד תימן במקום "שכר עמלו
ומזונו" - "שכרו כפועל בטל". וכן בדפוס רומי. ובכ"י
אברבנאל: "שכרו כפועל" ודלא כמו שכתבו התוספות שם
דיבור המתחיל אלא אם כן, שכיוון שבהתחלת המשנה
נאמר: "כפועל" וכאן נאמר "עמלו" אינו צריך לתת לו
כפועל ממש, לפי שאינו צריך להקדיש אלא חלק קטן מזמנו
לעבודה זו. (5) המשך המשנה שם. (6) ששמים את
שוויים באותו הזמן, לחלק את הריווח לאמצע אחרי
תקופת־מה של גידול. (7) ראה למעלה פרק ו הלכה ב.
(8) סוף המשנה שם. (9) כך מפרש רבינו מה שנאמר
במשנה שם "עד שיהו משולשין", וראה פירוש המשניות
שם. ורש"י שם פירש באופן אחר. (10) "והוא שתוכל
לשאת משא" (פירוש המשניות שם). (11) "מפני
שנשתתפו סתם" (להלן הלכה ד) וראה למעלה פרק ד הלכה
ד: "היה זמן ידוע למכירת אותה סחורה [המשותפת
ביניהם] - יש לכל אחד מהם לעכב שלא יחלקו עד שתימכר
הסחורה בזמן הידוע למכירתה". (12) יוצא מתוך הדין
ודברים של רב ושמואל. ומתוך העובדא של רבי אלעזר
מהגרוניא (בבא מציעא סט.). (13) שזהו תפקידו של
המפסם. (14) כלומר, השכר וההפסד, שניהם לאמצע,
היינו מחצה מלוה ומחצה פיקדון. (15) מימרא של רב
והעובדא של רבי אלעזר (שם). (16) בכתב־יד תימן: "או
האלייה". וכן פירש הלחם משנה למעלה פרק ו הלכה ב.
(17) שכיוון שהוא מקבל שכר טרחתו בחלקו של חבירו -
אין כאן משום אבק ריבית. (18) לפי מסקנת הגמרא על
הסתירה שבין שתי המימרות של רב. וכן יוצא קצת מסוף
העובדא של רבי אלעזר, וראה הגהות מיימוני.
(19) בגמרא הזכירו רק בעגלים, ומזה למד רבינו לביצים.
ומשמע קצת מכאן, ש"עסק אחר" שהזכיר רבינו למעלה
(פרק ו הלכה ב), היינו, מאותו המין, החוסך לו טירחה
יתירה, שבין כך עוסק בפעולה זו, אבל לא סתם עסק שיש
לו. (20) והיינו, כמו שיוצא מתוך הסוגיא שם: "מותר
שליש", ראה למעלה פרק ו הלכה ב, ועיין ברבא"ד.
(21) כלומר, העסק שביניהם. וכן קוראו רבינו למעלה שם:
"שבכל יום ויום מימי השותפות" (לחם משנה). (22) שם
בסוף הסוגייה, במעשה של רבי אלעזר מהגרוניא.
(23) המתעסק. (24) בחלק שיש לו כשותף בבהמה.
(25) "שהאריס משועבד הוא לבעל השדה" למעלה שם,
מהגמרא שם.

(לחם משנה), ואף שבברייתא נאמרו שתי ההלכות ביחד: "מקום שנהגו להעלות שכן כתף למעות מעלין, לבהמה מעלין" (גירסת ר"ח בתוספות שם) - אין פירושו שווה, ששכן בהמה אינו שכן כתף, אלא כנ"ל. והראב"ד מפרש גם "שכן בהמה" - שכן כתף לעמלים שצריכים לפעמים להולכים על הכתף לפי שגירסתו בברייתא הנ"ל הייתה כמו שהוא לפנינו: "מקום שנהגו להעלות שכן כתף למעות לבהמה מעלין", וראה ברש"י שם. ויש מפרשים בדברי רבינו "שכן בהמה" - כשצריך בהמה לשאת עליה הסחורה של העיסקא (פלפולא חריפתא בבא מציעא פרק ה סימן מא אות ל). (58) אף זה כגירסת ר"ח בתוספות שם: "ולהעלות וולדות בשכר עמלו ומוזנו מעלין". (59) היינו, שנותנים וולדות בעד שכר (מהר"ם מלובלין שם). ואולי הכוונה שמוסיפים להם אף וולדות בשכר עמלם. (60) המשך הברייתא שם.

ה. ראובן שהיתה לו שדה, והוריד שמעון לתוכה לזרעה או לנטעה, ולהוציא עליה הוצאות, ולמכור הפרות, וכל היתר על ההוצאה⁶¹ יהיה ביניהם, בין שהתנו שחלקו בשדה⁶², בין שהתנו שישל ראובן יתיר⁶³, בין שהיתה ההוצאה פלה משל ראובן, בין שהיתה משל שמעון - בכל זה מתיר⁶⁴, ואין פאן אבק רבית. ושמעון המטפל בעבודת הארץ ובהוצאה ובמכירת הפרות, הוא הנקרא אריס⁶⁵. אריס אומר: למחצה ירדתי, ובעל השדה אומר לשליש הורדתי - הולכין אחר מנהג המדינה⁶⁶, וזה שטען שלא במנהג - עליו להביא ראיה⁶⁷.

(61) כלומר: השבח. (62) וזהו הנקרא "אריס למחצה". (63) וזהו הנקרא "אריס לשליש, או לרביע". (64) שבקרקע אין מקום לריבית, שהרי היא תמיד נשארת ברשותו של בעל הקרקע ואין היא בבחינת הלוואה "שכן מצינו חכמי הגמרא שהיו להם אריסים" (כסף משנה). (65) שם קי. וכרב נחמן ולא כרב יהודה. (66) אם מחצה, אם שלישי ואם רביע. (67) בעדים או בשטר.

ו. בפעל⁶⁸ שהוריד אריסין בנכסי אשתו וגרשה: אם היה הפעל אריס⁶⁹ - הואיל ונסתלק בפעל נסתלקו הם⁷⁰, ואין להם מן ההוצאה אלא שעור השבח, ובשבוועה⁷¹. ואם⁷² אין הפעל אריס - על דעת [מנהג⁷³] הארץ ירדו, ושמן להם פאריס⁷⁴.

(68) כתובות פ. בעייה שנפתרה על ידי רב הונא בריה דרב יהושע. (69) כלומר: "יודע בטיב אריסות, שאם לא ירדו אלו, היה הוא עצמו עובדה" (רש"י שם). (70) "שלא ירדו לה אלא על דעת הבעל" (פרק י מהלכות גזילה ואבידה הלכה יב מן הסוגייה שם). (71) כדין הבעל עצמו שהוציא הוצאות על נכסי אשתו ולא אכל מהפירות (שם עט: במשנה ופרק כ"ג מהלכות אישות הלכה ט) ושם בהלכות גזילה מפורש: "ששמן להם וידם על התחתונה", כלומר: אם ההוצאה יתירה על השבח נוטל את השבח בשבועה, ואם השבח יתר על ההוצאה נוטל ההוצאה בשבועה, כמו בעל

1 בְּשֹׁכֵר שֶׁנִּשְׂאָא⁵³ עַל כִּתְפוֹ⁵⁴ בְּכָלֵל שֹׁכֵר הַמְּעוֹת⁵⁵.
2 וְכֵן⁵⁶ אִם דִּרְכָן לְהַעֲלוֹת שֹׁכֵר בְּהֶמָּה⁵⁷ - מַעֲלִין לוֹ.
3 מְקוֹם⁵⁸ שֶׁנֶּהֱגוּ לְהַעֲלוֹת שֹׁכֵר וְלָדוֹת בְּשֹׁכֵר עֲמָלוֹ⁵⁹.
4 - מַעֲלִין. וְכָל הַמִּתְעַסֵּק⁶⁰ אוֹ הַמְּשַׁתֵּתֵף סֶתֶם - לֹא
5 יִשְׁנֶה מִמְּנֵהָ הַמְּדִינָה.

(35) בבא מציעא סט. בברייתא, כדברי סומכוס. (36) בעל הבהמה [כן נראה להלן, וכפירוש שני שברש"י שם דיבור המתחיל אלא]. (37) המטפל כנ"ל. (38) שם בברייתא. וכפירוש שני שברש"י שם דיבור המתחיל אלא, שבעל הבהמה רוצה לחלק והמטפל מעכב. ראה שולחן ערוך יורה דעה סימן קעז סעיף כג, ששניהם מעכבים, וראה ט"ז שם סעיף קטן ל. (39) שם סט: במשנה. (40) הבהמה ששמו אותה. (41) במשנה שם. (42) חייב המתעסק לטפל בהם עד שיהיו גדולים. (43) ברייתא שם כתנא קמא ולא כרבי יוסי, וכן אמרו גם לעניין בכור (בכורות כו: ופרק א מהלכות בכורות הלכה יד) ולמדו זאת מן הפסוקים (רש"י בבא מציעא שם דיבור המתחיל כרבה). (44) סיום הברייתא שם. (45) שם לא: ולמעלה פרק ה הלכה ט. אבל שלא בפני שלושה אסור, וכן הוא שם סט. דברי אבבי בעובדא של רבי מנשה בר גדא. (46) שהחצי השני הוא בבחינת "מחצה מלוה ומחצה פיקדון", שהמתעסק מקבל על עצמו אחריות של החצי, ולפיכך, הוא שותף לריווח אף בחצי של חבריו, שממנו יש לו חצי בתורת מלוה. (47) ואינו לוקח שכר עמלו בחלקו של חבריו, אחרי שבין כך מטפל הוא בחלקו-הוא, שאינו מלוה אלא שלו ממש (כסף משנה בשם רש"י). וכיוון שהוא משועבד לבעל האם, הרי הוא כמו האריס המשועבד, שבשביל הטירחה הפעוטה שיש לו ברביע של חבריו אינו צריך לקבל שכר מיוחד (לחם משנה). (48) שהרי זה כאילו לא חילקו כלל, והם שותפים עדיין בכל הוולדות, שהריווח הוא לאמצע, וכן הוא שם בגמרא בתשובת אבבי לרב מנשיא בר גדא שחילק לעצמו - "מאן פלג לך" ולפירוש רש"י שם אינו נוטל בשל חבריו כלום, וראה בט"ז יורה-דעה סימן קעז סעיף קטן לב. וכן אמרו במי שהניח בנים גדולים וקטנים (בבא בתרא קמג: "השביחו גדולים את הנכסים השביחו לאמצע, אם אמרו ראו מה שהניח אבא הרי אנו עושים ואוכלים - השביחו לעצמן" (כסף משנה בשם קצת מפרשים). (49) שם סח: בברייתא, כגירסת רבינו חננאל, בתוספות שם דיבור המתחיל מקום. (50) להוסיף. (51) סבל שנושא הסחורה על הכתף. (52) כלומר, מוסיפין השכר הנ"ל לחשבון מעות העסק, וההוצאה חלה על שניהם. (53) והיינו, כמו שנראית משמעות לשון רבינו, שאפילו אם לא שילם לכתף אחר. (54) ויש אומרים שאפילו אם המתעסק בעצמו היה הכתף - חלה ההוצאה על החשבון הכללי של העסק, ראה ט"ז שם סעיף קטן כח. (55) כלומר, בכל הקרן, ששניהם צריכים לסבול אותה בשווה, ולא מטילים אותה על חשבון המתעסק, וראה שם בהגהת רמ"א. (56) אף זה שם בברייתא. (57) היינו, שהנוהג באותו מקום, שלעסק של בהמה נותנים יותר שכר עמל מאשר לסחורה, מפני שהעמל בבהמה הוא יותר גדול

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק כ"ד תמוז - ספר קנין - הל' שלוחין ושותפין קסא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הבית⁷ - כל אחד מאלו נשבע⁸ מדבריהם⁹ בטענת¹²
ספק¹⁰, שמא גזל חברו במשא ומתן או שמא לא
דקדק בחשבון שביניהם. ולמה¹¹ תקנו חכמים
שבועה זו? מפני שאלו מורין לעצמן, שכל מה
שיקחו מנכסי בעל המעות - ראוי הוא להם, מפני
שנושאים ונותנים וטורחין. לפיכך¹² תקנו להם
חכמים שחיבין שבועה בטענת ספק, כדי שיעשו כל
מעשיהן בצדק ואמונה.

(2) שבועות מה: במשנה. (3) כתב כן לכלול גם
המתעסקים, שכולם חייבים להשבע, שאע"פ שנוטלים
שכרם - מורים הם היתר לעצמם, מאחר שאינם נוטלים
שכרם משלם, אלא כפועל בטל בלבד (למעלה פ"ו הלכה
ב) בניגוד לדעת רבינו-תם ב'תוספות' שבועות מח: ד"ה
דמורו בה, שהם אינם צריכים שבועה (רדב"ז, וראה ברמ"א
חושן-משפט סימן צג סעיף ד, ובש"ך שם ס"ק ט).
(4) המילה "אפורופוס" מורכבת משתי מילים לטיניות: פטר
(=אב) פוס (=בן). (5) שלא ימנע מקבלת מינוי זה בגלל
הטלת שבועה עליו, אחרי שעצם המינוי המצביע עליו כעל
אדם נאמן, גורם לו סיפוק רב, אבל אפורופוס שמינהו אבי
היתומים, אין משביעין אותו, פן ימנע מקבלת המינוי.
וכדעת אבא שאול בגיטין נב. ונב: וראה להלן הלכה ד.
(6) כתובות פו: במשנה. (7) בשו"ע חו"מ סימן צג סעיף א
הוסיף המחבר: "שנושא ונותן בענייני בעל הבית", היינו
מנהל הבית. ורש"י בשבועות מח: ד"ה בן הבית, פירש
"אחד מן האחין". אבל דעת רבינו להלן הלכה ה, שכל
שליח בכלל זה, וראה סמ"ע שם ס"ק ד. (8) בנקיטת חפץ
(להלן הלכה ד). (9) שלא מצינו מן התורה אלא שבועה
של מודה במקצת, ואף זו בטענת ודאי, ולא בספק (הגהות
מיימוניות). (10) כן פירשו משנה זו בגמרא (שבועות
מח:). (11) השאלה והתשובה בגמרא (שם מח:).
(12) אף שבדרך כלל אין משביעין על ספק (פ"א מהלכות
טוען ונטען הלכה ז).

ב. ואין¹³ כל אחד מאלו נשבע בטענת ספק עד
שיחשד המשביע אותן בשתי כסף, שהן שתי מעין¹⁴
של כסף¹⁵, כמו שיתבאר¹⁶. אבל אם חושדין בפחות
מזה - אינם נשבעין.

(13) שבועות מח: מימרת רב יוסף בר מינוי בשם רב נחמן.
(14) כל מעה היא ששית מדינר, ובה שלשים ושתים פרוטות.
(15) מלשון רבינו נראה שהוא סובר כדעת רבו ר"י בן
מיגאש, שאין צורך כאן בהודאה במקצת, וכן כתבו הר"ן
בשבועות שם, והכסף-משנה כאן בדברי רבינו. [ואע"פ
שלפי תחילת הסוגיא בשבועות שם שאמרו "כמאן
כשמואל" (שאמר שחיבים שבועה מן התורה על טענת
שתי כסף, אם הנתבע מודה במקצת וכופר במקצת) - על
כרחינו שאין חייבים שבועה זו אלא בהודאה במקצת, שאם
לא כן למה צריך שתי כסף, הלא הכפירה אינה צריכה
להיות יותר מפרוטה (עיין שבועות לט:). - הנה, למסקנה
שם שאמרו: "אימא כפירת טענה, כרב" (שסובר שאין
חייבים בשבועה מן התורה אלא בתובעו שתי כסף ופרוטה,

עצמו (הלכות אישות שם). שהיא אומרת להם: הפסדתוני
בירידתכם, שאם לא הייתם יורדים היה בעלי יורד, ולפיכך,
דינם כדינו. ולא הזכיר רבינו מהו דינם של אריסים אלו אם
אכלו מן הפירות, אם גם בזה דינם כמו הבעל עצמו שבאופן
זה אין לו כלום. אלא "מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל"
(משנה שם והלכות אישות שם הלכה ח). ודעת רש"י שם
שגם בזה דינם כבעל עצמו. וכן נראה אמנם בסוגיית הגמרא
שם, ועיין בחלקת מחוקק ובבית שמואל סימן פח סעיף קטן
כב שכתבו שאף דעת רבינו כן. וראה בלחם משנה כאן.
(72) שם פ. (73) בהלכות גזילה ואבידה שם כתב: "על
דעת הקרקע". (74) [יודם על העליונה: אם הייתה
ההוצאה יתירה על השבח, נוטלים את ההוצאה, ואם השבח
יתר על ההוצאה, נוטלים את השבח, שהרי ירדו ברשות (כן
נראה בהלכות גזילה ואבידה שם). ומה שנראה שם בסוגיית
הגמרא שדינו כיורד שלא ברשות - זה אינו אלא אם הבעל
עצמו אריס, אבל אם אינו אריס, "ארעא לאריסי קיימא"
(כלשון הגמרא שם) והרי זה כיורד ברשות. וראה בתוספות
ר"ד שם בסוף הסוגייה].

ז. האחין⁷⁵ או שאר הירושין שלא חלקו ירשת
מורישן, אלא כלן משתמשין בה ביחד - הרי הן
בשותפין לכל דבר⁷⁶. אחד מן האחין או מן
השותפין⁷⁷ שנפל לאמנות המלך⁷⁸ - הרוח⁷⁹
לאמצע⁸⁰. חלה⁸¹ אחד מהן⁸² ונתרפא - נתרפא מן
האמצע. ואם⁸³ חלה בפשיעה, כגון⁸⁴ שהלך בפשלג
או פחמה בימי החם עד שחלה וכיוצא בזה⁸⁵ - הרי
זה מתרפא משל עצמו.

(75) בבא בתרא קמד: במשנה, וראה להלן פרק ט מהלכות
נחלות הלכה א. (76) בירושא המשותפת ההיא. וראה
בראב"ד. (77) במשנה שם "אחין השותפין" ומפרשה
רבינו: אחין או השותפין (כסף משנה). (78) "גבאי או
סופר שמכנים ומוציא בממון המלך" (הלכות נחלות שם
הלכה ו). (79) והוא הדין ההפסד (מגיד משנה בהלכות
נחלות שם בשם הירושלמי). (80) "אם מחמת אביהם
מינוהו, כגון שהיה אביהן ידוע בדבר זה, ואמר: נעמיד
תחתיו בנו, כדי לעשות חסד עם היתומים וכו' ואפילו היה
חכם ביותר וראוי למנותו, ואם מחמת עצמו מינוהו - הרי
זה לעצמו" (הלכות נחלות שם מן הסוגייה בבבא בתרא שם
וראה בראב"ד וכסף משנה כאן). (81) משנה שם.
(82) באונס. (83) אף זה שם. (84) לפי המימרא
המפורסמת של רבי חנינא: "הכל בידי שמים חוץ מצינים
ופחים", הם קור וחום (רשב"ם ותוספות שם). (85) כגון,
"שאלו המאכלות שהם מפורסמות ברעה" (פירוש המשניות
לרבינו שם).

פרק תשיעי

(1) ביאר בו רבינו דין שבועת השותפין והאריסין
והאפורופסין.

א. השתפין² כלן³, והאריסין, והאפורופין⁴ שמנו
אותם בית דין⁵ על היתומים, והאשה שהיא נושאת
ונתנת בתוך הבית או שהושיבה בעלה חנונית, וכן

(25 כתובות פז. בברייתא. 26) שם, כרב מתנא ולא כרב יהודה בשם רב, וכן פסק הרי"ף שם.

ה. המְשַׁלַּח²⁷ בִּיד חֲבֵרוֹ חֲפִץ לְמַכְרוֹ, או שְׁשַׁלַּח²⁵ מַעוֹת בִּידוֹ לְקִנּוּת לוֹ פְּרוֹת או סְחוּרָה, אִף עַל פִּי שְׁלֹא נָתַן לוֹ שְׂכָר²⁸ עַל זֶה, וְאִין לוֹ חֵלֶק וְלֹא הִנָּאָה בְּשִׁלְיחוֹת זֶה, הוֹאִיל וְנִשָּׂא וְנָתַן בְּמִמּוֹן חֲבֵרוֹ - הֲרִי זֶה כֶּכֶן בֵּית²⁹, וְיֵשׁ לוֹ לְהַשְׁבִּיעַ מִסָּפֶק, שְׁלֹא גָזַל לוֹ כָּלוּם בַּעַת שֶׁהִבִּיא לוֹ הַסְּחוּרָה שֶׁקָּנָה או מִקְצָתָהּ או הַמַּעוֹת שֶׁמָּכַר לוֹ מִזֶּה.³¹

(27 תשובת הגאונים (מגדל-עוז וכסף-משנה). 28) כלומר, אם מקבל שכר, בוודאי ובוודאי שיש להשביעו (ראה למעלה הלכה א והערה ב) שאז אין חשש שימנע מלעשות שליחותו של חבירו, שהרי הוא עושה זאת בשכר, אלא אפילו אם אינו מקבל שכר על זה, שיש חשש שמא ימנע מלעשות גמילות חסד לחבירו (ראה למעלה שם הערה ד - סמ"ע סימן צג ס"ק י). ועוד: כשעשה בחינים בוודאי עושה כן לשם מצוה ואין לחשדו (ט"ז שם), ובכל זאת משיביעין אותו. (29) הרשב"א חולק על רבינו, וסובר שלא אמרו כן אלא "בן בית" (כסף-משנה).

ו. הַשְּׁתַּפִּין³⁰ שְׁנוּשָׂאִין וְנוֹתְנִין בִּיחַד, או שְׁהִיָּה³² הָאֶחָד נוֹשֵׂא וְנוֹתֵן וּמִפְקִיד הַסְּחוּרָה או מִקְצָתָהּ או הַמַּעוֹת עִם³¹ הַשֵּׁנִי בְּלֹא מִשְׁקָל וְלֹא מִדָּה וְלֹא מִנִּין - הֲרִי שְׁנֵיהֶם נִכְסִין לְסָפֶק, וְיֵשׁ לְכָל אֶחָד מִזֶּה לְהַשְׁבִּיעַ אֶת חֲבֵרוֹ שְׁבוּעַת הַשְּׁתַּפִּין. אֲבָל אִם הִיָּה הָאֶחָד הוּא שְׁנוּשֵׂא וְנוֹתֵן, וְהַשֵּׁנִי לֹא נִתְעַסֵּק עִמּוֹ כָּלֵל - אִין נִשְׁבַּע אֱלֹא זֶה שְׁנוּשֵׂא וְנָתַן.³⁸

(30) דבר פשוט בטעמו (כסף-משנה). וכן נראה ממה שאמרו במשנה שם: "השותפין" בלשון רבים, כששניהם עוסקים שניהם נשבעים, ו"בן הבית" בלשון יחיד, שרק הוא העוסק והוא הנשבע (הגר"א סימן צד ס"ק יד). (31) אצל, ובשו"ע (חור"מ סימן צג סעיף ה): "ביד".

ז. חֲלָקוּ³² הַשְּׁתַּפִּין וְהָאֲרִיסִין, וְנִתְגַּרְשָׁה³³ הָאִשָּׁה, וְנִפְרַד מֵעָלָיו בֵּן הַבֵּית, וְהִבִּיא לוֹ הַשְּׁלִיחַ³⁴ סְחוּרָה שֶׁקָּנָה לוֹ או מַעוֹת שֶׁמָּכַר לוֹ בֶּהֱן, וְיִשְׁתַּק, וְהִלְכוּ לָהֶם וְלֹא תִבְעֶם מִיד - אִינוּ יָכוֹל לְחֹזֵר וְלְהַשְׁבִּיעוֹ בְּטַעֲנַת סָפֶק³⁵. אֲבָל³⁶ אִם הִיָּתָה לוֹ טַעֲנַת וְדַאי³⁷ - מִשְׁבִּיעוֹ עָלֶיהָ³⁸, וּמִגְלָגֵל בָּהּ³⁹ כָּל מָה שִׁיִּרְצָה⁴⁰. וְכֵן⁴¹ אִם נִתְחַיֵּב לוֹ שְׁבוּעָה אַחֵר זִמָּן, בֵּין שֶׁל תּוֹרָה בֵּין שֶׁל דְּבָרֵיהֶם⁴², כְּגוֹן שְׁנַעֲשָׂה⁴³ לוֹ שְׁתֵּף או בֵּן בֵּית פַּעַם אַחֶרֶת - הֲרִי זֶה יָכוֹל לְגַלְגֵּל עָלָיו: שְׁלֹא גָזַלְתִּי בְּשִׁתְּפוֹת זֶה שְׁבִיעִינִי וְלֹא כְּשִׁהִייתִי שְׁתֵּפִי או אֲרִיסִי או בֵּן בֵּיתִי או אֲפוֹטְרוֹפִי בְּרִאשׁוֹנָה. וְכֵן כָּל כּוֹזֵא בְּזֶה.⁴⁹

(32) שבועות מה. במשנה. (33) המשנה לא הזכירה אלא שותפין ואריסין, אבל הוא-הדין לכולם (כסף-משנה בשם הרי"ף). (34) כלומר, אחד מאלו הרשומים למעלה, שהם כשלוחים של בעל המעות. (35) שמתוך זה שלא תבע

והוא כופר בשתי כסף ומודה בפרוטה (שם לט:), על כרחינו שכאן אין צורך בהודאה, שאם לא כן, למה לא הצריכו טענת שתי כסף ופרוטה, אלא ע"כ שלפי המסקנה אין צורך אלא בכפירה ולא בהודאה. (16) להלן פ"ג מהלכות טוען ונטען הלכה א, ועיין שם הלכה ז.

ג. מִכָּאן הוֹרֵו רַבּוּתִי, שְׁאִם מֵת הַשְּׁתֵּף הָאֶחָד - אִין הַיּוֹרֵשׁ יָכוֹל לְהַשְׁבִּיעַ שְׁתֵּפוֹ שֶׁל אָבִיו בְּטַעֲנַת שְׁמָא; שְׁהֲרִי אִינוּ יוֹדֵעַ הַדָּבָר שֶׁחֲשָׁדוּ בוֹ אָבִיו בּוֹדָאִי, כְּדִי שִׁיחַשֵׁד אוֹתוֹ זֶה הַיּוֹרֵשׁ בְּשִׁתֵּף כֶּסֶף. וְיֵשׁ מִי שְׁהוֹרָה, שֶׁמִּשְׁבִּיעַ אוֹתוֹ הַיּוֹרֵשׁ בְּטַעֲנַת שְׁמָא. וְכֵן¹⁷ רֵאוי לְדוֹן, שְׁהֲרִי הַיּוֹרֵשִׁין מִשְׁבִּיעִין אֶת הָאִשָּׁה שְׁנַעֲשִׂית אֲפוֹטְרוֹפָא בְּחַיִּי בַּעֲלָהּ¹⁸.

(17) שאנו טוענים ליתומים. (18) כן נראה בכתובות פז. סז. שאם לא פטר אותה הבעל משובעת אפוטרופסות, משיביעין אותה היורשים אף שאינם יודעים אם חשד אותה אביהם בשתי מעות, שהרי סתם יורשים אינם יודעים.

ד. אִף עַל פִּי שְׁאִין שֵׁם עֲדִים שְׁזָה אֲרִיסוֹ או שְׁתֵּפוֹ, אֲלֹא הוּא מוֹדָה מִפִּי עֲצָמוֹ וְאָמַר: שְׁתֵּפוֹ או אֲרִיסוֹ או בֵּן בֵּיתוֹ אֲנִי, אֲבָל לֹא גָזַלְתִּי כָלוּם¹⁹ - הֲרִי זֶה נִשְׁבַּע בְּנִקְיִטַת חֲפִץ²⁰; שְׁאִין אוֹמְרִים 'מָגוּ' לְפָטְרוֹ שְׁבוּעָה, אֲלֹא לְפָטְרוֹ מִמּוֹן²¹. אִיזְהוּ²² בֵּן הַבֵּית שִׁישׁ לוֹ לְהַשְׁבִּיעַ בְּטַעֲנַת סָפֶק? זֶה שֶׁמִּכְנִים פּוֹעֲלִים וּמוֹצִיא פּוֹעֲלִים, וּמִכְנִים לוֹ פְּרוֹת וּמוֹצִיא לוֹ פְּרוֹת²³: אֲבָל בֵּן הַבֵּית שְׁאִינוּ נוֹשֵׂא וְנוֹתֵן, אֲלֹא נִכְנָס בְּרָגְלוֹ וְיוֹצֵא בְּלִבָּד - אִינוּ יָכוֹל לְהַשְׁבִּיעַ מִסָּפֶק. וְכֵן אֲפוֹטְרוֹפּוֹס שֶׁמִּנְהוּ אָבִי יְתוּמִים - אִין הִיתוּמִים מִשְׁבִּיעִין אוֹתוֹ בְּטַעֲנַת סָפֶק²⁴. וְכֵן הָאִשָּׁה²⁵ שְׁלֹא נַעֲשִׂית אֲפוֹטְרוֹפָא בְּחַיִּי בַּעֲלָהּ, וְלֹא נִשְׁאָה וְלֹא נִתְּנָה לְאַחֵר קְבוּרַת בַּעֲלָהּ - אִין מִשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ מִסָּפֶק. וְכֵן אִם נִשְׁאָה²⁶ וְנִתְּנָה בֵּין מִיתָה וּקְבוּרָה - אִין מִשְׁבִּיעִים עַל זֶה שְׁנִשְׁתַּמֵּשׁ בֵּין מִיתָה לְקְבוּרָה; שְׁאִם אִתָּה אוֹמֵר שֶׁתִּשְׁבַּע עַל זֶה - לֹא תִמָּכַר לְקְבוּרָה, וְנִמָּצָא הֵמָּה מִתְּנוּל.²⁴

(19) ויש לו מיגו, שיכול היה לכפור ולטעון שאינו אריס ואינו שותף וכו'. (20) באחיזת חפץ של קדושה, כגון ספר תורה או תפילין, כדין כל השבועות המנויות במשנה שבועות שם, וראה להלן פ"א מהלכות טוען ונטען הלכה ב. (21) כדעת רבו ר"י בן מיגאש (הובא ברא"ש, פרק כל הנשבעין סימן ד) וראה בפ"ב מהלכות שכירות הלכה ח, ופי"ג מהלכות מלוה ולוה הלכה ג. והטעם בזה כתב הט"ז (חושן-משפט ריש סימן רצו) שכשם שב"חזקה" אין סומכים עליה במקום שאפשר לברר (פסחים ד). כמו כן ב"מיגו" אין סומכין אלא-אם-כן אי-אפשר לברר, ומכיון שאפשר לברר על-ידי השבועה - צריך לברר. (22) שבועות מח: (23) שאז הוא מורה היתר לעצמו. (24) גיטין נב. ונב: כאבא שאול, וראה לעיל הל' א והערה ד.

והלה אומר: לא לקחתי; או שפחורה זו משלי
היה, והלה אומר: משל אמצע; וכל פיוצא בטענות
אלו - הרשות ביד התובע בשבועה⁵. פיצד? אם
רצה התובע שלא ישבע השתף שבועת השתפין,
וישפיעו הסת⁶ על הטענה שפופר בה ואומר: לא
היו דברים מעולם - הרי זה משפיעו; ואם רצה -
מגלגל⁷ עליו כל אלו הדברים בשבועת השתפין⁸,
ומשפיעו בטענת ספק: שלא גזלת פלום כל ימי
השתפפות, ושהיה בינינו תנאי כך, וישזו הסחורה
שלך, וישנתת לי כך וכך. וכן כל פיוצא בזה.

(2) תשובת הגאונים (מגדל-עוז). (3) ובאופן שלא יהיה
הנתבע מודה במקצת, כגון שאת חלקו הוודאי כבר קיבל
התובע, והדין הוא על החלק הנשאר בידי הנתבע, ובו הוא
כופר הכל, וראה סמ"ע סימן צג, ס"ק כא. (4) שהן טענות
ודאיות, ואינן מסוג החששות שעליהן חלה שבועת
השותפין, וחייבים עליהן שבועת היסת מדרבנן. (5) ראה
להלן פ"א מהלכות טוען ונטען הלכה יד, שהטוען חבירו
שתי טענות ונתחייב לו שתי שבועות, אחת קלה ואחת
חמורה, אין משביעין אותו שתייהן, אלא משביעין אותו על
החמורה ומגלגלים על-ידה את השנייה. וכאן שיש על
התובע שבועת השותפין שהיא שבועת המשנה, ושבועת
היסת שאינה אלא מדרבנן, היה בדין שישבע שבועת
השותפין ויגלגל עליו שבועת היסת (אור-שמח). (6) כדין
כל כופר בכל. [שכן נוח לו לתובע, שעיקר השבועה יהיה
על הטענה הוודאית, אולי יפרוש הנתבע משבועה, מאחר
שהתובע יודע כי הוא נשבע לשקר, ובאופן זה מוכרח הוא
לומר שאינו חושד בשותף כי גזל ממנו שתי כסף, ראה
למעלה פ"ט הלכה ב ודרב"ז כאן. ועיין אור-שמח].
(7) משביעו על הטענות האמורות דרך גלגול שבועת
השותפין. (8) שהיא חמורה משבועת היסת, וראה למעלה
הערה ג.

ב. התובע⁹ שתפו להשפיעו שבועת השתפין,
הנתבע אומר: כבר חלקנו ולא נשאר לך אצלי
פלום¹⁰, והתובע אומר: עדן לא חלקנו ולא עשינו
חשבון¹¹, או שאמר התובע: חלקנו על מנת
שאשפיע אותך שבועת השתפין בכל עת שארצה,
ועדן לא נשבעת, ואתה מדחה אותי מיום ליום -
אינו יכול להשפיעו בטענת ספק¹². אפלו אמר
הנתבע: בן חלקנו, ונשאר לך אצלי, וזה הנשאר
אינו אלא חוב שזקפתו עלי, או פקדון הנחת
אצלי¹³, אף על פי שיש עדים שהיה שתפו - אינו
יכול להשפיעו בטענת ספק. ואינו יכול להשפיע
הסת שפכר חלקו או שלא נשתתפו מעולם, ואפלו
על ידי גלגול. לפי שאין משביעין הסת ואין
מגלגלין אלא אם טענו דבר שאם יודה בו יהיה חייב
לשלם ממון¹⁴; אבל דבר שאפלו הודה בו אינו חייב
אלא בשבועה - אינו נשבע עליו ואפלו על ידי
גלגול. וכזה הורי הגאונים בעלי הוראה.

בשעת חלוקה, נראה שאין כאן שום חשד. (36) משנה,
שם. (37) על השותף והאריס וכו'. (38) שכיון שטוען
וראי, יכול להשביעו בכל זמן שירצה. (39) משנה, שם
"נתגלגל לו שבועה ממקום אחר - מגלגלין עליו את הכל",
ולפי המסקנא שם המדובר בה גם בשבועה דרבנן שגם בה
מגלגלין, וראה בסמוך. (40) אף טענות ספק של שותפות.
(41) אף בבא זו נלמדת מהמשנה הנ"ל. (42) בעיא שנפתרה
(שם). (43) אף שגם השבועה האחרת היא רק 'שמא',
ומכאן שאפשר לגלגל שבועה אף משבועת 'שמא' על
שבועת 'שמא' (כסף-משנה).

ח. השתפין⁴⁴ שחלקו, ונשאר להם חובות אצל
אחרים - אינן יכולין להשפיע זה את זה מספק;
שהרי חלקו, והחוב שנשאר - דבר ידוע הוא, בכל
מה שפירעו יקח זה חלקו מן החוב וזה חלקו מן
החוב. וכן אם נשאר להם מעות בפס, וכבר ידעו
אותן⁴⁵, ועדן לא נטלו כל אחד חלקו - אין
משביעין זה את זה; שהמעות בחלוקין הם⁴⁶. וכן
אם עשו חשבון כל השתפין⁴⁷, ונשאר לאחד מהן
אצל חברו דבר קצוב וידוע, אף על פי שעדן לא
נטלו - הרי חלקו. אבל אם נשאר ביניהם כל שהוא
מן הפרות, ועדן לא חלקו אותן ולא ידעו
משקלם⁴⁸, או שנשאר ביניהם צד מן השתפפות שלא
עשו בו חשבון, ולא ידע כל אחד מהן כמה חלקו
המגיעו - הרי השתפפות קיימת עדן, ומשביעין זה
את זה.

(44) תשובת הגאונים (מגדל-עוז וכסף-משנה). (45) כלומר,
ידעו שיש כסף בכיס, אף שלא ידעו הסכום, כיון שבמעות
יכול כל אחד לחלוק שלא מדעת חבירו, כמבואר למעלה
פ"ב הלכה ט (אור-שמח). (46) למעלה פ"ה שם.
(47) בכ"י תימן: כל השותפות. (48) כלומר: ולפיכך לא
חלקו אותם. אבל אפילו אם ידעו משקלם, אם לא חלקו
אותם - אין דינו כאילו חלקו, שהרי בפירות אין לחלוק
שלא מדעת חבירו, כמבואר למעלה פ"ה שם].

ט. מי⁴⁹ שתבע את חברו אחר חלקה - אינו יכול
להשפיעו אלא על ידי גלגול, כמו שבארנו⁵⁰. אבל
יש לו להחרים⁵¹ סתם על מי שגזלו פלום כשהיה
שתפו או אריסו או פן ביתו ולא יודה כמה שגזל.

(49) ר"ף שם. (50) למעלה הלכה ז. (51) תקנת הגאונים
היא שיש להחרים, אף במקום שאין להשביע, וראה גם
למעלה פ"ג הלכה יא.

פרק עשירי

(1) המשך דין שבועת השותפין.

א. שתף² שטען על חברו שהיה תנאי ביניהם,
והלה אומר: לא היה תנאי זה מעולם; או שטען
שהקדן שלי היה כך וכך, והלה אומר: אינו אלא
פחות³ מזה; או שטען שפכר נתתי לך השתפפות,

28 נִשְׁפָּע וְנִפְטָר, או נוטל מִדְּבָר שֶׁהוּא תַּחַת יָדוֹ. וְהִזְהָר
29 בְּדִין זֶה, שֶׁכָּבֵר טַעַם בּוֹ בְּעָלֵי הוֹרָאָה.

(24) גאונים (מגדל-עוז). (25) של שותפות. (26) ולדעת רבינו למעלה (פ"ד הלכה ג) - אע"פ שאין השקעתם שוה, השבר או הפחת ביניהם בשוה, והראב"ד מודה בשכר וחולק בפחת. (27) שנמצא שכל אחד מהם צריך להפסיד מאתיים וחמשים דינרים. (28) שאף ששמעון צריך לשלם מחצית מן ההפסד כדין שותף שמשותף במחצה שכר ומחצה הפסד, "אין השותף מן הנשבעין ונוטלין כדי שישבע ויטול מה שביד חבירו" כמו שכתב רבינו להלן בסוף ההלכה. (29) כאן לא הוסיף רבינו "כך", שאינו נשבע על כל הסכום, אחרי שאינו מקבלו כולו, ונראה כאילו נשבע על שקר. וכן מצאתי בדין "שנים אוחדים בטלית" וכו' בבא-מציעא ה: (כסף-משה, וראה בסמ"ע סימן צג ס"ק כד). (30) שאם אין ראובן טוען כן, שברור לו, ששמעון יודע על הפחת, ברור הדבר ששמעון אינו יודע, שהרי לא היה שמעון בשעה שנתעסק, ומכיון שהוא עצמו מודה ששמעון אינו יודע אין צורך להשביעו (ש"ך שם ס"ק טו). (31) בכ"י תימן: "בפחת זה". (32) ותובע את החמישים הנותרים. (33) מתוך שבועת השותפין שהיא חמורה, ראה למעלה הערה ג. (34) שאז אין מקום לשבועת השותפין. (35) כדין כל התובע חבירו טענת 'ברי', והנתבע אומר: אני יודע אם אני חייב לך (פ"א מהלכות טוען ונטען הלכה ח). (36) כלומר, לא רק שאין מוציאין בשבועת השותפין מכיסו של השותף, אלא שלפעמים מעכב זה מממן השותפים כגון שהוא בידו, ואף זה בכלל מה שנאמר, שאין השותף מהנשבעין ונוטלין (סמ"ע שם ס"ק כח). (37) הוא מאה דינרים. (38) שמה שנשאר, אף שהוא ביד אחד מהם, הרי הוא מהשותפות, והוא כאילו מונח ברושט שניהם, ויש לשניהם חלק שוה (סמ"ע שם). (39) הוא טעם גם למה שנאמר בתחילת ההלכה.

ו. טען⁴⁰ שמעון, שיש ללוי עליו⁴¹ חוב בזה⁴² השתפות מנה: אם היה בידו כדי החוב והיה יכול לתנו ללוי - נאמן⁴³, ונותנין החוב ואחר כך מחשבי⁴⁴; ואם אין בידו לתן - אינו נאמן⁴⁵ להוציא⁴⁶ מיד ראובן⁴⁷ או מן הסחורה הידועה לשתפות, שמא קנוניא הם עושין שמעון ולוי על נכסי ראובן. אפלו היתה המלוה בשטר⁴⁸ - אין ראובן⁴⁹ חייב לשלם ממנה כלום. אבל אם טען שמעון, שראובן יודע בודאי⁵⁰ שזה החוב שעלי מחמת השתפות הוא, והחוב אצלנו הוא - ישבע ראובן הסת או על ידי גלגול שאינו יודע שחוב זה אצלנו, וישלם שמעון החוב משלו. וכן אם יצא שטר חוב על לוי בשם שמעון במאה דינרין ממנו⁵¹ השתפות, ואמר שמעון: נפרעתי והחזרתי לפי⁵², או שאמר שמעון: קבעתי לו זמן לשנה או לשתיים - אינו נאמן, שמא קנוניא הוא עושה על נכסי ראובן. וכיצד דנין בדין זה? לוי כבד נפטר בהוצאת שמעון, ואם לא הביא שמעון⁵³ ראיה -

(9) רי"ף פרק כל הנשבעין. (10) ולאחר שחלקו - אין עוד שבועת השותפין, למעלה פ"ט הלכה ז. (11) ואינו תובע ממנו אלא שבועת השותפין בלבד. (12) שיש כאן ספק ספקא, ששבועת השותפין גופה היא ספק, וכאן ספק חדש אם יש מקום עוד לשבועת שותפין זו. (13) והשותפות איננה קיימת עוד. (14) ובשבועה דאורייתא נאמר (שמות כב, י) "ולקח בעליו ולא ישלם", והוא-הדין לשבועה דרבנן.

ג. טען¹⁵ שעדין שתפי אתה ונשאר לי אצלך כף וכה¹⁶, וזה אומר: כבד חלקנו ולא נשאר לך אצלי כלום, או לא היית שתפי מעולם - הרי הנתבע נשבע הסת¹⁷ שאין לו בידו כלום, ומגלגל עליו: שלא גזלתני כלום מעולם¹⁸; ואינו מגלגל עליו שלא היה שתפו או שכבד חלקנו, מן הטעם שבארנו¹⁹.

(15) רי"ף שם, וכ"ה בתשובות הגאונים (מגדל-עוז). (16) והיא טענה ודאית. (17) כדין כופר בכל, על טענה ודאית. (18) שזוהי תביעת ממון. וראה למעלה פ"ט הלכה ז שאע"פ שחלקו, מגלגלים עליו שבועה ממקום אחר. (19) למעלה הלכה ב.

ד. טען²⁰ שעדין שתפין אנחנו ויש לי להשביעך בטענת ספק, והלה אומר: לא נשתתפנו מעולם²¹, והביא התובע עדים שהיה שתפו, וחזר הנתבע אחר כך ואמר: חלקנו - אין שומעין לו, שהרי החזק כפדון²² לשבועה זו, וישבע²³ שבועת השתפין. וכן כל פיוצא בזה.

(20) רי"ף שם. (21) שאם היה טוען: נשתתפנו וחלקנו, היה פטור משבועה, כמבואר למעלה הלכה ב-ג (רדב"ז). (22) שהאומר לא השתתפתי - כאומר לא חלקתי, ועל השותפות עצמה הרי יש עדים, וכאילו יש עדים שעדיין הם שותפים (סמ"ע סימן צג ס"ק כ). (23) ואע"פ שהוא חשוד לשקר ביחס לשותפות - אין זה חשוד על גזילת ממון, שיתכן והיה שותף ולא נשאר בידו כלום (סמ"ע שם).

ה. ראובן²⁴ שהטיל לפיס²⁵ ארבע מאות דינרים, והטיל שמעון מאתיים, ונשתתפו²⁶, ונשאו ונתנו ביחד, והרי הממון בלו ביד ראובן, וטען ראובן שפחת מן הקרן חמש מאות דינרין²⁷ - אין אומרים: ישבע ראובן שבועת השתפין שפחתו כף, וישלם שמעון חמשים מביתו²⁸; אלא ישבע ראובן שבועת השתפין שפחתו²⁹, ויגלף במנה שבידו בלבד, ולא ישלם שמעון כלום. טען ראובן, ששמעון יודע בודאי³⁰ בפחת זו³¹ שפחתו³² - יגלגל על שמעון³³ שאינו יודע בודאי סכום הפחת הזה. ואם לא נתעסק שמעון בשתפות זו כלל³⁴ - ישבע שמעון הסת³⁵ שאינו יודע בודאי בזה ההפסד, ויפטר. ולא עוד³⁶, אלא אם היה זה המנה³⁷ הנשאר ביד שמעון - חולקים אותו בשנה³⁸. שאין³⁹ השתף מן הנשבעין ונוטלין כדי שישבע ויטול מה שביד חבירו; אלא

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ראשון י"ח תמוז - ספר קדושה - הלכות איסורי ביאה קסה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לשלם את חלקו, אחרי שהודה. (49) ראה למעלה הערה כח בשם הש"ך. (50) שאף שהשטר הוא על שמו של שמעון, הרי כתוב בו מפורש שההלואה ניתנה מממון השותפים. והמדובר כשהשטר בידי ראובן, וראה להלן. (51) לאוצר השותפות. (52) המדובר כשהשטר בידי ראובן, כנ"ל, ולפיכך אינו נפטר אלא מחלקו של שמעון, שאין ראובן גובה ממנו תחילה אלא אם אין לו לשמעון לשלם, ואם השטר בידי שמעון - נפטר לוי גם מחלקו של ראובן, שהרי יש לשמעון "מיגו" שהיה יכול להעלים את השטר (כסף-משנה). (53) ואם אין לו - יתבע מלוי (כסף-משנה). (54) היינו כשטוען: "קבעתי לו זמן לשנה או לשתים", אבל אם טען "נפרעתי" - אינו יכול לתבוע את לוי כלל (סמ"ע סימן צג ס"ק לא).

סליקו להו הלכות שלוחין ושתפין

1 יְשַׁלֵּם מִבֵּיתוֹ⁵³, וְיִתְּבַע אֶת לְוִי בְּסוּף זְמַן שְׁאֻמְרוֹ.⁵⁴
2 וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזֶה.

(40) תשובת הגאונים (מגדל-עוז). (41) על שמעון, ואין לשמעון ראייה שיש כאן חוב, והחוב הוא על השותפים. ומן הביטוי "עליו", נראה שאף שיוצא שטר-חוב עליו, על שמו של שמעון, אין לו ראייה שהחוב אינו עליו, אלא על השותפות. (42) אחרי שיש בידו כדי החוב, הרי כאילו הכסף ברשותו והוא בעלים עליו. או מפני שבידו היה לתת מקודם את החוב ללוי, טרם שסיפר עליו. (43) אחרי סילוק החוב, עושים חשבון של ההון הנשאר לחלוקת השותפות. (44) אחרי שאין בידו ראייה. (45) ודינו כדין כל מוציא מחבירו. (46) היינו, מחלקו של ראובן. שאילו מחלקו הוא, בוודאי נאמן. וזה בהתאם לשיטת רבינו, שהשותף חייב מכיסו לכסות את חלקו בהפסד. (47) והיא כתובה על שמעון ולא על השותפות. (48) אבל שמעון חייב

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - י"ח כ"ד תמוז תשע"ח

יום ראשון י"ח תמוז ה'תשע"ח

הלכות אסורי ביאה

פרק תשעה עשר

(1) יבאר אי זו חללה האמורה בתורה וחלל מדבריהם, ומה בין זה לזה; ספק חלל וגרים ומשוחררים שנשאו אלו מאלו; כל המשפחות בחזקת כשרות הן עומדות; כל הפוסל את אחרים שחוששין לו; משפחה שקרא עליה ערער; ומי שקורין לו ממזר או נתין או חלל - ושותק; ודין משפחה שנתערב בה ספק חלל.

3 א. אי זו היא חללה? זו שנוצרה מאסור כהנה. וכן
4 אחת מן הנשים האסורות לכהנה שנבעלה לכהן -
5 נתחללה. אבל הכהן עצמו שעבר העברה - לא
6 נתחלל.

(2) "הוא עצמו... שעבר עבירה ואין מתחלל".

7 ב. ובין שנבעלה באנס או בשגגה, [בין פדרפה בין
8 שלא פדרפה] - משהעירה בה נתחללה. והוא
9 שיהיה כהן בן תשע שנים ויום אחד ומעלה,
10 ותהיה זו האסורה לו בת שלש שנים ויום אחד
11 ומעלה.

(3) וזה נאמר. (4) שראוי לביאה. (5) הראויה לביאה.

12 ג. פיצד? כהן בן תשע שנים ויום אחד שבא על
13 הגרושה או על הזונה, וכהן גדול שבא עליה, או
14 על האלמנה, או שנשא⁶ פעולה ובא עליה - הרי
15 אלו נתחללו לעולם.⁷ ואם הוליד ממנה בן, בין זה

16 שחללה בין כהן אחר - הולד חלל.⁸ אבל כהן
17 שקדש אשה מאסורי כהנה, ונתאלמנה או נתגרשה
18 מן הארוסין - לא נתחללה.⁹ ואם נשאת, אף על פי
19 שלא נבעלה - נתחללה.¹⁰ שכל נשואה בחזקת
20 בעולה היא,¹¹ אף על פי שנמצאת בתולה.

(6) שקידש, אבל אם לא קידש אותה - אינה נעשית חללה.
(7) כלומר, אפילו אם לא הולידה מביאה זו. (8) ככתוב:
"ולא יחלל זרעו". (9) "נתארמלו או נתגרשו... מן
האיסורין כשרות", פירוש: אם נתארמלו כשרות לכהונה,
ואם היא בת כהן מותרת בתרומה, ואם נתגרשו לא שייך
לומר מותרות לכהונה, שהרי גרושה אסורה לכהן, אלא
כשרות לאכול בתרומה אם היא בת כהן, אבל אם היא בת
ישראל אינה אוכלת בתרומה. (10) "מן הנישואין
פסולות", משמע אפילו לא נבעלו. (11) "בתולה אלמנה...
כתובתן מנה" "דבחזקת בעולה קיימא משנכנסה לחופה".

21 ד. כהן גדול שנשא בוגרת או מבת עץ - לא
22 חללה.¹² וכן אם פעל פעולה פלא נשואין - לא
23 חללה.¹³

(12) שהרי בדיעבד, אם נשאה מותר לקיימה. (13) שרק
בנישואין הוא עובר על עשה "והוא אשה בבתוליה יקח",
אבל אם בא על הבעולה שלא בדרך נישואין אינו עובר
עליה, אמנם כן הוא עובר על לאו "לא תהיה קדשה", אולם
לאו זה אינו מאיסורי כהונה ואין חלל אלא מאיסורי כהונה.

24 ה. כהן הבא על ערוה מן העריות חוץ מנדה, או
25 על אחת מחיבי לאוין השוין בכלל¹⁴ - עשה אותה
26 זונה,¹⁵ כמו שבארנו. חזר ובא עליה ביאה שניה¹⁶,

22) כהן שבא על החלוצה. (23) שמא הוא חלל ודאי שאסור לאכול תרומה "שהחלל כזר לכל דבר". (24) אולי הוא כהן כשר, שאסור ליטמא. (25) שמא אינו חלל. (26) תרומה. (27) אבל לא מלקות של תורה, שאין מלקין מן התורה על הספק. (28) שעל ספק של תורה מכין אותו מכת מרדות שלא גרע מאיסור של דבריהם. (29) שנותנים עליו חומרי כהנים וחומרי ישראל. אבל לענין מלקות, אם נטמא למתים או אם בא על נשים הפסולות לכהן מלקין אותו מן התורה, מכיון שמן התורה הוא כהן כשר. (30) "בני אהרן יכול (להתפרש) חללים, תלמוד לומר: הכהנים, יצאו חללים".

יא. כהן זכר שהוא אסור לשא זונה וחללה - אסור בגיורת ומשחררת, שהיא בזונה, כמו שבארנו. אבל הפהנת מתרת להנשא לחלל ולגר ולמשחרר. שלא הזהיר בשרות להנשא לפסולים; שנאמר: בני אהרן - ולא בנות אהרן. נמצא הגר מתר לשא ממזרת ולשא פהנת.³¹

(31) "והלכתא, גר מותר בכהנת ומותר בממזרת".

יב. גרים ומשחררים שנשאו אלו מאלו והולידו בת, אפלו לאחר כמה דורות, הואיל ולא נתערב בהן זרע ישראל - הרי אותה הבת אסורה לכהן.³² ואם נשאת - לא תצא,³³ הואיל והורתה ולדתה בקדשה. אבל גר או משחרר שנשא בת ישראל, או ישראל שנשא גיורת או משחררת - בתו כשרה לכהנה לכתחלה.³⁴

(32) "ומיום שחבר בית המקדש, נהגו כהנים סלסול (מעלה) בעצמן כרבי אליעזר בן יעקב" הסובר גר שנשא גיורת, בתו פסולה לכהונה. (33) "נשא אין מוציאין אותה ממנו" כרבי יוסי האומר "אף גר שנשא גיורת, בתו כשרה לכהונה". (34) מפני שנתערב בה זרע ישראל מצד האב או מצד האם.

יג. גר עמוני שנשא בת ישראל, וכן מצרי שני שנשא בת ישראל, אף על פי שביאתם בעברה והרי נשותיהן זונות, כמו שבארנו - בנותיהם בשרות לכהנה לכתחלה.

יד. חלל שנשא בשרה - זרעו ממנה חללים. וכן בן בן בנו, ואפלו אחר אלוף דור. שכן החלל הזכר הוא חלל לעולם. ואם היתה בת - אסורה היא לכהנה, שהרי היא חללה. אבל ישראל שנשא חללה - הולד בשר. לפיכך, אם היתה בת - הרי זו תנשא לכהנה לכתחלה.

טו. פהנים ולויים וישראלים - מתירין לבוא זה בזה, והולד הולף אחר הזכר.³⁵ (לויים וישראלים וחללים - מתירים לבוא זה בזה, והולד הולף אחר הזכר.³⁶) שנאמר: ויתלדו על משפחתם לבית אבתם - בית אביו הוא משפחתו, ואין בית אמו משפחתו.

1 בין הוא בין פהן אחר - נעשית חללה, וזרעו ממנה חללים. לפיכך,¹⁷ כהן שבא¹⁸ על זקוקה ליבם ונתעברה מביאה ראשונה - הולד בשר, לפי שאינו מאסורי כהנה, ונעשית זונה.¹⁹ חזר ובא עליה ביאה שניה, נתעברה וילדה - היא חללה וילדה חלל, לפי שהוא מאסורי כהנה.

(14) והיא אסורה להנשא לו. (15) ולא חללה, "כהן הבא על אחותו, זונה משוי לה (עושה אותה), חללה לא משוי לה", מפני שאין זה מאסורי כהונה. (16) והיא אסורה לו מאסורי כהונה, שהרי נעשית זונה. (17) שביאה שניה עושה אותה חללה, וזרעו חללים. (18) רבינו לא מצא דוגמא אחרת שהבן יהא כשר אלא בבא על זקוקה ליבם, שהרי בחייבי כריתות הבן ממזר, וכן בבא על הממזרת הבן ממזר. (19) "יבמה שבא עליה זר, עשאה זונה".

ו. וכן כהן הבא על הגיורת והמשחררת - חללה,²⁰ וזרעו ממנה חללים. כהן הבא על הנדה - הולד בשר ואינו חלל, שאין אסור הנדה מיחד בפהנים, אלא שוה בכל.

(20) שאסורה לו משום זונה.

ז. כהן שנשא גרושה מעברת, בין ממנו בין מאחר, וילדה כשהיא חללה - הולד בשר, שהרי לא בא מטפת עברה.²¹

(21) "חלל יצירתו בעבירה".

ח. כקר בארנו שהחלוצה אסורה לכהן מדבריהם. לפיכך, כהן שבא על החלוצה - הרי זו חללה וזרעה מפהן חללים, והכל מדבריהן. אבל כהן שבא על אחת מהשניות - היא כשרה וזרעו ממנה בשרים; שאסורי השניות - אסור השוה בכל הוא, ואינו מיחד בפהנים.

ט. כהן שבא על ספק זונה, כגון ספק גיורת או משחררת, או שבא על ספק גרושה, וכן כהן גדול שבא על ספק אלמנה - הרי זו ספק חללה, וילדה ספק חלל.

י. נמצאו החללים שלשה: חלל מן התורה, וחלל מדבריהם,²² וספק חלל. וכל ספק חלל נותנין עליו חמרי פהנים וחמרי ישראל: אינו אוכל בתרומה,²³ ולא מטמא למתים,²⁴ ונושא אשה הראויה לכהן.²⁵ ואם אכל²⁶ או נטמא או נשא גרושה - מכין אותו²⁷ מכת מרדות.²⁸ והוא הדין בחלל של דבריהם.²⁹ אבל חלל של תורה הדיני - הרי הוא קזר, ונושא גרושה ומטמא למתים; שנאמר: אומר אל הפהנים בני אהרן - אף על פי שהם בני אהרן, עד שיהיו בכהונם.³⁰

30 אָבִיָּה, וְאִם אִם אָבִיָּה, וְאִם אָבִיָּה, וְאִם אִם אָבִיָּה, וְאִם אִם אָבִיָּה
31 אָבִיָּה.

(43) "אין ערער פחות משנים". מכיון שלפי ההלכה הקודמת: "כל משפחות בחזקת כשרות הן עומדות" ורוצים להוציא אותה מחזקתה, לכן צריכים שנים שיעידו. (44) רבינו לא כתב בפסול עבדות "שנתערב" כמו במזור ובחלל, מפני שאם נתערב במשפחה עבדות, עדיין אי-אפשר לפסול את המשפחה שאולי שחרר את כל בני התערובות, שהרי אם "נתערב ולד ישראלי בולד שפחה... וכופין בעל השפחה ומשחרר את שניהם". לכן דקדק רבינו בלשונו, וכתב "שיש בהן עבדות" כלומר, שברגע זה יש במשפחה עבדות. (45) רבינו לא כתב "או עבד", מפני שעבד אם נתערב בישראל, כלומר בא על בת ישראל, הולד הרי כשר, כמבואר למעלה פרק טו הלכה ג. ואפילו לכהונה הוא כשר לדעת רבינו, לכן כתב רבינו "עבדות". כלומר, דהערער הוא שיש במשפחה עבדים ושפחות, שוולד הנולד משפחה הוא עבד, וכל המשפחה היא ספק עבד, דשמא נולד מן השפחה. (46) כהן. שעיקר הבדיקה משום פסול חללות ומשום חללות, הצריכו לבדוק גם פסול ממזרות. (47) כלומר הן ואמותיהן. "שמפני בדיקת הארבע, צריך לבדוק האחרות, שאין הארבע נבדקות יפה אלא-אם-כן הוא בודק שלמעלה מהן".

32 יט. וְאִם הִיתָה מִשְׁפָּחָה זֹאת שֶׁקָּרָא עָלֶיהָ עֶרְעֵר לְיוֹם
33 או יִשְׂרָאֵלִים⁴⁸ - מוֹסִיף לְבִדֹק לָהֶם זֹג אֶחָד⁴⁹,
34 וְנִמְצָא בִּדְבָר עֶשֶׂר אֲמָהוֹת. שֶׁהָעֶרֶב בָּלִיּוֹם
35 וְיִשְׂרָאֵלִים יִתָּר מִן הַכֹּהֲנִים.

(48) וכהן רוצה לישא אשה ממשפחה זו. ואף-על-פי שבלויים וישראלים אין חשש פסול חללות "ישראל שנשא חללה, הולד כשר... אם היתה בת, הרי זו תנשא לכהונה לכתחילה" (למעלה הלכה יד), אולם מפני שהצריכו לכהן לבדוק במשפחת כהנים משום פסול חללות, הצריכו לבדוק גם משום פסול ממזרות, וזה שייך אפילו במשפחות לויים וישראלים. (49) אם אם אמה ואם אם אביה. והטעם: קנס, כדי שידבק האדם בשכניו.

36 כ. וְלָמָּה בִּדְבָר בָּנָשִׁים בְּלִבָּד? מִפְּנֵי שֶׁהָאֲנָשִׁים, כָּל
37 עַת שֶׁיִּרְיָבוּ זֶה עִם זֶה, יִחַרְף אֶת חֲבֵרוֹ בְּפִסּוּל שֵׁשׁ
38 בִּיחּוּסוֹ; וְאִלּוּ הָיָה שֵׁם פְּסוּל - הָיָה נִשְׁמָע. אָבֵל
39 הַנָּשִׁים אֵין מִתְּרַפּוֹת בִּיּוֹחֲסִין.

40 כא. וְלָמָּה יְבִדֵּק הָאִישׁ כְּשִׁירְצָה לְשֵׂא מִמִּשְׁפָּחָה זֹאת
41 שֶׁהוֹרְצָה חֲזָקָתָה, וְלֹא תִבְדֵּק אִשָּׁה שֶׁתִּנְשָׂא לָהּ?
42 מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הִזְהִירוּ כְּשֵׁרוֹת לְהִנְשָׂא לְפִסּוּלִין⁵⁰.

(50) והואיל ולא הקפידה התורה עליהן ביוחסי כהונה, לא עשו החכמים בהן מעלה שתצרכנה לבדוק, ואפילו משום פסול ממזרות.

43 כב. כָּל שֶׁקוֹרִין לוֹ מִמְּזֹר וְשׁוֹתָק, או נִתִּין וְשׁוֹתָק,
44 או חָלָל וְשׁוֹתָק, או עֶבֶד וְשׁוֹתָק - חוֹשֵׁשִׁין לוֹ

(35) ואם האב כהן, הולד הוא כהן. ואם האב לוי, הוא לוי.
(36) ואם האב הוא חלל, הולד חלל. ואם האב הוא כשר, גם הולד כשר, אף-על-פי שהאם היא חללה. "כל מקום שיש קידושין ואין עבירה, הולד הולך אחר הזכר".

1 טז. לְיוֹמִים וְיִשְׂרָאֵלִים וְחֻלְלִים, גֵּרִים וְעֶבְדִּים
2 מִשְׁחָרְרִים - מִתְּרִים לְבֹא זֶה בָּזֶה. וְהָגֵר וְהַמִּשְׁחָרֵר
3 שֶׁנִּשְׂא לְיוֹהָ או יִשְׂרָאֵלִית או חָלָלָה - הָרִי הֵבֵן
4 יִשְׂרָאֵלִי³⁷. וְיִשְׂרָאֵלִי או לְוִי או חָלָל שֶׁנִּשְׂא לְיוֹהָ
5 או מִשְׁחָרֵר - הוֹלֵךְ הוֹלֵךְ אַחֵר הַזִּכָּר.

(37) ואסור במזורת, ואף-על-פי שאמרו: כל מקום שיש קידושין ואין עבירה, הולד הולך אחר הזכר, כלומר אחר האב, והאב הרי הוא גר, וגר מותר במזורת - כלל זה נאמר רק כשהאב הוא ישראלי, אבל לא כשהוא גר. וכן גר שנשא ממזרת, שהיא מותרת לו - הולד ממזר כאמו.

6 יז. כָּל הַמִּשְׁפָּחוֹת בַּחֲזָקָת בְּשֵׁרוֹת³⁸, וּמִתָּר לְשֵׂא מִהֵן
7 לְבַתְּחִלָּה. וְאִם עַל פִּי כֹן, אִם רֵאִיתָ שְׁתֵּי מִשְׁפָּחוֹת
8 שֶׁמִּתְגַּרְוֹת זוּ בְּזוֹת³⁹ תָּמִיד, או רֵאִיתָ מִשְׁפָּחָה שֶׁהִיא
9 בְּעֵלֶת מִצָּה וּמִרְיָכָה⁴⁰ תָּמִיד, או רֵאִיתָ אִישׁ שֶׁהוּא
10 מְרַבֵּה מְרִיכָה עִם הַכֹּל וְעַז פָּנִים בְּיוֹתֵר⁴¹ - חוֹשֵׁשִׁין
11 לָהּ, וְרֵאִוִי לְהִתְרַחֵק מִהֵן; שֶׁאִלּוּ סִמְנֵי פְּסוּלוֹת הֵם.
12 וְכֵן הַפּוֹסֵל אֶת אֲחֵרִים תָּמִיד, בְּגוֹן שְׁנוֹתָן שֶׁמִּין
13 בְּמִשְׁפָּחוֹת או בִּיחִידִים וְאוֹמֵר עֲלֵיהֶן שֶׁהֵן מִמְּזוֹרִים
14 - חוֹשֵׁשִׁין לוֹ שֶׁמָּא מִמְּזֹר הוּא; וְאִם אָמַר לָהֶן שֶׁהֵם
15 עֶבְדִּים - חוֹשֵׁשִׁין לוֹ שֶׁמָּא עֶבֶד הוּא. שֶׁכָּל הַפּוֹסֵל
16 - בְּמוֹמוֹ פּוֹסֵל. וְכֵן כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ בוֹ עֲזוֹת פָּנִים או
17 אֲבָזְרִיּוֹת וְשׁוֹנָא אֶת הַבְּרִיּוֹת וְאֵינוֹ גּוֹמֵל לָהֶם חֶסֶד -
18 חוֹשֵׁשִׁין לוֹ בְּיוֹתֵר שֶׁמָּא גִבְעוֹנִי⁴² הוּא. שֶׁסִּמְנֵי
19 יִשְׂרָאֵל הָאֵמָּה הַקְּדוּשָׁה: בִּישְׁנֵי, רַחֲמָנִים וְגוֹמְלֵי
20 חֶסֶדִּים; וּבִגְבְּעוֹנִים הוּא אוֹמֵר: וְהַגְבְּעוֹנִים לֹא מִבְּנֵי
21 יִשְׂרָאֵל הֵמָּה, לְפִי שֶׁהָעֶז פָּנֵיהֶם וְלֹא נִתְפָּסוּ וְלֹא
22 רַחֲמוּ עַל בְּנֵי שְׁאוּל, וְלֹא גָמְלוּ לְיִשְׂרָאֵל חֶסֶד לְמַחֵל
23 לְבָנֵי מִלְכָּם, וְהֵם עָשׂוּ עִמָּהֶם חֶסֶד וְהִחְיִים בַּתְּחִלָּה.

(38) "אבל חכמים אומרים, כל משפחות בחזקת כשרות הן עומדות". (39) "אם ראית שתי משפחות המתגרות זו בזו, שמץ פסול יש באחת מהן. (40) "אם ראית שני בני אדם שמתגרים זה בזה, שמץ פסול יש באחד מהן". (41) "ארבע מאות עבדיו היו לו לפשחור בן אימר, וכולם נטמעו בכהונה. וכל כהן שיש בו עזות פנים, אינו אלא מהם". (42) "ולמא גזר עליהם (על הגבוענים) הוא (דוד) ובית-דינו, לפי שראה עזות ואכזריות שהיתה בהם".

24 יח. מִשְׁפָּחָה שֶׁקָּרָא עָלֶיהָ עֶרְעֵר, וְהוּא שֶׁיַּעֲדִידוּ
25 שְׁנֵים⁴³ שֶׁנִּתְעַרְבַּ בֵּהֶן מִמְּזֹר או חָלָל או שֵׁשׁ בֵּהֶן⁴⁴
26 עֲבָדוֹת⁴⁵ - הָרִי זֶה סָפֵק. וְאִם מִשְׁפָּחָת כֹּהֲנִים הִיא -
27 לֹא יִשָּׂא⁴⁶ מִמֶּנָּה אִשָּׁה עַד שֶׁיְבַדֵּק עָלֶיהָ אֶרְבַּע
28 אֲמָהוֹת שֶׁהֵן שְׁמֹנֶה⁴⁷: אֲמָה, וְאִם אֲמָה, וְאִם אָבִי
29 אֲמָה, וְאִם אִם אָבִי אֲמָה; וְכֵן הוּא בִּדְבָר עַל אִם

1 וְלִמְשַׁפְּחָתוֹ, וְאֵין נוֹשְׂאִין מֶהֱן אֵלָא אִם בֵּין בּוֹדֵקִין⁵¹,
2 כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

51 והבדיקה מכשרתו, שלא יהא זה השותק גרוע ממשפחה שהעידו עליה עדים שנתערב בה פסול.

3 כג. מִשְׁפָּחָה שֶׁנִּתְעַרְבַּ בָּהּ סֶפֶק חָלָל - כָּל אֱלֻמְנָה⁵²
4 מֵאוֹתָהּ מִשְׁפָּחָה אֲסוּרָה⁵³ לִכְהֵן לְכַתְּחִלָּה. וְאִם
5 נִשְׂאָת - לֹא תִצָּא, מִפְּנֵי שֶׁהֵן שְׁתֵּי סְפִקוֹת: שְׁמָא זֶה
6 אֱלֻמְנָת אוֹתוֹ חָלָל⁵⁴ שְׁמָא אֵינָה אֱלֻמְנָתוֹ; וְאִם נֹאמַר
7 שֶׁהִיא אֱלֻמְנָתוֹ, שְׁמָא חָלָל הוּא שְׁמָא אֵינּוּ חָלָל.
8 אָבֵל אִם נִתְעַרְבַּ בָּהּ חָלָל וְדַאי - כָּל אִשָּׁה מֶהֱן
9 אֲסוּרָה לִכְהֵן עַד שִׁיבְדִק; וְאִם נִשְׂאָת - תִּצָּא. וְהוּא
10 הַדִּין⁵⁵ אִם נִתְעַרְבַּ בָּהּ סֶפֶק מִמְזֹר אוֹ מִמְזֹר וְדַאי;
11 שֶׁאִשֶּׁת מִמְזֹר וְאִשֶּׁת חָלָל לִפְהֵנָה אֲסוּרָה אֶחָד הוּא,
12 כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ⁵⁶.

~ נקודות משיחות קודש ~
"...אין בודקין מהמזבח ולמעלה".

בהלכה זו יש לימוד נפלא על מעלתם של ישראל, שהרי "תפילות כנגד תמידין תקנום", ונמצא שבזמן שאין בית המקדש קיים נעשית העבודה על גבי המזבח - תפילות כנגד תמידין - על-ידי כל אחד ואחד מישראל, כהן לוי וישראל ואפילו גר.

התפילה היא מצוות-עשה מהתורה (רמב"ם הל' תפילה פ"א ה"א) ומצוה זו אינה שייכת ליחיד סגולה אלא לכל אחד מישראל הצריך לדבר מה, ללא הבדל במעמדו ומצבו. ואף אם חסר בו עניין רוחני זה או אחר, גם אז יש עליו ציווי להתפלל לקב"ה שהוא מקור כל הברכות, והקב"ה בוודאי מקבל תפילתו שהרי הוא שציווה על התפילה. ועד כדי כך שעבודה זו שייכת גם לנשים, שגם הן פועלות את כל העניינים שבזמן הבית היו נפעלים רק על-ידי יחיד סגולה.

ידוע הכלל שהרמב"ם סומך בדבריו על מה שכבר כתב, אבל לא על הנכתב אחר-כך. ובענייננו, כאשר לומדים את ההלכה ש"אין בודקין מהמזבח ולמעלה", כבר למדו הלכות תפילה ואת דברי הרמב"ם שם "תיקנו שיהא מנין התפילות כמניין הקרבנות", היינו שגם בזמן הזה ישנו העניין של שימוש על גבי המזבח על ידי תפילה, וא"כ נמצא שכל אחד ואחד מישראל הוא בבחינת כהן ששימש על גבי המזבח ש"אינו צריך בדיקה".

עניין זה מודגש ביותר בזמן הגלות, ובפרט ב"עיקבות משיחא", מבואר ב'תורה אור' שבדורות ראשונים מי שהיה זכאי היה זכאי במדרגת צדיק גדול או נביא, ומי שהיה חייב היה רשע גמור. אך בדורות האחרונים אין בהם רשעים כ"כ ולא צדיקים כ"כ טובים. בזמן הבית כאשר היה גילוי אלוקות בתוקף, היתה גם התגברות הקליפה בתוקף, ולכן היה גם יצר הרע של עבודה-זרה בתוקף גדול, ולאחרי הירידה בגילוי התבטל גם תוקף התגברות הקליפה, כולל יצר הרע של עבודה-זרה. ונמצא שדווקא בזמן הגלות לא שייך ענין הע"ז, והקשר של כל אחד ואחד מישראל עם הקב"ה הוא בתוקף ובשלימות.

העילוי בזמן הבית הוא בגילוי אלקות בהבנה והשגה, אבל בזמן הגלות עניין האמונה הפשוטה הוא בתוקף גדול, וכידוע ביאור רבותינו נשיאינו על הפסוק "והאיש משה

(52) כלומר, כל אשה כשרה שנשאת לאחד מאותה משפחה ונתאלמנה. (53) ואף-על-פי שיש כאן שני ספקות, כאמור למטה, אסורה לכתחילה מפני ש"מעלה עשו ביוחסין". (54) ואם היא אלמנתו, נאסרה בביתא. (55) זה מוסב על כל ההלכה. כלומר, ספק ממזר אם נתערב - דינו כספק חלל, שאם נישאת לא תצא. וממזר ודאי אם נתערב - דינו כחלל ודאי, שאם נישאת תצא. (56) למעלה פרק יח הלכה א.

יום שני י"ט תמוז ה'תשע"ח

פֶּרֶק עֶשְׂרִים

(1) יבאר שכל הכהנים בזמן הזה בחזקת כהנים הם; חלה ותרומה בזמן הזה הם מן התורה; אם מעלין משמרות לכהונה; ושנים שבאו, זה אומר אני וחברי כהן וכן האחר; ודין מי שבא ואמר כהן אני אם הוא נאמן; מי שהוחזק אביו כהן ויצא עליו קול שהוא בן גרושה; אם נתערב ולד כהן עם ולד ישראל.

13 א. כָּל פְּהֵנִים בְּזִמְנֵי הַזֶּה² - בְּחֻזָּקָה³ הֵם פְּהֵנִים, וְאֵין
14 אוֹכְלִין⁴ אֵלָּא בְּקֻדְשֵׁי הַגְּבוּל⁵. וְהוּא שֶׁתִּהְיֶה תְּרוּמָה
15 שֶׁל דְּבָרֵיהֶם⁶; אָבֵל תְּרוּמָה⁷ שֶׁל תּוֹרָה וְחֻלָּה⁸ שֶׁל
16 תּוֹרָה - אֵין אוֹכֵל אוֹתָהּ⁹ אֵלָּא פֶּהַן מִיָּחָס.

(2) שאין מזבח ואין סנהדרין. (3) כלומר, שהם מוחזקים לכהנים. (4) כתובות כד, ב. (5) תרומה שהיא נוהגת בגבולין (בגבולי הארץ) חוץ למקדש ולירושלים (רש"י). (6) שחיובה אינה אלא מדרבנן. (7) "כל אוכל אדם הנשמר שגידולו מן הארץ, חייב בתרומה - ומצות-עשה להפריש ממנו ראשית לכהן, שנאמר (דברים יח, ד) ראשית דגנך תירושך ויצהרך וגו' תתן לו" (פ"ב מהל' תרומות ה"א). (8) מצות-עשה להפריש תרומה מן העיסה לכהן, שנאמר (במדבר טו, כ) ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה" (פ"ה מהל' ביכורים ה"א). (9) כתובות, שם.

17 ב. אֵי זֶהוּ פֶּהַן מִיָּחָס? כָּל שֶׁהֶעִידוּ לוֹ שְׁנֵי עֲדִים
18 שֶׁהוּא פֶּהַן בֵּין פְּלוּנֵי הַפֶּהַן, וּפְלוּנֵי בֵּין פְּלוּנֵי הַפֶּהַן,

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שני י"ט תמוז - ספר קדושה - הלכות איסורי ביאה קסט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

21 שְׁהִיא²⁶ בְּשֶׁרָה, מִפְּנֵי שֶׁכָּבַד הַחֹזֶק שֶׁיִּצְאָה מֵעַמּוּנָה
22 כָּאִשָּׁה בְּשֶׁרָה.

(22) שבדקוה כשנשאת (רש"י). (23) בכת"י תימן: אחריה.
(24) קידושין עט, ב. (25) שם. (26) בכת"י תימן: שהיתה.

23 ז. יֵצֵא כֹהֵן מִיָּחָס לְמַדִּינָה אַחֶרֶת, וְכֹא הוּא וְאִשְׁתּוֹ
24 וּבָנָיו, וְאָמַר: אִשָּׁה זֹאת נִשְׁאַתִּי וְאֵלּוּ בָנֶיהָ - צִרְיָה²⁷
25 לְהִבִּיא רְאִיָּה שְׂאִשָּׁה זֹאת בְּשֶׁרָה, וְאֵינוּ מִבִּיא עֲדִים
26 שְׂאֵלּוּ בָנֶיהָ. וְהוּא שְׁהִיָּו כְּרוֹכִין אַחֲרֶיהָ. וְאִם כֹּא
27 בְּשִׁמְי נָשִׁים, וְהִבִּיא רְאִיָּה עַל הָאֶחָת, אָף עַל פִּי
28 שְׁהִבְנִים קִטְנִים וְכְרוֹכִין אַחֲרֶיהָ - צִרְיָה²⁸ לְהִבִּיא
29 רְאִיָּה עֲלֵיהֶם; שְׂמָא בָּנָיו מִן הָאֶחָת הֵם וְנִכְרְכוּ
30 אַחֵר זֶה הַמִּיָּחָסֶת.

(27) שם. (28) שם.

31 ח. כֹּא הוּא וּבָנָיו, וְאָמַר: אִשָּׁה נִשְׁאַתִּי וְמָתָה וְאֵלּוּ
32 בָנֶיהָ - מִבִּיא עֲדִים²⁹ שְׂאִוְתָהּ הָאִשָּׁה בְּשֶׁרָה הִתְּהָ
33 וְאֵלּוּ בָנֶיהָ. וְכִדִּין הִזָּה דְּנִין³⁰ בִּישְׂרָאֵל מִיָּחָס וּבְלֹוֹ
34 מִיָּחָס. וְאַחֵר כֹּף נָעִיד עַל בָּנוּ זֶה שֶׁהוּא מִיָּחָס, כְּדִי
35 שְׁהִיָּה רְאִיָּה לְסַנְהֶדְרִין³¹.

(29) שם. (30) שם, שהמשנה אומרת "מי שיצא הוא
ואשתו" וכו', כלומר, בין כהן בין ישראל (מגיד-משנה).

(31) כמבואר למעלה ה"ב.

36 ט. אֵין מַעֲלִין מִשְׁטְרוֹת לְכַהֲנָה³². כִּיצַד? הֲרִי שְׁהִיָּה
37 כְּתוּב בְּשֶׁטֶר: פְּלוּנִי כֹהֵן לָזֶה מִפְּלוּנִי וְהִלְוִהוּ כֹף
38 וְכֹף, וְהָעֲדִים מִלְּמִשָּׁה - אֵין מַחֲזִיקִין בָּהֶם כֹּהֵן זֶה
39 שֶׁהוּא מִיָּחָס, שְׂמָא לֹא הִעִידוּ אֵלָּא עַל הַמִּלְוָה. בְּמָה
40 דְּבָרִים אֲמֹרִים? לַעֲנֵן יָחוּס: אֲבָל לַחֲזָקָה שְׁהִיָּה
41 כֹהֵן כְּכֹהֲנֵי זְמַן זֶה, וְיִאכַל תְּרוּמָה וְחֵלֶה שֶׁל דְּבָרִי
42 סוֹפְרִים³³ וּבִשְׁאָר קִדְשֵׁי הַגְּבוּל³⁴ - מַעֲלִין מִן
43 הַשְׁטְרוֹת³⁵, וְעַל פִּי עַד אֶחָד, וּמִנְשִׂאוֹת פָּפִים,
44 וּמִקְרִיָּאָה בַּתּוֹרָה רִאשׁוֹן.

(32) כתובות פד, ב. (33) כמבואר למעלה ה"א. (34) לתת
לו מתנות כהונה, כמו: פדיון הבן, פדיון פטר חמור וראשית
הגז. (35) שם.

45 י. וְכֵן כָּל כֹּהֵן שְׂאֵמַר: בְּנִי זֶה כֹהֵן - נֶאֱמַן לְהֶאֱכִילוֹ
46 בַּתְּרוּמָה³⁶ וְלִהְיוֹת בְּחֻזְקַת כֹּהֵן, וְאֵינוּ צִרְיָה לְהִבִּיא
47 רְאִיָּה לֹא עַל הַבָּנִים וְלֹא עַל הָאִשָּׁה.

(36) שם כה, ב.

48 יא. שְׁנִים שְׂבָאוּ לְמַדִּינָה, זֶה אוֹמַר: אֲנִי וְחִבְרֵי כֹהֵן,
49 וְזֶה אוֹמַר: אֲנִי וְחִבְרֵי כֹהֵן, אָף עַל פִּי שְׁנִירָאִין
50 כְּגֹמְלִין זֶה אֶת זֶה - הֲרִי אֵלּוּ נֶאֱמָנִין³⁷, וּשְׁנֵיהֶם
51 בְּחֻזְקַת³⁸ כֹּהֲנִים. וְכֵן עַד שְׂאֵמַר: רְאִיתִי זֶה שְׂנִשָּׂא
52 כְּפִי, אוֹ שְׂאֵכַל בַּתְּרוּמָה, אוֹ שֶׁחֲלַק עַל הַגֶּזֶר, אוֹ
53 שֶׁקָּרָא בַּתּוֹרָה רִאשׁוֹן וְקָרָא אַחֲרָיו לִוִּי³⁹ - מַחֲזִיקִין

עניו מאוד" שעיקר ענוותנותו היתה ביחס לדרא דעקבתא
דמשיחא, שלמרות הקשיים, הניסיונות, המלעיגים וכו'
עומדים בתוקף הכי גדול מתוך אמונה פשוטה.

(על"פ התועודיות תשמ"ה חלק ד', עמוד 2508 ואילך)

(10) קידושין עו, א. (11) שם, ב. (12) שם.

1 ג. חֵלֶה בְּזִמְן הַזֶּה, וְאִפְלוּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל - אֵינָה שֶׁל
2 תּוֹרָה. שְׁנֵאֲמַר: בְּבִאָתְכֶם אֶל הָאֶרֶץ - בִּיאַת כָּלְכֶם וְלֹא
3 בִּיאַת מִקְצֵתְכֶם; וּכְשֶׁעָלּוּ בִּימֵי עֲזָרָא - לֹא עָלוּ
4 כָּלָם¹³. וְכֵן תְּרוּמָה בְּזִמְן הַזֶּה¹⁴ - שֶׁל דְּבָרִי
5 סוֹפְרִים¹⁵. וְלִפְיֶכָךְ¹⁶ אוֹכְלִים אוֹתָהּ הַכֹּהֲנִים שֶׁבְּזִמְנָהּ
6 שֶׁהֵן בְּחֻזְקָה.

(13) כתובות כה, א. (14) "התרומה בזמן הזה וכו' ואפילו
בימי עזרא - אינה מן התורה וכו' שנאמר "כי תבואו אל
הארץ" וגו' בבִּיאַת כולכם, כשהיו בירושלם ראשונה וכו'"
(פ"א מהל' תרומות הכ"ו). (15) יבמות פב, ב.
(16) כלומר, מפני שזה רק מדרבנן, אבל תרומה דאורייתא
מותרת רק לכהן מיוחס. וכן כתב רבינו בפירוש בהל'
תרומות פ"ו ה"ב. ולמה אין סומכים על החזקה, כמו בכל
איסורי דאורייתא ובית-דין סוקלין ושורפים על סמך חזקה?
גזירה היא שגזר נחמיה, ככתוב בספר עזרא ב, סג. וראה
מס' כתובות, שם.

7 ד. מִי שֶׁהִעִידוּ עָלָיו [שְׁנִי] עֲדִים שְׂרָאוּהוּ שְׁהִיָּה
8 אוֹכַל בַּתְּרוּמָה שֶׁל תּוֹרָה - הֲרִי זֶה מִיָּחָס. וְאֵין
9 מַעֲלִין לְיוֹחֲסִין לֹא מִנְשִׂאֵת¹⁷ כְּפִים¹⁸, וְלֹא
10 מִקְרִיָּאָה¹⁹ בַּתּוֹרָה רִאשׁוֹן²⁰, וְלֹא מִחֲלֹק תְּרוּמָה
11 בְּבֵית הַגִּבְרֹות, וְלֹא עַל פִּי עַד אֶחָד.

(17) הכהנים עולים לדוכן כשמגיע שליח-ציבור לברכת
"רצה" בשמונה-עשרה, ומברכים את הציבור אחרי שגומר
שליח-הציבור את ברכת ההודאה (היינו: ולך נאה להודות).
אם העידו עדים שראוהו עולה לדוכן ומברך את העם, אין
מחזיקים אותו משום כך למיוחס. (18) כתובות כד, ב.
בעיא שלא נפשטה, ולכן אין מעלין. (19) שם כה, ב.
(20) "בכל קריאה וקריאה (קריאת התורה) . . . כהן קורא
ראשון, ואחריו לוי ואחריו ישראל" (פ"ב מהל' תפילה
ה"ח).

12 ה. כֹהֵן מִיָּחָס שְׂאֵמַר: בְּנִי זֶה כֹהֵן הוּא - אֵין
13 מַעֲלִין²¹ אוֹתוֹ לְיוֹחֲסִין עַל פִּי, עַד שְׁיָבִיא עֲדִים
14 שֶׁהוּא בָּנוּ.

(21) שם.

15 ו. כֹהֵן מִיָּחָס שְׂעִיָּא הוּא וְאִשְׁתּוֹ שִׁידְעֻנּוּ²² שְׁהִיא
16 בְּשֶׁרָה לְמַדִּינָה אַחֶרֶת, וְכֹא הוּא וְהִיא וּבָנִים כְּרוֹכִין
17 אַחֲרֶיהָ²³, וְאָמַר: אִשָּׁה שִׁעִצָּאת עָמִי הִיא זֹאת וְאֵלּוּ
18 בָנֶיהָ - אֵינוּ²⁴ צִרְיָה לְהִבִּיא עֲדִים לֹא עַל הָאִשָּׁה וְלֹא
19 עַל הַבָּנִים. מָתָה וְאֵלּוּ בָנֶיהָ - צִרְיָה לְהִבִּיא עֲדִים
20 שְׂאֵלּוּ בָנִי²⁵, וְאֵינוּ צִרְיָה לְהִבִּיא עֲדִים עַל אִמָּן

24 כֹּהֵן אֵינִי, וְעַד אֶחָד מֵעֵיד לֹא: שְׂאֵנִי יִדְעֶה שְׂאֵבִי שֶׁל
25 זֶה כֹּהֵן - אֵין מַעֲלִין אוֹתוֹ לְכַהֵן בְּעֵדוֹת זֶה, שְׂמָא
26 חָלַל הוּא⁵⁸, עַד שֶׁיַּעֲבִיד שָׁנָה כֹּהֵן⁵⁹ הוּא. אָבֵל אִם
27 הַחֹזֶק אָבִי כֹהֵן, אִלּוּ שְׂבָאוּ שְׁנַיִם וְהַעֲבִידוּ שְׂאֵבִי שֶׁל
28 זֶה כֹּהֵן - הֲרִי הוּא בְּחֻזְקַת אָבִיו.

(55 כתובות כח, א. 56) בכתי" תימן: קטן. (57) שדינו
כעד אחד. (58) מכיון שלא הוחזק אביו לכהן ויש רק עד
אחד, חוששין לבנו אפילו כשלא יצא עליו קול שהוא בן
גרושה או בן חללה (מגיד-משנה). (59) כשר, לא חלל.

29 טז. מי שהחזק אביו כהן, ויצא עליו קול שהוא
30 בן גרושה או חלוצה - חוששין לו ומורידין
31 אותו⁶⁰. בָּא עַד אֶחָד אַחֵר כֹּף וְהַעֲבִיד שֶׁהוּא כֹּשֶׁר
32 - מַעֲלִין אוֹתוֹ לְכַהֵן עַל פִּי. בָּאוּ שְׁנַיִם עֲדִים
33 אַחֵר כֹּף וְהַעֲבִידוּ שֶׁהוּא חָלַל - מֹרִידִין אוֹתוֹ מִן
34 הַכַּהֲנָה. בָּא עַד אֶחָד וְהַעֲבִיד שֶׁהוּא כֹּשֶׁר - מַעֲלִין
35 אוֹתוֹ לְכַהֲנָה. שָׁנָה הָאֶחָדִין מִצְטָרֵף לְעַד רִאשׁוֹן⁶¹,
36 וְהָרִי שְׁנַיִם מַעֲבִידִין שֶׁהוּא כֹּשֶׁר וְשְׁנַיִם מַעֲבִידִים
37 שֶׁהוּא פָסוּל; יִדְחוּ אִלּוּ וְאִלּוּ, וְיִדְחָה הַקּוֹל,
38 שֶׁהַשְּׁנַיִם כְּמֵאָה, וְיִשְׁאַר כֹּהֵן בְּחֻזְקַת אָבִיו⁶².

(60) שם כו, א. (61) שם. (62) כלל הוא בתלמוד, שאם
יש שני עדים כנגד שני עדים - אנו מעמידין את האדם על
חזקתו (יבמות לא.) ואין חוששין לקול במקום עדים,
ואפילו כשעדים אחרים מכחישים אותם.

39 יז. אִשָּׁה שֶׁלֹּא שִׁתְּתָה שְׁלֹשָׁה חֲדָשִׁים אַחֵר בַּעֲלָהּ
40 וְיָלְדָה, וְאֵין יָדוּעַ אִם בֵּין תְּשַׁעָה לְרִאשׁוֹן אוּ בֵּין
41 שְׁבַעָה לְאַחֲרוֹן, וְהִנֵּה אֶחָד מֵהֶן כֹּהֵן וְהַשְּׁנִי יִשְׂרָאֵל
42 - הֲרִי זֶה סֶפֶק כֹּהֵן⁶³. וְכֵן אִם נִתְעַרְבּ וְלֹד כֹּהֵן בְּיָלֵד
43 יִשְׂרָאֵל וְהַגְדִּילוּ הַתַּעֲרֻבוֹת - כָּל אֶחָד מֵהֶן סֶפֶק
44 כֹּהֵן. וְנוֹתְנִין עֲלֵיהֶן חֲמֵרֵי יִשְׂרָאֵל וְחֲמֵרֵי כֹהֲנִים:
45 נוֹשְׂאִין נָשִׁים הֶרְאוּיוֹת לְכַהֲנָה, וְאֵין מִשְׁמָאִים
46 לְמַתִּים, וְלֹא אוֹכְלִין בְּתֵרוֹמָה; וְאִם נִשְׂאוּ גְרוּשָׁה -
47 מוֹצִיאִין וְאֵינָן לֹקִין.

(63) שם ק, ב.

48 יח. שְׁנֵי כֹהֲנִים שֶׁנִּתְעַרְבוּ וְלֹדוּתֵיהֶם, אוּ אִשָּׁת כֹּהֵן
49 שֶׁלֹּא שִׁתְּתָה אַחֵר בַּעֲלָהּ שְׁלֹשָׁה חֲדָשִׁים וְנִשְׂאָת
50 לְכֹהֵן אַחֵר וְאֵין יָדוּעַ אִם בֵּין תְּשַׁעָה לְרִאשׁוֹן אוּ
51 בֵּין שְׁבַעָה לְאַחֲרוֹן - נוֹתְנִין לוֹ עַל הַיָּלֵד חֲמֵרֵי
52 שְׁנֵיהֶם: הוּא אוֹנֵן עֲלֵיהֶם⁶⁴, וְהֵן אוֹנֵנִין עֲלָיו⁶⁵;
53 הוּא אֵין מִשְׁמָא לָהֶם⁶⁶, וְהֵם אֵינָן מִשְׁמָאִין לוֹ⁶⁷;
54 וְעוֹלָה בְּמִשְׁמֵרוֹ שֶׁל זֶה וְשֶׁל זֶה⁶⁸, וְאֵין חוֹלֵק⁶⁹.
55 וְאִם הָיוּ שְׁנֵיהֶם בְּמִשְׁמֵר אֶחָד וּבֵית אֶב אֶחָד -
56 נוֹטֵל חֵלֶק אֶחָד.

(64) ביום המיתה של קרובים, האדם מתאונן על מותו ונקרא
"אונן", וריני אונן מבוארים בהלכות אבל. (65) "וביום
מותו (של הולד) אסורים שניהם בקדשים" (רש"י). ויצויר

1 אוֹתוֹ בְּכַהֲנָה עַל פִּי. וְכֵן אִם הָעֵיד שָׁנָה קָרָא שְׁנֵי
2 בְּתוֹרָה אַחֵר כֹּהֵן⁴⁰ - מִחֻזְקִין אוֹתוֹ בְּלוּיָה⁴¹.

(37) שם כד, א. (38) כמבואר למעלה ה"ט, שמחזיקים
בכהונה על פי עד אחד. (39) שם: שאם לא קראו אחריו
לוי, בזה שהוא היה הראשון - עוד אין הוכחה שהוא כהן,
שאולי קראו אותו ראשון בחזקת שהוא גדול. (40) שם.
(41) ליתן לו מעשה ראשון.

3 יב. הַעֲבִיד⁴² שֶׁרָאָה זֶה שֶׁחָלַק עִם אָחִיו בְּבֵית דִּין
4 תְּרוֹמָה שֶׁהֵנִיחַ לָהֶן אָבִיהֶן הַכֹּהֵן - אֵין מַעֲלִין אוֹתוֹ
5 לְכַהֲנָה בְּעֵדוֹת זֶה; שְׂמָא חָלַל הוּא, וְלִקַּח חֵלֶק
6 יִרְשֹׁתוֹ מִתְּרוֹמָה לְמַכְרָה⁴³.

(42) עד אחד (מגיד-משנה). (43) לכהן (שם כו.).

7 יג. מִי שֶׁבָּא בְּזִמְן הָיָה וְאָמַר: כֹּהֵן אֲנִי - אֵינוֹ נֶאֱמָן,
8 וְאֵין מַעֲלִין אוֹתוֹ לְכַהֲנָה עַל פִּי עֲצָמוֹ⁴⁴, וְלֹא יִקְרָא
9 בְּתוֹרָה רִאשׁוֹן, וְלֹא יִשָּׂא אֶת כִּפְיוֹ, וְלֹא יֵאָכֵל
10 בְּקֹדֶשׁ הַגְּבוּל⁴⁵, עַד שִׁיָּדָה לוֹ עַד אֶחָד. אָבֵל אוֹסֵר
11 עֲצָמוֹ בְּגְרוּשָׁה וְזוֹנָה וְחֻלְלָה⁴⁶, וְאֵינוֹ מִשְׁמָא לְמַתִּים.
12 וְאִם נִשָּׂא אוּ נִטְמָא - לֹקָה⁴⁷, וְהַנִּבְעֵלֹת⁴⁸ (לוֹ) סֶפֶק
13 חָלָה⁴⁹.

(44) שם כג, ב. (45) מפני שמקריאה בתורה ראשון
ומנשיאות כפים ומאכילת וחלוקת תרומה בבית הגורן,
מחזיקין אותו לכהן, כמבואר למעלה ה"ט, ומכיון שאין מי
שיעיד עליו שהוא כהן, רק הוא בעצמו, ואין הוא נאמן על
עצמו (מגיד-משנה). (46) שהרי אומר שכהן הוא, ונעשו
פסולי הכהונה עליו כחתיכה דאיסורא, כמבואר למעלה
פי"ח ה"ט. (47) מכיון שלא הוחזק מתחילה לישראל או
לכהן, ועד אחד נאמן לומר עליו שהוא כהן, נאמן על עצמו
בנוגע אליו ('מחנה אפרים'). (48) מפסולי כהונה, כגון
גרושה וזונה. (49) ואם כהן אחר בא עליה, אינו לוקה. וכן
זרעה מכהן, הם ספק חללים ('חלקת מחוקק').

14 יד. וְאִם הָיָה מְסִיחַ לְפִי תָמוּ - נֶאֱמָן⁵⁰. פִּיֶּצֶד?
15 מַעֲשֵׂה⁵¹ בְּאֶחָד שֶׁהָיָה מְסִיחַ לְפִי תָמוּ וְאָמַר: זָכוֹר
16 אֲנִי כְּשֶׁהָיִיתִי תֵינוֹק וְהָיִיתִי מְרַכֵּב עַל כְּתָפוֹ שֶׁל אָבִי,
17 הוֹצִיאֹנִי מִבֵּית הַסֵּפֶר⁵² וְהַפְּשִׁיטוֹנִי כְּתָנָתִי
18 וְהַטְּבִילוֹנִי⁵³ לְאָכֵל תְּרוֹמָה לְעֶרֶב, וְחֲבָרִי בּוֹדֵלִין
19 מִמֶּנִּי⁵⁴ וְהָיוּ קוֹרְאִין אוֹתִי יוֹחֵן אוֹכֵל חִלּוֹת. וְהַעֲלֵהוּ
20 רַבְּנֵי הַקְּדוֹשׁ לְכַהֲנָה עַל פִּי עֲצָמוֹ.

(50) להיות בחזקת כהן ולאכול קדשי הגבול, שדינו כעד
אחד המבואר למעלה ה"ט. (51) כתובות כו, א.
(52) הוכחה שאינו עבד (שעבד כהן מותר בתרומה) "שאסור
לאדם שילמד את עבדו תורה" (פ"ח מהל' עבדים ה"ח).
(53) "מפני שסתם תינוק מטפח באשפות, ושרצין מצוין שם"
(רש"י). (54) כדי שלא יטמאו את התרומה.

21 טו. נֶאֱמָן גְּדוֹל לִזְמַר⁵⁵: זָכוֹר אֲנִי כְּשֶׁהָיִיתִי תֵינוֹק⁵⁶
22 וְרִאִיתִי פְלוֹנִי טוֹבֵל וְאוֹכֵל בְּתֵרוֹמָה לְעֶרֶב, וּמִחֻזְקִין
23 אוֹתוֹ בְּכַהֲנָה בְּעֵדוֹת⁵⁷. מִי שֶׁבָּא בְּזִמְן הָיָה וְאָמַר:

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שלישי כ' תמוז - ספר קדושה - הלכות איסורי ביאה קעא

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

14 מִחֲקוֹת⁴ הַתּוֹעֵבֹת וְגוֹמֵר. וְנֹאמַר: לֹא תִקְרְבוּ לְגִלּוֹת
15 עֲרֻה - כְּלוּמַר: לֹא תִקְרְבוּ לְדִבְרֵים הַמְּבִיאִין לְיָדֵי
16 גְלוֹי עֲרֻה⁵.

(2) כל ביאות שחייבים עליהן מיתת בית דין או כרת "והם
האמורים בפרשת אחרי מות הן הנקראות עריות וכל אחת
מהן נקראת ערוה. (3) אבל מיתת בית דין וכרת אינו חייב
אלא בביאה או בהעראה. ודברים אלה אסורים גם בחייבי
לאווין, אבל אינו לוקה אלא בחייבי כריתות בלבד.
(4) מנהגים המביאים לתועבות הזימה. (5) מדרבנן.

17 ב. הַעוֹשֶׂה דִּבְרֵי מִחֲקוֹת אֵלֶּי - הָרִי הוּא חֲשׂוֹד עַל
18 הָעֲרִיּוֹת. וְאִסּוּר לְאָדָם לְקַרֵּץ בְּיָדוֹ וּבְרִגְלָיו אוֹ לְרַמֵּז
19 בְּעֵינָיו לְאַחַת מִן הָעֲרִיּוֹת, אוֹ לְשַׁחֵק עִמָּה⁶ אוֹ לְהַקֵּל
20 רֹאשׁוֹ. וְאִפְלוּ לְהַרְיֵחַ בְּשָׂמִים שְׂעָלֶיהָ אוֹ לְהַבִּיט
21 בְּפִיָּהּ - אִסּוּר. וּמִפְּנֵי⁷ לְמַתְכּוֹן לְדִבְרֵי זֶה מִפַּת
22 מְרֻדוֹת. וְהַמְּסַתֵּפֵל אִפְלוּ בְּאֶצְבָּע קִטְנָה שֶׁל אִשָּׁה
23 וְנִתְכַּפֵּן לְהִנּוֹת - כְּמִי שֶׁנִּסְתַּפֵּל בְּמָקוֹם הַתּוֹרֵף⁸. וְאִפְלוּ
24 לְשַׁמֵּעַ קוֹל הָעֲרֻה אוֹ לְרֹאוֹת שְׂעָרָה - אִסּוּר.

(6) "שחוק וקלות ראש מרגילין לערוה". (7) ככל העובר
על דברי חכמים. (8) ערוותה.

25 ג. וְהַדִּבְרִים הָאֵלֶּי אִסּוּרִין בְּחֻבֵּי⁹ לְאוּיִן. וּמִתֵּר
26 לְהַסְתַּפֵּל בְּפָנֶי הַפְּנוּיָה וּלְבִדְקָהּ, בֵּין בְּתוֹלָה בֵּין
27 בְּעוֹלָה, כְּדִי שְׂיִרְאָהּ אִם הִיא נָאָה בְּעֵינָיו יִשְׁאַנָּה,
28 וְאִין בָּזָה צַד אִסּוּר. וְלֹא עוֹד, אֲלֹא שְׂרָאוֹי לַעֲשׂוֹת
29 בָּן. אֲבָל לֹא יִסְתַּפֵּל דֶּרֶךְ זָנוּת. הָרִי הוּא אוֹמֵר: בְּרִית
30 בְּרִיתִי לְעֵינִי, וְמָה אֶתְבּוֹנֵן עַל בְּתוֹלָה.

(9) כלומר, גם בחייבי לאווין. וחבוק ונישוק וקרבת בשר
בחייבי לאווין איסורן מדרבנן.

31 ד. וּמִתֵּר לְאָדָם לְהַבִּיט בְּאִשְׁתּוֹ כְּשֶׁהִיא נֹדֶה, וְאִף
32 עַל פִּי שֶׁהִיא עֲרֻה. וְאִף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לָהּ הֵנָּה לֵב
33 מְמַנָּה בְּרֹאשָׁהּ, הוֹאִיל וְהִיא מִתֵּרֶת לּוֹ לְאַחֵר זָמַן -
34 אִינוּ בָּא בָּזָה לְדִבְרֵי מְכַשׁוֹל. אֲבָל לֹא יִשְׁחַק וְלֹא יַקֵּל
35 רֹאשׁ עִמָּה, שְׂמָא יִרְגִּיל לְעִבְרָה.

36 ה. אִסּוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּאִשָּׁה כָּלָל, בֵּין גְּדוּלָּה בֵּין
37 קִטְנָה, בֵּין שִׁפְחָה בֵּין מִשְׁתַּרְתָּת, שְׂמָא יָבוֹא לְיָדֵי
38 הַרְהוּר. בָּאִי זֶה שְׂמוּשׁ אִמְרוּ¹⁰? רְחִיצַת פָּנָיו וְיָדָיו
39 וְרִגְלָיו, וְהַצָּעַת מִטָּה לְפָנָיו, וּמִזִּיגַת הַפֹּס, שְׂאִין
40 עוֹשֶׂה לְאִישׁ דִּבְרִים אֵלֶּי אֲלֹא אֲשֶׁתוֹ בְּלִבָּד. וְאִין
41 שׂוֹאֲלִין בְּשָׁלוֹם אִשָּׁה כָּלָל, וְאִפְלוּ עַל יְדֵי שְׁלִיחַ.

(10) שאסור.

42 ו. הַמְּחַבֵּק אַחַת מִן הָעֲרִיּוֹת שְׂאִין לָבוֹ שֶׁל אָדָם
43 נֹקְפוֹ¹¹ עָלֶיהָ, אוֹ שֶׁנִּשְׁקָ לְאַחַת מֵהֶן, כְּגוֹן אַחֲוֹת
44 הַגְּדוּלָּה וְאַחֲוֹת אָמּוֹ וּבִיזָא בָּהֶן, אִף עַל פִּי שְׂאִין
45 שֶׁם תֵּאָוֶה וְלֹא הֵנָּה כָּלָל - הָרִי זֶה מְגַנֵּה בִּיתוֹת,

הדבר ששניהם מתו אחרי לידתו, והאשה לא נתגרשה מן
הראשון (אם נתגרשה ונשאה השני, הרי הבן חלל ומותר
ליטמא למתים, ובמשנה שם אמרו: "הוא אינו מטמא
להם"), כגון שנשאת לראשון ונתעברה ממנו ואחר-כך
נתברר שקידושי הראשון היו קידושי טעות, ונשאה לשני
בתוך שלשה חדשים, כלא גט, שהרי היא אינה צריכה גט,
מכיון שנתברר שקידושי טעות היו (גמרא שם). (66) לכל
אחד מהם, שמא לאו אביו הוא. (67) כל אחד מהם אינו
מטמא לו, שמא אינו בנו. (68) עשרים וארבעה משמרות
של כהנים היו במקדש, והיו מתחלפים כל שבוע לפי תור
שנקבע להם ע"י גורל בימי דוד. והמשמרות נחלקו לבתי
אב, וכל בית אב היה עובד במקדש יום אחד מימי השבוע
של משמרו. ואפילו אם שני הכהנים הללו משתייכים לשני
משמרות, אין חברי המשמרות יכולים לעכב עליו מלעבוד
בבית המקדש בשבוע שלהם. (69) אנשי כל בית אב
חולקים ביניהם את עורות הקדשים, ואת חלקם בבשר
הקרבנות שהקריבו ביומם. הספק הזה אינו מקבל חלק, כי
שני המשמרות דוחים אותו וטוענים: הבא ראייה שאתה
ממשמר שלנו - ותקח.

1 יט. בְּמָה דִּבְרִים אִמּוּרִים? בְּזִמְן שֶׁהֵן בָּאִין מִכַּחַ
2 נְשׂוּאִין; אֲבָל בְּזָנוּת - גָּזְרוּ חֲכָמִים⁷⁰ שֶׁמִּשְׁתַּקֵּין
3 אוֹתוֹ מִדִּין כְּהֵנָּה כָּלָל, הוֹאִיל וְאִינוּ יוֹדְעֵי אֲבֵי
4 הַיָּדָאִי. שְׂנֹאמַר: וְהִיתָה לּוֹ וּלְזָרְעוֹ אַחֲרָיו - עַד
5 שִׁיחֶיהָ זָרְעוֹ מִיחָס אַחֲרָיו.

(70) שם ק, ב. והסימכו גזירתם על הכתוב.

6 כ. כִּיצַד? עֲשֶׂרָה כְּהֵנִים שֶׁפָּרַשׁ אֶחָד מֵהֶם וּבָעַל,
7 שֶׁהָרִי הוֹלֵד כֵּהֵן וְדָאִי, וְאִף עַל פִּי כֵן, הוֹאִיל וְאִינוּ
8 יוֹדְעֵי אֲבֵי שִׁיחֵיחָס לּוֹ - מִשְׁתַּקֵּין אוֹתוֹ מִדִּין כְּהֵנָּה,
9 וְאִינוּ עוֹבְדֵי וְלֹא אוֹכֵל וְלֹא חוֹלֵק. וְאִם נִטְמָא לְמֵתִים
10 אוֹ נִשָּׂא גְרוּשָׁה - לֹקֶה, שְׂאִין כָּאֵן סָפֵק הֵתֵר.

יום שלישי כ' תמוז ה'תשע"ח

פרק אחד ועשרים

(1) יבאר איסור חיבוק ונישוק לערוה דרך תאוה; אם מותר
להסתכל בבתולה או באשתו נדה; אם מותר לחבק אחת מן
העריות שאין לבו נוקפו עליהן; נשים המסוללות אם
נאסרות לכהונה או לבעליהן; אם ישמש האדם עם אשתו
שלא כדרכה או לאור הנר או ביום; וכל הנהגת האדם עם
אשתו בתשמיש המטה; אסור להוציא שכבת זרע לבטלה
ושייתקשה עצמו לדעת; אסור לעבור על פתח זונה; אסור
לשלוח יד במבושיו אם אינו נשוי; שישא בניו סמוך
לפרקן; ומי שגרש אשתו אם תדור עמו בחצר; אם ישא
אשה ודעתו לגרשה; ואשה שנשאת לשני אנשים ומתו;
לעולם ימכור אדם מה שיש לו לישא בת תלמיד חכם.

11 א. כָּל הַבָּא עַל עֲרֻה² מִן הָעֲרִיּוֹת דֶּרֶךְ אִיבָרִים, או
12 שִׁחְבֵּק וְנִשָּׁק דֶּרֶךְ תֵּאָוֶה וְנִהְיָה בְּקֻרֹב בְּשׂוֹר - הָרִי
13 זֶה לֹקֶה³ מִן הַתּוֹרָה. שְׂנֹאמַר: לְבִלְתִּי עֲשׂוֹת

בטליתו ומשמש. ואין נזקקין לדבר זה אלא מפני
צרך גדול¹⁶. ודרך קדשה לשמש באמצע הלילה.

(16) "כמו דרך הרפואה".

יא. אין דעת חכמים נוחה למי שהוא מרבה
בתשמיש המטה ויהיה מצוי אצל אשתו בטרנגול,
ופגום הוא עד מאד, ומעשה בורים הוא. אלא כל
הממעט בתשמיש - הרי זה משבח; והוא שלא
יבטל עונה [אלא] מדעת אשתו. ולא תקנו
בראשונה¹⁷ לבטל קריין שלא יקראו בתורה עד
שיטבילו, אלא כדי למעט בתשמיש המטה.

(17) אחר כך בטלוה.

יב. וכן אסרו חכמים, שלא ישמש אדם מטתו ולבו
מחשב באשה אחרת, ולא יבעל מתוך שכרות, ולא
מתוך מריבה, ולא מתוך שנאה, ולא יבוא עליה על
פרקה והיא יראה ממנו, ולא כשיהיה אחד מהן
מגדה, ולא יבוא עליה אחר שעמר בלבו לגרשה.
ואם עשה כן - הבנים אינן תגונים, אלא מהן עזי
פנים ומהן מורדים ופושעים.

יג. וכן אמרו חכמים, שכל אשה חצופה שהיא
תובעת תשמיש המטה בפיה, או המפתה אשה לשם
נשואין, או המתכונן לבוא על רחל אשתו ובא על
לאה אשתו, ומי שלא שהתה אחר מיתת בעלה
שלשה חדשים והרי הן ספק - כל אלו הבנים
הילודים מהם הם המורדים והפושעים שייסורי
הגלות בוררין אותן.

יד. ואסור לאדם לבוא על אשתו בשוקים וברחובות
או בגנות ובפרדסין, אלא בבית דירה; שלא יראה
בזנות, ויגדילו עצמם לידי זנות. והבועל את אשתו
במקומות אלו - מכין אותו מכת מרדות. וכן
המקדש בביאה, והמקדש בשוק¹⁸, והמקדש בלא
שדוף - מכין אותו מכת מרדות.

(18) "אפילו בכספא דמנהג זילות ופריצות הוא".

טו. ואכסנאי אסור בתשמיש המטה עד שייחזר
לביתו. וכן אסרו חכמים על האיש שידור בבית
חמיו, שזו עזות פנים היא. ולא יכנס עמו למרחץ.
טז. ולא יכנס אדם עם אביו למרחץ, ולא עם בעל
אחותו, ולא עם תלמידו. ואם היה צריך לתלמידו
- מתר. ויש מקומות שנהגו שלא יכנסו שני אחים
באחד למרחץ.

יז. לא יהלכו בנות ישראל פרועיות¹⁹ ראש בשוק,
אחת פנויה²⁰ ואחת אשת איש. ולא תלף אשה בשוק

1 ודבר אסור הוא, ומעשה טפשים הוא. שאין קרבין
2 לערוה כלל, בין גדולה בין קטנה, חוץ מהאם לבנה
3 והאב לבתו.

(11) כלומר, אין לבו חרד שיבוא לידי חטא.

4 ז. כיצד? מתר האב לחבק בתו ולנשקה, ותישן עמו
5 בקרוב בשור, וכן האם עם בנה, כל זמן שהם
6 קטנים. הגדילו ונעשה הן גדול והבת גדולה עד
7 שיהיו שדים נכנו ושערף צמח - זה ישן בכסותו,
8 והיא ישנה בכסותה. ואם היתה הבת בושא לעמד
9 לפני אביה ערמה, או שנשאת¹², וכן אם האם בושא
10 לעמד בפני בנה ערמה, ואף על פי שהן קטנים -
11 משהגיעו להכלם מהן אין ישנים עמהם אלא
12 בכסותן.

(12) ואפילו נתקדשה.

13 ח. נשים המסוללות¹³ זו בזו - אסור, וממעשה
14 מצרים הוא שהזהרנו עליו, שנאמר: כמעשה ארץ
15 מצרים לא תעשו. אמרו חכמים: מה היו עושים?
16 איש נושא איש, ואשה נושא אשה, ואשה נשאת
17 לשני אנשים. אף על פי שמעשה זה אסור - אין
18 מלקין עליו, שאין לו לאו מיוחד, והרי אין שם
19 ביאה כלל. לפיכך אין נאסרות לכהנה משום זנות,
20 ולא תאסר אשה על בעלה בזה, שאין כאן זנות¹⁴.
21 וראוי להכותן מכת מרדות, הואיל ועשו אסור¹⁵.
22 ויש לאיש להקפיד על אשתו מדבר זה, ומונע
23 הנשים הידועות בקד מלהכנס לה ומלצאת היא
24 אליהן.

(13) מביאות אשה על אשה ... וזה שקוראין חכמים נשים
המסוללות זו בזו". (14) "פריצותא בעלמא" ומשום
פריצותא אין אשה נאסרת על בעלה. (15) ככל העובר על
איסור מדבריהם.

25 ט. אשתו של אדם - מתרת היא לו. לפיכך כל מה
26 שאדם רוצה לעשות באשתו - עושה: בועל בכל עת
27 שירצה, ומנשק בכל אבר ואבר שירצה, [ובא עליה
28 בדרקה ושלא בדרקה]; ובלבד שלא יוציא שכבת
29 יד לבטלה. ואף על פי כן, מדת חסידות שלא יקל
30 אדם את ראשו לקד, ושיקדש עצמו בשעת תשמיש,
31 כמו שבארנו בהלכות דעות, ולא יסור מדרך העולם
32 ומנהגו, שאין דבר זה אלא כדי לפרות ולרבות.

33 י. אסור לאדם לשמש מטתו לאור היר. הרי שהיתה
34 שבת ולא היה לו בית אחר והיה היר דלוק - הרי
35 זה לא ישמש כלל. וכן אסור לישראל לישמש
36 מטתו ביום, שעזות פנים היא לו. ואם היה תלמיד
37 חכם, שאינו בא להמשך בקד - הרי זה מאפיל

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שלישי כ' תמוז - ספר קדושה - הלכות איסורי ביאה קעג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

כד. חסידים הראשונים וגדולי החכמים - התפאר
אחד מהם שמעולם לא נסתכל במילה שלו, ומהן
מי שהתפאר שלא התבונן מעולם בצורת אשתו.²⁴
מפני שלבו פונה מדברי הבאי לדברי האמת, שהן
אוחזות לבב הקדושים.

(24) "מעשה באדם שנשא אשה גידמת ולא הכיר בה
(במומה) עד יום מותה ... כמה צנוע אדם זה שלא הכיר
באשתו".

כה. מצות חכמים, שישאי אדם בנו ובנותיו סמוך
לפרקן; שאם נניחן - יבואו לידי זנות או לידי
הרהור. ועל זה נאמר: ופקדתן נוף ולא תחטא.
ואסור להשיא אשה לקטן²⁵, שזה כמו זנות היא.

(25) לפני שנת השלוש עשרה.

כו. ואין האיש רשאי לישב בלא אשה. ולא ישא
עקרה וזקנה שאינה ראויה לילד.²⁶ ורשות לאשה
שלא תנשא לעולם או תנשא לסריס. ולא ישא בחור
זקנה²⁷, ולא ישא זקן ילדה; שדבר זה גורם לזנות.

(26) כאשר עדיין לא קיים מצות פריה ורביה. (27) אפילו
הראויה לילד.

כז. וכן מי שגרש את אשתו מן הנשואין - לא תדור
עמו בקצר, שמה יבואו לידי זנות. ואם היה כהן²⁸
- לא תדור עמו במבוי²⁹. וכפר קטן נדון כמבוי.
היה לה מלזה אצלו - עושה שליח לתבעו. וגרושה
שפאה עם המגרש לדין - מגדין אותן או מכין אותן
מפת מדרות³⁰. ואם נתגרשה מן הארוסין - מתרת
לתבעו בדין ולדור עמו. ואם היה לבו גס³¹ בה -
אף מן הארוסין אסור. ומי נדחה מפני מי? היא
נדחית מפניו. ואם היתה החצר שלה - הוא ידחה
מפניה.

(28) שיש עליו גם איסור גרושה. (29) בתים שלהם היו
בנויים על פי תכנית שכו: בתים אחדים פתוחים לחצר אחת
וחצרות אחדות פתוחות למבוי. (30) "ואי אתי לקמן לדינא
(ואם באו לפנינו לדין) רב פפא אמר שמותי משמתינן להו
(מגדין אותן, נידוי הוא חרם קל), רב הונא בריה דרב יהושע
אמר נגודי מנגדינן להו" (מכין אותן). ומכיוון שבגמרא לא
נפסקה ההלכה, פסק רבינו או נידוי או מכין. (31) "לבו
קרוב לה"

כח. אסור לאדם לשא אשה ודעתו לגרשה;
שנאמר: אל תגרש על רצף רעה והוא יושב לבטח
אתך. ואם הודיעה בתחלה שהוא נושא אותה
לימים - מתר.

כט. ולא ישא אדם אשה במדינה זו ואשה במדינה
אחרת; שמה יאריכו הימים, ונמצא אף נושא
אחות ואחות אמו ואחות אביו וכיוצא בהן, ואינו

1 ויבנה אחריה. גזרה שמה יתפשו בנה, ותלך אחרי
2 להחזירו, ויתעללו בה הרשעים שתפסוהו דרך
3 שחוק.

(19) מגולות שער. (20) אלמנה או גרושה או בעולה, אבל
בתולה מותרת לצאת פרועת ראש.

4 יח. אסור להוציא שכבת זרע לבטלה. לפיכך לא
5 יהיה אדם דש במפנים וזורה מבחוץ, ולא ישא
6 קטנה שאינה ראויה לילד. אבל אלו שמנאפין ביד
7 ומוציאים שכבת זרע - לא די להם שאסור גדול
8 הוא, אלא שהעושה זה - בנדי הוא יושב²¹,
9 ועליהם נאמר: ידיכם דמים מלאו, וכאלו הרג
10 הנפש.

(21) כלומר, שחכמים נידו כל מי שיעשה כן.

11 יט. וכן אסור לאדם שיקשה עצמו לדעת או יביא
12 עצמו לידי הרהור. אלא אם יבוא לו הרהור - יסיע
13 לבו מדברי הבאי (והשתתף) לדברי תורה²², שהיא
14 אילת אהבים ויעלת חן. לפיכך אסור לאדם לישן
15 על ערפו ופניו למעלה, עד שיטה מעט, כדי שלא
16 יבוא לידי קשוי.

(22) "משכחו לבית המדרש".

17 כ. ולא יסתכל בבהמה ובחיה ועוף בשעה
18 שמזדקקין זכר לנקבה. ומתר למרביעי בהמה
19 להכניס כמכחול בשפופרת, מפני שהן עסוקין
20 במלאכתן לא יבואו לידי הרהור.

21 כא. וכן אסור לאדם להסתכל בנשים בשעה שהן
22 עומדות על הכביסה. אפילו להסתכל בבגדי צמר של
23 אשה שהוא מפירה - אסור, שלא יבוא לידי הרהור.

24 כב. מי שפגע באשה בשוק - אסור לו להלך
25 אחריה, אלא רץ ומסלקה לצדיד או לאחרי. וכל
26 המהלך בשוק אחרי אשה - הרי זה מקלל עמי
27 הארץ. ואסור לעבר על פתח אשה זונה עד שירחיק
28 ארבע אמות, שנאמר: ואל תקרב אל פתח ביתה.

29 כג. ואסור לאדם שאינו נשוי לשלח ידו במבוישו,
30 שלא יבוא לידי הרהור. ואפילו מתחת טבורו לא
31 יכניס²³ ידו, שמה יבוא לידי הרהור. ואם השתין
32 מים - לא יאחז באמה וישתין. ואם היה נשוי -
33 מתר. ובין נשוי ובין שאינו נשוי - לא ישיט ידו
34 לאמה כלל אלא בשעה שהוא צריך לנקבו.

(23) "לא כתב (רבינו) אסור (כמו בתחילת ההלכה) ... דבזה
אין איסור רק מצד תוספת קדושה (שלכן קראו לרבי יהודה
הנשיא רבינו הקדוש "שלא הכניס ידו תחת אבנטו").

קעד שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום רביעי כ"א תמוז - ספר קדושה - הלכות איסורי ביאה

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

וכוונתו לשני עניינים: בהלכה א' מדבר על כך שהתורה נעשית כתרו של האדם הלומדה, זוהי כוונתו במילים "מוכתר בכתר תורה". אבל בסוף הפרק כוונתו לסגולת הלימוד בלילה שעל-ידה זוכה לכתר התורה, היינו לעניין נעלה יותר בתורה גופא - כתרה של תורה. ולכן שינה בענין זה וכתב כתר התורה, היינו לעיקרה ומהותה של התורה, שלא רק שמבין ומשיג את התורה אלא שיש בו גם הדביקות ב'נותן התורה'. אבל הלשון בהלכה א' "כתר תורה" מורה על האדם הלומד שהתורה מכתירה אותו. אמנם מה שכתב הרמב"ם כאן "שאין אמן יודעת כתר התורה", כוונתו שאינה יודעת יוקר התורה.

(על-פי לקוטי-שיחות עמוד 43 והערה 27)

יום רביעי כ"א תמוז ה'תשע"ח

פרק שנים ועשרים

1) יבאר איסור ייחוד עם ערוה מן העריות ועם בהמה או זכר; איסור ייחוד ישראלית עם הגויים וכן תינוק ותינוקת ובהמה; מי שאין לו אשה אם ילמד תינוקות; ואשה אם תלמד קטנים; אין דורשין בסתרי עריות בשלשה; ושירגיל עצמו בקדושה.

א. אסור להתיחד עם ערוה מן העריות²³, בין זקנה²⁴ בין ילדה; שדבר זה גורם לגלות ערוה. חוץ מהאם עם בנה, והאב עם בתו, והבעל עם אשתו נדה. וחתן שפירסה אשתו נדה קדם שייבעל - אסור להתיחד עמה, אלא היא ישנה בין הנשים והוא ישן בין האנשים. ואם בא עליה ביאה ראשונה ואחר כך נטמאת - מתר להתיחד עמה.²⁵

2) ראה ביאורנו למעלה פרק כא הלכה א. אבל יחוד עם חייבי לאוין אינו אסור מן התורה.

ב. לא נחשדו ישראל על משעב זכור ועל הבהמה. לפיכך אין אסור להתיחד עמהן. ואם נתרחק אפלו מייחוד זכור ובהמה - הרי זה משפח. וגדולי החכמים היו מרחיקין הבהמה כדי שלא יתיחדו עמה. ואסור יחוד העריות מפי הקבלה.²⁶

3) כלומר, שקיבלו איש מפי איש עד משה רבינו. ושם "רמז ליחוד מן התורה".

ג. כשארע מעשה אמנון ותמר גזר דוד ובית דינו על יחוד פנויה. ואף על פי שאינה ערוה²⁷ - בכלל יחוד עריות היא. ושמאי והלל גזרו על יחוד פותית. נמצא, כל המתיחד עם אשה שאסור להתיחד עמה, בין ישראלית בין פותית - מפין את שניהן מבת מרדות. האיש והאשה, ומכריזין עליהן²⁸. חוץ מאשת איש, שאף על פי שאסור להתיחד עמה, אם נתיחד - אין לוקין; שלא

1 ידוע. ואם היה אדם גדול ששמו ידוע, והרי זרעו
2 מפרסמין וידועין - הרי זה מתר.

3 ל. לא ישא אדם אשה ממשפחת מצרעים ולא
4 ממשפחת נכפין³². והוא שהחזיקו שלשה פעמים³³
5 שיכבאו בניהם כך.

32) מחלת הנפילה, ונקרא כך לפי שמתהפך שלא ברצונו בשעה שהוא כורע". (33) ואף על פי שרבינו פוסק שבשתי פעמים הווה חזקה, אולם להחזיק את המשפחה צריך שלוש פעמים.

6 לא. אשה שנשאת לשני אנשים ומתו - לשלישי³⁴
7 לא תנשא; ואם נשאת - לא תצא. ואפלו נתקדשה
8 - יכנס. ולא ישא ישראל עם הארץ כהנת, שזה כמו
9 חלול לזרעו של אהרן. ואם נשא - אקרו חכמים:
10 אין זיווגן עולה יפה, אלא מת בלא בנים, או מת
11 הוא או היא במהרה, או קטטה תהיה ביניהם³⁵.
12 אבל תלמיד חכם שנשא כהנת - הרי זה נאה
13 ומשפח, הרי תורה וכהנה כאחד.

34) שהוחזקה שבעליה מתים ונקראת "קטלנית" ויש סכנה לבעל השלישי הנושא אותה. (35) "או מביאתו לידי עניות", ורבינו כותב "קטטה תהיה ביניהם", מפני שעניות מביאה לידי קטטה, כמו שאמרו "כמשלם שערי מכדא נקיש ואתי תיגרא בביתא" (=כאשר נגמרים השעורים בכד באה מריבה לבית) ודעת רבינו שמריבה גרועה מן העניות. וכאשר משבח רבינו ביתו של תלמיד חכם הוא כותב: ולא מריבה בביתו של תלמיד חכם.

14 לב. לא ישא אדם בת עמי הארץ; שאם מת או
15 גולה - בניה עמי הארץ יהיו, שאין אמן יודעת פתר
16 התורה. ולא ישא בתו לעם הארץ. שכל הנותן בתו
17 לעם הארץ - כמי ששכפתה ונתנה לפני הארי; מכה
18 ובוועל, ואין לו בשת פנים. ולעולם ימכר אדם כל
19 מה שיש לו וישא בת תלמיד חכם; שאם מת או
20 גולה - בניה תלמידי חכמים. וכן ישא בתו לתלמיד
21 חכם; שאין דבר מגנה ולא מריבה בביתו של
22 תלמיד חכם.

~ נקודות משיחות קודש ~

"שאין אמן יודעת כתר התורה..."

המושג "כתר תורה" מופיע ברמב"ם שלוש פעמים, ובכל פעם נתכוון לעניין אחר שבכתר התורה.

בהלכות תלמוד תורה (פרק ג' ה"א) כתב "מי שנשאו לבו לקיים מצוה זו כראוי ולהיות מוכתר בכתר תורה, לא יסיח דעתו לדברים אחרים כו'" ובהלכה שבסוף הפרק שם כתב: "אע"פ שמצוה ללמוד ביום ובלילה, אין אדם למד רוב חכמתו אלא בלילה, לפיכך מי שרצה לזכות בכתר התורה יזהר בכל לילותיו כו'".

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום רביעי כ"א תמוז - ספר קדושה - הלכות איסורי ביאה קעה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

1 להוציא לעז עליה שזנתה, ונמצאו מוציאים לעז על
2 הבנים שהן ממזרים.

(4) אלא לאו, כמבואר בפרק א מהלכות אישות הלכה ד:
"הבועל אשה לשם זנות בלא קידושין, לוקה מן התורה".
(5) כלומר, בית-שמאי ובית-הלל, ובגמרא עבודה-זרה לו:
"ואתו (ובאו) תלמידי בית-שמאי ובית-הלל גזור אפילו
איחוד דבת גוים". ומפני "שהיו שמאי והלל עצמן ביום
שגזרו שמונה-עשר דבר", הזכיר רבינו את שמאי והלל
כגוזרי הגזירה. (6) "מר זוטר מלקי ומכריז".

3 ד. כל אשה שאסור להתניח עמה, אם היתה אשתו
4 עמו - הרי זו מתרת להתניח, מפני שאשתו
5 משמרתו. אבל לא תתניח ישראלית עם הכותי ואף
6 על פי שאשתו עמו, שאין אשתו של כותי משמרתו
7 ואין להן בושא.

(7) בכת"י תימן: הרי זה מותר.

8 ה. וכן אין מוסרין תינוק ישראל לכותי ללמדו ספר
9 וילמדו אמנות, מפני שפלגן חשודין על משפב
10 זכור. ואין מעמידין בהמה בפנדקיות⁸ של כותים,
11 ואפלו זכרים אצל זכרים ונקבות אצל נקבות.

(8) "שעושין להתאכסן עובדי דרכים שם ומעלים שכו
לבעלים" (רש"י).

12 ו. ואין מוסרין בהמה חיה ועוף לרועה כותי, אפלו
13 זכרים לכותים ונקבות לכותיות. מפני שפלגן חשודין
14 על הרבעת בהמה, וכבר בארנו¹⁰ שהן אסורין בזכור
15 ובבהמה, ונאמר: ולפני עור לא תתן מכשל.

(9) שרביעה אסורה גם בעוף, כמבואר למעלה פרק א הלכה
טז. (10) למעלה פרק יד הלכה י.

16 ז. ומפני מה אין מוסרין בהמה נקבה לכותית?
17 מפני שפלגן בחזקת נואפים, וכשיבוא הנואף לשפב
18 עם הכותית זו, אפשר שלא ימצאנה וישפב עם
19 הבהמה. או אפלו ימצאנה ישפב עם הבהמה.

20 ח. לא תתניח אשה אחת אפלו עם אנשים הרבה,
21 עד שתהיה אשתו של אחד מהם שם¹¹. וכן לא
22 יתניח איש אחד אפלו עם נשים הרבה. נשים הרבה
23 עם אנשים הרבה - אין חוששין ליחוד¹². היו
24 האנשים מבחוץ והנשים מבפנים, או האנשים
25 מבפנים והנשים מבחוץ, ופרשה¹³ אשה אחת לבין
26 האנשים או איש לבין הנשים - אסורין משום
27 יחוד¹⁴. אפלו¹⁵ איש שעסקו ומלאכתו עם הנשים -
28 אסור לו להתניח עם הנשים. כיצד יעשה? יתעסק
29 עמהן ואשתו עמו, או יפנה למלאכה אחרת.

(11) מפני שאשתו משמרתו, כמבואר למעלה הלכה ד. ואין
לחוש שמא האשה תזנה עם האחרים, שאין נשותיהן שם,

מכיון שהיא לא תזנה מפני בעלה, גם חברתה לא תזנה,
מפני שהיא מפחדת שמא היא ובעלה יגלו סודה.
(12) אנשים מבחוץ (בבית החיצון) ונשים מבפנים, אין
חוששים משום יחוד (שהחיצונים אין להם דרך לפנים, ואם
יכנס אחד מהם לפנים - ירגישו בזה חבריו), אנשים מבפנים
ונשים מבחוץ, חוששין משום יחוד (שמא יצא אחד מהם
ויתייחד עם הנשים). "במתניתא תנא איפכא" (אנשים בחוץ
ונשים בפנים חוששין שמא יכנס האחד לפנים... אנשים
בפנים ונשים בחוץ אין חוששין... ואם אחד מהם יוצא לבין
הנשים אין זה יחוד, דמיסתפי (מפחד) שמא יצא אחד מהם
אחריו שהרי דרך הפנימיים על החיצוניים. רש"י) והרי
בנשים הרבה עם אנשים הרבה - אין חוששין ליחוד.
(13) נראה שרבינו מפרש דברי הגמרא, שהמדובר אם פירשה
אשה לבין האנשים או איש לבין הנשים, אבל מותר
שיתאספו אנשים הרבה בחדר אחד ונשים בחדר הסמוך לו,
אולם בסוכה נא: משמע קצת שלא כדעת רבינו.
(14) "אמר אביי, השתא דאמר רב כהנא הכי, ותנא מתניתא
איפכא - אנן נעביד לחומרא". (15) כלומר, "אף-על-פי
שהיה ראוי להתיר לו יותר, משום דבעבדיה (בעבודתו)
טריד, או משום שאינו יכול לזוהר, אפילו הכי אסור"
(הרא"ש). ואף-על-פי שמותר להרביע בהמה (למעלה פרק
כא הלכה כ), מפני שעסוק במלאכתו, באשה חוששים יותר.

30 ט. מתר להתניח עם שתי יבמות, או עם שתי צרות,
31 או עם אשה וחמותה, או עם אשה ובת בעלה, או
32 עם אשה ובת חמותה; מפני ששונאות זו את זו,
33 ואין מחפזות זו על זו. וכן מתר להתניח עם אשה
34 שיש עמה תינקת קטנה שיוצעת טעם ביאה ואינה
35 מוסרת עצמה לביאה; שאינה מוזהב בפניה, שהרי
36 זו מגלה את סודה.

37 י. תינקת מבית שלש ולמטה ותינוק בין¹⁶ תשע
38 ולמטה - מתר להתניח עמה; שלא גזור אלא על
39 יחוד אשה הראויה לביאה, ואיש הראוי לביאה.

(16) בכת"י תימן: מבין.

40 יא. אנדרוגינוס¹⁷ אינו מתניח עם הנשים¹⁸, ואם
41 נתניח - אין מפין אותו, מפני שהוא ספק. אבל
42 האיש מתניח עם האנדרוגינוס¹⁹ ועם הטמטום.

(17) שיש בו זכרות ונקבות. ראה ביאורנו למעלה פרק א
הלכה טז. (18) "דהוא מתאוה לאשה גמורה, לכן אסור
להתייחד עם נשים". (19) "ואיש אינו מתאוה לספק אשה,
לכן מותר להתניח עם אנדרוגינוס". והגר"א מגיה דברי
רבינו וגורס: אנדרוגינוס אינו מתייחד עם האנשים ולא עם
הנשים... אבל האיש ואשה מתייחד עם הטמטום.

43 יב. אשת איש שהיה בעלה בעיר - אינה חוששת
44 ליחוד, מפני שאימת בעלה עליה. ואם היה זה גס²⁰
45 בה, כגון שגדלה עמו או שהיתה קרובתו - לא
46 יתניח עמה ואף על פי שבעלה בעיר. וכן כל

קען שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום חמישי כ"ב תמוז - ספר קדושה - הל' מאכלות אסורות

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

1 המתיחד עם אשה, והיה הפתח פתוח לרשות
2 הרבים - אין חוששין משום יחוד.

30 לבו קרוב לה, ראה ביאורנו למעלה פרק כא הלכה כז.
3 יג. מי שאין לו אשה לא ילמד תינוקות, מפני

4 שאמות הפנים באות לבית הספר לכניהם, ונמצא
5 מתגרה²¹ בנשים. וכן אשה לא תלמד קטנים, מפני
6 אבותיהן שהן באין בגלל בניהם, ונמצאו
7 מתיחדים²² עמה. ואין המלמד צריך שתהיה אשתו
8 שרויה עמו בבית הספר, אלא היא בביתה והוא
9 מלמד במקומו.

21 ואפילו באופן שאין חשש ליחוד, אסור משום גירוי
בנשים. 22 כאן כותב רבינו מתייחדים עמה, מפני
שבנשים לא שייך גירוי, ואין אסור אלא אם מתייחדת.

10 יד. תקנו חכמים, שתהיינה הנשים מספרות זו עם
11 זו בבית הפסא, כדי שלא יכנס שם איש, משום
12 יחוד.

13 טו. אין ממנין אפילו אדם נאמן וכשר להיות שומר
14 חצר שיש שם נשים, אף על פי שהוא עומד בחוץ;
15 שאין אפטרופוס לעריות. ואסור לאדם למנות
16 אפטרופוס על ביתו, שלא ינהיג אשתו לדבר
17 עברה.

18 טז. אסור לתלמיד חכם לשכן בחצר שיש בה
19 אלמנה, אף על פי שאינו מתיחד עמה, מפני
20 החשד; אלא אם בן היתה אשתו עמו. וכן אלמנה
21 אסורה לגדל פלב²³, מפני החשד. ולא תקנה אשה
22 עבדים²⁴ זכרים, אפילו קטנים²⁵, מפני החשד.

23 משום לזות שפתים, שלא ירננו אחריה, כשיראו שהכלב
הולך אחריה, אבל מותרת להתייחד עם הכלב, שלא נחשדו
ישראל על הזכור ועל הבהמה. 24 "ומבואר בש"ס
שכל-שכן דעבד עברי אסור לה לקנות, משום דצנוע
בעיניה, שאם יקלקלו יחד לא יתפאר לגלות הדבר".

25 "ויראה לי, שאינה אסורה לקנות אלא עבד בן תשע
שנים ומתשע ולמעלה" (קשה להבין דין זה, הלא העבדים
יגדלו? ראה 'טור' יורה-דעה סימן רסז וב'כסף משנה'
הלכות עבדים שם).

23 יז. אין דורשין בסתרי עריות בשלשה, מפני
24 שהאחד טרוד בשאלת הרב, והשנים נושאין
25 ונותנין זה עם זה ואין דעתם פנויה לשמע.
26 שדעתו של אדם קרובה אצל עריות, אם נסתפק
27 לו דבר ששמע - מורה להקל. לפיכך אין דורשין
28 אלא לשנים, כדי שיהיה האחד השומע מפנה
29 דעתו ויודע מה שישמע מן הרב.

30 יח. אין לה דבר בכל התורה פלה שהוא קשה לרב

העם לפרש אלא מן העריות והביאות האסורות.
אמרו חכמים: בשעה שנצטוו ישראל על העריות
בכו, וקבלו מצוה זו בתרעמת ובכיה; שנאמר: בכה
למשפחתיו - על עסקי משפחות²⁶.
26 "שנאסר להם קרובות" (רש"י).

יט. ואמרו חכמים: גזל ועריות - נפשו של אדם
מתאזה להן ומתמודתן. ואין אתה מוצא קהל בכל
זמן וזמן שאין בהן פרוצין בעריות וביאות אסורות.
[ועוד] אמרו חכמים: רב - בגזל, מעוט - בעריות,
והפל - באבק²⁷ לשון הרע²⁸.

27 כלומר, מעין לשון הרע כאבק שאינו עפר ממש.
28 "אבק לשון הרע כיצד? מי יאמר לפלוני שיהיה כמות
שהוא עתה, או שיאמר: שתקו מפלוני, איני רוצה להודיע
מה אירע ומה היה".

כ. לפיכך ראוי לו לאדם לכה יצרו בדבר זה,
ולהרגיל עצמו בקדושה יתרה ובמחשבה טהורה
ובדעה נכונה, כדי להנצל מהן. ויזהר מן היחוד,
שהוא הגורם הגדול. גדולי החכמים היו אומרים
לתלמידיהם: הזהרו בי מפני בתי, הזהרו בי מפני
פלתי. כדי ללמד לתלמידיהם שלא יתבישו מדבר
זה, ויתרחקו מן היחוד.

כא. וכן ינהג להתרחק מן השחוק ומן השכרות
ומדברי עגבים²⁹, שאלו גורמין גדולים והם מעלות
של עריות. ולא ישב בלא אשה, שמנהג זה גורם
לטהרה יתרה. גדולה מכל זאת אמרו³⁰: יפנה עצמו
ומחשבתו לדברי תורה, וירחיב דעתו בחכמה;
שאין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב פנוי מן
החכמה. ובחכמה הוא אומר: אילת אהבים ונעלת
חן, נדיה ירוך בכל עת, באהבתה תשגה תמיד.

29 דברי תאווה. 30 ראה ביאורנו למעלה פרק כא הלכה
יט.

סלקו להו הלכות אסורי ביאה בסיעתא דשמיא

יום חמישי כ"ב תמוז ה'תשע"ח

הלכות מאכלות אסורות

יש בכללן שמונה ועשרים מצות. ארבע מצות
עשה, וארבע ועשרים מצות לא תעשה, וזה הוא
פרטן: א) לבדק בסימני בהמה וחייה להבדיל בין
טמאה לטהרה¹. ב) לבדק בסימני העוף להבדיל
בין הטמא לטהור². ג) לבדק בסימני חגבים להבדיל
בין טמא לטהור³. ד) לבדק בסימני דגים להבדיל
בין טמא לטהור⁴. ה) שלא לאכל בהמה וחייה

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום חמישי כ"ב תמוז - ספר קדושה - הל' מאכלות אסורות קעז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

1 טַמְאָה⁵. (ו) שְׁלֹא לֶאֱכֹל עוֹף טָמֵא⁶. (ז) שְׁלֹא לֶאֱכֹל
2 דְּגִים טָמֵאִים⁷. (ח) שְׁלֹא לֶאֱכֹל שֶׁרֶץ הָעוֹף⁸. (ט) שְׁלֹא
3 לֶאֱכֹל שֶׁרֶץ הָאָרֶץ⁹. (י) שְׁלֹא לֶאֱכֹל רֶמֶשׂ הָאָרֶץ¹⁰.
4 (יא) שְׁלֹא לֶאֱכֹל תוֹלַעַת הַפְּרוֹת בְּשִׁתְּצָא לְאֹוִיר¹¹. (יב)
5 שְׁלֹא לֶאֱכֹל שֶׁרֶץ הַמַּיִם¹². (יג) שְׁלֹא לֶאֱכֹל נְבִלָה¹³.
6 (יד) שְׁלֹא לִהְנוֹת בְּשׁוֹר הַנֶּסֶק¹⁴. (טו) שְׁלֹא לֶאֱכֹל
7 טְרֵפָה¹⁵. (טז) שְׁלֹא לֶאֱכֹל אֶבֶר מִן הַחֵי¹⁶. (יז) שְׁלֹא
8 לֶאֱכֹל דָּם¹⁷. (יח) שְׁלֹא לֶאֱכֹל חֵלֶב בְּהֵמָה טְהוֹרָה¹⁸.
9 (יט) שְׁלֹא לֶאֱכֹל גִּיד הַנֶּשֶׁה¹⁹. (כ) שְׁלֹא לֶאֱכֹל בֶּשָׂר
10 בְּחֵלֶב²⁰. (כא) שְׁלֹא לְבַשְׁלוֹ²¹. (כב) שְׁלֹא לֶאֱכֹל לֶחֶם
11 תְּבוּאָה חֲדָשָׁה²². (כג) שְׁלֹא לֶאֱכֹל קָלִי מִן הַחֲדָשׁ²³.
12 (כד) שְׁלֹא לֶאֱכֹל פְּרִמָּל מִן הַחֲדָשׁ²⁴. (כה) שְׁלֹא לֶאֱכֹל
13 עֶרְלָה²⁵. (כו) שְׁלֹא לֶאֱכֹל פְּלִאי הַפָּרִים²⁶. (כז) שְׁלֹא
14 לֶאֱכֹל טְבֵל²⁷. (כח) שְׁלֹא לְשִׁתּוֹת יַיִן נֶסֶךְ²⁸.

ובאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

(1) יבאר סימני בהמה חיה ועוף [דג] וחגב; דג טהור שנמצא במעי דג טמא או איפכא; היוצא מן הטמא - טמא.

15 א. מִצְוַת עֲשֵׂה לִידַע² הַסִּימָנִין שֶׁמִּבְדִּילִין בֵּהֶן בֵּין
16 בְּהֵמָה וְחֵיה וְעוֹף וְדְגִים וְחַגְבִּים שֶׁמִּתֵּר לֶאֱכֹלָן וּבֵין
17 שְׂאִין מִתֵּר לֶאֱכֹלָן. שְׂנֵאֲמָר: וְהַבְדִּילֶתֶם בֵּין הַבְּהֵמָה
18 הַטְּהוֹרָה לְטָמְאָה וּבֵין הָעוֹף הַטָּמֵא לְטְהוֹרָה. וְנֵאֲמָר:
19 לְהַבְדִּיל בֵּין הַטָּמֵא וּבֵין הַטְּהוֹר וּבֵין הַחֵיה הַנֶּאֱכָלָת
20 וּבֵין הַחֵיה אֲשֶׁר לֹא תֵאֱכָל.

(2) גירסת ה'מגיד משנה' "לבדוק" שהרי המצוה אינה ידיעת הסימנים ולימודם, אלא הבדיקה של בעלי-חיים, כדי להבדיל בין הטמא ובין הטהור. רבינו בפתחתו להלכות אלו, מנה בדיקת כל מין מצוה בפני עצמה, ויצאו לו ארבע מצוות: בהמה וחיה, עוף, דגים, חגבים. וכן מנאן ב'ספר מצוות' עשין קמט-קנב, במצוות-עשה של "הבדלתם וכו'". ובמצוה קמט הוא מבאר כוונת מצוות אלו: "שאנו נצטוינו לדרוש סימנים אלה בכל בהמה וחיה, ואז מותר יהיה לאכלה, ודין זה הוא המצוה". (3) המצוה מוטלת על האדם כשהוא רוצה לאכול את בעלי-חיים, כמו 'עשה' של שחיטה שהאדם חייב בה רק אם הוא רוצה לאכול בשר. (4) רבינו סידר את מיני בעלי-חיים לא כפי שהם סדורים בתורה (ויקרא יא). סדר הכתוב הוא: בהמה וחיה, דגים, עוף, חגבים. והטעם, מפני שהסתמך כאן על הפסוק והבדלתם וכו' שבו נסמך עוף לבהמה, מנה עוף סמוך לבהמה, ולאחר מכן סידר דגים תחילה ואחר-כך חגבים, כסדר שנכתבו בתורה במקומם. ובמצוות "הבדלתם" לא נזכרו דגים וחגבים בפירוש. וראה לקמן הכ"ד.

21 ב. סִימָנֵי בְּהֵמָה וְחֵיה⁵ נִתְפָּרְשׁוּ⁶ בַּתּוֹרָה⁷, וְהֵם שְׁנֵי
22 סִימָנֵין: מִפְּרִשְׁת פְּרִשָּׁה וּמַעֲלַת גֶּרָה. עַד שֶׁיְהִי
23 שְׁנֵיהֶם. וְכָל בְּהֵמָה וְחֵיה⁸ שֶׁהִיא מַעֲלַת גֶּרָה - אֵין
24 לָהּ שְׁנֵים בִּלְחֵי הָעֵלְיוֹן⁹. וְכָל בְּהֵמָה שֶׁהִיא מַעֲלַת
25 גֶּרָה¹⁰ - הֵרִי הִיא מִפְּרִשְׁת פְּרִשָּׁה¹¹, חוּץ מִן הַגְּמֵל¹².

(1) שנאמר (ויקרא יא, ב): זאת החיה אשר תאכל, ודרשו ב'תורת כהנים' פ' שמיני פרק ג ס' א"ב: "אותה באכילה, ואין בהמה טמאה באכילה. ולא הבא מכלל עשה - הריהו עשה". ולכן מצוה לבדוק ('ספר המצוות', עשה קמט. אולם לקמן בפ"א ה"א מוסר רבינו 'עשה' אחרת, היינו מה שנאמר (שם כ, כה) והבדלתם וגו', ראה שם הערה א. (2) שנאמר (דברים יד, א): כל צפור טהורה תאכל, ומכאן שציפור טמאה אסורה באכילה, ולא הבא מכלל עשה - עשה (מגיד-משנה לקמן פ"ב ה"ד בשם 'ספרי', אולם ב'ספרי' שלפנינו, לא מצאנו זאת). (3) שנאמר (ויקרא יא, כא): את זה תאכלו מכל שרץ העוף, ומשמע אחרים לא תאכלו. (4) שנאמר (שם ט): את זה תאכלו מכל אשר במים. (5) שנאמר (שם ד): אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה. פסוק זה מדבר בבהמה וחיה בעלי סימן טהרה אחד, היינו: גמל, שפן, ארנבת, חזיר, ולמדנו בקל-וחומר את אלה שאין בהם סימן טהרה כלל (ראה לקמן פ"ב ה"א). (6) שנאמר, ואת אלה תשקצו מן העוף (ויקרא יא, ג). (7) שנאמר (שם יא): ושקץ יהיו לכם, מבשרם לא תאכלו. (8) שנאמר (דברים יד, יט): וכל שרץ העוף, טמא הוא לכם. (9) שנאמר (ויקרא יא, מא): וכל השרץ השורץ על הארץ, שקץ הוא. (10) שנאמר (שם, מד): ולא תטמאו את נפשותיכם בכל השרץ הרומש. (11) שנאמר (שם, מב): לכל השרץ השורץ על הארץ לא תאכלום. [במנין המצוות שבפתחה ל'יד החזקה' הגירסא: כשיצא לארץ, וכן בכת"י תימן. ומדברי רבינו ב'ספר המצוות' יש ללמוד, שלהלכה אין הבדל בין שתי הגירסאות, ואם יצאו על הפרי (היינו לאויר) נקרא 'יצאו לארץ'". (12) שנאמר (שם, מג): אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ (לקמן פ"ב ה"ב). (13) שנאמר (דברים יד, כא): לא תאכלו כל נבלה. (14) שנאמר (שמות כא, כח): ולא יאכל את בשרו. (15) שנאמר (שם כב, ל): ובשר בשדה טרפה לא תאכלו. (16) שנאמר (דברים יב, כג): ולא תאכל הנפש עם הבשר. (17) שנאמר (ויקרא ז, כו): וכל דם לא תאכלו. (18) שנאמר (שם, כג): כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו. (19) שנאמר (בראשית לב, לג): לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה.

1 וְכָל בְּהֵמָה שֶׁהִיא מִפְּרֶסֶת פֶּרֶסָה - הִיא¹³ מַעֲלַת גֵּרָה, 2 חוּץ מִן הַחֲזִיר¹⁴.

(5) כלומר, סימני ההבדל בין בהמה וחיה טהורה לטמאה, אבל סימני ההבדל שבין בהמה לחיה, מבואר להלן (ה"י) ש"מפי השמועה הן". (6) לשון המשנה חולין נט, א. (7) ויקרא יא, ג. (8) הטהורים. (9) חולין, שם. (10) ואין לה שיניים בלחי העליון (מגיד-משנה). (11) ואין צריך לבדוק (מגיד-משנה). (12) ויקרא יא, ד. ואין לתמוה למה לא הזכיר רבינו השפן והארנבת, שגם הם מעלי גרה ואינם מפרסי פרסה (שם, ה"ו), כהשגת הראב"ד: כי רבינו מדבר במינים הטהורים, ועליהם אמר שאין להם שיניים למעלה, והשפן והארנבת שהם טמאים, אם כי מעלי גרה הם יש להם שיניים בלחי העליון, אבל הגמל הרך דומה לבהמות הטהורות שאין לו שיניים למעלה (מגיד-משנה).

(13) בכת"י תימן: הרי היא. (14) שם, ז, א.

3 ג. לְפִיכָף¹⁵, הַמוֹצֵא בְּהֵמָה בַּמִּדְבָּר וְאִינוּ מִכִּירָהּ, 4 וּמִצֵּאָהּ חֲתוּכָה הַפְּרִסוֹת¹⁶ - בּוֹדֵק בִּפְיָהּ¹⁷: אִם אֵין 5 לָהּ שָׁנִים לְמַעֲלָה¹⁸ - בִּידוּעַ שֶׁהִיא טְהוֹרָה¹⁹. וְהוּא 6 שֹׁפֵכִיר גָּמֵל²⁰. מִצֵּא בְּהֵמָה שֶׁפִּיהָ חֲתוּךְ²¹ - בּוֹדֵק²² 7 בִּפְרִסוֹתֶיהָ: אִם הִיא שְׁסוּעָה - טְהוֹרָה²³. וְהוּא 8 שֹׁפֵכִיר חֲזִיר²⁴. מִצֵּא פִּיהָ חֲתוּךְ וְרַגְלֶיהָ חֲתוּכוֹת²⁵ - 9 בּוֹדֵק בָּהּ²⁶ אַחֵר שֶׁשְּׁחָטָהּ בְּכַנְפֵי הָעֵקֶץ²⁷: אִם מִצֵּא 10 בְּשִׁרָהּ שֵׁם מְהֻלָּךְ שְׁתֵּי וְעֶרֶב²⁸ - טְהוֹרָה. וְהוּא 11 שֹׁפֵכִיר עֶרֶוֹד²⁹, שֶׁפֶן הוּא בְּשׁוּרֹ³⁰ שְׁתֵּי וְעֶרֶב³¹.

(34) שם ה, ב. (35) במשנה שם כתוב: "שהיוצא", ורבינו שינה הלשון וכתב "שהגדל", להשמיענו שהגידול בלבד קובע ולא הגוף שבו נמצא או שממנו יצא. (36) כלומר, מכיון שתלוי בגידול ולא בגוף שבו נמצא. (37) ואפילו כשלא ראינו שבלעו (ביאורי הגר"א י"ד, סי' פג, סקל"א). (38) שם ז, ב. (39) שם.

ו. בְּהֵמָה טְהוֹרָה שֶׁלִּידָה או שְׁנִמְצָא בָּהּ בְּרִיָּה שֵׁשׁ 1 לָהּ שְׁתֵּי⁴⁰ גִּבִּין וּשְׁתֵּי שְׁדָרוֹת - אֲסוּרָה בְּאֲכִילָהּ⁴¹. 2 וְזוֹ הִיא הַשְּׁסוּעָה שֶׁנֶּאֱסְרָה בַּתּוֹרָה, שְׁנֶאֱמַר: אֵת זֶה 3 לֹא תֹאכְלוּ מִמַּעֲלֵי הַגֵּרָה וּמִמִּפְרִסֵי הַפְּרִסָּה 4 הַשְּׁסוּעָה. כְּלוּמַר: בְּרִיָּה שֶׁנּוֹלֶדָה שְׁסוּעָה לְשְׁתֵּי 5 בְּהֵמָתוֹת.

(40) בכת"י תימן, ובדפוס רומי: שני. ראה פ"י מהל' איסורי ביאה ה"א. (41) נדה כד, א.

ז. וְכֵן בְּהֵמָה שְׁנִמְצָא בָּהּ דָּמוֹת עוֹף, אָף עַל פִּי 1 שֶׁהוּא עוֹף טְהוֹר - הֲרִי זֶה אֲסוּר בְּאֲכִילָהּ⁴². לֹא הֵתֵר 2 מִן⁴³ הַנִּמְצָא בְּבֵהֶמָה אֲלֵא מֶה שֵׁשׁ לוֹ פֶּרֶסָה.

(42) חולין סט, א. (43) בכת"י תימן: "מין", וכן גורס ה'מגיד משנה'.

ח. אֵין לָךְ בְּכָל בְּהֵמָה וְחִיָּה שֶׁבְּעוֹלָם שְׁמַתָּר 1 בְּאֲכִילָהּ חוּץ מִעֲשֶׂרֶת הַמִּינִין⁴⁴ הַמְּנוּיִין בַּתּוֹרָה⁴⁵. 2 שְׁלֹשָׁה מִינֵי בְּהֵמָה, וְהֵם: שׁוֹר, שֶׁה, וְעִז; וְשִׁבְעָה 3 מִינֵי חִיָּה: אֵיל, וְצִבְיָה, וְיַחֲמֹזֵר, וְאַקֹּף, וְדִישׁוֹן, וְתֹאוֹ, 4 וְזֶמֶר. הֵם וּמִינֵיהֶן. כְּגוֹן שׁוֹר הַכֹּהֵן וְהַמִּזְבֵּי⁴⁶, שֶׁהֵן 5 מִמֵּין הַשְּׁשׁוּר⁴⁷. וְכָל הָעֲשָׂרָה מִינֵין וּמִינֵיהֶם - מַעֲלָה 6 גֵּרָה וּמִפְרִסֵי פֶּרֶסָה. לְפִיכָף, מִי שֶׁהוּא מִכִּירֵן - אִינוֹ 7 צָרִיךְ לְבָדֵק לֹא בִּפְנֵי⁴⁸ וְלֹא בְּרַגְלִים⁴⁹.

(44) שם פ, א. (45) דברים יד, ד"ה. (46) מין מיוחד בבקר המצטיין בגדלו ובשמונו. [אין אנו בקיאים בשמות הבהמות והחיות, ואין לסמוך על תוצאות החקירות המדעיות, כי מושתתות הן על יסודות רעועים והשערות, ויש לסמוך על המסורת שבידינו מה מותר ומה אסור, כמו בעופות].

12 ד. בְּהֵמָה טְהוֹרָה שֶׁלִּידָה כְּמִין בְּהֵמָה טְמֵאָה, אָף 13 עַל פִּי שֶׁאִינוּ מִפְרִסֵי פֶּרֶסָה וְלֹא מַעֲלָה גֵּרָה, אֲלֵא 14 כְּמִין סוֹס אוֹ חֲמֹזֵר לְכָל דָּבָר - הֲרִי זֶה מִתֵּר 15 בְּאֲכִילָהּ³². בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּשִׁילָהּ לְפָנֵינוּ;

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום חמישי כ"ב תמוז - ספר קדושה - הל' מאכלות אסורות קעט

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- (47) ראה 'מגיד משנה', 'כסף משנה' ו'לחם משנה'.
 (48) אם יש לה שיניים בלחי העליון, כמבואר למעלה ה"ג.
 (49) אם היא מפריסה פרסה, כמבואר למעלה שם.
- ט. אף על פי שכלל מתירין באכילה, צריכין אנו להבדיל בין בהמה טהורה וחיה טהורה. שהחיה - חלפה מתיר⁵⁰, ודמה טעון פסוי⁵¹; ובהמה הטהורה⁵² - חלפה בכרת⁵³, ואין דמה טעון פסוי⁵⁴.
- (50) חולין נט, ב. (51) "מצות-עשה לכסות דם שחיטת חיה טהורה" (פי"ד מהל' שחיטה ה"א). (52) אבל על חלב של בהמה טמאה אינו חייב כרת, כמבואר להלן פ"ז ה"א. (53) ויקרא ז, כה. (54) שכיסוי הדם אינו אלא בחיה ועוף ולא בבהמה.
- י. וסימני חיה - מפי השמועה⁵⁵ הן: כל מין שהוא מפריס פרסה ומעלה גרה ויש לו קרנים⁵⁶ מפצלות⁵⁷, כגון האל - הרי זה חיה טהורה בודאי; וכל שאין קרניו מפצלות, אם היו קרניו פרוכות⁵⁸ בקרני השור, וחרוקות⁵⁹ בקרני העז, ויהיה החרק מבלע בהן, והדרורות⁶⁰ בקרני הצבי - הרי זו חיה טהורה. וכלבד שיהיה בקרנים שלשה⁶¹ סימנין אלו: פרוכות, חרוקות והדרורות.
- (55) "דברים שלמדו אותן מפי השמועה, והם תורה שבעל-פה" (פ"א מהל' ממרים ה"ב). (56) חולין נט, א. (57) שהרבה פיצולין יוצאין מהן (רמ"א יו"ד, סי' פ). (58) עקומות ומעוותות (פירוש המשנה לרבינו). (59) "מעוותים ומפותלים כמו נפתל, דבר עגול שאין לו שפה חדה" (פירוש המשנה לרבינו). (60) עגולות, לשון המקרא "והדרורים אישר" (ישעיה מה, ב). (61) כלומר, ואם חסר סימן אחד - אין זו ודאי חיה.
- יא. במה דברים אמורים? במין שאינו מפירו; אבל שבעה מיני חיה האמורין בתורה, אם היה מפיר אותן, אפלו לא מצא לו קרנים - הרי זה אוכל חלבו, וחיב לכסות דמו.
- יב. שור הבר - מין בהמה הוא⁶². והקריש⁶³, אף על פי שאין לו אלא קרן אחת - הרי הוא חיה. וכל שישתפק לך אם הוא מין חיה או מין בהמה - חלבו אסור⁶⁵, ואין לוקין⁶⁶ עליו, ומכסין את דמו⁶⁷.
- (62) כלאים פ"ה, מ"ו. ואף שהוא גדל במדבר וטבעו כחיה, נחשב הוא למין בהמה, מפני שהוא בא משוב וברח למדבר ('ירושלמי' שם, ה"ד). (63) חולין נט, ב. (64) וכל החיות הטהורות יש להן שתי קרנים. (65) שמה מין בהמה הוא. (66) שאולי מין חיה הוא, ואין לוקין על הספק. (67) מספק, כחיה.
- יג. כלאים הבא מבהמה טהורה עם חיה טהורה - הוא הנקרא פוי⁶⁸. חלבו אסור⁶⁹, ואין לוקין עליו⁷⁰, ומכסין את דמו⁷¹. ואין מין טמא מתעבר⁷² ממין טהור כלל⁷³.
- (68) שם פ, א. (69) שם, פ, א. (70) שם, פ, א. (71) חולין פג, ב. (72) בכורות ז, א. (73) וגם מין טהור אינו מתעבר ממין הטמא, כמבואר שם בגמרא.
- יד. סימני עוף טהור לא נתפרש מן התורה⁷⁴, אלא מנה⁷⁵ מנן טמאים בלבד, ושאר מיני העוף - מתירין⁷⁶. והמינין האסורין ארבעה ועשרים הן⁷⁷, ואלי הן: (א) נשר. (ב) פרס. (ג) עזניה. (ד) דאה. והיא⁷⁸ הראה האמורה במשנה תורה⁷⁹. (ה) איה. והיא⁸⁰ הנדיה האמורה במשנה תורה⁸¹. (ו) מין האיה. שכן כתוב בה⁸²: למינה, מפלל שהוא⁸³ שני מינין. (ז) עורב. (ח) זרזיר. שכן נאמר בעורב⁸⁴: למינו - להביא את הזרזיר⁸⁵. (ט) יענה. (י) תחמס. (יא) שחף. (יב) גץ. (יג) ושרנגא, והוא מין הגזן⁸⁶. שכן כתוב בו: למינה⁸⁷. (יד) פוס. (טו) שלף. (טז) ינשוף. (יז) תנשמת. (יח) קאת. (יט) רחמה. (כ) חסידה. (כא) האנפה. (כב) מין האנפה⁸⁸. שכן נאמר בה: למינה⁸⁹. (כג) הדיכפת. (כד) העטלף.
- (74) חולין נט, א. (75) ויקרא יא, יג-יט; דברים יד, יב-יח. (76) חולין סג, ב. (77) שם, (78) שם. (79) דברים יד, יג. (80) חולין, שם. (81) דברים, שם. (82) ויקרא יא, יג. (83) בכת"י תימן: "שהן", וכן בסמ"ג. (84) שם, טו. (85) חולין סב, א. (86) שם סג, א. (87) ויקרא, שם, טז. (88) חולין, שם. (89) ויקרא, שם, יט.
- טו. כל מי שהוא פקי במינין אלו ובשמותיהן - הרי זה אוכל עוף שאינו מהם, ואינו צריך בדיקה⁹⁰. ועוף טהור⁹¹ נאכל במסרת⁹². והוא⁹³ שיהיה דבר פשוט באותו מקום שזה עוף טהור. ונאמן ציד לומר: עוף זה התיר לי רבי הציד. והוא שיהיה⁹⁴ אותו ציד⁹⁵ שהוא פקי במינין אלו ובשמותיהן⁹⁶.
- (90) בסימנים המפורשים להלן (בהלכה הסמוכה). (91) חולין, שם, ב. (92) ואינו צריך בדיקה. (93) "כלומר, שאם קיבלו בני המקום ונהגו בפשיטות לאכלו בחזקת טהור שאין לפקפק עליו כלל ואין צריך לבדוקו" ('היחניך' מצוה קנז). (94) בכת"י תימן: שהחזק. (95) כלומר, הרב שהתיר לו (ש"ך, יו"ד, סי' פב). (96) חולין, שם.
- טז. מי שאינו מפירין⁹⁷ ואינו יודע שמותיהן - בודק פסימנין אלו שנתנו חכמים⁹⁸: כל עוף שהוא דורס⁹⁹ ואוכל - בידוע¹⁰⁰ שהוא מאלו המינין¹⁰¹, וטמא¹⁰²; ושאינו דורס ואוכל, אם יש בו אחד¹⁰³ משלושה סימנין אלו - הרי זה עוף טהור. ואלי הן: אצבע יתרה¹⁰⁴, או זפק¹⁰⁵, והיא המראה¹⁰⁶, או שהיה קרקבנו¹⁰⁷ נקלף¹⁰⁸ ביד¹⁰⁹.
- (97) ששני הדברים צריכין: לידע את שמותיהן וגם להכירן (שם בגמרא). (98) שם נט, א. ודף סא, א. (99) "שיתן ידו על הדבר שהוא אוכל ואחר-כך אוכל ממנו, וכן עושים כל בעלי-חיים שהם טורפים" (פירוש המשנה לרבינו). ראה

קפ שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום חמישי כ"ב תמוז - ספר קדושה - הל' מאכלות אסורות

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

118) ויקרא יא, כב. (119) רבינו שינה מסדר המקרא, שהוא: ארבה, סלעם, חרגול, חגב. מפני ש"חגב" הוא שם הכולל לכל החגבים הטהורים, ומסימני טהרה: ששמו יהא חגב, כמבואר להלן בסוף הכ"ב, לכן הזכיר רבינו את ה"חגב" בראשונה. ומכיון שבתורה כתוב חרגול על-יד חגב, שמכו רבינו למין החגב, ואחרי מין החרגול חזר רבינו לסדר המקרא: ארבה וסלעם. (120) שם. (121) שם. (122) שם. (123) המצויה אצל דקלים צעירים (שבת ז:). (124) חולין, שם.

24 כב. מי שהוא בקי בהן ובשמותיהן - אוכל. והצידי
25 נאמן עליהן, פנח¹²⁵. ומי שאינו בקי בהן - בודק
26 בסימניו. ושלשה¹²⁶ סימניו יש בהן: כל שיש לו¹²⁷
27 ארבע רגלים, וארבע כנפים שחופות¹²⁸ רב ארץ
28 גופו ורב הקף גופו¹²⁹, ויש לו שני פרעים¹³⁰ לנתר
29 בהם - הרי זה מין טהור. ואף על פיו¹³¹ שראשו
30 ארץ ויש לו זנב, אם היה שמו חגב¹³² - טהור.

(125) כמבואר למעלה הט"ו. (126) רבינו מנה את שניהם: ארבע כנפים וחופות רוב אורך גופו - לסימן אחד, וממילא הם שלשה סימנים. אולם, הגמרא (שם סו.) מונה לשני סימנים והרי הם ארבעה (לחם-משנה). ונימוקו של רבינו הוא: שהמשנה הפסיקה בין הארבע כנפים לכנפיו חופין את רובו, בסימן של קרסולים (הכרעים), וממילא הם מחולקים לשנים, אולם רבינו חשיב ה"כרעים" בסוף - וטעמו לזה יבואר להלן (אות קכב) - לכן כללם לסימן אחד. (127) בכת"י תימן: לו, וכן במשנה. (128) ואף-על-פי שבמשנה כתוב הסימן של הכרעים לפני הסימן של החופות את רוב אורך גופו, שינה רבינו את הסדר, שלא נבוא לטעות ולומר שגם הכרעים צריכות להיות חופות רוב אורך הגוף, לכן כתב: "שחופות", אצל הכנפים, ללמדנו שרק הכנפים צריכות להיות חופות, אבל לא הכרעים ('בית יוסף' ל'טור' יו"ד סי' פה). (129) שם סה, א. (130) לשון המקרא (ויקרא יא, כא). (131) שכל שמונת המינים אין ראשם ארוך ואין להם זנב, וזה אפילו אם ראשו ארוך ויש לו זנב, הרי הוא מין טהור, כיון שיש לו כל שלושת הסימנים ושמו חגב. (132) שם סה, ב.

31 כג. מי שאין לו עקשו כנפים או פרעים, או שאין
32 לו כנפים החופין¹³³ את רבו, ועתיד לגדל אותן אחר
33 זמן כשיגדיל - הרי זה מתר¹³⁴ מעתה¹³⁵.

(133) בכת"י תימן: החופות. (134) שם סה, א. (135) כלומר, ואפילו שעכשיו אין לו הסימנים.

34 כד. ובדגים¹³⁶ שני סימנים: סנפיר וקשקשת¹³⁷.
35 וסנפיר הוא שפורה¹³⁸ בו¹³⁹, וקשקשת היא הדבוקה¹³⁹
36 בכל גופו. וכל שיש לו קשקשת - יש לו סנפיר¹⁴⁰.
37 אין לו עקשיו וכשיגדיל יהיה לו, או שיש לו
38 קשקשת כשהוא בים וכשיעלה ישיר קשקשיו - הרי
39 זה מתר¹⁴¹. ומי שאין לו קשקשים החופין את פלו
40 - מתר. אפילו אין בו אלא סנפיר אחד וקשקשת
41 אחת¹⁴² - הרי זה מתר¹⁴³.

1) 'מגיד משנה'. (100) שם נט, א. "כל עוף הדורס - טמא".
(101) הנזכרים למעלה הי"ד. (102) ואפילו אם יש לו סימני טהרה. (103) שם סב, א. (104) "אצבע הגבוה שאחורי האצבעות" (רש"י, שם). "ואף-על-פי שברוב העופות היא, קרי לה יתירה לפי שאינה בסדר אצבעות חברותיה. ואחרים פירשו: שהאצבע שלפניו גדולה ויתרה מחברותיה, קרויה אצבע יתרה" (הר"ן). (105) "כיס שהאוכל נקבץ שם" (לפני שהוא מגיע לקורקבן, רש"י). "והוא לעוף במקום האסטומכא לאדם" (פירוש המשנה לרבינו). (106) הכתובה בתורה (ויקרא א, טז) "והסיר את מוראתו". (107) קיבת העופות. "ויש בתוכו כיס מקיף על המאכל שבא אליו" (פירוש המשנה לרבינו). (108) כלומר, הכיס שבתוך הקורקבן נקלף. (109) שם סב, ב.

1 יז. לפי שאין בכל אלו המינים האסורין מין שאינו
2 דורס ויש בו אחד משלשה סימנים אלו חוץ מפרס
3 ועזניה, ופרס ועזניה אינן מצויין בישוב¹¹⁰, אלא
4 במדברות איי הים הרחוקות עד מאד, שהן סוף
5 הישוב.

(110) שם.

6 יח. היה הקרקבן נקלף בספין ואינו נקלף ביד, ואין
7 בו סימן אחר¹¹¹, אף על פי שאינו דורס¹¹² - הרי
8 זה ספק¹¹³. היה חזק ודבק, והניחו בשמש ונתרפה
9 ונקלף ביד - הרי זה מתר¹¹⁴.

(111) שאם היה בו סימן אחר, הרי הוא עוף טהור, כמבואר למעלה הט"ו. (112) שאם הוא דורס, הרי זה עוף טמא ודאי, כמבואר למעלה (שם). (113) שם סב, ב. (114) שם.

10 יט. אמרו הגאונים: שמסרת היא בידיהם, שאין
11 מוזין להתיר עוף הבא בסימן אחד, אלא אם היה
12 אותו סימן שיקלף קרקבנו ביד; אבל אם אינו נקלף
13 ביד, אף על פי שיש לו זפק או אצבע יתרה -
14 מעולם לא התירוהו.

15 כ. כל עוף שחולק את רגליו¹¹⁵ כשמותחין לו חוט
16 שטים לכאן ושטים לכאן, או שקולט מן האויר
17 ואוכל פאור - הרי זה דורס, וטמא¹¹⁶. וכל השוכן
18 עם הטמאים ונדמה להם - הרי זה טמא¹¹⁷.

(115) "וענינו שערף טמא כשעומד על חבל או שרביט דק, ונותן קצת צפרניו על אותו השרביט מצד אחד ומקצתם מצד אחר עד שיהא השרביט תחת אצבעותיו כמו שאוחז שום דבר ביניהן" (פירוש המשנה לרבינו). (116) שם סה, א. (117) שם.

19 כא. ומיני חגבים שהתירה תורה¹¹⁸ - שמונה, ואלו
20 הן: (א) חגב¹¹⁹. (ב) מין חגב, והוא הרזבנית¹²⁰. (ג)
21 חרגל. (ד) ומין חרגל, והוא ערצובקא¹²¹. (ה) ארבה.
22 (ו) ומין ארבה, והיא צפרת¹²² פרמים¹²³. (ז) סלעם.
23 (ח) ומין סלעם, והיא יוחנא ירושלמית¹²⁴.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום שישי כ"ג תמוז – ספר קדושה – הל' מאכלות אסורות קפא

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

בעלמא שגם אלו שחסרים בהם שני סימנים הם בכלל זה. בעניין זה מתגלה אמיתותה של תורה, שכתבה שכל בהמה שהיא מעלת גרה הרי היא גם מפרסת פרסה, וכל שבהמה שהיא מפרסת פרסה היא גם מעלת גרה חוץ מארבע אלו. ובנוגע לדגים, מצינו דבר דומה הנלמד מהפסוק "כל אשר אין לו סנפיר וקשקשת במים" ש"כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר", ובנוגע לשרצים "אין תולעת מתקיימת שתיים עשרה חודש", ובנוגע לחלב "חלב בהמה טמאה אינו נקפה ועומד כחלב הטהורה".

ונראה מכאן גודל אמיתותה של תורה, שמאז שניתנה תורה ומזמן המשנה והגמרא, ואפילו מאז שכתב הרמב"ם את חיבורו, נתגלו בעולם סוגי בעלי-חיים שלא ידעו על קיומם ושלא היו נמצאים בכל המקומות שבהם חיו התנאים והאמוראים, ואעפ"כ הכללים שהובאו בתורה וברמב"ם הם נכונים ואמיתיים ומהווים הוכחה מוחשית לאמיתותה של תורה וכבודו של הקב"ה ש"כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו".

(על-פי יין מלכות ספר קדושה סימן ה)

(2) ביטוי שגור במשנה ובברייתא. כלומר, זה שאומר הכתוב. (3) מבין אני, כלומר, מכאן אני לומד. (4) מאחר שכתוב: "לעשות כך" אנו מבינים שרצון התורה הוא שלא לעשות אחרת, אף שלא נכתב במפורש לא לעשות, וזהו "לאו הבא מכלל עשה", כלומר, שהלאו נלמד מסגנון הפסוק הנכתב בלשון עשה. (5) ואם עשה לא כציווי התורה הוא עובר על עשה. (6) שאינו מפורשות בתורה.

ב. לפיכך, כל האוכל מבשר בהמה וחיה טמאה פזית - לוקה' מן התורה. בין שאכל מן הבשר בין שאכל מן החלב. לא חלק הפתוב בטמאים בין בשרם לחלבם.

(7) "כל השיעורין כולן בכזית". (8) כלומר, רק משום לאו של בשר בהמה טמאה, אבל לא משום אכילת חלב.

ג. האדם, אף על פי שנאמר בו: ויהי האדם לנפש חיה - אינו מכלל מיני חיה בעלת פרסה¹⁰, לפיכך¹¹ אינו¹² בלא תעשה. האוכל מבשר האדם או מחלב, בין מן החי בין מן הפזית - אינו לוקה¹³, אבל אסור¹⁴ הוא בעשה; שהרי מנה הפתוב שבצעת מיני חיה ואמר בהן: זאת החיה אשר תאכלו¹⁴, הא כל שהוא חוץ מהן¹⁵ - לא תאכלו, ולא הבא מכלל עשה - עשה.

(9) ואין בו סימני טהרה, אף על פי כן אין בשרו בלא תעשה של "את זה לא תאכלו". (10) והתורה כתבה: אך את זה לא תאכלו וג' וממפריסי הפרסה. (11) כלומר, מפני שהמין שאינו בעל פרסה אינו בכלל פרסה זו. (12) האדם. (13) וגם משום בשר מן החי אינו חייב, שזה אינו אלא בבהמה, חיה ועוף טהורים. וגם איסור נבלה אינו אלא

(136) רבינו שינה כאן את הסדר, והקדים חגבים לדגים כפי שהם סדורים במשנה חולין נט, ששם מקור הדינים שבהלכה זו. (137) ויקרא יא, ט. (138) חולין, שם. (139) במשנה: "קשקשין הקבועים בו". ורבינו כתב: "הדבוקה" במקום "הקבועה", ללמדנו שהקשקשת אינה קבועה בגוף, שהרי היא נקלפת ביד או בכלי, אבל אם היא קבועה שאינה נקלפת מעור הדג, אינה קשקשת (מגיד-משנה). (140) נדה נא, ב. (141) עבודה זרה לט, א. (142) בכת"י תימן: אחד. (143) 'ספרא' שמיני, פרשה ג.

יום שישי כ"ג תמוז ה'תשע"ח

פרק שני

(1) יבאר האוכל מבהמה חיה ועוף הטמאים או מבשר אדם; ודין שמונה שרצים האמורים בתורה; ותולעים הנמצאים בפירות או במים; ודין רסק נמלות והביא אחת שלימה וצירפה לאלו.

א. מכלל שנאמר: וכל בהמה מפרסת פרסה ושסעת שסע שתי פרסות מעלת גרה, שומע³ אני שכל שאינה מעלת גרה ומפרסת פרסה - אסורה. ולא הבא מכלל עשה⁴ - עשה הוא⁵. ובגמל ובחזיר ובארנבת ובשפן נאמר: את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה וגומר. הרי למדת שהן בלא תעשה, ואף על פי שיש בהן סימן אחד. וכל שכן שאר בהמה טמאה וחיה טמאה, שאין בה סימן כלל⁶, שאסור אכילתם בלא תעשה, יתר על עשה הבא מכלל אתה תאכלו.

~ נקודות משיחות קודש ~

"מכלל שנאמר וכל בהמה מפרסת פרסה ושסעת שסע שתי פרסות מעלת גרה, שומע אני שאינה מעלת גרה ומפרסת פרסה אסורה, ולא הבא מכלל עשה הוא".

וממשיך, "ובגמל ובחזיר ובארנבת ובשפן נאמר את זה לא תאכלו... הא למדת שהן בלא-תעשה... וכל-שכן שאר בהמה טמאה וחיה טמאה שאין בה סימן כלל, שאיסור אכילתם בלא-תעשה יתר על 'עשה' הבא מכלל אותה תאכלו".

וכתב המגיד משנה שאין לתמוה על שלאו בהמה וחיה טמאין, בא ק"ו מחזיר שפן וארנבת, והרי אין עונשים מק"ו? לפי שאלו כבר נאסרו ב'לאו' הבא מכלל 'עשה', וכיון שכן אפשר ל'לאו' שלהן לבוא מקל-וחומר. ודבריו דורשים ביאור, שהרי אחרי הכל איסור 'לאו' אינו מצד הק"ו, וא"כ מה עוזר שנאסר כבר ב'לאו' הבא מכלל 'עשה' לגבי איסור 'לאו' להענישו מלקות.

וכתב הרוגוצובי: לאחר שאלו כבר נאסרו בכלל הבא מכלל עשה מן התורה בביאור, מובן שגדר האיסור של חזיר גמל שפן וארנבת אינו מצד גדר הפרטי אלא משום שחסר בהם סימן טהרה, וממילא אין הק"ו אלא גילוי מילתא

קפב שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שישי כ"ג תמוז - ספר קדושה - הל' מאכלות אסורות

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

22) והטעם, שבמיתתן הם מטמאים לכן שיעור אכילתן כעדרשה, משום שהוקשה לטומאה, אבל בחייהן אינם מטמאים ולפיכך שיעור אכילתם בכזית בכל איסורי אכילות שבתורה. (23) ואף על פי שאברים מטמאים בכל שהוא: "האברים אין להן שיעור אבר מן השרץ כברייתו", אין לוקין על אכילתו בכל שהוא, שלא אמרו "שיעור אכילתו כשיעור טומאתו" אלא כעדרשה, שזהו חידוש בשרץ, אבל טומאת האברים בכל שהוא, אינה נבדלת בשרצים משאר הטומאות, שכל הטומאות אבריהן מטמאין בכל שהן, אין אנו אומרים באברים שיעור אכילתן כשיעור טומאתן, והשיעור כעדרשה, גם באברים שלמים בעינו עומד. ולמה כעדרשה ולא בכזית? מפני שאין מתקבל על הדעת, שאבר שלם שיעורו גדול יותר מחתיכת אבר.

ט. דם שמנה שרצים ויבשרן - מצטרף לכעדרשה. 30
והוא שיהיה הדם מחבר לבשר. וכן דם הנחש 31
מצטרף לבשרו לכזית ולוקה עליו, לפי שאין בשרו 32
חלוק מדמו. ואף על פי שאינו מטמא. וכן כל פיוצא 33
בו משאר שרצים שאינן מטמאין. 34

24) שהוא מן השרצים ששיעורם בכזית. (25) ואין לך בכל השרצים מה שמטמא במותו חוץ משמונת המינין המפורשין בתורה. אבל אסורים באכילה ושיעורם בכזית, ואין דמן חלוק מבשרן ולפיכך מצטרפין.

י. דם שרצים שפרש, וכןסו ואכלו - לוקה עליו 35
בכזית. 26. והוא שיתרו בו משום אוכל שרץ; אבל אם 36
התרו בו משום אוכל דם - פטור. 27, שאין חיבין אלא 37
על דם בהמה חיה ועוף. 38

26) אפילו בשמונה שרצים ששיעורן כעדרשה. (27) לא כרת ולא מלקות.

יא. כל השעורין ומחלקותם 28 - הלכה למשה 39
מסיני. 40

28) כלומר, החילוקים שיש בשיעורים, כגון אלה שנאמרו למעלה: זה בכזית וזה כעדרשה.

יב. האוכל כזית משרץ המים - לוקה מן התורה. 41
שנאמר: אל תשקצו את נפשתיכם בכל השרץ השרץ 42
ולא תטמאו בהם; הרי כלל בלאו זה שרץ הארץ 43
ושרץ העוף ושרץ המים. אי זהו שרץ המים? אלו 44
הבריות הקטנות, כמו התולעים והעלוקה שבמים, 45
והבריות הגדולות ביותר, שהן חיות הים. כללו של 46
דבר: כל שאינו בצורת הדגים, לא דג טמא ולא דג 47
טהור, כגון כלב המים והדלפון 29 והצפרדע וכיוצא 48
בהן. 49

(29) "דגים יש בים שחציין צורת אדם וחציין צורת דג".

יג. אלו המינין שנבראין באשפות ובגופי הנבלות, 50
כגון רמה ותולעה וכיוצא בהן, שאינן נבראין מקר 51
ונקבה אלא מן הגללים שהסריחו וכיוצא בהן - הן 52

במינים טהורים. (14) ה"לאו הבא מכלל עשה" שיש בבשר אדם, אינו אותו שלמד ממנו למינים טמאים בראש הלכה א', כי מקרא זה מדבר בבעלי פרסה ואדם אינו מבעלי פרסה, כמו שכתב רבינו בראש הלכה זו, אלא העשה "זאת החיה אשר תאכלו" ואדם נקרא חיה כאמור למעלה. (15) אפילו לא מבעלי פרסה.

ד. האוכל כזית מבשר עוף טמא - לוקה מן התורה, 1
שנאמר: ואת אלה תשקצו מן העוף לא יאכלו. 2
והרי עבר על עשה, שנאמר: כל צפור טהרה 3
תאכלו, הא טמא - לא תאכלו. וכן האוכל כזית 4
מדג 16 טמא - לוקה, שנאמר: ושקץ יהיו לכם, 5
מבשרם לא תאכלו. ועבר על עשה, שנאמר: כל 6
אשר לו סנפיר וקשקשת תאכלו, מכלל שמי שאין 7
לו סנפיר וקשקשת - לא יאכל. הא למדת, שכל 8
האוכל דג טמא או בהמה וחיה טמא או עוף טמא 9
- בטל מצות עשה ועבר על לא תעשה. 10

(16) רבינו לא הזכיר כאן "מבשר הדג", כמו בבהמה ועוף, מפני שלא בכל מקום נקרא בשר הדג בשם בשר, בלשון בני אדם.

ה. חגב טמא - הרי הוא בכלל שרץ העוף, והאוכל 11
כזית משרץ העוף - לוקה, שנאמר: כל 12
העוף טמא הוא לכם לא יאכלו. ואי זהו שרץ 13
העוף? כגון זבוב או יתוש וצרעה ודבורה וכיוצא 14
בהן. 15

(17) גם כאן בחגב לא הזכיר רבינו מבשר שרץ העוף, כי חגבים לא נקראו בשם בשר. (18) בספר ויקרא לא נזכר לאו על שרץ העוף, אלא בספר דברים בלבד.

ו. האוכל כזית משרץ הארץ - לוקה, שנאמר: וכל 16
השרץ השרץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל. ואי 17
זהו שרץ הארץ? כגון נחשים ועקרבים וחפושית 18
ונדל 19 וכיוצא בהן. 19

(19) בלשון הפסוק: מרבה רגלים.

ז. ושמנה שרצים האמורים בתורה, שהן: החלד 20
והעכבר והצב והאנקה והפח והלטאה והחמט 21
והתנשמת, האוכל מבשרם 20 כעדרשה - לוקה. שיעור 22
אכילתן כשיעור טמאתן. וכלם מצטרפין זה עם זה 23
כעדרשה. 24

(20) לאחר מיתתן. (21) שאם יש בין כולם ביחד כעדרשה - האוכל מהם לוקה.

ח. במה דברים אמורים? בשאכל מהן אחר מיתתן; 25
אבל החותך אבר מן החי מן אחד מהן ואכלו - אינו 26
לוקה עליו עד שיהיה בו כזית בשר. 23. וכלן מצטרפין 27
לכזית. אבל אבר שלם מן השרץ אחר שמת - אינו 28
לוקה עד שיהיה בו כעדרשה. 29

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שישי כ"ג תמוז - ספר קדושה - הל' מאכלות אסורות קפג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

37) "קוקיאני אסיר", כלומר תולעים. ואסורים מפני שאינם
מתהווים ממנו אלא נכנסו לו דרך נחיריו מן החוץ.
38) שבוודאי דרך הנחירים נכנסה. 39) מפני שנתהוו
בבשר אחר מיתה, ואסורות מפני שבהמה ניתרת באכילה
בשחיטה וכל דבר חי שיצא ממנה אפילו לאחר מיתה אסור
כיוון שאי אפשר לו בשחיטה. 40) אם התולעת עודנה
מחוברת בהם, אבל אם פירשה מהחתיכה - אסורה.
יח. שרץ המים הנבדק בבורות ובשיחין ובמערות,
הואיל ואינן מים נובעין והרי הן עצורים⁴¹ - הרי
הן פמים שבפלים ומתר. ושוחה ושוחה ואינו נמנע,
ואף על פי שפולע בפשעת שתייה מאותן השרצים
40 הדקים.

41) מכונסים. אבל אם אינם עצורים, כגון חרצים ונעיצין
של מים הנמשכים, דינם כימים, אף על פי שאינן נובעין.
יט. במה דברים אמורים? שלא פָּרְשׁוּ מִמָּקוֹם
41 בְּרִיתָן; אֲבָל אִם פָּרַשׁ הַשָּׂרֵץ, אֵף עַל פִּי שְׁחֹזֵר לְתוֹךְ
42 הַכְּלִי אוֹ לְתוֹךְ הַבּוֹר - אֲסוּר. פָּרַשׁ לְדַפְּנֵי הַחִבִּית
43 וְחֹזֵר וְנָפַל לְתוֹךְ הַמַּיִם אוֹ לְתוֹךְ הַשֶּׁכֶר - מִתֵּר⁴². וְכֵן
44 אִם פָּרַשׁ לְדַפְּנֵי הַבּוֹר אוֹ הַמַּעְרָה וְחֹזֵר לַמַּיִם - מִתֵּר.
45

42) "היינו רביתיה", כלומר כך הוא גדל, זה מקום גידולו,
ודרכו לפרוש לדפני הכלי או הבור ולחזור למים ולפיכך אף
על פי שפירש לדופן אין בכך כלום. ואם פירש לאחר
הכלי או על שפת הבור בחוץ, אסור שאינו מקום גידולו.

כ. המסנן את היין או את החמץ או את השכר,
46 ואֲבָל אֶת הַיִּבְחוּשִׁים אוֹ אֶת הַיִּתְּוֹשִׁין וְהַתּוֹלְעוֹת
47 שֶׁסֶנֶן - לֹקָה מִשּׁוּם שָׂרֵץ הַמַּיִם⁴³ אוֹ מִשּׁוּם שָׂרֵץ
48 הָעוֹף וְשָׂרֵץ הַמַּיִם⁴⁴. אֲפִלּוּ חֲזְרוּ לַכְּלִי אַחֵר שֶׁסֶנֶן,
49 שֶׁהָיָה פָּרְשׁוּ מִמָּקוֹם בְּרִיתָן⁴⁵. אֲבָל אִם לֹא סֶנֶן -
50 שׁוֹתָהּ וְאִינוּ נִמְנָע, כִּמוֹ שֶׁפִּרְשְׁנוּ.
51

43) ביבחושים. 44) ביתושים, שהוא גם שרץ העוף.
ומכיוון שהתהווה במים לוקה גם משום שרץ המים.
45) כלומר, אין לחשוש שאולי פירשו.

כא. זה שאמרנו בפרק זה האוכל פזית - בפֶּשֶׁאֵל פְּזִית
52 מִבְּרִיָּה גְדוֹלָה, אוֹ שֶׁצָּרַף מַעַט מִבְּרִיָּה זוֹ וְנִמְעַט מִבְּרִיָּה
53 זוֹ שֶׁבְּמִינָהּ⁴⁶ עַד שִׁיאֲכַל פְּזִית; אֲבָל הָאוֹכֵל בְּרִיָּה
54 טְמֵאָה בְּפָנֶי עֲצָמָה כְּלָה - הָרִי זֶה לֹקָה מִן הַתּוֹרָה,
55 וְאֲפִלּוּ הָיְתָה פְּחוּתָה מִן הַחֲדָל⁴⁷. בֵּין שֶׁאֲכָלָה מִתָּה⁴⁸
56 בֵּין שֶׁאֲכָלָה חֲתִיָּה, וְאֲפִלּוּ סָרְחָה הַבְּרִיָּה⁴⁹ וְנִשְׁתַּנֵּית
57 צוּרְתָהּ⁵⁰, הוֹאִיל וְאֲכָלָה כְּלָה - לֹקָה.
58

46) כלומר משם אחד, שאסורים בלאו אחד "כל שאיסורן
בלאו אחד מצטרפין" אבל שני מינים אינם מצטרפים
לכזית. 47) כלומר, בכמות קטנה ביותר, כל שהוא.
48) "טמאה בין בחייה בין במיתתה בכל שהוא".
49) אולם היא עוד ראוייה לאכילת אדם, אבל אם סרחתה עד
כדי כך שאינה ראוייה כבר לאכילת אדם, פטור כמבואר
להלן פרק י"ד הלכה י"א "שאכל אוכל האסור אחר

1 הַנִּקְרָאִין רוֹמֵשׁ עַל הָאָרֶץ. וְהָאוֹכֵל מִהֶן פְּזִית -
2 לֹקָה, שֶׁנֶּאֱמַר: וְלֹא תִטְמְאוּ אֶת נַפְשְׁתִּיכֶם בְּכָל
3 הַשָּׂרֵץ הָרֹמֵשׁ עַל הָאָרֶץ, וְאֵף עַל פִּי שְׂאִין פְּרִין
4 וְרִבִּין. אֲבָל הַשָּׂרֵץ הַשּׁוֹרֵץ עַל הָאָרֶץ הוּא שְׁפֵרָה
5 וְרִבָּה מְזַכֵּר וְנִקְבָּה.

6 יד. אלו המינין הנקראין בפרות ובמאכלות: אם
7 פָּרְשׁוּ וְיִצְאוּ לָאָרֶץ³⁰, אף על פי שחזרו לתוך האכל,
8 מִי שֶׁאֲכַל מִהֶן פְּזִית - לֹקָה; שֶׁנֶּאֱמַר: לְכָל הַשָּׂרֵץ
9 הַשּׁוֹרֵץ עַל הָאָרֶץ - לֹאֲסוֹר אֹלוֹ שֶׁפִּרְשׁוּ לָאָרֶץ. אֲבָל
10 אִם לֹא פָּרְשׁוּ - מִתֵּר לֵאכֹל הַפְּרִי וְהַתּוֹלַעַת שֶׁבְּתוֹכוֹ.

30) לאו דווקא "לארץ", הוא הדין אם עלתה וריחשה על
הפרי.

11 טו. במה דברים אמורים? שהתליע האכל אחר
12 שֶׁנֶּעְקַר מִן הָאָרֶץ; אֲבָל אִם הִתְלִיעַ וְהוּא מְחֻבֵּר -
13 אוֹתָהּ הַתּוֹלַעַת אֲסוּרָה כְּאִלוֹ פָּרְשָׁה לָאָרֶץ, שֶׁעַל
14 הָאָרֶץ נִבְרָאת, וְלֹקִין עֲלֶיהָ³¹. וְאִם סֶפֶק - אֲסוּרָה³².
15 לְפִיכָף, כֹּל מִינֵי פְרוֹת שֶׁדִּרְכָן לְהִתְלִיעַ כְּשֶׁהֵן
16 מְחֻבְּרִין - לֹא יֵאָכַל עַד שֶׁיִּבְדַּק הַפְּרִי מִתּוֹכוֹ, שֶׁמָּא
17 יֵשׁ בּוֹ תּוֹלַעַת³³. וְאִם שָׁהָה הַפְּרִי אַחֵר שֶׁנֶּעְקַר שָׁנִים
18 עֶשְׂרֵי חֹדֶשׁ - אוֹכֵל בְּלֹא בְּדִיקָה; שְׂאִין תּוֹלַעַת שָׁבוֹ
19 מִתְּקִימָתָהּ³⁴ שָׁנִים עֶשְׂרֵי חֹדֶשׁ.

31) משום הלאו של השרץ השורץ על הארץ. 32) ככל
ספק של איסורי תורה. 33) ואם יש בו אסור מספק.
34) הני תמרי דכדא (שהתליעו) לבתר תריסר ירחי שתא
שריין (אחרי שעברו עליהן י"ב חודש - מותרין).

20 טז. פָּרְשׁוּ לְאֹוִיר וְלֹא נָגְעוּ לָאָרֶץ³⁵, אוֹ שֶׁפִּרְשׁוּ
21 מִקְצָתָן לָאָרֶץ, אוֹ שֶׁפִּרְשׁוּ אַחֵר שְׁמָתוֹ, אוֹ שֶׁנִּמְצְאוּ
22 תּוֹלַעַת עַל הַגִּרְעִינָה מִבְּפָנִים, אוֹ שֶׁיִּצְאוּ מִתּוֹךְ הָאוֹכֵל
23 לְתוֹךְ אֲכָל אַחֵר - כֹּל אִלוֹ אֲסוּרִין מִסֶּפֶק, וְאִין לֹקִין
24 עֲלֶיהֶן³⁶.

35) כלומר, שלפני שהגיעו לארץ קלטת בפיו לבולעה.
36) שאין מלקות בספק. וכל הדינים בהלכה זו נאמרו
בהתליעו בתלוש, אבל אם התליעו במחובר פסק רבינו
שאפילו לא פירשה התולעת - אסורה.

25 יז. תולעת³⁷ הנמצאת במעי הדגים ובמח שפראש
26 הבהמה³⁸ והנמצאת בפֶּשֶׁר³⁹ - אֲסוּרָה. אֲבָל דָּג
27 מְלִיחַ שֶׁהִתְלִיעַ - הָרִי הַתּוֹלַעַת שָׁבוֹ מִתֵּר⁴⁰; שֶׁהֵן
28 בְּפְרוֹת שֶׁהִתְלִיעוּ אַחֵר שֶׁנֶּעְקְרוּ מִן הָאָרֶץ, שֶׁמִּתֵּר
29 לֵאכֹלָן כֶּלֶן כָּאֶחָת בַּתּוֹלַעַת שֶׁבְּתוֹכָן. וְכֵן הַמַּיִם
30 שֶׁבְּכִלִּים שֶׁהִשְׁרִיעוּ - הָרִי אוֹתָן שָׂרִיצִים מִתֵּר
31 לְשִׁתּוֹתָן עִם הַמַּיִם. שֶׁנֶּאֱמַר: וְכָל אֲשֶׁר לוֹ סִנְפִּיר
32 וְקִשְׁקִשׁ בַּמַּיִם בְּיָמִים וּבְנַחְלִים אִתָּם תֹּאכְלוּ.
33 כְּלוּמַר: בְּיָמִים וּבְיָמִים וּבְנַחְלִים הוּא שְׁאֵתָה אוֹכֵל
34 אֶת שֵׁשׁ לוֹ וְאִין אֵתָה אוֹכֵל אֶת שְׂאִין לוֹ; אֲבָל
35 בְּכִלִּים, בֵּין שֵׁשׁ לוֹ בֵּין שְׂאִין לוֹ - מִתֵּר.

קפד שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ש"ק כ"ד תמוז - ספר קדושה - הל' מאכלות אסורות

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שהסירה והבאיש ובטל מאוכל אדם הרי זה פטור.⁵⁰ נשתנית, אבל לא נתרקה.

1 כב. נמלה שחטרה אפלו אחת מרגליה - אינו לוקה
2 עליה⁵¹ אלא בכזית. לפיכך⁵², האוכל זבוב שלם או
3 יתוש שלם, בין חי ובין מת - לוקה משום שרץ
4 העוף.

(51) בעיני בגמרא: אם חשובה ברייה או לא, ולא נפשטה, ועל ספק אין לוקים. (52) מכיוון שלוקים על אכילת ברייה שלימה כל שהיא.

5 כג. הרי שהיתה הבריה משרץ העוף ומשרץ המים
6 ומשרץ הארץ, כגון שהיו לה כנפים⁵³, והיא מהלכת
7 על הארץ כשאר שרצים⁵⁴, והיתה רבה במים⁵⁵,
8 ואכלה - לוקה שלש מלקיות⁵⁶. ואם היתה יתר על
9 זה מן המינין שנבראו בפרות - לוקה עליה ארבע
10 מלקיות⁵⁷. ואם היתה מן המינין שפרין ורבין -
11 לוקה חמש. ואם היתה מפלל עוף טמא יתר על
12 היותה משרץ העוף - לוקה עליה שש מלקיות:
13 משום עוף טמא, ומשום שרץ העוף, ומשום שרץ
14 הארץ, ומשום שרץ המים, ומשום רומש על הארץ,
15 ומשום תולעת הפרות. בין שאכלה בלה בין שאכל
16 ממנה כזית. לפיכך, האוכל נמלה הפורחת הגדלה
17 במים - לוקה חמש מלקיות.

(53) ופורחת ויש בה לאו שרץ העוף. (54) ההולכים על הארץ, ולכן היא נכללת בלאו "בכל השרץ השורץ על הארץ". (55) שנוסף בה לאו של שרץ המים. (56) מלקות לכל לאו ולא. (57) "אכל פוטיתא לוקה ארבע, נמלה לוקה חמש, צרעה לוקה שש". דעת רבינו שאם יש בדבר אחד כמה לאווין אינו לוקה אלא אחת ולכן הוא מבאר כאן טעם ריבוי המלקיות מפני שבריות אלו יש בהן תכונות שונות ועל ידן הן נכללות בכל אלה המינים והאוכלן לוקה על כל הלאווין ואין זה דומה כלל למקרה של לאווין הרבה על איסור אחד ולפיכך הדגיש כאן את התכונות השונות.

18 כד. רסק⁵⁸ נמלים והביא אחת שלמה וצרפה לאלו
19 שנתרסקו ונעשה הפל כזית ואכלו - לוקה שש
20 מלקיות: חמש - משום הנמלה האחת, ואחת -
21 משום כזית מנבלת הטמאים⁵⁹.

(58) דכיוון שריסקם ביטלם מתורת ברייה ואין לה דין של אוכל נמלה שלימה. (59) ולא משום לאו "לא תאכלו כל נבלה", כי לאו זה מדבר במיני טהורים. וכאן לוקה משום נבלת הטמאים, כלומר שרצים, משום אל תשקצו את נפשותיכם.

יום ש"ק כ"ד תמוז ה'תשע"ח

פרק שלישי

(1) יבאר מאכל היוצא מן האסור אם הוא אסור; ומה טעם לרבש דבורים וצרעים שהוא מותר; חלב האדם אם מותר

לאכול או לינק אותו מהשדיים; חלב וביצים הבאים מהטמאה; וביצת עוף טהור שנמצא עליו קורט דם; ודין אפרות שנוול מביצת טריפה; גבינה וחמאה של גויים וסימני ביצים; וציר דגים טמאים; גוי שהביא חביות פתוחות של ציר ודג טהור באחת מהם.

22 א. כל מאכל היוצא ממין מן המינין האסורין
23 שלוקין² על אכילתו - הרי אותו המאכל אסור
24 באכילה מן התורה. כגון חלב בהמה וחייה הטמאים
25 וביצי עוף ודג הטמאים. שנאמר: ואת פת היענה -
26 זו ביצתה. והוא הדין לכל האסור³ פיענה⁴, ולכל
27 הדברים הדומין לפיעה.

(2) כלומר, איסורי לאו ולא איסורי 'עשה'. (3) כוונת רבינו היא שהדין "שכל היוצא מן הטמא טמא" אנו למדים מפסוק זה. (4) שמתמזאים מתוך הגוף.

28 ב. חלב האדם מותר באכילה, אף על פי שבשר
29 האדם אסור באכילה, וכבר בארנו⁵ שהוא בעשה⁶.

(5) למעלה פרק ב הלכה ג. (6) ובאיסור 'עשה' אין הכלל: "שכל היוצא מן הטמא טמא" כמבואר בהלכה הקודמת.

30 ג. דבש דבורים ודבש צרעים - מותר, מפני שאינו
31 מתמצית גופו, אלא פונסין אותו מן העשבים בתוך
32 פיהו ומקיאין אותו בפרות, כדי שיימצאו אותו
33 לאכל ממנו בימות הגשמים.

(7) כסתם משנה, מכשירין פרק ו, ולא כר' יעקב בבכורות ז.

34 ד. אף על פי שחלב אדם מותר, אסור חכמים לגדול
35 לינק אותו מן השדים, אלא חולקת אשה לתוף
36 הפלי ושותה. וגדול שינק מן השד - פיוק שרץ⁸,
37 ומכין אותו מכת מרדות.

(8) לפיכך מכין אותו מכת מרדות.

38 ה. יונק תינוק והולף אפלו ארבע או חמש שנים.
39 ואם גמלוהו ופרש שלשה ימים או יתר, מחמת
40 ברי⁹ לא מחמת חלו - אינו חוזר ויונק. והוא
41 שגמלוהו אחר עשרים וארבעה חדש; אבל בתוך
42 זמן זה, אפלו גמלוהו חדש או שנים - מותר לחזור
43 ולינק עד סוף עשרים וארבעה חדש¹⁰.

(9) כשהוא בריא. (10) כלומר, שאם לא פירש כלל, יונק והולך עד ארבע שנים. אבל אם פירש תוך ארבעה ועשרים חודש, אף-על-פי שמתור לחזור ולינק, יונק והולך רק עד סוף כ"ד חודש ולא יותר.

44 ו. אף על פי שחלב בהמה טמאה וביצי עוף טמא
45 אסורין מן התורה - אין לוקין עליהם¹¹; שנאמר:
46 מבשרם לא תאכלו - על הבשר הוא לוקה, ואינו
47 לוקה על הפיעה ועל החלב. והרי האוכל אותן -
48 כאוכל חצי שעור¹², שהוא אסור מן התורה ואינו
49 לוקה, אבל מכין אותו מכת מרדות¹³.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ש"ק כ"ד תמוז - ספר קדושה - הל' מאכלות אסורות קפה

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

20 **בַּעֲרָמָה רְאִשׁוֹנָה**²⁶ - מִשְׁהִינן אוֹתָן²⁷: אִם טַעֲנָה
21 **עֲרָמָה שְׁנִיָּה**²⁸ וְהִתְחִילָה לִילֵד - הִתְרוּ הָרִאשׁוֹנוֹת,
22 **שָׂאֵם הֵיטָה טְרֵפָה** - לֹא הֵיטָה יוֹלֶדֶת עוֹד²⁹; וְאִם
23 **לֹא יִלְדָה** - הָרִי הֵן אֲסוּרוֹת.

25 רבינו לא התכוון כאן לנמק למה האפרוח מותר, אף-על-פי שבא מביצת טריפה, כי לזה ניתן נימוק אחר בגמרא שם, אלא כוונתו לומר מה בין אפרוח מביצת טריפה לאפרוח מביצת טמאה. (26) בטעינה ראשונה, כלומר אותן הביצים שהיו במעיה בשעה שנולד בה ספק טריפות. (27) אחרי שגמרה להטיל כל הביצים של הטעינה הראשונה. (28) וזמן שהשיה עשרים ואחד יום, שזה זמן עיבורה של התרנגולת. (29) "טריפה אינה יולדת" כלומר, אינה מתעברת ויולדת, אבל יולדת היא מה שעיברה לפני שנטרפה.

24 **יב. חֶלֶב בְּהֵמָה טְמֵאָה אֵינוֹ נִקְפָּה וְעוֹמֵד בְּחֶלֶב**
25 **הַטְּהוֹרָה. וְאִם נִתְעַרְבַּ חֶלֶב טְמֵאָה בְּחֶלֶב בְּהֵמָה**
26 **טְהוֹרָה, כְּשֶׁתַּעֲמִיד אוֹתוֹ - יַעֲמֵד חֶלֶב הַטְּהוֹרָה,**
27 **וַיֵּצֵא חֶלֶב הַטְּמֵאָה עִם הַקּוֹם שֶׁל גְּבִינָה.**

28 **יג. וּמִפְּנֵי זֶה יִתֵּן הַדִּין: שֶׁכֵּל חֶלֶב הַנִּמְצָא בְּיַד עוֹבֵד**
29 **פּוֹכְכִים וּמִזְלוֹת**³⁰ - אֲסוּר, שֶׁמָּא עָרַב בּוֹ חֶלֶב בְּהֵמָה
30 **טְמֵאָה; וּגְבִינַת הָעוֹבֵד פּוֹכְכִים וּמִזְלוֹת - מִתֵּרָה,**
31 **שְׂאִין חֶלֶב בְּהֵמָה טְמֵאָה מִתְּגַבֵּן. אֲבָל בִּימֵי חֻכְמִי**
32 **מִשְׁנָה גָּזְרוּ עַל גְּבִינַת הָעוֹבֵדִי פּוֹכְכִים וּמִזְלוֹת**
33 **וְאֲסוּרוֹם, מִפְּנֵי שֶׁמַּעֲמִידִין אוֹתָהּ בְּעוֹר קֶבֶה שֶׁל**
34 **שְׁחִיטָתָן שֶׁהִיא נִבְלָה. וְאִם תֹּאמַר: וְהֲלֹא עוֹר הַקֶּבֶה**
35 **דָּבָר קָטָן הוּא עַד מְאֹד בְּחֶלֶב שֶׁעָמַד בּוֹ, וְלָמָּה לֹא**
36 **יִבְטַל בְּמַעוֹטוֹ? מִפְּנֵי שֶׁהוּא הַמַּעֲמִיד הַגְּבִינָה,**
37 **וְהוֹאִיל וְדָבָר הָאֲסוּר הוּא שֶׁהַעֲמִיד - הָרִי הַכֹּל**
38 **אֲסוּר, כְּמוֹ שֶׁתִּבְאָר³¹.**

30 ואין ישראל רואה אם חלבו מבהמה טהורה.
31 להלן פרק ט הלכה טז.

39 **יד. גְּבִינָה שֶׁמַּעֲמִידִין אוֹתָהּ הָעוֹבֵדִי פּוֹכְכִים וּמִזְלוֹת**
40 **בַּעֲשָׂכִים אוֹ בְּמֵי פְרוֹת, כְּגוֹן שֶׁרָץ הִתְאַנָּם, וְהָרִי הֵן**
41 **נִפְרִין בַּגְּבִינָה - הוֹרוּ מִקְצַת הַגְּאֹנִים שֶׁהִיא אֲסוּרָה.**
42 **שֶׁכֶּבֶד גָּזְרוּ³² עַל כָּל גְּבִינַת הָעוֹבֵדִי פּוֹכְכִים וּמִזְלוֹת,**
43 **בֵּין שֶׁהַעֲמִידוֹהָ בְּדָבָר אֲסוּר בֵּין שֶׁהַעֲמִידוֹהָ בְּדָבָר**
44 **הַמֵּתָר, גָּזְרָה מִשּׁוּם שֶׁמַּעֲמִידִין³³ אוֹתָהּ בְּדָבָר**
45 **הָאֲסוּר.**

32 שהגזירה היתה סתם. (33) בכת"י תימן: "משום שהעמידה בדבר האסור", וכן הגירסה בהגהות מיימוניות. פירוש הדברים: מפני שנוהגים להעמיד בדבר האסור, גזרו על סתם גבינות גויים, ולא חילקו בין העמידו בדבר אסור או בדבר מותר, ולכן אסורה אפילו במקומות שרובם או כולם מעמידים בהיתר.

טו. האוכל גבינת העובדי פוככים ומזלות, או חלב

11 "אם ריקמה ואכלה, לוקה עליה משום השרץ השורץ על הארץ", משמע, אבל אם לא ריקמה אף-על-פי שהיא אסורה כביצת טמא - אין לוקין עליה. והוא-הדין כל היוצא מן הטמא שאסור מן התורה, אין שם מלקות. (12) שבא מדרשת כל חלב לא תאכלו, ויש רק איסור מן התורה ואינו לוקה, כן ביצת עוף טמא וחלב בהמה טמאה שבא מדרשת בת היענה אין בהם מלקות אף-על-פי שאיסורם מן התורה. (13) "והאוכל חצי שיעור מכין אותו מכת מרדות".

1 **ז. יִרְאֶה לִי, שֶׁהָאוֹכֵל בִּיצֵי דָגִים טְמֵאִים הַנִּמְצָאִים**
2 **בְּמַעֲיָהֶם - פְּאוֹכֵל קֶרֶבִי דָגִים טְמֵאִים¹⁴, וְלוֹקָה מִן**
3 **הַתּוֹרָה. וְכֵן בִּיצֵי הָעוֹף הַטְּמֵא הַתְּלוּיֹת בְּאֶשְׁכּוֹל,**
4 **שֶׁעֲדִין לֹא פָּרְשׁוּ וּנְגַמְרוּ¹⁵, הָאוֹכֵל אוֹתָן - לֹקָה,**
5 **פְּאוֹכֵל בְּנֵי מַעִים שְׁלֵהֶן.**

14 כיון שהם בגוף הדגים ואין בהם קליפה, הרי הם בשר גמור. (15) כלומר, שעדיין לא פרשו, וגם לא נגמרו. והמלה "לא", מוסבת על שניהם, שאם נגמרו, אינם כבני מעיים ואינו לוקה.

6 **ח. בִּיצַת עוֹף טְמֵא שֶׁהִתְחִיל הָאֶפְרוּחַ לְהִתְרַקֵּם בָּהּ**
7 **וְאֶכְלָה - לֹקָה מִשּׁוּם אוֹכֵל שֶׁרֶץ הָעוֹף¹⁶. אֲבָל בִּיצַת**
8 **הָעוֹף טְהוֹר שֶׁהִתְחִיל הָאֶפְרוּחַ לְהִתְרַקֵּם בָּהּ וְאֶכְלָה**
9 **- מִכֵּין אוֹתוֹ מִכַּת מְרֵדוֹת¹⁷.**

16 "ריקמה לוקה משום שרץ הארץ". ודעת רבינו שהוא-הדין בביצת עוף טמא, שאם ריקמה לוקה משום שרץ העוף, מכיון שהוא ממין העוף, ואף-על-פי-כן אינו לוקה משום עוף טמא, מפני שטרם הגיע לכלל עוף, ועדיין הוא שרץ, ולכן דינו כזבובים ויתושים, וכמבואר למעלה פרק ב הלכה ה. (17) בגמרא שם מבואר שריקמה אסורה מדרבנן כל זמן שהאפרוח לא יצא לאויר העולם, ולכן חייב מכת מרדות.

10 **ט. נִמְצָא עָלֶיהָ קֶרֶט דָּם¹⁸: אִם עַל הַחֶלְבוֹן - זוֹרֵק**
11 **אֶת הַדָּם¹⁹ וְאוֹכֵל אֶת הַשָּׂאֵר, וְאִם עַל הַחֶלְמוֹן -**
12 **אֲסוּרָה כָּלָה²⁰. בִּיצַת הַמוֹזוֹת²¹ - הַנֶּפֶשׁ הִיפָּה²²**
13 **תֹּאכְלָנָה.**

18 טיפת דם. (19) מפני שרק במקום הדם יש קשר הולד, ולא נתפשט בשאר החלקים. (20) שכבר פשט קלקול בכל הביצה. (21) שאינה של זכר אלא התרנגולת "מתחממת בקרקע ויולדת ביצים, ואותן ביצים אין מגדלות אפרוחים". (22) "שאין דעתו קצה בה מחמת מיאוס".

14 **י. אֶפְרוּחַ שְׁנוּלָד, אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתְפַּתְחוּ עֵינָיו -**
15 **מִתֵּר לֹאכְלוֹ²³. בְּהֵמָה טְהוֹרָה שְׁנוּטְרָפָה - חֲלָבָה**
16 **אֲסוּר בְּחֶלֶב בְּהֵמָה טְמֵאָה. וְכֵן בִּיצַת עוֹף טְהוֹר**
17 **שְׁנוּטְרָף - כְּבִיצַת עוֹף טְמֵא²⁴, וְאֲסוּר.**

23 ודוקא כשיצא לאויר העולם, וכל עוד שלא יצא לאויר העולם - אסור מדברי סופרים משום שרץ, כמבואר למעלה הלכה ח. (24) כמבואר למעלה הלכה א.

18 **יא. אֶפְרוּחַ שְׁנוּלָד מִבִּיצַת טְרֵפָה - מִתֵּר, שְׂאִין מִינוֹ**
19 **טְמֵא²⁵. הִיָּה הָעוֹף סִפְק טְרֵפָה, כָּל הַבִּיצִים שֶׁתִּלָּד**

- 1 שְׁחַלְבוּ עוֹבֵד פּוֹכְבִּים וּמִזְלוֹת וְאֵין יִשְׂרָאֵל רוֹאֶהוּ³⁴
- 2 - מִכֵּין אוֹתוֹ מִכַּת מִרְדּוֹת³⁵. הַחֲמָאָה שֶׁל עוֹבְדֵי
- 3 פּוֹכְבִּים וּמִזְלוֹת - מִקְצַת הַגְּאוּנִים הַתִּירוּהָ; שֶׁהָיָה
- 4 לֹא גָזְרוּ עַל הַחֲמָאָה, וְחָלַב הַטְּמֵאָה אֵינוֹ עוֹמֵד³⁶.
- 5 וּמִקְצַת הַגְּאוּנִים אֲסוּרָה, מִפְּנֵי צִחְצוּחֵי חֶלֶב שֶׁיִּשְׁאָר
- 6 בָּהּ. שֶׁהָיָה הַקּוֹם שֶׁבַחֲמָאָה אֵינוֹ מַעֲרֵב³⁷ עִם הַחֲמָאָה
- 7 כִּדִּי שֶׁיִּבְטֵל בְּמַעוּטוֹ, וְכָל חֶלֶב שֶׁלָּהֶן חוֹשְׁשִׁין לוֹ
- 8 שְׁמָא עֲרֵבוּ בוֹ חֶלֶב בְּהֵמָה טְמֵאָה³⁸.
- 9 (34) שֶׁחִלְבוּ מִבְּהֵמָה טְהוּרָה. (35) כֹּכַל הַעוֹבֵר עַל אִסּוּרֵי
- 10 חֲכָמִים. (36) וְצִחְצוּחֵי (טִיפוֹת זַעֲיֵרוֹת) חֶלֶב טֵמֵא שֶׁנִּשְׁאָר
- 11 בָּהּ, אֵינוֹ אוֹסְרִים. שֶׁהֵמָּה בְּטָלִים בְּמַעוּטָם כִּשְׁאֵר אִסּוּרִים
- 12 שֶׁבְּטָלִים בְּשִׁשִּׁים, שֶׁהָיָה חֶלֶב זֶה אֵינוֹ מַעֲמִיד. (37) כְּלוֹמֵר
- 13 שֶׁהָאִסּוּר, הֵינּוּ הַקּוֹם, נִיכָר - אֵלָּא שֶׁאִי־אֶפְשָׁר לְבַרֵּר אוֹתוֹ
- 14 וּלְסַלֵּק מִן הַחֲמָאָה, לְפִיכָךְ אֵינוֹ בָּטֵל. (38) כִּמְבוֹאֵר
- 9 טֹז. יִרְאֶה לִּי, שְׁאֵם לָקַח חֲמָאָה מִן הָעוֹבֵד פּוֹכְבִּים
- 10 וּמִזְלוֹת וּבִשְׁלָה עַד שֶׁשְׁחַלְבוּ לָהֶן צִחְצוּחֵי חֶלֶב³⁹ -
- 11 הָיָה זֶה מִתְּרַת⁴⁰. שְׁאֵם תֹּאמַר: נִתְּעַרְבוּ עִמָּה וְנִתְּפָשְׁלוּ
- 12 כָּלֵן - בְּטָלוּ בְּמַעוּטָם. אֲכָל הַחֲמָאָה שֶׁבִּשְׁלוּ אוֹתָהּ
- 13 עוֹבְדֵי פּוֹכְבִּים וּמִזְלוֹת - אֲסוּרָה מִשּׁוּם גְּעוּלֵי עוֹבְדֵי
- 14 פּוֹכְבִּים וּמִזְלוֹת⁴¹, כִּמּוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר⁴².
- 39) שֶׁנִּיתְּכוּ עַל־יְדֵי הָאֵשׁ. (40) כְּלוֹמֵר, אֲפִילוֹ לְשִׁיטַת
- הָאוֹסְרִין חֲמָאָה שֶׁל גּוֹי, מוֹתֵר אֲפִילוֹ לְכַתְחִילָהּ, שֶׁהָיָה יֵשׁ
- כָּאֵן הִרְבֵּה סְפִיקוֹת. שְׁמָא לֹא הִיא חֶלֶב טֵמֵא כָּלֵל. וְאֵם
- תִּמְצֵא לוֹמֵר שֶׁנִּתְעַרַּב, שְׁמָא לֹא נִשְׁאָר כָּלוּם. וְאֵם תִּמְצֵא
- לוֹמֵר נִשְׁאָר, שְׁמָא בְּתַחֲלַת הַבִּישׁוּל נִתַּךְ עַל־יְדֵי אֵשׁ, וּלְפִיכָךְ
- אֵין לְאִסּוּר מִשּׁוּם מִבְּטֵל אִסּוּר. וּבְכָלֵל אֵין לְאִסּוּר מִשּׁוּם
- מִבְּטֵל מִלְּכַתְחִילָהּ, שֶׁהָיָה כּוּוֹנְתּוֹ בְּבִישׁוּלָהּ שִׁיתְּכוּ
- הַצִּחְצוּחִים וְלֹא יִשְׁאָרוּ בָּהּ כָּלֵל. (41) פְּלִיטַת אִסּוּר מִהַכֵּלִי
- שֶׁל הַגּוֹי. (42) לְהֵלֶן פֶּרֶק יִזְ הַלֵּכָה ב. שֶׁתֵּם כְּלִי גּוֹי הֵם
- בְּנֵי יוֹמָן, וְהַבְּלוּעָה שֶׁבָּהֶם אֵינָה פּוֹגֶמֶת אֶת הַתְּבַשִּׁיל.
- 15 יִז. יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּשְׁבַּע בְּצַד הָעֵדֶר שֶׁל נֹכְרִי, וְכֹא הַנֹּכְרִי
- 16 וְהַבֵּיא לוֹ חֶלֶב מִן הָעֵדֶר⁴³, אָף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בְּעֵדֶר
- 17 בְּהֵמָה טְמֵאָה - הָיָה זֶה מִתְּרַת, וְאָף עַל פִּי שֶׁלֹּא רָאָה
- 18 אוֹתוֹ חוֹלֵב. וְהוּא שֶׁיִּכּוֹל לְרְאוֹתוֹ כִּשְׁהוּא חוֹלֵב
- 19 כִּשְׁעֵמֵד; שֶׁהַנֹּכְרִי מִתְּרַא לְחֶלֶב מִן הַטְּמֵאָה, שְׁמָא
- 20 יַעֲמֵד וְיִרְאֶה אוֹתוֹ.
- 43) שֶׁחִלְבוּ לְצָרְכוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וּמִתִּירָא לְעֵרֵב בּוֹ חֶלֶב טֵמֵא,
- פֶּן יַעֲמֹד וִירְאֶה אוֹתוֹ.
- 21 יח. בִּיצָה שֶׁשְׁנֵי רֵאשֵׁיָּהּ בְּדִין אוֹ שֶׁשְׁנֵי רֵאשֵׁיָּהּ
- 22 בְּדִין, אוֹ שֶׁהָיָה חֶלְמוֹן מִבְּחוּץ וְחֶלְמוֹן מִבְּפָנִים -
- 23 בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא בִּיצַת עוֹף טֵמֵא. רֵאשֵׁה אֶחָד כִּד
- 24 וְרֵאשֵׁה אֶחָד חֵד, וְחֶלְמוֹן מִבְּחוּץ וְחֶלְמוֹן מִבְּפָנִים
- 25 - אֲפָשָׁר שֶׁהִיא בִּיצַת עוֹף טֵמֵא⁴⁴ וְאֲפָשָׁר שֶׁהִיא
- 26 בִּיצַת עוֹף טְהוֹר. לְפִיכָךְ שׁוֹאֵל לְצִיד יִשְׂרָאֵל⁴⁵
- 27 שְׁמוֹכְרָהּ: אִם אָמַר לוֹ: שֶׁל עוֹף פְּלוֹנִי הוּא וְעוֹף
- 28 טְהוֹר הוּא - סוֹמֵךְ עָלָיו; וְאִם אָמַר: שֶׁל עוֹף
- 29 טְהוֹר, וְלֹא אָמַר לוֹ שְׁמוֹ - אֵינוֹ סוֹמֵךְ עָלָיו⁴⁶.
- 44) שֶׁאֵין סוֹמֵכִין עַל סִימְנֵי טְהוֹרָה אֵלּוּ, מִפְּנֵי שִׁימְנֵי בִיצִים
- אֵינָם מִן הַתּוֹרָה, וְהַדְּבָר סֶפֶק. (45) אֲבָל גּוֹי אֵינוֹ נֶאֱמָר,
- כִּמְבוֹאֵר בַּהֲלָכָה הַסְּמוּכָה. (46) כְּלִשׁוֹן הַגִּמְרָא: "שֶׁל עוֹף
- פְּלוֹנִי, וְטְהוֹר הוּא". וְכֵן בְּעוֹף טְהוֹר, אֲנוֹ מֵאִמְנִים רַק לְצִיד
- שֶׁבִּקֵּי בָּהֶם וּבִשְׁמוֹתֵיהֶם, כִּמְבוֹאֵר לְמַעֲלָה פֶּרֶק א הַלֵּכָה טו.
- וְכַתֵּב הָרֹאב"ד, שֶׁאֵם הוּא מוֹחֶזֶק בְּנֶאֱמָנוֹת לּוֹקָחִים מִמֶּנּוּ
- אֲפִילוֹ בְּסֵתֵם. וְנִרְאֶה שֶׁגַּם דַּעַת רַבֵּינוּ כֵּךְ, כִּפִּי שֶׁכַּתֵּב בְּפִירוּשׁ
- גְּבִי בִיצֵי דִּגִּים בַּהֲלָכָה כ.
- 30 יט. לְפִיכָךְ אֵין לּוֹקָחִים בִּיצִים מִן הָעוֹבְדֵי פּוֹכְבִּים
- 31 וּמִזְלוֹת, אֲלֵא אִם הָיָה מִכִּיר אוֹתָן⁴⁷ וְיֵשׁ לוֹ בִּהֵן
- 32 טְבִיעוֹת עֵין שֶׁהֵן בִּיצֵי עוֹף פְּלוֹנִי הַטְּהוֹר. וְאֵין
- 33 חוֹשְׁשִׁין לָהֶן שְׁמָא הֵן בִּיצֵי טְרֵפָה אוֹ בִּיצֵי נִבְלָה.
- 34 וְאֵין לּוֹקָחִין מִן הָעוֹבְדֵי פּוֹכְבִּים וּמִזְלוֹת בִּיצָה
- 35 טְרֵפָה⁴⁸ כָּלֵל.
- 47) וְכִמְבוֹאֵר בַּהֲלָכָה הַקּוֹדֶמֶת, שֶׁרַק יִשְׂרָאֵל שֶׁאֵינוֹ מוֹחֶזֶק
- בְּכִשְׁרוֹת נֶאֱמָר, אִם אוֹמֵר שֶׁל עוֹף פְּלוֹנִי וְטְהוֹר הוּא, אֲבָל
- לֹא גּוֹי. וְעַכְשִׁיו לּוֹקָחִים בִּיצִים מִן הַגּוֹיִים אֶף־עַל־פִּי שֶׁאֵינוֹ
- אוֹמֵר שֶׁל עוֹף פְּלוֹנִי הוּא, שְׁסוֹמְכִים אֲנוֹ עַל רֹב בִּיצִים
- הַמֻּצְיִים בִּינֵינוּ שֶׁהֵן שֶׁל עוֹפוֹת טְהוּרִים (הַגְּהוֹת מִיִּמְמוֹנִי).
- 48) וְאֲפִילוֹ אִם הוּא מִכִּיר שֶׁהֵן מִמִּין עוֹף טְהוֹר, מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ
- חוֹשֵׁשִׁין שְׁמָא הִיא בִיצַת טְרֵיפָה, וְיִשְׂרָאֵל מִכְרָה לוֹ, כִּמְבוֹאֵר
- שֶׁם בַּגִּמְרָא.
- 36 כ. בִּיצֵי דִּגִּים - סִימְנֵיהֶם פְּסִימְנֵי בִּיצֵי הָעוֹף. אִם
- 37 הָיָה שְׁנֵי רֵאשֵׁיָּהּ בְּדִין אוֹ חֵדִין - טְמֵאָה. אֶחָד כִּד
- 38 וְאֶחָד חֵד - שׁוֹאֵל לְיִשְׂרָאֵלִי הַמּוֹכֵר⁴⁹: אִם אָמַר לוֹ:
- 39 אֲנִי מִלְּחֻתִּים⁵⁰ וְהוֹצֵאתִים מִדֶּג טְהוֹר - אוֹכֵל עַל
- 40 פִּי⁵¹; וְאִם אָמַר לוֹ: טְהוּרִין הֵם - אֵינוֹ נֶאֱמָן⁵²,
- 41 אֲלֵא אִם כֵּן הָיָה אָדָם שֶׁהִחֲזִיק בְּכִשְׁרוֹת.
- 49) שְׁגוּי אֵינוֹ נֶאֱמָר בְּעִדּוּתוֹ. (50) וּבְעוֹף, דִּי אִם הוּא אוֹמֵר
- שֶׁל עוֹף פְּלוֹנִי. וְהַטְּעָם, שֶׁהַדִּגִּים הַמְּלוּחִים בָּאִים מִמְּרַחֵק,
- וְאוּלֵי נִשְׁמָטוּ הַבִּיצִים הָאֵלּוּ מִדֶּג טֵמֵא, לְפִיכָךְ צָרִיךְ לוֹמֵר
- אֲנִי מִלְּחֻתִּים. (51) אִם הוּא אֵינוֹ חֲשׂוֹד וְאֵינוֹ מוֹחֶזֶק
- בְּכִשְׁרוֹת, אֲבָל אִם הוּא חֲשׂוֹד לְמַכּוֹר טֵמֵא בְּטְהוֹר - אֵינוֹ
- נֶאֱמָן, מִכִּיּוֹן שֶׁהוּא נוֹגֵעַ בְּדַבָּר. (52) מִפְּנֵי שֶׁעַל סִימְנִים
- לְבַד אֵין סוֹמְכִים, שִׁימְנֵי בִיצֵי דִּגִּים "לֹאֻ דַּאוּרִייתָא" הֵם,
- כִּסִּימְנֵי בִיצֵי עוֹף.
- 42 כא. וְכֵן אֵין לּוֹקָחִין גְּבִינָה וְחֲתִיכַת דֶּג שֶׁאֵין בָּהּ
- 43 סִימָן⁵³ אֲלֵא מִיִּשְׂרָאֵלִי שֶׁהִחֲזִיק בְּכִשְׁרוֹת. אֲכָל בְּאֶרֶץ
- 44 יִשְׂרָאֵל⁵⁴, כִּשְׁהִיָּתָה רַבָּה יִשְׂרָאֵל⁵⁵ - לּוֹקָחִין מִכָּל
- 45 יִשְׂרָאֵלִי שֶׁבָּהּ⁵⁶. וְהַחֶלֶב - לּוֹקָחִין אוֹתוֹ מִכָּל יִשְׂרָאֵל
- 46 מִכָּל מְקוֹם.
- 53) תּוֹסַפְתָּא עֲבוּדָה־זוֹרָה פֶּרֶק ה. וּבַבְּרִייתָא שֶׁם לט: מוֹנֵה
- חֶלֶב בְּמִקּוֹם חֲתִיכַת דֶּג. אוֹלָם בְּמִימְרָא שֶׁל רַב שֶׁם בְּדִין שְׁנֵי
- חֻתּוֹמֹת, מוֹחֶזֶק רַב כְּהֵנָּה "חֶלֶב" וּמִכְנִיס בְּמִקּוֹמוֹ חֲתִיכַת דֶּג.

8 - פֶּלֶן מִתְּרוֹת⁵⁹. הֵיוּ סְתוּמוֹת, פֶּתַח אַחַת וְנִמְצָא בָּהּ
9 דָּג טְהוֹר, שְׁנִיָּה וְנִמְצָא בָּהּ טְהוֹר⁶⁰ - פֶּלֶן מִתְּרוֹת.
10 וְהָיָה שְׁנִיָּה רֹאשׁוֹ שֶׁל דָּג וְשִׁדְרוֹ⁶¹ קָנָם, כְּדִי שִׁיחָא
11 נִפְרָא⁶² שֶׁהוּא דָּג טְהוֹר. לְפִיכָךְ אֵין לֹקְחִין דָּגִים
12 מִרְצָצִין מְלוּחִין מִן הָעוֹבֵד פּוֹכְכִים וּמְזֻלוֹת. וְהֵם
13 הַנִּקְרָאִים טְרִית טְרוּפָה. וְאִם הָיָה רֹאשׁ הַדָּג וְשִׁדְרוֹ
14 נִפְרָא, אָף עַל פִּי שֶׁהוּא מִרְצָץ - מִתָּר לִקַּח אוֹתוֹ מִן
15 הָעוֹבֵד פּוֹכְכִים וּמְזֻלוֹת.

59 שכל חביות פתוחות כחבית אחת הן, מפני שאדם עשוי ליתול מזו וליתן בזו. ולפיכך כמעורבות הן ומותרות. 60 שנמצא דג טהור בשנים, מוכח הדבר שבכולן ציר של דגים טהורים ומותרות. 61 שניהם יחד, כדמוכח שם בגמרא. 62 כלומר, שהוא מכיר בטביעות עין בראש ושרדה שהוא ממין דג פלוני שהוא טהור (רש"י מפרש, שדגים טמאים אין להם שדרה, ותבנית ראשם משונה מזו של טהורים), ואפילו אם אין קשקשת וסנפיר נמצא בו, שאנו תולים שהשיר אותן בים.

16 כד. עובד פוככים ומזלות שהביא גרב של חתיכות
17 דג שחתוכן שנה⁶³, והן נפריין שפֶּלֶן מדג אחד, ונמצא בחתיכה אחת מהן קשקשין - הרי פֶּלֶן
18 מותרות.
19

63 אבל אם אין חיתוכן שוה עם אותן שיש בהן קשקשת - אסורות.

ומסתבר, שגם בברייתא הנזכרת הוא גורס חתיכת דג במקום "חלב". (54) והגירסא שם "אין לוקחין בסוריא". ודעת רבינו, שסוריא לאו דוקא אלא הכוונה לכל חוץ לארץ, ומוכח מכאן שבארץ ישראל מותר. ובזמן הזה (של רבינו), דינה של ארץ ישראל לענין זה כחוצה לארץ, ראה לקמן פי"א הלכה כה. (55) אבל אם אין רובה ישראל, חוששים שמא קנה מן הגוי, כיון שאינו מוחזק בכשרות. (56) כגירסת התוספתא, ראה למעלה. וכנראה שגירסת רבינו בגמרא שלנו כגירסת התוספתא, וכן גורס שם רבינו חננאל.

1 כב. הפובש דגים טמאים - צירן אסור. אָבֵל ציר
2 חֲגִבִּים טְמָאִים - מִתָּר⁵⁷, מִפְּנֵי שְׁאִין בָּהֶם לְחִלוּחִית.
3 לְפִיכָךְ אֵין לֹקְחִין צִיר מִן הָעוֹבֵד פּוֹכְכִים וּמְזֻלוֹת,
4 אֲלֹא אִם כֵּן הָיָה בּוֹ דָּג טְהוֹר⁵⁸ מְשׁוּטֵט בּוֹ, אֲפִלּוּ
5 דָּג אֶחָד.

(57) "העיד ר' צדוק על ציר של דגים טמאים, שהוא טהור", ופירש רבינו בעדויות פ"ז, משנה ב, שהוא מותר. (58) "ואלו דברים של גוים אסורין... וציר שאין בה דגה כלבית שוטטת בו". ורבינו מפרש כלבית דג טהור הוא, וכן פירש רבינו חננאל. והוא הדין לכל דג טהור אם משוטט בו, הציר מותר אלא שנה כלבית לרבותא, אף-על-פי שקטן ביותר.

6 כג. עובד פוככים ומזלות שהביא ערבה מלאה
7 חביות פתוחות של ציר, ודג אחד טהור באחת מהן

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – י"ח-כ"ד תמוז תשע"ח

יום שני י"ט תמוז ה'תשע"ח

מצות עשה רלו.

הַמִּצְוָה הָרִל"ו — הַצּוּי שֶׁנִּצְטְוִינוּ בְּדִין חוֹבֵל בַּחֲבֵרוֹ, וְהוּא אָמְרוּ יְתַעֲלֶה: "וְכִי-יִרְיֶבן אֲנָשִׁים וְהִכָּה-אִישׁ אֶת-רֵעֵהוּ" (שמות כא, יח). וְאֵלוּ הֵם הַנִּקְרָאִים: דִּינֵי קְנָסוֹת. וְיֵשׁ כְּתוּב הַכּוֹלֵל דִּינֵי קְנָסוֹת פֶּלֶם, וְהוּא אָמְרוּ יְתַעֲלֶה: "בְּאֲשֶׁר עָשָׂה בֶן יִעֲשֶׂה לוֹ" (ויקרא כד, יט). הַכּוֹנֵה בְּזֶה שְׁלֹקְחִים מִמָּמוֹנוֹ (מִמָּה שְׁהוּק לוֹ) כְּדִי מִה שֶׁהָיָה, כְּמוֹ שֶׁבֶא בַּקְּבֵלָה: אֲפִלּוּ בִּישׁוֹ בְּלֶבֶד — הָרִי אֵלוּ גּוֹבִים מִמָּמוֹנוֹ כְּדִי אוֹתוֹ הַשְׁעוֹר. וְדַע שְׁדִינֵי קְנָסוֹת אֵלוּ פֶּלֶם נִזְקֵי אָדָם בְּאֲדָם. וְכֵן אִם הָיָה בְּהֵמָה אֶת-הָאָדָם אוֹ אֶת-הַבְּהֵמָה — הָרִי כָּל-הַדִּינִים הָאֵלֶּה לֹא יִדּוֹן בָּהֶם וְלֹא יִפְסֹק אֲלֵא בֵּית דִּין הַסְּמוּכִין בְּאֶרֶץ (שֶׁנִּסְמְכוּ לִסְמֻכוּת אֵלֶּה וְעוֹד — מִדּוֹר לְדוֹר). וְיִקְבֹּר נִתְבָּאֲרוּ הַלְכוֹת דִּין זֶה בְּפֶרֶק ח' (מַבְבָּא) קמ"א.

יום ראשון י"ח תמוז ה'תשע"ח

מצות עשה רלו.

הַמִּצְוָה הָרִל"ו — הַצּוּי שֶׁנִּצְטְוִינוּ בְּדִין חוֹבֵל בַּחֲבֵרוֹ, וְהוּא אָמְרוּ יְתַעֲלֶה: "וְכִי-יִרְיֶבן אֲנָשִׁים וְהִכָּה-אִישׁ אֶת-רֵעֵהוּ" (שמות כא, יח). וְאֵלוּ הֵם הַנִּקְרָאִים: דִּינֵי קְנָסוֹת. וְיֵשׁ כְּתוּב הַכּוֹלֵל דִּינֵי קְנָסוֹת פֶּלֶם, וְהוּא אָמְרוּ יְתַעֲלֶה: "בְּאֲשֶׁר עָשָׂה בֶן יִעֲשֶׂה לוֹ" (ויקרא כד, יט). הַכּוֹנֵה בְּזֶה שְׁלֹקְחִים מִמָּמוֹנוֹ (מִמָּה שְׁהוּק לוֹ) כְּדִי מִה שֶׁהָיָה, כְּמוֹ שֶׁבֶא בַּקְּבֵלָה: אֲפִלּוּ בִּישׁוֹ בְּלֶבֶד — הָרִי אֵלוּ גּוֹבִים מִמָּמוֹנוֹ כְּדִי אוֹתוֹ הַשְׁעוֹר. וְדַע שְׁדִינֵי קְנָסוֹת אֵלוּ פֶּלֶם נִזְקֵי אָדָם בְּאֲדָם. וְכֵן אִם הָיָה בְּהֵמָה אֶת-הָאָדָם אוֹ אֶת-הַבְּהֵמָה — הָרִי כָּל-הַדִּינִים הָאֵלֶּה לֹא יִדּוֹן בָּהֶם וְלֹא יִפְסֹק אֲלֵא בֵּית דִּין הַסְּמוּכִין בְּאֶרֶץ (שֶׁנִּסְמְכוּ לִסְמֻכוּת אֵלֶּה וְעוֹד — מִדּוֹר לְדוֹר). וְיִקְבֹּר נִתְבָּאֲרוּ הַלְכוֹת דִּין זֶה בְּפֶרֶק ח' (מַבְבָּא) קמ"א.

יום שלישי כ' תמוז ה'תשע"ח**מצות עשה רלו.**

שְׁתַּקְנוּ מְשִׁיכָה בְּלוֹקְחִין כֶּף תִּקְנוּ מְשִׁיכָה בְּשׁוּמְרִין (שה"משיכה" לרשותן מטילה עליהן חיובי השומרים). הִנֵּה נִתְבָּאָר לָךְ, שְׁזָה שֶׁהִתְנוּ מְשִׁיכָה בְּמִקְח וּמִמְכָּר — תִּתְּנָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר בְּמִקְוָמוֹ: אֲבָל שְׁאֵר הַדְּרָכִים שֶׁבִּהְיוּ נִקְנוֹת הַקְּרָקְעוֹת וְזוּלָתָן. כְּלוּמָר שֶׁטָר וְחִזְקָה — הִסְמִיכוֹן לַפְּסוּקִים. וּכְבֵּר נִתְבָּאָרוּ מִשְׁפָּטֵי דִין זֶה, כְּלוּמָר: יִדְעַת הַדְּרָכִים שֶׁבִּהְיוּ מִתְקַנְּסִים הַמִּקְח בְּכָל-סוּג וְסוּג, בְּפֶרֶק א' מְקוֹדֵשִׁין וּפֶרֶק ד' וּפֶרֶק ח' (מבבא) מְצִיעָא וּפֶרֶק ג' וּפֶרֶק ד' וּפֶרֶק ה' וּפֶרֶק ו' וּפֶרֶק ז' (מבבא) בְּתָרָא.

יום שישי כ"ג תמוז ה'תשע"ח**מצות עשה רמה.**

הַמִּצְוָה הַרְמ"ה — הַצּוּי שֶׁנִּצְטוּיָנוּ בְּדִין מִקְח וּמִמְכָּר, כְּלוּמָר: הַדְּרָכִים שֶׁבִּהְיוּ מִתְקַנְּסִים הַמִּקְח וְהַמִּמְכָּר בֵּין הַמּוֹכְרִים וְהַקּוֹנִים, וּכְבֵּר לְמָדוּ עַל אִפְן (קנין) זֶה מִמַּה-שֶּׁאָמַר יִתְעַלָּה: "וְכִי-תִמְכְּרוּ מִמְכָּר לַעֲמִיתְךָ וְגו'..." (ויקרא כה, יד), אָמְרוּ (בבא מציעא מז:): "דְּכֵר הַנִּקְנָה מִיָּד לֵיד, כְּלוּמָר הַמְשִׁיכָה". וּכְבֵּר נִתְבָּרַר, שֶׁדְּבַר תּוֹרָה מְעוֹת קוֹנוֹת, וְאִין הַמְשִׁיכָה בְּמִטְלָטְלִין אֵלָּא תִּתְּנָת חֲכָמִים: וְכֵן הַמְסִירָה וְהַהֲגָבָה. וּבִפְרוּשׁ אָמְרוּ (שם צט:). כְּדִרְךָ שֶׁתַּקְנוּ מְשִׁיכָה בְּלוֹקְחִין כֶּף תִּקְנוּ מְשִׁיכָה בְּשׁוּמְרִין (שה"משיכה" לרשותן מטילה עליהן חיובי השומרים). הִנֵּה נִתְבָּאָר לָךְ, שְׁזָה שֶׁהִתְנוּ מְשִׁיכָה בְּמִקְח וּמִמְכָּר — תִּתְּנָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר בְּמִקְוָמוֹ: אֲבָל שְׁאֵר הַדְּרָכִים שֶׁבִּהְיוּ נִקְנוֹת הַקְּרָקְעוֹת וְזוּלָתָן. כְּלוּמָר שֶׁטָר וְחִזְקָה — הִסְמִיכוֹן לַפְּסוּקִים. וּכְבֵּר נִתְבָּאָרוּ מִשְׁפָּטֵי דִין זֶה, כְּלוּמָר: יִדְעַת הַדְּרָכִים שֶׁבִּהְיוּ מִתְקַנְּסִים הַמִּקְח בְּכָל-סוּג וְסוּג, בְּפֶרֶק א' מְקוֹדֵשִׁין וּפֶרֶק ד' וּפֶרֶק ח' (מבבא) מְצִיעָא וּפֶרֶק ג' וּפֶרֶק ד' וּפֶרֶק ה' וּפֶרֶק ו' וּפֶרֶק ז' (מבבא) בְּתָרָא.

יום ש"ק כ"ד תמוז ה'תשע"ח**מצות עשה רמה.**

הַמִּצְוָה הַרְמ"ה — הַצּוּי שֶׁנִּצְטוּיָנוּ בְּדִין מִקְח וּמִמְכָּר, כְּלוּמָר: הַדְּרָכִים שֶׁבִּהְיוּ מִתְקַנְּסִים הַמִּקְח וְהַמִּמְכָּר בֵּין הַמּוֹכְרִים וְהַקּוֹנִים, וּכְבֵּר לְמָדוּ עַל אִפְן (קנין) זֶה מִמַּה-שֶּׁאָמַר יִתְעַלָּה: "וְכִי-תִמְכְּרוּ מִמְכָּר לַעֲמִיתְךָ וְגו'..." (ויקרא כה, יד), אָמְרוּ (בבא מציעא מז:): "דְּכֵר הַנִּקְנָה מִיָּד לֵיד, כְּלוּמָר הַמְשִׁיכָה". וּכְבֵּר נִתְבָּרַר, שֶׁדְּבַר תּוֹרָה מְעוֹת קוֹנוֹת, וְאִין הַמְשִׁיכָה בְּמִטְלָטְלִין אֵלָּא תִּתְּנָת חֲכָמִים: וְכֵן הַמְסִירָה וְהַהֲגָבָה. וּבִפְרוּשׁ אָמְרוּ (שם צט:). כְּדִרְךָ שֶׁתַּקְנוּ מְשִׁיכָה בְּלוֹקְחִין כֶּף תִּקְנוּ מְשִׁיכָה בְּשׁוּמְרִין (שה"משיכה" לרשותן מטילה עליהן חיובי השומרים). הִנֵּה נִתְבָּאָר לָךְ, שְׁזָה שֶׁהִתְנוּ מְשִׁיכָה בְּמִקְח וּמִמְכָּר — תִּתְּנָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר בְּמִקְוָמוֹ: אֲבָל שְׁאֵר הַדְּרָכִים שֶׁבִּהְיוּ נִקְנוֹת הַקְּרָקְעוֹת וְזוּלָתָן. כְּלוּמָר שֶׁטָר וְחִזְקָה — הִסְמִיכוֹן

יום רביעי כ"א תמוז ה'תשע"ח**מצות עשה רמה.**

הַמִּצְוָה הַרְמ"ה — הַצּוּי שֶׁנִּצְטוּיָנוּ בְּדִין מִקְח וּמִמְכָּר, כְּלוּמָר: הַדְּרָכִים שֶׁבִּהְיוּ מִתְקַנְּסִים הַמִּקְח וְהַמִּמְכָּר בֵּין הַמּוֹכְרִים וְהַקּוֹנִים, וּכְבֵּר לְמָדוּ עַל אִפְן (קנין) זֶה מִמַּה-שֶּׁאָמַר יִתְעַלָּה: "וְכִי-תִמְכְּרוּ מִמְכָּר לַעֲמִיתְךָ וְגו'..." (ויקרא כה, יד), אָמְרוּ (בבא מציעא מז:): "דְּכֵר הַנִּקְנָה מִיָּד לֵיד, כְּלוּמָר הַמְשִׁיכָה". וּכְבֵּר נִתְבָּרַר, שֶׁדְּבַר תּוֹרָה מְעוֹת קוֹנוֹת, וְאִין הַמְשִׁיכָה בְּמִטְלָטְלִין אֵלָּא תִּתְּנָת חֲכָמִים: וְכֵן הַמְסִירָה וְהַהֲגָבָה. וּבִפְרוּשׁ אָמְרוּ (שם צט:). כְּדִרְךָ שֶׁתַּקְנוּ מְשִׁיכָה בְּלוֹקְחִין כֶּף תִּקְנוּ מְשִׁיכָה בְּשׁוּמְרִין (שה"משיכה" לרשותן מטילה עליהן חיובי השומרים). הִנֵּה נִתְבָּאָר לָךְ, שְׁזָה שֶׁהִתְנוּ מְשִׁיכָה בְּמִקְח וּמִמְכָּר — תִּתְּנָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר בְּמִקְוָמוֹ: אֲבָל שְׁאֵר הַדְּרָכִים שֶׁבִּהְיוּ נִקְנוֹת הַקְּרָקְעוֹת וְזוּלָתָן. כְּלוּמָר שֶׁטָר וְחִזְקָה — הִסְמִיכוֹן לַפְּסוּקִים. וּכְבֵּר נִתְבָּאָרוּ מִשְׁפָּטֵי דִין זֶה, כְּלוּמָר: יִדְעַת הַדְּרָכִים שֶׁבִּהְיוּ מִתְקַנְּסִים הַמִּקְח בְּכָל-סוּג וְסוּג, בְּפֶרֶק א' מְקוֹדֵשִׁין וּפֶרֶק ד' וּפֶרֶק ח' (מבבא) מְצִיעָא וּפֶרֶק ג' וּפֶרֶק ד' וּפֶרֶק ה' וּפֶרֶק ו' וּפֶרֶק ז' (מבבא) בְּתָרָא.

יום חמישי כ"ב תמוז ה'תשע"ח**מצות עשה רמה.**

הַמִּצְוָה הַרְמ"ה — הַצּוּי שֶׁנִּצְטוּיָנוּ בְּדִין מִקְח וּמִמְכָּר, כְּלוּמָר: הַדְּרָכִים שֶׁבִּהְיוּ מִתְקַנְּסִים הַמִּקְח וְהַמִּמְכָּר בֵּין הַמּוֹכְרִים וְהַקּוֹנִים, וּכְבֵּר לְמָדוּ עַל אִפְן (קנין) זֶה מִמַּה-שֶּׁאָמַר יִתְעַלָּה: "וְכִי-תִמְכְּרוּ מִמְכָּר לַעֲמִיתְךָ וְגו'..." (ויקרא כה, יד), אָמְרוּ (בבא מציעא מז:): "דְּכֵר הַנִּקְנָה מִיָּד לֵיד, כְּלוּמָר הַמְשִׁיכָה". וּכְבֵּר נִתְבָּרַר, שֶׁדְּבַר תּוֹרָה מְעוֹת קוֹנוֹת, וְאִין הַמְשִׁיכָה בְּמִטְלָטְלִין אֵלָּא תִּתְּנָת חֲכָמִים: וְכֵן הַמְסִירָה וְהַהֲגָבָה. וּבִפְרוּשׁ אָמְרוּ (שם צט:). כְּדִרְךָ

- 1 לפסוקים. וכבר נתבאר מ'שפטי דין זה, פלוגת: ידיעת מקדושינ ופ'ק ד' ופ'ק ח' מ'בבא) מ'ציעא ופ'ק ג' ופ'ק 3
2 ה'דרכים ש'בהן מתקנים המקח ב'כל-סוג וסוג, פ'ק א' ד' ופ'ק ה' ופ'ק ו' ופ'ק ז' מ'בבא) ב'תרא. 4

אגרות קודש

ב"ה, י"ט תמוז, תשכ"א

ברוקלין.

הרה"ג ווי"ח אי"א נוי"נ צנמ"ס וכו'

חנני יום טוב ליפא שי' מלפנים הראב"ד

דהעלמאץ

שלום וברכה!

במענה למכתבו מיום השלישי.

(א) בהנוגע להנוהג בענין דלהתייחד אב עם בתו, ואם עם בנה - לא שמעתי בזה.

(ב) לשאלתו למנהגו בנוגע לאכילת בשר לאחר מאכלי חלב, בכלל נהגין בהנ"ל - ואפילו לאחר חלב וחמאה - להמתין שעה (וגם - לא באותה הסעודה). וכ"כ בשל"ה מס' שבועות שלו (קפ, ב).
- (ומש"כ בדרכי תשובה י"ד ספ"ט סוס"ק י"ט "שעה ויותר" צ"ע שיעורא דויותר, והמקור ע"ז) - אבל לא שמעתי אם זוהי הוראה לכל או רק מנהג יחידי סגולה, וראה פמ"ג לשו"ע יו"ד ספ"ט, שפתי דעת סק"ז, דהפסק שעה - מחליף קינוח.

ולמרות הטרדה לקחתי מזמני לענות לו בהקדם כבקשת כ"ר במכתבו.

בברכה לבשו"ט מעבוח"ק להרבות הטרה בישאל מתוך בריאות הנכונה.

נ. ב.

נתעכב המכתב במשלוח, וז"ע נתקבל מכתבו מעש"ק, בו מעתיק מספר א' מקור למנהג אלו שממתינים חצי שעה לאחר אכילת חלב וחמאה,

מהשיעור בהנוגע לשלילת עשיית מלאכה קודם התפלה, שהלשון במשנה סמוך למנחה, והשיעור, כמבואר בפוסקים, חצי שעה, שבהפסק שיעור זה - פסקה הסמיכות.

וכבוד בעל המחבר במקומו מונח, כי (עכ"פ - כפי שהעתיק במכתבו) עיקר הראי' חסר, שהרי בנוגע לאכילת חלב ובשר לא מצאתי - לע"ע - הלשון דסמוך כ"א "כחדא או בשעתא חדא או בסעודתא חדא" (זהר ח"ב קכ"ה ע"א). ואם נחפש דוקא למצוא סמוכים, הרי כל לשונות הנ"ל שבזהר - קרובים יותר להלשון תיכף (ועוד יותר מזה כמובן).

ושיעור תיכף - הרי הוא מהלך כ"ב אמה, כפס"ד בשו"ע או"ח סי' קס"ו. ולא עוד, אלא שגם מיקרי הפסק.

למש"כ בדרי"ת הנ"ל להמתין שעה ויותר - יש להעיר משיעור עיכול שהוא מהלך ד' מילין (עיין נ"כ השו"ע או"ח סו"ס קפ"ד).

ישעיה פרק סו ביו

ב וְאֶת־פֶּלֶאֱלֶה יְדֵי עֲשֻׁתָּהּ וַיְהִיו כָּל־אֱלֹהִים נֶאֱמָֽיְהוּהָ וְאֶל־יָהּ אֶפְיֹט אֶל־עֵנִי וְנִכְהֲרוּם וַחֲרָד עַל־דְּבָרֵי:
 ג שׁוֹחֵט הַשּׁוֹר מִפֶּה־אִישׁ זֹבַח הַשֶּׁה עֶרְף פֶּלֶב מַעֲלֶה מִנְחָה דִם־חֹזִיר מִזְפִּיר לְבָנָה מְבַרֵךְ אֹנֶן גַּם־הַמָּה
 פָּחְרוּ בְּדַרְכֵיהֶם וּבִשְׁקֻצֵיהֶם נִפְשָׁם חֲפָצָה: ד גַּם־אֲנִי אֶבְחַר בְּתַעֲלֻלֵיהֶם וּמְגֹרֹתָם אָבִיא לָהֶם יַעַן
 קָרָאתִי וְאִין עֹנָה דְּבָרְתִי וְלֹא שָׁמְעוּ וַיַּעֲשׂוּ הָרַע בְּעֵינֵי וּבֶאֱשֶׁר לֹא־חֲפָצָתִי בָּחָרוּ: (ס) ה שָׁמְעוּ
 דְּבַר־יְהוָה הַחֲרָדִים אֶל־דְּבָרוֹ אָמְרוּ אַחֲיֵכֶם שְׁנֵאֵיכֶם מְנַדִּיכֶם לְמַעַן שְׁמִי יִכְבֹּד יְהוָה וְנִרְאָה בְּשִׁמְחַתְכֶם
 וְהֵם יִבְשׁוּ: ו קוֹל שְׁאוֹן מַעִיר קוֹל מַהֲיָכָל קוֹל יְהוָה מְשַׁלֵּם גְּמוּל לְאֹיְבָיו:

רש"י

שנאה (קהלת ט) ל' ולא ימותו גם הם גם אתם (במדבר יח) אף כאן גם הם בחרו וגם אני אבחר: (ד) בתעלוליהם. להיות עולל במ לשון כי התעללת בי (שם כ): ומגורותם. מה שהם יראים: יען קראתי. שמעו שמוע ושובו אלי: ואין עונה. לאמר שמעתי: (ה) החרדים אל דברו. הצדיקים הממהרים בחרדה להתקרב אל דבריו: אמרו אחיכם. פושעי ישראל הנזכרים למעלה, ד"א אמרו אחיכם מנדיכם, אשר אמרו לכם סורו טמא (איכה ד): שנאיכם מנדיכם. האומרים קרב אליך אל תגש בי (לעיל סה). למען שמי יכבד ה'. בגדולתנו הקב"ה מתכבד שאנו קרובים לו יותר מכם: ונראה בשמחתכם והם יבשו. הנביא אומר אבל לא כן הוא כדבריהם כי בשמחתכם נראה והם יבשו למה כי קול שאון שלהם בא לפני הקב"ה ממה שעשו בעירו וקול יוצא מהיכלו ומקטרג על מחריביו ואחרי כן קול ה' משלם גמול לאויביו:

מצודת ציון

(ב) ונכה. ענין שבור וכתות כמו ונכאה לבב (תהלים קט): וחרד. ענין מהירות רב וכן ויחרדו זקני העיר לקראתו (ש"א טו): (ג) עורף. ר"ל כורת עוף והוא אחורי הצואר כמו ואם לא תפדה וערפתו (שמות יג). מזכיר. כן נקרא הקטרת הלבונה כמ"ש והיתה ללחם לאזכרה (ויקרא כ"ד): מברך. הוא ענין תשורה הבאה להקבלת פנים וכן קח נא את ברכתי (בראשית לג): און. ענין דבר שאינו ראוי והגון: ובשקוציהם. מלשון שקץ ותיעוב: (ד) בתעלוליהם. ענין לעג והיתול כמו כי התעללת בי (במדבר כב): ומגורותם. ענין פחד כמו ויגר מואב (וש): (ה) החרדים. הממהרים: מנדיכם. מל' הנדה והנעה: (ו) שאון. ענין המייה:

קרי והזדמן ונפשם חפצה לעשות לשקוצים הנראה להם ולא בלא דעת ובלא לב יעשוה: (ד) לכן גם אני אבחר. מהדבר אשר הם יראים זה בעצמו אביא עליהם: יען. בעבור כי קראתי אליהם ע"י הנביאים להזהירם ליישר דרכם ואין מי משיב לומר איישר דרכי מעתה: דברתי וכו'. כפל הדבר במ"ש: הרע בעיני. הדבר הרע בעיני: ובאשר. בדבר אשר לא חפצתי אני בחרו הם: (ה) שמעו וכו'. אתם הצדיקים החרדים אל דבר ה' לעשותם שמעו דבר ה': אמרו וכו'. פושעי ישראל: אחיכם. השונאים אתכם המנדים להרחיק אתכם כמ"ש האומרים קרב אליך וכו' (לעיל סה) הנה הם אמרו למען שמי יכבד ה' ר"ל בעבור פירסום שמי בא כבוד לה' כי אנו קרובים אליו ומתכבד הוא עמנו: ונראה. אבל לא כן הוא כדבריהם כי בעינינו נראה בשמחתכם והרשעים ההם יבשו על כי הלכו אחר ההבל: (ו) קול שאון מעיר. אז יצא קול שאון מעיר ציון וחזרו ומפרש שיצא הקול מן היכל ה' העומד בציון ולתוספת ביאור אמר שהוא קול ה' היוצא לאיים על עכו"ם לשלם גמול לאויביו הם גוג ומגוג כמ"ש ויצא ה' ונלחם בגוים (זכריה יד):

מצודת דוד

(ב) ואת כל אלה. אף השמים והארץ אינם קדומים כמוני כי ידי עשתה אותם: ויהיו כל אלה. ואח"ז היו כל אלה אבל אינם קדומים כמוני: ואל זה אביט. ועם שאני רם על רמים עכ"ז אביט ואשגיח בשפלים אל העני ואל מי שרוחו נשברת בעבור הצער והיגון ואל החרד על דברי לעשותם וכאומר אבל לא על המקריבים קרבנות ולבם רחוק ממני: (ג) שוחט את השור הרי הוא כאילו מכה איש כי דם יחשב ולא לרצון: עורף כלב. נמאס בעיני כאילו ערף את הכלב: דם חזיר. נתעב בעיני כאילו זרק דם חזיר: מזכיר לבונה. המקטיר לבונה הוא מביא תשורה דבר שאינו הגון וראוי: גם המה בחרו. רצה לומר הואיל והמה גם בחרו בדרכיהם ולא הלכו בהם כדרך

שיר השירים פרק ב'

יז עד שיפוח היום ונסו הצללים סב דמה לך דודי לצבי או לעפר האילים עליהרי בתר:

שיר השירים פרק ג'

א על־משכבי בלילות בקשתי את שאהבה נפשי בקשתי ולא מצאתיו: ב אקומה נא ואסובבה בעיר בשוקים וברחבות אבקשה את שאהבה נפשי בקשתי ולא מצאתיו: ג מצאוני השמרים הסבכים בעיר את שאהבה נפשי ראיתם: ד כמעט שעברתי מהם עד שמצאתי את שאהבה נפשי אחותי ולא ארפנו עד־שהביאתי אל־בית אמי ואל־חדר הורתי: ה השבעתי אתכם בנות ירושלם בצבאות או באילות השדה אס־תעירו | ואס־תעוררו את־האהבה עד שתחפץ:

רש"י

משה (שם לב) אעלה אל ה': (ג) מצאוני השומרים. משה ואהרן: את שאהבה נפשי ראיתם. מה מצאתם בפיו: (ד) כמעט שעברתי מהם. קרוב לפרישתם ממני לסוף ארבעים שנה: עד שמצאתי. שהיה עמי בימי יהושע לכבוש שלשים ואחד מלכים: אחותי ולא ארפנו. לא נתתי לו רפיון עד שהביאתי אל משכן שילה בשביל כל זאת שעשה לי. (ה) השבעתי אתכם. האומות בהיותי גולה ביניכם: אם תעירו ואם תעוררו. אהבת דודי ממני על ידי פיתוי והסתה לעוזבו לשוב מאחריו: עד שתחפץ. בעוד שאהבתו חפץ עלי:

(יז) עד שיפוח היום. מוסב למקרא של מעלה הימנו דודי לי ואני לו עד זמן שגרם העון ושזפתני השמש כחום היום וגבר השרב: ונסו הצללים. חטאנו בעגל חטאנו במרגלים, ונסו הצללים זכיות המגילות עלינו פרקתי עולו: סב דמה לך דודי. גרמתי לו להסתלק מעלי על הרים המופלגים ממני: בתר. לשון חלוקה והפלגה: (א) על משכבי בלילות. בצר לי שישבתי אפילה כל שלשים ושמונה שנה שהיו ישראל נזופים: בקשתי ולא מצאתיו. (שמות) כי אינני בקרבכם (שם) כי לא אעלה בקרבך: (ב) אקומה נא. ואבקשה (שמות לג) ויחל

מצודת ציון

(יז) שיפוח. מלשון הפחה ונשיכה: היום. וכן יקרא השמש. כמו לרוח היום (בראשית ג ח), וזהו לפי שבעוד השמש על הארץ הוא יום: ונסו. מלשון ניסה ובריחה: הצללים. מלשון צל: סב. מלשון סביב: דמה. מלשון דמיון: לעופר. הוא ילד האיל: בתר. ענין חלוקה והפלגה. כמו ויבחר אותם בתוך (בראשית טז י):

(ב) בשוקים וברחובות. כפל המלה בשמות נרדפים. וכן אדמת עפר (דניאל יב ב): (ד) כמעט. באה הכ"ף לאמיתת הדבר. וכן מכרה כיום (בראשית כה לא): ארפנו. מלשון רפיון: הורתי. מלשון הריון. ורוצה לומר אמי שהרתה אותי והוא כפל ענין במלות שונות: (ה) תעירו תעוררו. מלשון התעוררות:

בלילות, ושם בקשתי את החשוק שנפשי אוהבת אותו, בחושבי שכבר בא כאשר שאלתי ושוכב הוא על משכבי. אבל בקשתי ולא מצאתיו, כי לא חזר. הנמשל הוא לומר הנה חשבתי שעל ידי תפלת משה נתרצה לי המקום ברוך הוא מכל וכל, אבל לא כן היה, כי אמר כי לא אעלה בקרבך: (ב) אקומה נא. אז אמרתי אל לבי עתה אקומה נא ואלכה בעיר מסביב בשוקים וברחובות ואבקשה את שאהבה נפשי. והנה כן עשיתי כי בקשתי, אבל גם שם לא מצאתיו. והנמשל הוא לומר הנה בכל הימים שסבבתי במסעות המדבר הייתי מחזרת אחר אהבתו, אבל לא נתרצה לי ולא אבה להכניסני מיד אל הארץ: (ג) מצאוני השומרים. בעת סבבתי בעיר לחפש אחריו, מצאו אותי שומרי העיר הסובבים בלילה לשמרה. והנה לא בושתי ואת פיהם שאלתי האם ראיתם את שאהבה נפשי, כי מרבית האהבה קלקלה את השורה, והשלכתי הבושה מנגד ושאלתי. וכאומרה אני שאלתי, אבל לא מצאתי מענה. והנמשל הוא לומר כאשר מצאו אותי השומרים הסובבים המנהיגים אותי, הם משה ואהרן, ושאלתי מה מצאתם בפי ה', והנה אין ולא מצאו נבואה, על כי הייתי נזופה לפניו באותן הימים: (ד) כמעט שעברתי מהם. אבל כומן מעט היה משעברתי מהם עד שמצאתי את שאהבה נפשי. וכאשר מצאתי אחותי בידי ולא נתתי לו רפיון להיות נעזב ממני, עד שהבאתי אל בית אמי לשבת שם עמדי. בחושבה שאמה תעזור לה על התמדת האהבה. והנמשל הוא לומר מיד שפרשו ממני המנהיגים ההם שמתו בשנת הארבעים, עמד יהושע והעבירני את הירדן לבוא המשל, וכמו שנאמר למעלה:

מצודת דוד

(יז) עד שיפוח היום. ואז מיד חזרתי ופייסתי אותו, ושאלתי ממנו לומר עד העת שיהיה השמש נפוח מן הארץ לרדת לשקוע. ועד ינוסו הצללים הוא עת ערב, שאז ינוסו צללי הדברים להיות מתארכים נמשכים למרוחק. ועד לא תבוא העת ההיא פנה דודי, ודמה עצמך בדבר מהירת ההליכה להיות דומה לצבי או לעופר האילים הרצים על הרי בתר, החלקים ומופלגים אלו מאלו, כי שם היו מצויים. ויתכן שהמחזו שעמדו שם הוא על שם וילכו כל הבתרון, רוצה לומר הנה אני בקשתי ממנו לשוב אלי קודם הערב להתעלס באהבים. והנמשל הוא לומר מיד הלך משה לפייס את המקום ברוך הוא, לשוב ולהתרצות אלי חיש קל מהר:

(א) על משכבי בלילות. עודה מספרת מה הנעשה באותן הימים, ותאמר כשבא הלילה הלכתי על מקום רפידת משכבי

ב מֵת הָאֵב – לֹא נִתְרוֹקְנָה רְשׁוּת לְבַעַל. מֵת הַבַּעַל – נִתְרוֹקְנָה רְשׁוּת לְאֵב. בְּזָה יָפָה כַּח הָאֵב מִכָּח הַבַּעַל. בְּדָבָר אַחֵר יָפָה כַּח הַבַּעַל מִכָּח הָאֵב: שֶׁהַבַּעַל מִפְּר כְּבָנָה, וְהָאֵב אֵינוֹ מִפְּר כְּבָנָה. ג נִדְרָה וְהִיא אֲרוּסָה, נִתְגַּרְשָׁה בּוֹ בַּיּוֹם, נִתְאַרְסָה בּוֹ בַּיּוֹם, אָפְלוּ לְמֵאָה – אֲבִיהָ וּבַעְלָהּ הֶאֱחָרוּן מִפְּרִין נִדְרֶיהָ. זֶה הַפֶּלֶל: כֹּל שֶׁלֹּא יֵצֵאת לְרְשׁוּת עֲצָמָה שְׁעָה אַחַת – אֲבִיהָ וּבַעְלָהּ הֶאֱחָרוּן מִפְּרִין נִדְרֶיהָ. ד דֶּרֶךְ תַּלְמִידֵי חֻכְמִים: עַד שֶׁלֹּא הֵיטָה בְּתוֹ יוֹצֵאָה מֵאֶצְלוֹ, אוֹמֵר לָהּ: כֹּל נְדָרִים שֶׁנִּדְרַת בְּתוֹךְ בֵּיתִי, הֲרִי הֵן מוֹפְרִין. וְכֵן הַבַּעַל, עַד שֶׁלֹּא תִכְנַס לְרְשׁוּתוֹ, אוֹמֵר לָהּ: כֹּל נְדָרִים שֶׁנִּדְרַת עַד שֶׁלֹּא תִכְנַס לְרְשׁוּתִי, הֲרִי הֵן מוֹפְרִין; שְׁמִשְׁתַּכְנֵס לְרְשׁוּתוֹ אֵינוֹ יָכוֹל לְהִפֵּר.

פירוש ברטנורא

ב מֵת הָאֵב לֹא נִתְרוֹקְנָה רְשׁוּת לְבַעַל. שאִין הַבַּעַל מִפְּר נְדָרֵי אִשְׁתּוֹ עַד שֶׁתִּשְׁנֹא: מֵת הַבַּעַל נִתְרוֹקְנָה רְשׁוּת לְאֵב. ומִפְּר כָּל יְמֵי נְעוּרֹתָהּ דְּכָתִיב (במדבר 6) בְּנֻעֲרֶיהָ בֵּית אֲבִיהָ: וְהָאֵב אֵינוֹ מִפְּר כְּבָנָה. כְּדָתִיב (שם) כְּבִית אֲבִיהָ בְּנֻעֲרֶיהָ: **ג** נִתְגַּרְשָׁה בּוֹ בַּיּוֹם. שֶׁשִּׁמְעָה הָאֵב, שֶׁאֵם עֹבֵר הַיּוֹם שׁוֹב אֵינוֹ יָכוֹל לְהִפֵּר: וְנִתְאַרְסָה. לְאַחֵר, בּוֹ בַּיּוֹם: אֲבִיהָ וּבַעְלָהּ הֶאֱחָרוּן מִפְּרִין נִדְרֶיהָ. שְׁנֵדָרָה בְּפָנֵי הָאָרוֹם הָרָאשׁוֹן, שֶׁהָאָרוֹם מִיפֵּר בְּקוֹדֶמִין: כֹּל זֶמַן שֶׁלֹּא יֵצֵאת לְרְשׁוּת עֲצָמָה. לֹא מִחֻמַּת בְּגָד וְלֹא מִחֻמַּת נִשְׂאוּיָן: **ד** עַד שֶׁלֹּא הֵיטָה בְּתוֹ יוֹצֵאָה מֵאֶצְלוֹ. קוֹדֵם שֶׁתֵּבֵא לְרְשׁוּת הַבַּעַל. וְכֵן הָאָרוֹם אוֹמֵר לָהּ כֵּן: עַד שֶׁלֹּא תִכְנַס לְרְשׁוּתוֹ. שֶׁשִּׁמְשִׁכְנָסָה לְרְשׁוּתוֹ אֵינוֹ יָכוֹל לְהִפֵּר, שאִין הַבַּעַל מִפְּר בְּקוֹדֶמִין. וְשִׁמְעִין מִמִּתְנִיחִין שֶׁהַבַּעַל יָכוֹל לְהִפֵּר נְדָרֵי אִשְׁתּוֹ אִפְּלוּ בְּלֹא שְׁמִיעָה, מִדְּקֵתָהּ וְכֵן הַבַּעַל עַד שֶׁלֹּא תִכְנַס לְרְשׁוּתוֹ אוֹמֵר: וְכוּ':

משניות מבוארות – קהתי

לְמֵאָה – אֲנָשִׁים בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, כְּלוֹמֵר אִפְּלוּ וְנִתְגַּרְשָׁה וְנִתְאַרְסָה וְחֻזְרָה וְנִתְגַּרְשָׁה וְנִתְאַרְסָה בּוֹ בַּיּוֹם לְהִרְבָּה אֲנָשִׁים, אֲבִיהָ וּבַעְלָהּ הֶאֱחָרוּן מִפְּרִין נִדְרֶיהָ – שְׁנֵדָרָה בְּפָנֵי הָאָרוֹם הָרָאשׁוֹן, שֶׁהָאָרוֹם מִפְּר אֶת הַנְּדָרִים הַקּוֹדֶמִים, הוֹאִיל וְאֵינוֹ מִפְּר אֶלָּא בְּשׁוֹתָפוֹת עִם הָאֵב, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ לַעֲלִי, וְרְשׁוּתוֹ שֶׁל הָאֵב עַל בְּתוֹ לְהִפֵּר נִדְרֵיהָ אֵינָה נִפְקָעָה עַל יְדֵי אִירוּסָהּ. זֶה הַפֶּלֶל: כֹּל שֶׁלֹּא יֵצֵאת לְרְשׁוּת עֲצָמָה שְׁעָה אַחַת – עַל יְדֵי בְּגָד אוֹ עַל יְדֵי נִשְׂאוּיָן, וְאִפְּלוּ וְנִתְגַּרְשָׁה וְחֻזְרָה וְנִתְאַרְסָה, כְּמִבּוֹאָר לְמַעַל, אֲבִיהָ וּבַעְלָהּ הֶאֱחָרוּן – וְהָאָרוֹם הֶאֱחָרוּן שֶׁלָּהּ, מִפְּרִין נִדְרֶיהָ – כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ לַעֲלִי.

י ו ס ו

באור משנה ד

בְּתַחֲלִיל פִּרְקָנָה שְׁנִינָה: "נַעֲרָה הַמְּאֻרְסָה – אֲבִיהָ וּבַעְלָהּ מִפְּרִין נִדְרֵיהָ". כֵּן לְמַדְנָה בְּמִשְׁנַת הַקּוֹדֶמֶת, שֶׁהָאָרוֹם מִפְּר בְּקוֹדֶמִין, ואִין הַבַּעַל מִפְּר בְּקוֹדֶמִין; וּמִכָּאן, אִם נִדְרָה הַנַּעֲרָה הַמְּאֻרְסָה, וְאֲבִיהָ וּבַעְלָהּ לֹא שִׁמְעוּ עַל נִדְרֶיהָ, וְנִכְנַסָה לְחֻפָּה כְּשֶׁנִּדְרָה עֲלֶיהָ, שׁוֹב אֵין הַפֶּרָה לְנִדְרֵיהָ אֵלּוּ, שֶׁהָרִי הָאֵב אֵינוֹ יָכוֹל לְהִפֵּר אוֹתָם, שֶׁשִּׁמְשִׁנִּישָׁה פִּקְעָה וְזוֹתוֹ עֲלֶיהָ, ואִף הַבַּעַל אֵינוֹ יָכוֹל לְהִפֵּר נִדְרֵיהָ אֵלּוּ, שֶׁהָרִי אֵין הַבַּעַל מִפְּר בְּקוֹדֶמִין. מִשְׁנֵתוֹ מְבִיאָה מִנְהַג תַּלְמִידֵי חֻכְמִים, שֶׁדִּאֲגוּ לְנַעֲרָה הַמְּאֻרְסָה, כִּשְׁהִיא יוֹצֵאת מִרְשׁוֹת אֲבִיהָ וְנִכְנַסָה לְרְשׁוּת בַּעְלָהּ, שֶׁלֹּא תִכְנַס כְּשֶׁנִּדְרִים עֲלֶיהָ.

דֶּרֶךְ תַּלְמִידֵי חֻכְמִים – כִּךְ הִיָּה מִנְהַגָם שֶׁל תַּלְמִידֵי חֻכְמִים, שֶׁהָאֵב עַד שֶׁלֹּא הֵיטָה בְּתוֹ יוֹצֵאָה מֵאֶצְלוֹ – קוֹדֵם שֶׁהֵיטָה בְּתוֹ הַנַּעֲרָה יוֹצֵאת מִרְשׁוֹתוֹ בְּשִׁבְלִי לְהִיכָנַס לְרְשׁוּת בַּעְלָהּ, וְהִיא אוֹמֵר לָהּ – לְבָתוֹ: כֹּל נְדָרִים שֶׁנִּדְרַת בְּתוֹךְ בֵּיתִי, הֲרִי הֵן מוֹפְרִין – בֵּרוֹם, אֵין נִדְרֵיהָ מוֹפְרִין, עַד שֶׁגַּם הָאָרוֹם יִפֵּר אוֹתָם בְּדֶרֶךְ זֶה קוֹדֵם שֶׁתִּכְנַס לְרְשׁוּתוֹ; וְכֵן הַבַּעַל, עַד שֶׁלֹּא תִכְנַס לְרְשׁוּתוֹ – קוֹדֵם כְּנִיסָתָהּ לְחֻפָּה, אוֹמֵר לָהּ – לְאִירוּסָתוֹ: כֹּל נְדָרִים שֶׁנִּדְרַת עַד שֶׁלֹּא תִכְנַס לְרְשׁוּתִי, הֲרִי הֵן מוֹפְרִין – וְלֵאחֵר שֶׁגַּם הַבַּעַל הִפֵּר נִדְרֵיהָ, הֲרִי הֵם מוֹפְרִים; וְלִמָּה נִהְיָ כֵּן? שֶׁשִּׁמְשִׁכְנָסָה לְרְשׁוּתוֹ אֵינוֹ יָכוֹל לְהִפֵּר – שֶׁלֵּאחֵר הִנִּישׁוּאִין אֵין הַבַּעַל יָכוֹל לְהִפֵּר אֶת נִדְרֵיהָ הַקּוֹדֶמִים, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּהַקְדָּמָה לְמִשְׁנֵתָנוּ. יֵשׁ לְמַדִּים מִמִּשְׁנֵתָנוּ, שֶׁהָאֵב רָשִׁי לְהִפֵּר נְדָרֵי בְּתוֹ, וְכֵן הַבַּעַל – נְדָרֵי אִשְׁתּוֹ, אִף שֶׁלֹּא שִׁמְעוּ אוֹתָם, וְכִלְכַּד שִׁיחֵיו רָאִיִּים לְשִׁמּוֹעַ, כְּלוֹמֵר שֶׁלֹּא יִהְיוּ חֹרְשִׁים (גְּמָרָא וּמִפּוֹרְשִׁים; וַעֲיִין בְּרִטְנֹרָא; "חֻסְפוֹת יוֹם טוֹב"; "מֵלָכֶת שְׁלֵמָה").

באור משנה ה

בְּמִסְכַּת כְּתוּבוֹת פִּרְקָה ב מִשְׁנָה ב שְׁנִינָה: "נִתְּנוּ לְבִתּוֹלָה שְׁנַיִם עֶשֶׂר חֻדָּשׁ, מִשְׁתַּבְּחָה הַבַּעַל. לְפָרֶסֶת אֶת עֲצָמָהּ וְלֵאמֹנָה שְׁלוּשִׁים יוֹם. הִגִּיעַ זְמַן וְלֹא נִישָׂא, אוֹכְלוֹת מִשְׁכּוֹ". מִכָּאן, שֶׁפְּעָמִים אִשָּׁה זְנוּתִית מִשֵּׁל בַּעְלָהּ לְפָנֵי כְּנִיסָתָהּ לְחֻפָּה; וְנִחְלָקוּ תֵּנָאִים מִמִּשְׁנֵתָנוּ, אִם אִשָּׁה ז – בַּעְלָהּ מִפְּר נִדְרֵיהָ, שֶׁכֵּן בְּגִמְרָא מְבֹאָר: "כֹּל הַנִּדְרֹת עַל דַּעַת בַּעְלָהּ נִדְרֹת", כְּלוֹמֵר מֵה שֶׁאִמְרָה תוֹרָה שֶׁהַבַּעַל מִפְּר נְדָרֵי אִשְׁתּוֹ, הֵטַעַם הוּא,

י ו ס ו

באור משנה ב

לְאַחֵר שֶׁלְּמַדְנָה בְּמִשְׁנַת הַקּוֹדֶמֶת: "נַעֲרָה הַמְּאֻרְסָה – אֲבִיהָ וּבַעְלָהּ מִפְּרִין נִדְרֵיהָ", בָּאָה מִשְׁנָה זֹאת לְלַמְּדֵנוּ, מֵה בֵּין כּוֹחַ הָאֵב לְכוֹחַ הַבַּעַל. וְכִכֵּר הִזְכֵּרְנוּ בְּהַקְדָּמָה לְבִיאוֹר הַמִּשְׁנָה הַקּוֹדֶמֶת, שֶׁמִּלְּמִדֵּים מִן הַכְּתוּב "בְּנֻעֲרֶיהָ בֵּית אֲבִיהָ" (במדבר 6), שֶׁרְשׁוּתוֹ שֶׁל הָאֵב עַל בְּתוֹ לְהִפֵּר נִדְרֵיהָ קִיַּמָּה כֹּל זְמַן שֶׁהִיא נַעֲרָה – קוֹדֵם שְׁבָגָהּ, וְהִיא בְּבֵית אֲבִיהָ – שֶׁלֹּא נִישָׂא לְאִישׁ. אֲבָל לְאַחֵר שֶׁנִּישָׂא וְעִבְרָה מִבֵּית אֲבִיהָ לְבֵית בַּעְלָהּ, הִרְיָה מִכָּאן וְאִילָךְ בְּרִשְׁתּוֹ בַּעְלָהּ, וְהוּא מִפְּר נִדְרֵיהָ. אֵלָּא שֶׁלְּגַבִּי "נַעֲרָה הַמְּאֻרְסָה", שֶׁהִיא אֲמֻנָה בְּבֵית אֲבִיהָ, וְעַדִּין רְשׁוּת אֲבִיהָ עֲלֶיהָ לְהִפֵּר נִדְרֵיהָ, לְמַדוֹ חֻכְמִים מִמְּדֻרֵּשׁ הַמִּקְרָאוֹת, שֶׁעַל יְדֵי הָאִירוּסִין הִרְיָה נִכְנַסָה אֶף לְרְשׁוּת הָאָרוֹם, וְלִפְיָכֵן "אֲבִיהָ וּבַעְלָהּ מִפְּרִין נִדְרֵיהָ". מִשְׁנֵתוֹ בָּאָה לְהַשְׁמִיעַ, שֶׁרְשׁוּת זֹאת שֶׁל הָאָרוֹם אֵינָה אֶלָּא כְּרִשׁוֹת נּוֹסֶפֶת לְרְשׁוּתוֹ שֶׁל הָאֵב.

מֵת הָאֵב – מֵת אֲבִיהָ שֶׁל הַנַּעֲרָה הַמְּאֻרְסָה, לֹא נִתְרוֹקְנָה רְשׁוּת לְבַעַל – רְשׁוּתוֹ שֶׁל הָאֵב עַל בְּתוֹ, שֶׁפִּקְעָה בְּמוֹתוֹ, לֹא נִתְרוֹקְנָה לְהִימָסֵר לְאָרוֹם, שִׁיחָה הוּא עֲצָמוֹ מִפְּר נִדְרֵיהָ, לְפִי שאִין הַבַּעַל מִפְּר נְדָרֵי אִשְׁתּוֹ אֶלָּא מִשְׁתַּנִּישָׂא לוֹ, וּבַעֲוָדָה אֲרוּסָה אֵינוֹ מִפְּר נִדְרֵיהָ אֶלָּא בְּשׁוֹתָפוֹת עִם אֲבִיהָ, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ לַעֲלִי. **מֵת הַבַּעַל** – בַּעֲוָדָה אֲרוּסָה, נִתְרוֹקְנָה רְשׁוּת לְאֵב – נִתְרוֹקְנָה רְשׁוּת הַבַּעַל וְעִבְרָה לְאֵב, כְּלוֹמֵר שֶׁחֻזְרוֹ הָאֵב לְהִפֵּר בְּעֲצָמוֹ נְדָרֵי בְּתוֹ כֹּל יְמֵי נְעוּרֹתָהּ, כְּדִינָה לְפָנֵי הָאִירוּסִין. בְּזָה יָפָה כַּח הָאֵב מִכָּח הַבַּעַל – בְּדִין זֶה שֶׁלְּמַדְנָה לַעֲלִי, יָפָה כּוֹחוֹ שֶׁל הָאֵב מִכּוֹחוֹ שֶׁל הָאָרוֹם. בְּדָבָר אַחֵר – בְּדִין אַחֵר שֶׁלֵּחֵן, יָפָה כַּח הַבַּעַל מִכָּח הָאֵב: שֶׁהַבַּעַל מִפְּר כְּבָנָה, וְהָאֵב אֵינוֹ מִפְּר כְּבָנָה – שֶׁהַבַּעַל מִפְּר נְדָרֵי אִשְׁתּוֹ אִף כִּשְׁהִיא בּוֹגֶרֶת, וְאִילוּ הָאֵב אֵינוֹ מִפְּר נְדָרֵי בְּתוֹ אֶלָּא כֹּל זְמַן שֶׁהִיא נַעֲרָה וְלֹא כִשְׁהִיא בְּגֵרָה. בְּגִמְרָא מְבֹאָר, כְּגוֹן "שִׁקְדִּישָׁה כִּשְׁהִיא בּוֹגֶרֶת", וּמִשְׁנֵתָנוּ כְּדַעַת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר (לְהֵלֵךְ מִשְׁנָה ה), שֶׁאֵם הִגִּיעַ זְמַן הַנִּישׁוּאִין וְלֹא נִשָּׂא, הוֹאִיל וְחַיִּיב הָאָרוֹם בְּמוֹנּוֹתֵיהָ, הֲרִי הוּא מִפְּר נִדְרֵיהָ, וְכֹזֵה יָפָה כּוֹחַ הָאָרוֹם מִכּוֹחַ הָאֵב.

באור משנה ג

הִלְכָה הִיא, שאִין הַבַּעַל מִפְּר בְּקוֹדֶמִין, כְּלוֹמֵר לְאַחֵר הַנִּישׁוּאִין כִּשְׁהַבַּעַל מִפְּר אֶת נְדָרֵי אִשְׁתּוֹ בְּפָנֵי עֲצָמוֹ, אֵינוֹ מִפְּר אֶת נִדְרֵיהָ הַקּוֹדֶמִים שְׁנֵדָרָה לְפָנֵי הַנִּישׁוּאִים. מִשְׁנֵתָנוּ בָּאָה לְלַמֵּד, שֶׁהָאָרוֹם מִפְּר בְּקוֹדֶמִין, כְּלוֹמֵר הוֹאִיל וְהָאָרוֹם אֵינוֹ מִפְּר נְדָרֵי אֲרוּסָתוֹ אֶלָּא בְּשׁוֹתָפוֹת עִם אֲבִיהָ, הֲרִי הוּא מִפְּר עִם הָאֵב אִף אֶת הַנְּדָרִים שְׁנֵדָרָה קוֹדֵם שֶׁנִּתְאַרְסָה לוֹ.

נִדְרָה וְהִיא אֲרוּסָה – נִדְרָה הַנַּעֲרָה בַּעֲוָדָה אֲרוּסָה, נִתְגַּרְשָׁה בּוֹ בַּיּוֹם – נִתְגַּרְשָׁה מִהָאָרוֹם שֶׁלָּהּ בַּיּוֹם שֶׁשִּׁמְעָה אֲבִיהָ אֶת נִדְרָה; וְשִׁאִילוּ עֹבֵר הַיּוֹם, שׁוֹב אֵינוֹ יָכוֹל לְהִפֵּר, כְּמוֹ שֶׁנִּאֲמַר בְּפִרְשַׁת הַפֶּרֶת נְדָרִים: "בַּיּוֹם שִׁמְעוּ", נִתְאַרְסָה בּוֹ בַּיּוֹם – וְכִי בַּיּוֹם נִתְאַרְסָה לְאַחֵר, אָפְלוּ

ה בוגרת ששחתה שנים עשר חדש, ואלמנה שלשים יום – רבי אליעזר אומר: הואיל ובעלה חיב במזונותיה, יפר. וחכמים אומרים: אין הבעל מפר, עד שתכנס לרשותו.

ו שומרת יבם, בין ליבם אחד בין לשני יבמין – רבי אליעזר אומר: יפר. רבי יהושע אומר: לאחד אבל לא לשנים. רבי עקיבא אומר: לא לאחד ולא לשנים. אמר רבי אליעזר: מה אם אשה שקנה הוא לעצמו, הרי הוא מפר נדריה – אשה שהקנו לו מן השמים, אינו דין שיפר נדריה? אמר לו רבי עקיבא: לא, אם אמרת באשה שקנה הוא לעצמו, שאין לאחרים בה רשות, תאמר באשה שהקנו לו מן השמים, שיש לאחרים בה רשות? אמר לו רבי יהושע: עקיבא! דברך בשני יבמין, מה אתה משיב על יבם אחד? אמר לו: אין היבמה גמורה ליבם, כשם שהארוסה גמורה לאישה.

פירוש ברטנורא

ה בוגרת ששחתה י"ב חודש. בוגרת שאין אביה מיפר נדריה ותבעוה לינשא ושהתה י"ב חודש שמכאן ואילך בעלה חיב במזונותיה: ואלמנה. ששהתה שלשים יום. משתבעוה לינשא שהיא אוכלת משל בעלה: רבי אליעזר אומר הואיל ובעלה חיב במזונותיה. הוא מיפר את נדריה. ואין הלכה כר"א: **ו שומרת יבם וכו' ר"א אומר יפר.** כשעשה בה יבמה מאמר מייר, דסבירא ליה לר"א מאמר קונה ביבמה קנין גמור מן התורה. ואם היא נערה ויש לה אב, אביה ויבמה שעשה בה מאמר מפירין נדריה: רבי יהושע אומר לאחד ולא לשנים. דלא סבירא ליה לר"י מאמר קונה קנין גמור, מיהו סבירא ליה דיש זיקה, וזיקה ככנוסה, וכשאין שם אלא יבם אחד מיפר, אבל כשיש שני יבמין אין שום אחד מהם מיפר שאין ברייה: ר"ע אומר לא לאחד ולא לשנים. דסבר וזיקה אינה ככנוסה, ומאמר אינו קונה קנין גמור מן התורה: אשה שקנה הוא לעצמו. היינו ארוסתו: הרי הוא מיפר נדריה. בשותפות עם אביה: אשה שהקנו לו מן השמים. דהיינו יבמתו: אינו דין שיפר נדריה. בשותפות עם אביה: שיש לאחרים רשות בה. שגם היא זקוקה לשאר אחים: מה אתה משיב על יבם אחי. כלומר תשובתך מוכה על דברי ר"א שאומר שמיפר אפילו כשיש ב' יבמין, מה תשיבוני על דברי שאני אומר לאחד ולא לשנים: אין היבמה גמורה ליבם. להתחייב מיתה הבא עליה כשם שהארוסה גמורה לאישה לענין חיוב מיתה. והלכה כר"ע:

משניות מבוארות – קהתי

בין ליבם אחד – שלא היה לבעלה אלא אח אחד, **בין לשני יבמין** – שהיו לו שני אחים, והיא ממתנת לאחד מהם שקיים בה מצוות ייבום, **רבי אליעזר אומר: יפר** – בגמרא מבואר, כגון שהיבם עשה בה מאמר, היינו שקידש אותה בכסף או בשטר (עין הקדמה לבאור המשנה יבמות ה, א), וסובר רבי אליעזר, שמאמר קונה ביבמה קניין גמור, דינה כארוסה; לפיכך אם היא אלמנה מן האירוסין ועדיין נערה, ויש לה אב, הרי היבם, שעשה בה מאמר, מפר נדריה בשותפות עם אביה. **רבי יהושע אומר: לאחד אבל לא לשנים** – השומרת ליבם אחד, הרי הוא מפר נדריה, שהואיל וזקוקה היא לו מן התורה, הרי זיקתה עושה אותה ככנוסה (תרא"ש; ברטנורא), היינו כארוסה (תרי"ג; ועיין "תוספות יום טוב"); אבל השומרת לשני יבמים, אין אף אחד מהם יכול להפר נדריה, שלא ברור למי מהם היא זקוקה ולמי תהיה לאשה; ואפילו אחד מהם עשה בה מאמר, סובר רבי יהושע, שאין מאמר קונה בה קניין גמור. **רבי עקיבא אומר: לא לאחד ולא לשנים** – בין השומרת ליבם אחד ובין השומרת לשני יבמים, אין הם יכולים להפר את נדריה, שזיקה ומאמר אינם מועילים בה. **אמר רבי אליעזר: מה אם אשה שקנה הוא לעצמו** – היינו ארוסתו, **הרי הוא מפר נדריה** – בשותפות עם אביה, אשה שהקנו לו מן השמים – היינו יבמתו, אינו דין – כלום אין זה קל ותומר, **שיפר נדריה** – בשותפות עם האב; **אמר לו רבי עקיבא: לא** – אין הדין כך, אם אמרת באשה שקנה הוא לעצמו – שהוא מפר נדריה, משום שאין לאחרים בה רשות – שאין קידושי אחרים תופסים בה, תאמר באשה שהקנו לו מן השמים – ביבמה, שיש לאחרים בה רשות – שכל זמן שלא נתייבמה לאחד מן האחים, הרי זקוקה היא גם לשאר האחים, ואף על פי שעשה בה מאמר, הרי יכול גם אחיו לעשות בה מאמר ולאסרה עליו, שיש מאמר אחר מאמר (יבמות ה, א-ה), התאמר שאחד היבמים יפר נדריה? **אמר לו רבי יהושע** – לרבי עקיבא: **עקיבא! דברך בשני יבמין** – נכונים הם דברך לגבי השומרת לשני יבמים, שיש לאחרים רשות בה, ויפה תשובתך על דברי רבי אליעזר, **מה אתה משיב על יבם אחד** – אבל מהי תשובתך על דברי, שאני אומר: השומרת ליבם אחד, דינה כארוסה, שהרי אין לאחרים רשות בה? **אמר לו** – רבי עקיבא לרבי יהושע: **אין היבמה גמורה ליבם, כשם שהארוסה גמורה לאישה** – אין היבמה חשובה כאשתו הגמורה של היבם כמו שהארוסה היא אשתו הגמורה של הארוס, שכן הבא

משום שאין אשה נודרת אלא על דעת בעלה, וכאילו פירשה, שאם לא ירצה לא יהיה נדר, ולפיכך המחלוקת היא, אם האשה נודרת על דעת בעלה כבר משעה שהיא ניוזנת משלו, או דווקא משעה שנכנסה לחופה.

בוגרת – מאורסה, שהיא ברשות עצמה, ואין אביה ובעלה מפירים נדריה, **ששחתה שנים עשר חדש** – משעה שתבעה הארוס להינשא לו (עין בשולי הבאור למשנתנו). **ואלמנה שלשים יום** – או אלמנה שנאסרה ושהתה שלושים יום משעה שתבעה הארוס לנישואין, **רבי אליעזר אומר: הואיל ובעלה חיב במזונותיה** – כמו ששינוי במשנה שהבאנו לעיל (בהקדמה למשנתנו), **יפר** – הרי הוא מפר נדריה, שסובר רבי אליעזר: הואיל והיא ניוזנת משל בעלה, אינה נודרת אלא על דעתו. **וחכמים אומרים: אין הבעל מפר, עד שתכנס לרשותו** – היינו עד שתיכנס לחופה (סוד), שאין האשה נודרת על דעת בעלה אלא משעה שנכנסה לחופה. יש סוברים, שאם מסר האב את בתו לשלוחי הבעל, הרי מסירתה זוהי כניסתה לרשותו, אף לענין הפרת נדרים (רמב"ם; ועיין "תוספות יום טוב").

בענין "בוגרת ששחתה שנים עשר חודש". יש להעיר, שלפי הגמרא (כתובות נז, ב), אין הבוגרת צריכה לשהות שנים עשר חודש משעת התביעה אלא מיום שבגרה. וכבר בארנו במקומות אחרים, ששעה חדשים לאחר שנעשתה "נערה" הרי היא נעשית "בוגרת", היינו שאם הביאה שתי שערות משהגיעה לגיל שנים עשרה שנה ויום אחד, הריה נעשית "נערה", וכשהיא בת שנים עשרה שנה ושעה חדשים ויום אחד הרי היא "בוגרת". ואם נתקדשה לאחר שעברו עליה שנים עשר חודש בבגרותה, נותנים לה, משעה שתבעה הבעל להינשא, שלושים יום, כדין האלמנה. מכאן, שאין ליישב משנתנו אלא בכגון שנתקדשה ביום שבגרה, ובו ביום תבעה הבעל להינשא לו, שהרי דווקא בכגון זה נותנים לה שנים עשר חודש. אבל פירוש זה הוא דחוק, ולכן שואלים בגמרא (נדרים ע, א): "בוגרת בשלושים יום טגי" (למה שנו: "ששחתה שנים עשר חודש", והרי די לה בשלושים יום)? ומשיבים: "תני (שנה במשנתנו): "בוגרת וששחתה שנים עשר חודש". כלומר: הבוגרת כדינה – לאחר שלושים יום, או לאחר שנים עשר חודש מיום שבגרה – וכן הנערה ששהתה שנים עשר חודש מיום שתבעה הארוס לנישואין. ולפי פירוש זה נחלקו במשנתנו לגבי הנערה, אם משהגיע זמנה להינשא, הארוס בפני עצמו מפר נדריה, הואיל ונותן לה מזונותיה, או עדיין בשותפות עם אביה.

י ו ש ל י ש י

ב א ו ר מ ש נ ה ו

משנתנו דנה בזכותו של היבם להפר נדרי יבמתו בעודה שומרת יבם.

שומרת יבם – אלמנה המתנת ליבם שייבמנה כמצוות התורה,

ז האומר לאשתו: כל הנדרים שתדרי מכאן עד שאבא ממקום פלוני, הרי הן קיימין – לא אמר פלוני; הרי הן מופרין – רבי אליעזר אומר: מופר. וחכמים אומרים: אינו מופר. אמר רבי אליעזר: אם הפר נדרים שבאו לכלל אסור, לא יפר נדרים שלא באו לכלל אסור? אמרו לו: הרי הוא אומר (במדבר ל, יד): "אִישָׁהּ יְקִימְנוּ וְאִישָׁהּ יִפְרְנוּ", את שבא לכלל הקם – בא לכלל הפר; לא בא לכלל הקם – לא בא לכלל הפר.

ח הפרת נדרים כל היום. יש בדבר להקל ולהחמיר. פיצד? נדרה בלילי שבת – יפר בלילי שבת, וביום השבת עד שתחשך. נדרה עם חשכה – מפר עד שלא תחשך; שאם חשכה ולא הפר – אינו יכול להפר.

פירוש ברטנורא

ז הרי הן קיימין לא אמר כלום. דהוה ליה קיום בטעות, לפי שיש נדרים שלא יחפז בקיומן: הרי הן מופרין רבי אליעזר אומר מופר. דמסתמא אין אדם רוצה בנדרו אשתו: נדרים שבאו לכלל איסור. לאחר שנדרה אסורה בהם אם לא יפר לה הבעל: שבאו לכלל הקם. נדרים שחלו כבר: ח הפרת נדרים. שאמרה תורה (במדבר ל) ואם ביום שמעו אישה נציא אותה: כל היום. עד שתחשך, שנאמר ביום שמעו. והא דכתיב מיום אל יום, צריכא, דלא תימא בינמא אין בליליא לא, קמ"ל מיום אל יום דזימנן שיש לו זמן להפר מעת לעת, כגון אם נדרה בתחלת הלילה: ויש בדבר להקל ולהחמיר. כלומר פעמים שיש להפרה זמן מועט ופעמים זמן מרובה: נדרה בלילי שבת. האי דנקט בלילי שבת לאשמעינן שמפריין נדרים בשבת ואפילו שלא לצורך השבת. והחכם אינו מתיר בשבת אלא נדרים שהן לצורך השבת, ואע"פ שהיה לו פנאי מבעוד יום ויכול להתיר לצורך השבת: שאם לא הפר וחשכה אינו יכול להפר. שאין הפרת נדרים מעת לעת אלא נדרה מתחלת הלילה. ולענין הפרה אינו מועיל עד שיאמר מופר לך כלישנא דקרא, דהפרת הבעל הוא מכאן ולהבא בלא טעם, כמו את בריתי הפר (בראשית יז). והכם הוא שאומר מותר לך אין כאן נדר ואין כאן שבועה שהוא עוקר הנדר מעיקרו. ואם אמר החכם בלשון הפרה והבעל בלשון התרה, אינו מותר ואינו מופר. ואם אמר אם לא נדרת מדירך אני, דבריו קיימים, ואין צריך שיאמר קיים ליכי, הואיל ואפילו שתק כל אותו היום הנדר קיים, בדברו כל דהו נמי הוי קיום. ובשבת יאמר טלי אכלי טלי שתי, ולא יפר כדרך שיאמר בחול, והנדר בטל מאילו. ואם אינו יכול להכריחה, מובטל בלבו ואין צריך להוציא בשפתיו. ודוקא ביטול כגון טלי אכלי שהוא מכריחה לעבור על נדרה הוא שמועיל אם חשב בלבו אע"פ שלא הוציא בשפתיו, אבל הפרה שאינו מכריחה לעבור על הנדר צריך להוציא בשפתיו ולא סגי אם הפר בלבו:

משניות מבוארות – קהתי

לרשות האב להפרת נדרו בתו, וכן לרשות הבעל להפרת נדרו אשתו, הרי הוא כל אותו "יום השמועה", עד גמר היום. ואף על פי שכתוב (שם שם, טו): "ואם החרש יחריש לה אישה מיום אל יום. אין למדים מכאן, שזמן ההפרה הוא מעת לעת (24 שעות), משעה שמע את הנדר עד למחרת באותה שעה (כדעת תנאים אחרים בבביתא בגמרא), אלא הדין הוא, שזמן ההפרה אינו אלא עד שתחשך. ומה אנו מקיימים "מיום אל יום"? שאם שמע את הנדר בתחילת הלילה, הרי הוא מפר גם בלילה וגם למחרתו במשך כל היום; ומכאן, שפעמים זמן ההפרה הוא אמנם מעת לעת.

הפרת נדרים כל היום – זמן ההפרה הוא כל אותו היום ששמע האב או הבעל את הנדר, עד שתחשך. יש בדבר להקל ולהחמיר – כלומר פעמים שזמן ההפרה הוא ארוך ופעמים שהוא קצר. **פיצד?** נדרה בלילי שבת – כלומר ששמע האב או הבעל את הנדר בליל שבת, יפר בלילי שבת, וביום השבת עד שתחשך. יכול הוא להפר את הנדר במשך ליל השבת, ולמחרתו במשך יום השבת כולו, שהרי היום הולך אחר הלילה, כמו שכתוב (בראשית א, ח): "ויהי ערב ויהי בקר יום אחד". והיינו להקל. שיש להפרת הנדר זמן ארוך. **נדרה עם חשכה** – ששמע את הנדר בשבת סמוך לחשכה, מפר עד שלא תחשך – כלומר אין להפרת הנדר אלא זמן קצר קודם שתחשך, והוה להחמיר: **שאם חשכה ולא הפר** – שאם יצאה השבת ועדיין לא הפר, שוב אינו יכול להפר – שכבר עבר "יום שמעו". משנתנו נקטה "בלילי שבת", כדי להשמיענו, שמפריים נדרים בשבת (ענין שבת כד, ה), ואפילו שלא לצורך השבת, אבל הוא הדין ליום חול, כמו שבארנו בהקדמה למשנתנו. ודווקא הפרת נדרים מותרת בשבת אפילו שלא לצורך השבת, אבל החכם אינו מתיר בשבת אלא נדרים שהם לצורך השבת. וכבר הזכרנו, שיש הבדל בין הפרת נדרים להתרת נדרים, שהתרת נדרים היינו שהחכם עוקר את הנדר מעיקרו, ואילו הפרת נדרים היינו שמפר האב או הבעל את הנדר שלא יחול איסורו מכאן ולהבא; ואמרו בגמרא, שאם אמר החכם בלשון הפרה, והבעל בלשון התרה, אין הנדר מותר ואינו מופר (נדרים עב, ב).

באור משנה א

כתוב בפרשת נדרים (במדבר ל, יד): "כל נדר וכל שבועת איסר לענות נפש, אישה יקימנו ואישה יפרנו". מכאן, שאין הבעל מפר אלא נדרים שיש בהם לאשתו עינוי נפש; אבל חכמים למדו ממה שנאמר (שם שם, יד): "בין איש לאשתו", שהבעל מפר אף בדברים שבינו לבין, ואפילו אין בהם משום עינוי נפש; ו"דברים שבינו לבין" היינו נדרים הגורמים איבה בין איש לאשתו או שמעצרים את הבעל. ויש שהבדל בין נדרים נדרים עינוי נפש להפרת נדרים שבינו לבין, שבנדר עינוי נפש הבעל

על הארוסה חייב מיתה (סקילה), ואילו הבא על היבמה, אפילו לאחר שעשה בה היבם מאמר, אינו חייב מיתה.

באור משנה ז

כתוב בפרשת נדרים (במדבר ל, יד): "כל נדר וכל שבועת אסר לענות נפש, אישה יקימנו ואישה יפרנו". מכאן, שביד הבעל לקיים את נדרו אשתו, או להפר את נדרה ביום שמעו, ואם הבעל קיים את נדרו אשתו, שוב אינו יכול להפר אותה. משנתנו דנה, אם הבעל יכול לקיים או להפר נדרים שאשתו תידור בעתיד.

האומר לאשתו: כל הנדרים שתדרי מכאן עד שאבא ממקום פלוני – משעה שאצא מכאן ועד שאבא ממקום פלוני, הרי הן קיימין – כלומר שהבעל בא לקיים מראש את הנדרים שתידור אשתו במשך תקופה מסוימת, לא אמר פלוני – שאין אדם יכול לקיים נדרים שלא באו לעולם; ויש מבארים הטעם, שאולי תידור נדרים שלא ירצה בקיומם, ונמצא קיומו בטעות. אבל האומר לאשתו: כל הנדרים שתידורי מכאן עד שאבא ממקום פלוני, הרי הן מופרין – שבא להפר מראש את הנדרים שאשתו תידור בזמן העדרו מן הבית, רבי אליעזר אומר: מופר – כל נדר שאשתו תידור באותו זמן, הרי הוא מופר; ואין חוששים להפרה בטעות, שזמן הסתם אין אדם רוצה בנדריו אשתו. **וחכמים אומרים: אינו מופר** – שאף לגבי הפרה לא אמר כלום. **אמר רבי אליעזר** – לחכמים: **אם הפר נדרים שבאו לכלל אסור** – אם הבעל יכול להפר נדרים שכבר נדרה אשתו, וחל עליה איסורם, לא יפר נדרים שלא באו לכלל אסור? – כל שכן שיכול הבעל להפר נדרים שאשתו עתידה לידור, ועדיין איסורם לא חל. **אמרו לו** – חכמים לרבי אליעזר: **הרי הוא** – הכתוב, **אומר** – בתורה: "אִישָׁהּ יְקִימְנוּ וְאִישָׁהּ יִפְרְנוּ" – השווה הכתוב הפרת הנדר לקיומו, לומר לך: **את שבא לכלל הקם, בא לכלל הפר** – נדר שיכול הבעל לקיימו, היינו הנדר שכבר נדרה וחל עליה, יכול הוא אף להפירו; **לא בא לכלל הקם, לא בא לכלל הפר** – אבל הנדר שעדיין לא נדרה, שאין הבעל יכול לקיימו (אף לדעת רבי אליעזר), אינו יכול אף להפר אותו.

יום רביעי

באור משנה ח

כבר הזכרנו, שהפרת נדרים על ידי האב והבעל אינה אלא ביום שמעם, שכן נאמר בפרשת נדרים (במדבר ל, י): "ואם הגיא אביה אותה ביום שמעו". וכן (שם שם, ט): "ואם ביום שמעו אישה נציא אותה". מכאן באה משנתנו ללמד, שהזמן העומד

פרק אחד עשר

א ואלו נדרים שהם נפש: דברים שיש בהם נפש: אם ארחת ואם לא ארחת, אם אתקשט ואם לא אתקשט. אמר רבי יוסי: אין אלו נדרים עניי נפש.

ב ואלו הם נדרים עניי נפש: אמה: קונם פרות העולם עלי – הרי זה יכול להפיר. פרות מדינה עלי – יביא לה ממדינה אחרת. פרות חנוני זה עלי – אינו יכול להפיר; ואם לא היתה פרנסתו אלא ממנו – הרי זה יפיר; דברי רבי יוסי.

ג קונם שאיני נהנה לבריות – אינו יכול להפיר, ויכולה היא להנות בלוקט, ובשכחה, ובפאה. קונם כהנים ולוים פירוש ברטנורא

יא אלו נדרים. בגמרא מפרש נדרים ושבועות קטני, דבלשון חכמים שבועות נדרים הם: אם ארחת ואם לא ארחת. הכי קאמר, הנאת רחיצה אסורה עלי לעולם אם ארחת היום, הרי נדר. אם לא ארחת, שבועה שלא ארחת, הרי שבועה. וכן אם אתקשט, הנאת קישוט אסורה עלי לעולם אם אתקשט היום. אם לא אתקשט, שבועה שלא אתקשט: אמר ר' יוסי אין אלו נדרים עניי נפש. אנדר בלבד פליג ר' יוסי על ת"ק, ואמר דהנאת רחיצה אסורה עלי לעולם אם ארחת היום, אין זה נדר של עניי נפש, שהרי אפשר לה שלא תרחת היום ולא תהיה הנאת רחיצה אסורה עליה לעולם, ומניעת יום אחד מרחיצה אינו עניי נפש, דניוול של יום אחד לא הוי ניוול. ואין הלכה כר"י. ובין האב ובין הבעל נדרי עניי נפש הוא דמפירים, דכתיב (במדבר ל) בין איש לאשתו בין אב לבתו, מקיש אב לבעל, מה בעל אינו מיפר אלא נדרי עניי נפש, אף אב אינו מיפר אלא נדרי עניי נפש. ורמב"ם פסק שהאב מיפר כל נדרים ושבועות אפילו אותן שאינן של עניי נפש, שנאמר (שם) כל נדרה ואסירה:

ב אם לא היתה פרנסתו אלא ממנו. שהוא מאמינו עד שיריח ויפרע לו: הרי זה יפיר דברי רבי יוסי. ר' יוסי למעמיה דסבירא ליה שאין הבעל מיפר כל נדר שיש בו עניי נפש, שהוא מחלק בין עניי מרובה לעניי מועט ובין עניי של זמן מרובה לזמן מועט, וכל מתניתין דהאי פירקא אולא כוותיה ואינה הלכה. אלא הבעל מיפר כל נדר שיש בו עניי נפש, בין של יום אחד ואפילו שעה אחת, בין של זמן מרובה. בין עניי גדול בין עניי קטן, וכן מיפר נדרים ושבועות בדבר שבינו לבניה אף על פי שאין בהם עניי נפש, כגון אם נשבעה או נדרה שלא תכחול או שלא תתקשט. וכן אם נדרה שלא תאכל מפירות מדינה זו, הבעל מיפר, שטורח הוא לו להביא לה פירות ממדינה אחרת, והוי דברים שבינו לבניה. ומה בין נדרים ושבועות שבינו לבניה לנדרים ושבועות שיש בהן עניי נפש, נדרים ושבועות שיש בהם עניי נפש מיפר לעצמו ולאחרים, כגון אם נדרה שלא תאכל כשר ולא תשתה יין, מיפר לה והיא מותרת לאכול ולשתות ואפילו לאחר שתתאלמן או תתגרש ותנשא לאחר. ונדרים ושבועות שבינו לבניה, כגון אם אסרה עליה תשמיש של כל אדם לעולם או שלא תכחול ותתקשט לעולם, מיפר חלק, ותהא משמשתו וכוחלת ומתקשטת כל זמן שהיא תחתיו, וכשתתאלמן או תתגרש תהיה אסורה בתשמיש כל אדם ולכחול ולהתקשט. וכן כל כיוצא בזה:

ג קונם שאיני נהנית לבריות אינו יכול להפיר. שאין זה מנדר עניי נפש, שהרי יכולה להתפרנס משל בעל, דבעל לאו בכלל בריות הוא. והא מתניתין

משניות מבוארות – קהתי

– יכול בעלה להפיר את נדרה, והפרתו מועילה בין לעצמו ובין לאחרים, שכן נדרים של איסור אכילה נדרי עניי נפש הם. **פְּרוֹת מְדִינָה עָלֶי** – אבל אם אמרה: קונם פירות מדינה זו עלי, שנדרה מפירות של מדינה מסוימת בלבד, **יְבִיא לָהּ מִמְּדִינָה אַחֶרֶת** – כלומר אין הבעל יכול להפיר את נדרה, שאין בנדר זה משום עניי נפש, לפי שיכול להביא לה פירות ממדינה אחרת. יש מפרשים שמדובר כאן בכגון שטורח הבאת הפירות ממדינה אחרת אינו יותר מטורח הבאתם ממדינה זו שנדרה ממנה (הר"ן). וכן אם אמרה: קונם **פְּרוֹת חֲנוּנִי זֶה עָלֶי** – שאסרה על עצמה פירות של חנווני מסויים, **אֵינִי יֹכֹל לְהַפִּיר** – שיכול הבעל להביא לה פירות מחנווני אחר, ואין זה מנדר עניי נפש. בגמרא אמרו, שאם נדרה זה גורם לבעל טורח וצער, יכול הוא להפיר משום דברים שבינו לבניה, שבכגון זה אין הפרתו מועילה אלא לעצמו בלבד. **וְאִם לֹא הָיְתָה פְּרִינְסָתוֹ אֶלָּא מִמֶּנּוּ** – שהבעל היה רגיל לא לקחת פרנסתו, היינו צרכי מזונותיו, אלא מחנווני זה שנדרה ממנו, והוא נותן לו בהקפה, **הָרִי זֶה יִפֵּר** – לפי שלא יכול הבעל להביא לה פירות מחנווני אחר, שלא יתן לו בהקפה, ונמצא שיש בנדר זה משום עניי נפש לאשה, הלכך יכול הבעל להפיר אותו; **דְּבָרֵי רַבִּי יוֹסִי** – שכן סובר הוא, שכל שאפשר להביא לה את המאכל שנדרה ממנו, מאיזה מקום שהוא, שאין נדרה חל עליו, אין בנדרה משום עניי נפש. אבל חכמים חולקים על רבי יוסי וסוברים, שגם הנודרת ואומרת: "הנאת פלוני עלי", אף שמוותרת היא בשל אחרים, הרי זה בכלל נדרי עניי נפש. בגמרא מבואר, שמשנתנו מסיימת: "דברי רבי יוסי", כדי להשמיע, שכל המשניות שלהלן, אף שהן שניות "סתם" (שלא מוזכר בהן שם התנא ששנה אותן), הרי הן דברי רבי יוסי. ואין הלכה כמותו (רמב"ם; ברטנורא).

באור משנה ג

משנתנו מוסיפה ללמד בנדר, שלדעת רבי יוסי אין בו משום עניי נפש. אמרה האשה: **קונם שאיני נהנה לבריות** – שנדרה שלא תהנה

מפר בין לעצמו בין לאחרים, והיינו שהנדרים מופרים לגמרי, ואפילו נתגרשה ונישאה לאחר, מופרים נדריה אף לגבי האחר; אבל בנדרים שבינו לבניה – לעצמו מפר, ולאחרים אינו מפר, שאם נתגרשה ונישאה לאחר, אין הפרת הבעל הראשון מועילה לגבי השני, ואסורה היא במה שנדרה. – ואיזה נדרים מפר האב לבתו? ב"ספרי" למדים ממה שנאמר: "בין איש לאשתו ובין אב לבתו", שהאב שווה לבעל, ואף האב אינו מפר אלא נדרי עניי נפש ודברים שבינו לבניה. וכך פוסקים רוב הראשונים. אבל הרמב"ם פוסק, שהאב מפר כל נדרי בתו (הל' נדרים יב. א; ועיין נושאי כליו שם). מכל מקום – כדי להקל על הסבר המשנה – נבאר את המשניות שבפרקנו בהפרת הבעל. משנתנו דנה בנודרת מרחיצה או מקישוט, אם זה בנדר נדרי עניי נפש. ונחלקו בזה רבי יוסי וחכמים.

וְאֵלֹו נְדָרִים – ואף שבועות בכלל (גמרא), **שֶׁהוּא מִפֵּר** – שהבעל מפר לאשתו, והפרתו מועילה בין לעצמו בין לאחרים: **דְּבָרֵי שֵׁשׁ בְּהֶם עֲנִי נֶפֶשׁ** – כגון הנודרת או הנשבעת: **אם אֶרְחֵץ וְאִם לֹא אֶרְחֵץ** – כלומר הנודרת ואומרת: הנאת רחיצה אסורה עלי לעולם אם ארחת היום, או הנשבעת ואומרת: שבועה שלא ארחת; וכן: **אם אֶתְקַשְׁט** – שנדרה ואמרה: הנאת קישוט אסורה עלי לעולם אם אתקשט היום, **וְאִם לֹא אֶתְקַשְׁט** – או שנשבעה ואמרה: שבועה שלא אתקשט; אלו הם נדרי עניי נפש, שהבעל יכול להפיר אותם הפרה גמורה לעצמו ולאחרים, כמו שבארנו לעיל. **אִמֵּר רַבִּי יוֹסִי: אֵין אֵלֹו נְדָרֵי עֲנִי נֶפֶשׁ** – רבי יוסי חולק על תנא קמא, והוא סובר, שאם היא אוסרת על עצמה רחיצה וקישוט, אין אלו נדרי עניי נפש, ואין הבעל יכול להפיר אותם הפירה גמורה, שתועיל בין לעצמו בין לאחרים. ברם, מודה רבי יוסי, שיש בנדרים אלו משום דברים שבינו לבניה, ויכול הבעל להפיר אותם לעצמו בלבד (גמרא).

יוסי

באור משנה ב

משנתנו היא סיוע דברי רבי יוסי, שכן במשנה הקודמת אמר רבי יוסי, שאם נדרה האשה מרחיצה ומקישוט – "אין אלו נדרי עניי נפש", ומוסיפה משנתנו ללמד: אילו הם – לדברי רבי יוסי – "נדרי עניי נפש"?

וְאֵלֹו הֵם נְדָרֵי עֲנִי נֶפֶשׁ? אִמֵּרָה: קונם פְּרוֹת העולם עלי – שאסרה האשה על עצמה פירות כל העולם, **הָרִי זֶה יֹכֹל לְהַפִּיר**

נְהָנִים לִי – יָפְלוּ עַל פְּרָחוֹ. כְּהָנִים אֱלוֹ וְלוֹיִם אֱלוֹ נְהָנִים לִי – יָפְלוּ אַחֲרֵי.
ד קוֹנֵם שְׂאִינִי עוֹשֶׂה עַל פִּי אָבָא, וְעַל פִּי אָבִיךָ, וְעַל פִּי אָחִי, וְעַל פִּי אֶחָיִךְ – אֵינוֹ יָכוֹל לְהַפֵּר. שְׂאִינִי עוֹשֶׂה עַל פִּיךָ – אֵינוֹ צָרִיךְ לְהַפֵּר. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: יֶפֶר, שְׂמָא תַּעֲדִיף עָלָיו יוֹתֵר מִן הָרָאוּי לוֹ. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר: יֶפֶר, שְׂמָא יִגְרַשְׁנָה וְתָהִי אֶסְוֶרָה עָלָיו.

פירוש ברטנורא

נמי רבי יוסי היא, ואין כן הלכה כדפרישנא לעיל. ולא מביעיא אי אמרה קונם שאיני נהנית לבריות שאסרה הנאת כל הבריות עליה, שהוא מיפר משום נדרי עיניו נפש אליבא דחכמים, אלא אפילו אמרה קונם שאיני נהנית לפלוני שלא אסרה עליה אלא הנאת אותו פלוני בלבד, הבעל מיפר משום דברים שבינו לבינה, שטורח הוא לו כשלא תהנה מאותו פלוני, והתורה אמרה בין איש לאשתו, כל דבר שבין איש לאשתו הבעל מיפר: ויכולה ליהנות בלוקט שכחה ופאה. הכי קאמר, ועוד טעמא אחרינא שקונם שאיני נהנית לבריות אין הבעל מיפר, שהרי יכולה ליהנות מלוקט שכחה ופאה שאינה נהנית מן הבריות, דמתנות עניים נהנה, ונמצא שאין כאן עינוי נפש: **קונם כהנים ולוים נהנים לי.** כי היכי דקונם שאיני נהנית לבריות מותרת במתנות עניים, הכי נמי המדיר כהנים ולוים מנכסיו מותרים במתנות כהונה ולויה:

ד קונם שאיני עושה על פי אבא. הקדש יהא כל מה שאני עושה מבלבא ע"פ אבא, כלומר, שלא יוכל אבא ליהנות ממעשה ידי: **אֵינוֹ יָכוֹל לְהַפֵּר.** שאין זה דברים שבינו לבינה. ובהא מודו כולי עלמא שאוסרת הנאתה על פלוני אין הבעל מיפר. וכן הלכה: **עַל פִּי אֵינוֹ צָרִיךְ לְהַפֵּר.** משום דמשעבדא ליה. ואע"ג דהקדש מוציא מידי שעבד, אלמנה רבנן לשעבדא דבעל שאין הקונם מפיקע שעבדו: **יֶפֶר שְׂמָא תַּעֲדִיף עָלָיו יוֹתֵר מִן הָרָאוּי לוֹ.** וההקדש חל על החלק העודף שאינו תחת שעבדו, לפיכך צריך להפר, וההפרה מועלת בו משום דהוי דברים שבינו לבינה שאי אפשר שלא יתערב אותו העודף בשל

משניות מבוארות – קהתי

משל הבריות, **אֵינוֹ יָכוֹל לְהַפֵּר** – אין הבעל יכול להפר את נדרה, שאין זה נדר עינוי נפש, לפי שיכולה היא ליהנות משל בעלה, שכן "הבעל לאו בכלל בריות הוא" (גמרא), כלומר, שבאמרה "בריות" לא נתכוונה האשה לבעלה אלא לאחרים, ויכולה היא ליהנות בלוקט, ובשכחה, ובפאה – אף על פי שנדרה מן הבריות, יכולה היא ליטול לקט שכחה ופאה, ואין זו הנאה משל הבריות, שמתנות עניים הפקר הן, ואינן של בעלים, כמו שכתוב (ויקרא יט, ט-י): "ובקצרכם את קציר ארצכם, לא תכלה פאת שדך לקצור, ולקט קצירך לא תלקט. וכרמך לא תעולל, ופרט כרמך לא תלקט, לעני ולגר תעזוב אותם", וכן כתוב (דברים כד, יט): "כי תקצור קצירך בשדה ושכחת עומר בשדה לא תשוב לקחת, לגר ליתנם ולאלמנה ויתום". בגמרא מבואר, שמשנתנו באה ליתן טעם נוסף, משום מה אינו יכול להפר, כלומר שאף אם לא תוכל ליהנות משל בעלה, כגון שהוא עני, הרי יכולה היא ליהנות ממתנות עניים, ולכן בכל אופן אין בנדרה עינוי נפש. ויש דעה אחרת בגמרא, שאין זה טעם לדין האמור, אלא דין אחר באה המשנה ללמדנו, שאם נתגרשה, הרי היא נאסרת אף בשל בעלה, שכן משנתגרשה בכלל "בריות" הוא; אבל יכולה היא ליהנות בלוקט ובשכחה ובפאה. **קוֹנֵם כְּהָנִים וְלוֹיִם נְהָנִים לִי** – אגב הדין האמור בענין מתנות עניים, באה המשנה ללמדנו דין דומה במתנות כהונה ולויה. האומר: קונם כהנים ולוים נהנים לי, היינו שהדיר את כל הכהנים והלוויים, שלא ייהנו משלו, **יָפְלוּ עַל פְּרָחוֹ** – נוטלים הכהנים והלוויים תרומה ומעשר מפירותיו של המדיר על כורחו, שהרי התרומה והמעשר אינם שלו אלא שלהם; ואף טובת הנאה (שיוכל לתת למי שירצה) אין לו בהם, שהרי כל הכהנים והלוויים מודרים הנאה ממנו, ואסור לו ליתן לשום אחד מהם, וכן אינו יכול לעכבם לעצמו, והרי הם כמתנות עניים. אבל אם אמר: קונם כהנים אֱלוֹ וְלוֹיִם אֱלוֹ נְהָנִים לִי – שלא הדיר אלא כהנים ולוים מסוימים, שלא ייהנו משלו, **יָפְלוּ אַחֲרֵי** – כהנים ולוים אחרים יטלו ממנו את התרומה והמעשר, אבל המודרים אסורים ליטול, שהואיל וברשותו של המדיר ליתן לאחרים, הרי יש לו בהם טובת הנאה, ואם המודרים יטלו ממנו, נמצא שהם נהנים משלו.

י ו ש ו י

באור משנה ד

משנתנו ממשיכה בענין הפרת נדרים על ידי הבעל, והיא דנה באשה, שנדרה, שהיא מעשה ידיה אסור בהנאה על אביה או על חמיה או על קרובים אחרים; וכן אם הדירה את בעלה, שלא יתנה ממעשה ידיה.

האשה שאמרה לבעלה: **קוֹנֵם שְׂאִינִי עוֹשֶׂה עַל פִּי אָבָא** – שנדרה,

טעמו של תנא קמא, שהוא חולק על רבי יוחנן בן נורי, מפרש הר"ן: או מפני שאינו סובר, שמועילה ההפרה לכשיגרשנה, או מפני שהוא סובר, שהנדר עצמו הואיל ואינו חל עכשיו, אינו חל גם לאחר הגירושין.

ה נדרה אשתו, וסבור שגדרה בתו; נדרה בתו, וסבור שגדרה אשתו; נדרה בנזיר, וסבור שגדרה בן קרן; נדרה בן קרן, וסבור שגדרה בנזיר; נדרה מן התאנים, וסבור שגדרה מן הענבים; נדרה מן הענבים, וסבור שגדרה מן התאנים – הרי זה יחזר ויפיר.

ו אמרה: קונם תאנים וענבים אלו שאיני טועמת, קים לתאנים – פלו קים; הפך לתאנים – אינו מופר עד שיפיר אף לענבים. אמרה: קונם תאנים שאיני טועמת, וענבים שאיני טועמת – הרי אלו שני נדרים.

ז יודע אני שיש נדרים, אבל איני יודע שיש מפרין – יפיר. יודע אני שיש מפרין, אבל איני יודע שזה נדר –

פירוש ברטנורא

בעלה: רבי יוחנן בן נורי אימר יפר שמא יגרשנה. ועיקר מעשה ידיה צריך הפרה שמא יגרשנה ויפקע שעבודיה רבעל ואז יחול הנדר ותהא אסורה לחזור לו. והלכה כר' יוחנן בן נורי. ובאומרת יקדשו ידי לעושיהם, ידיים איתנהו בעולם וחל עליהם הקדש:

ה הרי זה יחזור ויפיר. דהפרה בטעות לא היא הפרה עד שיכוין לאשה שנדרה, דכתיב (במדבר ל') לא הניא אותה, עד שתהיה ההפרה לעצמה של הנודרת. וגם שיכוין לנדר שנדרה, (שם) ושמע אביה את נדרה, עד שידע איזה נדר נדרה:

ו קיים לתאנים כולו קיים כו'. וטעמא, דכתיב (שם) אישה יקימנו, וקים ממנו, כשקיים מקצתו קיים כולו. אבל יפירו, דליכא למדרש הכי, אינו מופר עד שיפיר כולו. ואלו דברי יחיד ואינה הלכה, אלא הלכה כחכמים שאומרים מקיש הקמה להפרה, מה הפרה מה שהופר היפר ומה שלא היפר לא היפר, דהא ליכא למדרש מיפירו הפרה במקצת, אף הקמה מה שקיים קיים ומה שלא קיים לא קיים, דמקימנו נמי לא דרשין הקמה במקצת, אלא אורחיה דקרא למכתב הכי. ואף על גב דבהתרת חכם אמרין נדר שהותר מקצתו הותר כולו, בהפרת הבעל והאב אינו כן:

ז איני יודע שיש מפרין. שיש לי רשות להפר: יפר. ביום שנודע לו שיש לו רשות להפר, שהוא עליו כיום שמעו: איני יודע שזה נדר. וצריך הפרה:

משניות מבוארות – קהתי

לא הופר כולו, כפי שיבואר במשנה; ברם, בקיום הנדר, אף רבי ישמעאל מודה, שהנדר שהוקם מקצתו הוקם כולו.

אמרה: קונם תאנים וענבים אלו שאיני טועמת – שאסרה עליה בנדר זה תאנים וענבים, ואביה או בעלה קים לתאנים – קיים

את הנדר על התאנים, כגון שאמר לה: יפה נדרת מן התאנים, פלו קים – הרי כל הנדר שלה קיים, ושוב אינו יכול להפר אותו, אף

לגבי הענבים, שקיום מקצת הנדר חשוב כקיום כל הנדר; ומבואר בגמרא, שנאמר בפרשת הנדרים (במדבר ל, יד): "אישה יקימנו", ודרשו

יקימנו – יקים ממנו. שאף אם קיים מקצתו, קיים כולו. הפך לתאנים – הפך האב או הבעל את הנדר על התאנים בלבד, כגון שאמר לה:

מופר נדרך מן התאנים, אינו מופר עד שיפיר אף לענבים – אין הנדר מופר כלל, ואסורה היא אף בתאנים, עד שיפר את כל הנדר,

שאין הפרת מקצת הנדר מועילה; ומבואר הטעם בגמרא, שנאמר (שם): "ואישה יפרנו", ודרשו: "יפרנו" – יפר אותו. היינו יפר את כולו.

יש מפרשים: אינו מופר – אין הנדר מופר כולו, עד שיפר אף לענבים – אבל מופר הוא במקצתו, היינו במה שהפר והיא מותרת בתאנים

(הור'י, הרמב"ם על פי נושא כליו), וכבר הזכרנו בהקדמה למשנתנו, שמשנתנו רבי ישמעאל היא. אבל רבי עקיבא סובר, שכשם שהנדר

שהותר מקצתו הותר כולו, כך הנדר שהופר מקצתו או שהוקם מקצתו, הופר כולו או הוקם כולו. ברם, בגמרא מובאת ברייתא, שחכמים

חולקים על שניהם, והם סוברים: בין בהפרה ובין בהקמה – מה שהפר הפר ומה שקיים קיים. והלכה כחכמים (רמב"ם הל' נדרים יג, י).

אמרה: קונם תאנים שאיני טועמת, וענבים שאיני טועמת – שלא אמרה בנדרה "תאנים וענבים שאיני טועמת" (כמו ברישא),

אלא אמרה: "תאנים שאיני טועמת וענבים שאיני טועמת". הרי אלו שני נדרים – ומפר לאיזה שירצה ומקיים לאיזה שירצה (ותוספתא

נדרים ז, ז).

באור משנה ז

יודע אני שיש נדרים, אבל איני יודע שיש מפרין – מי שנדרה אשתו או בתו, ושמע את הנדר והחריש לה ביום שמעו, ולאחר

מכן הוא בא ואומר: יודע אני שהאשה והבת יכולות לידור ונדריהן נדרים, אבל לא ידעתי שהבעל מפר את נדרי אשתו והאב נדרי בתו,

ורק היום נודע לי שיש לי רשות להפר, יפיר – יכול הוא באותו יום להפר את הנדר, שיום זה נחשב לו כיום שמעו. אבל אם אמר: יודע

אני שיש מפרין – שהבעל מפר נדרי אשתו והאב נדרי בתו, אבל איני יודע שזה נדר – לא ידעתי עד היום, שמה שנדרה זהו נדר

באור משנה ה

שלושה גורמים הם בנדר: האסור, האיסור והנאסר, היינו: האדם הנודר, ביטוי הנדר, והדבר הנודר. משנתנו באה ללמד, שאם הבעל טעה בהפרת הנדר לגבי אחד משלושת הגורמים הללו, אין הפרתו מועילה, שהפרה בטעות אינה הפרה.

נדרה אשתו, וסבור שגדרה בתו – כששמע את הנדר היה סבור, שבתו היא שנדרה, והפר את הנדר לבתו; או נדרה בתו, וסבור

שגדרה אשתו – והפר לאשתו, והרי כאן טעות לגבי הנודר; נדרה בנזיר – שקיבלה עליה נזירות ונאסרה בענבים, וסבור שגדרה

בן קרן – כלומר שאסרה עליה ענבים בנדר סתם (שכן עיקרו של נדר, שאדם אוסר עליו דבר נכדון). והפר לה את הנדר; או נדרה בן קרן, וסבור שגדרה בנזיר – והפר לה נזירות, והרי כאן טעות לגבי

ביטוי הנדר ומהותו; נדרה מן התאנים – שאסרה עליה תאנים, וסבור שגדרה מן הענבים – והפר לה מן הענבים; או נדרה מן הענבים, וסבור שגדרה מן התאנים – והפר לה מן התאנים,

והרי כאן טעות לגבי הדבר הנודר; הרי זה יחזר ויפיר – משום שהפרתו היתה בטעות, והפרה בטעות אינה הפרה, שנאמר בפרשת נדרים (במדבר ל, ט): "ואם ביום שמעו אישה יניא אותה והפר את

נדרה", וכן כתוב (שם, שם, ט). "ושמע אביה את נדרה" וכן (שם, שם, ט): "ואם הניא אביה אותה" – ומשמע שאין ההפרה מועילה אלא

אם כן מתכוון המפר ל"אותה" שנדרה, ויודע את נדרה. כלומר שיהא ברור לו מי היא הנודרת, כיצד נדרה וממה נדרה. ואם הפר בטעות,

ואחר כך נתבררה לו טעותו, הרי זה יחזור ויפיר. ולאו דווקא כשעמד על טעותו באותו יום, אלא אפילו לאחר זמן, שאין קוראים "יום שמעו" עד שישמע את פרטי הנדר לאמתים (הריטב"א; המאירי). יש

מבארים הטעם, שהפרה בטעות אינה הפרה, משום "שלא אילו היה יודע עיקר נדרה לא היה מפר לה" (גיטין יט"א).

שבת קודש

באור משנה ו

כבר הזכרנו, שאם קיים האב את הנדר של בתו, או הבעל את הנדר של אשתו, ביום שמעו, שוב אינו יכול להפר אותו. וקיום הנדר היינו כגון שאומר האב או הבעל לנודרת: "קיים לך", או: "יפה נדרת", וכיוצא בזה בלשונות שיש בהם

הבעת רצון בקיום הנדר (גמרא נדרים עז, ב; רמב"ם הל' נדרים יג, ג) – משנתנו עוסקת בבין הפרת הנדר או קיומו לגבי מקצת הנדר. וכבר שנינו בנדר שהותר על ידי חכם, "שכא רבי עקיבא ולימיר, שהנדר שהותר מקצתו, הותר כולו"; ומבואר

בגמרא, שרבי עקיבא סובר כן אף בהפרת נדרים ובקיומם על ידי האב או הבעל, שהנדר שהופר מקצתו, הופר כולו, וכן נדר שהוקם מקצתו הוקם כולו. אבל משנתנו

דעת רבי ישמעאל היא, שהוא חולק על רבי עקיבא וסובר, שהנדר שהופר מקצתו

רבי מאיר אומר: לא יפר; וחכמים אומרים: יפר.

פירוש ברטנורא

רבי מאיר אומר לא יפר. דכיון שידע שיש בידו להפר אף על פי שלא ידע שהוא נדר מכל מקום היה לו להפר. ואין הלכה כר"מ:

משניות מבוארות – קהתי

הוא אצלו כיום שמעו. והלכה כחכמים.

יש מפרשים: "אבל איני יודע שזה נדר" – שנדר זה הוא מאותם הנדרים שהבעל יכול להפר (הר"ן). ויש כותבים שני הפירושים, היינו גם פירוש זה וגם הפירוש שהבאנו לעיל בביאור המשנה (הרא"ש; הריטב"א; "נימוקי יוסף").

גמור והוא צריך הפרה (רש"י; תוספות; המאירי); רבי מאיר אומר: לא יפר – הואיל וידע ביום שמעו שיכול הוא להפר, היה לו להפר מכל מקום, אף על פי שלא ידע אם הנדר צריך הפרה, ומאחר שהחריש לה ביום שמעו, קם נדרה, ושוב אינו יכול להפר; וחכמים אומרים: יפר – יכול הוא להפר לה ביום שנודע לו שזה נדר, שכן יום זה

אגרות קודש

ב"ה, ה' תמוז, תשכ"א

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו המהיר מד' תמוז, שנתקבל היום בקר, בו כותב אודות דין ודברים אשר בינו ובין אחיו הווי"ח אי"א נ"נ מו"ה... שי אשר פעל זה גם על היחסים שביניהם ובין היחסים במשפחה בכלל.

וכיון שאמרו חכמנו זכרונם לברכה, אשר השלום הוא כלי המחזיק ברכתו של הקדוש ברוך הוא, ובפרט שלום בין אחים, מובן וגם פשוט שעליו ועל אחיו שי לעשות כל התלוי בכל אחד מהם, שיהי' השלום ביניהם ובהקדם הכי אפשרי.

ובהנוגע להחילוקי דיעות שביניהם בענין העסק שמלפני כמה זמן, יעשו כמנהג ישראל בזה, להציע טעמיהם (כל אחד ואחד - בפני השני) לפני רב מורה הוראה, ויעשו כפי שיפסוק הדין ויורם, ובאם אין ידוע להם על רב ששניהם יסכימו עליו, יתלפנו ושאלו לאגודת הרבנים (שהיא המאגדת רבני ארצות הברית וקנדה), ויסמכו על הרב הנמצא שם והדן בענינים כאלו.

אבל כאמור לכל לראש עליהם לעשות שלום ביניהם תיכף ומיד, ויהי רצון שגם ברכתו של הקדוש ברוך הוא תומשך בהוספה תיכף ומיד.

כיון שביום הרביעי הוא יום חתונת בנו של אחיו שי' מהנכון ביותר וביותר, שאפילו אם טרוד הוא ומצב רוחו אינו מתאים כל כך, בכל זה יהי' נוכח על כל פנים בעת החופה, שנוסף שעל ידי זה גם יתרבה בהשלום ויגרום נחת רוח להורים שיחיו שהוא אחד מעשרת הדברות כבד את אביך ואת אמך, הנה מבואר בספרים הקדושים, שבעת החופה עת רצון הוא, והחתן והכלה יש להם חשיבות מיוחדת, וכדאי שהוא יבקשם להתפלל למילוי משאלות לבבו לטובה, בעת עמדם בחופתם.

תקותי חזקה שיקבל את האמור לעיל בטוב לבב ובסבר פנים יפות וימלא בקשתי מתאים לציווי חכמנו זכרונם לברכה להשלים ולהרבות השלום שביניהם, ויהי רצון שיבשר טוב בהאמור ובכל עניניו.

המצפה לבשורות טובות.

נ. ב. לתוכן המכתב נשלח מהיר דחוף.

רש"י

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

דף כח ע"ב: שנינו במשנה: בתשעה באב וכו' חרב הבית בראשונה.

מבאר הגמרא את המקור שחרב בתשעה באב: **דְּכָתִיב** (מלכים ב' כה ח"ט) **'וַיִּבְחַרְשׁ הַחֲמִישִׁי בַשָּׁבָעָה לַחֹדֶשׁ הַיּוֹם שְׁנַת תַּשְׁעָה עָשָׂרָה [שְׁנָה] לְמֶלֶךְ נְבוּכַדְרֶצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל כָּא נְבוּזַרְאֲדָן רַב מַכְחִים עָבַד מֶלֶךְ בָּבֶל יְרוּשָׁלַם, וַיִּשְׂרֹף אֶת בֵּית ה' וְגו',** ומבאר שנשרף בשבעה באב, ומאידך **כְּתִיב** (ירמיה נב י"ג) **'וַיִּבְחַרְשׁ הַחֲמִישִׁי בַעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַיּוֹם שְׁנַת תַּשְׁעָה עָשָׂרָה [שְׁנָה] לְמֶלֶךְ נְבוּכַדְרֶצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל, כָּא נְבוּזַרְאֲדָן רַב מַכְחִים עָבַד לִפְנֵי מֶלֶךְ בָּבֶל בִּירוּשָׁלַם וְגו' וַיִּשְׂרֹף אֶת בֵּית ה',** ומבאר שנשרף בעשירי באב. ונמצאו הפסוקים סותרים זה את זה. **וַתִּנָּא** בברייתא, **אִי אֶפְשָׁר לֵאמֹר שֶׁשֶּׁבַעֲנָה נִשְׂרָף שְׁחָרִי כְּבֵר נֶאֱמַר 'בַּעֲשׂוֹר', וְאִי אֶפְשָׁר לֵאמֹר שֶׁבַעֲשׂוֹר נִשְׂרָף שְׁחָרִי כְּבֵר נֶאֱמַר 'בַּשָּׁבָעָה', הָא בִּיָּצֵד יֵשׁ לִישֵׁב, צָרִיךְ לֵאמֹר, שֶׁשֶּׁבַעֲנָה בָּאב נִכְנָסוּ נְכָרִים לְהִיכָל, וְאָכְלוּ וְקִלְקְלוּ בּוֹ בְּשִׁבְעֵי וּבְשִׁמְנֵי וּבְתִשְׁעֵי עַד סִמּוֹן לַעֲרֹב, וְהַתְּשִׁיעִי סִמּוֹן לְחֻשְׁכַּת הַצִּיצִית בּוֹ אֶת הָאוֹר, וְהָיָה הַזֶּלֶק וְהַזֶּלֶק כָּל הַיּוֹם [העשירי] כּוֹלּוֹ, שְׁנֵאֲמַר (שם טז) **'אִזִּי לָנוּ כִּי פָנָה הַיּוֹם כִּי יָנֻסוּ צִלְלֵי עָרֵב'** שאז הציתו אש בבית המקדש.**

לפי דרשה זו מבאר הגמרא מאמר אחר בענין זה: **וְהֵינּוּ דְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אֲלֵמְלִי [אם] הָיִיתִי בְּאוֹתוֹ הַדּוֹר שְׁבוּ נִקְבַּע הַצּוּם בְּתִשְׁעָה בָּאב מִשּׁוּם חוֹרְבֵן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, לֹא קִבְעָתִיו אֶלָּא בַּעֲשִׂירֵי בָּאב, מִפְּנֵי שְׂרִיבּוֹ שֶׁל הֵיכָל בּוֹ נִשְׂרָף.** מבאר הגמרא: **וְרַבֵּנָן** שעל אף זאת קבעו להתענות בתשעה באב, סברו **דְּאֵתְחַלְתָּא דְּפוֹרְעָנוּתָא עֲדִיפָא** - שעיקר הפורענות היא תחילתה, וכיון שבתשעה באב החל בית המקדש להשרף קבעו להתענות בו.

שנינו במשנה: בתשעה באב וכו' חרב הבית בראשונה **וּבְשָׁנֶיהָ**.

מבאר הגמרא: **מִנָּלָן** - מהיכן למדנו שאף הבית השני חרב בתשעה באב. מביאה הגמרא ברייתא בזה: **וַתִּנָּא** בברייתא, **מִנָּלְגָלִין** דבר **זְכוּת לְיוֹם זָכָא** שמורגל בדברים טובים, ודבר **חֻזְכָּה לְיוֹם חֵיִיב** המורגל בדברים רעים, ולכן אף בית המקדש השני נחרב בתשעה באב, משום שכבר נחרב בו בית המקדש הראשון. **וְאָמְרוּ חֲכָמִים, כְּשֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּרָאשׁוֹנָה, אוֹתוֹ הַיּוֹם עָרֵב תַּשְׁעָה בָּאב הָיָה, כְּלוּמַר יוֹם תַּשְׁעָה בָּאב לַעֲרֹב, וּמוֹצָאֵי שַׁבָּת [יום ראשון] הָיָה, וְשִׁנַּת מוֹצָאֵי שַׁבְּעִית [שמינית] הָיָה, וּבִשְׁבֻעָה זֶה מִשְׁמַרְתָּהּ שֶׁל יְהוֹרִיב הָיָה עֲבוּדָה, וְהַלּוּיִם הָיוּ אוֹמְרִים שִׁירָה וְעוֹמְדִין עַל דּוֹכָנָם** שעשו כעין איצטבא והוא מקום שירתם, **וְזָמָה לֵאמֹר אֶת הַמִּשְׁךְ הַפֶּסֶק 'צִמְמִיתָם ה' אֱלֹהֵינוּ, עַד שֶׁבָּאוּ נְכָרִים וּבְכָשׁוּם. וְכֵן הָיָה כְּשֶׁנִּחְרַב הַבֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּשָׁנֶיהָ.**

שנינו במשנה: בתשעה באב וכו' **נִלְכְּדָה בֵּיתָר**.מבאר הגמרא: המקור שהיה זה בתשעה באב הוא **נִמְרָא** - לימוד שקיבלנו מאבותינו.שנינו במשנה: בתשעה באב וכו' **נִחְרְשָׁה הָעִיר יְרוּשָׁלַם**.

בריייתא המביאה מעשה שהיה בעת חרישת העיר ובית המקדש: **תִּנָּא, כְּשֶׁחָרַב [חרש] מוֹרְנוֹסְרוֹפּוֹס חֲרָשָׁה אֶת הַהֵיכָל, נִגְזְרָה גְזֵרָה עַל רַבָּן גְּמְלִיאֵל הַזֶּקֶן לְהַרְגָּה, כָּא אֲדוֹן אֶחָד וְעַמְדָּה בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ וְאָמַר, כְּעַל הַחוֹטִים - בעל הקומה והצורה **מִתְבַּקֵּשׁ** להריגה, **כְּעַל הַחוֹטִים מִתְבַּקֵּשׁ. שָׁמַע רַבָּן גְּמְלִיאֵל** והבין שכוונתו אליו, **אֲזַל מִשָּׂא מִינֵיהּ** - הלך רבן גמליאל והתחבא מפניהם, **אֲזַל לְגַבִּיָּה** - הלך אליו אותו אדון **בַּצִּנְעָא וְאָמַר לִיה, אִי מְצִילָנָא לָךְ** - אם אצילך מהריגה, **מִיִּיתִית לִי לְעֵלְמָא דְאֵתִי** - האם תביאני לעולם הבא. **אָמַר לִיה רַבָּן גְּמְלִיאֵל, הֵן. אָמַר לִיה הָאדוֹן, אֲשַׁתְּבַּע [השבע] לִי עַל כֵּךְ, וְאֲשַׁתְּבַּע [נשבע] לִיה. וְאִזְ סָלִיק לְאִיגְרָא נָפִיל וּמִית** - עלה האדון לגג והפיל עצמו ומת, **וְגַמְיָרִי** - היה מקובל אצל הרומאים, **דְּכִי גְזָרִי גְזִירָתָא וּמִית חַד מִינֵיהּ מְבַטְלִי לְגִזְרָתֵיהּ** - שאם גזרו גזירה ומת אחד מיועציהם, מבטלים גזירתם מפני שסבורים שאירע להם בשביל שגזרו דבר רע, ומשום כך המית עצמו האדון, שידע שבכך מבטל גזירת ההריגה מרבן גמליאל. ואז **יָצְתָה בַת קוֹל וְאָמְרָה, אֲדוֹן זֶה מוֹמֵן לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא.****

יש לתרץ את הסתירה בדעת רבי יהודה, שהא – המשנה ששנינו
בה שמי חטאת בטלים ברוב, דיייה – דברי עצמו הם, שסבר שאין
אומרים 'רואים', והא – הברייתא ששנינו בה שרואים את הדין
הלכן כאילו הוא יין אדום, דיייה – דברי רבן גמליאל רבו הם,
שהחמיר בדיני ביטול לגבי מין במינו וסבר שאינו בטל, ולכך
החמיר גם במין בשאינו מינו שמראיהם שוה לומר בהם דין
'רואים', שמחמת דין זה אין די בהם בביטול ברוב אלא צריך
לשער שיבטל המראה.

ושיטת רבן גמליאל שהחמיר בתערובת מין במינו מבוארת
בברייתא, דתניא בברייתא, רבי יהודה אומר משום רבן גמליאל, אין
דם מבטל דם, בין בתערובת דם שעומד לזריקה על המזבח, כגון
אם נתערב דם קרבן בדם בהמת חולין, אין הוא בטל וכשר
לזריקה, ובין בכיסוי הדם, כגון אם נתערב דם שחיתת חיה ועוף
טהורים בדם בהמה, אין הוא בטל וחייב בכיסוי. וכן אין זוק של
אדם טהור מבטל זוק טמא של זב, ואין מי רגלים של אדם טהור
מבטל מי רגלים טמאים של זב.

הגמרא מביאה תירוץ אחר על הסתירה: רבא אומר, באמת המשנה
והברייתא הן בשיטה אחת, ורבי יהודה סבר כרבו שהחמיר במין
במינו שאינו בטל, ובמין בשאינו מינו שאומרים בו 'רואים'
כששונים במראה, ומה ששנינו במי חטאת שבטלים ברוב אף שהם
מין במינו, בדין שהיה נגבול מטה עסקינן – שם מדובר בדלי
שנטמא מציורו הדין הדין היה די להטבילו בשמעט
דימדינא מני להו ככל דהו – שמעיקר הדין היה די להטבילו בשמעט
מים עוברים על שפתו, ותעלה לו טבילה שלימה, שהרי אינו טמא
מתוכו, ורבנן הוא דגורו להו להטבילו גם מתוכו ולפטול את מי
החטאת שבו, משום שחששו דילמא חיים עליהו – שמא יחסו על
מי החטאת שלא יפסלו על ידי מי המקוה ויזהר מלהכניס את מי
המקוה לתוך הכלי ולא (מבטל) [מבטל] ליה לשפת הכלי, ונמצא
שלא עלתה לו טבילה. ומחמת חשש זה גזרו חכמים שלא תועיל
הטבילה כדי שיבטל את מי החטאת ברוב מי מקוה, וכן דאפא
ריבויא – וכיון שיש בתוכם רוב מי מקוה, לא צריך – לא הצריכו
חכמים עוד שנאמר בהם 'רואים כאילו הם יין אדום' ולא יועיל
ביטול ברוב, מאחר ומה שהצריכו טבילה מתוכו הוא רק משום
חומרא.

אגרות קודש

ב"ה, ט' תמוז, תשכ"א

ברוקלין.

ש"ב הוו"ח אי"א נ"ני וכו' מו"ה יהודא ליב שי

שלום וברכה!

במענה למכתבו מה' תמוז, בו כתב אודות ענין כינוס באה"ק ת"י של נכדי הרבנית, בתו של
אדמו"ר האמצעי, ז"ל.

והחלטה בזה תלוי באם יהי' מי שיתעניין בזה במרץ הדרוש בכדי שיהי' הדבר מתוכנן ומסודר.

וע"פ ההוראה דבכל דרכיך דעהו וביותר ביאור בזה בתורת החסידות, מסודר בהנ"ל הכוונה
שתבוא מהכינוס התעוררות לענינים הקשורים בהשקפת עולמה ואורח חיי' של הרבנית הנ"ל, ולא רק
זכרון של ימי קדם וכו' כ"א התעוררות בהווה בהנוגע להנהגה ועד לחיי היום יומים וק"ל.

ובאופן כזה הרי כל ענין שמוסיף ביהדות המסורתית תורתנו ומצותי' בפרט כשמואר באור
וחיות חסידותי, נכון וטוב הוא.

המשך בעמוד הבא

הגמרא מבארת את כללי הביטולים: אומר רבא, מצינו דינים
חלוקים שאמרו רבנן בדיני ביטול. יש מקומות בהם אומר ו-אמרו
רבנן שבדקים במעמא – בטעם הדבר. יש מקומות שאמר רבנן
שבטל האיסור ברובא – ברוב היתר. יש מקומות שאמר רבנן
שתלוי הביטול בטהותא – במראה הדבר.
מפרטת הגמרא: אם נתערב מין בשאינו מינו שניתן להבחין
בטעמיהם השונים, בודקים במעמא, כגון שנתערבו תרומה וחולין,
יבדוק בהן אם מורגש טעם התרומה, ואם אין טעם, מותר הכל גם
לזרים.
ואם נתערב מין במינו, שלא ניתן להבחין בטעם של כל אחד מהם
כיון שטעמם שוה, מתבטל המיעוט ברובא.
הרבא דאיקא חוותא – במקום שיש חשיבות למראה הדבר, ומכיון
שאין דנים לגבי אכילה אלא לגבי מציאותו של הדבר, כגון מקוה,
תלוי ביטולו במראה, שאם בטל מראהו של הדבר המתערב,
בטלה מציאותו.
לעיל (ע"ה). למדה הגמרא מדברי ריש לקיש שאיסורים מבטלים זה
את זה, הגמרא מביאה את שיטת החולקים: ופליגא – שיטת ריש
לקיש נחלקה על שיטתו דרבי אלעזר, דאמר רבי אלעזר, בשם שאין
מצות מבטלות זו את זו – כמו שכאשר מעורבים שני דברים שיש
מצוה באכילתם אין הם מבטלים זה את זה ברוב אף שכל אחד יש
בו מצוה אחרת, כך אין איסורין מבטלין זו את זו, ולדעתו, איסורי
פיגול וותר שבללן זה בזה ואכלן, חייב מלקות, משום שאינם
בטלים זה בזה, נמצא ששיעורם קיים ולוקה על מה שהתרו בו
עליו, ולא בשיטת ריש לקיש שסבר שהוא פטור משום שבטלים
זה בזה ואין ידוע איזה מהאיסורים בטל בחבירו ואין בו שיעור,
ונמצא שהתרו בו התראת ספק.
מבררת הגמרא: מאן שקעת ליה דאמר – מי הוא ששמענו שסבר
אין מצות מבטלות זו את זו, שבו תלה רבי אלעזר ואמר 'כשם
שאין מצוות מבטלות זו את זו', משיבה הגמרא: דעת הלל היא,
דתניא בברייתא, אמרו עליו על הלל הזקן, כשהיה אוכל פסח מצה
ומרור בזמן המקדש, שהיה בורכן בבת אחת, ואוכלן, משום שנאמר
(במדבר ט"א) 'על מצות ומצותיהם יאכלוהו' ומשמע שצריך לאוכלם
יחד ואין אומרים שטעם המרור מבטל את טעם המצה, משום
שאין מצוות מבטלות זו את זו.

זבחים. פרק שמיני - כל הזבחים דף עט עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזלץ)" רא תוספות

הא דרביה. הא נתנן לעיל רואן אותו כאילו הוא יין אדום דרביה הוא דמחמיר בבטול
כי היכי דמחמיר במין ומינו ואמר לא בטיל כלל ומין בשאינו מינו נמי דאית ליה דבטל
וקיימא ליה כל זמן שמראה המועט ניכר ברוב לא בטיל מחמיר נמי ואמר הדיבא
דמראה שוין כגון יין לבן במים דרואן אותו כאילו אדום ולא סגיא ליה ברובא: אין דם
מבטל דם. אצל זריקה ואצל כיסוי: ואין רוק.

הטורח מבטל רוק חוב: ואין מי רגלים. טהורים
מבטלים מי רגלים של זב ומטמא ואע"פ שרבות
הטהורות על הטמאות בבלי: רבא אמר. לעולם
חד תנא היא וברביה ס"ל והא דקאמר ברובא
סגי: בדלי שתוכו טהור וגבו פטא. כגון שנטמא
גבו בטומאת משקין דרבנן דק"ל (גדה דף וז)
תוכו אוגו אוזניו וידיו טהורין: דמרינא סגי ליה.
בבית מים לתוכו כל דורו שותלה טבילה
לשפתו דהא תוכו אין צריך טבילה: ורבנן
דגזיר. שיתבלו יפה דאי אמרת דסגי ליה
בטבילת גבו דילמא חיים עלייהו על מי החטאת
שלא יתערבו מי המקדש לתוכו ויפסלו ולא
מטביל ליה לשפת הכלי לפיכך גזרו עליו
להטבילו ולפסלו וכיון דאיכא ריבויא תו לא
צריך דהא טבילת תוכו חומרא בעלמא דהא:
והיכא דאיכא חזותא. מילי דלא תלי בטעמא
אלא בחזותא כגון לענין טבילת מקדש בחזותא:
ופליגא דרבי אלעזר. הא דריש לקיש דאמר
איסורין מבטלין זה את זה: כשם שפוצות אין
מבטלות זו את זו. כדאמרן לקמן: הלל כורך
פסח פוצה ומרור בבת אחת. ולא אתי טעם מרור ומבטל לי' לטעם מצה:

חרסן

כאילו לא טבל ומלא מי רגלים אמאי רואן כאילו הוא יין ושמא לא קאי רבא אלא אמי טהא: אמור
בטעמא וכן משמע לעיל דטעם כעיקר דאורייתא דאמר באורו שיש בו טעם דגן דהייב בחלה ואדם יוצא בה יין
לא נצרכה אלא לטעם כעיקר דבדקדשים אסור והכא שרי ופירש שם בקונטרס דלהא מילתא דהו
ברובא וליפנין מהכא להחמיר דלא ליבטל אלא במאה ולרבא לית ליה טעמא כעיקר בחולין כדמפרש ואולי
זה (דף סז): כל שטעמו ולא ממשו אין לוקחין עליו והא דילפנין ליה בפסחים (דף מד-). מנזיר משרת ליתן טעם
דהיי ליה נזיר וגייעולי גוים שני כתובים הבאים כאחד אי נמי גייעולי גוים חידוש הוא כדאמרין
ומפרש ר"ת דמין בשאינו מינו מדאורייתא בטעמא דנפקא לן ממשרת ומין במינו ברובא והא דאמר אביי
דרבנן מבשר בחלב מ"ט לא נגמרין דחידוש הוא אי חידוש הוא אע"ג דליכא נותן טעם נמי אמר ליה רבא דרך
דמחבא לא תידוק ובפרק בתרא דע"ז (דף סז) דא"ר יוחנן טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקחין עליו
ומכירו וכי קאמר טעמו ולא ממשו דאין לוקחין דהא דאפי' טעמו וממשו אם אין מכירו אלא נקט
ענין אפילו שלא במינו הוי טעמו ולא ממשו ואסורין ועוד יש לפרש כולה שלא במינו והכא דאיכא כותב
ליה טעמו ולא ממשו ודרי יוסף דאורליג"ש היה מפרש דלכך לא לקי אטעם כעיקר אפי' שלא במינו דרבי יוחנן סבר לה
לא) דמערין ליבון והגעלה ור"ת השיב לו דאית לן למימר אהרירה לאיסוריה כדאשכחן בפרק הלוקח עובר פרתו
נפקא לן אלא מדכתובי תובח ולא גיזה אלא היינו טעמא משום דאהרירה לאיסוריה דלא תעבוד ולא תגז
בקדשים שהוממו ולא גיזה הוא דאמרין בירושלמי דערלה פרק שני אמר רבי אבהו א"ר יוחנן כל נותני
מיידי דבפרק אלו עורבין (פסחים דף מג) ובפרק ג' מינים (נזיר דף לה) קאמר ר' אבהו א"ר יוחנן
נותן טעם כעין נזיר ששרה פתו בין ומיהו סוגיא דירושלמי מוכחא דבנתנית טעם איירי וא"ת אי טעם
לו) גבי שתי קפות אחת של חולין ואחת של תרומה ולפניהם שתי סאין כ"ו ואי אמרת כותב בכדי
לאו דאורייתא תיקשי ליה אמאי אמרין שאני אומר כיון דטעם כעיקר דאורייתא וי"ל דהתם במינו וכן
ואי במינו ניהא אבל שלא במינו לא שייך רבייה ואם תאמר אם במינו כיון דרבו בטלו להו ברובא אף על
דלוקה עליו שלא במינו א"כ במינו יש לנו להחמיר דלית לן למימר שאני אומר כיון דלקי שלא במינו
קשה דהא סתמא דנזיר ופסחים אליבא דרבי יוחנן ורבי יוחנן מוקי לה בפרק הערל (ג' שם) אע"פ שלא רבו ואם כן
אמרין שאני אומר דכיון דלא רבו ספיקא דאורייתא הוא וי"ל דהמלך ולטעמך וכו' איכא טובא ועוד
להיתר מצטרף לאיסור מין במינו ברובא היינו דלא כתנא דמתניתין דאית ליה רואן אפילו דם בדם: אמרו

תאמר ומנלן דקסבר אין מצות מבטלות זו את זו דילמא היה לוקח הרבה מכל אחד ואחד דכי האי גוונא לא מבטל כדפרישית לעיל:

שלישי

דמין במינו בטל לרבי יהודה דהתם מין בשאינו מינו הוא אע"ג דחשיבי ליה קצת מין במינו
לומר דבטל ברוב לא לאו טעמא דרואן כמו מין במינו מ"מ מין במינו גמור לא הוי ומיהו
לגירסא זו לא יתכן ליישב הא דנקט מלא רוקין כמו לפירוש הקונטרס דהוה מצוי למימר דלי
שיש בו רוקין וא"ת ואמאי דוחקה לשנוי הא דידהא דרביה לימא דברייא דרבנן
דמתני' דאית להו רואן ומין במינו בטל ויש לומר
דאי כרבנן דמתני' א"כ היה צריך כל כך מי
המקדש שאם היו מי חטאת יין אדום היה ידירה
וברייא דתני דסגיא ברובא וא"ת ולר' יהודה
אמאי סגי ליה ברובא ניהא רואן וי"ל דלא
שמעין לר' יהודה רואן אלא במין שאינו מינו
כגון יין לבן וחלב אבל מין במינו גמור לא שמעין
ליה דאית ליה רואן וצריך לדקדק מ"ש גבי
קדשים וטומאה ומקדש דאמרין רואן והכא נומכת
(דף ג) וגבי איסורא דלא אמרין רואן אלא מין
במינו מדאורייתא ברובא וגבי טומאה נמי איכא
דוכתא דלא אמרין רואן וגבי ציר בבכורות
בפרק הלוקח בהמה (ד' כג) ושיליא דלא מטמאה
לא במגע ולא במשא ואמר רבי יוחנן משום ביטול
ברוב נגעי בה ואי אפשר לברר טעם אלא הדיבא
דאיתמר איתמר היכא דלא איתמר לא איתמר
ועוד צריך לדקדק דפעמים דאמר רואן מן
המבטל כגון במתני' דם שנתערב בדם הבהמה
נתערב בין ופעמים מן המבטל גבי דלי יין לבן וחלב
פעמים דאמר רואן להחמיר כי ההיא דדלי
ופעמים להקל כגון במתני' דמכשירי ליה לזריקה

וי"ל דבשביל המיעוט שלא יתבטל רואן המיעוט (או) הרוב בין להקל בין להחמיר: ה"ג
דידהא דרביה. בבבליה ה"ש דקם לן דר' יהודה ס"ל מין במינו לא בטל היינו משום
דסמכין אשינויא דרבא: רבא אמר בדלי שתוכו טהור כ'ו. תימה אם כן מלא רוקין אמאי
ברבנן בטעמא. ומדלא נקט בששים או במאה משמע דמדאורייתא איירי שהוא
לא נצרכה אלא לטעם כעיקר דבדקדשים אסור והכא שרי ופירש שם בקונטרס דלהא מילתא דהו
ברובא וליפנין מהכא להחמיר דלא ליבטל אלא במאה ולרבא לית ליה טעמא כעיקר בחולין כדמפרש ואולי
זה (דף סז): כל שטעמו ולא ממשו אין לוקחין עליו והא דילפנין ליה בפסחים (דף מד-). מנזיר משרת ליתן טעם
דהיי ליה נזיר וגייעולי גוים שני כתובים הבאים כאחד אי נמי גייעולי גוים חידוש הוא כדאמרין
ומפרש ר"ת דמין בשאינו מינו מדאורייתא בטעמא דנפקא לן ממשרת ומין במינו ברובא והא דאמר אביי
דרבנן מבשר בחלב מ"ט לא נגמרין דחידוש הוא אי חידוש הוא אע"ג דליכא נותן טעם נמי אמר ליה רבא דרך
דמחבא לא תידוק ובפרק בתרא דע"ז (דף סז) דא"ר יוחנן טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקחין עליו
ומכירו וכי קאמר טעמו ולא ממשו דאין לוקחין דהא דאפי' טעמו וממשו אם אין מכירו אלא נקט
ענין אפילו שלא במינו הוי טעמו ולא ממשו ואסורין ועוד יש לפרש כולה שלא במינו והכא דאיכא כותב בכדי
ליה טעמו ולא ממשו ודרי יוסף דאורליג"ש היה מפרש דלכך לא לקי אטעם כעיקר אפי' שלא במינו דרבי יוחנן סבר לה
לא) דמערין ליבון והגעלה ור"ת השיב לו דאית לן למימר אהרירה לאיסוריה כדאשכחן בפרק הלוקח עובר פרתו
נפקא לן אלא מדכתובי תובח ולא גיזה אלא היינו טעמא משום דאהרירה לאיסוריה דלא תעבוד ולא תגז
בקדשים שהוממו ולא גיזה הוא דאמרין בירושלמי דערלה פרק שני אמר רבי אבהו א"ר יוחנן כל נותני
מיידי דבפרק אלו עורבין (פסחים דף מג) ובפרק ג' מינים (נזיר דף לה) קאמר ר' אבהו א"ר יוחנן
נותן טעם כעין נזיר ששרה פתו בין ומיהו סוגיא דירושלמי מוכחא דבנתנית טעם איירי וא"ת אי טעם
לו) גבי שתי קפות אחת של חולין ואחת של תרומה ולפניהם שתי סאין כ"ו ואי אמרת כותב בכדי
לאו דאורייתא תיקשי ליה אמאי אמרין שאני אומר כיון דטעם כעיקר דאורייתא וי"ל דהתם במינו וכן
ואי במינו ניהא אבל שלא במינו לא שייך רבייה ואם תאמר אם במינו כיון דרבו בטלו להו ברובא אף על
דלוקה עליו שלא במינו א"כ במינו יש לנו להחמיר דלית לן למימר שאני אומר כיון דלקי שלא במינו ולכל
קשה דהא סתמא דנזיר ופסחים אליבא דרבי יוחנן ורבי יוחנן מוקי לה בפרק הערל (ג' שם) אע"פ שלא רבו ואם כן
אמרין שאני אומר דכיון דלא רבו ספיקא דאורייתא הוא וי"ל דהמלך ולטעמך וכו' איכא טובא ועוד
להיתר מצטרף לאיסור מין במינו ברובא היינו דלא כתנא דמתניתין דאית ליה רואן אפילו דם בדם: אמרו

בדואי מתכוננים לחג הגאולה י"ב וי"ג תמוז הבע"ל וכמטרת כל התועדות יקחו מהתעוררות
דימי סגולה אלו ע"מ להביאם בפועל במשך כל השנה.

ברכה לבשו"ט ובברכת חג הגאולה.

זבחים. פרק שמיני – כל הזבחים דף עט עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" רש"י

תוספות

שלישי

שחור. מכאן מייית רבינו תם ראייה בפרק שני דמס' ע"ז (דף ק"ה) גבי כסי פעם ראשון ושני אסור שלישי מותר דמיייר בהרחה ששתה בו הגוי דומיא דהך דהבא ולא כמו שפירש רש"י דמיייר בשתה בו הגוי מתחלתו פעם ראשון ושני קודם ששתה בו ישראל כלל דוקא כלי חרס הוא דבעי הרהר שלשה פעמים אבל כוסות של עץ או של כסף

אפילו בחד זימנא סגי: **רבי** אליעזר בן יעקב

אומר כו'. מכאן ראייה לר"ת דמין במינו בטיל

דקידיל משנת ר' אליעזר בן יעקב קב ונקי:

אף הורטבו במים טמא. פירוש מלחלו במים

וא"ת כי לא רטבו נמי הא תנן בפרק דם

נדה (נדה דף נ"ד) ואם יכלין להשרות ולחורר

לכמות שהיו מטמאין לחים ומטמאין יבשים ועוד

מאי טעמייהו דרבנן ויל האי דקתיי התיב וכמה

שרייתו בפושרין מעט לעט והבא בדלא חדר מעט

לעת הילכך יבש טהור ומיחו נראה דרבי יהודה

לאו איבש דרבנן קאי אלא אלח ולאשמעינן

דאינו יוצא מטומאה ע"י שרייה אפי' במים טובא

וכן משמע בתוספתא דקאמר רבנן אף זה משנתנו

לתוך מים ורבו עליו טהור:

במאי קמפילגי אמר רב זביד בגורין גיירה

במקדש קמפילגי. ואם תאמר מאי

קשיא ליה במאי קמפילגי לימא דפליגי ברואה

אני דר' אליעזר מכשיר לזרוק משום דאמרין

רואה אני דם הפסולים ודם התמצית כאילו הם

מים ורבנן אסרי דלית להו רואה אני ואסור לזרוק

דם פסולין למזבח וכי האי גוונא פליגי בסיפא גבי

ניתנין למעלה שנתערבו בניתנין למטה והיינו

טעמא נמי דמתן אחת בנתן ארבע ויש לומר דלא

משמע ליה דפליגי בהא מדלא פירש רבי אליעזר

דמכשר משום דרואה אני כדמפרש בסיפא אלא

ודאי הני רבנן דהבא אית להו רואה אני

וטעמייהו משום גורין תדע מדאיצטרך למיתני

הך בבא כלל והוא דדם בעלי מומין דהשתא

בניתנין למעלה למטה ששניהם כשרים לא

אמרין רואה אני דם פסולין מיבעיא ואי משום

רבי אליעזר דאפילו בדם פסול אית ליה רואה אני

הוא ליה לרבי אליעזר לפרושי בדיאי ועוד נראה

כמו שפירש לעיל (דף ע"ז) ד"ה בדם) גבי בדם

הבהמה או בדם חיה בדחולין ובפסולין ובתמצית

מודד כולי עלמא דשוי לשם מים ולא אסרי אלא במידי דהקריב בנותנין

למזבח ומתן אחת בנתן דכיון דשניהם דמים כשרין אין לנו להחריז לשנות בדם כשר

לזרוק על המזבח אפילו לשם מים בדם להכשיר את העליונים אבל בחולין ופסולין לא

חיישי אי שרי לזרוק לשם מים עם הכשר כיון דיש בילה אם כן על כרחן טעמייהו משום

גורין אבל בחולין ובדם חיה דלא שכיחי בעורה לא גורי:

הבי גרסין דמר סבר גורין. אם נפרש דגורין היבא דאין בדם הפסולין כדי לבטל הכשר

אטו היבא דיש בו כדי לבטל קשה דאם כן ניפלו רבי יהודה בהא דאמר אין דם

מבטל דם וכי האי גוונא פריך לקמן (דף פ"א) גבי הניתנין בפנים שנתערבו בניתנין בחוץ

וניפלו נמי רבי אליעזר בהא אלא וכן גורין דילמא אתי לאכשורי דם הפסולין לזריקה

בעיניהו וכן דם התמצית ודך גיירה שייכא אפילו לרבי יהודה וכן פירש בקונטרס לעיל על

משנה זו והא דלא גורין בדם הבהמה ובדם חיה משום דבההוא לא אתי למטיעי לאכשורי

בעיניה ומיחו לרב פפא דאמר בדם התמצית מצוי לרבות על דם הנפש קמפילגי אי אפשר

לומר כן דעל כרחן גור היבא דלא רבה אטו היבא דרבה ודך גיירה ודאי לא שייכא לר'

יהודה משום דמינו הוא:

רב פפא אמר דכולי עלמא גורין. כן כתוב בספרים ור"ת מצא בספר ישן דכולי עלמא אין

גורין ומפרש אין גורין דילמא אתי למזריקה בעיניה דבהא לא אתי למטיעי והא

דאסרין בפסולין גורין מיעוט אטו רוב מודה בהא ר"א משום דשכיחי ופי' זה משונה וסוגיא

זו משונה וגירסת הספרים עיקר: **אמר** לו ר"א הרי הוא עובר על כל תגרע. לא ס"ד דר'

אליעזר שיקשה לו ר' יהושע מבטל תוסף משום דרואה אני כאילו הוא מים ור' אליעזר

שהשיבו לפי דבריו של רבי יהושע השיבו דלית ליה טעמא רואה אני לשם מים: **תנן** החם

במסכת פרה עלזוית שנפל לתוכו מים כל שהוא כו'. חזמא דמי חטאת הוא דמדאורייתא בטל ברובא:

תנו רבנן, חרסן של זב וזבה, פֶּעַם ראשון ושני, טָמֵא.

שלישי, טָהוֹר. בְּמִוּה דְּכָרִים אֲמֹרִים, שְׁנֵתן לְתוֹכוֹ מִיִּם.

אֲבָל לֹא נִתַּן לְתוֹכוֹ מִיִּם, אֲפִילוּ עֲשִׂירִי טָמֵא. רַבִּי

אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אָמַר, שְׁלִישִׁי, אִף עַל פִּי שְׂאֵל נִתַּן

לְתוֹכוֹ מִיִּם, טָהוֹר. מֵאֵן שִׁמְעַת לִיה דְּאָמַר, מִן בְּמִינוֹ

לֹא בְּמִיל, רַבִּי יְהוּדָה. וְרַמְיָנָהּ, פֶּשְׁתָּן שִׁמְוֹנָתָהּ נִתְּנָה,

מִסִּטּוֹ טָהוֹר. וְאִם הָיָה לֹחַ מִסִּטּוֹ, מָטָא מִשּׁוּם מִשְׁקָה

פִּתְיָ. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אִף הָרוֹטְבוֹ בְּמִיִּם, מָטָא מִשּׁוּם

מִשְׁקָה פִּתְיָ. וְאֲפִילוּ טוֹבָא. אָמַר רַב פֶּפְא, שְׂאֵנִי רוֹק,

דְּקִירִי: נִתְעַרַב בְּדָם הַפְּסוּלִין יִשְׁפָּד לְאֵמָה: בְּמֵאֵי

קְמִיפְלְגִי. אָמַר רַב זְבִיד, גְּזוּרִין גְּזוּרָה בְּמִקְדֵּשׁ, קָא

מִיפְלְגִי. דְּמַר סָבַר גְּזוּרִין, וְמַר סָבַר לֹא גְזוּרִין. רַב פֶּפְא

אָמַר, דְּכֹולִי עֲלֵמָא גְזוּרִין. וְהָכָא, בְּדָם הַתְּמַצִּית מְצִי

לְרַבּוֹת עַל דָּם הַנֶּפֶשׁ, קָא מִיפְלְגִי. מַר סָבַר, שְׂכִיחַ.

וְמַר סָבַר, לֹא שְׂכִיחַ. בְּשִׁלְמָא לְרַב פֶּפְא, הֵינֵנו דְּקִתְנִי

'נִתְעַרַב בְּדָם הַפְּסוּלִין יִשְׁפָּד לְאֵמָה, (או) בְּדָם

הַתְּמַצִּית יִשְׁפָּד לְאֵמָה'. אֵלֹא לְרַב זְבִיד, לְעִירְכִּינְהוּ

וְלִיתְנִינְהוּ. קְשִׁיָּא: מוֹשְׁנָה דָם תְּמִימִים בְּדָם פְּעֵל

מוֹמִין, יִשְׁפָּד לְאֵמָה. פּוֹס בְּכּוֹסוֹת, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר,

אִם קָרַב כּוֹס אֶחָד, יִקְרְבוּ כָּל הַפּוֹסוֹת. וְהַכְּמִים

אֲמֹרִים, אֲפִילוּ קָרְבוּ פוּלָן, חוּץ מֵאֶחָד מֵהֶן. יִשְׁפָּד

לְאֵמָה. הַנִּיתְנִין לְמִטָּה שֶׁנִּתְעַרְבוּ בְּנִיתְנִין לְמַעְלָה, רַבִּי

אֱלִיעֶזֶר אָמַר, יִתֵּן לְמַעְלָה, וְרֹאֵה אֲנִי אֶת הַתְּחַתָּנוֹתִים

מְלַמְעֵלָן פְּאִילוֹ הֵם מִיִּם, וְיִחְזוּר וְיִתֵּן לְמִטָּה. וְהַכְּמִים

אֲמֹרִים, יִשְׁפָּד לְאֵמָה. וְאִם לֹא נִמְלָךְ וְנִתַּן, פֶּשֶׁר.

הַנִּיתְנִין

גיירה הילכך עד שיהא מן הפסול כדי שאלו חיו מים לא היה ניכר דם חטאת

מכשרין ליה לזריקה: ה"ג רב פפא אמר דב"ע גורין והבא בדם התמצית כמצי כ"ו:

דב"ע גורין. דלא חשו להפסד קדשים ובנתערב בדם הפסולין דמילתא דשכיחא הוא

לא פליג רבי אליעזר אלא בנתערב דם התמצית לחוד פליג ומשום דקא סבר דם

התמצית של בהמה אינו מצוי להיות רבה על דם הנפש הילכך אמאי נגזור דהוה ליה

בנתערב בדם חולין דלא גורין ביה מידי משום דלא שכיח. ות"ק סבר פעמים שהוא

רבה על דם הנפש הילכך גורין ביה היבא דלא רבה אטו היבא דרבה ומיחו אם לא

נמלך ותנן כשר דגירה בעלמא הוא: בשלמא לרב פפא. דאמר לא פליג רבי אליעזר

ברישא משום הכי לא עריב ותני לזו ישפך דבסיפא פליגי ורישא דרבי הבל: אלא לרב

זביד לעירכניהו וליתניניהו. נתערב בדם הפסולים או בדם התמצית ישפך לאמה קשיא:

מתני' דם תמימים בדם בעלי פומין. מילתא דשכיחא היא ושפוך לאמה גיירה

שמא ולא ירבה עליו וכישריה: נתערב כוס של דם בעלי מומין בכוסות של בשרין

ואינו ניכר: דמים הניתנין למטה. מן החוט שנתערבו בדם חטאת שניתן למעלה: רבי

אליעזר אומר יתן למעלה. מתנות חטאת ואף על פי שהחתונות מעורבין בו והואיל

עליונים לתחתונים כדאמר בפרק כל התדיר (לקמן דף פט.) שיהו כל החטאות קודמות

לעליות: יתן למעלה. תחילה ואח"כ למטה ותניתן מטה תעלה לו לשפכת שירים של

חטאת ולהחליל מתנות עלה: ישפך לאמה. דלית להו רואן ואין משנין בתחתונים

בשביל להכשיר העליונים: ואם לא נמלך ונתן כשר. העלין דהא ניתן ממנו למעלה:

הניתנין

התמצית יותר מדם הנפש עד כדי שדם התמצית יבטלו, ויש
לחשוש שבאופן זה יבואו להכשיר לזורקו שלא כדין, ולכן גזרו בו
חכמים לפוסלו אף כשדם הנפש לא בטל, וזר – רבי אליעזר קבר,
לא שכיב – אין זה מצוי, ולדבר שאינו מצוי אין צריך לחשוש ולכן
לא גזרו בו חכמים. אמנם בנתערב בדם פסולים שהוא מצוי
שירבה על דם הקרבן, גזרו.
הגמרא מקשה על שיטת רב זביד: בשלמא – מובן הדבר לדעת רב
פפא, היינו דקתני – שזהו מה ששנה התנא במשנה בכפילות לשון,
'נתערב בדם הפסולין יושף לאמה (א) בדם התמצית יושף לאמה',
ולא כלל את שניהם יחד, כי לדעת רב פפא רבי אליעזר מודה בדין
הראשון וחלק רק על הדין השני, ולכן שנאו התנא לבדו כדי שלא
נטעה לסבור שמה ששנינו 'ורבי אליעזר מכשיר' הוא גם על הדין
הראשון. אלא לרב זביד שנחלקו אם גזרים גזירות במקדש,
ומחלוקת זו שייכת גם בשנתערב דם הקרבן בדם פסולים, קשה,
ליעריבניהו וליתניניהו – היה לתנא לחבר את שני הדינים יחד והיה
לו לשנות, 'נתערב בדם הפסולים או בדם התמצית יושף לאמה',
ורבי אליעזר מכשיר. מסיקה הגמרא: קשיא.

משנה

משנתינו ממשיכה לבאר את דין דמים שנתערבו: דם קרבנות
תמימים שנתערב בדם קרבנות בעלי מומין, אף אם דם תמימים הוא
הרוב, לא יזרק דם התערובת, אלא יושף לאמה, משום שחוששים
שלא יבוא לזרוקו אף בשירבה דם בעלי מומים.
אופן נוסף של תערובת דם תמימים ובעלי מומים: כוס של דם
בעלי מומים, שנתערב בכוסות של דם תמימים, כלומר, שלא
נתערבו שני הדמים בכוס אחד, אלא נתערבו הכוסות ואינו יודע
באיזו מהם יש דם בעלי מומים, רבי אליעזר אומר, אם קרב כוס
אחד – אם כהן שלא ידע שנתערבו, זרק כוס אחת מהם, וקרבו כל
הבוסים, כי אומרים שהכוס שנוזקה כבר היא הכוס של דם בעלי
מומים, ושאר הכוסות הם דם תמימים. והכמים אומרים, אפילו
קרבו הכוסות בולן, חוץ מאחד מהן, שמסתבר שהכוס של בעלי
מומים כבר נוזק, והכוס שלפנינו היא של תמימים, מכל מקום
יושף לאמה, משום שחוששים שהכוס הנשארת היא של דם בעלי
מומים.
משנתינו מבארת את דין תערובת דמים הניתנים למעלה מחוט
הסיקרא, בדמים הניתנים למטה מחוט הסיקרא: דמים הניתנים
למטה מחוט הסיקרא, כגון עולת בהמה, שנתערבו בדם הניתנים
למעלה מחוט הסיקרא, דחינו חטאת בהמה, רבי אליעזר אומר,
תחילה יתן מהדם באצבע למעלה לשם מתנות חטאת, ורואה אני
את התחתונים מלמעלה – אני מתייחס לדמי התחתונים שמצותם
להינתן למטה, ועתה בהזאה זו ניתנו למעלה, כאילו הם מים, ולא
עשה איסור כשנינה בו כיון שלא התכוין, ואחר כך יחזור ויתן את
שאר הדם למטה, ותעלה לו נתינה זו, הן עבור הדמים שדינם
להינתן למטה, והן עבור שפיכת שיירי דם החטאת ליסוד. והכמים
אומרים, יושף לאמה, כי סוברים שאין אומרים 'רואין את דם
התחתון כאילו הוא מים, וכיון שאסור לשנות את מקום נתינת
הדם, אינו יכול לתת את התערובת למעלה.
המשנה מביאה אופן שבו אף לחכמים הדם כשר בדיעבד: ואם לא
נקלף – אם הכהן לא בא להתיעץ בחכמים כיצד לנהוג בדם
התערובת, ונתן אותו למעלה, אף חכמים מודים שהעלין קשר,
משום שהאיסור של שינוי מקום דם התחתונים, אינו פוסל את
הדם מלהזיק, ובעת יחזור ויתן למטה עבור דם התחתון, ועבור
שפיכת שיירי דם החטאת.

שנינו במשנה (לעיל עה) שכאשר נתערב דם קרבן בדם חולין, סבר
רבי יהודה שאין הדם מתבטל כלל, כיון שמין במינו אינו בטל.
הגמרא מביאה ברייתות שנכתב בהן כדעתו, ומקשה סתירה
ביניהן: תנו רבנן בברייתא (תוספתא סהרות פ"ה ה"ג), חרין – כלי חרס
שהיה עשוי למי רגלים של זב וזבה, וגשבר, ומי רגליהם שהם אב
הטומאה בלועים בשבריו, ורוחו כדי להוציאם ממנו, פגע ראשון
ושיני שרוחו עדיין הוא טמא, כי עדיין לא נפלטו, ובפעם שלישי,
מהור. מבארת הברייתא: כמה דברים אומרים שבשלישית טהור,
שנתן לתוכו מים, אבל לא נתן לתוכו מים אלא מי רגלים של אדם
טהור כדי להוציא את מי רגלי הזב, אפילו בפעם עשירי עדיין
החרס טמא, כיון שהוא מין במינו ואינו בטל. אולם רבי אליעזר בן
יעקב אומר, שלישי, כלומר כשנתן בחרס שלש פעמים, אף על פי
שלא נתן לתוכו מים אלא מי רגלים של אדם טהור, החרס טהור,
שמין במינו בטל וביטלו מי רגלים של הטהור את מי רגלי הזב
הבלועים בבלי.
מאן שמעת ליה דאמר – מי הוא ששמענו שסבר שמין במינו לא
בטל, הלא רבי יהודה הוא, שאמר כן במשנתינו (לעיל עה), אם כן
מוכח שנתנא קמא בברייתא זהו רבי יהודה, וסבר שנתנת מים
שלש פעמים על המי רגלים מפלטים אותם. ורמינהו – וקשה ממה
ששנינו בברייתא (תוספתא סהרות פ"ד ה"ו), פשטן שמואלו נדה,
ולצורך הטייה לחלחה את הפשתן ברוק פיה שהוא טמא, אם כבר
יש הפשתן, הקסיו – המיזון) מהור, כי הרוק מטמא רק כשהוא
לח, ואם היה הפשתן עדיין לח מהרוק, הקסיו טמא משום משקה
פיה. רבי יהודה אומר, אף לאחר שיבש הפשתן, הרוקטבו
[המלחלח] במים, שעל ידי זה חזר הרוק להיות לח, טמא
המסיתו משום משקה פיה. ומשמע מדברי רבי יהודה, ואפילו מוכח
– אפילו אם ירטיבו הרבה פעמים, טמא. אם כן זה סותר את דבריו
לעיל שמי רגלי הזב הבלועים בחרסן, יוצאים ממנו בשלש פעמים
שיטשן במים. מתרצת הגמרא: אומר רב פפא, שאני – (שונה) זרק
משאר דברים, שאינו יוצא מהפשתן אפילו ברחיצות רבות, כיון
דקריר – הוא מחלחל בתוך הפשתן ונאחז בו בחזקה, אבל מי
רגלים נפליים מהחרסן בשלש רחיצות.
שנינו במשנה: נתערב בדם הפסולין יושף לאמה. מבואר במשנה
שנחלקו תנא קמא ורבי אליעזר בדם קרבן שנתערב בדם פסולים
או בדם התמצית, תנא קמא סבר שפסול מלזרוקו ואפילו אם הדם
הכשר הוא הרוב, ואילו רבי אליעזר מכשיר. הגמרא מבארת במה
נחלקו תנא קמא ורבי אליעזר.
מבארת הגמרא: במאי קמיפלגי – במה נחלקו. משיבה הגמרא:
אמר רב זביד, בגזרין גזירה במקדש קא מיפלגי – נחלקו אם יש
לחכמים לגזור גזירה במקדש ואף שעל ידה יהיה הפסד לקדשים,
כדי שלא יבואו לטעות ולעשות שלא כדין באופנים אחרים, או
שאין לגזור כי יש לחשוש להפסד קדשים. דמר – תנא קמא קבר
גזרין, ולכן גזר ואסר לזרוק באופן שנתערב דם קרבן בדם פסולים
או דם תמצית אף כשלא נתבטל בהם, כדי שלא יבואו להכשיר
בטעות אף כשנתבטל, שאז הוא פסול מן התורה. וזר – רבי
אליעזר קבר לא גזרין, כי יש לחשוש להפסד קדשים שיפסלו
מחמת הגזירה, ולכן לא גזר על דם שנתערב בדם פסולים ובדם
התמצית, וכל זמן שלא התבטל בהם, עדיין כשר להזרוק.
שיטה נוספת בביאור המחלוקת: רב פפא אמר, דכולי עלמא –
לדברי הכל גזרין גזירה במקדש ואין חוששים להפסד קדשים,
ואכן לא נחלקו בדם שנתערב בדם פסולים ולדברי הכל גזרין בו
שיפסל, והכא – כאן לגבי דם שנתערב בדם תמצית שבזה כן
נחלקו, בדם התמצית מצוי לרבות על דם הנפש קא מיפלגי –
חלוקים הם האם שכיו הדבר שהיה דם התמצית הרוב ודם הנפש
המיעוט. זר – תנא קמא קבר, שכיב – מצוי הוא שיהיה דם

כאשר הלימוד אינו כדבעי.. לא זו בלבד שלא נעשית לו סם חיים, אלא עוד זאת, שיוורד מדחי אל דחי כו'.

השאר, **אָבֵל בָּהָא** – באיברים שאינם עיקר הכפרה, **אִימָא מוֹדוּ**
לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, שתולים שהבעל מום כבר הוקרב, ושאר האיברים
הם איברי תמימים. מסיקה הגמרא: **צִירְכָא** – לכן צריכה המשנה
לכפול את מחלוקתם.
הגמרא מביאה משנה בדין נתערבה טיפת מים בצלוחית של מי
טטאת ודנה בשיטת רבי אליעזר שהובאה בה אם סובר יש בילה
או אין בילה, ולהלן (ע"פ) מביאה הגמרא ראייה ממשנתני: **תַּנְן הָתָם**
– שנינו במסכת פרה (פ"ט מ"א), **צלוחית של מי חטאת, שִׁנְפְּלוּ לְתוֹכָהּ**
מִים בְּלִ שְׁוָה – כמות מועטת של מים שאינם מי חטאת, כיצד יזה
על הטמא ויטהרו כדון, **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר, יִזָּה שְׁתֵּי הַחֹאטֹת, וְחֻכְמִים**
פּוֹסְלִין אֶת כָּל מִי הַחֹטָאת שֶׁבְּצִלּוּחִית.
הגמרא מבררת את סברת רבי אליעזר וחכמים: **בְּשִׁלְמָא רַבֵּנָן סָבְרִי**
– מובנת שיטת רבנן שפסלו את כל המים, כי אף שסוברים יִשְׁ בִּילָה
– כל שני דברים לחים שנתערבו אני תולה שגבללו היטב, ובכל
טיפה במסכתם, שפלי דף היה להם להכשיר את המים, שהרי
בכל הזאה יהיו גם מי חטאת, מכל מקום פסלו, היות וסוברים
שהזאה **צִירְכָה שִׁיעוּר** – יש שיעור לכמות טיפת ההזאה, וכשהם
מעורבים אין בהזאה כשיעור, כי יש בה גם מהפסול, וגם אין
מִצְטָרְפִין לְהֹאטֹת – אין מצרפים את השיעור משתי הזאות, ולכן
לא יועיל שיה שתי הזאות.
אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר שֶׁמֶטֶר בִּשְׁתֵּי הַחֹאטֹת, מֵאֵי קָסְבֵּר, אִי קָסְבֵּר אֵין
בִּילָה – אין ודאות שבכל טיפה של גם מהמי חטאת, כי ו-כאשר
מִזָּה שְׁתֵּי הַחֹאטֹת מֵאֵי הֵיוּ – מה התועלת בזה, **דִּילְמָא תִּתְרִיחוּ מֵאֵי**
קָא מוֹד – שמא שתי ההזאות הם מהמים שנפלו.
אָמַר צִירִךְ לומר שְׁקָא קָבֵר יִשְׁ בִּילָה, וודאי שבכל הזאה יש מהמי
חטאת. אך עדיין צריך לברר את שיטתו, כי **אִי קָסְבֵּר אֵין הַחֹאטֹה**
צִירְכָה שִׁיעוּר, ודי במשהו, למה לי שְׁתֵּי הַחֹאטֹת, הרי גם באחת ודאי
מעורב משהו מהמי חטאת, **אָמַר קָסְבֵּר הַחֹאטֹה צִירְכָה שִׁיעוּר**,
והצריך שתי הזאות כדי שיצטרף משניהם שיעור הזאה. אך גם
בוה צריך לברר את שיטתו, ואי קָסְבֵּר אֵין **מִצְטָרְפִין לְהֹאטֹת** – אין
מצרפים את השיעור משתי הזאות, כי **מִזָּה שְׁתֵּי הַחֹאטֹת מֵאֵי הֵיוּ**,
וְאֵי נִמִּי – ואפילו תאמר שסובר ש**מִצְטָרְפִין לְהֹאטֹת**, מִי יִימַר דְּמִלָּא
לִיה שִׁיעוּרָא – מהיכן נדע בודאות שבשתי ההזאות יחד יש שיעור
הזאה, יתכן שרובם של שתי ההזאות הם מהמים שנפלו, ובמי
חטאת שמעורבים בהם אין כדי שיעור הזאה, והיה לו או להכשיר
בהזאה אחת, או לפסול אפילו בשתי הזאות.
הגמרא מביאה שלשה ביאורים בשיטת רבי אליעזר. ביאור
ראשון: **אָמַר רִישׁ לְקִישׁ, לְעוּלָם** – באמת ניתן לפרש שרבי אליעזר
סובר יִשְׁ בִּילָה, וְהַחֹאטֹה צִירְכָה שִׁיעוּר, וגם סובר שמצרפים משתי
הזאות, ומשום כך הצריך שתים, ומה שהוקשה לרבי אליעזר
לעיל מִי יִימַר דְּמִלָּא לִיה שִׁיעוּרָא, כלומר שגם בשתי הזאות אין
ודאות שיש בהן שיעור הזאה, מתורץ כך, וְהָכָא בְּמֵאֵי עֲקָרִינָן, כִּגוֹן
שִׁנְתָּנָרְבוּ שיעור הזאה אחת מהמים הפסולים להזאה, בשיעור
הזאה אחת מהמי חטאת, ובכגון זה כשיזה שתי הזאות ודאי יש
שיעור הזאה אחת של מי חטאת, שהרי שיעור המים הפסולים
הוא רק כשיעור הזאה אחת. לכן אמר שיה על הטמא שתי
הזאות, דהיינו את כל המים הנמצאים כעת בצלוחית, ומצרפים
משתי ההזאות יחד שיעור הזאה.
ביאור שני: **רָבָא אָמַר, לְעוּלָם סובר רבי אליעזר יִשְׁ בִּילָה, וְהַחֹאטֹה אֵין**
צִירְכָה שִׁיעוּר, ובהזאה אחת היה לו להטהר, שהרי בודאי יש בה
כל שיה מי חטאת, וְקָנְסָא רַבְּנָא דְּרַבֵּנָן והצריכוהו להוות שתי
הזאות, כי **הֵיכִי דְּלֵא שִׁנְתָּרְבוּ לִיה** – כדי שלא ירויח מהתערובת,
כשיהיו לו על ידה יותר מי חטאת.
ביאור שלישי: **רַב אֲשִׁי אָמַר**, לרבי אליעזר 'הזאה אין צריכה
שיעור' וברבא, אך חולק עליו במה שאמר ששתי הזאות הם
משום קנס, ומדייק את המשנה כך, [מִים בְּלִ שְׁוָה תַּנְן – האופן
שנידון במשנה הוא דווקא ש'נפלו לתוכה מים כל שהו', אך בגפלו
יותר מכך, לא יועילו שתי הזאות, וְאֵין בִּילָה, ואם כן בהזאה אחת
יתכן שכולה מים פסולים, לכן יִזָּה שְׁתֵּי הַחֹאטֹת, וודאי יש בהזאותיו

המשנה מבארת את דין תערובת דמים החלוקים במספר המתנות
שניתנות מהם: דמים הניתנים ב**מִתְנָה אחת**, שִׁנְתָּנָרְבוּ בִּנְתִּינִין
ב**מִתְנָה אחת**, כגון דם בכור, שנתערב בדם מעשר או בדם בכור
אחר, הן נתערבו הדמים, והן נתערבו הכוסות, ויתנו ב**מִתְנָה אחת**
(מִתְנָה), מפני שהדמים נבללו היטב ובכל טיפה שנותן יש משני
הדמים, וכן בנתערבו הכוסות, וזרק מכל כוס מתנה אחת.
דין נוסף: הניתנים ב**מִתְנָה ארבע**, שנתערבו בניתנים ב**מִתְנָה ארבע**, כגון
דם עולה בדם שלמים, ויתנו ב**מִתְנָה ארבע**.
דין נוסף: הניתנים ב**מִתְנָה ארבע**, כגון עולה, שנתערבו בניתנים
ב**מִתְנָה אחת**, כגון בכור, **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר, יִתְנֶנּוּ בְּמִתְנָה אַרְבַּע**,
ורואים את הניתנים במתנה אחת בשלש המתנות המיותרות
כאילו הם מים, ולכך אינו עובר על 'בל תוסיף'. **רַבִּי יְהוֹשֻעַ חוֹלֵק**
וְאָמַר, יִתְנֶנּוּ בְּמִתְנָה אחת, ויוכשר גם הניתן במתן ארבע, משום
שבדיעבד די במתנה אחת, ולא יתנו במתן ארבע, משום שסובר
שאין אומרים רואים את הניתנים במתנה אחת כאילו הם מים,
ואם כן יעבור על בל תוסיף.
משא ומתן שהיה בין רבי אליעזר לרבי יהושע בזה: **אָמַר לוֹ רַבִּי**
אֱלִיעֶזֶר לרבי יהושע, לשיטתך, הרי כשנותן אחת מדם הניתנים
במתן ארבע, הוא עובר על כל תנע. **אָמַר לִיה רַבִּי יְהוֹשֻעַ**,
ולשיטתך, הרי כשנותן ארבע מדם הניתנים במתנה אחת, הוא
עובר על כל תוסוף. **אָמַר לוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, לֹא נֶאֱמַר בַּל תוֹסִיף אֶלָּא**
בְּשִׁחֹא – הדם הניתן במתנה אחת, הוא כְּעֶצְמוֹ ונותנו במתן ארבע
אבל כשנותנו במתן ארבע מפני דם אחר המעורב בו, אינו עובר.
אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻעַ, אף לֹא נֶאֱמַר בַּל תִּנְדַּע אֶלָּא בְּשִׁחֹא כְּעֶצְמוֹ,
אבל כשנותנו במתנה אחת, מפני דם אחר המעורב בו, אינו עובר.
רבי יהושע ממשיך לבאר את שיטתו: ועוד **אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻעַ**,
בְּשִׁנְתָּה ארבע מהניתן באחת, עֲבַרְתָּ עַל בַּל תוֹסִיף, וגם עֲשִׂיתָ
מַעֲשֶׂה בִּידֶךָ בנתינת שלש מתנות יתירות, אבל בְּשִׁלָּא נִתַּת מִתְנִיתִן
בארבע אלא מתנה אחת, אכן עֲבַרְתָּ עַל בַּל תִּנְדַּע, ואולם לֹא עֲשִׂיתָ
מַעֲשֶׂה בִּידֶךָ.

גמרא

שנינו במשנתנו, נתערבו כוס של דם בעל מום עם כוסות של דם
תמימים, רבי אליעזר אומר, אם נזרקה אחת מהכוסות ניתן לזרוק
גם את השאר, וחכמים אומרים, אפילו אם נזרקו כל הכוסות חוץ
מאחת, הנותרת לא תיזרק. רבי אלעזר מבאר באיזה אופן הכשיר
רבי אליעזר: **אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, לֹא הַכְשִׁיר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֶלָּא כְּשִׁזְרַק**
אֶת שאר הכוסות שְׁנַיִם שְׁנַיִם, שבאופן זה ודאי יש בכל נתינה כוס
אחת כשירה, **אָבֵל לזורקם אֶחָד אֶחָד, לֹא הַכְשִׁיר.**
רב דימי מקשה על דברי רבי אלעזר: **מִתֵּיב רַב דִּימִי, שִׁנִּינוּ**
במשנתנו, וְחֻכְמִים אִמְרִים אֶפִּילוֹ קָרְבוּ בִּזְלָן חוּץ מֵאֶחָד מִקֵּין יִשְׁפֹּךְ
לְאִמָּה, ולרבי אלעזר, מדוע נשנו דברי רבנן שאסרו, באופן
שנותרה רק כוס אחת, הרי לדבריו גם רבי אליעזר מודה שכאשר
נותרה רק כוס אחת, תישפך לאמה.
מתרצת הגמרא: **אָמַר לִיה רַבִּי יַעֲקֹב לְרַבִּי יְרֵמְיָה בִּר תַּחֲלִיפָא,**
אֶסְבְּרָא לָךְ – אתרץ לך, מֵאֵי אֶחָד, וְזִנְג אֶחָד – אף מה שאמרו חכמים
'חוץ מאחד', היינו חוץ מזוג אחד, כלומר שאפילו אם נשאר זוג
אחד של כוסות, ישפכו לאמה.
הגמרא מבארת מדוע כפלה המשנה את מחלוקת חכמים ורבי
אליעזר הן באיברים (לעיל ע"פ), והן בדם: וצִירְכָא – המשנה הוצרכה
לכפול את המחלוקת, דִּיאִי אִיתְמַר בָּהָא – שאם היתה נשנית רק
באיברים, היינו סבורים שדווקא בָּהָא – באיברים קאָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
שניתן להקריב את השאר, משום דִּיאִיתְעָבִיד בִּיה בְּפִרְתֹּי – כיון
שהדם שהוא עיקר הכפרה נזרק כהלכתו, לכן לא נדקדק
בהקרבת הבשר, **אָבֵל בָּהָא** – בדם, **אִימָא מוֹדִי לְהוּ לְרַבֵּנָן** – היינו
אומרים שרבי אליעזר מודה לרבנן שלא יזרקו את השאר, שלא
להקריב את עיקר הכפרה בספק פסול. **וְאֵי אִיתְמַר בָּהָא** – רק בדם,
היינו סבורים שְׁבָהָא – דווקא בדם קאָמַר רַבֵּנָן שאין לזרוק את

זבחים. פרק שמיני – כל הזבחים דף פ עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" רה
רש"י תוספות

הניתנין במתנה אחת. כגון דם בכור שנתערב בדם מעשר בין בבלול בין בבוסות: ינתנו
במתנה אחת. קא סלקא דעתך השתא דאמרין יש בילה וסמכין עליה שיש במתנה זו
משניהם ואם בבוסות יתן מתנה מזה ומתנה מזה: מתן ארבע במתן ארבע. כמו דם עולה
בדם שלמים או בדם אשש ששניהם טעונין שתי מתנות שהן ארבע ושניהם תחתונים: מתן

ארבע במתן אחת. כגון דם עולה בכבור שהן
תחתונים: ר' אליעזר אומר ינתנו במתן ארבע. 1
והוא המתנה היתירות הניתנות מדם הכבור 2
כאילו הן מים ואין זה כל תוסף: במתנה אחת. 3
משום כל תוסף וידי עולה יצא דכל הניתנין על 4
מזבח היתירן שנתן במתנה אחת כיפר: ולא 5
עשית מעשה בידך. ואינו דומה עושה מעשה 6
ליושב ואינו עושה ואיסור בא מאיליו: גמ' 7
וצריכא. לפלוגי בתריהו ר' אליעזר ורבנן 8
בבעלי מומין באיברים באיברים וכוסות בבוסות: 9
דאי אשמעינן מאיברים. בהחייא קאמר ר' 10
אליעזר יקריבו משום דאיתעביד כפרתו 11
בהכשר: אבל גבי כוסות בבוסות. דעיקר 12
בקלקול אימא לא: צלוחית. של מי חטאת 13
המוקדשין שנפל לתוכה מים דעלמא כל שהוא: 14
ר' אליעזר אומר יזה שתי הזאות. הבא להיות 15
מתן על הטמא יזה שתיים וטרה: בשלמא רבנן 16
סברי יש בילה. כדתנן במתניתין אם לא נמלך 17
ותנן כשר אלמא סמכין אבילה ואמר לך 18
המתערב בלח מתערב בכולו ואין לך טיפה מזה 19
שלא ויהא בה מחבירו קצת והבא גמי נהי דיש 20
בילה ויש בכל הואה מן המים הכשירים: קסברי 21
הואה צריכה שיעור. ואין כאן שיעור שהרי יש 22
בה מן הפוסלת ואי משום דמזה שתי הזאות קא 23
סברי אין מצטרפין אותו למלאות השניה שיעור 24
החסר בראשונה: אלא ר' אליעזר. בדחא לא 25
סגיא ליה ובתרתיה מכשר: מאי קסבר אי קסבר 26
אין בילה. אין סומכין על כך דיומנין דלא 27
מיבביל בכוליה כי מזה שתי הזאות כו': אלא 28
קסבר יש בילה. אי איפשר שלא יבולל וסמכין: 29
מי יימר דלא ליה שיעורא. שמא רוב שתידן מן 30
השאובין ואין בשתידן כדי הואה כשירה: אמר 31
ריש לקיש לעולם קסבר יש בילה. כדשמעינן 32
ליה במתניתין והאי דבעי תרתיה משום דהואה 33
צריכה שיעור ומצטרף להזאות ודקשיא מי יימר 34
דמלא שיעורא: הבא במאי עסקין? אבנן 35
שנתערבו אחת באחת. שיעור הואה מוז שיעור 36
הואה מוז ותערבוהו הילכך כי מזה שתי הזאות 37
על כרחך מלי ליה שיעורא שהרי לא היו מן 38
הפסולין כאן אלא כדי הואה אחת והוא הזה 39
שתיים ואחת באחת לא דוקא נקט דאם היו מן 40
הכשרים הדרב כל שכן בדער כי מזה שתי 41
הזאות דטופינא דכשרין מדיבא יתני למיפסל 42
אלא משום פסולין נקט לה ויש בילה גרס 43
בריש לקיש דכין דאמר הואה צריכה שיעור 44
מאי דחוקיה למימר דל' אליעזר אין בילה 45
לאקשוי מתני' עלה ולאקומי מתני' בשינוי 46

בשלמא רבנן קסברי יש בילה. פ' אפילו סבירא להו יש בילה מ"מ פסולין דהואה צריכה
שיעור ואין מצטרפין להזאות וה"נ ה"מ למימר אין בילה ואין הואה צריכה
שיעור וכגון שנפלו מים בצלוחית כשיעור מי חטאת ובקונטרס פירש דרבנן סברי יש בילה
כדתנן מתני' אם נמלך ותנן כשר אלמא סמכין אבילה ואמרין לח מתערב בלח מתערב
בכולו ואין לך טיפה מזה שלא יהא ובה מחבירו
קצת וקשה אם כן מאי מספקא ליה לרבי אליעזר
לדידי' גמי נידוק ממתניתין ויש בילה דהא מכשר
לכתחילה אלא על כרחין ממתניתין ליבא למידק
דדילמא בעליונים רובא מכשר רבי אליעזר וכגון
שנתן למעלה כשיעור תחתונים ועוד בדמוק
לקמן לרבנן גמי אם לא נמלך ותנן כשר היינו
דמים העליונים מיהו לקמן מוכיח יש בילה
מדקדקני והתחתונים עלו לה:

אמר ריש לקיש לעולם קסבר יש בילה והואה
צריכה שיעור ומצטרפין להזאות. פ' 1
בקונט' יש בילה גרסין בריש לקיש דכין דאמר 2
הואה צריכה שיעור מאי דחוקיה למימר דלרבי 3
אליעזר אין בילה לאקשוי מתניתין ולאקומי 4
מתניתין בשינוי דחיק בדלקמן ועוד יש לדקדק 5
אי אין בילה למה ליה למימר צריכה שיעור אפי' 6
אין צריכה שיעור גמי: 7

כגון שנתערב אחת באחת. הקשה הר"ר חיים 8
דבימא (דף יד.) ובהרה (פ"א) (דף ט.) אמר 9
אפי' למד' אין הואה צריכה שיעור ה"מ אגבא 10
דגבא אבל במנא צריכה שיעור וא"כ כשנתן 11
אחת באחת והואה הואה ראשונה ליבא בשניה 12
שיעור במנא ותייר' כין דבתחלה הואה ראשונה 13
שהיא תחלת טהרתו איכא שיעורא במנא אין 14
בכך כלום שהואה ראשונה מצטרפת להזאה 15
שניה וכי האי גונא אמרין גבי גטילת ידים (חולין 16
דף קז.) דמרבית נטולין שנים ובחצי רביעית אין 17
אחד נטל ועוד י"ל דאחת באחת לאו דוקא כדפי' 18
בקונטרס דאם היה מן הכשרין הדרב כל שכן 19
דכשר דכי מזה שתי הזאות דטופינא דכשרין 20
מדיבא יתני למיפסל אלא משום פסולין נקט לה: 21
רב אשי אמר כל שהוא תנן. ואין בילה וסבר 22
הואה אין צריכה שיעור ואי יחיד חדא דילמא מן 23
הפסולין הן אבל כי יחיד תרתי אי אפשר דליבא 24
מן הכשרין וקשה דלמא כל שהוא דליבא שיעור 25
הואה וטרה צריכה שיעור ומצטרפת וסבר יש 26
בילה דהשתא כי שתי הזאות על כרחך איכא 27
שיעור הואה מן הכשרין ולדבריו גמי היאך יוכל 28
להיות שלא יוכלו לחלוק הכל שהו לשתיים. 29
ברר:

ועוד
יש בילה, והואה אין צריכה שיעור. וקנסא דקנסו רבנן, כי היכי דלא משתיר' ליה. רב אשי
אמר, (ומים כל שהו תנן, ואין בילה, יזה שתי הזאות. מיתבי, רבי אומר, לדברי רבי אליעזר,
הואה כל שהוא מותרת, הואה אין צריכה שיעור. הואה, מחצה פשר ומחצה פסול.
ועוד

דחיקא בדלקמן: רבא אמר לעולם יש בילה והואה אינה צריכה שיעור. ושתי הזאות דקאמר לאו למלווי שיעורא אלא קנסא הוא דלא נשתרש שלא ישתכר בנפילה זו להרבות מימיו
במים פסולין: רב אשי אמר כו'. הגירסא הזו משובשת בספרים נעריא בעני דרבי גרסין רב אשי אמר מים כל שהוא תנן ואין בילה יזה שתי הזאות וסבירא ליה לרב אשי הואה אין
צריכה שיעור כרבה ומיהו קנסא לית ליה הילכך אי היה ס"ל יש בילה בחדא היה סגי ליה ושתי הזאות לר' אליעזר משום דקסבר אין בילה הילכך אי מדי חדא שמא אין כאן מן
הכשרין כלום אבל כי מדי תרתיה אי אפשר דליבא בחדא מיניהו מן הכשרין (כלום) דהא אין כאן מן הפסולין אלא כל שהוא והיינו טעמא דלא משני בלישנא דנתערבו אחת באחת
דאם כן הוי משמע יש שיעור להזאה ואיהו אין הואה צריכה שיעור סבירא ליה להכי דק לישנא דמתני' דקתני כל שהוא דאין לך בהזאות פחותה מכאן ואי אפשר שיהו כל הזאות
הללו מן הפסולין ואפילו הן קטנות מאד ולקמן מוכיח ליה ממתני': לדברי רבי אליעזר. דמכשר בשתי הזאות: הואה כל שהוא מותרת. דשמא אין אחת מן הזאה ברורה שלא ידא
בה מן הפסולין אלמא סבירא ליה דהואה כל שהוא מותרת והואה אין צריכה שיעור: והואה מחצה כשר ומחצה פסול. ולא תימא הואה כל שהוא היא דכשירה ומיהו לא יחיד עמה
תערובת פסול אלא אפילו יש בה תערובת פסול מכשר אלמא טעמא דר' אליעזר דבעי תרתיה לאו משום צירוף הוא לצרפו לכשיעור דהא קתני אין צריכה וקשיא לריש לקיש:

ועוד

זבחים. פרק שמיני – כל הזבחים דף פ עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)"
תוספות

ועוד תניא הניתנין למעלה כו'. אלמא יש בילה בתוספתא זבחים איתא והא דלא פריך
ממנתי נחא ליה לאקשווי מברייא משום דוקא דתחתונים עלו לו: **הכא** במאי
עסקין ברובא עליונים וקא ידיב למעלה שיעור דתחתונים ועוד. לא מצי לאוקומא ברובא
תחתונים ודיב למעלה שיעור תחתונים ועוד דאי רובא תחתונים לא היה אומר רבי אליעזר
יתן למעלה:

נתן למטה ולא נמלך ר' אליעזר אומר יחזור
למעלה. נראה דגרסינן יחזור ויתן למטה
מדמסיק עלו לו לשם שריים דמה שנתן למטה
קודם נתינתו למעלה פשיטא דאין עולה לשם
שריים: מתן ארבע במתן אחת היינו שתי שותן
ארבע כגון עולה או שלמים דלמטה דאי ארבע
ממש כגון חטאת אמאי ינתן מתן אחת לר' יהושע
הא רבנן סברי ישפך לאמנה לפי שזה למטה וזה
למעלה: הגי' **בל** תוסף מזהבא. תימא לה הלא
במתנה אחת של בכור אי אפשר שלא יוכלו
לחלק לשתיים ואם כן דילמא ידיב מיניה לשתי
קרנות דאע"ג דאין בילה וזה שיכול להיות מה
הדם לבדו והוא הדין במתנה אחת יכול להיות בה
מדם זה ומדם זה ואי ליכא שיעור נתינה לשתי
קרנות דלא היה ירשמו ניכר לשתיים אם כן והיא
הקרן נאכל דילמא חלקו לשתי קרנות וכוין
הועיל כלום וי"ל דיש שיעור לשתי קרנות וכוין
דאין בילה אין כאן רק ספק בל תוסף ומשום ספק
זה לא ינח קרבנו ואפילו כי הוה נמי דמים
מעורבים יחד הוה ספק וחכי פריך נהי דנתערב
ארבע באחד לא תיקש מאן בילה אבתי ותיקשיו
קושיא אחריתי דלא מתוך דבל תוסף בודאי
ליכא. בריך. ואם תאמר איהו בל תוסף יש
וליהו מתנה שניה בשביל שריים של בכור ואי
עביד עוד שריים בשביל עולה אין כלום אלא
יעשה ודושיים בשביל עולה (שתי מתנות שותן
ארבע ויש לומר מתנה ראשונה) של עולה נכרת
משתי צדיקין והוה בל תוסף דמתנה של בכור אינה
רק מעד אחד אי נמי שריים הוו באותו קרן של

מתנה אחת (ארבע) מתנה שניה שבקין שני הוי תוספת. הגי':

הא קתני אלו ואלו עלו לו. וליכא למימר לשם שריים דאלו ואלו קתני משמע יוצא ידי
דמים עליונים וידי דמים תחתונים:

כגון שנתערבו אחת באחת. פירש בקונטרס שיעור מתנה מזה ושיעור מתנה מזה
דוקנתינה ונתן במתנה אחת בשביל כל אחד קא אמר דהיינו שתי מתנות דנמצאו
שתיקן במזבח ותימא מאי קשיא ליה נימא שנותן כל הדם במתנה אחת דאיכא מתרידותו
ממה נפשך וכי תימא משום דבעי מתנה לשם כל אחד לימא שנותן חצי הדם וחזור ונתן
חצי האחר ולמה ליה למימר כלל אחת באחת וכי תימא דפריך משום דצריך לשייר משני
הדמים לשפיכת השיריים ופריך דילמא מה שנותן היה מאחד מוקו והשיריים מן השני
דאע"ג דתחילת עולה מקום שריים מכל מקום לא עשה כעיקר מצותה אי נמי קסבר
תחילת עולה לא מקום שריים אם כן מאי קא משני שנתערבו ב אחת באחת ועוד (לימא)
(למאי) ידיב (למעלה) שיעור האחד ועודו) אמאי לא פריך מרישא נתערב בדם הפסולין
או בדם המצוי דילמא מאי ידיב דהוה הפסולין ושרייסו? אלא כיון דשרייס לא
מעבבי אין לנו לפסול תערובת משום מצות שריים ומיהו לקמן משמע שיש לפסול משום
שריים אע"ג דלא מעבבי דקאמר שריים צריכין איצטבא ונראה לפרש דחכי פריך
דילמא מהאי קא ידיב כו' דהבא ליתן לא יתן אלא שתי מתנות אחת משום זה ואחת
משום זה ואם נאמר לו שיתן כל הדם לא ישמע לנו ולא דמי לעתערב בדם פסולין דשמא
ישמע לנו כיון ידיעי דפסול מעורב בו אבל הכא דשנייה כשיירן לא ומיהו קשה דאם
כן לעיל דקאמר ידיב למעלה שיעור תחתונים ועוד לא ישמע לנו כיון דשנייה כשיירן
ועוד יש לומר דלשון מתנה אחת משמע אחת ולא יותרחו וכי משני שנתערבו אחת
באחת כפרישי מתנה אחת מכל אחת ולא דמי להדיא דלעיל דיתן למעלה ומוקמינן
ידיב למעלה שיעור תחתונים ועוד דשמא קתני יתן למעלה ולא מפרש כמה וכן בדם
דפסולין וברם התמיצ:

ד"ה

**ועוד, תניא (בהריא), הניתנין למעלה שנתערבו
בניתנין למטה, רבי אליעזר אומר יתן למעלה,
והתחתונים עלו לו. ואי אמרת, אין בילה, אמאי עלו
לו. דילמא, קרובים עליונים למטה והתחתונים למעלה.
הכא נכמי עסקינן, כגון דאיכא רובא עליונים, וקא
ידיב למעלה שיעור תחתונים, ועוד. הא 'תחתונים
עלו לו' קתני. לשם שריים. תא שמע, נתן למטה, ולא
נמלך. רבי אליעזר אומר, יחזור ויתן למעלה,
והתחתונים עלו לו. הכא נמי ברובא עליונים, וקא
ידיב למעלה שיעור תחתונים, ועוד. והא 'תחתונים
עלו לו' קתני. לשם שריים. תא שמע, נתן למעלה
ולא נמלך, [אלו ואלו מודים, שישחזור] ויתן למטה,
ואלו ואלו עלו לו. הכא נמי, ברובא עליונים, וקא ידיב
למעלה שיעור תחתונים, ועוד. [והא 'אלו ואלו עלו
לו' קתני]. מי קתני, אלו ואלו מודים. אלו ואלו עלו
לו, קתני. סיפא, אהאן לרבנן, דאמרי יש בילה. תא
שמע, הניתנין במתנה אחת, שנתערבו בניתנין במתנה
אחת, ונתנו במתנה אחת. ואי אמרת אין בילה, אמאי
יתנו במתנה אחת. דילמא מהאי קרובים, ומהאי לא
קרובים. כגון שנתערבו אחת באחת, מתן ארבע במתן
ארבע. הכא נמי, שנתערבו ארבע בארבע, מתן ארבע
במתנה אחת. [רבי אליעזר אומר, ונתנו במתן ארבע],
וכי**

עליונים לתחתונים בפרק כל התדיר (שם) ולרבנן ישפך לאמה: יחזור ויתן למעלה.
ושניהם בשרין כדסיד ולרבנן ישפך לאמה והעולה כשיירה דאסור לשנות בתחתון מפני
הכשר עליון ולא אמרינן רואין אותו למעלה כאילו הוא מים וחכי תניא לה בתוספתא:
הכא נמי ברובא עליונים וקא ידיב למעלה שיעור תחתונים ועוד. ועליונים הוא דבשרים
ולא תחתונים: ה"ג והא תחתונים עלו לו קתני. ולשון קושיא הוא: ומשני ליה לשם
שריים: נתן למעלה ולא נמלך. מתחילתו דאי נמלך!א והא אמרי ליה רבנן ישפך לאמה
שלא לשנות בתחתון דכיון דניתן למעלה אפי' חכמים מודו שישחור ויתן למטה
לכתחילה אם בא לימלך דאינו משנה בנתינה זו בעליונים שהרי מה שיש כאן מן
העליונים שריים הן דרבנן אית להו בילה וכבר ניתן מן החטאת למעלה ומעתה מצות
שריים לינתן למטה כתחילת עולה: ואלו ואלו עלו לו. ושניהם כשרים: **הכא נמי** כו'.
ולר"א דלית ליה בילה אין כשר אלא חטאת ולרבנן דאית להו בילה שניהם כשרין
שהרי יש משניהם למעלה ולמטה: ה"ג מי קתני אלו ואלו מודים אלו ואלו עלו לו
קתני **סיפא אהאן** לרבנן דאמרי יש בילה ת"ש הניתנין כו' ואין כאן הפסק משנה הכתוב
בספרי: מי קתני אלו ואלו מודים. שאלו ואלו עלו לו אלו ואלו עלו לו הוא דקתני
ודך סיפא דקתני ואלו ואלו עלו לו לאו אאלו ואלו מודים קאי אלא רבנן דקאמרי לה
דאית להו בילה אבל לרבי אליעזר אין כשר אלא עליון: ונתנו במתנה אחת. ורבי
אליעזר!א איירי בסיפא ומתני' היא: אחת באחת. שיעור מתנה מזה ושיעור מזה וקתני
יתנו במתנה אחת בשביל כל אחד קאמר דהיינו שתי מתנות דנמצאו שתיקן במזבח:
איבע בארבע. שיעור ארבע מתנות בשיעור ארבע מתנות ודקתני ונתנו במתנות ארבע
ארבע בשביל זה וארבע בשביל זה: מתן ד' במתן אחת!א **רבי אליעזר** אומר יתנו
במתנת ארבע. שמצוה להקדים מתן ארבע למתן אחת כדאמרין בכל התדיר (שם)
ורואה אני את תוספתא מתנות הכבור כאילו הם מים:

וכ"ה

47 דם העולה ולשיירי דם החטאת. ואם לרבי אליעזר אין בילה, 48 מדוע שניהם כשרים, שמא נתן למעלה רק מדם העולה, ולמטה 49 רק מדם החטאת.

50 מתרצת הגמרא: באמת יתכן שלרבי אליעזר אין בילה, והבא נמי 51 – ואף את ברייתא זו תפרש בריבא עליונים וקא יהיב למעלה שיעור 52 תחתונים ועוד, שבאופן זה ודאי נתן למעלה מדם העליונים, אף 53 אם אין בילה ולרבי אליעזר אכן רק החטאת כשרה.

54 מקשה הגמרא: [והא 'אלו ואלו עליו' קתני] – שנינו בברייתא, 55 ולכאורה 'אלו ואלו מודים' נאמר גם על זה, דהיינו ששניהם 56 מודים שהנתינה למעלה ולמטה עלו לו, ואם רבי אליעזר סובר 57 אין בילה, לא היה לו להכשיר את העולה, כי שמא כל דם העולה 58 ניתן למעלה.

59 מתרצת הגמרא: באמת יתכן שלרבי אליעזר אין בילה, מי קתני – 60 האם נשנה בסיפא אלו ואלו מודים שאלו ואלו עלו לו, והרי אלו 61 ואלו עלו לו בסתם קתני, אלא אכן סיפא אמתאן – באה ללמד 62 ששניהם כשרים רק לשית רבנן, דאמר י"ש בילה, ולכן בודאי 63 מעורב בזריקה למטה גם מדם העולה, ועלתה הזריקה לשם 64 שניהם, אבל לרבי אליעזר שסובר אין בילה, אכן תועיל הזריקה 65 למטה רק לשפיכת שיירי החטאת ולא לעולה.

66 הגמרא מקשה לרב אשי ממשנתינו: תא שמע, שנינו במשנתינו 67 (לעיל עט), דמים הניתנין בפתנה אחת, שנתערבו בניתנין בפתנה 68 אחת, כגון דם כבור שנתערב בדם מעשר, ינתנו הדמים המעורבים 69 בפתנה אחת, ותעלה נתינה זו עבור שני הדמים. מקשה הגמרא: 70 ואי אקרת שלרבי אליעזר אין בילה, אמאי ו-מדוע ינתנו בפתנה 71 אחת ויועיל לשני הדמים, דילמא מהאי קהיב ומהאי לא קהיב – 72 שמא בנתינה זו עלה בידו מדמו של קרבן אחד, ומדם השני לא 73 נתן כלל.

74 מתרצת הגמרא: באמת יתכן שלרבי אליעזר אין בילה, ואת 75 משנתינו נפרש בגין שנתערבו אחת בפתנה – באופן שנתערב שיעור 76 מתנה אחת מדם מעשר, בשיעור מתנה אחת של דם כבור, ובבלי 77 יש כעת שיעור של שתי מתנות בלבד והכחן זורק אותם בשתי 78 זריקות, ומה שהמשנה שנתה 'נתנו במתנה אחת', היינו מתנה 79 אחת לכל קרבן.

80 הגמרא מקשה לרב אשי מהדין השני במשנתינו: שנינו במשנה, דם 81 הזקוק לפתן ארבע ועולה, שנתערב בדם אחר הזקוק לפתן ארבע 82 ושלמים, ינתנו במתן ארבע, ולרב אשי שפירש שלרבי אליעזר אין 83 בילה, כיצד נדע בודאות שאכן נתן ארבע מתנות משני הדמים. 84 מתרצת הגמרא: ה"א נמי – אף כאן תפרש שנתערבו שיעור ארבע 85 מתנות מהעולה, בשיעור ארבע מתנות מהשלמים, והכחן נותן על 86 המזבח פעמיים שתי מתנות שהם ארבע ומסיים את כל הדם 87 שנמצא בכוס.

88 הגמרא מקשה לרב אשי מדין נוסף המובא במשנתינו: שנינו 89 במשנה, דם הזקוק לפתן ארבע ועולה, שנתערב בדם הזקוק 90 לפתנה אחת ובכורו, [רבי אליעזר אומר, ינתנו בפתן ארבע], וקשה 91 לרב אשי שפירש שלרבי אליעזר אין בילה, כיצד נדע בודאות 92 שנתן מדם שניהם.

1 הגמרא מקשה גם על פירושו של רב אשי: ועוד תנא בברייתא 2 (בהדיא), דמים הניתנין למעלה מחוט הסיקרא [חטאת בהמה], 3 שנתערבו בדמים הניתנין למטה מחוט הסיקרא [עולת בהמה], רבי 4 אליעזר אומר יתן תחילה את דם התערובת למעלה, ותחתונים עליו 5 לו – ותועיל הנתינה אף עבור זריקת דמים התחתונים, כשיתן את 6 שאר הדם למטה כדין שפיכת שיירי ליסוד [שהוא למטה מחוט 7 הסיקרא]. מקשה הגמרא: ואי אקרת שלרבי אליעזר אין בילה 8 כשיתן רב אשי, אמאי עליו לו – מדוע עלתה הזריקה שלמעלה 9 עבור החטאת, הרי יש לחוש דילמא קהיב – שמא נתן מדם 10 העליונים למטה שלא במקומו, ודם התחתונים לבדו ניתן למעלה, 11 והחטאת לא הוכשרה, וכיון שהכשיר רבי אליעזר, משמע שסובר 12 יש בילה.

13 מתרצת הגמרא: ניתן לפרש שרבי אליעזר סובר אין בילה כרב 14 אשי, והבא בפיא עסקינן – כאן בברייתא במה מדובר, בגין דאפיא 15 ריבא עליונים – שהרוב בתערובת הוא מהעליונים, וקא יהיב 16 למעלה שיעור תחתונים ועוד – והכחן נתן למעלה בשיעור כל דם 17 התחתונים שבתערובת, ומעט יותר, ובאופן זה ודאי היה בזריקה 18 למעלה משהו מהעליונים, שאפילו אם נתלה שכל דם התחתונים 19 נזרק למעלה, הרי יש בזריקה יותר מכל דם התחתונים 20 שבתערובת.

21 מקשה הגמרא: תא [הרי] תחתונים עליו לו' קתני – שנינו בברייתא, 22 ואם אכן נתן בשיעור כל התחתונים למעלה [ואין בילה], שמא נתן 23 שם את כל דם התחתונים. מתרצת הגמרא: לשם שירים – אכן 24 כוונת הברייתא בזה היא שעלתה הזריקה למטה רק לשפיכת 25 שיירי החטאת, ולא למתנות העולה.

26 הגמרא מקשה לרב אשי מברייתא נוספת: תא שמע, דם עליונים 27 שנתערב בדם תחתונים, אם הכחן נתן אותו למטה, ולא נמלה – לא 28 התייעץ בחכמים מה לעשות בתערובת, רבי אליעזר אומר, יחזור 29 ויתן כעת למעלה לשם חטאת, ותחתונים עליו לו – ונתינתו 30 בתחילה למטה עלתה לו לזריקת העולה, ואם סובר רבי אליעזר 31 אין בילה, מדוע הכשיר את החטאת והעולה, שמא כשזרק 32 למעלה עלה בידו רק דם עולה, ולמטה רק דם חטאת.

33 מתרצת הגמרא: ניתן לפרש שרבי אליעזר סובר אין בילה כרב 34 אשי, והבא נמי – אף את ברייתא זו תפרש בריבא עליונים, וקא 35 יהיב למעלה שיעור תחתונים ועוד, שבאופן זה ניתן למעלה לכל 36 הפחות משהו מדם העליונים אף אם אין בילה.

37 מקשה הגמרא: והא 'תחתונים עליו לו' קתני בברייתא, והרי שמא 38 נתן את כל דם התחתונים למעלה. מתרצת הגמרא: אכן הזריקה 39 למטה עלתה רק לשם שיירים.

40 הגמרא מקשה לרב אשי מברייתא נוספת: תא שמע, דם תחתונים 41 שנתערב בעליונים ונתנן למעלה ולא נמלה, שאם היה נמלה, רבנן 42 היו מורים לו לשפוך את הכל לאמה כדי לא לשנות במקום נתינת 43 התחתונים, [אלו ואלו – רבי אליעזר ורבנן מודים, שייחזור] ויתן 44 אותם למטה, ומשום שזקוק לתת משניהם למטה, מהחטאת לשם 45 שיירים, ומהעולה לעיקר נתינת דמה, ואלו ואלו עליו לו, כלומר 46 שעלו לו הנתינה למעלה לעיקר החטאת, והנתינה למטה לעיקר

דבריו של נשיא ישראל אינם דברים בעלמא, אלא יש בהם הוראה. דבר שבא בדפוס הוא לדורי דורות.

החטאת [ותחילת עולה], דברי הכל, כלומר אפילו לחכמים
שאסרו לתת את דם החטאת למעלה משום שאסור לשנות את
מקום הדם, מודים בזה שיתן למטה, משום שקום תנינת הדם
בתחילת עולה ובקיר הזקוף שלמטה מחוט הסיקרא, הוא מקום
כשר לתנינת השריינים של החטאת, ולכן אין זה שינוי במקום הדם.
רב יוסף חולק על אביי: אמר ליה רב יוסף לאבוי, הרי אמר וכו' – כך
אמרו רב יהודה, שריינים צריכין איצטבא – השריינים צריכים
להישפך דווקא על בליטת היסוד הנראית באיצטבא, ולא על
הקיר הזקוף, ואם יתן כעת מדם התערובת בקיר הזקוף לשם
תחילת מתנות עולה, הוא משנה את מקום דם השריינים, ולדעתו
סוברים רבנן שישפך לאמה אפילו בנתערבו תחילת עולה בשירי
חטאת.
הגמרא מביאה אמוראים נוספים שנחלקו במחלוקת זו: וכן אמר
רבי שמעון וכאביי, לא שנו אלא תחילת חטאת ועולה, אבל סוף
חטאת, ותחילת עולה, דברי הכל מקום עולה מקום שריינים. אמר רבי
יוחנן, ואיתתא – ויש אומרים שאמר זאת רבי אלעזר, צדין היא
מחלוקת, כלומר, רבנן ורבי אלעזר נחלקו, הן בתחילת חטאת
ועולה והן בסוף חטאת ותחילת עולה וכרב יהודה.
הגמרא מביאה קושיא על הסוברים שריינים צריכים איצטבא:
מתיב ו-הקשהו רב הונא בר יהודה לרב יוסף, שנינו בברייתא, כתוב
בתורה בענין בכור (במדבר י"ח) 'אף בכור שור וכו' קדש הם',
דורשת הברייתא קדש הם – קדשי הבכור ישארו תמיד קודש כמו
שהם, שאפילו אם נתערב דם הבכור בדם קדשים אחרים, קרבנו
מאי לאו – האם לא דיברה הברייתא באופן שנתערבו הדמים של
סוף עולה שמקומו באיצטבא כדין שריינים, ותחילת בכור שמקומו
בקיר הזקוף, וכיון שנאמר 'קדש הם', הרי הוא נותן לכתחילה את
התערובת בקיר הזקוף מחמת דם הבכור, ואף שמעורבים בו גם
שיירי העולה שדינם לינתן על האיצטבא, ושם מניח – מוכח
מכאן, שקום עולה הוא מקום שריינים.
משיבה הגמרא: לא – אין כוונת הברייתא לומר שמ'קדש הם'
למדים להכשיר את דם תחילת בכור שנתערב בסוף עולה, אלא
להתיר את דמי תחילת עולה ותחילת בכור שנתערבו.
מבררת הגמרא: ופאי קא משמע לן – ומדו החידוש שמשמענו
התנא בזה, הרי פשוט ששני דמים שמקום תנינתם למטה מחוט
הסיקרא שנתערבו, שיתנו במקומם. ואם תאמר שהחידוש הוא
דאין עולין מכתלים זה את זה – שאין דמים העולים על גבי מזבח
מבטלים אחד את השני אף שאחד מהם הוא רוב, אלא שני הדמים
עלו לו. הרי האי – חידוש זה, מהפסוק (ויקרא טו יח) 'ולקח בדם הפר
ומדם השעיר' נפקא – הוא נלמד, שאף שידוע שדם הפר מרובה
משל שעיר, ואם כן לכאורה נתבטל דם השעיר, וממה שהפסוק
עדיין קורא 'דם שעיר' אנו למדים שהעולין למזבח אינם מבטלים
זה את זה, ואם כן מהפסוק 'קדש הם' נשוב ללמוד שבנתערבו
הדמים של תחילת בכור וסוף עולה, שיקרבו, וקשה לסוברים
שירינים צריכים איצטבא.
משיבה הגמרא: מחלוקת תנאי היא מהיכן למדים שאין עולין
מבטלין זה את זה, איכא דנפקא ליה – יש מהתנאים שלמדו זאת
מהכא – מהמקרא 'קדש הם', ואיכא דנפקא ליה – ויש שלמדו זאת
מהכא – מהמקרא 'ולקח מדם הפר ומדם השעיר', והתנא ששנה
את הברייתא למד מקדש הם, ולכן אין הוכחה מדבריו שאין
שירינים צריכים איצטבא.
רבי משה מבריתא, על הסוברים שירינים צריכים איצטבא:
מתיב ו-הקשהו רבא על רב יהודה ורבי יוחנן שסברו ששרינים
צריכים איצטבא, ששינו בברייתא. כתוב בפסוק בפרשת עולה
(ויקרא א ה) 'והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם ויזריקו את הדם על
המזבח סביב וגו', מבררת הברייתא, מה

וכי תיקם שהקא נמי – אף את דין זה נעמיד בנתערבו ארבע מתנות
מהעולה במתנה אחת מהבכור, והכחן יזרוק את כל חמשת
המתנות המעורבות, זה לא יתכן, משום שאי הרי, מה ששינו
שאמר לו רבי יהושע לרבי אלעזר, לשיטתך שיתן במתן ארבע
הרי הוא עובר על כל תוספת, הקא איסור כל תוספת מהיקא – מהיכן
בא לכאן, הרי אין כאן יותר ממתנה אחת מדם הבכור, אלא
מוכרח שנתערבו הרבה בהרבה, ולרב אשי שלרבי אלעזר אין
בילה, מדוע יתנו במתן ארבע, הרי שמא לא עלה בידו מדם
העולה כלל.
רבי מתרץ את שיטת רב אשי: אלא אמר רבא, באמת יתכן שלרבי
אלעזר אין בילה, ואין להקשות על רב אשי מהמשנה והברייתות
שהובאו לעיל, כי בכלל – בנתערבו שני הדמים בכוס אחת, לא
פליגי – לא נחלקו רבי אלעזר ורבנן, כי פליגי – אלא נחלקו
בנתערבו הפוסות, כגון שנתערב כוס של דם עולה בכוס של דם
חטאת, שלרבי אלעזר אית ליה – סובר שאומרים רואין את דם
העולה כשזורק למעלה, ואת דם החטאת כשזורק למטה כאילו
הם מים, ולכן אינו עובר על כל תוספת, ויזריקין לית להו – סוברים
שאין אומרים רואין, לכן הדין הוא שישפכו שתי הכוסות לאמה.
הגמרא מקשה על תירוצו של רבא: ובכלל לא פליגי – האם לא
נחלקו במשנה גם בבבול, והתנאי בברייתא, אמר רבי יהודה, לא
נחלקו רבי אלעזר והכמים על דם חטאת שנתערב בדם עולה, אלא
דברי הכל שיקרב – ואין כאן שינוי מקום הדם למעלה ולמטה,
משום שכל ייחודה סוברים גם רבנן שרואים את הדם המיותר
כאילו הוא מים. וכן לא נחלקו על דם קרבן כשר, שנתערב בדם
רובע ונרבע, ודברי הכל שלא יקרב אף כשהכשר הוא הרוב, כי
גורו שמא יבוא לזרוק אף כשירבה דם הרובע והרובע. על מה
נחלקו, על דם תמיכה שנתערב בדם בעלת מים, שריינים אלעזר אמר,
יקרב בין בכלל ובין בפוסות, כי סובר (לעיל ע"ה) שהאיסור להעלות
דם בעל מים הוא רק כשהוא לבדו, אבל לא כשנתערב, והכמים
אומרים לא יקרב, כי סוברים שנאסר אף כשנתערב, ולכאורה כשם
שלרבי יהודה נחלקו אף בבבול, כך גם במשנתנו שסברה שנחלקו
רבי אלעזר ורבנן האם אומרים 'רואים', שהרי מהיכן נאמר
שמשנתנו חלקה על רבי יהודה גם בדבר זה.
מתרצת הגמרא: רבי יהודה שמפרש את מחלוקתם רק בדם כשר
שנתערב בדם בעל מים, אלא אמר רבי אלעזר מתיב – שונה את
דברי רבי אלעזר שהתיר לזרוק את הדם, בין בכלל ובין בפוסות,
משום שרבי אלעזר מכשיר רק דם אחד מהתערובת, דהיינו את
הדם הכשר, אם כן לרב אשי ניתן להעמיד את דבריו באופן
שנתערב מעט דם בעל מים ברוב דם תמימים והכחן זורק
מהתערובת וזיקה הגדולה מכמות דם בעל מים שמעורבת בכוס,
וכן רואי ניתן מדם התמימים, ואין הכרח להכשיר מטעם יש
בילה. ויזריק – אולם משנתנו שפירשה שמחלוקתם היא גם
בתערובת מיני דמים כשרים, ורבי אלעזר מכשיר את שני הדמים
משום שאומרים רואים, מוכרח לרב אשי שבפוסות בלבד פליגי,
ולא בבבול, משום שאם חולקים גם בבבול ורבי אלעזר סובר אין
בילה, כיצד נדע שנתן את דם החטאת למעלה ואת דם העולה
למטה.
מתנות הדם שזורקות על המזבח נקראות דם תחילת הקרבן,
והנשאר לאחר הוריקה נקרא סוף קרבן (שירינים), הגמרא מביאה
מחלוקת אמוראים אם השירינים צריכים להינתן על היסוד ממש,
או שדי שיתנו על קיר המזבח: אמר אבוי, לא שנו – לא נשנתה
משנתנו (לעיל ע"ה) שדם חטאת שנתערב בדם עולה, רבי אלעזר
אומר יתן תחילה למעלה ורבנן אומרים ישפך לאמה, אלא באופן
שנתערבו דמי תחילת חטאת ועולה, דהיינו שנתערבו לפני שזרק
את מתנותיהן הראשונות, אבל נתערבו דמי סוף חטאת – שירי

פרשת השבוע שקורין בתורה בשבוע שבו נולד יהודי ויוצא לאוויר העולם, יש לה שייכות מסוימת לסדר החיים והמאורעות של אדם זה.

משיחת שבת פרשת פינחס ה'תשכ"ז

זבחים. פרק שמיני - כל הזבחים דף פא עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזלץ)" רש"י תוספות

וְכֹתֵב חֲנָנִי בְּתַעֲרֶכֶת. מִתְּנָה אַחַת מִן הַבְּכוֹר בְּשִׁיעוֹר מוֹתוֹ ד' מִתְּנָתוֹ מִן הָעוֹלָה
וְהַקָּמֶר יִתְּנוּ בִּמְתוֹ ד' יִתְּנוּ חֲמִשָּׁתוֹן קָמֶר שִׁיחַ יִנְתֵּנוּ ד' מִתְּנָתוֹ וְדֹאֵי מִן הָעוֹלָה
וְאִתָּא רַבִּי הוֹשִׁיעַ לְמִימַר שֶׁ בִּילָה דִּוּי בְּמִתְּנָה אַחַת עַל שְׁנֵיהֶן וְלֹא יַעֲבֹר עַל כָּל
תּוֹסֵף דְּלִית לִיהּ רוּאָן. הָבָא בַּל תּוֹסֵף מִיְהִיבָא. הֲרִי אֵין כָּאֵן מִן הַבְּכוֹר אֲלֵא כְּדִי
מִתְּנָה: אִילָּא אִמֵּר רַבָּא. בַּל עָלָה שְׁנֵי דִשְׁתֵּינָן
עַל שְׁתֵּינָן דְּוֹדָאי תַּחְתּוּנִים עַל לֹו דְּקֶדְתִּינָן
לְשֵׁם שְׂרִיִּים בִּין לְתַחֲלִיל עוֹלָה קָמֶר וּמִתְּנִי
דְּמִתוֹ ד' בְּמִתְּנָה אַחַת בְּדֹאִיכָא טוֹבָא מִכָּל חַד
קָמֶר וְאִפִּי' לֹא תִשְׁמַע מִינָה לְרִיאִי שֶׁ בִּילָה
תִּקְשָׁה לְרַב אֲשִׁי דֹאִיכָא לְשׁוֹנִי הָא מִתְּנִי
לְדַלִּיל דְּעִלּוֹנִים וְתַחְתּוּנִים וּמִתְּנִי דְּמִתוֹ ד'
מִתּוֹ אַחַת לֹא בְּכָלּוֹל פְּלִיגִי אֲלֵא בְּתַעֲרֹבָת
כּוֹסוֹת וְקָמֶר רִיאִי בְּעִלּוֹנִים וְתַחְתּוּנִים יִדְתִּן
שְׁנִיחַם לְמַעֲלָה וּלְמַטָּה וְשְׁנִיחַם כְּשֵׁרִין וְרוּרָא
אֲנִי אֵת דָּם (חֲטָאֵת) לְמַעֲלָה כְּאִילוּ הוּא מִים
וְכֵן בְּעוֹלָה וּבְכוֹר נוֹתוֹ ד' מִכָּל כּוֹס וּכּוֹס וְרוּרָא
אֲנִי אֵת הַחֲטָאֵת כְּאִילוּ הוּא מִים (וְכֵן בְּעוֹלָה
וּבְכוֹר) וְרַבְּנִי לִית לֹו רוּאָן וְיִשְׁפֹּךְ אֲהֵמָה
וְאֲעִי' דֹּחַךְ פְּלוּגָתָא בְּכָלּוֹל מִן אִיכָּב אֲלִפְלוּיָא
בְּחִבִּי וְעוֹד פְּלִיגִי בְּנִי בִּישׁ בִּילָה וְאֵין בִּילָה
מִיּוֹד הָךְ מִתְּנִיָּתָא דְּקֶדְתִּינָן וְהַתְּחַתּוּנִים עַל לֹו
דְּמִשְׁמַע שֶׁ בִּילָה וּמִתְּנִי נִמִּי דְּקֶדְתִּינָן דְּרִי הוּא
עוֹבֵר עַל כָּל תּוֹסֵף דְּמִשְׁמַע דְּבֹאִיעִירִים טוֹבָא
קָא וְאִפִּי' מִכְּשֵׁר מִשְׁמַע דִּישׁ בִּילָה וְעִי' לֹאֹו
בְּכָלּוֹל קִימִי דְּלַעוֹלֹם לְרִיאִי אֵין בִּילָה דֹּאֵי
בְּכָלּוֹל דֹּאֵי הָזֶה מִשְׁכֵּר רִיאִי אֵין בְּכָבּוֹר דֹּאֵי
בְּעוֹלָה דְּדִלְמָא מִהֲוֵא אֵין דִּיבִי וּמִהֲוֵא אֵין קִדְּיִב
אֲלֵא אִי'כִי נִתְעַרְבוּ ד' בֹּאחַת וְכֵן בְּעוֹלָה וְעוֹלָה
אֲלֵא אִי'כִי נִתְעַרְבוּ ד' בִּד' וְלֹא בְּחֲטָאֵת וְעוֹלָה
אֲלֵא בְּרוּבָא עִלּוֹנִים וְקִדְּיִב לְמַעֲלָה שִׁיעוֹר
תַּחְתּוּנִים וְעוֹד וְחֲטָאֵת לְבַדָּה תַּעֲלֵה לֹו וְלִרְבֵּנָן
שְׁנֵי אִתָּא דְּלִית לֹו רוּאָן: שְׂרִיִּים. שְׂרִיִּים. וְלִרְבֵּנָן
בְּנִי אִית לֹו רוּאָן וּמִתְּנִי נִמִּי דֹּאֵי רַבִּי יְהוֹדָה
הֲוֵא: שְׂרִיאִי אִמֵּר יְקִיבִי. וְאִפִּי' לֹא קִרְבִּי אַחַד
מִזֶּה דְּדִרִּישׁ מוֹם בֶּם לֹא יִרְצוּ לָכֶם בְּעִנְיָה
הוּא מִשְׁמַע הָא עִי' תַּעֲרֹבָת יִרְצוּ בִּין בְּכָלּוֹל
כִּי וּמִדִּר' יְהוֹדָה נִשְׁמַע לְרַבְּנִי דְּפִלְגִי עֲלִיהּ
מִתְּנִי' וּמוֹקִימִי פְּלוּגָתָא בְּרוּאָן וְאִף בְּחֲטָאֵת
וְעוֹלָה בִּין בְּכָלּוֹל בִּין בְּכּוֹסוֹת קִימִי וּמִתְּנִי לְרִיאִי

40 התחתונים עלו לו וגבי עולה ובכור נמי מכשיר במתני' אלמא יש בילה: ומשני רבי
41 יהודה אליבא דר"א דמוקי פלוגתא בבעלת מום דאין כשר לר"א אלא א' ומתני' בין
42 בבלול בין בכסותא ומוקי לה רב איש לענין בלול כגון דרובא כשר וקדיש במזבח
43 שיעור בעלת מום ועוד אלא בלרנן דפליגי עליה דר' יהודה מומקמי פלוגתא אה פה
44 אליעזר בתרתייהו דלא בבלול לא הוה משאר אלא כדאוקמינן לעיל: **שנו**. ר' שמואל
45 שנתערבו לפני מתן דמם בהדיא פסלי רבנן דלית להו דאוקמינן לעיל: לשנות את מקומן
46 עולה שנתערבו (בו) שירי חטאת בתחילת עולה אין כאן מחלוקת ויתנה למטה מן הו
47 יסוד ואין כאן שני מקום: **חֲזִיבִין אֲצִיבָנָה**. שישפכם על גבי היסוד ממש העשירי כאן
48 לרקמן מותיב ליה מהא דתניא לעיל נתן למעלה ולא נמלק אלו ואלו מורדים שיחזרו
49 ולר"א דאית ליה רואין כשר ולרבנן שיחזר לאמנה: קרש **הם**. בכור חתיב ומשערי ליה
50 כגון שנתערב לתחתונים כמותר לאלו בתחלתא ומאי לא דאיערב כשר עולה שהוא
51 עולה וקתני תחתית בכור כשר בו לבתחלתא משקמום מקום תחילת עולה אלמא מקוב
52 ובכור. דשניהם מקום אחד להם וכיון דלרבנן יש בילה שניהם כשירין: **ומאי קא משני**
53 על הבכור לא בטל המעט: **האי טולקת מרם** **הפר** **ומרם** **השעיר** **נפקא** לן. במנחות
54 הפנימי והדבר ידוע שאם הפר מרובה מרם השעיר ימאכן לא לעולם שאין מבטלין א זה
55 **הם**. גבי עולה קא' בתרי' ושוחט את כל הבקר והחזיר בני אהרן: הכהני' את הו
56 רם דמה יש לו לקבל ולדורע ע"י שוחטם אם רם מה ת"ל דם: ר"ל מנין אתה

ה'ג' **אבל** סוף חטאת ועולה. במתנה שניה של עולה מיייר שהיא בקרן מערבית דרומית דה מקום שירים של חטאת אבל במתנה ראשונה של עולה ישפר לאמה לרבנן דאין זה מקום שירים דם עולה בקרן מורחית צפנית ושירים בקרן מערבית דרומית ומידו י"ל כיון דיסוד דרומי אינו מן הפסוק אלא מטעמא דבעי' בסמוך לו (לעיל דף גג.) דומיא דשירים פנימיים א"כ אין קפידא אם יתנם במורחית צפנית להבשר דהן תחלת עולה וכן מוכיח קצת בסמוך גבי דין למעלה ולא נמלך יחזור ויתן למטוה ובעי לאוכוחי דמקום עולה מקום שירים ומשמע שלא נתן עדיין כלל מנות עולה (כלבון) איכ' פינה דרך שמאל ויתן תחלה בקרן מערבית דרומית שהוא מקום שירים ויתן שירים בשתי קברות: ה'ג' **מאי** קמ"ל תימה ס' טובא ק' שמעון לו דיקרבנן כל דכית ליה ב' מנות שוקן ד' ולמנן מותן אדור אע"ג דעבר על כל תגרע או כל תוסף ושמן י"ל כיון דדיבר לשם מים ליכא כל תוסף וגם לא משום כל תגרע כיון דשב ואל תעשה ומתקן קרבנו וכלא קרא נמי. בירך: **תנאי'** היא איכא דנפקא לה מהכא ואיכא דנפקא לה מהכא. תימנא למי דוחק לומר תנאי היא בדוקאקרב רבה (מנחות כב:) פריך ואימא עד דאיכא מין ומינו ועולין קשיא לימא קרא קדש הם איצטריך דאם אינו ענין למין ומינו ועולין תגדו לענין לעולין לחוד אפילו הוי שלא מינו ועוד קשה דהכא אליבא דר' יוחנן קיימא וחתם קאמר רבי יוחנן להדיא דרשה דולקח מדם הדפ וטיק' גימא דאיצטריך משום דס"ד שישפר לאמה דכלי שלא עיברו על תוסף ועל כל תגרע וטיק' דמאי שגא שנתערבו למטה בלמעלה דמדורא ר' יהושע דישפר ואין משנים זה להבשר זה ומתן אותה במתן ד' משנים ועובר על כל תגרע וכי תימנא משום דמתן א' במתן ד' אי אמרת ישפר אפי' שייך לשלם תחתיים כגון כבוד ומעשה שנפשל אל שייך עולה חטאת שנפשל דאפשר לשלם תחתיים ישפר עולה נדבה מאי איכא למימר ומידו י"ל דלא דמי דיתניס למעלה בניתנים למטה אין לו לפסול בידים דם עולה להבשר דם חטאת אבל הכא שאינו פוסלו בידים אלא עומד על תלמוד

דמשנה דחייב ליתן ב' מתנות לבד מתנה אחת ועובר משום בל תוסיף ובניתינן למעלה

דשניהם כשרין ומכשר לדו לתרווייהו בבסות פליגי ר"א ורבנן ומשה מכשיר רב
 דחטאת ועולה דמתני' דלעיל דאמרי רבנן ישפר לאמה אלא בתחלת חטאת ועולה
 את העלה למעלה מן הדוח מפני הכשר חטאת: **אבל סוף חטאת** שנעזבר בתחלת
 ובסוף תחילת מתן עולה כשר לשירי חטאת ויורקם לקיר המזבח ומאיליון שותתין
 כא ולא יורקם לקיר הזקוק כמשפט עולה ובסוף חטאת ועולה גמי לרבנן ישפר לאמה
 למטה: **עייני' היא מחלוקת**, אף בסוף חטאת ותחילת עולה אחד מן מקום וזה
 בתחילתו וזה שאם נתרבר בדמים אתריס אל אבדו את שמם וקרבן ולרבנן ויתקמט
 ותולכין למקום שירי חטאת כדאמרן באיזהו מקומן (לעיל נא). תן יסוד למזבח של
 תחילת עולה ותחלת בכור הוא מקום כשר לשפיכת שירים לבתחלה: **לא תחילת עולה**
לן, קרא הואיל ומקום אחד להן: **דאין עולין מבטלין זה את זה**, ואפילו אחד מרובה
 ומצ' רבה (דף כב), שמעריבין דם פר ודם השעיר (ושל) יד' במתן דם קרנות המזבח
 זה: **איבא ונפיקא ליה כו'**, ולקמן מפרש פלוגתא בשמעתא: והקריבו וזרקו מה ת"ל
 וזרקו את הדם) והקריבו בני אהרן וזרקו אל המזבח והיה לו לומר ואין צריך לכתוב
 מזרע נתרבר דם עולה בדם עולה בדם תמורה: דם עולה בדם וזרקו שיקרבו

השם שעולה בדעת האב והאם לקרוא להנולד, הוא השם המתאים לנשמה זו.

זבחים. פרק שמיני – כל הזבחים דף פא עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)"
תוספות

למעלה בלמטה לא מבשר למעלה אלא ע"י רואין לשם מים ומידו הא נמי חד טעמא הוא דמשום דאית ליה לשם מים הוא דלא עבר משום בל תוסף ועוד כשעובר על בל תוסף אינו משנה בדם לפסול אבל בניתן למעלה ולמטה וניתן בחוץ בניתן בפנים כולוהו משנה בדם לפסול: **מנין** אפי' נתערב באשם כו'. תימה כי היכי דלהאי תנא איצטרך קרא לתורה לעולה ולאשם ולמאן דנפקא ליה נמי מולקח מדם

והרמז השעיר דעולין אין מבטלין דלמא דמי' הפר ושעיר ששון לגמרי במתנותיהן מתן אחד במתן ד' מנין או עולה בנאכלין וכן למאן דנפקא ליה מקדשם מנא ליה נתערב בדם עולה דלמא בקדשים הנאכלין מיירי: **ואין** תמורתו קריבה. תימה כיון דתנאי היא אמאי הדר ביה בפ"ק דתמורה (דף ה') דקאמר ורבא אין הי' אלא הם דלמא לי כו': **הא** אוקימנא ברובא עליונים. פי' בקונטרס והאי דקדיב למטה לשם שירי חטאת הוא דקדיב אבל עולה לא מתכשרא דהא יתיב למעלה שיעור תחתונים ועוד אינ' מוקמת לה בתערובת חטאת ועולה לא שמעת מינה (לא) מקום עולה מקום שירים דכיון דעולה לא מתכשרא לא זריק להו במקום עולה אלא באצטבאות וקשה דלרבנן דאמרי יש בילה והואי' לה עולה כשרה ויש דם עולה שנשאר למטה ודאוי לזריקה:

נתן בחוץ ואחר כך נתן בפנים כשר. וכגון דיהיב דמים הפנימים בחוץ לשם מים דאי לאו הכי היאך חזר ונתן בפנים והלא כבר נתכפר לשמואל לפי מה שפירשתי לעיל בפ' שני (כו' ד"ה) אמר) דמזבח חיצון לדמים הפנימים במקומן דמי ובכי האי גוונא מיירי סיפא בפנים ונתן בחוץ שהכניס דמים החיצונים לשם מים וק"ק אמאי פסול כשמוכנס לשם מים דלכפר כתיב: עבשיו

קריבה. תא שָׁמַע, נתן למַעֲלָה וְלֹא נִמְלַךְ, אֵלּוּ וְאֵלּוּ מוֹדִים שֶׁחִזּוֹר וַיִּתֵּן לְמִשְׁכָּה, וְאֵלּוּ וְאֵלּוּ עוֹלִין לוֹ. מֵאִי לָאוּ, דִּאיֶירֹב חֲטָאת וְעוֹלָה, וְכֵינן דִּיהִיב לִיה לְמַעֲלָה, הוּוּ לְהוּ שִׁירִים. וְקִתְנִי, אֵלּוּ וְאֵלּוּ מוֹדִים שֶׁחִזּוֹר וַיִּתֵּן לְמִשְׁכָּה, וְשָׁמַע מִיָּה, מְקוֹם עוֹלָה מְקוֹם שִׁירִים. כִּי אֵתָא רַב יִצְחָק בַּר יוֹסֵף אָמַר, אִמְרִי בְּמַעֲרָבָא, הָכָא בְּמֵאִי עֲסָקִינוּ, כְּגוֹן דִּאיַעֲרַב חֲטָאת הַחִיצוֹנָה בְּשִׁירִים. אָמַר לִיה אַבְי, וְנִימָא מַר, כְּגוֹן דִּאיַעֲרַב בְּשִׁירִים. דְּלָמָּא, הָא קָא מִשְׁמַע לָךְ, אִפִּילוּ לְמֵאן דְּאָמַר, שִׁירִים מְעַבְבִּין. חֲסֵרוּ, אִין מְעַבְבִּין. אָמַר לִיה רַבָּא תוֹסַפְתָּא לְרַבִּינָא, הָא אוֹקִימָנָא הַהוּא, בְּרוּבָא עֲלִיוֹנִים, וְקָא יְהִיב לְמַעֲלָה שִׁיעוֹר תַּחְתּוֹנִים, וְעוֹד. וְאָמַר לִיה, הֵינִי מִיֵּלִי, לְמֵאן דְּאָמְרוּ מְעַרְכָּא (אִין בִּילָה) [בְּבִלּוֹל פְּלִיגִי]. מִסְקָנָא, כְּסוּסוֹת פְּלִיגִי: מִשְׁנָה הַנִּתְחַנֵּן בְּפָנִים שֶׁנִּתְעַרְבוּ בְּנִיתְחֵן בַּחוּץ, וְשִׁפְכוּ לְאַמָּה. נָתַן בַּחוּץ וְחִזּוֹר וְנָתַן בְּפָנִים, וְחִזּוֹר וְנָתַן בַּחוּץ, רַבִּי עֲקִיבָא פּוֹסֵל, וְחֲכָמִים מְכַשְׁרִים. שְׂרָפִי עֲקִיבָא אוֹמַר, כָּל דְּמִים שֶׁנִּכְנְסוּ לְכַפֵּר בְּחִבְלִי, פְּסוּלִין. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים, חֲטָאת בְּלִבָּהּ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמַר, אִף הָאֵשֶׁם, שֶׁנֶּאֱמַר 'בְּחֲטָאת כָּאֵשֶׁם': **גִּמְרָא וְנִפְלֹג נִמְי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּהָא. הִיכִי לְעֵבֶד, גִּיתִיב בַּחוּץ, וְהִדַּר גִּיתִיב לְפָנִים. בְּשֵׁם שֶׁמִּצְוָה לְהִקְדִּים עֲלִיוֹנִים לְתַתְּחוֹנִים, כִּד מִצְוָה לְהִקְדִּים פָּנִים לַחוּץ.**

ת"ל דם שיכול אין לי אלא אלו. יקרב שאף אם נתערבו מחיים יקרב מנין אפילו נתערב באשם כו'. ת"ל. חד מנייהו דריש ומשמע איה את הדרם בכל מקום שהוא שמו עליו ולא בטל: יכול אין לי אלא נתערב באלו. דקא מרבינן מניה דיקרבו שכן תערובתן ראויה לקרב אפילו נתערבו בחמה בבמה מחיים דהא עולה בתמורה או בעולה אחרת תנן

במתני' קדשים בקדשים מין במינו זה יקרב לשם מי שהוא זה יקרב לשם מי שהוא וכן בנתערבו בחולין תמימין דלעיל (דף עא:) ימכרו החולין לצרכי אותו המין והדר הוא לזה קדשים בקדשים מין במינו מנין אפי' נתערב בדם אשם יקרב ואף על פי שאינו מנו ואם נתערב מחיים לא היה קרב כדתנן (שם) קדשים בקדשים מין בשאניו מינו ידע: **אביא את אשר נתערב באשם.** מהאי רביא גופיה ולא בעי קרא אחריתא דחולל ועניהם קדשי קדשים ואצ"ל דאם נתערבו מחיים לא קרב התם משום דאית לזה תקנתא ברעיהו הוא: ת"ל דם דם. להכי איצטריכו דם דם תרי זימני: והני תנאי כו'. לשון בעיא הוא וחקן תלתא תנאי דאיפליגו במילף לעולין שאין מבטלין את זה זה מתלאת קראי בשלמא כולוהו מולקח מדם והפי' ומדם השעיר לא ילפי קסברי תרי תנאי דשמעתין אין מערבין דם פרי ושעיר למתן דם קרנות מזבח הפנימי ומאי ולקח מדם הפרי ומדם השעיר מזה בפני עצמו מזה בפני עצמו ופולגתא דר' יונתן ורבי יאשיהו היא במסכת יומא (דף נו:) והאי מרס דם. לא משמע לזה לתנא דהקדמין ולתנא דקדש דם אלא מקדש דם כו': ואין תמורתן קריבה. ולא למידרש ביה בהזויתו ידו אתא: נתן למעלה ולא נמלך. מתני' דפליגי ביה ר"א ורבנן בניתנין למעלה שנתערבו בניתנין למטה: **מאי** לאו פלוגתיהו בחטאת שנתערבה בעולה הוא. כדקסי' עד השתא וקתני דאפי' לרבנן יחזור ויתן למטה לבתחלה ואף על גב דנתערבו השתא סוף חטאת ועולה וש"מ חד מקום הוא: **הבא במאי עסקינן?** רישא דפולגתא למטה לבתחלה כגון דאיערב תחלה חטאת החיצונה בשירי חטאת הפנימית דאיננה שירים סתמא הלכך נתן למעלה ולא נמלך דאי נמלך לרבנן ישפך דהווי ליה ותימא בפנים שחזר ונתן מהם בחוץ בקרנות והוי שלא במקומו אבל מנין נתן למעלה הווי ליה שירים ושירים ושניהן ביסוד וכרבי ישמעאל דאמר זה וזה יסוד מעריב או כר"ש דאמר זה וזה יסוד דרומי לעיל (דף גג.) **ולויא** מר כגון דאיערב חטאת החיצונה בשיריים. כלומר בשירי חיצונה כמותה דהכי שפיר טפי שמקום שיריהו שיהו לדברי הובל: **דלמא** הא קמ"ל. האי דאוקמא אה בשירי פנימית דאפילו למאן דאמר שירים הפנימים מעבבי ה"מ כי לא יתיב מנייהו מידי אבל חסור

מקצתן לאחר מתן דמים הפנימיים אין החסרון מעבב ושופך השאר ליסוד דהא הכא חסרו שירים הפנימיים בשנתן דמיהן למעלה ואפי' מתכשרי: **והא** אוקימנא כו'. והא דקא יתיב למטה לשם שירי חטאת הוא דקא יתיב אבל עולה לא מתכשר דהא יתיב למעלה שיעור תחתונים ועוד אינ' מוקמת לה בתערובת חטאת ועולה לא ש"מ מקום עולה מקום שירים דכיון דעולה לא מתכשרא לא זריק להו במקום עולה אלא באצטבא ומאי דחזיקה לאוקומה בחטאת ושירים: **א"ל** ח"פ. הך שנינו דשנינו לעיל למאי דהוה ס"ד מעיקרא דבבבול פליגי וזהו מהדרין אשניו דחזיק לאוקומי לדרב אשי דאמר לר"א אין בילה דלא תיקשי ליה דך מתנייתא: **מסקנא.** דשנינו דהרנא בן אוקימנא לשינוי דפולגתא דידהו בדר מתני' בתערובות כוסות הוא ומתוריייו קאמר ר"א דליתיה למעלה ולמטה ושניהן כשירין וזיכא דנתן למעלה ולא נמלך דברי הכל יתן למטה ואלו ואלו עלו ואי הוה מוקי לה רב יהודה בחטאת ועולה הוה קשיא ליה: **מתני'** הניתנין בפנים ישפכו לאמה. דלית לן רואין ואסור לשנות באלו מפני הכשרין של אלו ובגמרא פריך וניפלוג נמי ר"א בהא דהא אית ליה רואין: **ר"ע** פוסל: בחיצון: והכמים מכשירין. בכל קרבנות חוץ מחטאת החיצונה דמיפסלא משום וכל חטאת אשר יזבא וגו': **גמ'** כשם שמצוה להקדים עליונים לתחתונים. דם חטאת לדם עולה כדאמר בכל התדיר (לקמן דף עט.) כך מצוה להקדים פנים לחוץ. דפנים חשוב:

במקומו כאילו הוא מים, מודים שַׁחֲזוֹר וְיָתֵן לַמָּטָה, ויועיל לתחילת
העולה ושיירי החטאת שמקום שניהם למטה, וישמע מִיָּנָה שְׁמֶקוֹם
עוֹלָה מְקוֹם שִׁירִים, שהרי אף רבנן התירו כאן ליתן השיריים במקום
תחילת העולה.
דוחה הגמרא: בִּי אֵתָּא – כשהגיע רב יצחק בִּר יוֹסֵף אֵמֶה, כך אָמַר
בְּמַעְרַבָא – בני ארץ ישראל, הָכָא בְּמֵאִי עֲסָקִינוּ, בְּגוֹן דְּאִיעָרְבֵי דָם
תחילת חֲטָאת חֲצִיצוֹנָה שניתן למעלה, בְּשִׁירִים של חטאת פנימית
שנשפך ליסוד. ולא נמלך ונתן למעלה, ועתה בידו שיירי שניהם
שדינם להשפך ליסוד, לכן מודים רבנן שיחזור ויתן למטה.
אָמַר לִיה אֲבִי לרב יצחק, וְנִימָא מִר – מדוע לא פירשת בְּגוֹן
דְּאִיעָרְבֵי בְּשִׁירִים של חטאת חֲצִיצוֹנָה כמותה, שהכל מודים
ששייריהם נשפכים במקום אחד. משיבה הגמרא: דְּלֵמָּא הָא קָא
מְשַׁמֵּעַ לָן – שמא זה השמיענו רב יצחק במה שהעמיד כן, שֶׁאִפְּלוּ
לְמֵאֵן דְּאָמַר ששפכת שִׁירִים של פנימית מְעַבְּבִין את כשרות
הקרבן, מודה שאם הָקִיר מועט מזם לפני שנשפכו ליסוד, אֵין
מְעַבְּבִין, וישפוך את הנשאר ליסוד. וכיון שעוסקת הברייתא
בתערובת חֲצִיצוֹנָה ופנימית נשמע זה ממה שהכשירה את שיירי
הפנימית שנחסרו בנתינתם למעלה.
הגמרא שואלת מדוע לא נעמיד בתירוצי הגמרא לעיל (פ): אָמַר
לִיה רָבָא תוֹסַפְתָּא לְרַבִּינָא, הָא אוֹרְקִינָא הָחִיא – הרי לעיל העמדנו
ברייתא זו בְּרֹבָא עֲלִינוּם – באופן שנתערב רוב דם חטאת שניתן
למעלה, במעט דם עולה, וְקָא יְהִיב לְמַעְלָה שְׁעוֹר תַּחְתּוֹנִים, ועוד
רובי אליעזר התיר לתת למעלה רק כשנותר שם כשיעור כל
התחתונים ומעט יותר, שבאופן זה ודאי זרק שם משהו מדם
העליונים, ואחר כך ישפוך שאר הדם למטה לשם שיירי חטאת
ולא לשם עולה, ואם כן אין ראייה משם לשיטת אביי שמקום עולה
מקום שיריים, שהרי שפכתו היא רק לשם שיירי חטאת.
[אָמַר לִיה רבינא], הֵי מִיָּל לְמֵאֵן דְּאָמַרְוּ מַעְרַבָא (אין בילה) [בְּבִלּוֹל
פְּלִיגִין] – זה דווקא לפי מה שאמרנו בתחילת הסוגיא שנחלקו
בבבולו שניהם בבוס אחת, והווקנו להעמיד הברייתא באופנים
דחוקים אלו, אולם לְמַסְקָנָא שאמר רבא (לעיל ע"א) שדווקא
בתערובת כּוֹסוֹת פְּלִיגִין, ולרבי אליעזר יתן משניהם למעלה
ולמטה וכשרים, וכן כשכבר נתן למעלה ולא נמלך, מתיירים רבנן
לתת למטה להכשיר את שניהם, ואם כן אם לא היה רב יצחק
מעמיד בתערובת חֲצִיצוֹנָה ופנימית, יקשה למי שסובר שיריים
צריכים איצטבא, כמו שהוקשה לו לעיל.

משנה

משנתינו ממשיכה לעסוק בדמי קרבנות שונים שנתערבו: דמי
חטאות פנימיות הַיִּתְּנִין בְּפָנִים על מזבח הפנימי, שֶׁנִּתְעָרְבוּ בְּנִתְּנִין
בַּחוּץ – בדם קרבנות שניתנן על מזבח החיצון, וְשִׁפְכוּ לְאַמָּה,
משום שאסור לשנות את מעשה הקרבן וליתן מדמו במקום שאינו
ראוי לו. ואם עבר ונתן מדם התערובת בַּחוּץ על מזבח החיצון,
ואחר כך חוֹר וְנָתַן בְּפָנִים על מזבח הפנימי, בְּשִׁר. כי נמצא שזרק
מדם שניהם זריקה הראויה להם. אולם אם התחילה זרק מדם
בְּפָנִים, וחור ונתן מדם בַּחוּץ, רַבִּי עֲקִיבָא פּוֹסֵל את הקרבן שדין דמו
להזרק בַּחוּץ, משום שנכנס דמו לפניו, וְהִכְמִים מְכַשְׂרִים בכל
הקרבנות, חוץ מחטאת חֲצִיצוֹנָה. המשנה מבארת את מחלוקתם:
שְׂרִי עֲקִיבָא אוֹמַר, כָּל הַדְּמִים שדינם להזרק בַּחוּץ שֶׁנִּכְנְסוּ לְכַפֵּר
בְּהִיבֵל פְּסוּלִין, ולכן פסל כל דמים חֲצִיצוֹנִים שקודם זריקת דמם
בַּחוּץ נכנסו לפניו. וְהִכְמִים אוֹמְרִים, חֲטָאת חֲצִיצוֹנָה בְּלָבָד נפסלת
בפניהם. ולכן מכשירים בכל הקרבנות, מלבד חטאת חֲצִיצוֹנָה. רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר אוֹמַר, אֵף הָאֵשֶׁם שנכנס דמו לפניו נפסל, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא טז)
בְּחֲטָאתוֹ בְּאֵשֶׁם תֹּרֵהָ אחת להם.

גמרא

במשנה לעיל (עט) הובא דעת רבי אליעזר שניתן לזרוק

תְּלִמּוּד לזִמְרָה דָם דָּם – מזה מלמדנו הכתוב בתיבות דם, הרי פשוט
שאת הדם יש לו לקבל ולזרוק אחר ששוחט. (שיכול אין לי אלא
אלו שנתערבו בתמורתה שאף מחיים תקרב) מבארת הברייתא:
אחת מזה הוצרכה ליכתב, כי [מִיָּנָה אֵתָּה אוֹמַר שאם נתערב דם
עוֹלָה בְּדָם עוֹלָה אחרת, או דָם עוֹלָה בְּדָם תַּמּוּדָה של עולה, או דָם
עוֹלָה בְּדָם חוֹלִין, יִקְרְבוּ הדמים, אף שהאחד מרובה על חבירו,
תְּלִמּוּד לזִמְרָה דָּם דָּם, שאף כשנתערב באחד הוא חשוב דם כשר
ואינו בטל.
יכול אין לי ללמוד אֵלָּא את אֵלוּ שִׁיקְרָבוּ, מפני שֶׁאֵף אֵם נִתְעָרְבוּ
מַחֲיִים, יִקְרְבוּ, כי עולה שנתערבה בעולה או בתמורה, יקרבו
שניהם עולה, ובנתערבה בחולין דינם שימכרו לצרכי עולות
ויקרבו בעולות שנתערבו. מִיָּנָה שֶׁאִפְּלוּ נִתְעָרְבֵי דָם עוֹלָה בְּדָם
אֵשֶׁם יקרבו, אף שאם נתערבו מחיים דינם שיערו עד שיפול בהם
מום. אָבִיא אֵינִי ללמוד מתיבת 'דָם' זו גם אֵת דָם עוֹלָה שֶׁנִּתְעָרְבֵי
בְּדָם אֵשֶׁם, מפני שֶׁאֵלוּ וְאֵלוּ קָדְשֵׁי קָדְשִׁים, ודומים לתערובת עולה
בעולה. מִיָּנָה אִפְּלוּ נִתְעָרְבֵי דָם עוֹלָה בְּדָם תוֹדָה וּשְׁלָמִים שהם
קדשים קלים יקרבו. אָבִיא אֵינִי אֵת שֶׁנִּתְעָרְבֵי בְּתוֹדָה וּשְׁלָמִים, מפני
שֶׁאֵלוּ וְאֵלוּ ניתנים בְּמֵתָן אֲרָבָה, ועירובם דומה לעולה בעולה. מִיָּנָה
אִפְּלוּ נִתְעָרְבֵי דָם עוֹלָה בְּדָם בְּכוֹר [וּבְדָם מְעֻשָּׂר] וּבְדָם פֶּסֶח, שלא
ניתן מודמם אלא מתנה אחת שיקרבו. תְּלִמּוּד לזִמְרָה בעולה 'דָם
דָּם', ומי'ד' השני נלמד שאף בנתערב באלו, יקרבו.
מקשה רבא: מֵאִי זָאוּ – האם הברייתא אינה עוסקת אף בנתערב
דָם בַּסֹּף עוֹלָה ותחילת בְּכוֹר, שיקרבו שיירי העולה על הקיר הזקוק
במזבח במקום נתינת דם בכור, וישמע מִיָּנָה שְׁמֶקוֹם עוֹלָה מְקוֹם
שִׁירִים, ואין שיריים צריכים איצטבא, וקשה לרב יהודה. מתרצת
הגמרא: לֹא עסקה הברייתא אלא בנתערב דָם תַּחֲלִילַת עוֹלָה
ותחילת בְּכוֹר, ששניהם ניתנים על הקיר הזקוק במזבח.
דוחה הגמרא: וּמֵאִי קָא מְשַׁמֵּעַ לָן – מזה משמיעה לנו הברייתא
בכך, הרי מקום שני הדמים שזה. ואין לומר שידשה דָּאֵין עוֹלִין
בְּכַפְּלִין זה את זה, שהרי מוֹלֶקֶת מִדָּם הָפֵר וּמִדָּם הַשְּׂעִיר נִפְקָא
[נלמד] משיבה הגמרא: מחלוקת מֵאִי הִיא, אִיכָא דְּנִפְקָא לִיה
מִהָכָא מ'דָם דָם' וכברייתא כאן, וְאִיכָא דְּנִפְקָא לִיה מִהָכָא
מוֹלֶקֶת, ואם כן ניתן להעמיד דברי הברייתא בתחילת עולה
ובכור.
לעיל נחלקו תנאים מניין שאין עולין מבטלים זה את זה, הגמרא
מבארת מדוע לא למד כל אחד כחבירו. אומרת הגמרא: וְהֵי תַנְאִי
שלמדו מ'קדש הים' ומי'דָם דָם, מובן שמוֹלֶקֶת מִדָּם הָפֵר וּמִדָּם
הַשְּׂעִיר, לֹא גִלְפִי – לא למדו, משום שסוברים שאין מְעַבְּבִין
לְקַרְנֹת – אין מערבים את דם הֶפֶר עם דם השעיר לתתו על קרנות
מזבח הפנימי, אלא מזה מכל אחד בפני עצמו, ולכן לא ניתן
ללמוד משם שהרי לא נתערבו כלל. וכן מובן מדוע התנאים
שלמדו מ'מולקת' ומ'קדש הים' מהריבוי של 'דָם דָּם' לֹא גִלְפִי – לא
למדו, כי תיבות 'דָם דָּם' לֹא מְשַׁמֵּעַ לָהּ שמיתרות לדרשה.
שואלת הגמרא: אֵלָּא התנאים שלמדו מ'דָם דָם' ומ'מולקת', מ'קדש
הים' מֵאִי מְעַמָּא לֹא גִלְפִי. משיבה הגמרא: נִסְבְּרִי לדרשו כך, 'קודש
הים', דווקא הֵם קְרִיבִין וְאֵין תַּמּוּדָתָן קְרִיבָה, שתמורת בכור אינה
קריבה.
מבררת הגמרא: וְאִידֵךְ – התנא שלמד מ'קדש הים', מהיכן למד
שאין תמורת בכור קריבה. משיבה הגמרא: נִפְקָא לִיה מ'אֵם שוֹר
אֵם שֶׁהָ לָהּ הוּא', וממעט 'הוא' קָרַב וְאֵין תַּמּוּדָתָן קְרִיבָה.
הגמרא מביאה ראייה מברייתא שמקום עולה מקום שיריים: תָּא
שִׁמְעַי, שִׁנְיָו בברייתא, דָם הניתן למעלה ודם הניתן למטה
שנתערבו, וְנָתַן מהתערובת לְמַעְלָה וְלֹא נִמְלָךְ בחכמים, אֵלוּ וְאֵלוּ
מודים שַׁחֲזוֹר וְיָתֵן לַמָּטָה, וְאֵלוּ וְאֵלוּ עוֹלִין לוֹ.
אומרת הגמרא: מֵאִי זָאוּ – האם הברייתא לא עוסקת, דְּאִיעָרְבוּ –
שנתערבו דָם חֲטָאת שניתן למעלה ועוֹלָה שניתן למטה, וְכִיּוֹן
דְּיְהִיב לִיה – שכבר נתן מהדָם לְמַעְלָה, הנותן מדם החטאת הוּא לָהּ
שִׁירִים שדינם להשפך ליסוד, וְנִתְּנֵי שֶׁאֵלוּ וְאֵלוּ – רבנן ורבי אליעזר
שנחלקו לעיל (עט) אם אומרים רואים את הדם שניתן שלא

הגמרא ממשיכה לבאר הקושיא: וְנִיתִיב לְפָנִים וְהָדָר נִיתִיב לְחוּץ – ניתן בתחילה בפנים כפי הסדר הראוי, ואחר כך ניתן ממנו על מזבח החיצון, שהרי דעת רבי אליעזר היא, שדם שאר קרבנות חוץ מחטאת ואשם אינו נפסל בכניסתו לפנים.

מתרצת הגמרא: אמנם בשאר קרבנות חוץ מחטאת ואשם אפשר לעשות כן לרבי אליעזר, אך בִּינוֹן דְּאֵיכָא חֲטָאתָא חִיצוֹנָה וְאֶשָׁם, דְּכִי – שאם נִכְנַס דָּמָן בפנים, פְּסוּלִין, לא פְּסִיקָא לֵיהּ – לא יכול רבי אליעזר לסתום ולומר, שיתן בפנים ואחר כך בחוץ, שהרי חטאת חיצונה ואשם שנתערב דמם בדם חטאת פנימית, יפסלו הדמים בכניסתם לפנים, ואסור לפוסלם בידים. ומכיון שלא רצה להאריך ולחלק בין שאר קרבנות שצריך לעשות כן, לבין חטאת ואשם שאסור, נמנע רבי אליעזר ממחלוק במשנה.

הגמרא מבארת את דעת רבי עקיבא שהובאה במשנה: שֶׁהָיָה רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר [ובו'] כל דמים של כל הקרבנות שנכנסו לכפר בהיכל פסולים, וזכמם אומרים של חטאת בלבד.

רב יהודה בשם שמואל מבאר את טעמו של רבי עקיבא על ידי משל: אֲמַר רַבִּי יְהוּדָה אֲמַר שְׁמוּאֵל, מִשָּׁל דְּרַבִּי עֲקִיבָא לְמַה הָדָר דְּהוּמָה, לְתַלְמִיד שְׁמוֹנָה לְרַבּוֹ בְּחִטָּין – שהיה עוסק במזיגת מים חמים לרבו, וְאָמַר לוֹ רַבּוֹ, מוֹזֵג לִי. אֲמַר לוֹ הַתְּלָמִיד, בְּמָה אֲמוּזָג, בַּחֲמִים אוּ בְּצוֹנִינִים. אֲמַר לוֹ הָרַב, לֹא בַּחֲמִין אֲנוּ עֹסְקִין מְקוּדָּם, אִילוּ רִצִּיתִי שְׁתִּמּוּזָג לִי בַּחֲמִין לֹא הִייתִי אוֹמֵר לָךְ כֵּלָם, וְהִייתִי מוּזָג בַּחֲמִין, עֲבָשִׁין, שאמרתִי לָךְ מוּזָג לִי סֵתָם וְלֹא פִירְשְׁתִּי, יֵשׁ לָךְ לַהֲבִין שֶׁהַתְּכוּנָתִי לַחֲדָשׁ מִשְׁהוּ, וְלוֹמַר לָךְ שְׁתִּמּוּזָג לִי בִּין בְּחִטָּין בִּין בְּצוֹנִין.

ביאור הנמשל: הָכָא נָמִי – גם כאן, מִכְּדִי בְּחִטָּאת עֲסָקִין וְאִתִּי – הרי פרשה זו בקרבן חטאת אמורה, כמו שנאמר בתחילתה (ויקרא יח) וְאֵת תּוֹרַת הַחֲטָאתִי, ואם כן 'חֲטָאת' דְּכַתֵּב רִחֲמֵנָא שׁוֹב בְּדִין דַּם הַנִּכְנָס לְפָנִים, לְמַה לִּי. אֲלֵא וְדַאי מוֹזָה שְׁחוּרָה הַתּוֹרָה וְכַתְּבָה 'חֲטָאת', באה בזה לרמוז ולחדש לנו משהו, דְּלֹא חֲטָאת קִאֲמִינָא לָהּ – לא לקרבן חטאת בלבד כוונת התורה, אֲלֵא לְכָל הַקִּדְּשִׁים, וְמוֹזָה לַמּוֹד רַבִּי עֲקִיבָא שְׁדִמִּי כָל הַקִּרְבָּנוֹת שֶׁנִּכְנָסוּ לַהֲיִכָּל נִפְסָלוּ. הגמרא דוחה את ביאורו של רב יהודה אמר שמואל: מִתְּקִיף לָהּ רַב הוּנָא בְּרִיהַ דְּרַבִּי הוֹשִׁעַ, אֲמַנָּם בְּתַחֲלִיל הַפְּרָשָׁה (שם יח) כַּתְּבָה הַתּוֹרָה בְּמִפּוֹרֶשׁ שְׁמִדוּבָר בְּחֲטָאת אוֹלָם, מִכְּדִי – הרי בהמשך הַפְּרָשָׁה אִיתְּרַבּוּ כָּל קִדְּשִׁים לְגַבִּי מִכְּדִי לְעִנּוֹן מִרְיָקָה וְשִׁמְיָה (שם י) כַּאֲמַר, לִפְנֵי שִׁמְבַּרְתָּ הַתּוֹרָה פְּסוּל דַּם הַנִּכְנָס לְפָנִים, וְאֵם כֵּן לְדַבְּרִיךָ, לְרַבִּי עֲקִיבָא שְׁפוּט לַדָּם כָּל הַקִּרְבָּנוֹת שֶׁנִּכְנָס לְפָנִים, 'חֲטָאת' דְּכַתֵּב רִחֲמֵנָא – וְהַקִּדְּשִׁים בְּרוּךְ הוּא! בְּדִין פְּסוּל דַּם הַנִּכְנָס לְפָנִים (שם יב) לְמַה לִּי, וְהָרִי עוֹסְקִים אֲנוּ כָּבֵר בְּכָל הַקִּרְבָּנוֹת. אֲלֵא שְׁמַע מִיָּנָה לְהִפְךָ מְדַבְּרִי רַבִּי עֲקִיבָא, שֶׁחֲטָאת אֵין – דווקא חטאת נפסלת בהכנס דמה לפנים, אבל מִידִי אַחֲרֵינָא לֹא – קרבנות אחרים אינם נפסלים בכך.

גם את המשל בו השתמש רב יהודה אמר שמואל, דוחה רב הונא בריה דרב יהושע: וְהָא לֹא דְּמָא – ואין זה דומה, אֲלֵא לְמִשַּׁל אַחֵר, לְתַלְמִיד שְׁמוֹנָה לְרַבּוֹ כּוֹסוֹת יֵין, בִּין בְּחִטָּין בִּין בְּצוֹנִין. אֲמַר לוֹ רַבּוֹ, אֵל תִּמּוּזָג לִי אֲלֵא חֲמִין, וּבַעֲנִין זֶה וְדַאי שְׁכוּנָתוֹ דוּקָא לְחֻמִּין.

מאחר ונדחה טעמו של רב יהודה אמר שמואל מביאה הגמרא טעם אחר: אֲלֵא מִשְׁמַע דְּרַבִּי עֲקִיבָא – מְרִיבֵי הַכְּתוּב שֶׁל 'חֲטָאת' וְכָל חֲטָאת – מזה שיכולה היתה התורה לכתוב 'חֲטָאת אֲשֶׁר יוֹבֵא מִדְּמָה' (ויקרא יב), וְכַתְּבָה 'וְכָל חֲטָאת', מְרִיבֵי זֶה לְזִמְדִּים שָׁכַל קָרֵבן שֶׁנִּכְנָס דְּמוֹ לְפָנִים נִפְסָל. דְּהִנֵּנָּה, נֹאמַר 'חֲטָאת', אֵין לִי אִינִי יוֹדַע שְׁדָם שֶׁנִּכְנָס לְפָנִים נִפְסָל אֲלֵא בְּחֲטָאת, שֶׁאֵר קִדְּשִׁים מִנֵּן שְׁנוּהָ בָּהֶם פְּסוּל זֶה, תִּלְמוּד לְזִמְרָא 'כָּל חֲטָאת' – מְרִיבֵי 'כָּל' לְמַדְנָה שֶׁגַּם שֶׁאֵר קִדְּשִׁים קִדְּשִׁים שֶׁנִּכְנָס דְּמָם לְפָנִים נִפְסָלוּ. דָּם קִדְּשִׁים קְלִים שֶׁנִּכְנָס לַהֲיִכָּל מִנֵּן שְׁנוּהָ בּוֹ פְּסוּל זֶה, תִּלְמוּד לְזִמְרָא 'כָּל חֲטָאת' – הוֹסִיפָה הַתּוֹרָה וִי"ו עַל תֵּיבַת 'כָּל', כְּדִי לְלַמְּדֵנוּ זֹאת, אִילוּ דְּבִרִּי רַבִּי עֲקִיבָא.

הברייתא מביאה את דברי רבי יוסי הגלילי החולק על רבי עקיבא:

אֲמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי לְרַבִּי עֲקִיבָא, אֲפִילוּ אִם אִתָּה מְרָבָה כָּל שאר הקרבנות כָּל הַיּוֹם כּוֹלֵן, אִינִי שׁוֹמֵעַ לָךְ – איני מקבל את דבריך, שהרי נאמר בפסוק בפירוש 'חטאת'. אֲלֵא יֵשׁ לְדִרּוֹשׁ אֵת הַפְּסוּק 'וְכָל חֲטָאת' באופן שנובה ממנו רק מיני חטאות, ולא קרבנות אחרים שלא הוזכרו בפסוק, וכך נדרוש את הפסוק, נאמר 'חֲטָאת', אֵין לִי לְרַבּוֹת אֲלֵא חֲטָאת יְחִיד, חֲטָאת צְבוּר שֶׁנִּכְנָס דְּמָה לְפָנִים מִנֵּן שֶׁנִּפְסָלָה, תִּלְמוּד לְזִמְרָא 'כָּל חֲטָאת', וְאֵין לִי אֲלֵא חֲטָאת הַבֵּאָה מִמִּין וְכָר, חֲטָאת נִקְבָה מִנֵּן, תִּלְמוּד לְזִמְרָא 'וְכָל' – לַמּוֹדִים אֲנוּ זֹאת מְרִיבֵי הוֹי"ו.

שואלת הגמרא: כִּלְפִי לֵיָא – להיכן פונה דבר זה, והלא ההיפך הוא הנכון. מחמת קושיא זו משנה הגמרא את הגירסא בדברי רבי יוסי הגלילי. אֲלֵא הָכִי קִאֲמַר רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי, אֵין לִי אֲלֵא חֲטָאת נִקְבָה, מִשּׁוֹם שֶׁסֵּתָם חֲטָאת נִקְבָה הִיא, חֲטָאת וְכָר מִנֵּן, תִּלְמוּד לְזִמְרָא 'וְכָל חֲטָאת'.

הגמרא מקשה על רבי יוסי הגלילי: וְכָר רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי הֵא קִרָא לְהָכִי הוּא דְּאָתָא – האמנם סובר רבי יוסי הגלילי שהפסוק (ויקרא יב) וְכָל חֲטָאת אֲשֶׁר יוֹבֵא מִדְּמָה' וגו' עוסק בחטאת חיצונה שנכנס דמה לפנים שנפסלה בכניסתה, וְהִנֵּנָּה, רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי אוֹמֵר, (לְפִי שְׁמִיעִינוּ) שְׁכָל הָעֵנָן כּוֹלֵן – כל פסוק זה, אִינוּ מְרַבֵּר אֲלֵא בְּפִרְשֵׁי הַנְּשָׁפָרִים וְשִׁעֲרֵי הַנְּשָׁפָרִים שֶׁהֵם חֲטָאוֹת הַפְּנִימִיּוֹת, שֶׁמִּקּוֹם מִתֵּן דְּמִים מִן הַדִּין הוּא בְּפָנִים, אֲלֵא שֶׁאִירַע בָּהֶם פְּסוּל, וְאִמְרָה הַתּוֹרָה שֶׁיֵּשׁ לְשִׁדּוֹף אֵת פְּסוּלֵינָא אֲבִית לְבִיָּהּ שֶׁבְּעוֹרָה, שֶׁנֹּאמַר (שם) 'בְּקִדָּשׁ בֹּאשׁ שֶׁשֶּׁרָף', וְלֹא לְשִׁרְפָם מִחוּץ לְשֶׁלֶשׁ מַחֲנוֹת כְּדִינָם כִּשְׁהֵם קָרְבִּים בְּכִשְׁרוֹת. וְלַעֲמוּד – וְלַעֲבוֹר כָּלֵא תַעֲשֶׂה – שֶׁל לֹא יֵאכַל, עַל אֲכִילָתוֹ – שֶׁהֵאוּכַל מִבְּשֶׁרֶם בִּין כִּשְׁהֵם כִּשְׁרִים וּבִין כִּשְׁהֵם פְּסוּלִים, עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה. אֲמַר לוֹ חֲכָמִים, לְדַבְּרִיךָ שֶׁפְּסוּק זֶה אִינוּ מְדַבֵּר עַל חֲטָאת חִיצוֹנָה שֶׁנִּפְסָל דְּמָה בְּכִנִּסְתּוֹ לְפָנִים, חֲטָאת חִיצוֹנָה שֶׁנִּכְנָס דְּמָה לְפָנִי וְלְפָנִים מִנֵּן שֶׁנִּפְסָלָה. אֲמַר לָהֶם רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי, אִינִי לּוֹמֵד דִּין זֶה מִפְּסוּק אַחֵר, שֶׁנֹּאמַר (ויקרא יח) 'חֵן לֹא הוּבָא אֵת דְּמָה אֵל הַקִּדָּשׁ פְּנִימָה אֲכֹל תִּאֲכֹלוּ אֹתָהּ'. מִשֶּׁה רַבִּינוּ שָׁאֵל אֵת אֶהָרִן בְּפִסּוֹק זֶה, מְדוּעַ לֹא אֲכַלְתֶּם אֵת שְׁעִיר הַחֲטָאת שֶׁל רֹאשׁ חוֹדֶשׁ שֶׁהוּא חֲטָאת חִיצוֹנָה, וְהָרִי לֹא נִכְנָס דְּמוֹ לְפָנִים וְלֹא נִפְסָל. וְמוֹזָה יֵשׁ לְלַמּוֹד, שֶׁאֵם נִכְנָס דְּמוֹ לְפָנִים לֹא הִיָּה מִשֶּׁה תִּמְדָּה מְדוּעַ לֹא אֲכַלְתֶּהוּ, שֶׁהָרִי נִפְסָל בְּכָר. מִבְּרִיתָא זֹו מְקַשָּׁה הַגְּמָרָא עַל מַה שֶּׁנִּתְבָּאֵר בַּגְּמָרָא שֶׁרַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי דוֹרֵשׁ מִהַפְּסוּק שֶׁל 'וְכָל חֲטָאת אֲשֶׁר יוֹבֵא מִדְּמָה', שֶׁחֲטָאת חִיצוֹנָה שֶׁהוּבָא דְּמָה לְפָנִים נִפְסָלָה, שֶׁהָרִי בְּבְרִיתָא זֹו מְבוֹאֵר, שֶׁרַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי אִינוּ מְפָרֵשׁ כָּלֵל פְּסוּק זֶה בְּחֲטָאת חִיצוֹנָה אֲלֵא בְּחֲטָאת פְּנִימִית.

מתרצת הגמרא: שֶׁהַבְּרִיתָא הָרֵאשׁוֹנָה, לְדַבְּרֵי דְּרַבִּי עֲקִיבָא קִאֲמַר, כְּלוֹמַר, שֶׁרַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי אֲמַר לְרַבִּי עֲקִיבָא, שֶׁאֲפִילוּ אִם הִייתִי מְפָרֵשׁ אֵת הַפְּסוּק כַּמּוֹךְ בְּחֲטָאת חִיצוֹנָה שֶׁנִּכְנָס דְּמָה לְפָנִים, לֹא הִייתִי מְרַבֵּה מִפְּסוּק זֶה שֶׁאֵר קָרְבָּנוֹת, אֲלֵא מְרַבֵּה כָּל מִינֵי חֲטָאוֹת. אֲמַנָּם אִינִי בַּעֲצָמִי סוֹבֵר כְּמוֹ שֶׁמּוּבָא בְּבְרִיתָא הַשְּׁנִיָּה, שֶׁהַפְּסוּק אִינוּ מְדַבֵּר כָּלֵל עַל פְּסוּל זֶה.

משנה

המשנה מבארת דינו של דם הנשאר במזיגתו, ויצא מקצתו מחוץ לעזרה או נכנס להיכל, ובאלו אופנים נפסל הדם כשנכנס לפנים. חֲטָאת שֶׁקָּבַל דְּמָה בְּשֵׁנִי כּוֹסוֹת, יָצָא אַחֵד מִנֵּן לְחוּץ – חוץ לעזרה ונפסל, הדם שבכוס הַשְּׁנִי שֶׁנִּשְׁאֵר בַּעֲזָרָה, בְּשֶׁר. נִכְנָס אַחֵד מִנֵּן לְפָנִים – להיכל, לִיתֵּן מִמֶּנּוּ עַל הַמִּזְבֵּחַ הַפְּנִימִי, רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי מְכַשֵּׁר בְּחִיצוֹן – אֵת הַדָּם שֶׁנִּכְנָס שֶׁנִּשְׁאֵר בַּעֲזָרָה, מִשּׁוֹם שֶׁלֹּא נִפְסָל רַק הַדָּם שֶׁנִּכְנָס לַהֲיִכָּל. וְחֲכָמִים פּוֹסְלִין גַּם אֵת הַדָּם שֶׁנִּכְנָס שֶׁנִּשְׁאֵר בַּעֲזָרָה.

אֲמַר רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי, יִכּוֹל אֲנִי לְדוֹן בְּקָל וְחוֹמֵר לַהֲכַשִּׁיר אֵת הַדָּם שֶׁנִּכְנָס שֶׁנִּשְׁאֵר בַּעֲזָרָה. וְכָה אֵם בְּמִקּוֹם שֶׁהַחֲשֵׁשׁ שָׁבָה פּוֹסְלָתָ בְּחִין

זבחים. פרק שמיני – כל הזבחים דף פב עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" ריג

תוספות

1 **נִתִּיב בָּפִינִי וְהָרִי נִתִּיב בְּחֻץ.** דהא לר"א שאר דמים הנכנסין להיכל כשרין חוץ
2 מחטאת ואשם כדקתני מתני'. כיון דאיכא חטאת ואשם. שאם נתרבו דמים בדמים
3 הפנימיים לא מצי למימר יתן בפנים ואח"כ יתן בחוץ משום דמיפסלי חיצונים לא פסיקא
4 ליה וא"ל ליפסלינהו לחיצונים להכשר פנימי' למפסלינהו בידים לא קאמר ר"א ומוטב

5 להמתין עד שקיעת החמה ויפסול מאלוין
6 ושפכם לאמה: משל דרבי עקיבא. דמשמע ליה
7 שאר כל הדמים בכלל כל חטאת אשר יזבא
8 מדמה למזבחה דהדר דומה לתלמודי שמוז לו רבו
9 יין בחמין וכו': לא בחמין אנו עוסקין. וכיון שאני
10 אומר לך מוזג סתם בחמין הייתי אומר לך
11 עכשיו הנני אומר לך בין בחמין בין בצונן כלומר
12 העוסק בדבר אין רגיל להוכיחו כשמדבר בו ואם
13 מוכיחו בדברות להוסיף אחרים נעמו ואומר כל זה
14 שדויתי עסוק בו דהא בכלל ח"נ מבי' בחטאת
15 עסקינן ואחי. כולה פרשה: חטאת דכתב רחמנא
16 ל"ל. לכתוב ואם יזבא מדמה וגו' אלא ה"ק לאו
17 חטאת לחוד קאמינא. אלא אף חטאת כשאר
18 קדשים אשר יזבא וגו' דלא תימא חטאת לא
19 תיפסול שכן מציעו חטאת נכנסת להיכל
20 בחטאות הפנימיות: מכריז איתרבו כל הקדשים
21 (לעיל) ולקמן) מהאי קרא לענין שיהיו טעונים
22 מריקה ושטיפה כלי מתכות שנתבשלו בהן
23 כדלפינן בפרק דם חטאת (לקמן צו) מקדש
24 קדשים הוא וסמך ליה וכל חטאת אשר יזבא
25 ואי שאר קדשים נמי מיפסלי ל"ל למיכתב
26 חטאת ליכתוב ואשר יזבא מדמה ש"מ חטאת
27 דוקא קאמר: הא לי' דמיא ב'. מסקנא דקדשיא
28 היא: אלא חטאת יחיד. דהא כתיב הך פרשת
29 חטאת אצל פרשת אשם ופרשת שלמים ותורה
30 שזך של יחידים: כלפי' לייא. סתם חטאת יחיד
31 נקבה היא: להכי הוא דאמא. לחטאת חיצונה
32 שנכנס דמה לפנים: ה"ג כל חטאת הוה אינו
33 מדבר ב'. ול"ג לפי שמצינו ואדרבנן פליגי בת"כ
34 דמוקמינן ליה ליפסול חטאת החיצונה שנכנס
35 דמה לפנים ואמר להו אין המקרא מדבר אלא
36 בפנימיות שדמים נכנס לפנים מצוה ואמר קרא
37 שאם אירע בהן פסול ישרפו אבית הבירה
38 בעורה ולא חוץ ל': ממונות במצותן כדכתיב
39 בתיא קרא (ויקרא ו) בקדש באש תשרף שתהא
40 שרפתה בקדש וליתן לא תעשה על אכילתן בין
41 כשרין בין פסולין כדכתיב (שם) לא תאכל
42 בדמקומן לא נאמר לאו על אכילתן וכתבו כאן:
43 אמרו לו לדברך חטאת החיצונית שנכנס דמה
44 לפנים מנין. שנפסלה: אמר להו הן לא הובא את
45 דמה. כתיב גבי שער החטאת ששרפו בני אהרן
46 וקאמר להו משה דין לא הובא את דמה הא
47 הובא בדין שרפה: לדבריו דר"ע. דמוקי ליה
48 בהכי ומרבה והולך שאר קדשי קדשים קאמר
49 דאין לו לכתוב בו אלא חטאת: מתני' יצא
50 אחד מהם לחוץ. חוץ לעורה: הפנימי כשר. ועותן
51 ממנו מתנותיו והקרבן עולה לו: נכנס אחד מהן
52 לפנים. להיכל. פכשיר בחיזין. לתת ממנו
53 מתנותיו והקרבן כשר: והכמים פוסלין. וטעמיהו

54 מפרש בגמרא: ומה אם במקום שהמחשבה פוסלת בחוץ. כלומר מה בחוץ שהוא מקום שהמחשבה פוסלת בו אם חישוב בשחיטה ע"מ לזרוק דמה בחוץ פסול: לא עשה. אצל מוציא
55 מקצת הדם בחוץ: את המשויר. בפנים כיצא כדאמריהו הפנימי כשר וטעמא ליפני בגמרא: מקום שאין המחשבה פוסלת בפנים. כלומר היכל שהוא מקום שאין מחשבה פוסלת בפנים
56 שאם שחט ע"מ ליתן את הניתנין בחוץ בפנים כשר כדאמריהו בפרק כל הפסולין (לעיל לו). אינו דין בו: עד שיכפר. בהיכל: ואין חיצוין מוציא על היוצא. דאמרנן בפרק שני (לעיל כג)
57 הא אינו נושא אלא עין טמא ואע"ג דפסולין שעלו לא ירדו ארצו מיהא לא מרצ: גמ' לא פסל דם שנחזין את דם שנפגש. אם הוציא אחד מן הכוסות השני כשר: מרמא אפילו
58 מקצת. מדלא כתיב את דמה ורבי יוסי הגלילי לטעמיה דאמר האי קרא בחטאות הפנימיות כתיב ופסול חיצונה שנכנס דמה לפנים מזה לא הובא את דמה והוא כוליה משמע: ה"ג
59 אמר להו ק' יוצא מנתה. מחשבתא דאוקמינן האי קרא להכי: הנכנס פוסל את המשויר ואין היוצא פוסל את המשויר. דמדמה מיעוטא הוא דמה של מובא ליה דמה של יצא:
60 ותהא מחשבה פוסלת בו. היש קבעי לה ולא גרי לה בת"כ במילתיה דרבי יוסי הגלילי דהא לדידיה נמי איכא למיבעי: הרי הוא אומר. במחשבת חוץ למקומו שליש דמוקמינן
61 בפרק ב' (לעיל דף כה) תנידו לענין חוץ למקומו ולחכי נקט לה בלשון שליש דאין מחשבת מקום פוסלת אלא אם כן משולש בדם ובשר ואימורין בגון חוץ לעורה שבשעת היתר
62 הבמות מוציין שלשתן בו לאפוקי מחשבת הכנסה דלאו מקום כשר ואימורין הוא: ולא תהא מחשבת חוץ למקומו פוסלת בקי'. ממחשבת הכנסה: פגול זה הוא חוץ לפקומו. דאיכא
63 דמפיק לתריותו מקרא אריאכ דפרשת צו והאי דפרשת קדושים

1 **עֲבֹשִׁי** בין בחמין בין בצונן. דמזוג לי לישנא דיתורא הוא דבמזוגה חמץ חזי עסוקין
2 ובא לומר ולרבות אפילו צונן: **מכריז** איתרבו כל הקדשים לענין מריקה
3 ושטיפה. תימא דלמא ר"ע סבר לה כמ"ד לקמן (דף צו) קדשי קדשים טעונין מריקה ושטיפה
4 ולא קדשים קלים ואחי חטאת לרבות קדשים קלים:

5 **ת"ל** כל חטאת. צ"ע בריש אלו עורבין (פסחים
6 מג). דפליגי בדרשה דכל ובכבדות (דף):
7 **אין** לי אלא חטאת נקבה חטאת זכר מנין. תימא
8 כיון דכבר ריבה חטאת צבור איתרבי לי'
9 חטאת זכר דאין נקבה בצבור ואי הוה גרסי'
10 איפכא ניהא תימא לרבי יוסי הגלילי דנפקא ליה
11 מזה לא הובא תיקשי ליה דאין לי אלא חטאת
12 ציבור זכר כגון שעיר דרוח חטאת יחיד ונקבה
13 מנין: **ותרא** מחשבה פוסלת בפנים מקי'. תימא
14 מה לחוץ שכן פסל בו שאר קדשים תאמר בפנים
15 שלא פסל בו אלא חטאת ועוד מה לחוץ שכן פסל
16 בו בשר תאמר בפנים שלא פסל בו אלא דם ועוד
17 מה לחוץ שכן נפסל בכל ענין דם הוציא תאמר
18 בפנים דאין נפסל אלא לכפר:

מקום

1 **שְׂמוֹז לְרִבּוֹ, בֵּין בְּחָמִין בֵּין בְּצוֹנָן.** אָמַר לוֹ, אֵל תְּמוֹז לִי אֵלָא חֲמִין. אֵלָא, טַעְמָא דְרַבִּי עֲקִיבָא
2 מ'חֲטָא' ו'כָּל חֲטָא'. דַּתְּנָא, 'חֲטָא', אִין לִי אֵלָא חֲטָא. קִדְּשִׁי קִדְּשִׁים, מִנּוֹן. תְּלִמּוֹד
3 לִזְמַר 'כָּל חֲטָא'. קִדְּשִׁים קִלִּים, מִנּוֹן. תְּלִמּוֹד לִזְמַר 'כָּל חֲטָא' דְרַבִּי רַבִּי עֲקִיבָא. אָמַר לוֹ
4 רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי, אֲפִילוּ אִתָּה מְרַבָּה כָּל הַיּוֹם כּוּלּוֹ, אִינִי שׁוֹמֵעַ לָךְ. אֵלָא, 'חֲטָא', אִין לִי
5 אֵלָא חֲטָא יחיד. חֲטָא צִבּוּר, מִנּוֹן. תְּלִמּוֹד לִזְמַר 'כָּל חֲטָא'. וְאִין לִי אֵלָא חֲטָא זָכָר,
6 חֲטָא נְקֵבָה מִנּוֹן. תְּלִמּוֹד לִזְמַר 'כָּל'. כִּלְפִי לִיִּיא. אֵלָא, הִכִּי קָאָמַר, אִין לִי אֵלָא חֲטָא
7 נְקֵבָה, חֲטָא זָכָר מִנּוֹן. תְּלִמּוֹד לִזְמַר 'כָּל חֲטָא'. וְסָבַר רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי, הֵאן קָרָא לְהִכִּי
8 הוּא דַּאֲתָא. וְהַתְּנָא, רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי אוֹמֵר, (לְפִי שְׂמִינִי) כָּל הַעֲנִין כּוּלּוֹ אִינוּ מְדַבֵּר אֵלָא
9 בְּפָרִים הַנִּשְׂרָפִים וְשִׁעְרִים הַנִּשְׂרָפִים, לְשׁוּרֵף פְּסוּלֵיהֶן אֲבִית הַבִּירָה, וְלַעֲמֹד בְּלֹא תַעֲשֶׂה עַל
10 אֲכִילָתוֹ. אָמְרוּ לוֹ, חֲטָא שְׂנֵכְנֵם דְּמָה לְפָנִי וּלְפָנִים, מִנּוֹן. אָמַר לָהֶם, 'הֵן לֹא הוּבָא'. לְדַבְּרוּ
11 דְרַבִּי עֲקִיבָא, קָאָמַר: **מִשְׁנַה** חֲטָא שֶׁקָּבַל דְּמָה בְּשָׁנִי כּוּסוֹת, יֵצֵא אֶחָד מֵהֶן לְחוּץ, הַפְּנִימִי
12 כָּשֵׁר. נִכְנֵם אֶחָד מֵהֶם לְפָנִים, רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי מְכַשֵּׁר בַּחֲצִיזוֹ, וְהַכְּמִים פּוֹסְלִין. אָמַר רַבִּי
13 יוֹסִי הַגִּלְלִי, מָה אִם בְּמָקוֹם שֶׁמַּחֲשָׁבָה פּוֹסְלָת בְּחוּץ, לֹא עָשָׂה אֶת הַמְּשׁוּרִי פִּיזָא. מָקוֹם
14 שְׁאִין מַחֲשָׁבָה פּוֹסְלָת בְּפָנִים, אִינוּ דִּין שְׁלֹא נַעֲשֶׂה אֶת הַמְּשׁוּרִי פְּנִיכָם. נִכְנֵם לְכַפֵּר, אָף
15 עַל פִּי שְׁלֹא כָפַר, פְּסוּל, דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, עַד שִׁיכְפֹּר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר,
16 אִם הִכְנִים שׁוֹגֵג, כָּשֵׁר. כָּל הַדָּמִים [הַפְּסוּלִין, שֶׁתִּגְנוּ עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ, לֹא הֵרָצָה הַצִּיץ אֵלָא
17 עַל הַטֵּמָא. שֶׁהַצִּיץ מְרַצָּה עַל הַטֵּמָא, וְאִינוּ מְרַצָּה עַל הַיּוֹצֵא: **גְּמָרָא** תִּנָּא, אָמַר רַבִּי יוֹסִי
18 הַגִּלְלִי, קָל וְחֹמֶר. וְמָה בְּמָקוֹם שֶׁמַּחֲשָׁבָה פּוֹסְלָת בְּחוּץ, לֹא פָסַל דָּם שֶׁבְּחוּץ אֶת שְׂבָפָנִים.
19 מָקוֹם שְׁאִין מַחֲשָׁבָה פּוֹסְלָת בְּפָנִים, אִינוּ דִּין שְׁלֹא יִפְסֹל דָּם שֶׁבְּפָנִים אֶת שְׂבָפָנִים. אָמְרוּ
20 לוֹ, הֲרִי הוּא אוֹמֵר 'אֲשֶׁר יוֹבֵא מִדְּמָה', אֲפִילוּ מִקְצֵת דְּמָה. אָמַר לָהֶם, קָל וְחֹמֶר לִיּוֹצֵא,
21 מַעֲתָה. וְמָה בְּמָקוֹם שְׁאִין מַחֲשָׁבָה פּוֹסְלָת בְּפָנִים, פּוֹסֵל דָּם שֶׁבְּפָנִים אֶת שְׂבָפָנִים. מָקוֹם
22 שֶׁמַּחֲשָׁבָה פּוֹסְלָת בְּחוּץ, אִינוּ דִּין שִׁיפְסֹל דָּם שֶׁבְּחוּץ אֶת שְׂבָפָנִים. אָמְרוּ לוֹ, הֲרִי הוּא אוֹמֵר
23 'אֲשֶׁר יוֹבֵא', הִנֵּכְנֵם פּוֹסֵל, וְאִין הַיּוֹצֵא פּוֹסֵל. וְתֵהָא מַחֲשָׁבָה בְּפָנִים, פּוֹסְלָת מְקַל וְחֹמֶר. וְמָה
24 בְּמָקוֹם שְׁלֹא פָסַל דָּם שֶׁבְּחוּץ אֶת שְׂבָפָנִים, מַחֲשָׁבָה פּוֹסְלָת בְּחוּץ, מָקוֹם שֶׁפָּסַל דָּם שֶׁבְּפָנִים
25 אֶת דָּם שֶׁבְּחוּץ, אִינוּ דִּין שֶׁתִּהְיֶה מַחֲשָׁבָה פּוֹסְלָת בְּפָנִים. הֲרִי הוּא אוֹמֵר, 'בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי'.

מקום

מפרש בגמרא: ומה אם במקום שהמחשבה פוסלת בחוץ. כלומר מה בחוץ שהוא מקום שהמחשבה פוסלת בו אם חישוב בשחיטה ע"מ לזרוק דמה בחוץ פסול: לא עשה. אצל מוציא
מקצת הדם בחוץ: את המשויר. בפנים כיצא כדאמריהו הפנימי כשר וטעמא ליפני בגמרא: מקום שאין המחשבה פוסלת בפנים. כלומר היכל שהוא מקום שאין מחשבה פוסלת בפנים
שאם שחט ע"מ ליתן את הניתנין בחוץ בפנים כשר כדאמריהו בפרק כל הפסולין (לעיל לו). אינו דין בו: עד שיכפר. בהיכל: ואין חיצוין מוציא על היוצא. דאמרנן בפרק שני (לעיל כג)
הא אינו נושא אלא עין טמא ואע"ג דפסולין שעלו לא ירדו ארצו מיהא לא מרצ: גמ' לא פסל דם שנחזין את דם שנפגש. אם הוציא אחד מן הכוסות השני כשר: מרמא אפילו
מקצת. מדלא כתיב את דמה ורבי יוסי הגלילי לטעמיה דאמר האי קרא בחטאות הפנימיות כתיב ופסול חיצונה שנכנס דמה לפנים מזה לא הובא את דמה והוא כוליה משמע: ה"ג
אמר להו ק' יוצא מנתה. מחשבתא דאוקמינן האי קרא להכי: הנכנס פוסל את המשויר ואין היוצא פוסל את המשויר. דמדמה מיעוטא הוא דמה של מובא ליה דמה של יצא:
ותהא מחשבה פוסלת בו. היש קבעי לה ולא גרי לה בת"כ במילתיה דרבי יוסי הגלילי דהא לדידיה נמי איכא למיבעי: הרי הוא אומר. במחשבת חוץ למקומו שליש דמוקמינן
בפרק ב' (לעיל דף כה) תנידו לענין חוץ למקומו ולחכי נקט לה בלשון שליש דאין מחשבת מקום פוסלת אלא אם כן משולש בדם ובשר ואימורין בגון חוץ לעורה שבשעת היתר
הבמות מוציין שלשתן בו לאפוקי מחשבת הכנסה דלאו מקום כשר ואימורין הוא: ולא תהא מחשבת חוץ למקומו פוסלת בקי'. ממחשבת הכנסה: פגול זה הוא חוץ לפקומו. דאיכא
דמפיק לתריותו מקרא אריאכ דפרשת צו והאי דפרשת קדושים

מקום משולש. פירשתי לעיל בסוף פ' שני (דף כט. ד"ה למקום): **ולא** תהא מחשבה פוסלת בחוץ מקו'. תימה כיון דלא ידע דרשה דשליש זה חוץ לזמנו ופיגול זה חוץ למקומו בלא ק"ו נמי לא תהא מחשבה פוסלת וא"ת לא תהא יציאת חוץ פוסלת בלא לכפר ק"ו מבפנים שלא פסל את המזוזה וגם חטאת דוקא מקו' ו"ל כיון דנפקא לן מקרא

דבשר נפסל הדין כל דמים: **דמה** ולא בשרה. לקמן (דף צג) דרשין דמה של זו ולא דמה של אחרת וק"ל ל' למעוטי בשרה הא לכפר בתיב:

כיון שיצא בשר חוץ למחיצתו נאסר. פי' בקונטרס דם היוצא מקו' מבשר אתי ועוד נפקא לן מהן לא הובא את דמה וגו' אמר שמה הכנסתם את דמה לפניכם אמרו הן לא הובא את דמה אל הקדש שמו דו' למחיצתה יצתה אמרו לו פנימה היתה הכי דרשין ליה לקמן בפרק טבול יום (דף קא). ולא דק דלקמן דריש מבקדש היתה רצ"ע בפ' כיצור צולין (פסחים פב). דרריש לענין בשר היוצא ועוד בפרק בהמה המקשה (חולין סח). דאיכא תנא דלא דריש התם ובשר בשרה לענין יוצא: **לא** נצרכא אלא לדרך משופש. פירש בקונטרס כגון גגין ועליות בית קדשי הקדשים בלולין וקשה דבחקומין רבה (מנחות דף כז) דרשי רבנן אל הקדש בלא יבא אבל מבית לפרכת ואל פני הכפרת בלא ימות ופריך לכתוב אל הקדש ומבית לפרכת ולא בעי אל פני הכפרת ומשני למעוטי דרך משופש והשאת ל"ל קרא תיפוק ליה דרך גגין מדרכיב' ואל יבא דמשמע דרך ביאה כדממעטין בפרק ב' דשבועות (דף יז) טמא שנכנס דרך גגין להיכל ונראה לפרש דבשבועות מיירי כשפחת את התקרה אבל הכא כשנכנס דרך לול שהיה בעליית בית קדשי קדשים שבו היו משלשלים את האומנים בתיבות דדרך ביאה הוא דלכך נעשה א"כ כמו שפירש בקונטרס במנחות (שם) שזחך החומה לפני ולפנים ועשה פתח בדרום או בצפון ונכנס ואל נכנס בפתח שבמזרח שהיה פניו למערב ועוד פי' בקונטרס התם א"כ נכנס בפתח מזרח וצדד באלכסון להכבא בצדדין לא מחייב דאל פניו בעינן שיהו פנים אל פנים מזרחיים של כפרות ועוד יש לפרש דרך משופש כגון דרך לול שהיה אחורי בית הכפרות כדאמר בסוף איהוה מקומן (לעוף דף נה) שנים לפר בר והקשה דיר' יעקב דאדלגיש ל"ל קרא למעוטי בחקומין רבה דרך משופש תיפוק לי' מדרכיב' ואל יבא כדדייקין הכא והא הבאה כתיבא ב' ויש לחלק בין הבאת הדרם לביאת גוף האדם: נשרפין

מקום **שיהא** **משולש**, **בדם** **בבשר** **באימורים**. **ולא** **תהא** **מחשבה** **פוסלת** **בחוץ**, **מקל** **וחומר**. **ומה** **מקום** **שפסל** **דם** **שפפנים** **את** **שבחוין**, **אין** **מחשבה** **פוסלת** **בפנים**. **מקום** **שלא** **פסל** **דם** **שבחוין** **את** **שפפנים**, **אינו** **דין** **שלא** **יהא** **פוסל** **מחשבה** **בחוץ**. **תלמוד** **לומר** **שלישי**, **חוץ** **לזמנו**. **פיגול**, **חוץ** **למקומו**. **בשר** **[היוצא לחוץ, פסול]**. **הנכנס** **לפנים**, **בשר**. **שיהא** **בדין**, **שפסול**. **ומה** **במקום** **שלא** **פסל** **דם** **שבחוין** **את** **שפפנים**, **בשר** **היוצא לחוץ** **פסול**. **מקום** **שפסל** **דם** **שבפנים** **את** **שבחוין**, **בשר** **הנכנס** **בפנים**, **אינו** **דין** **שיפסול**. **הרי** **הוא** **אומר** **מקדמה**, **דמה** **ולא** **בשר**. **קל** **וחומר**, **מעתה**. **ומה** **במקום** **שפסל** **דם** **שבפנים** **את** **שבחוין**, **בשר** **הנכנס** **לפנים**, **בשר**. **מקום** **שלא** **פסל** **דם** **שבחוין** **את** **שבפנים**, **בשר** **היוצא לחוץ**, **אינו** **דין** **שפשו**. **הרי** **הוא** **אומר** **ובשר** **בשרה** **מפרה** **לא** **תאכלו**, **כיון** **שיצא** **בשר** **חוץ** **למחיצתו**, **נאסר**. **תנו** **רבנן**, **פנימה**, **אין** **לי** **אלא** **פנימה**. **היכל**, **מזבח**. **תלמוד** **לומר** **אל הקדש** **פנימה**. **ויאמר** **קדש**, **ואל** **יאמר** **פנימה**. **אמר** **רבא**, **בא** **זה** **ולומר** **על** **זה**. **מיד** **דההוה**, **אתושב** **ושכיר**. **דתניא**, **תושב**, **זה** **קנוי** **קנוי** **עולם**. **שכיר**, **זה** **קנוי** **קנוי** **שנים**. **יאמר** **תושב**, **ואל** **יאמר** **שכיר**. **ואני** **אומר**, **קנוי** **קנוי** **עולם**, **אינו** **אוכל**. **קנוי** **קנוי** **שנים**, **לא** **פל** **שכן**. **אילו** **כן**, **הייתי** **אומר**, **תושב** **זה** **קנוי** **קנוי** **שנים**. **אבל** **קנוי** **קנוי** **עולם**, **הוא** **אוכל**. **בא** **שכיר** **ולומר** **על** **תושב**, **שהו** **קנוי** **קנוי** **עולם**, **וזה** **קנוי** **קנוי** **שנים**, **ואינו** **אוכל**. **אמר** **ליה** **אביי**, **בשלמא** **התם**, **תרי** **גופי** **נינהו**. **ואף** **על** **גב** **דההוה** **ליה** **לקרא** **למכתב**, **גרע** **לא** **יאכל**. **ואידך**, **אתי** **פקל** **וחומר**. **מילתא** **דאתי** **פקל** **וחומר**, **טרח** **וכתב** **לה** **קרא**. **אלא** **הכא**, **כיון** **(דאיכא)** **דאיפסל** **בהיכל**, **(הכא)** **לפני** **ולפנים** **מאי** **בעי**. **אלא** **אמר** **אביי**, **לא** **נצרכא** **אלא** **לדרך** **משופש**. **אמר** **ליה** **רבא**, **והא** **הבאה** **כתיב** **ביה**.

אלא **אמר** **רבא**, **פל** **מיד** **דחשיב** **עליה** **לפני** **ולפנים**, **לא** **מיפסל** **בהיכל**. **בעי** **רבא**, **פר** **העלם** **דבר** **של** **צפור**, **ושעיר** **עבודת** **פוכבים**, **שהכנים** **דמן** **לפני** **ולפנים**, **מהו**. **מי** **אמרין** **אל הקודש** **פנימה**, **פל** **היכא** **דקרינן** **אל הקודש**, **קרינן** **ליה** **פנימה**. **פל** **היכא** **דלא** **קרינן** **אל הקודש**, **לא** **קרינן** **פנימה**. **או** **דלמא**, **שלא** **במקומן** **הוא**. **ואם** **תימצו** **לומר**, **שלא** **במקומן** **הוא**. **פר** **ושעיר** **של** **יום** **הכיפורים**, **שהנה** **מדמן** **על** **הבדים** **והוציאן** **להיכל** **והכניסן**, **מהו**. **מי** **אמרין**, **מקומן** **הוא**. **או** **דלמא**, **הואיל** **ונפק**, **נפק**. **ואם** **תימצו** **לומר**, **הואיל** **ונפק** **נפק**. **הנה** **מדמן** **על** **הפרכת**, **והוציאן**

תהווי מיבעי ליה דפרשיית מקום משולש: **בשר** **היוצא לחוץ** **פסול**. מובשר בשדה נפקא לן לקמן: דמה **ולא** בשרה. דתרי דמה כתיבי אשר יובא מדמה והן לא הובא את דמה חד למעוטי בשר: ק"ו. לבשר היוצא מעתה שלא יפסל: בשרה. בלא מחיצות משמע דריש ליה לכל הבשר שטעון מחיצה טריפה הוא ביורה ולא תאכל ודם היוצא ק"ו מבשר אתי ועוד נפקא לן מהן לא הובא את דמה אל הקדש פנימה אמר לון שמה הכנסתם לפני אל הן לא הובא את דמה אל הקדש (פנימה) שמה חוץ למחיצתה יצתה אמרו לו פנימה היתה הכי דרשין ליה לקמן בפ' טבול יום (דף קא). הן לא **הובא** **וגו'** **פנימה**. אין לי אלא שנכנס דמה לפני ולפנים: **בא** **זה** **ולומר** **על** **זה**. דאי כתב קדש ולא כתב פנימה הייתי אומר קדש זה לפני ולפנים: **בא** **פנימה**. שהוא מיותר ולומר על קדש שהוא היכל: תושב כון ושכיר לא יאכל קדש: קנוי קנין עולם. נרצע שמושב אצלו עד היובל: קנין שנים. עבד עברי שתעתי לצאת בשביעית: אינו אוכל. בתרומה שאין גופו קנוי לכהן: בשלמא חתם. איכא למימר בשני מקראות סתומים בא זה ולומר על זה: דתרי גופים נינהו. אין אזהרתו של זה במשמעו של זה וכל אחד אחד ללמד על עצמו ואי משום דאיכא למפרך נכתוב נרצע בהדיא ולא נבעי שכיר ה"ל שכיר כ"י כלומר לאו משום דבמשמעות הוא אלא משום דאחי בק"ו ואיכא לשנוי מילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב ליה קרא השתא דסתמי כ"ש שפיר שנינו בא זה ולומר על זה: אלא הכא. דאזהרת לפני ולפנים בכלל היכל היא דהא לא יכנס לה אלא דרך היכל אין כאן אלא פסול היכל וכיון דמחילא איפסיל ליה לפני ולפנים מאי בעי הכא למיפסל הרי פסול ועומד והיה לו לפרש היכל ולשתוק שלא ישנה מקרא של חנם שאינו מלמד כלום: **לא** **נצרכא**. האי פנימה אלא לדרך משופש שלא דרכו כגון דרך גגין ועליות בית המקדש בלולין דהשתא הוצרך ללמד על עצמו ואי משום דאחי בק"ו אפ"ה טרח וכתב לה קרא ומשופש עקום כך שמו במנחות בחקומין רבה (דף כז): **והא** **הבאה** **כתיב**. ומשמע דלא מיפסיל אלא דרך הבאה: **אלא** **אמר** **רבא**. לעולם דעייליה דרך תחתים ואשמועי' קרא דהיכא דחשיב עליה מתחילתו להכניסו ולפני ולפנים ותחילת הבאתו להיכל ע"מ פנים היה לא מיפסיל עד דמטי לפני ואם החזירו לחוץ כשהו פר העלם דבר. שנוצות כפרתו בהיכל והכניסו לפני ולפנים: מהו. מי אמרין כל היכא דקרינן ביה פסול דאל הקדש כגון חטאות החיצונות: קרינא ביה פסול דפנימה כ"ו. דהא ב' הידי כתיבי: או דלמא שלא במקומו הוא. והיכא הכנסה ומיפסיל: והוציאן להיכל. לחוות על הפרכת במשפטן: מקומן הוא. שזרי החוקק לשם תחילתו: או דלמא כיון דנפק בעשיית כל מצותו נפקי ליה לגמרי. והוה ליה שלא מקומה והוציא

ישנם כאלו שמתנצלים ופוטרים את עצמם מלימוד דא"ח בכל יום, בתירוצים שונים. צריכים בכל יום ללמוד חסידות. אין הכוונה לריבוי זמן דווקא, אבל העיקר הוא שתהיה הקביעות בנפש.

ממאמר ב פרשת פינחס ה'תשכ"ז

במקום שיהא משולש בדם בקשר באימורים – שהוא ראוי לשלש
ענייני הקרבן, זריקת הדם, אכילת בשר הקרבן, והקטרת
האימורים, והיינו חוץ לעזרה, שכן בשעת היתר במות היה מותר
לעשות את שלש ענייני הקרבן האלה מחוץ לעזרה, בבמה. אבל
ההיכל עצמו אינו נקרא 'מקום משולש', שהלא אינו ראוי
להקטרת אימורים ולאכילת בשר הקדשים, ולפיכך אף שהכנסת
הדם לפנים פוסלת, אין המחשבה על כך בשעת עבודה פוסלת.
הממשיכה הגמרא להקשות: ולא תהא מחשבה פוסלת, כשחשב
לזרוק דמו בחוץ, מקל וחומר. ומה מקום שנוהג בו חומר זה, ששפסל
דם חטאת חיצונה שהכניסו בפנים, את הדם שנשאר בחוץ, ואף על
פי כן אין מחשבה פוסלת בפנים, שהרי אינו מקום משולש. מקום
שאינו בו חומר זה, שלא פסל דם שיצא בחוץ את הדם שנשאר
בפנים, בעזרה, אינו דין שלא תהא פוסלת את הקרבן מחשבה לזרוק
דמו בחוץ.
הגמרא מתרצת שיש פסוק מפורש ממנו לומדים פסול מחשבת
חוץ למקומו: תלמוד לומר (ויקרא יח) ואם האכל יאכל מבשר וזבח
שלמינו ביום השלישי לא ירצה המקריב אתו לא יחשב לו פיגול
יהיה. ומ'שלישי' למדנו למחשבת חוץ לזמנו שפוסלת, שאם חשב
לאכול מהקרבן לאחר זמן אכילתו, ביום השלישי, הקרבן נפסל.
ומ'פיגול יהיה' למדנו למחשבת חוץ למקומו שפוסלת, שאם חשב
לאכול מהקרבן חוץ למחיצתו, פסל את הקרבן.
הגמרא מביאה ברייתא המבארת דיני בשר היוצא מחוץ לעזרה
ובשר הנכנס להיכל: בשר היוצא לחוץ – מחוץ למקום הראוי לו,
פסול, אבל בשר הנכנס לפנים, להיכל, בשר, שיהא בדין שפסול –
שהיה אפשר לפסלו מקל וחומר, כדלהלן, ומה במקום – חוץ
לעזרה, שלא פסל דם שבחוץ את הדם שבפנים, בשר היוצא לחוץ
פסול, מקום – ההיכל שפסל דם שבפנים – שנכנס להיכל, את הדם
שבחוץ, בשר הנכנס בפנים להיכל, אינו דין שפסול. מבארת
הברייתא: הרי הוא אומר (ויקרא כב) אשר יובא מקדשה, ויש לדרוש
מקדשה ולא בשר – שרק דם הנכנס לפנים נפסל, ולא בשר.
מקשה הברייתא: קל וחומר מזה – מאחר שלמדנו מכתוב מפורש
שבשר הנכנס לפנים אינו נפסל, יש ללמוד בקל וחומר שבשר
היוצא לחוץ כשר. ומה במקום שהוא חומר, שפסל דם שבפנים –
שנכנס להיכל, את שבחוץ – את שנשאר בעזרה, בשר הנכנס
לפנים בשר. מקום שלא פסל דם שבחוץ – שיצא חוץ לעזרה, את
שבפנים – את שנשאר בעזרה, בשר היוצא לחוץ – שיצא חוץ
לעזרה, אינו דין שפסל. מתרצת הברייתא: הרי הוא אומר (שמות כב)
(ו) ובשר בקדשה לא תאכלו. ולמדנו, שפסול בשר היוצא
חוץ למחיצתו שקבעה לו התורה, הרי הוא כטריפה, ונאסר.
הגמרא מביאה ברייתא העוסקת בפסול דם חטאת חיצונה הנכנס
להיכל: תנו רבנן כתוב בתורה (ויקרא יח) וזן לא הובא את דמה אל
הקדש פנימה. אין לי מכאן שנפסל הדם, אלא פנימה – דווקא
כאשר הכניסוהו לקדש הקדשים שהוא המדור הפנימי ביותר.
נכנס הדם רק להיכל, מנין תלמוד לומר אל הקדש – שהוא
ההיכל, 'פנימה', הוא קודש הקדשים.
מקשה הגמרא: ואיך הקדש רב – קודש' ללמדנו שדם שנכנס
להיכל נפסל, ואל יאמר 'פנימה' המלמדנו שדם הנכנס לקדש
הקדשים נפסל, וממילא נדע שקודש הקדשים שהוא פנימי יותר
מההיכל, כל שכן שיפסל דם הנכנס שם. מתרצת הגמרא: אומר
רבא, בא זה – ותיבת 'פנימה', ולימד על זה – ועל תיבת 'קודש',
שאם היה הכתוב אומר 'קודש' ולא 'פנימה', הייתי אומר שכוונתו
על קודש הקדשים בלבד, ורק דם הנכנס לשם נפסל.
רבא מביא פסוק שנדרש בברייתא בצורה דומה: מידי דהוה אתי'שב
ושכיר – דרשה זו דומה לדרשה שנדרשה על הכתוב האוסר על
כח להאכיל את עבדיו העבריים 'תושב' ו'שכיר' בתרומה. דהנאי,
כתוב בתורה (ויקרא כב) וכל זר לא יאכל קדש תושב כהן ושכיר
לא יאכל קדש, 'תושב', זה עבד עברי שניצא, שהוא קנוי קנין
עולם – עובד את רבו עד היובל. 'שכיר', זה עבד עברי שקנוי קנין
שנים – היוצא בשנה השביעית ככל עבד עברי. ומבואר בזה,

שהתורה לא התירה לכהן להאכיל את עבדיו העבריים בתרומה,
אלא רק את עבדיו הכנענים שגופם קנוי לו.
שואלת הברייתא: יאמר הכתוב 'תושב' בלבד ואל יאמר 'שכיר',
ואינו אומר מסברא, ומה עבד נרצע הקנוי לרבו קנין עולם, אינו
אוכל בתרומת רבו הכהן, שכיר הקנוי קנין שנים, לא כל שכן שאינו
אוכל בתרומה, ולא היה צורך כתבה התורה גם 'תושב' וגם 'שכיר'.
משיבה הברייתא: אילו כן שהיתה התורה כותבת 'תושב' בלבד,
הייתי אומר, ש'תושב' זה עבד עברי הקנוי לרבו הכהן קנין שנים
בלבד, אבל נרצע הקנוי לרבו קנין עולם, והוא אוכל בתרומה. לכן
כתבה התורה את שניהם, וקא 'שכיר' ולימד על 'תושב', שזה
(ו-תושב) קנוי קנין עולם, וזה (ו-שכיר) קנוי קנין שנים, ואינו אוכל
אף אחד מהם בתרומה. אף כאן, כתבה התורה גם 'קודש' וגם
'פנימה' כדי שיבוא פנימה וילמד על קודש שהוא ההיכל ולא
קודש הקדשים.
אביי דוחה את תירוצו של רבא: אומר ליה אביי לרבא, בשלמא תהם
(ו-תושב ושכיר) מובן ענין זה של 'בא זה ולימד על זה', שהרי תרי
גופי ניהו – הם שני עבדים שונים, וצריך לדעת דינו של כל אחד
מהם. ואף על גב דהוה ליה לקרא למכתב – היה אפשר לכתוב
בפירושו, רק שניצא הקנוי קנין עולם, לא יאכל בתרומה, ואיך,
שכיר הקנוי קנין שנים, אתי בקל וחומר שאינו אוכל בתרומה. אבל
זה לא קשה, כי מילתא דאתי בקל וחומר – דבר שאפשר ללמוד
מקל וחומר, מזה לזה – בזה הנפסל בכניסתו לפנים, כיון (דאיכא)
אלא תהא – כאן, בדם הנפסל בכניסתו לפנים, כיון (דאיכא)
דאיכא דם הדם מיד כשנכנס בחיכל, (תהא) לפני ולפנים – דין דם
שנכנס לקודש הקדשים, מאי בעי – לצורך מה הוא נכתב, שהרי
אין אפשרות להכניס את הדם לקודש הקדשים מבלי להכניסו
קודם להיכל, ונמצא שלעולם קודם שנכנס לקודש הקדשים כבר
נפסל, ואין דרך התורה לכתוב תיבה שאין לה משמעות ודין בפני
עצמה, ולא באה רק כדי ללמדנו פירושה של תיבה אחת. אלא
היה לתורה לכתוב בפירוש רק שדם הנכנס להיכל פסול.
מאחר שדחה אביי את תירוצו של רבא אומר הוא תירוצו אחר:
אלא אומר אביי, לא נצרכא – מה שכתבה התורה 'קדש' ו'פנימה',
אינו נצרך אלא לדרגה משופש – לדם שהכניסו שלא כדרכו לקודש
הקדשים, כגון דרך גגין ועליות של קודש הקדשים, ולא נפסל
קודם שהכניסו לקדש הקדשים, ואם כן יש משמעות לדין הכנסת
דם לקדש הקדשים שנפסל בכך, וזה דומה למה שאמרה הברייתא
בענין תושב ושכיר.
רבא דוחה את תירוצו של אביי: אומר ליה רבא, לאביי, איך אפשר
לפסול דם שנכנס לקודש הקדשים דרך משופש, והא 'הבאה' כתיב
בזה – בפסוקים העוסקים בפסול דם הנכנס לפנים משתמשת
התורה בלשון 'הבאה'. ככתוב 'וכל חטאת אשר יובא מדמה, או
'זן לא הובא את דמה', ומשמע שאין דם נפסל אם הכניסו דרך
משופש.
רבא מתרץ את השאלה הראשונה של הגמרא ומצריך את
התיבות 'קדש' ו'פנימה': אלא אומר רבא, הכתוב מדבר כשהכניסו
את הדם דרך ההיכל כדרכו, אמנם, כל מידי – כל דבר, ובעניינינו
הכנסת הדם, דהיינו עליה לפני ולפנים – שחשב להכניסו לקודש
הקדשים כדי להזות ממנו שם, לא מיפסל בחיכל עד שיכניסו
לקודש הקדשים, ואם חזר והוציא לעזרה ולא הכניסו לקודש
הקדשים, לא נפסל הדם בכך. אי לכך נמצא שיש משמעות לדין
הנלמד מ'פנימה' שדם שנכנס לקודש הקדשים נפסל, באופן
שהתכוין להכניסו לקודש הקדשים, שכאמור אינו נפסל בכניסתו
להיכל, אלא בכניסתו לקודש הקדשים.
הגמרא דנה באופנים שונים של דם הנפסל בכניסתו לפנים: בעי
רבא, פר העלם דבר של צבור ושעיר עבודת בוכבים, שדין דמם
להיתן כנגד הפרוכת ועל מזבח הזהב שבהיכל, שהכניס דמן לפני
ולפנים, לקודש הקדשים, מהו – מה דינם. מי אמרין שמאמר
שבפסוק כתוב אל הקודש פנימה, לכן, כל היכא דקרינן כל דם
שמתקיים בו תחילת הפסוק, ונפסל בבואו אל הקודש – בכניסתו

ה'חֲמֵסֵת, שִׁכּוּל הִיָּה הַכְּתוּב לִקְצֵר וּלְכַתּוּב 'זֹאת פֶּר וּשְׁעִיר
הַחֲטָאֵת. אֲלֵא לִפִּי שָׁלֹא לִמְדוּנָה אֱלָא לִפִּי וְשְׁעִיר שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים
שֶׁנִּשְׁרָפָן מִחוּץ לְשֵׁלֶשׁ מִתּוֹת, אֲבִית הָרֶשֶׁן – בְּמִקּוֹם שֶׁנִּקְרָא בֵּית
הָרֶשֶׁן, וְשֶׁהֵם מִטְמְאִין בְּגָדִים שֶׁל הַשּׁוֹרֶפֶת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם),
הַשּׁוֹרֶפֶת אֵתָּה יִכְבֵּס בְּגָדָיו, שָׁאֵר חֲטָאוֹת הַפְּנִימִיּוֹת שֶׁהֵן בְּכָלֵל
הַנִּשְׁרָפִין, מִנֵּיין שֶׁהַשּׁוֹרֶפֶת נִטְמָא וְנִטְמָאִין בְּגָדָיו, תִּלְמֹד לִימָר
'הַחֲמֵסֵת, חֲטָאֵת', דְּבִרֵּי רַבִּי יְהוּדָה.
רַבִּי מֵאִיר אָמַר, לְרֵבּוֹת כֵּל חֲטָאוֹת הַפְּנִימִיּוֹת שֶׁהַשּׁוֹרֶפֶת נִטְמָא
וְנִטְמָא בְּגָדָיו, אֵינִי צָרִיךְ לֹחַד פְּסוּק מִיּוּחַד, אֲלֵא אֲפֹשֶׁר לִלְמֹד זֹאת
מִמִּשְׁמַעוֹת הַפְּסוּק הַנּוֹכַח, שֶׁרָּי הוּא אֹמֵר 'זֹאת פֶּר הַחֲטָאֵת וְזֹאת
שְׁעִיר הַחֲטָאֵת אֲשֶׁר הוֹבֵא אֶת דָּמָם לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ, שָׁאֵין תִּלְמֹד
לִימָר – לֹא הוֹצֵרֶךְ הַכְּתוּב לְכַתּוּב כֵּן 'לְכַפֵּר', שֶׁהִרֵּי בִּפְרִשָּׁה זֶה
נִכְתָּב כְּבֵר שֶׁדָּם הוּא וְהַשְׁעִיר נִכְנָסִים לְפָנֶיךָ לְכַפֵּר, וְזֶה תִּלְמֹד
לִימָר 'לְכַפֵּר', לִימָר כִּי שֶׁהִטַּעַם שֶׁהַשּׁוֹרֶפֶת חֲטָאוֹת הַפְּנִימִיּוֹת מִטְמָא
בְּגָדָיו הוּא מִשּׁוֹם שֶׁדָּמָם נִכְנָס לְפָנֶיךָ לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ, וּמִמֵּילָא לִמְדוּנָה
מִכָּאֵן עַל כָּל הַמִּתְכַּפְּרִים בְּכָסֵּף, כְּלוּמַר כֵּל חֲטָאוֹת הַפְּנִימִיּוֹת,
שֶׁהַשּׁוֹרֶפֶת מִטְמָא בְּגָדֶיהָ, שֶׁהִרֵּי גַם הֵן, דָּמָם נִכְנָס לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ.
רַבִּי יִרְמְיָה מְבַאֵר אֶת רֵאיוֹתָיו מִהֶבְרִייתָא: וְרַבִּי יְהוּדָה שֶׁהוֹצֵרֶךְ
לִלְמֹד זֹאת מִכָּפֶל הַחִיבוֹת 'חֲטָאֵת' חֲטָאֵת, וְלֹא לִמְדָה זֹאת מִמֶּה
שֶׁנִּכְנַל 'לְכַפֵּר' וּבְדִבְרֵי רַבִּי מֵאִיר, כִּי הַחִיבָה 'לְכַפֵּר' לֹא מִשְׁמַע לֵיהּ
לִלְמֹד שֶׁכֵּל הַשּׁוֹרֶפֶת חֲטָאוֹת הַפְּנִימִיּוֹת מִטְמָא בְּגָדֶיהָ. מֵאִיר מַצְטָא –
מִדּוּעַ, לֹא מִשּׁוֹם דְּמִיבְרִיא לֵיהּ לִמְדוּנָה שְׁוֶה וְדֹאִי מִשּׁוֹם שֶׁצִּירִיךְ
הוּא אֶת הַחִיבוֹת 'לְכַפֵּר' לִלְמֹד מִמֶּנָּה שֶׁהִרֵּי שֶׁהִרֵּי כְּרִבִּי שֶׁמֶעוֹן
שֶׁדָּם חֲטָאֵת אִיצוּנָה שֶׁנִּכְנָס לְפָנֶיךָ אֵינֶנּוּ נִגְסֵל עַד שֶׁהִרֵּי וִיכַפֵּר מִמֶּנּוּ
בְּפָנֶיךָ, וְאַם כֵּן יֵשׁ לָנוּ שְׂרָבִי יְהוּדָה סוֹבֵר כְּרִבִּי שֶׁמֶעוֹן.

הדרך עלך כל הזבחים שנתערבו

פרק תשיעי - המזבח מקדש

נאמר בכתוב (שמות כט לו) 'וְהָיָה הַמִּזְבֵּחַ קֹדֶשׁ קְדָשִׁים כָּל הַנִּגַּע
בַּמִּזְבֵּחַ קֹדֶשׁ, וּדְרָשׁוּ חֻמִּים (להלן ע"ב) שֶׁחֻכּוֹנָה בּוֹה הִיא שְׂדֵר
פְּסוּל שְׂעָלָה עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ נִתְקַדֵּשׁ לְהִקְרִיבָה, וְשׁוּב אֵינּוּ יוֹרֵד מֵעַל
גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ. אִמָּנִם אֵין הַדְּבָרִים אֲמוּרִים אֲלֵא בְּדֵבֶר שֶׁהִיא
מִתְחִילָתוֹ בְּכָלל 'רְאוּ' לְמִזְבֵּחַ. וּבִפְרָק זֶה יִתְבָּאֵר מִי הֵם הָרְאוּיִים
לְמַדֵּב שָׁם עַל עֲלִיו לֹא יֵרֶדוּ, וּמִי הֵם שְׂאִינִם רְאוּיִים שְׂאָף אִם
עַל יֵרֶדוּ.

משנה

משנה זו מביאה שלש שיטות, מה הוא דבר הראוי למזבח שאם
עלה על גביו לא ירד אפילו כשנפסל.
הַמִּזְבֵּחַ מִקְדָּשׁ [אֵת] הָרָאיוֹ לוֹ, כְּלוּמָר, אִם הֶעֱלוּ עַל הַמִּזְבֵּחַ דָּבָר
פָּסוּל שֶׁהָיָה רָאוּי לַמִּזְבֵּחַ קֹדֶם שֶׁנִּפְסַל, קִדְּשׁוּ הַמִּזְבֵּחַ, וְשׁוּב אֵין
מִוִּרְדִּים אוֹתוֹ מֵעַלְיוֹ. וְנִחְלַק הַתַּנְאִים בַּבֵּד דְּרָאוּי ל'ר'. רַבִּי יְהוֹשֻעַ
אָמַר, כָּל דָּבָר הָרָאוּי לְאִישִׁים – לִהְיוֹת מוּקְטָר עַל הָאֵשׁ שֶׁבַמִּזְבֵּחַ,
אִם עָלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ לֹא יֵרֵד, שְׁנָאִמְרַן (וִיקְרָא ו' ב') 'הִיא הָעוֹלָה עַל
מוֹקְדָּה', מִ'מוֹקְדָּה' הֵינּוּ אֵשׁ שֶׁעַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ, וּמַעַתָּה יֵשׁ לַלְמֹד, מָה
עוֹלָה שְׁהִיא רָאוּיָה לְאִישִׁים, אִם עָלָתָה כִּשְׁהִיא פָּסוּלָה עַל גְּבִי
הַמִּזְבֵּחַ לֹא תֵרֵד, אִף כָּל דָּבָר שֶׁהוּא רָאוּי לְאִישִׁים, אִם עָלָה לֹא יֵרֵד.
רַבִּן גַּמְלִיאֵל אָמַר, כָּל דָּבָר הָרָאוּי לַמִּזְבֵּחַ – לִהְיוֹת עוֹלָה עַל גְּבִי
הַמִּזְבֵּחַ, אִף שֶׁאִינוּ רָאוּי לִהְיוֹת נִקְטָר עַל אֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ, אִם עָלָה לֹא
יֵרֵד, שְׁנָאִמְרַן 'הִיא הָעוֹלָה עַל מוֹקְדָּה עַל הַמִּזְבֵּחַ', וּמֵאַחֵר הָהוּסַף
הַכְּתוּב אֶת הַתִּיבוֹת 'עַל הַמִּזְבֵּחַ' יֵשׁ לַלְמֹד, מָה עוֹלָה שְׁהִיא רָאוּיָה
לְעֹלּוֹת עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ אִם עָלָתָה לֵאחֲרֵי שֶׁנִּפְסַלָה לֹא תֵרֵד, אִף כָּל
דָּבָר שֶׁהוּא רָאוּי לַמִּזְבֵּחַ אִם עָלָתָה לֹא תֵרֵד.
עַתָּה מֵבִיאַת הַמִּשְׁנָה אֶת הַחִלּוּק בְּדִין שֶׁבִין רַבִּן גַּמְלִיאֵל לְרַבִּי
יְהוֹשֻעַ: אֵין חִלּוּק בְּדִין שֶׁבִין דְּבָרִין רַבִּין גַּמְלִיאֵל לְדְבָרֵי רַבִּי יְהוֹשֻעַ אֵלָּא
לְגַבֵּי הָדֵם וְהַנֶּפֶסִים שֶׁנִּפְסְלוּ וְעָלוּ עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ, שֶׁרַבִּין גַּמְלִיאֵל

וְהַצִּיטָא לְפִנְיָהּ – בין המזבח לפתח ההיכל, כו' להוות ממנו ע
המזבח, כמו שכתוב (ויקרא טו יח) וַיֵּצֵא אֶל הַמִּזְבֵּחַ אֶשֶׁר לִפְנֵי ה'.
וְהַכִּינִיחָן שׁוֹב לְבִין הַפְּרוּכֹת וְהַמְּזוּבָה, מִהוּ הָרִיץ. חֲכָא וְרַאי חַר מְקוֹם
הוּא, הָיִית וְאִין שׁוּם מַחֲצִיצָה בֵּין הַמְּקוֹם שֶׁמֶן הַמִּזְבֵּחַ לַפֶּתַח הַהֵיכָל,
לְבִין הַמְּקוֹם שֶׁמֶן הַמִּזְבֵּחַ לַפְּרוּכֹת, וּלְפִיכָךְ אֵינוּ נִפְסֵל. אִי וְיִלְלָמָא
שְׁנֵי מְקוֹמוֹת נִפְרָדִים הֵם, שְׁהֵי 'צִיטָא' קָרִינָא בֵּיהּ – הַתּוֹרָה קְרָאָה
אֶת הַמַּעֲבָר בֵּין הַמִּזְבֵּחַ לַפְּרוּכֹת, לְבִין הַמִּזְבֵּחַ לַפֶּתַח הַהֵיכָל
'צִיטָא', וְנִמְלִיל נַחֲשֵׁב לְכַנְּסִית דָּם וְנִפְסֵל. הַגְּמָרָא אֵינָה פּוֹשֶׁטֶת
אֶת הַשְּׁאֵלָה וְנִשְׁאֲרָת בְּתִיקוֹ.
שְׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה: נִכְנָס לְכַפֵּר אָף עַל פִּי שֶׁלָּא כִּיפָר פְּסוּל, דְּבָרֵי רַבִּי
אֲלֵיעֶזֶר. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, עַד שִׁכְפָּר.
הַגְּמָרָא מְבִיאָה בְּרִייתָא בְּעֵינָן מַחְלוקֹתָם שֶׁל רַבִּי אֲלֵיעֶזֶר וְרַבִּי
שִׁמְעוֹן: תִּנְיָא, רַבִּי אֲלֵיעֶזֶר אָמַר, נֶאֱמַר בָּאֵן (ויקרא כו) וְכָל חֲטָאת
אֲשֶׁר יִזְבָּא מִדְּמָה לְכַפֵּר בְּקוֹדֶשׁ; וְנֶאֱמַר לְחֵלֶן (שם טו ז) בְּעֵינֵי
עֹבֵדֹת כֹּהֵן גָּדוֹל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים וְכָל אֹדָם לֹא יִהְיֶה בָּאֵהָל מוֹעֵד
בְּבֹאוֹ לְכַפֵּר בְּקוֹדֶשׁ; מַה לְחֵלֶן מְדוּבָר בְּשִׁפְיָר – מִשְׁמַעוֹת הַפֶּסֶק
'בְּבֹאוֹ לְכַפֵּר בְּקוֹדֶשׁ' הוּא, שְׁמִיד בְּכַנְּסִית הַכֹּהֵן גָּדוֹל לַהֲיִכָּל
הַזֹּהוּרִי שָׁאֵר הַכֹּהֲנִים לַפְּרוּשׁ מִהַהֵיכָל, אָף שְׁעָדִין לֹא הִתְחִיל
בְּעֹבֵדֹת הַכֹּהֲנִים. אָף בָּאֵן בְּשִׁלָּא כִּיפָר – אָף שֶׁלָּא נָתַן מִדְּמָה עַל
הַמִּזְבֵּחַ הַפְּנִימִי נִפְסֵל.
הַבְּרִיתָא מְבִיאָה אֶת טַעְמוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן: רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, נֶאֱמַר
בָּאֵן, בְּעֵינָן חֲטָאת שֶׁהוֹכֵסֵנ דְּמָה לְפָנִים לְכַפֵּר, וְנֶאֱמַר לְחֵלֶן (ויקרא
טו כו), גְּבִי הַקְּרִבּוֹנוֹת שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים וְאֵת פֶּר הַחֲטָאוֹת וְאֵת שְׁעִיר
הַחֲטָאת אֲשֶׁר הוֹבֵא אֵת דָּמָם לְכַפֵּר בְּקוֹדֶשׁ וְיִצְאֵל אֶל מַחוּץ לַמִּחְנָה
וְשָׂרָפָה אֶשֶׁר, מַה לְחֵלֶן מְדוּבָר בְּשִׁפְיָר, שְׁהֵי רַבִּי אֲלֵיעֶזֶר מְדַבֵּר עַל
הַרְצָאת הַבֶּשֶׂר וְשָׂרִיפְתּוֹ שְׁהֵי אַחֲרֵי זִרְקַת הָדָם, אָף בָּאֵן,
בְּשִׁפְיָר. אַבֵּל אִם הַכִּנִּיס אֶת הָדָם לַהֲיִכָּל וְלֹא כִיפָר, לֹא פִסֵּל.
הַגְּמָרָא מְבִאֲרָת אֶת מַחְלוקֹתָם שֶׁל רַבִּי אֲלֵיעֶזֶר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן: בְּמֵאי
קָמִילְגִי – בְּמַה נַחֲלַק, מִרְּכָר – רַבִּי אֲלֵיעֶזֶר; דִּנִּין חוּץ מַחוּץ –
לּוֹמְדִים דִּין חֲטָאת חִיצוֹנָה מִדִּין הָאָדָם שֶׁהַכְּתוּב מְזַהֵיר לַעֲמוּד
בַּחוּץ בְּבֹאוֹ אֶת־הַכֹּהֵן גָּדוֹל לְכַפֵּר בְּקוֹדֶשׁ. מַה הָאָדָם נֹאסֵר לַהֲכַנֵּס
לַהֲיִכָּל מִיד, אָף לְפָנֶי הַכֹּהֲנָה, אָף דָּם חֲטָאת אֲסוּר לַהֲכַנֵּס לַהֲיִכָּל
לְפָנֵי שִׁסָּה מִמֶּנּוּ בַּכִּנִּיס. וְאִין דִּנִּין חוּץ מִכַּפְּפִים – וְאִין לּוֹמְדִים חֲטָאת
חִיצוֹנָה מִחֲטָאוֹת הַפְּנִימִיִּים שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים שִׁמְצוּה לַהּוֹת מִדְּמָן
בַּכִּנִּיס. וְרַבִּי כָּרָר – רַבִּי שִׁמְעוֹן, דִּנִּין בְּהֵמָה מִכַּפְּהָ, יֵשׁ לַלְמוּד
חֲטָאת חִיצוֹנָה מִחֲטָאת פְּנִימִית שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים, מִשּׁוּם שֶׁשְׁתֵּיהֶן
בְּהֵמוֹת, וְאִין דִּנִּין בְּהֵמָה – חֲטָאת חִיצוֹנָה שְׁהֵי בְּהֵמָה, מֵאֲדָם –
מֵאִיסוֹר שֶׁאִסְרָה הַתּוֹרָה עַל הָאָדָם לַהֲכַנֵּס לַאֲהֵל מוֹעֵד, שְׁהוּא גַם
לְפָנֵי הַכֹּהֲנָה.
שְׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה: רַבִּי יְהוּדָה אָמַר כּו' אִם הַכִּנִּיס שׁוֹגֵג, כֹּשֶׁר.
הַגְּמָרָא מְבִרֵּרָת אֶת שִׁטְת רַבִּי יְהוּדָה. מִיִּיקֶת הַגְּמָרָא מִמָּה
שֶׁהַכֹּשֶׁר בַּשּׁוּג: הָא – מִשְׁמַעוֹ, שֶׁאִם הַכִּנִּיס לְפָנִים בְּמוֹד פְּסוּל.
וּמִשְׁתַּפֵּק הַגְּמָרָא. הָאִם בְּהַכִּנִּיס בְּמוֹד פְּסוּל רַבִּי יְהוּדָה דּוּקָא
בְּשִׁפְיָר, וְכֹדַעַת רַבִּי שִׁמְעוֹן, אִי אִפִּילוּ בְּשִׁלָּא כִּיפָר פִּסֵּל רַבִּי
יְהוּדָה, וְכֹדַעַת רַבִּי אֲלֵיעֶזֶר.
רַבִּי יִרְמְיָה פּוֹשֵׁט אֶת הַסֵּפֶק מִבְּרִיתָא: אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה, שְׁנִינוּ
בְּבְרִיתָא, מִשְׁמַעוֹ שְׁנֵאֲמַר, מֵאַחַר שֶׁכָּבֵר נֶאֱמַר (ויקרא טו כו), וְאֵת
פֶּר הַחֲטָאוֹת וְאֵת שְׁעִיר הַחֲטָאת אֲשֶׁר הוֹבֵא אֵת דָּמָם (וְאֵל אֲהֵל מוֹעֵד)
לְכַפֵּר בְּקוֹדֶשׁ וְיִצְאֵל אֶל מַחוּץ לַמִּחְנָה וְשָׂרָפָה אֶשֶׁר, וְלַמְּדוּ מִפֶּסֶק
זֶה שִׁסָּה מִמֶּנּו

זבחים. פרק תשיעי – המזבח מקדש דף פג עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" ר"ן תוספות

נשרפין אבית הדשן. פירש בקונטרס כדי נסבה דעיקר על שפך הדשן ישרף בפר העלם דבר כתיב ולא דק דלא בפר העלם כתיב אלא בפר כהן משוח מ"מ הדין עמו דכדי נסבה ויש לפרש דהכי קאמר מאותן הנשרפין אבית הדשן לא מצינו שמטמא בגדים אלא אלו בלבד מניין לרבות פר כהן משוח כו' וצ"ע אי מדרך דרשא נמי נפקא לן שריפת בית הדשן בפר [ויסו] הכפרים:

הדרן עלך כל הזבחים

המזבח מקדש כו'. רבי יהושע ורבן גמליאל אתו לפרושי הך רישא וכו' האי גזונא בחזקת הבתים (כ"ב דף כח.) דרבי ישמעאל ורבי עקיבא קמפרשי בסיפא חזקה דרישא: **היא** העולה. פירש בקונטרס היא משמע בהוייתה תהא משעלתה על מוקדה וקשה דבגמרא משמע דהיא מיעוטא הוא ולא ריבויא אלא תנא אזאת תורת העולה סמיק: הנסבין

מבִּהמָה, ואין דנין בהמה מאדם: רבי יהודה אומר כו': הא מויד, פסול. בְּשִׁכְפֹר. או בְּשִׁלֹּא כִּיֹּפֶר. אָמַר רַבִּי יְרֵמְיָה, מִשְׁמַע שֶׁנֶּאֱמַר 'וְאֵת פֶּר הַחֲטָאֹת וְאֵת שְׁעִיר הַחֲטָאֹת אֲשֶׁר הוּבָא אֶת דָּמָם (אֶל אֹהֶל מוֹעֵד) לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ', מִה תִּלְמֹד לֹמַר 'וְהַשּׁוֹרֶף'. מִה תִּלְמֹד לֹמַר 'וְהַשּׁוֹרֶף', לְגִפְיָהּ אֵינֶינִי. אֵלָּא, מִה תִּלְמֹד לֹמַר 'חֲטָאֹת' 'חֲטָאֹת'. לִפִּי שִׁלֹּא לְמַדְנִי אֵלָּא לִפְרִי שְׁעִיר שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁנֶּשְׂרָפִין אֲבִית הַדֶּשֶׁן, מִטְמָאִין בְּגָדִים. שְׂאֵר נִשְׂרָפִין, מִצֵּן. תִּלְמֹד לֹמַר 'חֲטָאֹת' 'חֲטָאֹת', דְּכָרִי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר, אֵינִי צָרִיד, הֵרִי הוּא אֹמֵר 'וְאֵת פֶּר הַחֲטָאֹת וְאֵת שְׁעִיר הַחֲטָאֹת', שֶׁאֵין תִּלְמֹד לֹמַר 'לְכַפֵּר', מִה תִּלְמֹד לֹמַר 'לְכַפֵּר', לִימֹד עַל כָּל הַמִּתְפַּפְּרִים שֶׁהַשּׁוֹרֶף מִטְמָא בְּגָדִים. וְרַבִּי יְהוּדָה, 'לְכַפֵּר' לֹא מִשְׁמַע לִיה. מֵאִי טַעְמָא. לֹא, מִשּׁוּם דְּמִיבַעֲיָא לִיה לְגִזְרָה שְׁוֹה:

הדרן עלך כל הזבחים שנתערבו

הַמִּזְבֵּחַ מִקְדָּשׁ [אֵת] הָרָאוּי לוֹ. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֹמֵר, כָּל הָרָאוּי לְאִישִׁים, אִם עוֹלָה לֹא יֵרֶד, שֶׁנֶּאֱמַר 'הִיא הָעוֹלָה עַל מוֹקְדָּה'. מִה עוֹלָה שֶׁהִיא רְאוּיָה לְאִישִׁים, אִם עוֹלָתָה לֹא תֵרֵד. אִף כָּל שֶׁהוּא רְאוּי לְאִישִׁים, אִם עוֹלָה לֹא יֵרֶד. רַבִּי גְּמִלְיָאֵל אֹמֵר, כָּל הָרָאוּי לְמוֹזֶבֶת, אִם עוֹלָה לֹא יֵרֶד, שֶׁנֶּאֱמַר 'הִיא הָעוֹלָה עַל מוֹקְדָּה עַל הַמִּזְבֵּחַ'. מִה עוֹלָה שֶׁהִיא רְאוּיָה לְמוֹזֶבֶת, אִם עוֹלָתָה לֹא תֵרֵד. אִף כָּל דְּבָר שֶׁהוּא רְאוּי לְמוֹזֶבֶת, אִם עוֹלָתָה לֹא תֵרֵד. אֵין בֵּין דְּבָרֵי רַבִּין גְּמִלְיָאֵל לְדְּבָרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֵלָּא הָדָם וְהַנֶּסֶכִּים, שֶׁרַבִּין גְּמִלְיָאֵל אֹמֵר לֹא יֵרֶדוּ, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֹמֵר, יֵרֶדוּ. רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר, הַזֶּבֶחַ כָּשָׁר וְנֶסֶכִּים פְּסוּלִין, הַנֶּסֶכִּים כָּשָׁרִים וְהַזֶּבֶחַ פְּסוּל, אִפְּילוּ זֶה זֶה פְּסוּלִין, הַזֶּבֶחַ לֹא יֵרֶד, וְהַנֶּסֶכִּים יֵרֶדוּ: גמרא

פר החטאת ואת שעיר החטאת וגו' מאי טעמא. לא נפקא ליה לר' יהודה מלכפר. לאו משום דתפיך ליה. להאי לכפר לגיש דרבי שמעון ללמוד על דמים החיצונים שנכנס דמם לפנים שאין פסול אלא א"כ כיפר כרבי שמעון ולא משום דתלי טעמא דשריפה בחובא את דמן הילכך איצטרך חטאת חטאת לרבות שאר הפנימיות:

הדרן עלך כל הזבחים

המזבח מקדש. אפילו דבר פסול שעלה למזבח קדשו המזבח ליעשות לחמו ואין מורידין אותו: את הראוי לו. משהוברר לחלקו ובגמרא מפרש למעוטי קמצים שלא קדשו בכלי לאחר קמיצה שלא הובררו לחלק גבוה דאע"ג דקדישה המנחה כולה בכלי אין זה חלק גבוה ברור שאין המנחה קריבה כולה ובקמיצה בלא מתן כלי אין זה מבורר למזבח: רבי יהושע אומר כו'. הני תנאי פליגי בפירושא דאת הראוי לו דסתמא דמתניתין רבי סתם מתניתין את הראוי לו למעוטי שאן ראוי לו והדר מפרש ומאי נידו ראוי לו לרבי יהושע ראוי לאישים שנפסל ולא דם פסול ונסכים פסולין שאינן לאישים ולר"ג כל הראוי למזבח שנפסל אפילו דם ונסכים ואין לך למעט אלא מה שלא נברר לחלק מזבח מעולם ומאי נידו קמצים שלא קדשו מעולם בכלי: לאישים. לאש: היא העולה על מוקדה. דבר שהוא למוקד ועולה היא בהוייתן יתא ולא ירד היא משמע בהוייתן תהא משעלתה על מוקדה: אף כל שראוי לאישים. לאפוקי דם ונסכים (פסולים) כדמפרש בסיפא אין בין דברי ר"ג לדברי רבי יהושע אלא הדם והנסכים: רבי שמעון סבירא ליה בנסכים של זבח כרבי יהושע (והדם) ובנסכים הבאין בפני עצמן כרבן גמליאל ולא ממוקדה יליף אלא טעמא אחרינא אית ליה כדמפרש בגמרא: אם הזבח כשר והנסכים פסולין. כגון שיצאו או טעמא: או הזבח נפסל והנסכים כשרין. הואיל וזהם באים בגללו נפסלו עמו ובטלה תורת הקרבה מהן: הזבח לא ירד. דמזבח קדש:

והנסכים

והוציא למזבח. להוות שבע על טיהור ומתן ד' על קרנותיו כדכתיב ויצא אל המזבח אשר לפני ה' וכפר עליו ותן זה מזבח הזהב בפרק הוציאו לו (יומא דף נח) ואמרין התם דלהכי כתיב ויצא עד דנפיק מכוליה מזבח שלא יעמוד בין המזבח ולפרכת בשעת מתנות המזבח אלא בין המזבח לפתח לצד המזרח: הבא חר מקום הוא. שאין הפסק (מזבח)

בינתיים ולא היא הכנסה שלא במקומה: או דילמא. דרמנא שויה שני מקומות כדכתיב ביה יציאה: ה"ג בת"כ רבי אליעזר אומר נאמר כהן לכפר בקדש ונאמר להלן לכפר בקדש מה להלן בשלא כיפר אף כאן בשלא כיפר רבי שמעון אומר נאמר כאן לכפר בקדש ונאמר להלן לכפר בקדש מה להלן בשכיפר אף כאן בשכיפר ר' אליעזר יליף לכפר דאשר יזבא מדמה לכפר מוכל אדם לא יזיזה באהל מועד בבואו לכפר ומזהיר שפורשין מן ההיכל בשעת הקטרה מה להלן בבואו לכפר משמע מתחילת ביאת המזכר הוזהרו חביריו לפרוש הילכך כתיב לכפר ועדיין לא כיפר משמע אף אשר יזבא מדמה לכפר מתחילת הבאתה ע"מ לכפר משמע שנפסל הילכך אע"פ שלא כיפר: ונאמר להלן לכפר בקדש. דר' שמעון ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת אשר הובא וגו' מה להלן בשכיפר הכתוב מדבר דהא שריפה בחר כפרה היא אף כאן בשכיפר: רבי אליעזר סבר דנין חוץ מחוץ. דם חטאת החיצונה שהכתוב מלמד שתעמוד בחוץ ולא יכניסוהו לפנים מאדם זה שהכתוב מזהיר שיעמוד בחוץ: ואין דנין חוץ מנסכים. מפר יזה"כ שהבאתה כמצותה לפנים: דנין בהמה מבהמה. חטאת חיצונה מחטאת פנימי: ה"ג [הבנים שונג כשר] הא מויד פסול בשכיפר או בשלא כיפר. בשכיפר וברבי שמעון סבירא ליה או אפי' בשלא כיפר וברבי אליעזר: ה"ג בתורת כהנים ואת פר החטאת וגו' והשורף אותם וגו' מה ת"ל דמשמע דמיבעי ליה מה ת"ל והשורף היינו דקפריך מה ת"ל הא לגופיה איצטרך ללמוד שהשורפן מטמא בגדים: אלא מה תלמוד לומר. אחטאת חטאת תרי ויזמי מהדר: ונשרפין אבית הדשן. כדי נסבה דהא עיקר על שפך הדשן ישרף בפר העלם דבר כתיב אלא משום דמטמא בגדים נקט לה דלא כתיב בה: אינו צריך. ללמד מחטאת חטאת דממשמעו דקרא נפקא דתלי טעמא דטומאת בגדים משום דהובא את דמה לכפר למדנו שכל הפנימים השורפם טעמא בגדים שלא היה לו לכתוב ואשר הובא וגו' אלא ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת וגו': מאי טעמא. לא נפקא ליה לר' יהודה מלכפר. לאו משום דתפיך ליה. להאי לכפר לגיש דרבי שמעון ללמוד על דמים החיצונים שנכנס דמם לפנים שאין פסול אלא א"כ כיפר כרבי שמעון ולא משום דתלי טעמא דשריפה בחובא את דמן הילכך איצטרך חטאת חטאת לרבות שאר הפנימיות:

פר החטאת ואת שעיר החטאת וגו' מאי טעמא. לא נפקא ליה לר' יהודה מלכפר. לאו משום דתפיך ליה. להאי לכפר לגיש דרבי שמעון ללמוד על דמים החיצונים שנכנס דמם לפנים שאין פסול אלא א"כ כיפר כרבי שמעון ולא משום דתלי טעמא דשריפה בחובא את דמן הילכך איצטרך חטאת חטאת לרבות שאר הפנימיות:

הנסכים

בשרין הוזבח פסול. אי אפשר להיות לבסוף בשרים גמורים בין הוזבח פסול
אלא כלומר בשרין מפסול עצמן: **למעוטי** מאי. אי למעוטי קטרת קאתי הא
תנא ליה סיפא וכן רובע ותרבע קתני בסיפא ולא הוה ליה למיתניא ראיין לו אלא המזבח
מקדש את הפסולין:

למעוטי

קמצים שלא קדשו בבלי. לבאורא
אפילו אליבא דר"ש קאי דאמר
לקמן (דף פז.) בשנפך דמה דלא ירד חורא
דלכולהו תנאי מיבעי ליה לאשכוחי שאין ראו לו
ועוד מדפריך עלה מ"ש מדעולא דהדיא דעולא
אתיא בר"ש דלרבי יהודה ירדו מדאמר עלה רבי
זירא לקמן אף אן נמי תנינא שנשפך דמה וכן ובי
קאמר למעוטי קמצים שלא קדשו בבלי הכי נמי
דהוה מצי למימר לרבי יהודה למעוטי אימורי
קדשים קלין שהעלן לפני זריקת דמים דירדו אלא
משום דאיריי לר' שמעון נטק הכי והקשה ה"ר
חיים דהא שמעון לר' שמעון בהקמץ רבה
(מנחות דף כו.) דקומץ לא בעי קידוש בלי וצריך
לומר על ברחין דהכא אליבא דרבנן נטק דבעו
בקומץ קידוש בלי כדקיימא לן בכל דוכתי ולא
רבי שמעון ולרבי שמעון משכחת לה שאין ראו
לו כגון לבונה קודם קריאת הסולת שהלכונה
ניתרת בקמיצת הסולת ועוד נראה דהדיא דעולא
כבולי עלמא דבבלי דוכתי מייתי לה הכא ובפ"ק
דמעילה (דף יז:) ועוד מדפריך מאי שנא מדעולא
ולא פריך מ"ש ממתני' שנשפך דמה וכן במעילה
דמייתי מדעולא ולא מייתי ממתני' דנשפך א"ע
דמייתי דומה לדומה מתנא משמע דהדיא דעולא
כבולי עלמא דאפי' ר' יהודה מודה דנעשו לחמו
של מזבח ולא דמי לנשפך דמה כיון דאיכא זריקת
דמה והא דאמר רבי זירא לקמן אף אן נמי תנינא
לר"ש מוכח שפיר דנעשה לחמו של מזבח ודחי
ה"ש דאפילו לרבי שמעון אין כאן ראיא וה"ה
דהוה מצי למימר דלר"ש פשיטא וכן איצטריך
ליה לעולא לאשמועין אליבא דר' יהודה:

ההוא

לאהדורי פוקעין הוא דאתא. ומחא
דדרשינן לקמן ועשית עלותיך הבשר
והדם עיבולי עולה אתה מחזיר ואי אתה מחזיר
עיבולי גידים ועצמות לא נפקי פוקעין דקסבר האי
תנא דלא אמרין ממילא שמעון מינה כי היכי
דנפקא לן בסמוך מאשר תאכל האש את העולה
דדרשינן עיבולי עולה אתה מחזיר ואי אתה
מחזיר עיבולי קטרת ומאן דאית ליה ממילא
שמועת מינה הכי נמי הוה מצי למיירש פוקעין
מועשית ומ"מ תרודיו צריכי מאשר תאכל האש
דמועשית לא הוה ממעטין קטרת כיון דבר
הקריבה הוא כמו בשר ודם ועדי יש לומר דהיינו
טעמא דלא נפקא פוקעין מדרשינן עיבולי עולה
אתה מחזיר ואי אתה מחזיר עיבולי גידים ועצמות
משום דהוה מוקמינא ליה משפירש מן המערכה
ועודם על גבי המזבח ולא נפלו לארץ אבל נפלו
לארץ אפילו עיבולי עולה אי אתה מחזיר: **ואי**
אתה מחזיר עיבולי קטרת. עיבולי לבונה לא

גמרא ראו לו, אין. שאין ראו לו, לא. **למעוטי** מאי.
אמר רב פפא, **למעוטי** קמצין שלא קדשו בבלי.
מתקיף לה רבינא, מאי שנא מדעולא. **דאמר עולא**,
אימורי קדשים קלין, **שהעלן לפני זריקת דמן**, לא
ירדו, נעשו לחמו של מזבח. **הנך**, לא מיחסרו מעשה
בגופייהו. **הני**, מיחסרו מעשה בגופייהו: **רבי יהושע**
אומר כל הראוי לאשים כו': **ורבן גמליאל נמי**,
הכתיב 'עולה על מוקדה'. **ההוא**, **לאהדורי פוקעין**,
הוא דאתא. **ואידך**, **לאהדורי פוקעין**, **מנא ליה**. **נפקא**
ליה מאשר תאכל האש'. **ואידך**, **ההוא מוכפי ליה**,
'לעיבולי עולה אתה מחזיר ואי אתה מחזיר עיבולי
קטורת'. **דתני רבי חנינא בר מנימו ברבי אליעזר בן**
עקיב, **'אשר תאכל האש את העולה על המזבח'**,
עיבולי עולה אתה מחזיר, ואי אתה מחזיר עיבולי
קטורת. **ואידך**, לאו ממילא שמע מינה, **דעיבולי עולה**
מהדרינן: **רבן גמליאל אומר כל הראוי כו'**: **ורבי**
יהושע נמי, **הכתיב 'מזבח'**. **ההוא מוכפיא ליה**, מאי
(טעמא) **קאמר רחמנא**, כל הראוי למוקדה, מקדש
מזבח. **ואידך**, **מזבח אחרינא פתיב**. **ואידך**, **חד להיכא**
דהיתיה לה שעת הפושר, וחד להיכא דלא היתה לה
שעת הפושר. **ואידך**, כיון דפסולין נינהו, ורבינא
רחמנא. לא שנא, היתה לו שעת הפושר. לא שנא,
לא היתה לו שעת הפושר: **רבי שמעון אומר**, **עולה**, מה עולה
הבאה בגלל עצמה, אף כל הבאין בגלל עצמן. ויצאו
נסכים הבאין בגלל זבח. **רבי יוסי הגלילי אומר**, **מתוך**
שנאמר 'כל הנוגע במזבח יקדש', **שומע אני**, בין ראוי
ובין שאינו ראוי. **תלמוד לומר 'בבשים'**. מה בבשים,

והנסכים ירדו. שאין מזבח מקדש פסולין אלא בבאין בגלל עצמן אבל לא הבאין בגלל
אחרים כדילף ר"ש טעמיה בגמרא (מפרש): **נמי** **למעוטי** מאי. שלא נראה למזבח לדברי
הכל: אימורי קדשים קלים לפני זריקת דמן. הוה דהורבר למזבח שוריקת דמן שלחן
קובעתן לחלק גבוה לענין מעילה מה שאין כן בקדשי קדשים שהן מתחילתן גבוהה
ואימוריהן עולין למזבח אבל קדשים קלים אין
בהן מעילה אפי' באימוריהן כדתינא בתורת
כוננים את קדשי ה' המיוחדים לשם יצאו
קדשים קלים אבל לאחר זריקת דמים יש מעילה
באימוריהן דנפקא לן מוכל חלב לה' לרבות
אימורי קדשים קלים לאחר זריקת דמים
למעילה ואפילו הכי קאמר לא ירד: **בגופייהו**.
דאיפסולן בדבר אחר הוא: **ההוא לאהדורי**
פוקעין. דלאו אפסולין קאי אלא אבשרין
שפוקעין מן הזיקה אישקולטרי' וקאמר קרא
שיחזירה למוקדה דעל מוקדה משמע מוקד
שזיה לא כבר: **אשר תאכל האש כו'**. קרא
יתירא הוא דפשיטא דרשן מאשר תאכל האש
הוא אלא לדרשא אתא אשר תאכל האש
ותפקעם העולה מעל המזבח חזר והעלם על
המזבח: לאו ממילא ש"מ כו'. הליכא לא בעי
קרא אחרינא: **מקדש מזבח**. ללמוד טעמא שלא
ירד משום קדושת מזבח הוא: **מזבח אחרינא**
כתיב. כל הנוגע במזבח יקדש (שמות כט) שעת
הבושר. להקטרה לפני פסולו כגון לן ויוצא
וטמא: לא היתה לו שעת הבושר. נשחט חוץ
לזמנו חוץ למקומו: **ת'** **בבשים**. וסמך ליה וזה
אשר תעשה על המזבח: **ר' עקיבא אומר**. עולה
בהאי קרא כתיב: **פר מייתי לה מעולה**. דלא
תירד דאף עולת העוף משמע ומר מייתי לה
לקידוש פסולין במבשים בהמה ולא עוף: **כתב**
רחמנא עולה. משראו לעלות: **ה"נ קמצים**
שקדשו בבלי איכא בינייהו לתנא דידן לא ירדו
לתנא דמתניתא ירדו: **קמצים** שקדשו בבלי.
ונפסלו: **לתנא ירדו**. רבן גמליאל ורבי יהושע
לא ירדו דגמרי לה ממוקדה וממזבח והני בני
מזבח ומוקדה נינהו עד שלא נפסלו: **לתנא**
דמתניתא. רבי יוסי הגלילי ורבי עקיבא ירדו
דעולה בעינן אבל מנחה תרד:

מנחה

ראויים. אף כל ראוי. **רבי עקיבא אומר**, **'עולה'**, מה עולה ראוייה, אף כל ראוייה. **מאי בינייהו**.
אמר רב אדא בר אבהו, עולת העוף פסולה, איכא בינייהו. **מר**, מייתי לה מ'עולה'. **ומר**,
מייתי לה מ'בבשים'. ולמאן דמייתי לה מ'בבשים', **הכתיב 'עולה'**. אי פתיב 'בבשים' ולא
פתיב 'עולה', הוה אמינא, אפילו מחיים. פתיב רחמנא 'עולה'. ולמאן דמייתי ליה מ'עולה',
הא פתיב 'בבשים'. אי פתיב 'עולה' ולא פתיב 'בבשים', הוה אמינא, אפילו מנחה. פתיב
רחמנא 'בבשים'. מאי איכא בין הני תנאי. להני תנאי דמתניתין. **אמר רב פפא**, **קמצים שקדשו**
בבלי, איכא בינייהו. **לתנא דידן**, לא ירדו. **לתנאי דמתניתא**, ירדו. **(ריש לקיש אומר)**, **מנחה**
הבאה בפני עצמה, **לדברי בולן לא תרד**. **לדברי רבי יוסי הגלילי ורבי עקיבא**,
תרד

ממעט מהדרינן לזו כדמזבח בהקמץ רב (מנחות דף כז:) היינו טעמא דעל המזבח כל הראוי למזבח החיצון קאמר: **מה** עולה ראוייה. וצריך לדקדק כבולה שמעתין דמריבין כל הקרבנות
אע"ג דכתיב עולה: **הוה** אמינא אפילו מחיים. ובדוקין שבעין ואליבא דרבי עקיבא כדאמר לקמן כתב רחמנא עולה שראוי לעלות: **(כל)** עולין אפילו מנחה. תימה דבפרק שתי מדות
(מנחות דף צ:) ממעטים מנחה מנסכים מדכתב עולה ויש לומר דשאני התם דמסתבר עולה דווקא דכולא כליל דדומיא דנסכים דכולא למזבח אי נמי שאני הכא דכתיב כל הנוגע במזבח
יקדש דכל משמע לרביי אי נמי משום דכתיב זאת תורת דריבה תורה אחת לכל העולין:

הלן

מתחיל בקריאת שמע שעל המיטה . . ולאחרי"ה באה עבודת התפילה בהתבוננות דפסוקי'דמורה וברכות קריאת שמע, עד שבא
לואהבת גו' בכל לבבך, בשני יצריך, ועד לשלמות העבודה בתפילת העמידה כעבדא קמי מריה.

ממאמר ב פרשת פינחס ה'תשכ"ז

גמרא

הגמרא מבררת את כוונת המשנה 'המזבח מקדש את הראוי לו'.
מדייקת הגמרא: דבר הראוי לו (למזבח) אין – המזבח מקדשו,
אבל דבר שאין ראוי לו לא – אין המזבח מקדשו. מבררת הגמרא:
למעושי מאי – מה כוונת המשנה למעט בזה.

מבארת הגמרא: אמר רב פפא, למעושי – דין זה בא למעט קמצין
– קמצים הניטלים מן המנחה שלא קידשו אותם בפלי שרת לאחר
שנקמצו, וממילא לא נתבררו לחלק גבוה, ואין הם ראויים למזבח,
אם נפסלו ועלו על המזבח. ירדו.

הגמרא מקשה על דברי רב פפא: מתקיף לה – הקשה על כך
רבנא, מאי שנא מדעוולא – מדוע שונה קומץ זה שלא נתקדש
בכלי מדינו של עולא, דאמר עולא, אימורי – אימורים של בהמה
שהיא קדשים קלין, שהעלן על המזבח לפני זריקת דמן – קודם
שזרק את דם הבהמה על המזבח, אף שעשה בכך שלא כדין,
שהרי הזריקה מתרת להעלות האימורים על המזבח, מכל מקום
לא ירדו על המזבח, לפי שנעשה להקמו של מזבח, כלומר, שקידשם
המזבח להקטירם עליו. ויש ללמוד מדברי עולא שגם דבר שאינו
ראוי למזבח, המזבח מקדשו. שהלא אימורים אלו לא נתבררו
לגבוה, שהרי קודם זריקת הדם אין בהם מעילה, ומכל מקום אם
עלו על המזבח לא ירדו, ואם כן אף לגבי קמצים שלא קידשו בכלי
יש לומר כן, שאף שלא נתברר הקומץ לגבוה, מכל מקום אם עלה
על המזבח לא ירד.

מתרצת הגמרא: אין לדמות קמצים שלא קידשו בכלי לאימורי
קדשים קלים שהעלם לפני זריקת הדם, משום דהנך (אימורי)
קדשים קלים לפני זריקת הדם, לא מיתקרו מעשה בגופיהו – אינם
חסרים מעשה בגופם לעשותם ראויים למזבח, אלא על ידי זריקת
הדם הם מתבררים לחלק גבוה, ולפיכך אף קודם הזריקה מקדשם
המזבח לענין זה שאם עלו לא ירדו, אבל הני (אימורי) קמצים שלא
קידשו בכלין מיתקרו מעשה בגופיהו – חסרים הם מעשה בגופם
כדי שיהיו ראויים למזבח, שצריך לקדשם בכלי שרת, ולפיכך
קידשם שנעשה בהם מעשה זה אינם ראויים למזבח ואם עלו ירדו.
שנינו במשנה: רבי יהושע אומר כל הראוי לאישים בו אם עלה לא
ירד, שנאמר (ויקרא כ) 'והא העלה על מזבחה, מה עולה שהיא
ראויה לאישים אם עלתה לא תרד, אף כל שהוא ראוי לאישים
אם עלה לא ירד.

הגמרא מבררת מדוע רבן גמליאל אינו סובר כרבי יהושע. שואלת
הגמרא: ורבן גמליאל נמי – ורבן גמליאל, מדוע אינו מודה לדברי
רבי יהושע שכל הראוי לאישים אם עלה לא ירד, הקתיב – והרי
נאמר במקרא 'עולה על מזבחה, ויש ללמוד מכך שרק דבר הראוי
לאישים המזבח מקדשו.

משיבה הגמרא: תהא – מקרא זה, 'עולה על מזבחה' אינו בא
ללמד על פסולים שעלו על המזבח שאם ראויים הם לאישים לא
ירדו, אלא לאהדורי פוקעין הוא דאיתא – מקרא זה בא ללמד על
כשרים שהיו על המזבח ופקעו (קפצו) ממנו, שיש להשיבם על
גבי המזבח.

שואלת הגמרא: ואידך – רבי יהושע, הסובר שמקרא זה מלמד על
אלו שהיו ראויים לאישים ונפסלו שאם עלו לא ירדו, לאהדורי
פוקעין קנא ליה – מנין הוא יודע דין זה שכשרים שהיו על המזבח
ופקעו שיש להשיבם על גבי המזבח.

משיבה הגמרא: נפקא ליה – רבי יהושע לומד דין זה מן המקרא
(שם א) 'והרים את הדשן אשר תאכל האש את העלה על המזבח',
ויש ללמוד ממקרא זה שכל שאכלתו האש ופקע מעל המזבח יש
להשיבו ולהעלותו על גבי המזבח.

שבה הגמרא ושואלת: ואידך – רבן גמליאל, הלומד דין השבת
פוקעים מן המקרא 'עולה על מזבחה', מה ידרוש מן המקרא 'אשר
תאכל האש'.

משיבה הגמרא: תהא – מקרא זה, 'אשר תאכל האש', מיבעי ליה
– נצרך לרבן גמליאל לדין אחר, ללמוד שרק עיבולי עולה אתה
מקור – איברי עולה שנתעכלו ופקעו מעל המזבח יש להשיבם

עליו, ואי אתה מקור עיבולי קמורת – אך אין להשיב קטורת
שנתעכלה ופקעה מעל המזבח הפנימי. דתני – שכן שנה רבי
חנינא בר מנימי רבי אליעזר בן יעקב, נאמר 'אשר תאכל האש את
העולה על המזבח', ויש ללמוד ממקרא זה שרק עיבולי עולה
שפקעו מעל המזבח אתה מקור, ואי אתה מקור עיבולי קמורת.
שבה הגמרא ושואלת: ואידך – רבי יהושע, מנין לו ללמוד מן
המקרא 'אשר תאכל האש' דין השבת פוקעים על המזבח, והרי
מקרא זה נצרך כדי ללמד שאין מחזירים עיבולי קטורת.
משיבה הגמרא: לאו מילא שמע מינה דעיבולי עולה מהדרין –
וכי אין אתה שומע ממקרא זה ממילא אף את הדין שיש להשיב
איברי עולה שפקעו מעל גבי המזבח. ונמצא שיש ללמוד מפסוק
זה שני דינים, האחד, שצריך להשיב עיבולי עולה שפקעו מעל
המזבח, והשני, שאין להשיב עיבולי קטורת.

שנינו במשנה: רבן גמליאל אומר כל הראוי בו למזבח אם עלה לא
ירד, שנאמר (שם א) 'והא העלה על מזבחה, מה עולה'
שהיא ראויה למזבח אם עלתה לא תרד, אף כל דבר שהוא ראוי
למזבח אם עלתה לא תרד.

הגמרא מבררת מדוע רבי יהושע אינו סובר כרבן גמליאל. שואלת
הגמרא: ורבי יהושע נמי – ורבי יהושע, מדוע אינו מודה לדברי רבן
גמליאל שכל הראוי למזבח אם עלה לא ירד, והקתיב – הרי נאמר
בכתוב 'על המזבח'.

משיבה הגמרא: תהא – מקרא זה, 'על המזבח', מיבעי ליה –
נצרך לו לרבי יהושע, וכך הוא מפרשו, מאי (מעמא) קאמר רחמנא
– מה היא כוונת הכתוב 'על מוקדה על המזבח', שכל דבר הראוי
למוקדה – לאישים, מקדש המזבח. כלומר, שלכך כל הראוי
לאישים אם עלה לא ירד, משום שקדשו המזבח.

שואלת הגמרא: ואידך – רבן גמליאל, הסובר שכל הראוי למזבח
אם עלה לא ירד, מדוע אינו מפרש כרבי יהושע שרק הראוי
לאישים מקדש המזבח.

משיבה הגמרא: אכן מודה רבן גמליאל שמקרא זה אין להוכיח
כשיטתו שכל הראוי למזבח מתקדש, לפי שניתן לפרשו כדברי
רבי יהושע, שרק הראוי לאישים מתקדש, אבל מוקדה אחרת
קתיב – ישנו מקרא אחר שנאמר בו שהמזבח מקדש (שמות כט לו),
'כל הנגע במזבח יקדש', ובמקרא זה לא הוזכר אישים, ולפיכך יש
ללמוד משם שכל הראוי למזבח גם אם אינו ראוי לאישים אם
עלה לא ירד.

שואלת הגמרא: ואידך – רבי יהושע, הסובר שרק הראוי לאישים
לא ירד, מדוע אינו לומד ממקרא זה שאף דבר הראוי למזבח ולא
לאישים אם עלה לא ירד.

משיבה הגמרא: רבי יהושע סובר שיש צורך בשני מקראות כדי
ללמד שכל הראוי לאישים אם עלה לא ירד. חד – מקרא אחד
צריך להיקא היתיה לה שעת הבושך – ללמד על הקרבנות
שהוכשרו מתחילה להקטרה ורק לאחר מכן נפסלו, כגון שנשחטו
כהלכה ולאחר מכן לנו או נטמאו או יצאו, שאם עלו על המזבח
לא ירדו. וחד – והמקרא השני נצרך להיקא דלא היתיה לה שעת
הבושך – ללמד שאף במקום שלא הוכשר הקרבן להקטרה אלא
נפסל כבר בשעת השחיטה, וכגון שחשב בשחיטתו מחשבת חוץ
לזמנו או חוץ למקומו, אף בזה נאמר הדין שהמזבח מקדש את
הראוי לו, שאם עלו על המזבח לא ירדו.

שבה הגמרא ושואלת: ואידך – רבן גמליאל, מדוע אינו סובר כרבי
יהושע שצריך שני מקראות לענין זה.

משיבה הגמרא: פין דפסולין יניחו וירביניהו רחמנא – מאחר
שקרבנות אלו פסולים הם, ואף על פי כן ריבתה אותם התורה
לענין זה שאם עלו לא ירדו, מעתה אין לחלק בדינם, אלא לא שנא
היתה לו שעת הבושך לא שנא לא היתה לו שעת הבושך – בין אם
הוכשרו מתחילה להקטרה ובין אם נפסלו כבר בשעת שחיטה,
נאמר בהם דין זה שהמזבח מקדשם, ואין צריך שני מקראות ללמד
על כך.

שנינו במשנה: רבי שמעון אומר מוקדה קשר בו' ונסכים פסולין,

חזי לעזרה, בכל אופנים אלו אפילו אם עָלְתָה על המזבח תִּרְדּוּ. רַבִּי
שְׁמֵעוֹן אָמַר לֹא תִרְדּוּ, (שְׁחָה פְסוּלוֹ בְּקִדְשׁ), לִפִּי שְׂרָבִי שְׁמֵעוֹן אָמַר,
שֶׁבַל קֶרֶבן שְׁפִסּוּלוֹ בְּקִדְשׁ – שֶׁנִּפְסַל בְּמִקּוֹם הַמִּקְדָּשׁ, דִּהְיִינוּ לֵאמֹר
שֶׁנִּכְנַס לעזרה, הִתְקַדַּשׁ בְּקִדְשׁוֹ – הַמִּזְבֵּחַ מִקְדָּשׁוֹ, וְכָל קֶרֶבן שֶׁלֹא הָיָה
פְסוּלוֹ בְּקִדְשׁ אֵלָּא נִפְסַל קֹדֶם שֶׁנִּכְנַס לעזרה, אִין הִתְקַדַּשׁ בְּקִדְשׁוֹ.
הַמִּשְׁנָה מִפְרֹשֶׁת בֵּאִיזָה פְסוּלִים מוֹרִים הֵכֵל שֶׁאִין הַמִּזְבֵּחַ מִקְדָּשׁ:
וְאֵלֶּה הֵם הַבְּהֵמוֹת הַפְּסוּלוֹת שֶׁלֹא הָיוּ פְסוּלִין בְּקִדְשׁ – שֶׁנִּפְסַלו קֹדֶם
שֶׁבָּאוּ לעזרה, וּלְפִיכָּךְ דִּלְכַּת הֵכֵל אִין הַמִּזְבֵּחַ מִקְדָּשׁ. הִרְבֵּעַ –
שׁוֹר שְׂרָבַע אִשָּׁה, וְהִתְרַבֵּעַ – בַּהֲמָה שֶׁנִּרְבְּעָה לְאִישׁ, וְהִמְרִיצָה –
שִׁיחֻדָּהּ עֲבוּר קֶרֶבן לַעֲבוּדָה זָרָה, וְהִנְעִבָהּ – שֶׁהִשְׁתַּחֲוָה לֹא אִדָּם,
וְהִתְאַנָּן – שְׁנִיתָן לִזְנוּת בְּתוֹרַת תְּשֻׁלוֹם, וְהִמְחִיר – שֶׁהִחְלִיפוּ עֲבוּר
כָּלֵב, וְהִכְלִימִים – שְׁנוֹלֵד מִשְׁנֵי מִיָּנִים שׁוֹנִים שֶׁל בַּהֲמוֹת, וְהִמְרִיצָה –
שִׁישׁ בּוֹ אֶחָד מִשְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה טְרִיפוֹת, וְהִיּוֹצָא דוֹפָן – שֶׁלֹא נִוְלַד
דֶּרֶךְ הָרַחֵם אֵלָּא קֶרְעוֹ וְהִיּוֹצָאוֹ דֶּרֶךְ הָדוֹפָן, וְכַעֲלִי מוֹמִיָּן. כָּל אֵלּוֹ
אִין פְסוּלוֹן בְּקֹדֶשׁ, וּלְפִיכָּךְ הַכֵּל מוֹרִים בָּהֶם שֶׁאִם עָלָה אִין יִרְדּוּ. רַבִּי
עֲקִיבָא מְבַשֵּׂי בְּכַעֲלִי מוֹמִיָּן, שֶׁאִם עָלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ לֹא יִרְדּוּ. רַבִּי
חֲנִינָא סָגַן הַכֹּהֲנִים אָמַר, דּוֹחָה הָיָה אִמָּא – אֲבִי הִיא נוֹהֵג לְדַחוּת
וְלִהְיוֹרֵד אֶת בְּכַעֲלִי הַמוֹמִיָּן מִעַל גִּבִּי הַמִּזְבֵּחַ.
בְּשֵׁם שֶׁהָיָה הוּא שֶׁאִם עָלָה אֵלּוֹ הַפְּסוּלִים שֶׁנִּמְנָו בְּתַחֲלִיל הַמִּשְׁנָה
עַל גִּבִּי הַמִּזְבֵּחַ לֹא יִרְדּוּ, כִּךְ אִם יִרְדּוּ מִמֶּנּוּ לֵאחֲרָי שְׁעָלוּ עֲלָיו, לֹא
יַעֲלֻ שְׁנִיתָ.
וְכִיּוֹן – כָּל הַפְּסוּלִים שֶׁעָלוּ כִּשְׁהֵם חַיִּים לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ, יִרְדּוּ מִמֶּנּוּ,
לִפִּי שֶׁאִין הַמִּזְבֵּחַ מִקְדָּשׁ בַּהֲמָה כִּשְׁהִיא חַיָּה.
עוֹלָה כִּשְׁרָה שֶׁעָלְתָה כִּשְׁהִיא חַיָּה לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ, תִּרְדּוּ וְלֹא יִשְׁחַטְנָה
שֵׁם, אֲבָל אִם עָבַר וְשִׁחַטָהּ לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ יִפְשִׁיט אֶת עוֹרָהּ וְיִתְקַחָהּ
לְנִתְחִים בְּמִקְוָה – עַל גִּבִּי הַמִּזְבֵּחַ.

גמרא

הַגְמָרָא מְבִיאָה בְּרִייתָא הַמְּפָרֶשֶׁת אֶת הַמְּחֻלְקוֹת בֵּין רַבִּי יְהוּדָה
לְרַבִּי שְׁמֵעוֹן: תִּנְיָא בְּבִרְייתָא, רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, נֶאֱמַר (ויקרא יב) 'זֹאת'
תּוֹרַת הָעֹלָה 'זֹאת' הָעֹלָה, הָרִי אֵלָּו שְׁלִשָּׁה מִיעוּטִין, שֶׁכֵּן שֶׁלֹּשׁ
תִּיבוֹת אֵלּוֹ לְשׁוֹן מִיעוּט הֵן, וְיֵשׁ לְלִמּוּד מִכָּךְ פֶּרֶט לְבַהֲמָה שֶׁנִּשְׁחַטָה
בְּלִילָה, וְשֶׁנִּשְׁחַטָה דָּמָה עַל גִּבִּי קֶרֶקֶע, וְשִׁיּוֹצָא דָּמָה חוּץ לְמִקְוָה,
שֶׁבְּשִׁלְשָׁה אֹפְנִים אֵלּוֹ אִם עָלְתָה הַבְּהֵמָה עַל גִּבִּי הַמִּזְבֵּחַ תִּרְדּוּ,
שֶׁאִין הוּא מִקְדָּשָׁה.
רַבִּי שְׁמֵעוֹן אָמַר, נֶאֱמַר בְּכַתוּב 'עוֹלָה', וּלְפִיכָּךְ אִין לִי – אִין אֲנִי
יֹדֵעַ שֶׁהַמִּזְבֵּחַ מִקְדָּשׁ אֵלָּא עוֹלָה כְּשֶׁרָה, מִנֵּין שִׁישׁ לְרִיבוֹת אִם
פְּסוּלִים, כְּגוֹן בַּהֲמָה שֶׁנִּשְׁחַטָה בְּלִילָה, וְשֶׁנִּשְׁחַטָה דָּמָה, וְשִׁיּוֹצָא דָּמָה
חוּץ לְמִקְוָה, וְחָלְן – שֶׁעָבַר עֲלָיו לִילָה מִחוּץ לְמִזְבֵּחַ, וְהִיּוֹצָא מִחוּץ
לְעוֹזָה, וְהִטְמָא, וְשֶׁנִּשְׁחַטָה בְּמַחֲשַׁבֵּת חוּץ לְמִזְבֵּחַ וְחוּץ לְמִקְוָה,
וְשֶׁנִּשְׁחַטָה אֲנָשִׁים פְּסוּלִין לַעֲבוּדָה אֶת דָּמוֹ וְזִרְקוֹ אֶת דָּמוֹ עַל גִּבִּי
הַמִּזְבֵּחַ, וְכֵן הִנְיָתָנִין לְמִטָּה – קֶרֶבְנוֹת שֶׁצִּירִךְ לִיתֵן אֶת דָּמָם לְמִטָּה
מִחוּט הַסִּיקָרָא, שֶׁנִּתְּנָן לְמַעַלָּה מִן הַחוּט, וְכֵן אֵלּוֹ שֶׁצִּירִךְ לִיתֵן אֶת
דָּמָם לְמַעַלָּה שֶׁנִּתְּנָן לְמִטָּה, וְהִנְיָתָנִין בַּחוּץ – וְאֵלּוֹ שֶׁצִּירִךְ לִיתֵן אֶת
דָּמָם עַל הַמִּזְבֵּחַ הַחִיצוֹן, שֶׁנִּתְּנָן בְּפָנִים – עַל הַמִּזְבֵּחַ הַפְּנִימִי, אוֹ אֵלּוֹ
שֶׁהִיא צִירִךְ לִיתֵן אֶת דָּמָם בְּפָנִים, שֶׁנִּתְּנָן בַּחוּץ, וְכֵן קֶרֶבן פֶּסַח
וְקֶרֶבן חֲטָאת שֶׁשִּׁחַטָהּ שְׁלֵלָה לְשִׁמּוֹן, מִנֵּין לְרִיבוֹת אֶת כָּל אֵלּוֹ שֶׁאִם
עָלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ לֹא יִרְדּוּ. תִּלְמוּד לִזְמַר 'תּוֹרַת הָעוֹלָה', וּבְתִיבוֹת אֵלּוֹ
רִבָּה הַכְּתוּב תּוֹרָה אֶחָת לְכָל הָעוֹלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ, בֵּין כְּשִׁרִים וּבֵין
פְּסוּלִים, שֶׁאִם עָלָה שׁוֹב לֹא יִרְדּוּ. יְבֹל שֶׁאִין מִרְבָּה – שְׁמָא תֵּאֱמַר
שִׁישׁ לְרִיבוֹת אִם אִין הִרְבֵּעַ, וְהִמְרִיצָה וְהִנְעִבָהּ, וְהִתְנַבֵּר, וְהִתְנַבֵּר
וְהִתְנַבֵּר, וְכֵלָּאִים וְהִתְנַבֵּר וְהִתְנַבֵּר, שֶׁאִם אֵלּוֹ אִם עָלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ
לֹא יִרְדּוּ. תִּלְמוּד לִזְמַר 'זֹאת', לְמַעַט אֶת כָּל אֵלּוֹ, שֶׁאִם אִין עָלָה
יִרְדּוּ.
מִבְרַרְתָּ הַגְמָרָא, וְכֵן רִאִיתָ לְרִיבוֹת אֶת אֵלּוֹ – לֵן וְיִוֹצָא וְטָמָא וְשֶׁאִין
הַמְּוִנִים עִמָּהֶם, וְהִיּוֹצָא אֶת אֵלּוֹ – רֹבַע וְנִרְבַּע וְהַמְּוִנִים עִמָּהֶם,
אַחֵר שֶׁמִּצִּינוּ שְׂרִיבָה

תִּרְדּוּ מִעַל הַמִּזְבֵּחַ, שֶׁאִין הַמִּזְבֵּחַ מִקְדָּשׁ אֵלָּא בַּהֲמָה אוֹ עוֹף
הָרְאוּיִים לְקֶרֶבן עוֹלָה, וְלֹא מִנְחָה.
מִנְחָה הִנְחָה עִם הִנְחָה – בְּגִלּוֹל זָבַח, הַקְרוּיָה 'מִנְחַת נֹסְכִים',
שֶׁנִּפְסַלָה וְעִלְתָה עַל גִּבִּי הַמִּזְבֵּחַ, לְדַבְּרִי רֶגֶן גְּמִילָל וְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ לֹא
תִרְדּוּ, מֵאַחֵר שֶׁהִיא רְאוּיָה לְמִזְבֵּחַ וְלֹאִישִׁים, וְלְדַבְּרִי בּוֹלֵן – רֹב
הַתְנַאִים, שֶׁהֵם רַבִּי שְׁמֵעוֹן רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי וְרַבִּי עֲקִיבָא, תִּרְדּוּ מִעַל
הַמִּזְבֵּחַ.
נֹסְכִים – יִינוֹת הִנְחָה בְּפָנִי עֲצָמָן וְלֹא מִחֲמַת הַקֶּרֶבן, כְּגוֹן אִדָּם
הַמִּתְנַבֵּר לְהִבְיָא נֹסְכִים לְמִזְבֵּחַ, לְדַבְּרִי בּוֹלֵן – רֹב הַתְנַאִים, שֶׁהֵם
רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי וְרַבִּי עֲקִיבָא, יִרְדּוּ מִעַל הַמִּזְבֵּחַ, וְלְדַבְּרִי
רֶגֶן גְּמִילָל וְרִבִּי שְׁמֵעוֹן לֹא יִרְדּוּ.
נֹסְכִין הִנְחָה עִם הִנְחָה – עִם קֶרֶבן, לְדַבְּרִי בּוֹלֵן – לְשִׁיטָה כָּל הַתְנַאִים
יִרְדּוּ מִעַל גִּבִּי הַמִּזְבֵּחַ, וְלְדַבְּרִי רֶגֶן גְּמִילָל לְחֻזְיָה – לְשִׁיטָה רֶבֶן
גְּמִילָל לְבִדּוֹ, לֹא יִרְדּוּ.
שׁוֹאֵלֶת הַגְמָרָא: פְּשִׁיטָא, שְׁהִי יוֹדְעִים אֲנִי שֶׁלְדַבְּרִי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ
הַמִּזְבֵּחַ מִקְדָּשׁ אֶת הָרְאוּיִים לְאִישִׁים, וְלְדַבְּרִי רֶבֶן גְּמִילָל מִקְדָּשׁ אֶת
הָרְאוּיִים לְמִזְבֵּחַ, וְלְדַבְּרִי רַבִּי שְׁמֵעוֹן מִקְדָּשׁ כָּל דָּבָר הַבָּא מִחֲמַת
עֲצָמוֹ, וְלְשִׁיטָה הַתְנַאִים הַנּוֹכְרִים בְּבִרְייתָא אִין הַמִּזְבֵּחַ מִקְדָּשׁ
מִנְחָה, וְכֵן הִוצִיר רִישׁ לְקִישׁ לְהַשְׁמִיעֵנוּ.
מִשִּׁיבָה הַגְמָרָא: דִּין מִנְחָה הִנְחָה בְּפָנִי עֲצָמָן אִיִּצְטְרִיכָא לִיה –
הִוצִיר לְהַשְׁמִיעֵנוּ, שְׁרָשָׁא אִדָּם לְהִבְיָא מִנְחָה כְּלִיל בְּפָנִי עֲצָמָה,
אִם כִּשְׁאִינוּ מְבִיאָה מִשּׁוּם זָבַח, וְכִדְרָבָא, דְּאִמְרִי רַבָּא, מְהִירָבָא אִדָּם
מִנְחָת נֹסְכִים כְּלִיל יוֹם – יִכּוֹל אִדָּם לְהִתְנַבֵּר בְּכָל יוֹם מִנְחַת נֹסְכִים
שְׁכּוּלָה כְּלִיל גַּם אִם לֹא הִבְיָא זָבַח, וְאִם שֶׁלֹּא מִצִּינוּ בְּתוֹרָה מִנְחָה
שְׁכּוּלָה כְּלִיל לֹא אֵלָּא זֹו הַבָּא מִחֲמַת הַזָּבַח, מִכָּל מִקּוֹם אִם פִּירֵשׁ
אִדָּם שֶׁרִצּוֹנוֹ לְהִתְנַבֵּר מִנְחָה כּוֹן בְּפָנִי עֲצָמָה, רִשָּׁאִי.
שְׁבָה הַגְמָרָא וְשׁוֹאֵלֶת: וְנִשְׁמָעִינוּ בְּדִרְבָּא – הִיָּה לוֹ לְרִישׁ לְקִישׁ
לְהַשְׁמִיעֵנוּ בְּמִפּוֹרֵשׁ אֶת הוֹדִין שֶׁאִמְרִי רַבָּא, שֶׁמִּתְנַבֵּר אִדָּם מִנְחָה
נֹסְכִים בְּכָל יוֹם, וּמִדּוּעַ הִוצִיר לְאֹמְרוֹ בְּאֹפֶן כּוֹז.
וּמִחֲמַת קוּשָׁא זֹו מִפְּרֹשֶׁת הַגְמָרָא אֶת הַחִידוּשׁ בְּדַבְּרִי רִישׁ לְקִישׁ
בְּאֹפֶן אַחֵר: אֵלָּא דִּין נֹסְכִים הִנְחָה עִם הִנְחָה אִיִּצְטְרִיכָא לִיה –
הִוצִיר רִישׁ לְקִישׁ לְהַשְׁמִיעֵנוּ חִידוּשׁ בְּנֹסְכִים הַבָּאִים עִם הַזָּבַח
לְשִׁיטָה רַבִּי שְׁמֵעוֹן, וְכְּגוֹן דְּקָא מְהִירָבָא לְהוֹ לְמַחֵר וְלִיּוֹצָא תִּרְדָּא –
וּבְאֹפֶן שֶׁהִבְיָא אֶת זָבַח הַיּוֹם וְאֶת הַנֹּסְכִים לְמַחֲרָה, אוֹ בְּיוֹם אַחֵר.
סְלִיכָא דְּתַקְנָה אִמִּינָא – סְבוּרִים הִיִּינוּ לִזְמַר, הוֹאִיל וְאִמְרִי מִר – מֵאַחֵר
וְנִתְבָּאֵר לְעִיל (ה) שֶׁמִּמָּה שֶׁנִּכְתַּב בְּתוֹרָה (בְּמִדְבָּר כֹּט יח-לז) אֲצִל
קֶרֶבְנוֹת חֵג הַסּוּכוֹת כְּמָה עֶפְרַיִם מִנְחָתָם וְנֹסְכִיהֶם, אֲנִי דוֹרְשִׁים
שֶׁמִּנְחָתָם וְנֹסְכִיהֶם בְּלִילָה, מִנְחָתָם וְנֹסְכִיהֶם לְמַחֵר, דִּהְיִינוּ, שֶׁאִדָּם
שֶׁהִקְרִיב קֶרֶבן בְּיוֹם רִשָּׁאִי לְהִבְיָא אֶת נֹסְכֵי הַקֶּרֶבן בְּלִילָה, אוֹ אִם
בְּיוֹם הַמַּחֲרָה, מִמִּילָא הִיָּה מִקּוֹם לִזְמַר שֶׁנֹּסְכִים אֵלּוֹ שֶׁלֹּא בָּאוּ עִם
הַזָּבַח אֵלָּא בָּאוּ בְּיוֹם אַחֵר, בְּנֹסְכִים הִנְחָה בְּפָנִי עֲצָמָן דָּמוֹ – דִּינָם
כְּאִדָּם הַמִּתְנַבֵּר נֹסְכִים בְּפָנִי עֲצָמָן בְּלֹא זָבַח, וְיֹאדִי רַבִּי שְׁמֵעוֹן
שֶׁאִם נִפְסַלו וְעָלוּ עַל הַמִּזְבֵּחַ דָּלָא יִרְדּוּ, קָא מְשַׁמְעֵן לֵן רִישׁ לְקִישׁ
שֶׁאִין הַדְּבָר כֵּן, אֵלָּא כָּל נֹסְכִים הַבָּאִין מִחֲמַת הַזָּבַח, לְדַעַת רַבִּי
שְׁמֵעוֹן אִין הַמִּזְבֵּחַ מִקְדָּשׁ, וְאִפִּילוֹ אִם הִבְיָא לְאֹחֵר כְּמָה יָמִים
מִזְמַן הַבָּאת הַזָּבַח.

משנה

מִשְׁנָה זֹו מִפְּרֹשֶׁת אִיזָה פְּסוּלִים הַמִּזְבֵּחַ מִקְדָּשׁ וְאִיזָה פְּסוּלִים אִין
הַמִּזְבֵּחַ מִקְדָּשׁ.
אֵלּוֹ הֵם הַפְּסוּלִים שֶׁאִם עָלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ לֹא יִרְדּוּ, חָלְן – קֶרֶבן שֶׁלֹּן
בְּלִילָה מִחוּץ לְמִזְבֵּחַ, וְהִיּוֹצָא – שִׁיּוֹצָא מִחוּץ לְעוֹזָה, וְהִטְמָא, וְכֵן
קֶרֶבן שֶׁנִּשְׁחַטָה בְּמַחֲשַׁבֵּת חוּץ לְמִזְבֵּחַ וְחוּץ לְמִקְוָה, וְכֵן בְּאֹפֶן שֶׁקִּבְּלוּ
אֶת הָדָם אֲנָשִׁים הַפְּסוּלִין לַעֲבוּדָה, וְזִרְקוֹ אֶת דָּמוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ, כְּכָל
אֹפְנִים אֵלּוֹ הַמִּזְבֵּחַ מִקְדָּשׁ, וְאִם עָלָה לֹא יִרְדּוּ.
עֵתָה מִפְּרֹשֶׁת הַמִּשְׁנָה כְּמָה פְּסוּלִים שֶׁנִּחְלָקוּ בָּהֶם תְּנַאִים אִם
הַמִּזְבֵּחַ מִקְדָּשׁ: רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, קֶרֶבן שֶׁנִּשְׁחַטָה בְּלִילָה, וְכֵן בַּהֲמָה
שֶׁנִּשְׁחַטָה דָּמָה עַל הַקֶּרֶקֶע, וְכֵן בַּהֲמָה שֶׁיּוֹצָא דָּמָה מִחוּץ לְמִקְוָה –

זבחים. פרק תשיעי - המזבח מוקדש דף פר עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזולץ)" רכא רש"י תוספות

מנחה הבאה. כלולה כולה בגלל עצמה כגון המתנדב מנחת נסכים בלא זבח דאפשר לעשות כן כדלקמן (דף צא): לדברי בולן, ר"ג ור' יהושע דמתני' דמריב כל הראוי לאשים ולר"ש נמי דמריב כל האב בגלל עצמו אם נפסלה ועלתה לא תרד ובי פליג ר"ש בבאה בגלל זבת: לדברי רבי יוסי הגלילי ור"ע תרד. דהא לא מרבו אלא עולה ודוגמתה מין בהמה ועוף ולא מנחה: הבאה עם הזבח. כלומר בגלל זבת לדברי בולן תרד. אם פסולה היא תרד לרבי יוסי הגלילי ור"ע ור"ש לדברי ר"ג ורבי יהושע לא תרד דהא (כתוב) מוקדה ומזבח הוא: נסכים הבאין בפני עצמן, כגון המתנדב יין בלא זבח דתנן במנחות (דף קד) מתנדבין יין לדברי בולן, רבי יוסי ור"ע ור' יהושע ירדו לדברי ר"ג ור"ש לא ירדו: ר"ג פשיטא. דהכי הוא דלרבי יהושע מיד דבר מוקדה אין דלאו בר מוקדה לא לר"ג כל דבר מזבח ולר"ש כא בגלל עצמו ולתנאי דמתני' מנחה לא: מנחה הבאה בפני עצמה איצטריך ליה. ולא שמעתינן דיש מנחת נסכים הבאה בפני עצמה כדרכא: מתנדב אדם מנחת נסכים. בלא זבח ואף על גב שלא אמרה תורה מנחת כליל (הבאה) אלא הבאה בגלל זבח דהכא דרביש פירש: ונשמעין: ר"ל בהדיא כדרכא: נסכים הבאים בגלל זבח אצטריכא ליה. לר"ל לא שמעתינן דלר"ש ירדו ובגון דקא מקריב להו לתור וליומא דרא דקיל לעיל (דף מד). אדם מכיבא זבחו היום ונסכי מכן ועד י' ימים ונפקא לן מהא דאמר מר ומנחתם ונסכים יתירי דכתביב בקרבנות חתן להבי כתיבי: מתני' חלן. בין דם בין אישמועין: רבי יהודה אומר כו'. בהנך תלתא פליג ומודי בשארא וטעמא ליק בגמ': שהיה פסולו בקדש. משבאת לעזרה נפסלה: כל שפסולו בקדש כו'. בגמ' יליף טעמא: מבשר. דאם עלו לא ירדו ובגמ' מוק לה בודוקן שבעין הואיל ושעורו בעפות לכתחילה: יהודה. ומודי: בשם שעור לא ירדו. אבל פוסלי דתנן בהו לא ירדו כך אם ירדו לאחר שעור לא יעלו עוד: גמ' זאת היא העולה. זאת מיעטא והיא מיעטא והיא העולה מיעטא דמשמע העולה המיוחדת כשרה ולא פסולה למעוטי פסולין אתו שאפילו עלו לא תימא כל הנוגע במזבח לכל פסולין אתא ומסתבר דהני מבעט שפסולין לפני זריקה ולקמיה מפרש שאר פסולין מנא ליה דלא ירדו ולא ממעט להו מהבא כגון נשחט חוץ לזמנו דפסולו לפני זריקה: תורת העולה. שהיא על מוקדה שתהא שם הלילה עד הבקר ולא תרד:

תנר. מנחה הבאה עם הזבח, לדברי רבן גמליאל ורבי יהושע, לא תרד. לדברי בולן, נסכים הבאין בפני עצמן, לדברי בולן ירדו. לדברי רבן גמליאל ורבי שמעון, לא ירדו. נסכים הבאין עם הזבח, לדברי בולן ירדו. לדברי רבן גמליאל לחודיה, לא ירדו. פשיטא. מנחה הבאה בפני עצמה, איצטריכא ליה. וכדרכא, דאמר רבא, מתנדב אדם מנחת נסכים בכל יום. ונשמעין דכרכא. נסכים הבאים עם הזבח, איצטריכא ליה, דקא מקריב להו למחר וליומא [או] תרא. סלקא דעתך אמינא, הואיל ואמר מר, 'מנחתם ונספיהם' פליגה, 'מנחתם ונספיהם' למחר, כנסכים הבאין בפני עצמן דמו, ומודי רבי שמעון דלא ירדו, קא משמע לן: משנה אלו אם עלו לא ירדו. חלן והיצא והטמא, ונשחט חוץ לזמנו וחוץ למקומו, ושקבלו פסולין וזרקו את דמו. רבי יהודה אומר, שנשחט פליגה, ונשפך דמה ויצא דמה חוץ לקלעים, אם עלתה תרד. רבי שמעון אומר, כל תרד, (שהיה פסול בקדש), שרבי שמעון אומר, כל שפסולו בקדש, הקדש מקבול. ואלו שלא היו פסולין בקדש, הרובע והנרבע והמוקצה והנעקב והאתנן והמחיר והפלאים והמפרה והיוצא דופן ובעלי מומין. רבי עקיבא מכשיר בבעלי מומין. רבי חנינא סגן הכהנים אומר, דוחה היה אפא את בעלי מומין מעל גבי המזבח. בשם שאם עלו לא ירדו, קד אם ירדו לא יעלו. וכולן שעלו חיים לראש המזבח, ירדו עולה שעתה היה לראש המזבח, תרד. שחטה בראש המזבח, ופשיט וינתחה במקומה: גמרא תניא, רבי יהודה אומר, 'זאת' 'הוא' 'העלה', הרי אלו שלשה מיעוטי. פרט לשנשחטה פליגה, ונשפך דמה, ושניצא דמה חוץ לקלעים, שאם עלתה תרד. רבי שמעון אומר, 'עולה', אין לי אלא עולה בשירה. מנין לרבות שנשחטה פליגה, ונשפך דמה, ושניצא דמה חוץ לקלעים, והלן והיצא והטמא, ונשחט חוץ לזמנו וחוץ למקומו, ושקבלו פסולין וזרקו את דמו. הניתנין למטה שנתנן למטה, ולמעהל שנתנן למטה. והניתנין בחוץ שנתנן בפנים, שנתנן בחוץ. ופסח והטאת ששחטן שלא לשמן, מנין תלמוד לומר 'תורת העולה', ריבה. תורה אחת לכל העולין, שאם עלו לא ירדו. יכול שאני מרבה הרובע והנרבע, והמוקצה והנעקב, ואתנן ומחיר, וכלאים ומפרה ויוצא דופן, תלמוד לומר 'זאת'. ומה ראית לרבות את אלו, ולהוציא את אלו. אחר שריבה הכתוב

הלן והוצא. א"ע דתני אלו תנא ושירי הנך דחשיב בברייתא בגמ' ושמן משום דמהני דהכא שמעינן דכ"ש הנהו ובברייתא נמי בגמ' דהנך דירדו לא חשיב זקן וחולה ומוזהם ונדמה וטומטום ואנדרוניטוס ושמן היו בכלל הנהו דחשיב: וחז"ל למקומו. תימה דב' התורה (מנחת דף עט). אמרינן חטאת ששחטה חוץ למקומו רבא אמר תרד כי ח"ת גורס תורה דאיירי בה חתם ומיהו בזה לא הועיל כלום וי"ל דהועיל דשאני תורה דהוי קדשים קלים וליכא מעילה באימורין מקמי זריקה ובי שחט חוץ למקומו לא מתירה חזיקה למעילה לכך תרד דהא חסירה זריקה החשובה בה אבל חוץ לזמנו לא ירד משום דמריצה לפיגול לקבוע בברת כדא" במסכת מעילה (דף גב). גבי מעילה וזה"ב באם עלו לא ירדו כי האי גזאא אבל הכא בשמעתין מיירי בקדשים קדשים דאיכא מעילה קודם זריקה להכי כי איפסלא בחוץ למקומו לא תרד דבזריקה החסירה אין קפידא דלא מהני מידי וכי האי גזאא מפליג בסמוך (דף פה). גבי אימורין שהעלן לפני זריקה בין קדשים קלים בין קדשי קדשים וקשה לי פסח שלא לשמו אמאי לא ירד מאי שנא משלא במקומו בתורה דאירי ואירי קדשים קלים ומחשבה פסולה קודם זריקה וי"ל פסול דשלא במקומו חמיר טפי מפסול דשלא לשמו והוי כמו שחטן בדרום בקדשי קדשים דירדו לר' יהודה פ"ק דמעילה (דף ב). דהיינו נמי חוץ למקומו ובפרק התורה (מנחת דף עט). נמי מוכח דחוץ למקומו נמי ירד היינו דוקא לר' יהודה אבל לר"ש לא ירדו אי נמי שלא לשמו קל לפי שכשר בכל חובבים לבד חטאת ופסח וצריך עיון אי מצי למימר דגבי תורה מיירי דחשיב לאכול בהשר חוץ לירושלים אין המקום ראוי לשום זבח לכך תרד אבל חשיב לאכול בשר חטאת ואשם חוץ לקלעים או להקטיר אימורי קדשים קלים חוץ לקלעים לא ירד כיון דזה המקום ראוי לקדשים קלים לאכילת שלמים: חנה"ה ושקבלו פסולין וזרקו דמן. בגמ' לקמן דף פה: פליג ר' יוחנן ור"ל אי מיירי דקבלו וזרקו דתריחייהו נעשו בפסולין ובזמן כן מדקדק בריש מעילה (דף ה). כל שפסולו בקדש. שאירע לאחר שחיטה שנתקדש בכלי כדפריש' לעיל בפ' חטאת העז (דף טו). ד"ה אמר: זאת העולה. זאת תורת העולה היא העולה זאת והיא והיא העולה שני היינו ג' מיעוטיין אבל העולה קמא אתא לעולה ראשונה כדאמר רבא בפ' תמיד נשחט (פסחי' דף נה) ותורת הוי רבי לרבות איזה פסולין דאם עלו לא ירדו כרבי יהודה דלא ממעט אלא חנך ג' ואם תאמר דהא ר' יהודה סבר לעיל בפ"ק (דף יד). רצפה מקדשה במזבח א"כ בולן עלו וזכי משבחת לה פסול בפיגול ונתור וטמא וי"ל כגון שיש הפסק בין בהמה לרצפת העזרה: פירט לנשחטה בלילה. רובע ונרבע עלו צריכי מיעטא לרבי יהודה וכל הני דמריבה ר"ש מריבה נמי רבי יהודה כדלקמן (דף פה): ומסתבר לרבות הני טפי משום דמשבח להו דהיכשרא ואם תאמר קדשי קדשים ששחטן בדרום דקאמר בריש (דף לו). כל דבר רע ריבה חטאת ששחטן בדרום (דאם עלו לא ירדו). ושנכנס דמה לפניו ואף על גב דקרא ללאו שמעינן נמי דאם עלתה תרד א"נ שחט בדרום כעין שחטת חוץ היא: הניתנין למטה שנתנן למטה (דף כז). קתני מיהא הניתנן למטה ולא פליג רבי יהודה ובפ' כל הפסולין (לעיל דף לו). נמי אמרינן דלא פסל רבי יהודה במחשבה דלמטה ולמעלה למטה כי היכי דפסיל במחשבת הינוח משום דרבי יהודה לטעמיה דאמר שלא במקומו כבמקומו דמי ותימה דבריש מעילה (דף ב). משמע דפליג רבי יהודה גבי קדשי קדשים ששחטן בדרום דרבה אמר אם עלו ירדו ורב יוסף

רכב זבחים. פרק תשיעי – המזבח מקדש דף פד עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)"
תוספות רש"י

יוסף לא ידע וקאמער אלייבא דרבי יהודה כ"ע לא פליגי דידרו כי פליגי אלייבא דרש"י רב יוסף בר"ש ורבה אמר לך ע"כ לא קאמור ר"ש אלא בניתחן למטה שנתנן למעלה כו' ולעולם בנשחטין בצפון וקבל דמן בצפון ומדנקט למטה שנתנן למעלה בשממא דפליגי בה הדיל' למנקט שחטה כלילא ונשפר דמה ויצא דמה ויל דפי' ר"י רב יוסף בר"ש דשממא חילי ניתחן למעלה שנתנן למטה אפילו עולת העוף שמלקה ומיצה דמה למטה דהוי כעין שינוי מקום דשחיטת קדשי קדשים וקבלת דמן מצפון לדרום ורבה אמר ע"כ לא קאמור ר"ש אלא בבוחים הניתחן למטה שנתנן למעלה כלילא בשחטה בצפון אבל בעולת העוף שעשאה למטה ובקדשי קדשים ששחטן בדרום מודה ר"ש לרבי יהודה שידרו וזא דקאמור לעיל בפרק שני (דף כו) קתני מיהא הניתחן למטה שנתנן למעלה אלא פליגי ר"ש ור' יהודה א"ג.

הַכְּתוּב וּמִיָּעַט, מִרְבֵּה אֲנִי אֶת אֱלוֹ שְׁהִיָּה פִסּוּלִן בְּקוּדֶשׁ,
מִמּוֹצִיא אֲנִי אֶת אֱלוֹ שְׁלֵא הִיָּה פִסּוּלִן בְּקוּדֶשׁ. וְרַבִּי
הַיְּהוּדָה, מִיִּיתִי לֵה מִהְכָּה. מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ, לֵן בְּדָם בֶּשֶׁר,
שְׁחָרִי לֵן בֶּשֶׁר בְּאִימורֵין. לֵן בְּאִימורֵין בֶּשֶׁר, שְׁחָרִי לֵן
בֶּשֶׁר בְּבֶשֶׁר. יוֹצֵא, שְׁהִיָּצֵא בֶּשֶׁר בְּבִמָּה. טָמֵא, הוֹאִיל
הַיְּהוּדָה לַעֲבֹדֶת צִיבּוֹר. חוּץ לְמִזְבֵּחַ, הוֹאִיל וּמִרְצֵה
לְפָנָיו. חוּץ לְמִקְוָמוֹ, הוֹאִיל וְאִיתָקֵשׁ לְחוּץ לְמִזְבֵּחַ.
שֶׁקֶבְלוֹ פִסּוּלִין וְזִרְקוֹ אֶת דָּמוֹ, בְּתֵנֶד פִסּוּלִין דְּחוּוֹ
לַעֲבֹדֶת צִיבּוֹר. וְכִי דִינֵן דְּבַר שְׁלֵא בְּהִכְשָׁרוֹ, מִדְּבַר
שֶׁבְּהִכְשָׁרוֹ. תָּנָא, אֲזֵאת תּוֹרַת הָעוֹלָה רִיבָה, סְמִיד
לֵיהּ. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, הַשּׁוֹחֵט בְּהִמָּה בְּלִילָה בְּפָנִים,
הַמַּעֲלָה בְּחוּץ פָּטוּר (בְּחוּץ) וְהַעֲלָה בְּחוּץ, חַיִּיב,

למטה שנתנן למעלה ולא פליג רבי יהודה אע"ג
דלרב יוסף יש במשמע ויתנין למעלה שנתנן
למטה אפילו עולת העוף שעשאה למטה דפליג ר'
יהודה כיון דמודה בדמי ובדמי שייך שפיר לומר
דלא פליג ר' יהודה אלא ירדו דניתנין למטה
שנתנן למטה כדאמרי פסולין חורק את דמן
דקאמר בסמוך דלא פליג רבי יהודה אע"ג דלא
מודה לר"ש אלא בתוך חדיו לעבודת ציבור ור"ש
אפילו בתוך דלא חוו לעבודת ציבור קאמר דלא
ירדו ולא גרע משנשפך הדם ונאבד לגמרי דלא
ירדו לר"ש ומחו ציורין עין יש שמת בשנשפך
הדם ונאבד קודם קבלה לא יאמר ר"ש לא ירדו
בשביל שחיטה לבדה אלא בשנשפך מן הכלי
ונאבד אחר קבלה ופסולין ללא חוו לעבודת
ציבור דלא אשכחן להו הכשר בשום מקום אם
קבלו נמי את הדם לא יאמר ר"ש אם עלו לא ירדו
דמוש שחיטה לבדה שחיטה כשרה לא יחשבו
סולו בקידש כדמשמע בריש מעילה (דף ב' וז.)

שאפילו שחט בצפון וקבל בדרום לא היה חושבן רבה פסולו בקדש דקמותיב ליה רב יוסף ממתני' דחטאת העוף (לעיל דף סו:) וכולן אין מטמאין בגדים אבית הבליעה בעולת העוף

עששה למטה לעיל מוקמינן לא בגמ' במצויי ולא במליקה מיניה ראינה לדרום וגבי קושי קדושים חשבו פסולו בקדש אי א"ע ש' שנעשית המליקה הבכשר שהיה במקום שחשבו לה היה חשוב פסולו בקדש לרבה עד דארתביה רב יוסף אלמא בשחיטה לבריה הבכשר לא חשיב לרבה פסולו בקדש ומיהו יש לדמות פסול מיצוי לפסול שחיטה יותר מקבלה כיון שבמצוי הוא ממצה ומצויא דם מן הגוף כמו שיעשה בשחיטה: **ומצויא** אי את שלו שלא היה פסול בקדש. בריש פרק יצא דופן (נדה דף מא.) משמע דלא איצטריך האי קרא לנפסלו בשתן חולין אלא לנפסלו לאחר שהוקדשו והשתא רובע ונרבע דאיסרו ניהא אבל מוקצה ועגבר קשה דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו ויל' דאיירי בקדשים קלים ואליבא דר' יוסי הגלילה דאמר ממון בעלים (למקם דף קד.) וא"ת אנתן מוצרי אי לאחר שהוקדשו נתן לזנות ובקדשים קלים כרבי יוסי הגלילי הא לא אתן כדדרשינן בשלחי דף האסורין (תמורה דף קל.) לכל נר פטר לגדור ויל' בהבדלה קדשים מעוברת ונתן לה העובר בקדש וילדתי קדשים בהבדלה ויל' דאמר שצרא לאירי העולם ומימ' דהו' בלארז שהוקדש כיון דקדשיה אימייה וכן ב' בתרא (למקם דף קד.) קרי לה ראי ופלתא אזיל מועד א"ע דהוי חולין דף שעת יציאתו וכאלווי ויצא דופן בולדות קדשים והתם ב' יצא דופן (נדה דף מא.) פ' היקטטרס דל"ג בהוויתין הן קדושים ולפי מה שפירשתי ניהא וע"כ הא שמעינן לר"ש בסוף דם שחיטה (כריתות דף כג.) דקסבר בהוויתין הן קדושים מה אמר דאם עלו ירדו וגם משום דהן דאנתן מוצרי דשמנתינן ולא משכחת לה אלא בולדות קדשים ובהוויתין הן קדושים אבל קשה כלאיני ויצא דופן היכי משכחת לה דקדושים הווילדות דכיון דלא חזו להקריבה וגם קסבר בהוויתין קדושים לא חל על וילדות קדושה כלל כדנתן פרק כיצד מערימין (תמורה דף כד.) רשב"ג אומר ולדה טומטום ואנדרוניגוס אין קדושה וחלה עליהן וקסבר בהוויתין הן קדושים ולא חלה אפילו קדושת דמים וי"ל דמקדשן בבטן קדושת הפה וקשה על ר"ש דסבר בהוויתין ממתני' דסוף תמורה (דף לג.) אלו הנקברין קדשים שהפילו ובלאו הכי קשה מבשר בחלב דהני בהדיריהו דשמעמך דלא פליג עלייהו ר' שאיל על קדושת שנעשו בבורה ואלו קדושים שהפילו אין דסבר בהוויתין קדושים כמו טומטום ואנדרוניגוס וגם בשר בחלב אמר ר"ש דמותר בהנאה בפי' דבכריות (דף י.) א"כ אמאי הו' קדושה דלא דלית עלייהו ר"ש ולא ליהווי בהבדלה א"כ בקדשים שהפילו מודה דקדושים משום דאזי הו' בר קיימא דלא חזו להקריבה להכי לא דמו לטומטום ואנדרוניגוס והכי צריך לפרש שיליה בהמה המקשה (חולין דף עז.) גבי הפילה שלא במקדשים תקבר ומפרש טעמא משום דרובא בר הקדש הוא וקשיא לר"ת אי סבר וילדות קדשים ממעי אמן קדושים אפילו כולן קדושים ואי סבר בהוויתין קדושים אין חלה קדושה על שום דבר דלא חזי להקריבה כדאמר רשב"ג גבי טומטום ואנדרוניגוס א"ל י"ל דנפלים ערפי' כיון דאזי הו' בר קיימא דלא חזו להקריבה וכל עלייהו קדושה היינו (דאמר) התם רובא בר מקדש לאפקי טומטום ואנדרוניגוס: הגיה' יצא שדרי יצא שר בהמה. יצא דאבר' עולה ואימורין קאמר אבל יצא דם פסיל ר' יהודה וא"ת מהאי טעמא נמי ליתכשר יצא דם וי"ל דהבשר דם חמור ולא יליפנין בממה אם לא נמצא לו הבשר נפנים ועוד י"ל דבבמה הוי בבכשור ואע"ג דבאימורין יליפנין שלא בבכשור מבכבשרו ע"י רבוי תורת מיהו בדם המתיר לא יליפנין בקדושתו מלימין בפי' דאמר מקומן (דף נא.) ר"ה פנמי דרייק דבר הכותם בבנין בא חזור ומלמד בבנין אבל דמליפנין לן דמה מלך דאימורין ולן דאימורין גבי דם ונאמאי גבי דם שנשפכ בשקיעתה הוהא מועיל בדר' א"ל מצינו דהשחר חזר וכל משום דלן ברם אזי עמוד השחר לא מצי גמר מאימורין מה בכך הא לא מצינו פסול מועד השחר בדם כלל ועוד כיון שלמונו דהוא נשפכ לן דין חילוק בין שקיעת הוהא מועד השחר דלן לא מצינו הכי לן ברם שתי לינות מנין הוא אין כיוצא בו בבשר אלא ודאי לא גמרינן דם מהבכשור ולהכי חשיב לה בין בא מבנין אם דלא מצי למילף אלא מלך דעמוד השחר דאימורין ולהכי חזר א"ל כמיל לזו דילמא לן ברם ובאימורין כשר שדרי לן כשר בבשר ולכן נמי איצטריך למימר חזי למקומו הואיל ואיתקש לחזין לזמנו דלא מצי למימר הואיל וכשר בבמה וכן קבלו פסולין לא מכשר אלא בהנך דחזו לעוברת ציבור אבל זו לא אף על גב דכשר בבמה ומיהו אשכחן ליליפנין מהבשר בדם דם כגון ניתנין למעלה ולמטה לפי שכל אחד כשר בהביו וגם לא התירץ כאן לפרש התעם לפי שהוא פשוט ושלא לשמו דפסח ותשאתא כשכשר סקרינתו ומיהו קשה לדלעיל בפרק דתמא העוף (דף סח.) גבי דור וסכן משמאין בבית הבליעה פריך דנילף זר בממה דהניא מנין ליהוצא בר ומאי קושיא הוא האי תנא גופיה לא יליף כדפי' שדוק בחזו לעוברת צבור ודאי גמרי נמי דם בממה ועוד האי דמכשרה חזי למילת משמאל משום דאשכחן לה כפסוליה ביהוצא בר לא יליפנין מהבכשור כן ליתנה במכשרים ומפירסא דא רבי יהודה פסיל היה האב ויל' לעיל פירוש ההדאי סוגיא רבי ושכולה מתני' דהתם דמפלגא לענין בליעה לענין בן האב וכלל בקדש בר"ש דהבא דבריש מעילה מדמי בית הבליעה ואם עלה לא ירד להדרי חז"ק נילף מנבמה לר"ש יי היכי דגמר בבירייתא פסול דאימורין לרבי יהודה ומיהו לא למצרי אתאי בר"ש מדפסלה מליקת משמאל ור"ש מבשר לה גיסרת ר"ת דלעיל בפרק שני (דף קד.) דגריס הוא תנן מלק בשמאל בר' א"נ י"ל דלרבי יהודה לא יעמיד המיעוטין בעוף מיהו לעיל (דף פג.) פסלינן בעוף טפי מבמה גבי פולגתא דרבי יוסי הגלילי ור"ע דמה בכשים ראויים בו' מיהו קשה לרבי יהודה יצא דמה ליתכשר דנילף מירצא דאימורין ואימורין בממה כמו לן דם מאימורין ולן דאימורין מבשר א"נ יצא דאימורין מבשר שלמים וכשרים חזין לקלעין וממילא שבעת חזין לירושלים דאין חילוק בין חד פסולא לתרי פסולא בדפירשנו הוא דנקט הכא קרא בממה ניהא לאשכחוי הכשירא בירצא דאימורין גופיהו אבל גבי לן דגמר מבשר לא היה מצי לאשכחוי באימורין לן בממה דכשר הוא תנא דם ב' בתרא (למקם דף קג.) הזמן הותר והטמא שוין בזה וזה:

הנשמה כמו שהיא למעלה קודם בואה בגוף, הרי מעמדה ומצבה הוא בעולמות העליונים הרוחניים. . . והיא רואה ומשגת אלוקות בהשגה ונפלאה במאוד.

ממאמר א פרשת פינחס ה'תשכ"ז

36 וזה שהמזבח מקדשם.
37 קרבן שִׁקְבְּלוֹ אנשים הַפְּסוּלִין לעבודה את הדם וּזְרָקוּ אֶת דָּמֹו על
38 המזבח, סובר רבי יהודה שאין המזבח קולטו אלא רק בְּהִנָּךְ פְּסוּלִין
39 דְּחִיו לְעִבּוּדֵי צִיבּוֹר – באלו הפסולים הראויים לעבודת ציבור,
40 כגון באופן שקיבלו טמאים את הדם וזרקוהו, בזה סובר רבי יהודה
41 שאם עלה על המזבח לא ירד, לפי שמצינו לו הכשר במקום אחר,
42 שהציבור רשאים הם להקריב קרבנות בטומאה, ולפיכך אף ביחיד
43 המזבח מקדשו, אבל אם קיבלו וזרקו את הדם אנשים הפסולים
44 לעבודה בכל מקום, כגון זרים שאינם כהנים, באופן כזה אין
45 המזבח מקדש, ואף אם עלה ירד.
46 הגמרא מקשה על דברי הברייתא: וְכִי דִּנְיָ דְּכָר שֶׁלֹא בְּהִכְשֵׁרוֹ
47 מְדַבֵּר שֶׁבְּהִכְשֵׁרוֹ – האם ניתן ללמוד להכשיר דבר הנעשה שלא
48 כדינו, ממה שמצינו כן בדבר הנעשה כדינו. כלומר, כיצד לומדים
49 שהמזבח מקדש אימורים שלנו, ממה שמצינו בבשר שלמים
50 שאינו נאסר בלינת לילה, והרי בשר שלמים הכשרו בכך, שדינו
51 לכתחילה לאכלו שני ימים ולילה אחד, ואם כן פשוט הדבר שאין
52 הוא נפסל בכך, אבל אימורים אין הכשרם בכך, שיש להקטירם
53 באותו היום בו נשחטה הבהמה או בלילה שלאחריו, ואם שחו עד
54 עלות השחר מחוץ למזבח נפסלו, ולפיכך אין לנו ללמוד את דינם
55 מבשר שלמים.
56 מתרצת הגמרא: תָּנָא – התנא של הברייתא, אִיזַאת תּוֹרַת הָעוֹלָה'
57 רִיבֵהּ סְמִיךָ לִיה – עיקר סמיכות דעתו היא על הדרשה 'זאת תורת
58 העולה, ריבה תורה אחת לכל העולין שאם עלו לא ירדו, אלא
59 שמאחר ודורשים מן התיבות 'זאת' 'היא' 'העולה' שישנם שלשה
60 פסולים שאין המזבח מקדשם, לפיכך הוצרך לפרש איזה לרבות
61 ואיזה למעט, ועל כן נקט התנא כלל בזה בתורת אסמכתא, שכל
62 שמצינו לו הכשר במקום אחר המזבח מקדשו, וכל פסול שאין לו
63 הכשר בשום מקום אין המזבח מקדשו.
64 הגמרא מביאה דין בענין מעלה איברים בחוץ: אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אדם
65 הַשּׁוֹחֵט בְּהֶמְהָה של קדשים בְּלִילָה בְּפָנִים – בתוך בית המקדש,
66 (הַמַּעֲלָה בַּחוּץ פְּסוּר בַּחוּץ) וְהַעֲלָה את איברי הבהמה בַּחוּץ – מחוץ
67 למקדש, חָיִיב כרת או קרבן חטאת, משום מעלה איברים בחוץ,
68 ואף לשיטת רבי יהודה הסובר שבהמה שנשחטה בלילה נפסלה
69 לגמרי ואין המזבח מקדשה כלל,

1 הַכְּתוּב וּמִיָּעַט – שיש גם ריבוי וגם מיעוט, ומנין לך איזה לרבות
2 ואיזה למעט.
3 מבארת הגמרא: מִרְבָּה אֲנִי אֶת אֱלֹו שְׁהִיא פְּסוּלִין בְּקֶדֶשׁ – שנפסלו
4 לאחר שבאו לעזרה, שאם עלו לא ירדו, וּמוֹצִיא אֲנִי אֶת אֱלֹו שֶׁלֹא
5 הָיָה פְּסוּלִין בְּקֶדֶשׁ – שנפסלו קודם ביאתם לעזרה, שאף אם עלו
6 ירדו.
7 עתה מפרשת הגמרא את שיטת רבי יהודה: וְרַבִּי יְהוּדָה מֵיִיתִי לָהּ
8 מְהֵרָא – הוא לומד את דינם של שאר הפסולים שאם עלו לא ירדו
9 מברייתא זו, מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ חכמים לִן בְּדָם בְּשֵׁר – שדם ששהה
10 בלילה מחוץ למזבח כשר לענין זה שאם עלה על המזבח לא ירד,
11 שְׁהָרִי לִן בְּשֵׁר בְּאִמּוּרִין, כלומר, לפי שמצינו בדבר אחר הכשר
12 בענין זה, שְׁהָרִי אף אימורים ששהו בלילה מחוץ למזבח כשרים
13 הם לענין כך שהמזבח מקדשם. ומנין שאכן לִן בְּאִמּוּרִין בְּשֵׁר –
14 אימורים שלנו בלילה מחוץ למזבח מנין שאם עלו לא ירדו, שְׁהָרִי
15 מִצִּינוּ שֶׁלִן בְּשֵׁר בְּבָשָׂר – יש בשר קדשים הכשר לאחר לינת לילה,
16 כגון בשר שלמים הנאכל לשני ימים ולילה, ומאחר ומצינו הכשר
17 ללינה במקום אחר, יש להכשיר אף אימורים שלנו לענין כך שאם
18 עלו על המזבח לא ירדו.
19 אימורי קרבן שנפסלו בפסול יוֹצֵא יש להכשיר בדיעבד, לענין זה
20 שאם עלו לא ירדו, לפי שמצינו הכשר לפסול יוצא במקום אחר,
21 שְׁהִיוּצֵא בְּשֵׁר בְּבִקְחָה – שקרבן הקרב על גבי במה אין בו פסול יוצא
22 מחוץ לקלעים, שְׁהָרִי אין שם מחיצות כלל.
23 טָמֵא – אימורי הקרבנות שנטמאו יש להכשירם, לענין שאם עלו
24 לא ירדו, הוֹאִיל וְהוֹתֵר לְעִבּוּדֵי צִיבּוֹר – שהציבור רשאים להקריב
25 את קרבנותיהם בטומאה, ומאחר ומצינו לפסול זה היתר בציבור
26 יש להתירו אף ביחיד לענין זה שהמזבח מקדשו.
27 קרבן שנשחט במחשבת חוץ לְזִמְנֹו יש להכשיר בדיעבד אם עלה
28 על גבי המזבח, הוֹאִיל וּמִרְבָּה לְפִיגּוּלוֹ – מאחר והועילה שחיטה זו
29 להכשיר את זריקת הדם שמרצית לענין זה שהקרבן נעשה פיגול
30 והאוכלו חייב כרת, שאילו לא היה הקרבן נעשה בכשרות לא היה
31 חל עליו דין פיגול. ומכיון שדינו בקרבן שנעשה בהכשר, אם עלה
32 על המזבח לא ירד.
33 קרבן שנשחט במחשבת חוץ לְמִקְוֵמוֹ יש להכשירו בדיעבד אם
34 עלה על גבי המזבח, הוֹאִיל וְאִיתָקֵשׁ לְחוּץ לְזִמְנֹו – מאחר והוקש
35 לנשחט במחשבת חוץ לזמנו, ולפיכך יש להשוות את דינם לענין

אגרות קודש

ב"ה ימי הגאולה, יב-יג תמוז, ה'תשכ"א

ברוקלין, נ. י.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מבדר"ח תמוז והקודמו.

ובעמדנו בימי סגולה יב-יג תמוז, גאולת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא ישראל, ואתו עמו גאולת כל השייכים אליו ולעניניו (כי גופא בתר רישא אזיל), בתוככי כלל ישראל,

יהי רצון בעת רצון זו אשר מגאולה האמורה נזכה בקרוב ממש לגאולה השלימה,

כהיעוד דפרשת שבוע זה: דרך כוכב מיעקב וקם שבט מישראל גוי וישראל עושה חיל.

בברכה לבשו"ט בכלל ובפרט

וטעם הדבר הוא, שלא תהא פחותה משוחט בהמה בחוץ – מחוץ למקדש, ומעלה את איבריה בחוץ להקטירם. כלומר, כשם שהשוחט בהמה בחוץ ומעלה שם את איבריה להקטירם חייב בין על השחיטה ובין על ההעלאתה, אף שבהמה שנשחטה בחוץ אין המזבח מקדשה, כך אם שחט בהמה בלילה בפנים ולאחר מכן הוציאה לחוץ והעלה שם את איבריה להקטירם, חייב משום מעלה איברים בחוץ, אף שבהמה אינה ראויה להתקדש ולהקרב על גבי המזבח.

הגמרא מקשה על דברי רבי יוחנן מברייתא: מתיב רב תימא בר אבין, שנינו בברייתא, השוחט עוף בפנים – בעזרה, ומעלה את איבריו להקטירם בחוץ – מחוץ לעזרה, פטור על העלאתה זו. מאחר ועוף זה אינו ראוי להקרבה בפנים, שאין עוף כשר לקרבן אלא על ידי מליקה. אבל אם שחט עוף בחוץ ומעלה את איבריו להקטירם בחוץ, תיב בין על השחיטה ובין על העליה.

ולדברי רבי יוחנן יש להקשות, מדוע פטרה הברייתא את השוחט עוף בפנים והעלו בחוץ, נימא לא תהא פחותה משוחט ומעלה בחוץ, דהיינו, כשם שהשוחט עוף בחוץ ומעלה שם חייב גם על העליה, אף שאין העוף ראוי להקרבה בפנים, כמו כן יש לחייב את השוחט עוף בפנים ומעלה בחוץ, אף שאינו ראוי למזבח. אלא מוכח מהברייתא שאין אומרים סברא זו, ושלא בדברי רבי יוחנן.

מסיקה הגמרא: תיובתא – אכן נפרכו דברי רבי יוחנן. מוסיפה הגמרא: איבעית אימא – ואם תרצה תוכל ליישב את דברי רבי יוחנן כך, שחייטת העוף בפנים מיקטל קטילה – אינה שחיטה אלא הריגה, מאחר ואין שחיטה נודחת בעוף בתוך העזרה כלל, לא בחולין ולא בקדשים, ולפיכך השוחט עוף קדשים בפנים ומעלה בחוץ פטור על העלאתו. אבל שחיטת לילה כשרה היא בחולין, ועל כן אף לענין קדשים אין לדונה כהריגה אלא כשחיטה פסולה, ולפיכך אם העלה איבריה בחוץ חייב משום מעלה קדשים בחוץ.

הגמרא מביאה דין בענין העלאת אימורים קודם זריקה: אמר עולא, אימורי קדשים קלים שחעלן על המזבח לפני זריקת דמן, לא ירדו מן המזבח, אף שעדיין לא נתבררו האימורים לגבוה, שהרי קודם זריקת הדם אין בהם מעלה, לפי שנעשו לחמו של מזבח, כלומר, קידשם המזבח להקטירם עליו.

הגמרא מביאה ראיה לדברי עולא מן הברייתא: אמר רבי ירמיה, אף אמן נמי תנינא – אף אנו שנינו כך בברייתא (לעיל פד), רבי שמעון אומר, 'עולה' אין לי אלא עולה כשרה, מנין לרבות שנשחטה בלילה ושנשפך דמה חוץ לקלעים וכו', תלמוד לומר 'ותורת העולה' ריבה תורה אחת לכל העולין שאם עלו לא ירדו.

הרי מבואר, שאף באופן שנשפך הדם קודם העלאת האימורים, מכל מקום אם העלה אותם על גבי המזבח נתקדשו ושוב לא ירדו. ומעתה יש לדון בכל וחומר, ומה תתם – שם, בנשפך הדם, דאם בא לזרוק את הדם על גבי המזבח אין לו מה לזרוק, שהרי נשפך הדם, מכל מקום אמרת שאם עלו האימורים על המזבח לא ירדו, דאם – כאן, לגבי אימורים שעלו קודם זריקה, דאם בא לזרוק את הדם לאחר העלאת האימורים וזרק, שהרי הדם קיים ועומד לזריקה, לא כל שכן שהמזבח מקדש את האימורים.

דוחה הגמרא: אין להוכיח כעולא מדברי הברייתא, משום דתנינא – יש לפרש ולהעמיד את הדין המבואר בברייתא, אפדשי קדשים – לגבי אימורי קדשי קדשים, שחלה עליהם קדושת הגוף אף קודם זריקת הדם, ולפיכך אם עלו על המזבח לא ירדו, אבל אימורי קדשים קלים שאין חלה עליהם קדושת הגוף עד שיזרק הדם, יתכן שמודה רבי שמעון שאם נשפך הדם אין המזבח מקדשם.

הגמרא מביאה הוכחה נוספת מן הברייתא לעולא: שנינו בברייתא, שהפסח והחטאת ששחטן שלא לשמן והעלה את אימוריהם על המזבח, נתקדשו ולא ירדו. וסברה הגמרא, שכונות הברייתא להכשיר אף באופן שנשפך הדם של קרבן הפסח. ועל

כך היא אומרת, והרי פסח קדשים קלים הוא, ואין חלה על אימוריו קדושת הגוף, ומכל מקום אם נשפך הדם והעלה האימורים למזבח נתקדשו, ויש להוכיח מכאן בדברי עולא שאימורי קדשים קלים שהעלם קודם זריקת דמים נתקדשו.

דוחה הגמרא: תנינא – יש לפרש ולהעמיד את הדין המבואר בברייתא, שהפסח שנפסל ועלה על המזבח לא ירד, בשלא לשמן – רק לגבי הפסול ששחטו שלא לשמן, ובוה נאמר הדין שהמזבח מקדש את האימורים, אך אם נשפך הדם קודם העלאת האימורים יתכן ששוב אין המזבח מקדשם, ואף אם עלו ירדו.

הגמרא מביאה ראיה לדברי עולא מן המשנה: תנן – שנינו במשנתנו (לעיל פד), וכולן – כל הבהמות, שחעלו חוץ לגבי המזבח, ירדו. לפי שאין המזבח מקדש בהמות חיות. מדייקת הגמרא, שטעם הדבר שאין המזבח מקדשן הוא משום שעלו כשהן חיות, לא – אבל אם עלו שחיות, לא ירדו, אף אם עלו קודם זריקת הדם. מאי לאו, לא ששם – בין בקדשי קדשים, לא ששם – ובין בקדשים קלים, ואם כן יש להוכיח מכך בדברי עולא, שהמזבח מקדש אפילו אימורי קדשים קלים קודם זריקת דמים.

דוחה הגמרא: לא – אין להוכיח כן, אלא כך יש לדייק מדברי המשנה, דאם עלו על המזבח כשהן שחיות, מהן ירדו – יש מהן שדינם לירד מעל המזבח, דהיינו קדשים קלים שלא חלה עליהם קדושת הגוף קודם זריקת הדם, ויש מהן שמאחר שעלו שוב לא ירדו, דהיינו קדשי קדשים, שחלה עליהם קדושה אף בלא זריקת הדם, ולפיכך המזבח מקדשם לענין זה שאם עלו לא ירדו.

מקשה הגמרא: והא 'פולין' קתני – והרי שנינו 'וכלן' שעלו חיים לראש המזבח ירדו, ואם כן יש לדייק מכך שכולן אם עלו לאחר שחיטה לא ירדו, בין קדשי קדשים ובין קדשים קלים.

מתרצת הגמרא: שאין הכרח לדייק כן, אלא יתכן לומר שאם עלו לאחר שחיטה יש מהן שירדו, ומכל מקום נקט התנא בלשון 'פולין' אחריו – על בהמות חיות, ללמדך, שכל הבהמות שעלו מחיים על המזבח ירדו, לפי שאין המזבח מקדש מחיים.

שבה הגמרא ומקשה: פשיטא שבהמות חיות שעלו על המזבח ירדו, שהרי כשרות הן להקרבה, וחזרות ועולות על המזבח לאחר שחיטתן, ומדוע הוצרכה המשנה להשמיענו זאת.

מתרצת הגמרא: לעולם אחריו – אכן נקט התנא בלשון 'וכלן' כדי להשמיענו שכל הבהמות החיות שעלו על המזבח ירדו, אלא שאין הוא עוסק בבהמות כשרות, שבהן אין כל חידוש בכך, מאחר שחזרות ועולות לארץ מקדשן, אלא התנא עוסק בבעלי מומין, ובקדושתן שבעין – שיש להן מום בקרנם וקנה שול העין, ואחריו דברי עקיבא – וכשיטת רבי עקיבא, דאמר במשנתנו שבהמות שיש להן מום כזה אם עלו על המזבח לא ירדו, מאחר ומום זה כשר בעופות לבתחילה. ועל כן הוצרך התנא להשמיענו שאף לשיטת רבי עקיבא אין המזבח מקדשן אלא אם עלו לאחר שחיטה, אבל אם עלו מחיים ירדו, לפי שאין המזבח מקדש בהמות חיות, אף שלא ידא ניתן לשוב ולהעלותן על המזבח לאחר שחיטה, שהרי פסולים שעלו על המזבח וירדו שוב אינם עולים.

שבה הגמרא ומקשה: במאי אוקימנא – באיזה אופן העמדת את דברי המשנה 'וכלן' שעלו חיים לראש המזבח ירדו, בפסולין – בקרבנות פסולים בעלי מומים, אימא סיפא – אם כן כיצד תבאר את דברי הסיפא של המשנה, וכן בהמת עולה שחעלה חיה לראש המזבח תרד, שחטתה בראש המזבח ופשיט את עורה ונתת את איבריה במקומה – על המזבח. ואי פסולה – ואם כדברך שהמשנה עוסקת בבהמה בעלת מום שנפסלה להקרבה, בת הפשט וניתוח.

היא – האם נודה בה דין הפשט וניתוח, הרי 'ונתת אותה' אמר רחמנא – אמרה תורה (ויקרא א), ודייקו חכמים ממקרא זה, 'אותה' בשפה ולא פסולה, דהיינו שרק בהמה כשרה דינה בהפשט וניתוח, אבל בהמה פסולה, אף שעלתה על גבי המזבח וקידשה המזבח שלא תרד, נשרפת כולה ללא הפשט וניתוח, ואם כן כיצד ניתן להעמיד המשנה בפסולין.

זבחים. פרק תשיעי – המזבח מקדש דף פה עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" רכה רש"י תוספות

לא תהא פחותה משוחט בחוץ ומעלה אותה בחוץ. דק"ל בהשוחט (לקמן דף קו). דחייב על שחיטתה ועל עלייתה: השוחט עוף קדשים בפנים והעלהו בחוץ פטור. על העלייתה דאינו מתקבל בפנים אלא מלוק: שחמו בחוץ והעלהו בחוץ חייב. על שתיווך דהשוחט עוף קדשים בחוץ חייב דאיתרבי מאו אשר יחוט בפ' השוחט (שם דף קו). ובי העלהו בחוץ

חייב דמרבין בהשוחט (שם) לענין העלאת כל הנשחט דכי חייב דחייב על שחיטתו חייב על העלאתו דכתיב ואלהם תאמר לערב פרשות: ואמאי השוחטו בפנים והעלהו בחוץ פטור נימא לא תהא פחותה כו': מיקטל קטליה. לא שייכא שחיטה בפנים כלל לא בחולין ולא בקדשים אבל שחיטת לילה שחיטה היא בחולין הלכך בקדשים שחיטה פסולה היא קרויה: שחשך דמה. לא תרד ובשר אם עלה וקא ש"ד דבאימורי קדשים קלים נמי קאי: ומה. נשפר דמה דהוי עליית בשר לפני זריקה דהא אין כאן זריקה וגריעא משאר עולין לפני זריקה דהתם אם בא לזרוק יש לו מה לזרוק והבא אם בא לזרוק אין לו מה לזרוק ואפ"ה לא תרד וכ"ש היבא דלא נשפר: תרגמא אקדשי קדשים. פירוש המשנה הוואת בקדשי קדשים שקדושת הגוף עליהן לפני זריקה: והרי פסח. שנינו בה דקתני סיפא והפסח והחטאת כו' וקא ס"ד דאפסולי דקתני ברישא נמי קאי כגון אם נשפר דמו או יצא: תרגמא אשלא לשמו. פסח לא תנא ליה לא אפסולא דשלא לשמו בדקתני בה ששחט שלא לשמן: הכי גריסין תנן וכולן שעלו חוץ לגבי מזבח ירדו וכו' שחוטין לא ירדו מאי לאו לא שנה קדשי קדשים ל"ש קדשים קלים לא הא שחוטין מזה ירדו ומהן לא ירדו והא כולן קתני כולן אחין פשיטא לעולם אחין וברוקין שבעין כו': תנן וכולן שעלו חוץ. קא סלקא דעתך הא כולן אבל קדשים קאמר ואבשרין קאי ולא אפסולין דתני ברישא קאי ולא שייך בזה חוץ דבכל הפסולין הנזכרים באם עלו לא ירדו אין בהן פסול מחיים הלכך אבשרין קאי והאי כולן ע"כ כל הקדשים קאמר לא שנה קדשי קדשים ולא שנה קדשים קלים וקאמר הא שחוטין לא ירדו ובלאחר זריקת דמים לא איצטרך לשמועין דאמאי ירדו: ופשיטא לא תמנא הא שחוטין כולן לא ירדו אלא אימנא הא שחוטין יש מהן ירדו ויש מהן לא ירדו קדשי קדשים לא

לא תהא פחותה משוחט בחוץ ומעלה בחוץ. מתכב רב חייא בר אבין, השוחט עוף בפנים ומעלה בחוץ, פטור. שחט בחוץ ומעלה בחוץ, חייב. נימא, לא תהא פחותה משוחט ומעלה בחוץ. תיובתא. איבעית אימא, שחיטת העוף בפנים, מיקטל קטליה. אמר עולא, אימורי קדשים קלים שהעלו לפני זריקת דמן, לא ירדו, נעשו לחמו של מזבח. אמר רבי זירא, אף אֵנן נמי תנינא, שנשפך דמה ושיצא דמה חוץ לקלעים. ומה התם, דאם בא לזרוק אין לו לזרוק, אמרת אם עלו לא ירדו. הכא דאם בא לזרוק זורק, לא כל שכן. תרגמא, אקדשי קדשים. הרי פסח דקדשים קלים הוא. תרגמא, בשלא לשמן. תנן, וכולן שעלו חוץ לגבי מזבח, ירדו. הא שחוטין, לא ירדו. מאי לאו, לא שנה קדשי קדשים, לא שנה קדשים קלים. לא. הא שחוטין, מהן ירדו, מהן לא ירדו. והא 'פולין' קתני. 'פולין' אחין. פשיטא. לעולם אחין, וברוקין שבעין. ואלויבא דרבי עקיבא דאמר אם עלו לא ירדו. במאי אוקימתא, בפסולין. אימא סיפא, וכן עולה שעלתה היה לראש המזבח, תרד. שחטה בראש המזבח, יפשיט וינתח במקומה. ואי פסולה, בת הפשיט ונתח היא, ונתח אותה. אמר רחמנא. 'אותה' בשירה, ולא פסולה.

סיפא, אתאן לשירה. ומאי קמשמע לן, דיש הפשיט ונתח בראש המזבח. ולמאן דאמר אין הפשיט ונתח בראש המזבח, מאי אוקא למימר. הכא במאי עסקינן, בגון שהיה לו שעת הבשר ונפסלה. ורבי אלעזר ברבי שמעון היא, דאמר, פיון שנוק הדם והוציאה בשר שעה אחת, יפשיטנה ועורה לפניהם. ואלא, דקתני ביצה עושה, מוריד את הקרבים למטה ומדיחן, למה לי. היכי נעביד. נקריבינהו בפרתיהו, 'הקריבהו נא לפחתך, הירצד או הישא פניך'. אֵנן הכי קאמרינן, מדיחן למה לי. דאי מיתרמי בהן אחרינא, ולא ידע, נסקינהו. ואנן

לא תהא פחותה משוחט בחוץ ומעלה בחוץ. תימה אמאי איתותב הכא לימא אנא דאמרי כרבי שמעון דפ' השוחט והמעלה (לקמן קיא). דאמר זעירי שחיטת לילה איכא בינייהו דלרבי שמעון חייב וי"ל דהבא קאמר אפי' לרבי יהודה דאי לרבי שמעון דוקא למה לי טעמא דלא תהא פחותה תיפוק לי משום דראוי להתקבל בפנים וא"ת הא דתניא לקמן בפ' השוחט והמעלה (דף קט). מניין לרבות פסולין כגון הלן והיוצא כו' ת"ל לא יביאנו לעשות כל המתקבל בפתח אהל מועד חייבין עליו בחוץ ל"ל קרא תיפוק לי דלא תהוי פחותה משוחט בחוץ ומעלה בחוץ וכ"ת דהוהא כרבי שמעון דלית ליה האי טעמא א"כ ליתני שחיטת לילה ונשפר דמה ויצא דמה חוץ לקלעים וי"ל דבין ויצא וטמא לא שייך לא תהא פחותה משוחט בחוץ:

מקטל קטליה. משום דלא מבעי שחיטת בעוף בפנים הלכך ה"ל כחתני ראשו ולא דמי לשחיטת לילה: ומאי קמ"ל דיש הפשט ונתח בראש המזבח הניחא למיד כו'. תימה דהך קושיא יכול להקשות בלאו הכי דהייב דמי אי בפסולין ונתח אותו אמר רחמנא ואי בכשרין הניחא כו' ומפרש ה"ר חיים דאם עלתה בראש המזבח לכו"ע מה הפשט ונתח וכשהוא למטה פליגי מהו להעלותה ולהפשיטה וחכי פירושא בשלמא אי מיירי רישא בכשרין ותיחוי סייעתא לעולא ותנא סיפא לגלויי רישא דבכשרים אף על גב דסיפא לא אשמועין מיד דלכו"ע יש הפשט ונתח בראש המזבח ולא תניא אלא לגלויי ארישא אלא אי אמרת רישא בפסולין סיפא במאי אי בפסולין ונתח אותה אמר רחמנא ואי בכשרין פליגי קא משמע לן אי קא משמע לן דיש הפשט ונתח בראש המזבח כלומר אפילו הורידה יעלנה להפשיטה הניחא למאן דאמר כו': והוא

סיפא, אתאן לשירה. ומאי קמשמע לן, דיש הפשיט ונתח בראש המזבח. ולמאן דאמר אין הפשיט ונתח בראש המזבח, מאי אוקא למימר. הכא במאי עסקינן, בגון שהיה לו שעת הבשר ונפסלה. ורבי אלעזר ברבי שמעון היא, דאמר, פיון שנוק הדם והוציאה בשר שעה אחת, יפשיטנה ועורה לפניהם. ואלא, דקתני ביצה עושה, מוריד את הקרבים למטה ומדיחן, למה לי. היכי נעביד. נקריבינהו בפרתיהו, 'הקריבהו נא לפחתך, הירצד או הישא פניך'. אֵנן הכי קאמרינן, מדיחן למה לי. דאי מיתרמי בהן אחרינא, ולא ידע, נסקינהו. ואנן

ירדו קדשים קלים ירדו: והא כולן קתני. מאי לאו אדוקא דהא שחוטין לא ירדו נמי קאי: כולן משום חוץ. נקט לה למימר דירדו דאין מזבח מקדש חוץ: פשיטא. דירדו דהא חוורין ועולין לאחר שחיטה הואיל ובכשרין קיימי: לעולם אחין. נקט כולן ולאשמועין דירדו וברוקין שבעין איצטרך לאשמועין שפסולין מחיים וכי מחתינן להו תו לא מסקי דק"ל (לעיל דף פד). בפסולין כשם שאם עלו לא ירדו כם אין ירדו לא יעלו ואפי' הכי ירדו דאין מזבח מקדש חיים: ואליבא דר"ע. נקט לה דאמר במתניתין בעלי מומין אם עלו לא ירדו ומוקמין לה לקמן ברוקין שבעין ואשמועין מתניתין עלו חיים ירדו הא שחוטין לא ירדו: ונתח אותה. אמרין בתורת כהנים כשרה ולא פסולה שאם נפסלה קודם הפשט שורפה בעורה והא נמי בראש המזבח נהי דלא תרד דקדשה מזבח מידה לא בעי הפשט ונתח: סיפא דפתני' אתאן לכשרים. וחכי קאמר וכן עולה היה כשרה שעלתה כו' ומאי קא משמע לן שפשיטא דתרד דהא הורא סלקא: ופשיטא הא קמ"ל דהיבא דשחטה בראש המזבח לא צריך לאחזתה ואסוקה ואע"ג דהדר סלקא אלא מפשיטה בראש המזבח: דיש הפשט. בכשרות: אין הפשט. הואיל והדר מצי לאסוקה לאו אורח ארעא להפשיט שם: הבא במאי עסקינן: לעולם כשעלתה כשרה היה ומשחטה בראש המזבח ורוק דמה נפסלה הלכך יפשיט וינתח במקומה דאי מחית לה תו לא סלקא ודקשיא לך פסולה לאו בת הפשט היא: כגון דחיתה לו שעת הבשר. להפשט קודם פסולה בת הפשט ונתח היא ואפילו היא למטה והבשר פסול ונשרף וכרבי אלעזר בר"ש דאמר לקמן בפרק טבול יום (דף קד.) כיון שנוק הדם והוציאה בשר שעה אחת להקטיר והנפסלה יפשיטנה ועורה לכהנים ואין עורו נשרף עמה הילכך השותא נמי כי איתא בראש המזבח ונקטרת בעיא הפשט ונתח: עורה לכהנים גריסין. כדכתיב (ויקרא ז) עור העולה אשר הקריב לכהן: אלא הא דקתני ביצה עושה כו'. בברייתא דובוחים גריסין ליה גבי עולה שעלתה היה למזבח ושחטה וקאמר יפשיט וינתח במקומה וקתני סיפא מוריד את הקרבים למטה ומדיחן ואי בפסולה מבי מחית לה תו לא סלקא: ומשני אלא היכי ליבעי נקריבינהו לקריבים בפרתיהו. בפרש שלחן בתמיה: אֵנן הכי קאמרינן מדיחן למה לי. הואיל ולא הריי סלקי ומשני דאי מיתרמי בהן אחרינא דלא ידע, שנפסלה ויסקינהו: ואנן

כאשר האדם מתגבר על כל ההעלמות וההסתרים שבעניין הניסיון . . אזי מתהפך הניסיון ונעשה ממנו עניין של נס והרהרה . . שממטה מטה נעשה מעלה מעלה.

ממאמר א פרשת פינחס ה'תשכ"ז

והוא שקדם הקדשן את מומן. שחלה עליון קדושת מזבח אבל קדש מומן להקדשן לא היו קדשי מזבח מעולם ואפילו בדוקין שבעין אין המזבח מקדשן ותימה דבפ' ב' דבבורות (דף טז) אמרין והשוחטין בחוץ פטור רב הונא מתני חייב ומוקי לה בדוקין שבעין ואליבא דרבי עקיבא דאמר אם עלו לא ירדו ולבאורה לא קאי אמתינתן דהתם אלא

אברייא דתניא כותיה דרב ששת שפירש כללו של דבר לאתויי לשוחט בחוץ דפטור ומיירי דקדם מומן להקדשן ועלה קאמר דרב הונא מתני חייב והשתא אמאי מתני חייב הא אמרין הכא אפילו בדוקין שבעין ירדו כיון דקדם מומן להקדשן וכלאו הכי קשה דהא בכלל קתני הרי הן כחולין והכי מתני חייב ובקונטרס הגיה שם בסיפא דברייא דקדם הקדשן למומן השוחט בחוץ פטור ועלה קאי רב הונא ומתני חייב וכן נראה דמייתי בתריה בין לפני פדיון בין לאחר פדיון עושין תמורה דהיינו סיפא דברייא:

יש נרבע בעופות או אין נרבע בעופות. הא דדרשין בסוף פרק קמא דחולין (דף כג.) מן התורין למעוטי נרבע היינו במסקנא דשמעתין אבל אם תמצא לומר דאין נרבע בעופות לא תוקמה אלא למעוטי מוקצה: **ומותר** העומר. אינו בכלל שירי מנחות דחלוק הוא מן שזבא להתיר מן החדש ומן השעורין שתי הלחם באין חמץ ולחם הפנים אין נקטר בהם אלא שני בדיכ' לבונה:

מומן. ומוֹדָה רבי עקיבא בעולת נקבה, דקָדָרָם מוֹמָה לְהַקְדִּישָׁה דְמֵיא. בְּעֵי רבי ירמיה, יֵשׁ נִרְבֵּעַ בְּעוֹפוֹת אוּ אֵין נִרְבֵּעַ בְּעוֹפוֹת. מִי אֲמַרִּין 'מִן הַבְּהֵמָה', לְהוֹצִיא אֶת הַרֹבֵעַ וְהַנִּרְבֵּעַ. כֹּל הֵיכָא דְאִיתִיהּ בְּרֹבֵעַ, אִיתִיהּ בְּנִרְבֵּעַ. כֹּל הֵיכָא דְלִיתִיהּ בְּרֹבֵעַ, לִיתִיהּ בְּנִרְבֵּעַ. אוּ דִלְמָא, הֵרִי נֶעְבְּדָה בּוֹ עֲבִירָה. אֲמַר רַבָּה, תָּא שְׁמַע, רַבִּי עֲקִיבָא מְכַשִּׁיר בְּכַעֲלֵי מוֹמִין. וְאִם אֵיתָא, נִכְשִׁיר נְמִי בְּנִרְבֵּעַ, הוּאִיל וְכִשְׁר בְּעוֹפוֹת. שְׁמַע מִינָהּ. אֲמַר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק, אִף אֲנִי נְמִי תְּנִינָא, הַנִּרְבֵּעַ וְהַמְּקַצֶּה וְהַנֶּעְבֵּד וְאֵתָנָן וּמַחִיר וּמוֹמִיּוֹת וְאַנְדְּרוֹגִינוֹת, כִּיּוֹן מְטַמְּאִין בְּגָדִים אֲבִית הַבְּלִיעָה. שְׁמַע מִינָהּ: רַבִּי חֲנִינָא סָגַן הַכֹּהֲנִים כּו': מֵאִי קָא מְשַׁמַּע לָן. אִיבְעִית אִיקְמָא, מַעֲשֶׂה קָא מְשַׁמַּע לָן. וְאִיבְעִית אִיקְמָא, מֵאִי 'דּוֹחָה', כִּלְאֲחֵר יֵד: כְּשֵׁם שְׁאֵם עֵלָה כּו': אֲמַר עוֹלָא, לֹא שֵׁנו אֵלָא שְׁלֹא מִשְׁלָה בְּהֵן הָאוּר. אֲבָל מִשְׁלָה בְּהֵן הָאוּר, יַעֲלֹ. רַב מְרִי, מִתְּנִי אַרִּישָׁא. רַב חֲנִינָא מְסוּרָא, מִתְּנִי אַסִּיפָא. הָעֲצָמוֹת וְהַגִּידִין וְהַקְרָנִים וְהַטְּלָפִים, בְּזִמְן שְׁמֻחוּבֵרִין, יַעֲלֹ. פִּרְשׁוּ, לֹא יַעֲלֹ. אֲמַר עוֹלָא, לֹא שֵׁנו אֵלָא שְׁלֹא מִשְׁלָה בְּהֵן הָאוּר. אֲבָל מִשְׁלָה בְּהֵן הָאוּר, יַעֲלֹ. מֵאִן דְּמִתְּנִי אַסִּיפָא, כֹּל שֶׁבֶן אַרִּישָׁא. וּמֵאִן דְּמִתְּנִי אַרִּישָׁא, אֲבָל אַסִּיפָא, לֹא בְּנִי הַקְמָרָה נִינְהוּ: מִשְׁנָה וְאֵלּוּ אִם עָלוּ יִרְדּוּ, בִּשְׂר קִדְשִׁי קִדְשִׁים וּבִשְׂר קִדְשִׁים קָלִים, וּמוֹתֵר הָעוֹמֵר וְשִׁתִּי הַלֶּחֶם וְלֶחֶם תְּנִינִים, וְשִׁירֵי מִנְחוֹת וְהַקְמָרָה. הָעֹמֵר שְׁבִירָאשִׁי כְּבָשִׂים וְשִׁעִר שְׁבוּנֵן תִּישִׁים. וְהָעֲצָמוֹת וְהַגִּידִים, וְהַקְרָנִים וְהַטְּלָפִים, בְּזִמְן שְׁהֵם מְחוּבְרִים, יַעֲלֹ, שְׁנַאמֵר 'וְהַקְמִיר הִכְהֵן אֶת הַכֹּל'. פִּירְשׁוּ, לֹא יַעֲלֹ, שְׁנַאמֵר 'וְעִשִּׂית עוֹלוֹתֶיךָ הַבִּשָּׂר וְהַדָּם': נִמְרָא תְּנִי רַבְּנָן, 'וְהַקְמִיר הִכְהֵן אֶת הַכֹּל הַמְּזוּבָּחָה', לְרִבּוֹת הָעֲצָמוֹת וְהַגִּידִים וְהַקְרָנִים וְהַטְּלָפִים. יָכוֹל אֲפִילוּ פִּרְשׁוּ, תִּלְמוּד לומר 'וְעִשִּׂית עוֹלוֹתֶיךָ הַבִּשָּׂר וְהַדָּם'. אִי בִשָּׂר וְדָם,

וְאֵנָּה, נִיקוּ נֶעְבִּיד לְהוֹ לְכֹהֲנִים, מִילְתָּא דְאֵתָנָן בְּה לִירִי תַקְלָה. אֲפִילוּ הִכִּי עֲדִיפָא, שְׁלֹא יְהוּ קִדְשִׁי שְׁכִימִים מוֹטְלִים כְּנִבְלָה. אֲמַר רַבִּי חִיָּיא בַר אֲבָא, בְּעֵי רַבִּי יוֹחָנָן, אִימּוּרֵי קִדְשִׁים קָלִים שְׁהַעֲלֹן לִפְנֵי זִרְקַת דְּמֹן, יִרְדּוּ אוּ לֹא יִרְדּוּ. אֲמַר לִיה רַבִּי אֲמִי, וְתִיבְעִי לָךְ מַעֲלָה. אֲמַר לִיה, מַעֲלָה לֹא קְמִיבְעִיא לִי, דְּזִרְקָה הוּא דְקִבְעָה לְהוֹ בְּמַעֲלָה. כִּי קְמִיבְעִיא לִי, יִירְדָה. וּפְשִׁיט, לֹא יִרְדּוּ וְאֵין בְּהֵן מַעֲלָה. רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק, מִתְּנִי הִכִּי. אֲמַר רַבִּי חִיָּיא בַר אֲבָא, בְּעֵי רַבִּי יוֹחָנָן, אִימּוּרֵי קִדְשִׁים קָלִים שְׁהַעֲלֹן לִפְנֵי זִרְקַת דְּמֹן, יֵשׁ בְּהֵן מַעֲלָה אוּ לֹא. אֲמַר לִיה רַבִּי אֲמִי, וְתִיבְעִי לָךְ יִירְדָה. אֲמַר לִיה, יִירְדָה לֹא קָא מִיבְעִיא לִי, דְּנִעְשׂוּ לְחִמּוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ. כִּי קְמִיבְעִיא לִי, מַעֲלָה. וּפְשִׁיט הִכִּי, לֹא יִרְדּוּ וְאֵין בְּהֵן מַעֲלָה: וְאֵלּוּ לֹא תִהֵא פְסוּלִין [וכו']:

אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן, לֹא הַכִּשְׁוִיר רַבִּי עֲקִיבָא אֵלָא בְּדוֹקִין שְׁבָעִין, הוּאִיל וּכְשָׁרִים בְּעוֹפוֹת. וְהוּא שְׁקָדָם הַקְדִּישָׁן אֶת מוֹמֵן. וּמוֹדָה רַבִּי עֲקִיבָא בְּעוֹלַת נִקְבָה, דְּקָדָרָם מוֹמָה לְהַקְדִּישָׁה דְמֵיא. בְּעֵי רַבִּי ירמיה, יֵשׁ נִרְבֵּעַ בְּעוֹפוֹת אוּ אֵין נִרְבֵּעַ בְּעוֹפוֹת. מִי אֲמַרִּין 'מִן הַבְּהֵמָה', לְהוֹצִיא אֶת הַרֹבֵעַ וְהַנִּרְבֵּעַ. כֹּל הֵיכָא דְאִיתִיהּ בְּרֹבֵעַ, אִיתִיהּ בְּנִרְבֵּעַ. כֹּל הֵיכָא דְלִיתִיהּ בְּרֹבֵעַ, לִיתִיהּ בְּנִרְבֵּעַ. אוּ דִלְמָא, הֵרִי נֶעְבְּדָה בּוֹ עֲבִירָה. אֲמַר רַבָּה, תָּא שְׁמַע, רַבִּי עֲקִיבָא מְכַשִּׁיר בְּכַעֲלֵי מוֹמִין. וְאִם אֵיתָא, נִכְשִׁיר נְמִי בְּנִרְבֵּעַ, הוּאִיל וְכִשְׁר בְּעוֹפוֹת. שְׁמַע מִינָהּ. אֲמַר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק, אִף אֲנִי נְמִי תְּנִינָא, הַנִּרְבֵּעַ וְהַמְּקַצֶּה וְהַנֶּעְבֵּד וְאֵתָנָן וּמַחִיר וּמוֹמִיּוֹת וְאַנְדְּרוֹגִינוֹת, כִּיּוֹן מְטַמְּאִין בְּגָדִים אֲבִית הַבְּלִיעָה. שְׁמַע מִינָהּ: רַבִּי חֲנִינָא סָגַן הַכֹּהֲנִים כּו': מֵאִי קָא מְשַׁמַּע לָן. אִיבְעִית אִיקְמָא, מַעֲשֶׂה קָא מְשַׁמַּע לָן. וְאִיבְעִית אִיקְמָא, מֵאִי 'דּוֹחָה', כִּלְאֲחֵר יֵד: כְּשֵׁם שְׁאֵם עֵלָה כּו': אֲמַר עוֹלָא, לֹא שֵׁנו אֵלָא שְׁלֹא מִשְׁלָה בְּהֵן הָאוּר. אֲבָל מִשְׁלָה בְּהֵן הָאוּר, יַעֲלֹ. רַב מְרִי, מִתְּנִי אַרִּישָׁא. רַב חֲנִינָא מְסוּרָא, מִתְּנִי אַסִּיפָא. הָעֲצָמוֹת וְהַגִּידִין וְהַקְרָנִים וְהַטְּלָפִים, בְּזִמְן שְׁמֻחוּבֵרִין, יַעֲלֹ. פִּרְשׁוּ, לֹא יַעֲלֹ. אֲמַר עוֹלָא, לֹא שֵׁנו אֵלָא שְׁלֹא מִשְׁלָה בְּהֵן הָאוּר. אֲבָל מִשְׁלָה בְּהֵן הָאוּר, יַעֲלֹ. מֵאִן דְּמִתְּנִי אַסִּיפָא, כֹּל שֶׁבֶן אַרִּישָׁא. וּמֵאִן דְּמִתְּנִי אַרִּישָׁא, אֲבָל אַסִּיפָא, לֹא בְּנִי הַקְמָרָה נִינְהוּ: מִשְׁנָה וְאֵלּוּ אִם עָלוּ יִרְדּוּ, בִּשְׂר קִדְשִׁי קִדְשִׁים וּבִשְׂר קִדְשִׁים קָלִים, וּמוֹתֵר הָעוֹמֵר וְשִׁתִּי הַלֶּחֶם וְלֶחֶם תְּנִינִים, וְשִׁירֵי מִנְחוֹת וְהַקְמָרָה. הָעֹמֵר שְׁבִירָאשִׁי כְּבָשִׂים וְשִׁעִר שְׁבוּנֵן תִּישִׁים. וְהָעֲצָמוֹת וְהַגִּידִים, וְהַקְרָנִים וְהַטְּלָפִים, בְּזִמְן שְׁהֵם מְחוּבְרִים, יַעֲלֹ, שְׁנַאמֵר 'וְהַקְמִיר הִכְהֵן אֶת הַכֹּל'. פִּירְשׁוּ, לֹא יַעֲלֹ, שְׁנַאמֵר 'וְעִשִּׂית עוֹלוֹתֶיךָ הַבִּשָּׂר וְהַדָּם': נִמְרָא תְּנִי רַבְּנָן, 'וְהַקְמִיר הִכְהֵן אֶת הַכֹּל הַמְּזוּבָּחָה', לְרִבּוֹת הָעֲצָמוֹת וְהַגִּידִים וְהַקְרָנִים וְהַטְּלָפִים. יָכוֹל אֲפִילוּ פִּרְשׁוּ, תִּלְמוּד לומר 'וְעִשִּׂית עוֹלוֹתֶיךָ הַבִּשָּׂר וְהַדָּם'. אִי בִשָּׂר וְדָם,

יכול

בשחיטת חולין בפ"ב (כו.) אין לי אלא נתחים שישנן בכלל הפשטה וישנן בכלל הקטרה מנין לרבות את הראש שכבר הותו בשחיטה שאע"פ שאינו בהפשטה ישנו בהקטרה ת"ל כי רש צמר בגובה ערפו אצל ראשו: וכן שער שבזמן תשיש. עולה:

גמ'

כל ענייני הסכנה שממנו נצלו הארבעה שצריכין להודות, היא תוצאה מעניין ירידת הנשמה בגוף.

ממאמר א פרשת פינחס ה'תשכ"ז

הגמרא מביאה ספק בדין גרבע בעופות: **כָּעִי רַבִּי יִרְמְיָה**, האם יש
פסול בְּרֵבֶעַ בְּעוֹפוֹת אוֹ אֵין פסול בְּרֵבֶעַ בְּעוֹפוֹת. דהיינו, אם רבע
אדם עוף, האם נפסל העוף לקרבן, כפי שמצינו לגבי בהמה, או
לא.
וצדדי הספק הם, מִי אֲמַרְיָן שמאחר ונאמר לגבי קרבן בהמה (ויקרא
א' א') מִן הַבְּהֵמָה, ודרשו חכמים מתיבות אלו הוֹצִיא – למעט אֵת
הָרֵבֶעַ וְהַנְּרֵבֶעַ – את הבהמה הרובעת ואת הבהמה הנרבעת,
שגמתינהן פסולות לקרבן, ומכיון שלומדים את שתינהן ממקרא אחד
יש להשוות את דינן, ולומר שְׁכָל הֵיכָא דְאִיתִיהּ בְּרֵבֶעַ אִיתִיהּ
בְּנְרֵבֶעַ – בכל מקום שיש פסול 'רובע' יש פסול 'נרבע', וְכָל הֵיכָא
דְלִיתִיהּ בְּרֵבֶעַ לִיתִיהּ בְּנְרֵבֶעַ – ובמקום שאין פסול רובע שייך, אין
פסול נרבע, ולפיכך יש להכשיר את העוף הנרבע לאיש, לפי שלא
שייך ענין רובע בעוף, או דְלָמָא – או שמא יש לאסור את העוף
הנרבע, שְׁתֵּרִי מכל מקום נִבְבְּרָה בּוּ עֲבִירָה.
הגמרא פושטת את הספק מדברי רבי עקיבא במשנה: **אֲמַר רַבָּה**,
הָא שָׁמַע – בוא ושמע ראייה לפשוט הספק. שנינו במשנתנו, **רַבִּי**
עֲקִיבָא מְכַשֵּׁר בְּכַעֲלֵי מוֹמִין, שאם עלו על המזבח לא ירדו.
ונתבאר לעיל, שאינו מכשיר אלא במומים הכשרים לכתחילה
בעופות. **וְאִם אִיתָא** – ואם ישנו לרין זה, שנרבע כשר בעוף
לכתחילה, נִכְשֵׁר נִמִּי בְּנְרֵבֶעַ – היה לרבי עקיבא להכשיר אף את
הבהמה הנרבעת שעלתה על גבי המזבח שלא תרד, הוֹאִיל וְנִרְבַּע
כָּשֵׁר בְּעוֹפוֹת. ומאחר ולא מצינו שרבי עקיבא כשהיה בבהמה
הנרבעת, בהכרח צריך לומר שעוף הנרבע פסול הוא לקרבן,
מסיקה הגמרא: **שָׁמַע מִיָּנָה** – אכן יש להוכיח כן מדברי המשנה.
הגמרא מביאה ראייה לפשיטות זו מדברי הברייתא: **אֲמַר רַב נְחֻמִּין**
בְּרִי יִצְחָק, אֵת אֲמִין נִמִּי חֲנִינָא – אף אנו שנינו כן בברייתא, עוף
הנְרֵבֶעַ לאיש, וְהַמְּקֻבָּח – שהוקצה להקריבו לפני עבודת כוכבים,
וְהַנֶּעֱבָר – שעשאוהו עבודה זרה ועבדהו, וְאִתָּן – שניתן לזונה
בשרה, וּמְחִיר – שהוחלף בעבור כלב, וְטוֹמְטוֹם וְאֶנְדְּרוֹנִינּוּס, כּוֹלֵן
אם נמלקו במקדש, כְּסָמָאִין בְּנָדִים אִתִּי הַבְּלִיעָה – אם היו בבית
הבליעה של אדם, הרי הוא טמא ומטמא הנבגים שעליו, שמאחר
ועופות אלו פסולים הם לקרבן, לא ניתנה להם הכשר מליקה,
וממילא מליקתם עושה אותם נבילה, ומטמאים בבית הבליעה
כדין נבלת עוף טהור.
מדברי הברייתא למדנו, שעוף הנרבע פסול לקרבן. מסיקה
הגמרא: **שָׁמַע מִיָּנָה** – אכן יש להוכיח כן מדברי הברייתא.
שנינו במשנה: **רַבִּי חֲנִינָא סָגַן הַבְּהֵימָה בּוֹ** אומר, דוחה היה אבא את
בעלי מומים מעל המזבח.
הגמרא מבררת את דברי רבי חנינא סגן הכהנים. שואלת הגמרא:
מֵאֵי קָא מְשַׁמַּע לָן – מה בא להשמיענו רבי חנינא סגן הכהנים בכך
שאביו היה דוחה את בעלי מומים שעלו על המזבח, הרי אף תנא
קמא סובר כן, שאין המזבח מקדש בעלי מומים.
משיבה הגמרא: **אֵיבָעִית אֵימָא** – אם תרצה, תבאר הענין באופן
כזה, שרבי חנינא סגן הכהנים מְשַׁמַּע קָא מְשַׁמַּע לָן – בא להשמיענו
שהלכה כדברי תנא קמא, לפי שאף אביו היה נוהג כן למעשה.
וְאֵיבָעִית אֵימָא – ואם תרצה תבאר תבאר הענין באופן אחר, **מֵאֵי דְיוֹחָה**
בְּלֵאחֲרֵי יָד. כלומר, כוונת רבי חנינא סגן הכהנים היא, שלא היה
אביו מוריד את בעלי המומים בדרך בזיון ובפרהסיא מעל המזבח
כדברי תנא קמא, אלא היה דוחה אותם בצניעא וכלאחר יד.
שנינו במשנה: **כָּשֵׁם שָׂאם עָלָה בּוֹ** לא ירדו, כך אם ירדו לא יעלו.
הגמרא מפרשת באיזה אופן עוסקת המשנה: **אֲמַר עוֹלָא, לֹא שָׁנוּ**
חכמים במשנה שאם ירדו הפסולים מן המזבח שוב לא יעלו, **אֲמַר**
רק באופן שְׁעָדִין לֹא מְשַׁלָּה – (שלטה) בְּהֵן הָאֹר – האש, אֲמַל אִם
כבר מְשַׁלָּה בְּהֵן הָאֹר – שלטה בהם האש, אפילו אם ירדו מעל
המזבח ישוּבוּ וְעָלוּ.
הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים על מה נאמר דינו של עולא: **רַב**
מִרִּי מִתְּנִי אִירִישָׁא – רב מרי היה שונה את דינו של עולא על
הירישא, דהיינו על משנתו, שבה נתבאר שאף פסולים שהמזבח

מקשה הגמרא: **וְאֵמֵן יִקְוָה נִעְבֵּיר לָהּ לְכַהֲנִים מִלְּתָא דְאֵתוּ בָּהּ לִידִי**
תְּקַלָּה – וכי אנו נעמוד ונעשה להם לכהנים דבר שיבואו בו לידי
תקלה, והרי קרביים אלו פסולים הם, ואסור להעלותם על גבי
המזבח לאחר שירדו ממנו, ומאחר ומדיחים אותן מן הפרש שבהם
סבור הכהן שכשרים הם ויקריבם, ואם כן עדיף היה שלא להדיחן
כלל.
מותרת הגמרא: **אֲפִילוּ כְּבִי עֲדִיפָא** – אף על פי כן עדיף להדיח את
הקרביים, כדי שֶׁלֹא יִהְיֶה קִרְבִּי שָׁמַיִם מוֹטְלִים בְּכַבִּילָה – שלא יהיו
הקרביים מונחים עם פירשם כמו נבילה, שיש בכך משום בזיון
קדשים.
הגמרא מביאה ספק בענין אימורי קדשים קלים שהעלים על
המזבח קודם זריקת דמים: **אֲמַר רַבִּי חִיָּיא בְּרִי אֲבָא, כָּעִי** – הסתפק
רַבִּי יוֹחָנָן, אִימורי קִרְבִּים קִלִּים שֶׁהָעֵלָן עַל הַמִּזְבֵּחַ לִפְנֵי זְרִיקַת דָּמָן,
האם ירדו מעל המזבח עד שזרק הדם או לא ירדו.
אֲמַר לִי רַבִּי אֲמִי לְרַבִּי יוֹחָנָן, וְתִבְעִי לָךְ – היה לך להסתפק, האם
עתה כשעלו קודם זריקת הדם קידשם המזבח לענין זה שיש בהם
דין מְעִילָה או לא.
אֲמַר לִי רַבִּי יוֹחָנָן, מְעִילָה לֹא מְפִיעָא לִי – אין אני מסופק בדין
מעילה, משום דְיוֹרִיקָה הוּא דְכַבְּעָה לָהּ בְּמְעִילָה – זריקת הדם היא
הקובעת דין מעילה באימורי קדשים קלים, ומאחר ועדיין לא נזרק
הדם פשוט הדבר שאין בהם מעילה, כִּי מְפִיעָא לִי יִרְדָּה – אך
עדיין מסופק אני לגבי דין ירידה מעל המזבח, האם צריך להורידם
ולזרוק מסעף תחילה או לא.
וְפָשִׁט – ופשט רבי יוחנן את הספק, שהאימורים לא ירדו מעל
המזבח, לפי שקידשם המזבח להקרבנה, וְאֵין בְּהֵן מְעִילָה, לפי
שאנים מתבררים לחלק גבוה עד שזרק הדם עליהם.
הגמרא מביאה גירסא אחרת בספיקו של רבי יוחנן: **רַב נְחֻמִּין בְּרִי**
יִצְחָק מִתְּנִי כְּבִי – היה שונה כך, **אֲמַר רַבִּי חִיָּיא בְּרִי אֲבָא, כָּעִי** –
נסתפק רַבִּי יוֹחָנָן, אִימורי קִרְבִּים קִלִּים שֶׁהָעֵלָן עַל הַמִּזְבֵּחַ לִפְנֵי
זְרִיקַת דָּמָן האם יש בְּהֵן מְעִילָה או לא.
אֲמַר לִי רַבִּי אֲמִי לְרַבִּי יוֹחָנָן, וְתִבְעִי לָךְ יִרְדָּה – היה לך להסתפק
אם יש להורידם מעל המזבח.
אֲמַר לִי רַבִּי יוֹחָנָן, יִרְדָּה לֹא קָא מְפִיעָא לִי – לגבי דין ירידה אין
לי ספק בדבר, אלא הדין פשוט שלא ירדו, משום דְנִעְשׂוּ לְחֵמָא שֶׁל
מוֹבָח – נתקדשו להיקרב על המזבח, כִּי מְפִיעָא לִי מְעִילָה – אך
עדיין מסתפק אני לגבי דין מעילה, האם הועילה העלאה זו אף
לענין שיחול בהם דין מעילה או לא.
וְפָשִׁט חִיָּי – ופשט רבי יוחנן את ספיקו, שהאימורים לא ירדו מעל
המזבח, וְאֵין בְּהֵן מְעִילָה.
שנינו במשנה: **וְאֵלּוּ לֹא הָיָה פְסוּלָן** [ובו'], רבי עקיבא מכשיר
בבעלי מומין.
הגמרא מבארת באיזה אופן הכשיר רבי עקיבא בעלי מומים: **אֲמַר**
רַבִּי יוֹחָנָן, לֹא תְכַשֵּׁר רַבִּי עֲקִיבָא בעלי מומים שעלו למזבח שלא
ירדו, **אֲמַר במום שְׁבָדוּקִין שֶׁעָנֵן** – בקרום הדק שעל העין, הוֹאִיל
וְמוֹמִים אִלוּ בְּשָׂרִים בְּעוֹפוֹת אפילו לכתחילה, ולפיכך יש
להכשירם בבהמות בדיעבד, לענין כך שאם עלו על המזבח לא
ירדו, אבל מחוסר אבר הפסול אף בעופות, אין המזבח מקדש
בבהמה, ואפילו אם עלו ירדו. וְהוּא – ואמנם אף בבהמות שיש
בהם מום בדוקין שבעין אין המזבח מקדשם לרבי רבי עקיבא,
אלא באופן שֶׁקָדַם הִקְדָּשָׁן אֵת מוֹמִין – שהקדיש הבהמות למזבח
תחילה, ולאחר מכן נעשה בהם מום בדוקין שבעין, אבל אם
בשעת הקדשן כבר היה בהן מום זה לא חל עליהם מעולם שם
קדשי מבות, ולפיכך אין המזבח מקדשן. וּמוֹרָה רַבִּי עֲקִיבָא בְּעוֹלָת
נִקְבָה – באדם המקדיש בהמה נקבה לקרבן עולה, שאפילו אם
עלתה על המזבח תרד, אף שכשרה היא בעופות, דְכַקְדַּם מוֹמָה
לְהִקְדִּישָׁה דְּמֵא – שהיה זה כמו שקדם המום להקדש, שהנקבה
פסולה היא לעולה, ואין לך מום גדול מזה, ולפיכך מודה רבי
עקיבא שאי אפשר שיחול עליה שם עולה.

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן – אדמו"ר הזקן – בעל התניא והשו"ע

- 1 לא יקשר הקמיע באצבעה²⁶² או במצעת ויצא בו לרשות הרבים או לכרמלית מפני מראית העין
2 שנראה כאלו מתקשט בו בתורת תכשיט ואינו מתכוין כלל לרפואה²⁶³ ובאמת אינו תכשיט כלל
3 אלא מחמת הרפואה אבל כשהוא קשור ותלוי בצוארו יכל להתירו ברשות הרבים אם אינו קשור של
4 קימא²⁶³ ולחזור ולקושרו ואין חוששין בשמתירו בידו ברשות הרבים שמה ישפח ויביאנו בידו מוטעם
5 שיתבאר בסימן שג²⁶⁴:

חלק ב, הלכות שבת סימן שא, האיך יהא הילוכו בשבת ובאיזה מקומות לא ילך
ובאיזה כלים או חפצים ילך ובאיזה לא ילך ואם נשרו כליו, סעיף לא

ביאורי הלכה

קט] באצבעה - צמיד של רגל²⁶².

קין כלל לרפואה - ויש חשש שיאמרו שמותר לצאת עם קמיע גם כשאינו חולה או זקוק לו.

ציונים והוספות

- (262) רש"י במדבר לא, נ. אמנם לכאורה הכוונה כאן לכל צמיד שדרכו לצאת בו, על ידו רגלו או צווארו.
וכן בטבעת, היינו טבעת שמותר לצאת בה על פי המבואר לעיל סעיף ו.
(263) כדלקמן סי' שיז ס"ב,ג, שאסור לקשור בשבת קשר
- של קיימא, אפילו אינו מעשה אומן, ואפילו אינו עומד להתקיים לעולם.
(264) סעיף כב, הובא לעיל על סעיף כ, שאין סברא לאסור עליו להתיר ולקשור, שאם זוכר ששבת היום לא יטלטלו, ואם שוכח ששבת היום לא יועיל האיסור להתירו בשבת.

שולחן ערוך רבנו הזקן הלכות ריבית – לפי לוח "רב יומי"

- 1 כז וכל זה כשנתן לו מעות עכשיו בשעה שהיה שער הזול
2 אבל אם היה המוכר חייב לו מכבר ובא לתבעו ואמר
3 לו המוכר אתן לך בחובך פירות או סחורה אחרת כשער של
4 עכשיו אסור שהרי לא היה המוכר יכול לקנות כשער הזול
5 כיון שאין הלוקח נותן לו מעות עכשיו אלא אם כן יש
6 למוכר עכשיו כל הסחורה כולה שאז מותר אפילו אין לה
7 שער כלל.
8 וכן המלוה מעות לחבירו על מנת שאם לא יפרענו במעות
9 לזמן פלוני יפרענו בסחורה כפי השער של עכשיו אסור אלא
10 אם כן יש ללוה הסחורה כולה עכשיו שהרי זמן הקנין
11 שקונה ממנו הסחורה אינו עכשיו בשעת מתן מעות אלא
12 לאחר זמן כשלא יפרענו מעותיו:
13 כח וכל המקדים מעות על סחורה אפילו נקבע השער
14 בשוק ואפילו יש לו למוכר עכשיו כולה אם נתיקרה
15 אחר כך ובא המוכר לפרעו במעות מפני שחזר בו או שאין
16 לו עתה הסחורה ההיא שכבר מכרה לאחר לא יקח ממנו
17 מעות בעדה כשער של עכשיו שהוא שער היוקר מפני
18 שנראה כרביית שמעות נתן ומעות נוטל ונוטל יותר ממה
19 שנתן אבל אם נותן לו סחורה אחרת מותר:
20 כט וכשם שמותר להקדים מעות על פירות או סחורה
21 אחרת על דרך שנתבאר כך מותר להקדים פירות או
22 סחורה אחרת בתורת דמים על פירות אחרות או סחורה
23 אחרת על דרך שנתבאר.
- וכן להקדים מעות על מעות אחרות דרך חילוף ומקח
וממכר. רק שבזה חלוק דין מקח וממכר של מעות במעות
ממקח וממכר של מעות בפירות או פירות בפירות
שהמקדים מעות או פירות על פירות אם יש לו למוכר כל
הפירות עכשיו מותר להוזיל לו פחות הרבה משער של
עכשיו בשביל הקדמת מעותיו מה שאין כן מקדים מעות
על מעות אחרות שאף על פי שהם ב' מינים שונים כגון
כסף וזהב ודרך מקח וממכר הוא אסור להוזיל לו משער
של עכשיו בשביל הקדמת מעותיו אפילו יש לו למוכר כל
המעות בביתו ואפילו נותן לו מיד לאחר שעה קלה
כשימצא המפתח מתיבתו שכיון שנותן לו עכשיו מעות
היוצאות והוא מחזיר לו מעות היוצאות הרי זה דומה
להלוואה ויש לה דין הלוואה ממש לאסור בה הרבית מן
התורה ואין מועיל מה שיש לו אלא להתיר הרבית של דברי
סופרים:
- *
- ל ואפילו בפירות על פירות לא התירו להקדים אלא בסתם
שהוא דרך מקח וממכר אבל אם היא הלוואה מפורשת
שמלוהו מין זה לפרוע לו לאחר איזה זמן מין אחר כגון
סאה חטים בסאה דוחן אף על פי ששניהם בשער אחד
עכשיו אסור בכל ענין אפילו יש שער קצוב לדוחן עכשיו
ואינו מוזיל לו כלום משער של עכשיו וגם יש לו ללוה כל
הדוחן עכשיו שלא התירו בכל אלה אלא בדרך מקח וממכר

49 **לג** ואיסור זה הוא בכל הפירות שכל הפירות יש בהם יוקר
50 וזול אלא אם כן מלווה דבר מועט שאינו דרך בני אדם
51 להקפיד על יוקרו וזולו כגון ככר לחם שהאשה לווה
52 מחברתה שלא החמירו חכמים לדקדק באיסור רבית
53 מדבריהם כל כך.

54 וכל החפצים שבעולם נקרא פירות לענין זה שבכולם יש
55 בהם יוקר וזול חוץ ממטבע של כסף היוצא בהוצאה בעיר
56 זו שאין בה יוקר וזול ואינו נקרא פרי לעולם אלא מטבע
57 שאף שלפעמים הוא ביוקר על מעות נחשת או על דינרי
58 זהב ולפעמים בזול זה היוקר וזה הזול הוא במעות נחשת
59 ובדינרי זהב שהם נקראים פירות לגבי מטבע של כסף
60 לפיכך מותר ללות דינר כסף לפרוע דינר כסף או אפילו
61 סלעים לפרוע דינרים או להיפך שכל המטבעות של כסף
62 שם מטבע עליהם ולא שם פירות אבל אסור ללות דינר זהב
63 לפרוע דינר זהב וכן מעות נחושת לפרוע מעות נחושת
64 אפילו מיד אלא על דרך שנתבאר.

★

66 ועכשיו נהגו להקל בזה ללות דינר זהב לפרוע דינר זהב
67 בכל ענין ויש מי שלימד זכות על המנהג לומר שאין דינר
68 זהב היוצא בהוצאה נקרא פרי לגבי מטבע כסף אלא כשהוא
69 כסף צרוף או לפחות רובו כסף ומיעוטו נחשת שיש בו שתי
70 מעלות טובות שהוא חריף להוציאו וגם הוא חשוב לכך שם
71 מטבע עליו אפילו לגבי זהב החשוב ממנו הואיל ואינו חריף
72 כמותו אבל עכשיו שכל המטבעות של כסף רובן נחושת
73 ומיעוטן כסף אין בהם חשיבות כלל להקרא בשם מטבע
74 לגבי זהב אף על פי שהם חריפים ממנו (אבל להאומרים
75 שמטבע של כסף צרוף הוא פרי לגבי מטבע של כסף מעורב
76 עם נחושת הואיל והם חריפים ביותר שרוב המקח וממכר
77 הוא בהם כמ"ש במקומו אין היתר ברור ללות דינרי זהב
78 לפרוע דינר זהב בעיר שאין בה שער קצוב לדינר זהב בשוק
79 אפילו על מטבעות של כסף החריפים ביותר מפני שאין
80 דינרי זהב מצויים הרבה כל כך בעיר זו וגם בעיר הסמוכה
81 לה שזו מסתפקת ממנה דינרי זהב אין להם שער קצוב
82 בשוק וגם הלוה אין לו אפילו דינר אחד של זהב וכן במעות
83 נחושת וכל ירא שמים יחמיר לעצמו).

84 וכל זה לפרוע במטבע זה שלווה ממנו אבל ללות על מנת
85 לפרוע במטבע אחר משובח ממנו אפילו שניהם מין אחד
86 אלא שאחד משובח מחבירו כל שהוא ואפילו אין נותנים
87 פירות בעדו יותר מבעד חבירו אלא שהוא כסף צרוף טוב
88 מחבירו אסור בכל ענין.

★

90 וכן ללות פירות על מנת שאם יזולו לזמן פרעון יוסיף לו
91 על המדה בענין שישוו כמות שהיו שוין בעת ההלוואה אסור
92 בכל ענין כי אין השער ויש לו מועילין כלום אלא כשפורע
93 לו כל כך כמו שהלווה בלא יתרון כלל רק שנתייקרו
94 הפירות שריוח זה של היוקר אינו רבית אלא מדברי סופרים
95 והם ראו להקל ברבית זו ביש לו או ביש להם שער אבל
96 כשפורע לו יותר מכמות שהלווה הרי זו רבית גמורה אפילו
97 אין היתרון אלא כל שהוא. וכן אם הוזלו הפירות ופורע לו

1 ולא בהלוואה מפורשת בב' מיני פירות או סחורות אחרות
2 (ואין צריך לומר בהלוואה מפורשת במעות על מעות
3 אחרות) כי שמא לאחר זמן ישתנה השער ויהיה המין
4 שיפרענו שוה יותר ממין שהלווה והרי זה אבק רבית.

5 אבל מין אחד מותר ללות בשעת הזול ולפרעו בשעת היוקר
6 אם יש לו ללוה מין זה בשעת ההלוואה ואפילו אין לו אלא
7 חטה אחת או טפת יין אחת מותר ללות כמה מדות לפי
8 שעל כל חטה שמלויין לו רואין כאלו חטה זו נכנסת תחתיה
9 להיות ברשות המלוה וכשנתייקרה אחר כך ברשותו
10 נתייקרה שהקילו בזה הואיל ואין בזה רבית של תורה.

11 וכן אם יש שער קצוב בשוק לחטין שהרי הן מצויות לקנותן
12 הרי זה כאלו יש לו ומותר ללוותן בשעת הזול ולפרען
13 בשעת היוקר.

14 ואם אין לו חטים לפרוע יטול ממנו דמיהם כשעת הפירעון
15 בין שהוקרו בין שהוזלו.

16 ועיר שאין בה שער בשוק לחטין סומכין בה על שער
17 שבשוק עיר הסמוכה לה אם זו מסתפקת ממנה (חטים או
18 מין אחר שמלווה) כמ"ש למעלה.

19 ואם אין שער קצוב בשוק לחטים ואין לו ללוה אפילו חטה
20 אחת יתן לו המלוה או אחר חטה אחת במתנה תחלה ואחר
21 כך ילווה כמה שירצה. וכן אם מלווה מין אחר יתן לו מעט
22 מאותו המין במתנה תחלה.

23 ואם יש לו ללוה מעט מאותו המין פקדון ביד אחרים הרי
24 זה כאילו יש לו ברשותו אבל אם אחרים חייבים לו אותו
25 המין אינו כמו שיש לו כמ"ש למעלה. ואפילו פקדון אין
26 מועיל ללות עליו אלא כשהוא באותה העיר שבה עומדים
27 המלוה והלוה אבל לא בעיר אחרת אלא אם כן יש דרך
28 למלוה לילך לשם לצרכו אבל אם אין לו דרך לשם אסור
29 בהלוואה אף על פי שמותר במקח וממכר אבל נאמן הלוה
30 שיש לו מטעם שנתבאר למעלה:

★

32 **לא** וכל שיש לו ללוה ממין זה או שהמלוה נתן לו במתנה
33 יכול להתנות עמו שלא יפרענו אלא לזמן פלוני ולא
34 קודם לכן מפני שבזמן ההוא יהיה מין זה ביוקר יותר אבל
35 אם אין לו ללוה כלל ממין זה אלא שיש למין זה שער קצוב
36 בשוק בענין שמותר ללוותו בשעת הזול ולפרעו בשעת
37 היוקר הרי זה אסור להתנות עם הלוה שלא יפרענו עד זמן
38 פלוני מפני שדרכו של מין זה להתייקר לזמן פלוני או מפני
39 טעם אחר כל שקובע זמן לפירעון לטובתו שלא יוכל לפרעו
40 קודם לכן אסור לפי שאין מועיל מה שיצא השער למין זה
41 והוא מצוי לקנותו תדיר אלא כשיכול לקנות ולפרעו מיד
42 כשירצה:

43 **לב** וכל שאין לו ללוה כלל ואין שער קצוב בשוק למין
44 זה אסור ללוותו אפילו לשעה קלה שמא יתייקר מיד
45 אלא אם כן עושהו דמים עליו כשוי עכשיו ואף אם יתייקר
46 לא יפרע אלא דמיו של עכשיו וכשמנתה עמו כן הרי זה
47 מותר גם כן ליטול דמים אלו אף אם הוזל אחר כך מה
48 שאין כן במלוה סתם והוזל אחר כך כמו שיתבאר:

במדע כמות שהיו שוין בשעת ההלואה. אלא אם כן עשאן
דמים עליו מתחלה לפרעו במעות כמות שהיו שוין בשעת
ההלואה שהרי זה כאילו הלוהו מעות. והוא שמתנה עמו
לפרעו במעות כמות שהפירות שוין בשעת ההלואה בין
שיוזלו אחר כך בין שיתייקרו אבל אם מתנה עמו שאם
יזולו יפרע לו במעות כמות שהיו שוין בשעת ההלואה ואם
יתייקרו יפרע לו בפירות אסור בכל ענין אף אם יש להם
שער ויש לו שהרי הלוה מקבל עליו אחריות והפסד הזול
בשביל ההלואה שאף שאחריות האונסין מן הדין הן על
הלוה מכל מקום אחריות הזול אם יהיה גם כן על הלוה
וריוח היוקר למלוה ישתכר המלוה בשביל שהלוהו שיהיה
קרוב לשכר ורחוק להפסד:

לו וכן הנותן עיסקא לחבירו דהיינו שנותן לו סחורה או
מעות להתעסק בהם למחצית שכר אין קבלת אחריות
הזול בלבד על הנותן מועלת שלא יהיה קרוב לשכר ורחוק
להפסד אם המקבל העיסקא מקבל עליו אחריות אונסים
מכל העיסקא אלא צריך שגם אחריות אונסים מחצי העיסקא
יהיו על הנותן וכן אחריות הזול מחצי העיסקא לפי שכל
עיסקא חצי הלוואה למקבל שהרי חצי ריוח שלו וחצי פקדון
בידו שהרי חצי ריוח הוא להנותן לפיכך צריך שיהיה
אחריות הזול ואונסים גם כן על הנותן על כל פנים מחצי
פקדון שאם יהיה מקצת אחריות אונסים או זול על המקבל
אפילו מקצת מחצי הפקדון הרי זה המקצת גם כן הלוואה
בידו ואין ליטול חצי השכר אפילו אם משלם למקבל שכר
טרחו ועמלו בעסקא זו כל שכר עמלו בשלימות ומכל מקום
אחריות גניבה ואבידה הן על המקבל אף מחצי פקדון מפני
שהוא כשומר שכר עליו:

*

לז ואף שמקבל הנותן אחריות אונסים וזול או אפילו
אחריות גניבה ואבידה מחצי הפקדון צריך ליתן
למקבל שכר עמלו וטרחו וטורח ומתעסק בחצי הפקדון
שאם לא יתן לו נמצא טורח בשכר חצי ההלואה שהלוהו
והרי זה אבק רבית:

לח וכמה יתן לו אם פוסק עמו מתחלה כשנותן לו
העיסקא שיתן לו אפילו דבר מועט בשכר עמלו דיו
ואם כבר נתן לו ולא פסק עמו בדבר מועט יתן לו ב' שליש
ריוח ואם יהיה הפסד לא יקבל רק חצי ההפסד והרי חצי
שליש ריוח העודף למקבל בשכר עמלו:

לט וצריך המקבל לזהר שלא לוותר כלום משלו בעיסקא
כגון אם יש לו סחורה שקנה בזמן הזול ממעות שלו
ועכשיו נתייקרה כשקבל מעות עיסקא מחבירו לא יקחנו
במעות העיסקא כמו שקנה אלא כמו שהיא שוה עתה וכן
אם נתן לו סחורה בעיסקא ודרך לשכור כתף להוליכה לשוק
צריך לחשב שכר הכתף מכלל הוצאות הקרן ויטלנו תחלה
כשיבואו לחלק הריוח והמותר על זה הוא ריוח ויחלוק
אפילו לא שכר כתף אלא נשא בעצמו ואף על פי שקבל
שכר עמלו בשלימות אין המשא בכתף בכלל זה במקום
שלא נהגו כן שישא המקבל בעצמו ואינו רשאי לוותר כלום
להנותן משום איסור רבית שהרי הוא לזה גמור על חצי
הלוואה כיון שאחריות ההפסד עליו לפיכך צריך הוא לזהר
שלא לעשות שום טובת הנאה להנותן כמו שצריך כל לזה
ליזהר מלעשות למלוה:

לד במה דברים אמורים בהלואה שאין להמלוה להשתכר
כלל בהלוואתו אבל המקדים מעות על סחורה כשער
קבוע של עכשיו או שיש לו כולה למוכר אינו צריך לקבל
עליו אחריות ממנה עד שיתננה לו המוכר ואפילו אחריות
הזול דהיינו שרשאי להתנות עמו שאם כשיתננה לו יהיה
השער בזול יותר מעכשיו יחזיר לו מעותיו אם לא ירצה
ליתנה לו בזול כשער ההוא לפי שעדיין היא ברשות המוכר
לגמרי שיכול למוכרה לאחר וליקח מן השוק אחרת כזו
וליתנה לו לפיכך אין ללוקח לקבל שום אחריות עליו.

אבל אם אינו יכול לקנות לו מן השוק כי הלוקח מתנה עמו
שיתן לו ממה שיש לו ברשותו כבר מפני שהוא טוב הרי
הלוקח צריך לקבל עליו אחריות הזול ואז אף ששאר
אחריות הן על המוכר ואפילו אחריות אונסים המצויים כגון
יין שיחמיץ הרי זה מותר הואיל ואחריות הזול על הלוקח
(והוא הדין אם שאר אחריות על הלוקח אף על פי שאחריות
הזול על המוכר וריוח היוקר הוא ללוקח) אבל אם כל
האחריות הן על המוכר אסור אפילו אם מושך הלוקח
לרשותו מיד והמוכר מקבל עליו האחריות (עד זמן שיש
לחוש בו שמא תתייקר סחורה זו) מפני שהלוקח הוא קרוב
לשכר ורחוק להפסד במקח זה וכל מקח שהוא קרוב לשכר
ורחוק להפסד מפני שהמוכר מקבל עליו כל אחריות אסור
מדברי סופרים מפני שיצא מכלל מקח ונכנס בכלל הלוואה
כי כל זמן שכל אחריותו על המוכר הרי הוא עדיין של
המוכר והמעות שקבל נעשו הלוואה אצלו וכשהלוקח
משתכר במקחו מפני שנתייקר הרי הוא משתכר בשל המוכר
בשביל שהלוהו:

*

לה במה דברים אמורים שמועלת קבלת אחריות הזול
בלבד שלא יהיה קרוב לשכר ורחוק להפסד במכר
גמור אבל בשכירות כגון שהשכיר בהמה או כלי לחבירו
וקיבל השוכר עליו אחריות אונסים אף על פי שאחריות
הזול על המשכיר הרי זה קרוב לשכר ורחוק להפסד ואינו
מותר ליטול שכר אלא מפני שהכלי נפחת ונגרע בתשמישו
אצל השוכר והבהמה נכחשת במלאכתה אבל אם הוא כלי
שאינו נפחת כגון כלי זהב (וכסף) אסור מפני שנעשה
הלוואה הואיל ורחוק מהפסד.

לפיכך אף בכלי הנפחת מתשמישו כיון שהשכירות הוא

'לקוטי תורה' פרשת פינחס – הפרשה החסידית

צו את בני ישראל [ב]

ממש. ונקרא 'אור אינסוף ברוך-הוא', שהוא האור וזיו, והיה האור כלול במאור עצמו.

ואחר שנברא העולם, נעשה התפשטות האור והזיו להחיות הנבראים מאין ממש ליש, בסדר השתלשלות המדרגות דרך עילה ועלול, עד עולם-הזה הגשמי, שהוא ה'יש הגשמי ודבר נפרד ממש'. והוא ירידה גדולה לגבי האור והזיו שהיה כלול באור אינסוף ברוך-הוא.

ותכלית הירידה היא צורך עליה – להיות מיש לאין, שהיה ה'יש גם כן בטל ונכלל באור אינסוף ברוך-הוא ממש. והיא העליה העיקרית, שעליה נאמר (תהלים קד, כו): "ליתן זה יצרת לשחק בו", שמוזה נעשה שחוק וחדוה למעלה – בביטול ה'יש לאין.

שהתהוות מאין ליש הוא ענין הבריאה, כמו שכתוב (איוב כח, יב): "והחכמה מאין תמצא". והכמה היא ראשית הגילוי מהשתלשלות העולמות. מה שאין בן התהוות מיש לאין הוא דבר חדש ושינוי הטבע⁷, ועיקר השחוק והחדוה הוא משינוי והתחדשות, כדרך שעושין לפני מלכים ושרים איהו שינוי והתחדשות לשמחה ושחוק, וכמו כן בתיב (תהלים קד, ל-לא): "ותחדש פני אדמה [...] ישמח ה' במעשיו"⁸.

והנה למטה, ביטול ה'יש לאין הוא ביטול גשמיות לרוחניות. אף באמת, למעלה, גם בחינת הרוחניות הוא בחינת יש, ש"אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל כו"⁹, והמזל מקבל מ"שמרי האופנים", והאופנים מקבלים מחיות-הקדש שבמרכבה, והחיות – משרפים כו; שהמזל הוא בבחינת יש לגבי האופנים, והאופנים לגבי חיות הקדש.

ועל זה אמרו¹⁰: "כל בעלי השיר יוצאין בשיר", שהשירה והזמרה הוא בחינת שמחה ותענוג, שהוא

"צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי לאשי כו. ואמרת להם זה האשה אשר תקריבו כו, את

הכבש אחד תעשה בבוקר כו" (פרשתנו כח, ב-ד);

להבין כפל ב' פעמים "ואמרת".

וגם שינוי לשון, דכתיב: "אשר תקריבו", וכתיב: "את הכבש אחד תעשה" – לשון עשייה.

וגם, "תקריבו" – לשון רבים, ו"תעשה" – לשון יחיד. והענין הוא, במאמר רז"ל: "כל מקום שנאמר צו, הוא מיד וידורות" (רבות, במדבר, פרשה ז). וזהו כפל אמירה: "ואמרת אליהם" – מיד, והוא ענין הקרבנות שהקריבו בזמן שבית-המקדש קיים; ו"אמרת להם" – היינו לדורות, שתקנו תפלה כנגד תמידין².

והנה צריך להבין, אף התפלה כנגד תמידין, שהן "כבשים בני שנה"? והתפלה היא בקשת רחמים – ואף היא תמורת הקרבן?

גם להבין, מה שכתוב בקרבנות "ריח ניחוח" – לשון נחת-רוח, וגבי נח כתיב (נח ת, כא): "וירח ה' את ריח הניחוח" – איהו נחת-רוח הוא מריח הקרבנות?

אף הענין הוא:

כי הנה נודע שתכלית ירידת הנשמה לעולם-הזה להתלבש בגוף, בנפש-הבהמית, – "ירידה צורך עליה היא". והנה, "קודם שנברא העולם היה הוא ושמיו בלבד". "שמו" בגימטריא "רצון", שהוא מקור ההשפעה וחיות הנבראים. מפני שעלה ברצונו הפשוט להיות "מלך שמו נקרא". וכמאמר: "יחיד חי העולמים מלך", שהוא לבדו – יחיד ומיוחד, ו"חי העולמים" אינו אלא בחינת מלך כו.

ו"קודם שנברא העולם היה הוא ושמיו בלבד"⁵ – שבחינת מלכותו היתה כלולה באינסוף ברוך-הוא

ב. מאמרי אדמו"ר הזקן נביאים, עמוד פט).

8. (וענין ב"ספר של בינונים" סוף פרק לג.

ונקרא "ליתן", כי ליתן הוא לשון חיבור, כמו "וילוו עליך וישרתוך" בפרשת קרח (ית, ג); "הנלוים על ה' לשרתו" (בישעיה סימן נו, ו). – וכך הוא ענין חיבור ודיבוק ה'יש לאין על ידי הביטול).

9. "מלמעלה, המכה בו ואומר לו גדל" – ראה בראשית רבה י, ב. זהו חלק א' רבא, א).

10. (שבת פרק ה משנה א).

1. (נאמר בליאדי בשבת פרשת פנחס, כ"ד תמוז, מברכים החודש מנחם אב תתע"ב).

2. (ברכות כו, ב: תפלות כנגד תמידין תקנום).

3. (וענין בזה פרשת נח, דף סה, עמוד א').

4. (ברכת "ברוך שאמר").

5. (פרקי דרבי אליעזר פרק ג).

6. (וענין מה שנתבאר מזה בשיר השירים, בדבור המתחיל "קול דודי" לקמן שיר השירים יד, ג, גבי פירוש "מלכותך מלכות כל עולמים").

7. (וענין מה שנתבאר, בביאור על פסוק "הבאים ישרש" (תורה אור נד,

מחיות הקדש שבמרכבה, והחיות מהשרפים. ולכן
בהעלות הקרבן למעלה, עולה ונכלל עד בחינת שרפים,
ונעשה להם בחינת "לחם" –

כמו בחינת לחם המתעבל במעי האדם ונעשה כבשר
ודם האדם ממנו, עד שנעשה לו מזון, ומוסיף לו כח
וחיות – כך הקרבן מתעבל ונכלל בחיות ושרפים, עד
שנעשה להם מזון, ומוסיף כח וחייות בשרפים להעלותם
ו"לאשתאבא בגופא דמלכא"¹⁸ ממנו¹⁹.

ב. אף להבין למה בא קרבן התמיד מן הכבש?
הענין הוא: שעם היות שהחיות של נפש הבהמות
יורד ונמשך מבחינת "פני שור" שבמרכבה, ולשם הוא
עולה; מכל מקום בחר ה' בכבשים דוקא, שכבש יש לו
'קול רחמים' – מדתו של יעקב. וגם הכבש יש לו צמר
בעורו, שממנו רוב המלבושים. כמו שכתוב²⁰: "ומגז
כבשים יתחמם".

ולמעלה, הנה העור הוא ענין הרקיע, שממנו נמשכן
בחינת צירופי אותיות, שהם בחינת שערות. שעל זה
אמרו רז"ל²¹ ש"המלאך סנדלפון קושר בתרים לקונו
מצרופי אותיות התפלה". והדברים עתיקים²², ואין
להאריך.

אף הבשר והחלב והדם, וגידים ועצמות של
ה"תמיד" – היה עולה כולה כליל על גבי המזבח. אבל
העור עם הצמר ניתן לכהן המקריב. כמו שכתוב (צו ו, ח):
"עור העלה אשר הקריב – לכהן כו". לפי שאינו יכול
ליכלל עם חיות הנפש הבהמית כמו הבשר והחלב ודם,
ועצמות וגידיו, ולכן אינו נשרף עמהם אלא כולה ניתן
לכהן המקריב כמו שהוא בשלימות עם הצמר.

והנה ביאור ענין "בשר, גידין ועצמות" למעלה על
דרך משל, יובן ממה שכתוב בספרי חכמת הניתוח,
שהתהוות העצמות נמשך מהמות, והתהוות הבשר הוא
מהדם, שמשכנו בלב, שממנו נעשה בשר. וכמאמר רז"ל
(נדה לא, א): "לובן – שממנו עצמות כו".

בחינת יציאתם מנרתקו, הוא בחינת כלים שלהם
המגבילים אותם. כידוע, שכל החיות הנמשך לנבראים
הוא בחינת אורות וכלים, ועל ידי השיר שאומרים
המלאכים, יוצאים מבחינת כלים שלהם להתכלל באור
אינסוף ברוך הוא ממנו, כי שם "עוז וחדוה במקומו"¹¹
(דברי הימים א' טז, כז).

והנה, עיקר הביטול יש לאין, הוא במעשה הקרבנות.
שנפש הבהמות הוא מבחינת "פני שור מהשמואל" (יחזקאל
א, י), ועל ידי הקרבן עולה ונכללת בשרשה בבחינת "פני
שור" שבמרכבה. ולכן היה השיר על הקרבן¹². ומשם
הוא עולה למעלה מעלה עד רום המעלות על ידי
"אריה דאכיל קרבנין". דכמו שלמטה הקרבה הוא על
ידי הכהן, איש החד, כך מעורר למעלה בחינת חד –
"אריה דאכיל קרבנין"; ו"גבוה מעל גבוה"¹³ – בחינת
חסד עליון, בחינת "וימינו תחבקני" (שיר השירים ב, ו),
להתכלל באור אינסוף ברוך הוא ממנו.

וכך הוא ענין התפלה:

בי הנה נודע¹⁴ ש"מיכאל, שר הגדול, מקריב
נשמותיהן של ישראל על גבי המזבח". וכמאמר¹⁵:
"ואשי ישראל ותפלתם". ולמטה בהתלבשות בגוף
הגשמי, הוא בחינת אהבה רבה הבאה מלמעלה,
בתפלתם להעלותם ולקשר נפשם של ישראל באלקים
חיים, ולדבקה באור אינסוף ברוך הוא ממנו.

וזהו "לחמי לאשי", פירוש "לאשי" – לאש שלי,
ששורפים ובערים אלי. דהיינו השרפים, שהם בחינת
"יקד יקד"¹⁶, אש בוערה כלם תמיד, בתשוקה גדולה
ונפלאה ובאהבה עזה כרשפי אש להבטל ולהכלל באור
אינסוף ברוך הוא, מחמת השגתם הגדולה, שהם
בעולם הבריאה שהוא למעלה מעולם היצירה
ועשיה¹⁷.

והקרבן נעשה להם בחינת "לחם": כי אין לה עשב
מלמטה כו", והמזל מקבל משמרי האופנים, והאופנים

1. (וענין מה שנתבאר מענין השיר: בדבור המתחיל "יכל הוא" (תורה
אור ו, א), בפרשת בראשית. ובדבור המתחיל "מזמור שיר חנוכת הבית"
(לקמן ברכה צח, א)).

18. (זרע חלק א, ריו, ב).

19. (וענין מה שנתבאר ב"אגרת הקדש" סוף (סימן ב) דבור המתחיל
"איהו וחייה". וענין מה שנתבאר: בביאור על פסוק "כי כאשר השמים
הקדושים" (תורה אור ג, א ואילך). ובדבור המתחיל "כה אמר כו" ונתתי
לך מלכים בין העומדים" (תורה אור וישב כט, ד ואילך)).

20. (איוב לא, כ. וישם: "כבשי").

21. (חגיגה יג, ב ובתוספות שם).

22. (והדברים עתיקים – דברי הימים א' ד, כב).

11. (וענין מה שנתבאר מענין השיר: בדבור המתחיל "יכל הוא" (תורה

אור ו, א), בפרשת בראשית. ובדבור המתחיל "מזמור שיר חנוכת הבית"
(לקמן ברכה צח, א)).

12. וכמו שנתבאר מזה בדבור המתחיל "ושם אחיו יוכל" (תורה אור ו,
א).

13. (קהלת ה, ז).

14. (חגיגה יב, ב לפי הגירסא שמביא הב"ח. וראה תוספות סוף מנחות).

15. (בברכת עבודה).

16. (ישעיהו י, טז: ישיר שרפה. רש"י. כמו (צו ו, ב) "על מוקדה". מצודת ציון).

17. (וענין מה שנתבאר בדבור המתחיל "ונקדשתי בתוך בני ישראל"

גידין ועורקים המחברים העצמות עם הבשר. כמו
שכתוב (שם, יב): "להודיע לבני האדם גבורותיו" – הן
הגבורות והעצומים, כמו דרך גידים דקים על דרך
משל²⁶.

ג. ומהעדה יובן ענין זה גם כן בתפלה שנגד הקרבנות:
שהתבוננות בגדולת איין-סוף ברוך-הוא איך
ד"כולא קמיה בלא ממש חשיבי"²⁷, ואין ערוך אליו
אפילו כערך טפה מים אוקינוס כנ"ל, הוא בחינת
העצמות;

כשהתבוננות היא בבחינת דעת התקועה בחוץ
בקביעות תמיד, ולא שתהא חולפת ועוברת אחר
התפלה, רק בהתמדה והעמקה מעומקא דלבא באמת
לאמתו²⁸;

שמהדעת הזה נמשכה הארה דרך גידים דקים
ל בחינת בשר, הנמשכת מבחינת דם הלב, שהוא מקור
המדות שבנפש-הבהמית – אהבה רעה, ותאוות
גשמיות, ונצוח, והתפארות כנ"ל – לאכפייא לון, ולהפכן
לקדושת הנפש האלקית המשפלת ומתבוננת בגדולת
איין-סוף ברוך-הוא. וכמו שכתוב (ואתחנן ו ה): "בכל לבבך"
– "בשני יצריך", שגם היצר-הרע, שמשכנו בלב בחלל
השמאלי המלא דם – ישוב לאהבתו יתברך²⁹.

וענין זה הוא מבואר בקריאת-שמע:
"שמע ישראל" – לשון הבנה, איך ש"ה' אלקינו" הוא
אחד (ואתחנן ו ד) ממש, ו"אין עוד מלבדו" (שם ד, לה),
"בשמים ממעל כו" (שם, לוט); שהחיות הנמשך "בשמים
ובארץ" הוא רק בי "ה' אלקינו" – הוא אלקים, בחינת

והנה הלב הוא מקום משכן המדות – אהבה ויראה
כו. שהן הן בחינת רתיחת הדמים שבלב הגשמי, אהבה
רעה, תאוות גשמיות כו, ונצוח כו. וכך למעלה; מחנה
מיכאל – באהבה עזה, ומחנה גבריאל כו – הן הן בחינת
ה"בשר" הנמשך מן ה"דם שבלב"²³.

אף הדעת והשגה שמשגיגים בגדולת איין-סוף ברוך-
הוא כל חד לפום שיעורא דיליה ולפי מדרגתו – הוא
בחינת העצמות שבאין מן המוח²⁴.

והנה הגם שהמדות הן לפי הדעת והשגה, בי "לפי
שכלו והולל איש" (משלי יב, ח) – קטן לפי קטנו וגדול לפי
גדלו, מכל מקום לא כל הדעת והשגה מלוכשת במדות.
שהרי ההשגה היא בגדולת איין-סוף ברוך-הוא, שמשמו
כן הוא: אין לו סוף כו, ו"מלכותך מלכות כל עולמים"
(תהלים קמה, יג), למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית,
אין לו תחלה ואין לו תכלה כו; וכן "וממשלתך בכל דור
ודור" (שם), שב"כל עולמים", ו"בכל דור ודור", שהן
בחינת עולם ונפש, וגם בחינת "שנה" – נמשכה הארת
אור איין-סוף ברוך-הוא. כמו שכתוב²⁵: "לית אתר פנוי
מיניה", ממש.

ואם כן, אם היתה כל ההשכלה מלוכשת במדות
שבלב, לא היתה ביכולת המדות אהבה-ויראה כו להכיל
ולהגביל ההשגה כלל, אלא היו מתבטלים ממציאותם,
ובמאמר רז"ל (סנהדרין לח, א): "הושיט אצבעו הקטנה
ביניהם ושרפן כו". אלא ההשגה המתלבשת במדות היא
בחינת הארה מצומצמת, מעט מזעיר מהשגה שבמות,
הנמשכת להתלבש בלב מקום המדות. והם הם בחינת

23. (וענין מה שנתבאר מזה: בדבור המתחיל "בהעלותך" (לעיל לא, א),
בענין "חיי, שלך גדול משלהם". ובדבור המתחיל "והיה מדי חדש כו"
(לקמן ברכה צו, ד), בענין "בוא כל בשר להשתחוות").

24. (וענין ב"רעיא מהימנא" פרשת שופטים, דף ערה, עמוד א, מענין
"עצמות ובשר").

25. (תקוני זוהר תקון נו).

26. (וענין גידים אלו, יש לומר, שזהו בחינת "מ"ט שערי
בינה" (ראש השנה כא, ב), שהוא מה שיוצא אור ההשגה ממוח
תבונתו ונמשך ומתפשט בלב. כמו שנתבאר בדבור המתחיל "עני
כל" (לקמן מסות פה, ב ואילך).

גם על דרך שנתבאר בדבור המתחיל "כי קרוב אליך הדבר" (לקמן
נצבים מז, ריש עמוד א), בענין מה שכתוב (דברים ל, יט-כ) "ובחרת
בחיים כו, לאהבה את ה'", שהבחירה היא בשכלו והאהבה
היא בלב; והבחירה קודם לאהבה, והוא בחינת "והשבות אל
לבבך" (ואתחנן ו, לוט). והיינו ענין מדות-שבשכל, "מ"ט שערי
בינה", שמהם נמשך ומתפשט במדות-שבלב – לחבר הלב
עם המוח.

וב"זהר הרקיע" (בראשית נא) כתב: הגידים והעורקים הם
צנורות, שהם מעבר לאור פנימי הנקרא רצון. האור הוא
רצון, והמעבר שהוא הכלי נקרא "צנור" – אותיות רצון. וענין
בפרשה ויחי (רלד, ב) על פסוק (מט, א) "ואגידה לכם")

27. (זהר חלק א' יא, ב וראה דניאל ד, לב).

28. (וזהו ענין מה שנתבאר במקום אחר (לקמן ראה יח, א),
בענין "משפיל לאיתן" (תהלים פט, א), ש"איתן" הוא קשה וחזק
כו (ראה סוטה פ"ט ט משה ו: איתן במשמעו, קשה)).

29. (וענין בזהר ונקרא (כד, א). וב"רעיא מהימנא" פרשת צו (לג, ב),
מענין "עצם מעצמי ובשר מבשרי" (בראשית ב, כג). ועוד מזה: ב"רעיא
מהימנא" סוף פרשת תצא (רפא, א). ובזהר בפרשת אחרי (עת, א).

ובמקום אחר בזהר בראשית (כו, א) פירש, ד"עצם מעצמי
ובשר מבשרי" זהו "שכינתא-עילאה ושכינתא-תתאה". וענין
מה שנתבאר מזה, בדבור המתחיל "שיר השירים" (לקמן שיר השירים
א, ב).

אֲשֶׁר יַעֲזֹר הָאָדָם בְּאַהֲבַת "בְּכָל לִבְכֶּךָ", זֹאת יָשִׁים אֶל
לְבוּ בִּי: "הַדְּבָרִים" הֵן דְּבָרֵי-תוֹרָה; וּמִצְוֹת הֵן הֵם "אֲשֶׁר
אֲנִי, מִמֶּשׁ, "מִצְוָה".

וְלֹא בְּבַחֲנִית "שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ", בְּבַחֲנִית 'מִמְלָא כָּל
עֲלָמִין' לְכָד, שֶׁהוּא בְּחִינַת "שֵׁם" וְלֹא בְּחִינַת עֲצָמִיּוּת.
אֲבָל בְּמִצְוֹת אוֹמְרִים: "אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו", שֶׁהוּא
מוֹבְדֵּל מִגֹּדֵר עֲלָמִין, לְמַעַלָּה מִן הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת – בְּבַחֲנִית
סוֹכֵב כָּל עֲלָמִין.

וְזֶהוּ "קִדְּשׁ יִשְׂרָאֵל לַה' רִאשִׁית תְּבוּאָתָה" (יִרְמְיָה ב, א);
כִּי הַתְּבוּאָה הִיא בְּבַחֲנִית 'מִמְלָא כָּל עֲלָמִין', בְּבַחֲנִית
סֹדֵר הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת, "אֵין לָךְ עֶשֶׂב מִלְמָטָה שְׂאִין לוֹ
מִזֶּל", כִּי "גְבוּהָ מֵעַל גְּבוּהָ" כו"ל³⁴. מִה שְׂאִין בֶּן "יִשְׂרָאֵל"
הֵן בְּחִינַת "רִאשִׁית תְּבוּאָתָה" וְקוֹדֵם לָהֶם, לְפִי שֶׁהֵן
בְּבַחֲנִית "קִדְּשׁ", מִפְּנֵי "אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו", וּבְהֵם
נִמְשָׁךְ וּמִתְלַבֵּשׂ עוֹנֵג-הַעֲלִיּוֹן בְּרוּךְ-הוּא.

הֵגֶם שֶׁהַמִּצְוֹת מְלֻבָּשִׁים גַּם בֶּן בְּגִשְׁמִיּוּת – וְרַעִים,
מוֹעֵד כו', תְּרוֹמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת כו'. הִנֵּה עַל זֶה נֶאֱמָר (תְּהִלִּים
יט, טז): "פִּקּוּדֵי ה' יִשְׂרָאֵל מִשְׁמַחֵי לֵב".

פִּירוּשׁ "יִשְׂרָאֵל" – שְׂאִינִם בְּדֶרֶךְ הַשְׁתַּלְשְׁלוֹת עֵילָה
וְעֵלּוּל, בְּבַחֲנִית הַסֵּתֵר פָּנִים וִירִידַת הַמַּדְרָגוֹת, שְׁמַתְעֵבָה
וּמִתְגַּשֵּׁם וְהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ וְסֹדֵר הַתְּלַבְּשׁוֹת, שְׁמַחְכֵמָה וְשִׁכָּל
אֱלֻקוֹת נַעֲשֶׂה שִׁכָּל אֲנוּשִׁי. אֲבָל "פִּקּוּדֵי ה'" הֵם "יִשְׂרָאֵל"
– שְׁנִמְשָׁךְ בָּהֶם אוֹר אֵין-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא כְּמוֹ לְמַעַלָּה
מִמֶּשׁ³⁵. כִּי הֵן הֵם חֻכְמָתוֹ וְרִצּוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ מִמֶּשׁ. וְלָכֵן הֵם
"מִשְׁמַחֵי לֵב" הָאָדָם לְמַטָּה, בְּהִגְלוֹת נִגְלוֹת אוֹר אֵין-סוֹף
בְּרוּךְ-הוּא. וּכְמוֹ שֶׁתּוֹבָב (תְּהִלִּים צו, יא): "וְלִישְׁרֵי לֵב
שְׁמַחָה".

וְהִיא הַשְׁמַחָה הַבָּאָה אַחֵר הַצִּמְאוֹן שֶׁב' וְאַהֲבַת',
לְדַבָּקָה בְּאוֹר אֵין-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא מִמֶּשׁ. כְּשִׁישִׁים אֶל לְבוּ,
שְׁזֹאת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת הַגִּשְׁמִיִּים אֲשֶׁר לְפָנֵינוּ, יְסוּדָתָם
בְּהִרְרֵי קִדְש־עֲלִיּוֹן, וְהֵן בְּחִינַת "יִשְׂרָאֵל" – שְׂאוֹר אֵין-סוֹף
בְּרוּךְ-הוּא מִמֶּשׁ נִגְלָה בָּהֶם לְמַטָּה כְּמוֹ לְמַעַלָּה, שְׂאִין
שֵׁם הַסֵּתֵר פָּנִים עַל אוֹר ה' וְקִדּוּשָׁתוֹ.

וּבִזֶּה יִמְלֵא נִפְשׁוֹ כִּי יִרְעֵב, וְיִשְׁלִים חֲפָצוֹ וְרִצּוֹנוֹ בְּעֶסֶק
וְקִיּוּם הַמִּצְוֹת, "וְתִלְמוּד תּוֹרָה כְּגֵד כּוֹלֵם" (פָּאָה א, א), כִּי
הֵם "אֲשֶׁר אֲנִי, מִמֶּשׁ, "מִצְוָה".

וְהֵינּוּ "הַיּוֹם" דְּוָקָא, בְּחִינַת "הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם" (וְאַתְחַנֵּן ז,

צִמְצוּמִים כו'³⁰; ו"כְּטַפָּה מִיָּם אוֹקִינֹס" כו', וְהִטְפָּה חַיּוֹת
הַהוּא, הִיא כְּלוּלָה וּמִיּוּחָדָת בְּמַאֲצִילָה מִמֶּשׁ, בְּבַחֲנִית
סוֹכֵב כָּל עֲלָמִין, שְׁלֻמְעֵלָה מִן הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת, שְׂרוּחֲנִיּוֹת
וְגִשְׁמִיּוֹת שְׂוִין לְפָנָיו, "כְּחִשְׂכָה כְּאוֹרָה" (תְּהִלִּים קלט, יב).

שְׁמָזָה "בְּרוּךְ" וְנִמְשָׁךְ בְּהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת הַמַּדְרָגוֹת –
בְּבַחֲנִית 'מִמְלָא כָּל עֲלָמִין', בְּחִינַת "שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ"
– לְהִיּוֹת עֵילָה-וְעֵלּוּל, רוּחֲנִיּוֹת וְגִשְׁמִיּוֹת.

וְאִי לִזְאֵת (וְאַתְחַנֵּן ו, ה): "וְאַהֲבַת אֵת ה' אֱלֹקֶיךָ" –
שִׁיְהִיָּה "הֵינִי" מִמֶּשׁ "אֱלֹקֶיךָ", לְהִיּוֹת נִכְלָל בְּאוֹר אֵין-
סוֹף בְּרוּךְ-הוּא בְּתִשְׁקָה וְצִמְאוֹן, וְלֹא יִהְיֶה לוֹ חֲפֵץ וְרִצּוֹן
אַחֵר וּזְלוּתוֹ יִתְבָּרַךְ כָּלֵל. וְכְמוֹ שֶׁתּוֹבָב (תְּהִלִּים עג, כה): "מִי
לִי בִשְׂמִים, וְעַמְּךָ לֹא חֲפָצִי כו'", כִּי בְּאֵמַת "אֵין עוֹד
מִלְבְּדוֹ" וְלִמִּי יִחְפֹּץ וּזְלוּתוֹ!

וְהַתְּעוֹרְרוֹת אֲהֲבָה זֶה בְּלֵב אִישׁ, הוּא בְּחִינַת "דָּם
הַקֶּרֶבֶן". כִּי מִלְבָּד בְּשֵׁר, גִּידֵין וְעֲצָמוֹת שֶׁבְּקֶרֶב שֶׁהִקְרִיבוּ
עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ, עוֹד הִקְטִירוּ הַחֵלֶב וְזָרְקוּ אֶת הַדָּם עַל
גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ. ו"זִרְיקַת הַדָּם" – הוּא בְּחִינַת אֲהֲבָה עֲזָה,
הַנִּמְשָׁכָה מִהַתְּבוֹנְנוֹת בְּגִדּוּלַת אֵין-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא
בְּמִסִּירַת-נִפְשׁ ב' אַחֲד" מִמֶּשׁ, בְּדַעַת הַתְּקוּעָה בְּחוּזֵק, כִּי
גַם אֲהֲבָה זֶה הִיא בְּחִינַת רְתִיחַת-הַדָּמִים³¹.

וְהֵינּוּ, לְפִי שֶׁהַדַּעַת וְהַתְּבוֹנְנוֹת עֲצָמָה, שֶׁהִיא בְּחִינַת
עֲצָמוֹת, הִיא בְּחִינַת קְרִירוֹת, כִּי הַמּוֹחַ – מִיָּם וְלִיחוֹת כו';
אֲבָל אֲהֲבָה שְׁבֵלֵב, מְקוֹם מִשְׁכַּן הַדָּמִים – שֵׁם יְסוּד-הָאֵשׁ
וְהַצִּמְאוֹן כו'³². וְהוּא מִחֲמַת הַתְּבוֹנְנוֹת הַתְּקוּעָה בְּחוּזֵק
בְּאֵמַת לֵאמֹתוֹ ב' קָרֵב אִישׁ וְלֵב עַמּוֹךְ" (תְּהִלִּים סד, ז), עַד
שִׁמְסוֹר נִפְשׁוֹ מִמֶּשׁ ב' אַחֲד", שֶׁלֹּא יִחְפֹּץ חֲפֵץ וְרִצּוֹן
אַחֵר וּזְלוּתוֹ יִתְבָּרַךְ;

וְאִי לִזְאֵת תְּגִדֵּל הַתְּשׁוּקָה וְהַצִּמְאוֹן בְּלֵב, בְּהַתְּגַלּוֹת
אֲהֲבָה כְּרִשְׁפִּי אֵשׁ מִמֶּשׁ – "בְּכָל לִבְכֶּךָ" (וְאַתְחַנֵּן שם), כָּל
לְבוּ וְכָל חֲפָצוֹ לְאַהֲבַת ה' בְּכָלוֹת הַנִּפְשׁ מִמֶּשׁ.

וְאַחֵר כִּי: "וְהִיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוָה הַיּוֹם
עַל לִבְכֶּךָ" (שם ו, ז) – הוּא בְּחִינַת הַקֶּטֶר הַחֵלֶב וְהַשְׁמִנּוּתִית
שֶׁבְּבִהְמָה. וְכֵן בְּאָדָם הַגִּשְׁמִי: כִּי יִרְעֵב לֵאכּוֹל עַל יְדֵי
רְתִיחַת הַדָּמִים, וְאַחֵר כִּי לְמֵלֵא נִפְשׁוֹ כִּי יִרְעֵב³³, וּמִמְלָא
רִצּוֹנוֹ וְחֲפָצוֹ, אֵין נִגְדָּל הַחֵלֶב וְהַשְׁמִנּוּתִית מִחֲמַת הַתְּעוֹנוֹ
אֲשֶׁר הַשְׁלִים חֲפָצוֹ וְרִצּוֹנוֹ.

וְכֵן עַל דֶּרֶךְ מִשָּׁל בְּעִבּוּדָה: שְׂאוֹר הַתְּשׁוּקָה וְהַצִּמְאוֹן

30. (וְכְמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר בְּדַבּוּר הַמִּתְחִיל "אֵלֶּה תוֹלְדֹת יִצְחָק" (תּוֹרָה אוֹר יז, ב'א)).

31. (וְעֵינֵין מִה שֶׁנִּתְבָּאָר מִעֵינֵין זֶה, בְּדַבּוּר הַמִּתְחִיל "בְּכִ"ה בְּכִסְלוֹ", בְּפִרְשֵׁת וַיִּשָּׁב (תּוֹרָה אוֹר כט, ב וְאֵילָף), בְּעֵינֵין "דָּם הַתְּמִיד קוֹדֵם לְהִטְבַּת שְׁתֵּי נִרוֹת כו'").

32. (וְעֵינֵין מִה שֶׁנִּתְבָּאָר בְּדַבּוּר הַמִּתְחִיל "וְהִנֵּה לָכֶם לְצִיצִית" (לְעִיל שֶׁלֹּא

מג, א).

33. ("לְמֵלֵא נִפְשׁוֹ כִּי יִרְעֵב" – מִשְׁלֵי ו, ל).

34. (וְעֵינֵין מִה שֶׁנִּתְבָּאָר בְּסִמוּךְ עַל פְּסוּק זֶה (לְעִיל עז, ד)).

35. (וְכְמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר בְּמִקּוֹם אַחֵר, בְּפִירוּשׁ "לְעִשׂוֹת הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי ה' אֱלֹקֶיךָ" (לְקַמֵּן תְּבוּא מִג, א). וְעֵינֵין בְּזִיכָר בְּפִרְשֵׁת וַיִּקְרָא, דף טו, סוף עִמּוּד א).

ישיעות בקרב איש ולב עמוק⁴¹, "לאהבה את ה' [..] בכל
 לבבך" (נצבים ל, ו) ממש; ושיהא גם כח המתאנה שבנפש
 הבהמית מתהפך וישוב גם כן לאהבת ה' – היא בחינת
 רחמנות. לעורר רחמים רבים על ניצוץ אלקות שבנפשו,
 שירד מאיגרא רמה כי להתלבש בגוף ונפש הבהמית,
 לזון ולפרנס בצרכי הגוף, אכילה ושתייה כי.
 ועל זה תקנו בפסוקי דזמרה לומר "והוא רחום" ב'
 פעמים. וגם בברכת "ויצר" אומרים: "ברחמיך הרבים
 רחם עלינו". ופירוש "ברחמיך": לפי שכל דרך איש –
 ישר בעיניו" (משלי כא, ב), ודומה לו שכן היא המדה
 הנכונה, וכך היא חובתו להשתמש בצרכי הגוף איש לפי
 ערכו, במדה שאדם מודד לעצמו, כך צריך לו, ולא סגי
 בלאו הכי.
 אכן זאת הוא רוח אנוש, "בשגם הוא בשר"⁴². אבל
 לגבי קודשא בריך הוא, הנה ירידה גדולה היא מאד
 לאינסוף ותכלית, ורחמי ה' מרובים מאד על ירידה
 הגדולה הזאת. ולזאת אנו מבקשים רחמי שמים
 המרובים, ואומרים: הגם שלפי שכלנו הדל אין אנו
 מרגישים הרחמנות, מכל מקום, "ברחמיך הרבים רחם
 עלינו". וגדול כח רחמנות זו לעורר את האהבה שכלב
 ונפש הבהמית על ידי בינה ודעת דפשו האלקית
 המשפלת בגדולת ה', וכמאמר: "אבינו אב הרחמן,
 המרחם רחם נא עלינו, ותן בלבנו בינה כ"⁴³.
 וזהו ענין קרבן התמיד שבא "מן הכבשים" (בא יב, ד);
 כי הכבשים יש בהם בחינת רחמנות, וקולן קול רחמים.
 והרחמנות הוא כמו שכתוב (ישעיה נג, ז): "ברחל לפני
 גוזזיה נאלמה". וענין "גוזזיה" הוא: כי הנה הכבש יש לו
 צמר בעורו, והעור הוא המפסיק בין הבשר והצמר. כי
 מן הבשר עצמו אי אפשר לצמוח שערות הצמר כי אם
 על ידי הפסק העור.
 ויובן זה למעלה:
 כי ענין שערות הם הן צרופי אותיות המתלבשות
 בבי"ע להיות מאין – יש ודבר נפרד, והתהוות בחינת

1 כי בבחינת "היום לעשותם" נמשך דוקא מאור
 2 אינסוף ברוך הוא ה'סובב כל עלמין, שלמעלה מגדר
 3 ההשתלשלות – כי "עשייה היא לעילא"³⁶.
 4 ופירוש הענין:
 5 כי הנה דרך השתלשלות עילה ועלול בלבד לא היה
 6 נשתלשל עד עולם העשייה גשמי. כי התהוות גשמיות
 7 העולם וחומריותו לא נתהווה מרוחניות, ואין הרוחניות
 8 פועל הגשמיות;
 9 אלא כמאמר רז"ל: "אין לך עשב מלמטה שאין לו
 10 מזל מלמעלה שמכה בו ואומר לו: גדול" – שהגידול של
 11 צמח האדמה מכח הצומח אשר בארץ הוא על ידי
 12 המזל. אבל התהוות צמח האדמה ועשב הגשמי ממש
 13 אינו על ידי המזל בלבד, רק הוא כח האלקי, אור אינסוף
 14 ברוך הוא ממש ה'סובב כל עלמין, שלפניו רוחניות
 15 וגשמיות שוין; וכשם שהוא פועל ועשה רוחניות מאין
 16 ליש, כך פועל ועשה את הגשמיות מאין ממש ליש.
 17 לכן ב"עשרה מאמרות"³⁷ כתיב (בראשית א, טו): "והיו
 18 למארת" – וכתיב (שם, טז): "ויעש אלקים את שני המארות
 19 הגדולים". וכן "יהי רקיע" (שם, ו) – "ויעש אלקים את
 20 הרקיע" (שם, ז). "תוצא הארץ נפש חיה" (שם, כד) – "ויעש
 21 אלקים את חית הארץ" (שם, כה) – שעל הרוחניות נאמר
 22 "יהי", ועל הגשמיות "ויעש" – שהיתה עשייה בפני עצמו
 23 לגשמיות, שב"מאמר" שנבראו – הרוחניות לא נתהווה
 24 הגשמיות³⁸.
 25 ולזאת "ישמח לבב אנוש" (תהלים קד, טו), "אף גילת
 26 ורגן" (ישעיה לה, ב), בעשותו אחת ממצות ה'³⁹ המלוכשות
 27 בגשמיות דוקא, שהוא אור אינסוף ברוך הוא ה'סובב
 28 כל עלמין ממש. ובדאי כדאי הוא הדבר הזה לרוות
 29 צמאנו ותשוקתו שב"אהבת":
 30 ד. אף זאת עוד אחת היא⁴⁰:
 31 הדרך המביאה להיות גילוי נפש האלקית המשפלת
 32 ומתבוננת בגדולת אור אינסוף ברוך הוא, שיהא פועל

42. (בראשית ו, ג. כמו בשגם בסגור"ל – רש"י)

43. (ועיין מה שנתבאר בשיר השירים, בדבור המתחיל "קול דודי" (לקמן שיר השירים טו, א), הנזכר לעיל בענין "מצה ומרור כו". ובפרשת במדבר, סוף דבור המתחיל "וידבר" (לעיל במדבר ב, א), בענין "למשפחותם לבית אבותם".

ועיין מה שנתבאר (לקמן האזינו עה, א) על פסוק (האזינו לב, יא) "בנשר יעיר כו": וזהו "ואשא אתכם על כנפי נשרים" (יתרו יט, ד), שהוא בחינת מדת הרחמים, שעל ידי זה דייקא (שם): "ואביא אתכם אלי" ממש).

36. (כמו שכתוב בזהר: פרשת בהר, דף קח, עמוד ב. ובפרשת וירא, דף קטו, עמוד א).

37. (אבות ה, א: "בעשרה מאמרות נברא העולם").

38. (ועיין מה שנתבאר מזה במקום אחר: בדבור המתחיל "ביאו לבוש מלכות" (תורה אור צב, ב ואילך). וב"אגרת הקדוש" (סימן ב), דבור המתחיל "איהו וחייה").

39. (בעשוקה אחת ממצות ה" – ויקרא ד, כז).

40. ("עוד אחת היא" – חגי ב, ו).

41. (חבור הפסוקים תהלים ער, יב: "פעל ישיעות בקרב הארץ", תהלים סד, ז: "קרב איש ולב עמו").

והנה, המִשְׁכַּת הַדַּעַת בְּנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הוּא עַל יְדֵי
מִשְׁה רַעֲיָא־מְהִימָנָא. כִּי מִשְׁה הוּא "שׁוֹשְׁבִינָא דְּמִלְכָּא",
וְעַל יְדֵי זֶה נִמְשָׁךְ לְהִיּוֹת בְּחִינַת יַעֲקֹב – בְּחִינַת הֶרְחָמְנוּת.
וְזֶהוּ "מִשְׁה מְלָגִיו, וְיַעֲקֹב מְלַכְר" ⁵⁰.

וְזֶהוּ עֲנִין שְׁנֶאֱמַר (בַּמִּדְבָּר כח, א): "זֶה הָאִשָּׁה אֲשֶׁר
תִּקְרִיבוּ" – לְשׁוֹן רַבִּים, כִּי הִקְרַבְתָּ הַכֶּבֶשׂ, הוּא בְּחִינַת
הֶרְחָמְנוּת, הוּא מִצְוָה לְכָל יִשְׂרָאֵל, רַק שְׁנֶקֶרֶב עַל יְדֵי
הַכֶּהֱן, אֲהָרֹן – "שׁוֹשְׁבִינָא דְּמִטְרוֹנִיתָא".

מִה שָׁאִין בֶּן לַעֲשׂוֹת אֶת הַכֶּבֶשׂ, שֶׁהוּא הַתְּעוֹרְרוֹת
וְהַתְּהוּוֹת בְּחִינַת הֶרְחָמְנוּת לַעֲשׂוֹת בְּנִפְשׁוֹ – כְּתִיב
"תַּעֲשֶׂה" – לְשׁוֹן יְחִיד. וְקָאֵי עַל מִשְׁה רַבְּנוּ עַל־יִהְיֶה שְׁלֹמֹה
עֲצֻמוֹ, שֶׁהוּא הִזִּיה עוֹשֶׂה וּמִמְשִׁיךְ הַדַּעַת בְּנִשְׁמוֹת
יִשְׂרָאֵל, לַעֲשׂוֹת וּלְעוֹרֵר אֶת הֶרְחָמְנוּת, בְּכַדִּי שִׁכְבָּא
לְ"זֶהֱבֶהָ ה'" "בְּכָל לְבָבְךָ", בְּכָלֹת הַנֶּפֶשׁ מִמֶּשׁ. וְזֶהוּ
"עוֹלָה" בְּבִחִינַת "רִיחַ".

וְאַחֲרֵי כֵךְ "נִיחוּחַ" – לְשׁוֹן "נְחוֹת דְּרָגָא" ⁵¹, שֶׁהֵן
הַמִּשְׁכַּת אֹר אֵין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא בְּצִרּוֹפֵי אוֹתִיּוֹת
הַתְּפִלָּה, "רוֹפֵא חוֹלִים כו", וְ"מְבַרֵךְ הַשָּׁנִים כו", שֶׁהֵן
בְּחִינַת שְׁעֵרוֹת הַצִּמְר הַנִּמְשָׁכִין מִן הָעוֹר לְבִלְתִּי הִיּוֹת
בְּבִחִינַת נִפְרָד. וְעַל זֶה אָמַר ש"סִנְד"ל קוֹשֵׁר פְּתָרִים לְקוֹנוֹ
מִצִּרּוֹפֵי אוֹתִיּוֹת הַתְּפִלָּה – שְׁנַעֲשֶׂה בְּחִינַת תְּעוּנוֹג וְכֹתֵר
מִמֶּשׁ. וְדִי לְמַבִּין ⁵²:

וְהוּא. וְעוֹד יֵשׁ לוֹמַר בְּעֲנִין שֶׁהִתְמִיד בָּא מִהַכֶּבֶשׂ שֶׁדּוֹקָא:
דְּהִנֵּה יֵשׁ ב' בְּחִינּוֹת – צִדִּיקִים, וּבְעִלְיִת־שׁוֹבָה. וְאַף
עַל גַּב שְׁאֲמַרו רַז"ל (בְּרִכּוֹת לז, ב): "בְּמָקוֹם שֶׁבְּעִלְיִת־שׁוֹבָה
עוֹמְדִים, אֵין צִדִּיקִים גְּמוּרִים יְכוּלִים לַעֲמוֹד", וְהֵינּוּ
מִשׁוֹם ד' בְּחִילָא יִתִּיר, מִכָּל מָקוֹם לַפְּעָמִים מְצִינוּ גַם בֶּן
שְׁבַחֲנִית צִדִּיקִים גְּבוּהָ יוֹתֵר. כְּמֵאֲמָר ⁵³: "בְּמִי נִמְלָךְ?
בְּנִשְׁמוֹתֵיהֶם שֶׁל צִדִּיקִים" ⁵⁴. וְגַם, כִּי הַצִּדִּיק אֵינוֹ מְתִירָא
מִיְנִיקַת הַחִיצוֹנִים.

צִרּוֹפֵי אוֹתִיּוֹת לְהִיּוֹת עוֹלָמוֹת הַנִּפְרָדִים, הוּא עַל יְדֵי
מִסָּךְ מְבַדִּיל, בְּחִינַת "רְקִיעַ" ⁴⁴. וְגוֹזְזִים הַשְּׁעֵרוֹת, הֵן
הַמִּפְרִידִים בְּחִינַת צִרּוֹפֵי אוֹתִיּוֹת הַנ"ל מִשְׁרָשֶׁם, שֶׁהֵם
דְּבוּקִים וּמִיּוֹחָדִים בְּאַלְקוֹת מִמֶּשׁ – לְהִיּוֹת בְּבִחִינַת
נִפְרָדִים מִמֶּשׁ, לְלֶכֶת אַחֵר חַיִּית הַגּוֹף וּנְפִשׁ־הַבְּהִמִּית
בְּלִבָּד, וְתַמּוּ וְנִכְרְתוּ מִשְׁרָשֶׁם עַד שְׁנֶאֱרָה הָעוֹלָם־הַזֶּה
הַגִּשְׁמִי לִישׁ וְדָבָר נִפְרָד מִמֶּשׁ כו ⁴⁵.

וְעַל יְדֵי בֶן נֶאֱמַר (וַיֵּצֵא כט, לא): "וְרַחֵל עֲקָרָה", שְׁאִינָהּ
מוֹלֶדֶת בְּחִינַת אֶהְבֶּה וְיִרְאֶה כו, שֶׁהֵן בְּחִינַת הַבְּנִים כו,
לְפִי ש' רַחֵל לִפְנֵי גּוֹזְזִיה נֶאֱלָמָה" לְכַךְ הִיא בְּחִינַת עֲקָרָה,
שְׁאִינָהּ מוֹלֶדֶת.

וְלִזֶּה תִּיקְנוּ ב' תִּיקוֹן חֲצוֹת" – "תִּיקוֹן רַחֵל" – לְעוֹרֵר
בְּכִיָּה וְרַחֲמָנוּת, וּכְמוֹ שֶׁכְּתוּב (וַיִּמְצֵא לא, יד): "רַחֵל מִבְּכָה
וְכו". וְאַחֲרֵי כֵךְ "תִּיקוֹן לֵאָה", הִיא "אִם הַבְּנִים שְׁמֹחָה"
(תְּהִלִּים קיג, ט), שֶׁהִיא הַשְּׁמֹחָה הַבָּאָה אַחֵר לִידַת הָאֶהְבֶּה,
בְּשְׁנַעֲשִׁית "אִם הַבְּנִים", ש' אִז תִּתְעַנֵּג כו" (יִשְׁעִיָּה נח, יד).

וְהִנֵּה בְּחִינַת כֶּבֶשׂ וְרַחֲמָנוּת הִיא בְּחִינַת יַעֲקֹב, שֶׁהִיָּהּ
רוּעָה צֵאֵן לְבִן ⁴⁶. גַּם מִשְׁה רַבְּנוּ עַל־יִהְיֶה שְׁלֹמֹה הִיָּהּ רוּעָה
צֵאֵן יִתְרוֹ ⁴⁷. אֶךְ אֵיתָא בְּזֵהר ⁴⁸: "מִשְׁה מְלָגִיו", שֶׁהוּא
רַעֲיָא־מְהִימָנָא, וְיַעֲקֹב מְלַכְר.

וְהַעֲנִין, כִּי הִנֵּה הַתְּעוֹרְרוֹת רַחֲמָנוּת זוֹ הִיא מִצַּד
הַדַּעַת, שֶׁהִיא הַשְּׁגָה בְּגִדּוֹלֶת אֹר אֵין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא,
שֶׁכְּשִׁמוּ בֶּן הוּא – אֵין לוֹ סוֹף כו, וְ"אֵין עֲרוֹף אֱלִי" וכו'.
אֲשֶׁר לִזְאוֹת, בְּשִׁישִׁים אֶל לְבוֹ שֶׁשֶׁם הִיָּתָה נִשְׁמָתוֹ
כְּלוּלָה בְּמֵאֲצִילָה בְּרוּךְ־הוּא טָרֵם יִרְדָּתָהּ, וְיִרְדָּהּ
פְּלִאִים ⁴⁹ מִשְׁה מִטָּה – יַעוֹרֵר רַחֲמִים רַבִּים בְּלִבּוֹ מְאֹד
מְאֹד עַל גּוֹדֵל עוֹצֵם הִירְדָּהּ. מִה שָׁאִין בֶּן בְּשָׁאִין בּו
דַּעַת – "כָּל דֶּרֶךְ אִישׁ – יֵשֶׁר בְּעֵינָיו", וּכְמֵאֲמָר: "בְּרַחֲמֶיךָ
הַרְבִּים כו", וְכֵן ⁵⁰.

44. (וַעֲיִין מִה שֶׁנִּתְבָּאָר מִזֶּה: בְּפָרֶשֶׁת "לֶךְ לֶךְ", בְּדַבּוּר הַמִּתְחִיל

"וְהַבְדִּילָה הַפְּרוֹכֶת" (תוֹרָה אור יב, א). וּבְדַבּוּר הַמִּתְחִיל "פֶּתַח אֱלֹהִיו"
בְּפָרֶשֶׁת וַיֵּאָד (תוֹרָה אור יג, ג וְאֵלֶּיךָ).

45. (וַעֲיִין מִה שֶׁנִּתְבָּאָר מִזֶּה בְּדַבּוּר הַמִּתְחִיל "וְהִיָּה אֹר הַלְבָנָה" –
בְּפָרֶשֶׁת צו (לַעֲלֵל צו י, ב)).

46. (וַיֵּצֵא כט, י. שם לז: "וְיַעֲקֹב רָעָה אֶת צֵאֵן לְבָר").

47. (שְׁמוֹת ג, א: "וּמִשְׁה הִיָּה רָעָה אֶת צֵאֵן יִתְרוֹ").

48. (תִּקְוִיָּה זֶהר תִּיקוֹן יג עֲמוּד כט, א).

49. (וְזֵהר פְּלִאִים – אֵיכָּה א, ט).

50. (וַעֲיִין מִה שֶׁנִּתְבָּאָר עַל פְּסוּק "וְאֵלָה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשִּׂים
לְפָנֵיהֶם כו" (תוֹרָה אור עה, א). עֵיין שָׁם. וְעַל פְּסוּק "שְׁנִיךְ כְּעֶדֶר
הַרְחִלִים" (לִקְטָן שִׁיר הַשִּׁירִים לז, א).

וַעֲיִין עוֹד מִעֲנִין מִשְׁה וְיַעֲקֹב בְּזֵהר: פָּרֶשֶׁת בְּלָק, דף קפז עֲמוּד ב.

51. (יְבָרְכוּת סג, א).

52. (וַעֲיִין מִה שֶׁנִּתְבָּאָר מִזֶּה: בְּדַבּוּר הַמִּתְחִיל "נֵר חֲנוּכָה כו" וּמִזִּזְיָה
מִמִּין" (תוֹרָה אור מִשְׁכָּח, ב). וּבְדַבּוּר הַמִּתְחִיל "מִה יָפוּ פְּעֻמֶּיךָ בְּנִעֲלִים"
(לִקְטָן שִׁיר הַשִּׁירִים מג, א).

וַעֲיִין מִה שֶׁנִּתְבָּאָר עוֹד מִעֲנִין "כֶּבֶשׂ", בְּפָרֶשֶׁת אֲמֹר (לַעֲלֵל אֲמֹר לז, ג
וְאֵלֶּיךָ), בְּבִיאֹר עַל פְּסוּק "וְהִנֵּיךָ כֹּהֵן אוֹתָם עַל לֶחֶם הַבִּיכּוֹרִים").

53. (בְּרִאשִׁית רַבָּה ח, ז).

54. וַעֲיִין בְּגִמְרָא, סוֹף פֶּרֶק ה' דְּבִרְכוֹת (לד, ב): "אָמַר רַב חִיָּיא בְּרַ אָבָא, אָמַר
רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל הַנְּבִיאִים בּוֹלֵן לֹא נִתְנַבֵּא אֶלָּא לַעֲבִלֵי תִשְׁבּוּהָ, אָבָל צִדִּיקִים
גְּמוּרִים עֵין לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים וְזוֹתָרָהּ. וּפְלִיגָא דְּרַב אֲבָהוּ, דְּאָמַר רַב אֲבָהוּ:
מָקוֹם שֶׁבְּעִלֵי תִשְׁבּוּהָ עוֹמְדִין צִדִּיקִים גְּמוּרִים אֵינֶם עוֹמְדִין").

נִקְרָא "כְּבִישֵׁי דְרַחֲמָנָא", כְּמוֹ "שְׂתוּק, כֶּךָ עֲלָה" 32
 בְּמַחֲשָׁבָה⁵⁹, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר בְּמָקוֹם אַחֵר. 33
 וְהֵנָּה, בְּחִינַת הַתְּמִיד הוּא, לְהַמְשִׁיךְ רַחֲמִים רַבִּים 34
 מִבְּחִינַת עֵתִיקָא, "לִפְנֵי הוֹי"ה" – לְמַעַלָּה מִשֵּׁם הוֹי"ה וְכוּ. 35
 וְזֶהוּ "וְנִתְּחַד ה' תְּמִיד, וְהַשְׁבִּיעַ בְּצִחְצֻחוֹת נִפְשָׁךְ" (יִשְׁעִיָּה 36
 נח, יא), כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּזֶהָר חֶלֶק א', בְּפִרְשֵׁת תּוֹלְדוֹת, דָּף 37
 קמא⁶⁰ ("דא תמיד דבין הערבים"). 38
 וְעַל כֵּן הָיָה בֵּא "מִן הַכְּבִישִׁים" דּוּקָא, שֶׁהוּא לְשׁוֹן 39
 "סִתֵּר" – לְהַמְשִׁיךְ מִבְּחִינַת סִתִּים לְבְּחִינַת גְּלִיָּא. וְהוּא 40
 בְּחִינַת "תְּמִיד", בְּחִינַת "לֹא שְׁנִיתִי" כו' (מְלָאכִי ג, ו). 41
 וְגַם כְּבִישׁ שְׁבִמּוּזָּבָח: "וְלֹא תַעֲלֶה בְּמַעֲלוֹת" (יִתְרוֹ כ, כב), 42
 וְהוּא בְּחִינַת "הַצָּעַן לִכְת" (מִיכָה ג, ח), וְזֶהוּ "עֲלָה בְּכַבֶּשׂ 43
 וּפְנָה לְסוּבָב" 61 – בְּחִינַת סוּבָב כּוֹלָא עֲלִמִין. 44
 גַּם בְּמֵאמֶר רַ"ל (שְׁבַת עו, ב): "מֵאִי טַעֲמָא, עֵינֵי מִסְגִּין 45
 בְּרִישָׁא וְהָדָר אֵימְרִי בְּבְרִיתוֹ שֶׁל עוֹלָם – בְּרִישָׁא 46
 חֲשׂוֹכָא וְהָדָר נְהוּרָא". הֵרִי "אֵימְרִי" נִקְרָא "נְהוּרָא". 47
 וְהֵנָּה יְחֻדָּא־תַתָּאָה נִקְרָא "חֲשׂוֹכָא" לְגַבִּי יְחֻדָּא־ 48
 עִילָאָה. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה, אֲפִילוּ ז"א־דֹאֲצִילוֹת נִקְרָא כֵּן לְגַבִּי 49
 עֵתִיק, כִּי שְׁעֵרוֹת־דָּן אֵין "שְׁחֹרוֹת כְּעוֹרֵב" (שִׁיר הַשִּׁירִים ה, 50
 יא), וְשֶׁל עֵתִיק – "כְּעֹמֶר נִקָּא" (דְּנִיָּאל ג, ט). 51
 גַּם יֵשׁ לוֹמֵר, "אֵימְרִי" – עַל דֶּרֶךְ "אֵת ה' הֵאֱמַרְתָּ 52
 הַיּוֹם" (דְּבָרִים כז, יז). וּפִירֵשׁ רַשִׁי (פָּרָק קמא דְּבִרְכוֹת, דָּף ו, סוף 53
 עמוד א): "לְשׁוֹן חֲשִׁיבוֹת וְשִׁבְח". וְעֵינֵין מֵה שֶׁנִּתְבָּאָר עַל פְּסוּק 54
 (בְּשַׁלַּח טו, יא) "מִי כְמוֹךָ בָּאֵלִים הוֹי"ה", דִּשְׁבַח זֶה קָאִי עַל עֵתִיק 55
 (בְּאֲדָרָא רַבָּה דָּף קכח, א). 56
 (וְהֵנָּה, הִרְקִיעַ הוּא הַפְּרִסָּא הַמְּפָסִיק בֵּין אֲצִילוֹת לְבְּרִיאָה. 57
 וְאִמְנָם יֵשׁ בְּמֵה בְּחִינּוֹת פְּרָסָא⁶². וּבְחִינַת עוֹר שֶׁל הַכְּבִישׁ, 58
 בֵּינָן שֶׁגַם לְאַחֵר הַפֶּסֶק הִרְקִיעַ נִמְשָׁכִים מִמֶּנּוּ שְׁעֵרוֹת, 59
 שֶׁהֵן בְּחִינַת צֶמֶר, שֶׁהוּא בְּחִינַת גְּבוּהָ, אִם כֵּן מוֹרָה 60
 שֶׁהִרְקִיעַ הַמְּפָסִיק הוּא עַל דֶּרֶךְ הַפְּרוּכָת הַמְּפָסִיק בֵּין 61
 קִדְשׁ לְקִדְשׁ". 62

וְעַל דֶּרֶךְ זֶה יֵשׁ לוֹמֵר בְּחִינַת כְּבִישׁ לְגַבִּי פֶּרֶ: 1
 כִּי הִפֵּךְ יֵשׁ לוֹ כַּח וּגְבוּרָה יוֹתֵר, וְזֶהוּ כְּמוֹ הַעֲלָאָה 2
 דְּתִשְׁבּוּבָה "בְּחִילָא יִתִּיר". וְלִכֵּן נִסְכְּיוֹ גַּם כֵּן מְרוּבִים 3
 יוֹתֵר⁵⁵. 4
 אֲבָל עִם כָּל זֶה, מַעֲלַת הַכְּבִישׁ – שִׁישׁ לוֹ צֶמֶר בְּעוֹרוֹ, 5
 שְׁמֵהֶם הַלְבוּשִׁים – רוֹמֵז לְמַצּוֹת שְׂנִקְרָאִים לְבוּשִׁים; וְגַם 6
 הַתּוֹרָה נִמְשָׁכָה מִבְּחִינַת "וּשְׁעֵר רִישָׁהּ כְּעֹמֶר נִקָּא" (דְּנִיָּאל 7
 ז, ט), לִכֵּן רוֹמֵז לְבְּחִינַת צִדִּיק. 8
 וְזֶהוּ "וְרַעְיוֹ כְּבִישִׁים" (יִשְׁעִיָּה ה, יז), "כְּבִישִׁים לְלְבוּשָׁךְ" 9
 (מְשָׁלִי כז, כו). 10
 וְלִכֵּן לְגַבִּי קָרְבֵּן־הַתְּמִיד צָרִיךְ לְהִיטֵב כְּבִישׁ דּוּקָא, כִּי 11
 תִּשְׁבּוּבָה אֵינוֹ אֶלָּא לְפִי שְׁעָה, אֲבָל בְּתַמִּידִית צָרִיךְ 12
 לְהִיטֵב בְּחִינַת צִדִּיק⁵⁶. 13
 גַּם "כְּבִישׁ", יֵשׁ לוֹמֵר – מִלְשׁוֹן "וּמִלְאוּ אֶת הָאָרֶץ 14
 וּכְבִשְׁוּהָ" (בְּרָאשִׁית א, כח): "וּנְכַבְּשָׁה הָאָרֶץ". וְכִּי הַצִּדִּיק 15
 כּוֹבֵשׁ אֶת הַיָּצֵר הָרַע. וְגַם לְהִפָּךְ שֶׁהוּא נִכְבָּשׁ לְפָנֵי 16
 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ־הוּא וּמִבְּטֵל רְצוֹנוֹ אֵלָיו יִתְבַּרְךָ, "וּנְכַבְּשָׁה 17
 הָאָרֶץ לְפָנֵי ה'" (בְּמִדְבָּר לב, כב); "וְאֵנִי כְּכַבֶּשׂ אֱלוֹהִים"⁵⁷ (יִרְמְיָה 18
 יא). 19
 גַּם הוּא מִן "הַנְּעֻלָּבִים וְאֵינֵן עוֹלָבִים"⁵⁸, בְּחִינַת "כִּרְחַל 20
 לְפָנֵי גּוֹזְזִיָּה נֹאֲלָמָה". 21
 וּבִגְמָרָא (פָּרָק ב' דְּחִגְיָה, דָּף יג, עמוד א') עַל פְּסוּק "כְּבִישִׁים 22
 לְלְבוּשָׁךְ" אָמְרוּ: "דְּבָרִים שֶׁהֵם בְּכַשְׁוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם יִהְיוּ 23
 תַּחַת לְבוּשָׁךְ". וּפִירֵשׁ רַשִׁי: "סִתְרוּ שֶׁל עוֹלָם". כְּמוֹ: 24
 "רִישָׁא בְּכַבֶּשָׁא" (חוּלִין דָּף צג, ב); "בְּהִדִּי כְּבִישֵׁי דְרַחֲמָנָא 25
 לְמָה לָךְ" (בְּרִכּוֹת דָּף י';) "מִמֶּנִּי יֵצְאוּ כְּבוֹשִׁין" (מְכּוֹת כג, ב). 26
 וּפִירֵשׁ "סִתְרוּ שֶׁל עוֹלָם", הֵיינו: כִּי "אוֹרֵייתָא סִתִּים 27
 וְגִלְיָא, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ־הוּא סִתִּים וְגִלְיָא". וְהֵנָּה בְּחִינַת ז"א 28
 נִקְרָא גְּלִיָּא לְגַבִּי עֵתִיק־יוֹמִין. וְלִכֵּן נִקְרָא "חֶסֶד־דָּן־א" – 29
 "חֶסֶד דְּלִבְר", וְחֶסֶד דְּעֵתִיק־יוֹמִין נִקְרָא "חֶסֶד דְּלִגְאוֹ" 30
 (בְּאֲדָרָא רַבָּה, דָּף קלג, ב), וְהַמְשָׁכָה מִבְּחִינַת עֵתִיק־יוֹמִין 31

58. (שְׁבַת פח, ב).

59. (מִנְחָחוֹת כט, ב. זֶהָר חֶלֶק ג' כו, ב).

60. (וְעֵינֵין מֵה שֶׁנִּתְבָּאָר בְּדָבוּר הַמִּתְחִיל "לְבַבְתִּי" לְקַמֵּן שִׁיר הַשִּׁירִים כח, ג וְאֵילָף).

61. (נִזְכָּרִים פָּרָק ה מִשְׁנָה ג).

62. כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר בְּמָקוֹם אַחֵר – עַל פְּסוּק "וְהִבְדִּילָהּ הַפְּרוּכָת כו'" (תּוֹרָה אוֹר לָךְ־לְךָ יב, ג).

55. (וְעֵינֵין מֵה שֶׁנִּתְבָּאָר מִזֶּה בְּפִרְשֵׁת שְׁלַח (לְעֵיל מִב, ב), סוף דָּבוּר הַמִּתְחִיל "עֵנִין הַנִּסְכִּים").

56. וְכֵמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר סוּף דְּבוּר הַמִּתְחִיל "שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל" (רֹאה לְקַמֵּן שְׁבַת שׁוּבָה סה, ב), גַּבִּי "קָחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים" (הוֹשַׁע יד, ג). וְגַבִּי (תְּהִלִּים קל, ד): "כִּי עִמָּךְ הִסְלִיחָה לְמַעַן תִּנְרָא".

57. (וְעֵינֵין בְּ"תוֹרָה אוֹר": בְּדָבוּר הַמִּתְחִיל "וְתוֹסֵף אֶסְתֵּר" (מַגִּלַּת אֶסְתֵּר צד, ד), וּבְדָבוּר הַמִּתְחִיל "אִם לֹא תִדְעִי לָךְ" (יִצְחָק כג, ב), בְּעֵנֵין "וְיִרְחַל הִיטָהּ וְפֶת תּוֹאֵר").

1 מה שאין כן בעזים, שמשערו העזים נמשך יניקה
2 לחיצונים, אם כן מורה שהעור המפסיק הוא למטה במדרגה,
3 שמבדיל ביין קדש לחול. ולכן נאמר (שיר השירים ד, א): "שערך
4 בעדר העזים שגלשו כו". וכל שכן בשאר בהמות, שאין שערות
5 שלהן ראויים ללבושים בצמר.

קיצור

11 (א) שני פעמים "ואמרת" – מיד ולדורות. "תקריבו",
12 "תעשה". קודם שנברא העולם היה הוא ושמו בלבד,
13 שהיה האור כלול בפאור עצמו, ואחר שנברא העולם
14 נעשה התפשטות האור, והוא ירידה גדולה לגבי
15 האור⁶⁴, והוא בשביל עלייה שהיה היש בטל לאין.
16 "ליתן זה יצרת לשחק בו"⁶⁵, וזהו ענין השיר של
17 המלאכים. ועיקר ביטול היש לאין הוא במעשה
18 הקרבנות, ולכן היה השיר על הקרבן. וכך הוא ענין
19 התפלה. ואפשר לומר, דלכן בתפלה אומרים תחלה
20 פסוקי דמרה ושירת הים⁶⁶. פירוש "לחמי לאשי" –
21 לבחינת השרפים:

22 (ב) ומה שהתמיד בא מבכשים דוקא, אף ש"פני שור"
23 הוא ראש לכל הקרבנות בפרשת "שור או כשב או עז"⁶⁷
24 (אחרי י, א), היינו מפני שבכש יש לו "קול רחמים"⁶⁸.

6 ואם כן, דוקא בעור הכבש מרמז תיקון הפרסא, והאותיות
7 הנמשכים דרך הפרסא לבלי יהיו בבחינת נפרד כו. ועל כן בא
8 התמיד מהבכשים דוקא. ושרש עור ורקיע זה הוא בחינת
9 "קרומא דאירא כו"⁶⁹:

10

25 וגם יש לו צמר בעורו, אשר נמשל בהם בחינת
26 "ושער רישיה בעמר נקא". (וכתיב (ישעיה א, יח): "אם יאדימו
27 כתולע בצמר יהיו"⁶⁹, והנה "עולת תמיד" פירש האריז"ל:
28 "עולת" – אותיות 'תולע' ⁷⁰).

29 והנה ה'בשר' גידין ועצמות' של התמיד, היה 'עולה'
30 כולה. עצמות נמשכים מהמוח – והוא בחינת חב"ד⁷¹;
31 והבשר נמשך מהדם שכלב – והוא משכן המדות;
32 והגידים הם המחברים החכמה עם המדות, דהיינו
33 העצמות עם הבשר. וכל זה היה "עולה כליל":

34 (ג) וכן בתפלה: ההתבוננות והדעת איך ד"כולא קמיה
35 – כלא חשיב" זהו בחינת עצמות⁷², ומזה נמשך גידים
36 לבחינת בשר – להפך מדות נפש הבהמית⁷³. וזריקת
37 הדם הוא בחינת אהבה-עזה. ואחר כך "והיו הדברים
38 האלה אשר אנכי מצוך היום" – זהו ענין הקטר החלב –

"לא הביט און ביעקב" מענין זה (לעיל בלק עא, ב).

גם ביירושלמי סוף פרק קמא דברכות – שצריך לכרוע
בשמונה-עשרה עד שיתפקקו כל חוליותיו – עין שם – "כל
עצמותי תאמרנה". מכל זה יובן ענין בחינת עצמות בתפלה
שכנגד קרבן התמיד.

73. (ולפי מה שכתוב בזהר בפירוש "עצם מעצמי ובשר
מבשר" (בראשית ב, כג), וב"פרדס" בערך "עצם", יש לומר: כי
"עצמות" זהו בחינת יחודא-עילאה למסירת נפש ב"אחד";
ובחינת "בשר" זהו יחודא-תתאה, בחינת "בכל נפשך". ועין
מה שנתבאר בדבור המתחיל "וארשתיק לי" (לעיל במדבר ה, א), בענין
"לבי ובשרי ירננו".

וצריך להיות התחברות ב' התחינות – על דרך "כעיר
שחוכרה לה יחוד" (תהלים קכב, א) שנתבאר בדבור המתחיל "אלה
פקודי המשכן" (לעיל פקודי, א פרק ד). והיינו על ידי הגידים
המחברים. עין מה שנתבאר בדבור המתחיל "וישלח יהושע כו"
מרגלים" (לעיל שלח נא, ד).

ועין ב"פרדס" ערך "גד": גימל שהוא בינה – משקה לדלת
שהיא מלכות. והשקאה זו הוא על ידי צדיק – בחינת יו"ד
שבין גימל לדלת" (עין זהר חלק א, ויחי, רלז, ב). דהיינו, כי
גימל הוא כללות ב'תר, חכמה, בינה, שמהם נמשך
השפעת הביטול ד'יחודא-עילאה, שהוא הידור – להיות מזה
ביטול היש לאין כו. ולהיות "מציל עני מחוקק ממונו" (תהלים
לה, י). עיין רבות, ורא' (ריש פרשה נד). וזהר חלק ג', ואתחנן (דף
רסז ב), דקאי על יצר הרע).

63. כמו שנתבאר במקום אחר, בענין שזכר ב' פעמים הבדלה בענין
"יהי רקיע כו" (לקמן ואתחנן יא, ב. ספר המאמרים תקס"ב חלק א עמוד רמד.
חלק ב עמוד תקטו ושם נסמן).

64. כמו שנתבאר בדבור המתחיל "תקעו בחודש" (לקמן ראש השנה גג,
ד ואקלף).

65. ועין מה שנתבאר מזה: בדבור המתחיל "אלה מסעי" (לקמן מסעי
צא, א). ובדבור המתחיל "אני" דפרשת ציצית (לעיל שלח מח סוף עמוד
א).

66. וכמו שנתבאר בדבור המתחיל "אז ישיר משה ובני ישראל" (תורה
אור בשלח טב, ב ואקלף).

67. כמו שכתוב ברבות שם, פרשה כז.

68. עין מה שנתבאר בדבור המתחיל "והיניף הכהן אתם" (לעיל אמור
לו, א ואקלף).

69. עין מה שנתבאר בדבור המתחיל "האזינו השמים" (לקמן האזינו
עב, ד).

70. עין מה שנתבאר בדבור המתחיל "חקת התורה" (לעיל חקת נו, ב),
בענין "תולעת יעקב" (ישעיהו מא, יד).

71. ועין מה שנתבאר בבאור על פסוק "וידבר" דעשרת הדברות
(לעיל במדבר יז, ב), שהעצמות מתקשרים עם עצם הגלגלת
דחפאי על מוחא, אך בתוכם יש מוח גם כן.

72. ועיין ברבות פרשת אמור, סוף פרשה ל, על פסוק (תהלים לה,
י) "כל עצמותי תאמרנה: השדרה כו. ובזהר חלק ג' (פנחס,
רנו, א ורנה סוף עמוד ב): "חוט השדרה דביה ח"י חולין כו,
לקבל ח"י ברכאן ודלותא כו". ועין מה שנתבאר בדבור המתחיל

ממש⁷⁸. וכן "את הכבש השני תעשה". ו"תקריבו" היא 10
מצוה לכל ישראל⁷⁹. וזהו "ריח ניחוח" דקרבנות. : 11
(ה)⁸⁰ עוד יש לומר בענין כבש: כי אף על גב ד"שור" יש 12
לו כח יותר – רומז לבחינת "בחילא יתיר", מכל מקום 13
כבש שיש לו צמר בעורו – רומז לבחינת צדיק, ובחינת 14
צדיק צריך להיות "תמיד". 15
גם, "כבש" – לשון "כבשוננו של עולם", להמשיך 16
מבחינת סתים לבחינת גליא. "אימרי" על דרך "את ה' 17
האמרת". וענין ה"עור" והרקיע – כו'. : 18

בחינת תענוג, כי "פקודי ה' ישרים משמחי לב". והיינו 1
היום לעשותם – עשייה היא לעילא⁷⁴. : 2
(ד) אף הדרך המביאה לגילוי נפש האלקית, להיות 3
"ואהבת" – "בכל לבבך"⁷⁵, היא בחינת רחמנות⁷⁶. 4
והרחמנות הוא כמו שכתוב: "ברחל לפני גוזזיה 5
נאלמה"⁷⁷ (בישעיה נג, ז). ועל ידי כן "ורחל עקרה", ולכן 6
צריך לעורר רחמים – שהוא מבחינת יעקב. וזהו נעשה 7
ונמשך מבחינת משה, שהוא הדעת, שממנו התהוות 8
הרחמים. וזהו "את הכבש אחר תעשה" – "תעשה" 9

השמש". וכן כתב הרב עובדיה ברטנר שם בפירוש המשנה. 1
ובהקשרם (פרק א מהלכות תמידין, דין יא). והיינו על דרך הנ"ל 2
– להמשיך גילוי "שמש הוי"ה". וכל זה הוא על ידי הכבש – 3
בחינת רחמים).

77. וענין מזה בזהר חלק ב, ואנא (כט, ב).

78. (וכענין מה שקתוב (ישעיה כו, ה): "או יחזק במעוץ, יעשה 1
שלום לי, שלום יעשה לי", שעושה ממש בחינת השלום – 2
עליון ושלום תחתון. כמו שקתב הרמ"ז פרשת במדבר (דף קיח, 3
עמוד א).

וענין מה שקתוב ובהר"ו בפרשת בהר (דף קי, עמוד ב), על פסוק 1
(תהלים לד, טו) "נעשה טוב" – ונעשה" ממש. ענין שם בהרמ"ז. ומה 2
שנתבאר במקום אחר, על פסוק "ועשיתם אתם" – "כאילו עשאוני".

וענין ב"מאורי אור" אות ק"ף, סעיף ד, מענין כבש וכבשים. וענין זהר 1
חלק א, וצא, קנו, סוף עמוד ב).

79. (וענין זהר חלק א, ובפרשת חיי, קלג, א. ודו"ק. ובפרשת ויחי רכט, 1
ב).

80. (נוסף בגוף פתח יד קדש).

74. וענין מה שנתבאר בפירוש "היום" – בדבור המתחיל "ביום השמיני 1
עצרת" (לקמן שמיני עצרת פה, ד). בפירוש "זה היום עשה הוי"ה" (תהלים 2
קיה, כד).

75. ענין מה שנתבאר בדבור המתחיל "ה' לי בעזרי" (לקמן שמיני 1
עצרת פה, ג), בפירוש "בכל לבבך" – שיהיה נקלט כו'.

76. (וזהו שמזכירין "ברחמיך הרבים רחם עלינו" בברכת 1
"יוצר המאורות" – כדי להיות יחוד שמשא וסיהרא, ולא 2
יהיה 'מארת' (בראשית א, יד) חסר, אלא בחינת "אשר [ו] לא 3
תחסר כל בזה" (עקב ח, ט).

וכענין "בשמחה ובטוב לבב מרוב כל" (תבוא כח, מז). דהיינו, כי 1
לבנה – היא כנסת ישראל – יומשך בה אור השמש – הוא 2
"שמש הוי"ה", שיהיה נקלט ונתפס הביטול דיחודא-עילאה, 3
מה "דכולא קמיה כלא חשיב", כביטול זיו השמש בשמש.

ענין מה שנתבאר על פסוק "ששצפתני השמש" (לקמן שיר השירים ד, 1
א ואילך). ומה שנתבאר בדבור המתחיל "נשמתי כדכד שמשתין" (לקמן 2
ראה כד, ד ואילך). ובדבור המתחיל "והיה מדי חדש" (לקמן ברכה צו, ב), 3
בענין "שמש צדקה ומקפא כו'".

וענין בגמרא, פרק ד דתמיד (דף לא, סוף עמוד ב), על פסוק 1
(תצוה כט, לח) "שנים ליום" – "בנגד היום". ופירש המפרש: "נגד

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

שערי תשובה

מובדלת משאר כל המצות מן ההיפוך להיפוך ממש 9
שהרי עיקר ענין כללות כל המצות הוא בחי' המעשה 10
דוקא ונקרא מצות מעשיות ע"ש העשיה בפו"מ ולזה 11
אמר בכמה מקומות על המצות שם עשי' דוק' כמו 12
אלה המצות אשר יעשה כו' ושמרתם ועשיתם אותם 13
וכה"ג רבות בכתובים ומצות השבת עיקרה העדר 14
המעשה דוק' שלא לעשות מאומה וזאת גופה עיקר 15
המצוה שישבות ולא יעשה מאומה היפך כל המצות 16

1 (לא) וזהו ושמרו בני"י את השבת כו' ברית עולם ביני
2 ובין בני"י אות היא לעולם כי ששת ימים
3 כו'. דהנה אמר כאן ב' דברים ברית עולם ביני כו' וגם
4 נקרא אות לעולם ואות זה ג"כ ביני ובין בני"י דביני
5 ובין בני ישראל קאי אדלפניו ולאחריו על ברית עולם
6 ועל האות וכאילו אמר ביני ובין בני"י ברית עולם ואות
7 כו'. ולהבין כל זה הנה יש להקדים תחלה בשורש ענין
8 מצות השבת מהו להיות שאנו רואים שמצות שבת

הנה עכ"ז מצוה נקראת שחל ע"ז לשון ציווי כמו גם
באדון על העבד כמו שחל צווי האדון על עבודתו כך
חל ממש צווי האדון על העדר עבודתו ואם יעבור
ויעבוד ענוש יענש כמו שאם ה' עובר על העדר וביטול
העבודה שציוה עליו העבודה זה וזה רצון האדון הוא
עובר ואין הפרש ביניהם לענין גוף העדר וביטול רצון
האדון כלל רק שהוא שינוי רצון מהיפך להיפך אצל
האדון אבל לגבי העבד אין הפרש בקיומו וביטולו או
שמקיים הרצון או מבטלו רק עכ"ז יש שינוי זה עצמו
בעבד מעבודה לשביתה שבשביתה מקיים רצון האדון
בשביתה ובעבודה קיום הרצון בעבודה וכן להיפך
בביטולו כו' וכך יובן למעלה שחל לשון מצוה
בשביתה דשבת ממש כמו בעבודה כו' אך עכ"ז יש
שינוי מהיפך להיפך ברצון הציווי למעלה ולמטה
במקבלים וענין ההיפך הזה לא שהן שקולין רק זה
בעלי' וזה בירידה עד"מ העולה בסולם והיורד
שהליכתם ענין א' רק שזה עולה כו' אלא שהעלי' הזאת
בהעדר המעשה הוא ענין פנימית ומקור לבחי' הירידה
והתפשטות שקדם תחלה בעבודת המעשה וכמו שנראה
בחוש בשובת ממלאכה ששב רוחו ונפשו אל בחי'
פנימיו' שלהם כנ"ל וא"כ הרי בחי' אור וחיות שכבר
נתפשט וירד כשחזר אל העצמו' בשביתה נתעלה גם
הוא להיות בבחי' הפנימיו' של הנפש והרוח וזהו עיקר
ענין השביתה שהוא מן המלאכה דוק' ולזאת יובן
ממילא שגם שחל ענין צווי על השביתה אבל הוא בחי'
הפנימיו' של המצות שבעבודה כו' וכמו עד"מ היורד
שעולה שעליה זאת תכלית המכוון מירידה שבתחלה
כו' וכמו הקוצר ואוכל ממה שטרח ויגע בחרישה
וזריעה וכה"ג או כמו העלאת הריח ממו"מ שטרח
ויגע בו וכמ"ש במ"א וד"ל. ובכל זה יובן במצות שבת
איך שהיא בחי' הפנימיות המכוון מכל המצו' מעשיו'
שזהו תכלית המכוון מהם כשעולה בשבת כענין מי
שטרח בע"ש יאכל בשבת כו' ולמעל' הוא ברצון
העליון שבמצו' שהיה תחלת המחשבה והרצון בבחי'
ירידה למטה במעשה דמצות כנ"ל הנה תכלית פנימיות
המכוון הוא לאחר גמר העבודה דו' ימי המעשה
בבירורים דרפ"ח ל"ט מלאכות כו' שהוא במצו' השבת
שהוא הרצון העליון בהעדר המעשה דוקא דהיינו להיו'
עליות הרצון אל העצמות והרי אותו התענוג והרצון
שירד הוא שעולה בעצמותו בשבת וזה שא' כי בו שבת
וינפש רק שעל זה גופא חל בחי' רצון שרוצה לשבות
ולנוח מכל ירידו' והתפשטו' איזה רצון שהיה תחלה
וד"ל:

שהן בבחי' המעשה ולכאורה איך יתכן ענין מצוה
בשביתה שהוא רק העדר המעשה לבד שהרי מצות
המלך עיקרה לצות לעשות דבר מה כמצות האדון על
העבד בעבודת המעשה דוקא ואם יצונו שישבות ולא
יעשה מלאכה כלל זהו היפך העבדות לאדונו כו'. אך
הענין הוא דבאמת כל המצות נק' עבודה והוא בו' ימי
המעשה לברר בירורים דרפ"ח כו' לתקן דבר מה
להפוך חושך וכו' ואז עיקר המצוה בעשי' דוק' ונק' ו'
ימי המעשה דוק' היום לעשותם אבל מצות השבת הוא
בחי' הפנימיו' של כל המצות שהוא לשבות אחר
העבודה דו' ימי המעשה ואנו רואים מענין מצות
השבת שהיא בחי' הפנימיו' המכוון מכל המצות
מעשיות ממה שמצות שבת אינה מצוה מעשיות כשאר
המצות רק המצוה היא זה גופא שישבות ולא יעשה
מלאכת עבודה ואין הכוונה שלא יעשה מצוה בשבת
כמצות ציצית וצדקה ות"ת וכה"ג שהרי חייב בכל
המצות בשבת כמו בחול ממש רק לענין גופא של מצות
שבת אינה ענין ציווי לעשות דבר מה כשאר המצות רק
אדרבה העדר המעשה להיות כשב ואל תעשה כו' שזה
מורה שרש ענינה למעלה מעלה בבחי' רצון העליון
הפשוט שהוא בחי' הפנימיו' רצון של כל הרצונות
שבשאר המצות שכלולים בו' ימי המעשה בבחי' עשי'
דוק' ולכן אמר ביני ובין כנ"י בקיום המצות מעשיו'
שלהם אות היא מצות השבת דוקא כי ו' ימים עשה כו'
וד"ל. ולהבין ביאור הדברים הנה מבואר למעלה בענין
ציץ ופרח ישראל דישאל שעלה במחשבה הקדומה
בעצמות ממש ירדה למטה לברר בירורי נוגה וזה היה
תחלת ירידת המחשבה ורצון ותענוג הפשוט דסוף
מעשה עלה במחשבה תחלה כו' וזהו שרש כל המצות
מעשיות לאהפכ' חשוכא לנהור' כו' והוא ענין העבודה
לעבדה ברמ"ח מ"ע ולשמרה בשס"ה ל"ת וזהו הנק' ו'
ימי המעשה ע"י בחי' מלחמה בהתגברות אור האלקי
שבנה"א על נה"ב כו' אבל בשבת שנק' נייחא דנשמת'
עד רום המעלות כנ"ל היינו שהשרש כל הנשמות עולה
ונכלל בעצמו' ממש היפך הירידה שלה שבו' ימי
המעשה והוא ענין עליות הנשמו' עד רום המעלות
כנ"ל ובחי' עלי' זאת שהיא המנוחה אל העצמות העדר
הירידה והתפשטות חוץ זהו גופא עיקר מצות השבת
שתשבות הנשמה מכל מלאכת עבודה (והי' מהראוי
שתפטור ממצות מעשיו' בשבת רק מפני שאין העליו'
בחי'צוני' רק בפנימיו' כי עדיין לא נתברר עה"ד טוב
ורע משא"כ לע"ל דאינא דטוב ורע יתעבר כו' ואז
המצות בטילות וזהו יום שכולו שבת כמשי"ת). אך

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר ה'צמח צדק'

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו

רק בבחי' הסתר ובחי' טבע, וכמו אלקים גימ' טבע, 23
 שהעולם מתנהג עפ"י טבע, וענין טבע הוא מלשון 24
 טובעו בים סוף שנטבעו בהעלם האור רק נראה 25
 העולם כמנהגו נהג וכמו קדושין לטיבועין ניתנו 26
 שזהו ענין העלם והסתר רק מתנהג עפ"י הטבע, 27
 והשפעה הב' הוא למעלה מהטבע כמו גילוי אלקות 28
 ביצי"מ ובקי"ס באותות ומופתים שהי' בטבע למעלה 29
 מן הטבע, והכל ראו זאת בראי' חושי' נסים שלמעלה 30
 מן הטבע, וזהו כי החושך הוא הטבע שמסתיר על 31
 האור והוא אריכות הגלות אבל ע"י אריכות הגלות 32
 יהי' לע"ל הגילוי אור ביתרון שהוא אור דתורה שהוא 33
 כלי לעצמות אא"ס ודוקא הוא מתוך החושך דדוקא. 34
 וזהו וראיתי שיש יתרון החכ' שהוא החכ' שבתורה 35
 לברר עה"ד טו"ר ועי"ז יהי' יתרון אור שיתגלה אור 36
 שמתוך החושך שזהו יתרון אור מכמו שהוא התורה 37
 למעלה שנק' אור כמו הנשמות בג"ע שלומדי' תורה 38
 שהוא אור בעצם אבל ע"י תו"מ בגשמיות יתגלה 39
 טעמי תורה וע"י יתגלה מהות עצמות אא"ס ולא כמו 40
 בג"ע שהוא זיו השכינה. וזהו שהמלאכים בקשו 41
 התורה שלמעלה שבג"ע והשיבו [להם] כלום יש 42
 יצה"ר בכס, שעיקר היתרון הוא מתו"מ בגשמיות וזה 43
 א"א לכם לקיים. 44

בשנה שנה משה למדום

ויש ב' פירושים בענין יתרון אור מתוך החושך, א' 1
 הוא כמ"ש במדרש ויבדל אלקים בין האור 2
 והחושך אור זה מעשה צדיקים כמ"ש וירא אלקים את 3
 האור כי טוב וחושך זה מעשה רשעים כמ"ש מחשך 4
 [מעשיהם], והפ' הב' הוא כיתרון האור מתוך החושך 5
 שזהו יתרון שמן החושך דדוקא שיתרון האור הוא מן 6
 החושך דדוקא, שזהו משארז"ל כבריתו ש"ע ברישא 7
 חשוכא והדר נהורא, והוא ג"כ ענין קליפה קדמה 8
 לפירי, כמו שאנו רואים שמתחילה הוא מצמיח רק 9
 קש ותבן ואח"כ מצמיח הפרי, וכמו באגוז שהקליפה 10
 קדמה לפרי, והענין הוא שדוקא ע"י שהצמיחה הוא 11
 קש ותבן ופסולת וכשנברר מזה הפרי שהוא הפנימי' 12
 היא טוב מאוד וכמו"כ בכל דבר כשהטוב נברר מהרע 13
 הוא יותר טוב מוטוב בעצם, וכמו שאנו רואים 14
 בגשמיות לילה הוא החושך ואח"כ נמשך מזה האור 15
 דדוקא כי ע"י שכיבה בלילה אח"כ הוא אפשר לעסוק 16
 ביום וכאם שלא הי' המנוחה בלילה לא הי' באפשר 17
 לעסוק ביום, וכמו שאנו רואים מי שאינו ישן כלל אזי 18
 המוח מבולבל אבל אחר השינה הוא המוח ברור וזך 19
 ונקי, וכך הוא למעלה יש ב' מיני השפעות א' כמו 20
 בגלות שאותותינו לא ראינו שהן אותיות שבעשרה 21
 מאמרות שנברא בהם העולם ואינם באים בבחי' גילוי 22

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

השתלשלו' מחכ' לבינה ומבינה למידות ומח' ודיבור, 12
 שהם בחי' השתלשלות עו"ע שהעלול מלביש מחצה 13
 התחתון של העילה. והגם כי אצי' בכלל הוא בחי' 14
 גילוי ההעלם מאלקות, ואינו ע"ד בריאה יש מאין 15
 דבי"ע שהם מחודשי' ממש. אך הענין הוא דהן אמת 16
 שאצי' הוא בחי' גילוי ההעלם מאלקות אבל אינו בדרך 17
 קירוב כענין עו"ע שהעלול משיג קצת מהעילה, אבל 18
 חכ' דאצי' עד"מ מאחר שקודם התהוות החכ' היתה 19
 בבחי' העלם, אינו שייך כלל שגם החכ' לאחר 20
 התהוותה משגת מקורה כמו שהיא בבחי' ההעלם, 21
 והיינו כי ענין ההעלם הוא שאינו מושג כלל, ומה 22

והנה כמו שהוא בהתהוות בי"ע ממל' דאצי' שהוא 1
 בחי' יש מאין, כן באצי' התהוות בחי' החכמה 2
 מלמעלה מן החכ' הוא ג"כ מאין, וכמ"ש והחכ' מאין 3
 תמצא שמציאות התהוות החכ' מלמעלה מן החכ' הוא 4
 כמשל המוצא מציאה שאינו יודע מאין היא באה לו, 5
 כן הוא התהוות החכ' מלמעלה מן החכ' ואינה ע"פ 6
 השתלשלות עו"ע כ"א בדרך יש מאין, והיינו כי 7
 באוא"ס שלמעלה מן החכ' הוא בחי' כתר עליון בכלל 8
 אינו שייך כלל בחי' חכ' שבסדרי השתלשלות, כ"א 9
 שבחי' חכ' זו הוא מחודש ממש מה שלא הי' תחלה 10
 באופן כזה, משא"כ מחכ' ולמטה הוא בחי' סדרי 11

- 1 שנתגלה מבחי' ההעלם ה"ז ההתהוות מציאות החכ'
- 2 היינו ההעלם שנתגלה, שאינו נופל ע"ז [לומר] שזהו
- 3 מקורה המהוה אותה, ומקורה הוא בחי' הכתר עליון
- 4 המכריח להיות גילוי החכ' מההעלם אל הגילוי נשאר
- 5 בבחי' העלם כמו שהי' קודם. ולכן נא' שמציאות
- 6 התהוות החכ' הוא מאין ג"כ כפי ב' הפי' הנ"ל, שמאין
- 7 הוא שלא הי' תחלה באופן כזה במקורה כי למעלה מן
- 8 החכ' לא הי' עדיין מציאות שכל כלל וכלל, וגם מאין
- 9 שאינו מושג כלל מאין בא, ולזה אמר תמצא כענין
- 10 המוצא מציאה וכנ"ל.
- 11 **ונמצא** מובן כי החכ' והעשי' שניהם שוי' במדרגה זו

בס"ד. (ש"פ ויקרא פ' זכור, ל"ב. על התנאים של בתו דבורה לאה).

ויקרא, פ' זכור, על התנאים של בתו דבורה לאה

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים - תער"ב

- 1 כעת חוזר הרבי נ"ע לבאר את הדיוקים שפתח בהם
- 2 בתחילת המאמר:
- 3 **ועל פי הנוכח לעיל יובן מה שכתוב בסככות תשבו.** -
- 4 דבתחילת המאמר הקשה - א. מהו ענין "כל האזרח
- 5 בישראל ישבו" הלא כבר נאמר "בסככות תשבו". ב. מהו
- 6 ענין "והשענו תחת העץ" שאמר אברהם למלאכים
- 7 ומפני מה "בסככות תשבו" הוא השכר על זה, כדברי
- 8 המדרש. ג. אם כל ענין הסוכה הוא שכר על מה
- 9 שהושיב אברהם את המלאכים תחת העץ, למה אסור
- 10 שתהא הסוכה תחת העץ. ד. מהו ענין הרוחני של
- 11 "בסככות תשבו" כו'.
- 12 דהנה מה שאמר אברהם למלאכים והשענו תחת העץ
- 13 הנה העץ הוא רומז לבחינת אילנא דחיי כלומר בחינת
- 14 עץ החיים שזהו בחינת זעיר אנפין - המידות העליונות
- 15 שבעולם האצילות - באופן כללי, או בחינת תפארת
- 16 בדרך פרט, (שהיא עיקר המידות) - וזהו עץ החיים,
- 17 לעומת עץ הדעת טוב ורע - שהוא שייך לבחינת
- 18 המלכות, שעניינה לברר בירורים⁵²,
- 19 והיינו שאברהם המשיך להם אור מקיף - שתפארת
- 20 ביחס לדרגת המלאכים הוא אור מקיף, דהרי השגת
- 21 המלאכים הוא רק בהארה מבחינת המלכות וכמו

- 22 שכתוב⁵³ וצדקתך ירננו⁵⁴ ואברהם המשיך להם אור
- 23 מקיף מבחינת זעיר אנפין כו', - שכיון שכל השגתם
- 24 הוא בהארת המלכות, הרי דרגת הזעיר אנפין נחשבת
- 25 אליהם כאור מקיף.
- 26 ובשכר זה שאברהם המשיך למלאכים אור מקיף ביחס
- 27 אליהם נתן הקדוש ברוך הוא לבניו מצות סוכה כמו
- 28 שכתוב בסככות תשבו שעניינה של הסוכה הוא גם כן
- 29 אור מקיף, וזה מדרגה גבוהה מבחינת עץ החיים, דגבי
- 30 נשמות ישראל הוא בבחינת אור פנימי - כלומר, בחינת
- 31 עץ החיים, שזה הזעיר אנפין בכלל ותפארת בפרט, הנה
- 32 לגבי המלאכים זה בחינת מקיף, אך לגבי ישראל זה
- 33 נחשב אור פנימי, וכמו שכתוב⁵⁵ כי האדם עץ השדה
- 34 דבחינת עץ החיים (הזעיר אנפין) זהו בחינת אדם -
- 35 שהמושג 'אדם' מורה על המשכה באופן של סדר
- 36 והתכללות, והוא בחינת אור פנימי כו', אבל סוכה הוא
- 37 בחינת אור מקיף ממש כו'. - גם ביחס לישראל.
- 38 כלומר למלאכים, דרגת הזעיר אנפין היא בחינת מקיף,
- 39 וזו הדרגה שאברהם השפיע אליהם. לעומת זאת אצל
- 40 ישראל, הזעיר אנפין הוא בחינת אור פנימי, ולכן בחינת
- 41 הסוכה אצל ישראל, שהיא המקיף, היא העלאה למקיף
- 42 ממש.

⁵² רני ושמי".

⁵³ דברים כ, יט.

⁵⁴ ראה לקוטי תורה פרשת אמור. קונטרס עץ החיים פרק י.

⁵⁵ תהילים קמה, ז.

⁵⁶ ראה הביאור בזה בתורה אור פרשת מקץ, דבור המתחיל

השנה באופן של "בכסה" - כיסוי והעלם, מתגלה ב"יום
חגיגו" - חג הסוכות, וגם מה שעתיד להזריח שהיא
בחינת פנימיות המקיף שיהיה לעתיד בבחינת אור פנימי
בנשמות ישראל שזהו ענין כל האזרח בישראל כו' הנה
כיון שגם במיעוט טמון כל הריבוי, הרי ישבו גם כן
בסכות עכשיו שניתן להגיע לדרגה זו גם כיום כו'.
קיצור.
ויוכן זה מענין התמימות, דתמימות הוא בהעצמי דוקא,
והביטול הוא בעצם נקודת הרצון, וזהו תמים תהיה
שלא ילך בתחבולות והתחבמות, וזה או שעושה בלי
ובטח כה, או שאינו עושה בלי כלל, והוא ענין טוב
לחסות כה' בחינת סוכה כל עלמין הנקרא סבת הסכות,
וזהו תמים דעדיף מצדיק,
ויש ענין התמימות בכל הציור קומה, במוחין הוא
שהשכלותיו הן רק לטוב, ושלא יתאונן לעולם, וכלב
הוא שתוכו כבדו, ותמים במעשיו, והוא בלי התפעלות
אבל לא ישונה בכל מקום ובכל זמן, ונעוץ תחלתן
בסופן דתמימות המעשה מאמת תמימות הרצון, וזה
אתם א' תם, וזהו אמת דשוה בראש תוך סוף הרי
שהמיעוט וריבוי שבהתגלות אין זה התחלקות כלל
בהאור מקיף (והתגלות הרצון הוא בסוף מעשה בתוקף
כמו במסירות נפש על קדוש השם).
ובזה יובן מה שכתוב בסוכות תשבו בזכות והשענו
תחת העץ, עץ החיים בחינת ממלא כל עלמין, ואברהם
המשיך אור מקיף, ולכן תחת העץ פסולה דטוב לחסות
כה', ותשבו הוא שיאיר בפנימיות, וכל האזרח בישראל
הוא בחינת פנימיות המקיף שיאיר לעתיד.

ולכן העושה סוכתו תחת האילן פסולה - ולכאורה - גם
הסוכה וגם האילן ענינם מקיף, ומפני מה הסוכה
פסולה? אלא דטוב⁵⁶ לחסות כהו' מבטוח באדם -
שכפי שהוסבר לעיל, הרי הכוונה בפסוק זה לביטחון
בדרגה הגבוהה יותר, של בחינת סוכה כל עלמין בנוכר
לעיל שזהו בחינת סוכה כו'. ואילו "אילן" הוא בחינת
אדם, שעניינו אור פנימי, בחינת הממלא כל עלמין. ולכן
אסור שהסוכה תהא מתחת לאילן.
אמנם ענין בסכות תשבו הוא שהמקיף יאיר בבחינת
גילוי שזה מרמז במילה "תשבו" מלשון התיישבות
ופנימיות, והיינו על ידי הקדמה דראש השנה ויום כפור
שהוא ענין התשובה שעל ידי זה ממשיכים בחינת האור
מקיף שיאיר בגילוי ממש כו',
ומה שאומר כל האזרח בישראל היא בחינה עליונה של
המקיף שזהו הגילוי דלעתיד בחינת פנימיות המקיף, -
אף שהסוכה היא בחינת המקיף, הרי זה חיצוניות
המקיף, ואילו פנימיות המקיף תתגלה רק לעתיד לבוא,
וזהו כל האזרח בישראל ש"אזרח" מלשון "זריח"
(יתגלה) מה שיזריח לעתיד בנשמות ישראל - הנה אותה
דרגה עליונה, קיימת גם בדרגת ישבו בסוכות עכשיו
שהרי המיעוט יש בו בחינת הריבוי כו'. - כפי שהתבאר
באריכות, שבתוך מיעוט האור טמון בהעלם הריבוי,
וכשעוסקים בדרגת המקיף, הרי הריבוי טמון במיעוט
אף בגילוי ובתוקף.
וזהו סיכום הביאור על פסוקים אלו: בסכות תשבו
הכוונה היא שעל ידי העבודה דראש השנה ויום כפור
יהיה גילוי בחינת המקיף וכמו שכתוב⁵⁷ תקעו בחודש
שופר כו' בכסה ליום חגינו כו'. - שמה שנמצא בראש

בסוכות תשבו

57. תהילים פא, ד.

56. תהילים קיח, ח.

1.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים - אידיש (מתורגם)

[תמוז ה'תש"ג]

הגמרא² אומרת שהקורא לאברהם אברם, עובר על
הציווי³ "ולא יקרא עוד שמך אברם".
שואלת הגמרא: אם כן, הקורא ליעקב יעקב ולא

"מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל"¹.
אהל הוא כיסוי, ומשכן הוא מקום המנוחה, פנים
האוהל.

(3) לך יז, ה.

(1) בלק כד, ה.
(2) ברכות יג, ע"א.

23 אותיות השם הן כלים לחיות, וזאת רק בשמות שהם
24 על-פי תורה בלשון הקודש, כמו שכתוב בשל"ה
25 הקדוש⁶ שאדם הראשון ידע לתת שמות, כי הוא ראה
26 איזה שמות ישנם במרכבה העליונה, משם באה החיות
27 האלקית לכל הנבראים, והוא נתן להם שמות כאלה.
28 הגמרא⁷ אומרת: "ר' מאיר הוזהר דייק בשמא". הוא
29 הכיר את המהות של האדם על ידי שמו, כי השם הוא
30 דבר גדול מאוד.
31 על-פי זה, ודאי יש חילוק בין השם יעקב והשם
32 ישראל.
33 כשם שהשם אברהם הוא מעלה לגבי השם אברם, כך
34 השם ישראל הוא מעלה לשם יעקב, כפי שהמלאך
35 אומר במפורש⁸ "כי שרית עם אלקים ועם אנשים
36 ותוכל".
37 יש להבין, מדוע נותר גם השם יעקב?
38 גם צריך להבין מדוע בשם יעקב נאמר "אהליך" ואילו
39 בשם ישראל נאמר "משכנותיך"?
40 קיצור. שואל מה החילוק בין השמות אברם ויעקב,
41 שדוקא הקורא לאברהם אברם עובר על הציווי "ולא
42 יקרא". מה המעלה בשם אברהם לגבי ישראל. מבאר
43 את חשיבות השם בלשון הקודש המביא את החיים
44 האלקיים.

ב.

62 אברהם אבינו התחיל את עבודתו בעבודת הבורא עם
63 עצמו, הוא ביקש למצוא בזולת את המעלות שיש לו,
64 התמסר להסביר אלקות ועשה רק טוב לאנושות, חילק
65 צדקה וסייע לכולם. הוא רומם את עצמו כל-כך עד
66 שנעשה בעל-הבית על גופו. אבריו היו מזוככים.
67 קיימים חמשה איברים⁹ שקשה לאדם לשלוט עליהם.
68 כאשר אברהם זיכך את עצמו ברמ"ג אבריו, שזו
69 משמעות השם אברם, נתנו לו את הכוח שיוכל לשלוט
70 גם על חמשת האיברים, שזהו פירוש השם אברהם –
71 רמ"ח, שכל רמ"ח אבריו וחמשת החושים שלו היו
72 מסורים לעבודת הבורא ברוך-הוא. כפי שהמדרש¹⁰
73 אומר "האבות הן הן המרכבה" – כשם שמרכבה הרי
74 היא בשביל הרוכב, כך האבות הקדושים הם מרכבות
75 לאלקות.
76 זו הכוונה של שני השמות אברם ואברהם: אברם הוא
77 השם של העבודה שהאדם יכול לפעול בכוח האנושי.

1 ישראל, יעבור גם הוא על הציווי⁴ "לא יקרא שמך עוד
2 יעקב"?
3 עונה הגמרא: השם יעקב שונה מהשם אברם. כאשר
4 ה' יתברך נתן את השם אברהם לאברם, מכאן ואילך
5 נזכר בתורה רק השם אברהם. לא כן אצל יעקב,
6 שלאחר שה' יתברך נתן ליעקב את השם ישראל, נזכר
7 בתורה גם השם יעקב.
8 השם אברהם החליף לגמרי את השם אברם. אברם לא
9 נזכר עוד בתורה, והקורא לאברהם אברם עובר בלאו.
10 אך לגבי השם יעקב אינו כן, שכן הוא נזכר בתורה
11 פעמים רבות, גם לאחר שה' יתברך נתן ליעקב את
12 השם ישראל.
13 צריך להבין, מה החילוק בין השם אברם והשם יעקב?
14 בשניהם, הן בשם אברם והן בשם יעקב, כתוב בפסוק
15 "ולא יקרא עוד שמך וגו'", ומהו החילוק בין שני
16 השמות?
17 גם צריך להבין למה חייבים לקרוא רק בשם אברהם,
18 אבל ישראל הוא לאו דוקא – אפשר לקרוא בשם
19 ישראל ואפשר לקרוא בשם יעקב?
20 לאמיתו של דבר, ענין השמות הוא דבר גדול מאוד,
21 כי האדם מקבל את החיות שלו על ידי השם⁵.
22 כאשר יש, לא עלינו, חולה מסוכן מוסיפים לו שם, כי

45

46 החילוק בין השם אברהם והשם ישראל הוא, שהשם
47 אברהם הוא שם החילוף ואילו השם ישראל הוא שם
48 המעלה.
49 החילוק בין שם החילוף לשם המעלה הוא, ששם
50 החילוף אינו רק שם המעלה, אלא הוא מחליף את
51 השם הקודם, כך שהשם הקודם כבר אינו קיים עוד,
52 ואילו שם המעלה אינו מחליף את השם הקודם.
53 השם החדש, הוא שם המעלה, שהוא נעלה מהשם
54 הקודם, אבל הוא אינו מחליף אותו. השם ישראל הוא
55 שם המעלה לגבי השם יעקב, אבל הוא אינו מחליף
56 את השם יעקב.
57 להבין את הענין בעבודה בנפש האדם:
58 כל ארבעת השמות – אברם ואברהם, יעקב וישראל –
59 הם ארבע דרגות שונות בעבודה.
60 הדרגה הראשונה היא אברם ואחריה באה דרגת
61 אברהם.

(8) וישלח לב, כט.

(9) ראה נדרים לב, ע"ב [הערת כ"ק אדמו"ר].

(10) מדרש-רבה, בראשית פרשה מז.

(4) וישלח לה, י.

(5) ראה שער היחוד והאמונה, פרק א.

(6) יד, ע"א. תיקוני זוהר, תיקון מט. נז.

(7) יומא פג, ע"ב.

עבודת ישראל היא עבודת הבן כמו שכתוב¹² "בני
 בכורי ישראל", ועבודת בן היא מצד ההכרה בגדולת
 הוי'.
 עבודת בן היא מעלה לגבי עבודת עבד, אבל איננה
 מחליפה את עבודת העבד¹³.
 זהו "מה טובו אהליך".
 אהל הוא מקיף, היראה שמביאה לעבודת יעקב.
 "משכנותיך ישראל" – עבודת בן שאינה מצד המקיף
 אלא פנימית¹⁴.
 קיצור. מבאר את ארבעת השמות בעבודת הבורא.
 אברם היא העבודה שניתן לפעול בכוחות אנושיים.
 אברהם הוא הכוח האלקי להביא את כל האיברים
 וחמשת החושים לעבודת הבורא. אברהם מחליף את
 אברם. יעקב הוא עבודת עבד וישראל עבודת בן. אוהל
 הוא מקיף ומשכן הוא פנימי.

מה טובו אהליך יעקב

האדם זקוק ליגיעה רבה, אבל עם זאת בכוחו להגיע
 לכך, ואז ה' יתברך נותן לו את הכוח האלקי להתגבר
 גם על חמשת האיברים שגם הם יהיו מסורים רק
 לעבודת הבורא ברוך-הוא. כלומר, שעבודת אברהם
 מחליפה את עבודת אברם.
 הוא בעבודתו הגיע לדרגה כל-כך נעלית עד שהדרגה
 הקודמת אבדה.
 אך בדרגות של עבודת הבורא שכלפיהן מכוונים שמות
 יעקב וישראל, השם ישראל אינו אלא שם המעלה
 ואינו מחליף את השם יעקב.
 יעקב וישראל הם שתי דרגות שונות בעבודת הבורא
 ברוך-הוא:
 עבודת יעקב היא עבודת עבד, כמו שכתוב¹¹ "שמע
 אלי יעקב עבדי", ועבודת עבד היא בדברים פשוטים
 ומצד יראה.

– תרס"ד, ע' קנרת. שכ (מהדורה חדשה ע' רז. תכה).
 (14) לקוטי תורה, בלק ער, ד.

(11) ישעיהו מד, א.

(12) שמות ד, כב.

(13) תניא, פרק מא (נז, ע"א). המשך יום-טוב של ראש השנה

ספר השיחות – ה'ש"ת"ש"א בלה"ק

להיות ברכה הסמוכה לחברתה. והוחלט אצלם שזו
 ברכה בפני עצמה, כלומר שקובעת ברכה לעצמה.
 אמר אז כ"ק אדמו"ר הזקן, שתפלת הדרך היא
 תפלה לכל משך חיי האדם על פני האדמה, שכל יום
 ויום הוא חלק מהדרך.
 ומזה נעשה הרה"ח ר' אייזיק מויטבסק לחסיד
 ומקושר לכ"ק אדמו"ר הזקן.
 מספרים על הרה"ח ר' אייזיק מויטבסק, שהיה
 אומר כל יום תפלת הדרך, והתפלה היתה רק שהוא
 יהיה כראוי.
 כוונתו לא היתה על חיים גשמיים, לירא ולחשוש
 עליהם. כידוע היה הר' יצחק אייזיק מויטבסק זקן
 מופלג והאריך ימים למעלה מתשעים ושבע שנים.
 אך מזה לא פחד, שכן בכלל לא היה פחדן, לא דאג
 אף פעם וחי חיים של מנוחה. בגלל זה אמר עליו כ"ק
 אאזמו"ר הרה"ק "צמח צדק" שלימודו הוא משנה
 ברורה והלכה פסוקה, כי הוא חי במנוחה בלי דאגות.
 בפעם הראשונה שהיה הרה"ח ר' יצחק אייזיק

(כשלוויו אנ"ש את כ"ק אדמו"ר מניו יורק
 לסנטריום במוריסטון, רמז כ"ק אדמו"ר לעמוד
 באמצע הדרך, ופנה אל אנ"ש):
 ידוע בכלל, כשמלווים מישוה, בל יאמר למלווים
 לחזור על עקבותיהם. אך כיוון שלפי המדובר היה
 מובן שנבוא לבד...
 הרה"ח ר' אייזיק מויטבסק היה רב בויטבסק
 במשך ששים שנה. לפני זה היה רב בעיירה קטנה
 אסטראוונא שליד ויטבסק. דודו ר' זעמיל, היה
 מגדולי המנגדים על רבנו הזקן, ובתחילה היה גם הר'
 אייזיק מנגד. אך אחרי שהיה במינסק בשעת הויכוח
 הגדול שהיה לכ"ק אדמו"ר הזקן עם גדולי המנגדים¹,
 הכיר אז הרה"ח ר' אייזיק את רבנו הזקן והתדבק
 אליו.
 כאשר כ"ק אדמו"ר הזקן נסע אז ממינסק וליוו
 אותו בדרכו, היה בין המלווים גם הרה"ח והרה"ג ר'
 יצחק אייזיק מהומיל, והתפתחה שיחה בהלכה אודות
 תפלת הדרך אם היא ברכה בפני עצמה או שעליה

- 1 מויטבסק אצל כ"ק אדמו"ר הזקן, אמר לו שלא
- 2 צריכים לדאוג. הוראה זו פעלה כל כך על הרה"ח ר'
- 3 יצחק אייזיק מויטבסק, שאף כשאירע אי פעם במשך
- 4 כל ימי חייו, איזה ענין לא טוב, אמר תיכף ומיד:
- 5 הרבי הרי אמר לי שלא לדאוג כלל.
- 6 במילא מובן, שכוונתו בתפלת הדרך שאמר כל
- 7 יום לא היתה על חיים גשמיים, אלא על הדרך
- 8 הרוחנית, שעל כך צריכים להתפלל שתהיה כראוי.
- 9 לא מדברים כעת על מה שכתוב ב"תניא" ² "ואל
- 10 יהי שוטה בהעלאת המדות", אך לפעמים יכולה גם
- 11 להיות הורדת המדות על ידי טעות שהוא מכון לשם
- 12 שמים, ולאמיתו של דבר זה הורדת המדות, ועל כך
- 13 באה התפלה, שיהיה כראוי.
- 14 (אחר כך פנה כ"ק אדמו"ר אל מנהלי הישיבה
- 15 שישתדלו להרבות תלמידים, וגם ביקש מאחדים
- 16 להשתדל שהזמן והסדר בבית המדרש לא יופסק כמו
- 17 שהיה כל העת. אחר כך אמר:)
- 18 לילה טוב!

ג' י"ב מנחם אב

אגרות קודש

- 6 חיינו יהיו בהרבצת התורה, אבל לעזוב ב"ב שי' ולהניח
- 7 עסקו לגמרי, על זה אין אני יכול להסכים בשום אופן.
- 8 וייתב נא לכתוב לי בפרטות יותר איך אפשר להיות הדבר
- 9 שיניח העסק על ב"ב שהם יעסקו בו לבדם, והוא יוכל
- 10 לנסוע לעסוק בהרבצת התורה.
- 11 בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
- 12 מזכיר
- 13
- 14
- 15
- 16
- 17
- 18
- 19
- 20
- 21
- 22
- 23
- 24
- 25
- 26
- 27
- 28
- 29
- 30
- 31
- 32
- 33
- 34
- 35
- 36
- 37
- 38
- 39
- 40
- 41
- 42
- 43
- 44
- 45
- 46
- 47
- 48
- 49
- 50
- 51
- 52
- 53
- 54
- 55
- 56
- 57
- 58
- 59
- 60
- 61
- 62
- 63
- 64
- 65
- 66
- 67
- 68
- 69
- 70
- 71
- 72
- 73
- 74
- 75
- 76
- 77
- 78
- 79
- 80
- 81
- 82
- 83
- 84
- 85
- 86
- 87
- 88
- 89
- 90
- 91
- 92
- 93
- 94
- 95
- 96
- 97
- 98
- 99
- 100
- 101
- 102
- 103
- 104
- 105
- 106
- 107
- 108
- 109
- 110
- 111
- 112
- 113
- 114
- 115
- 116
- 117
- 118
- 119
- 120
- 121
- 122
- 123
- 124
- 125
- 126
- 127
- 128
- 129
- 130
- 131
- 132
- 133
- 134
- 135
- 136
- 137
- 138
- 139
- 140
- 141
- 142
- 143
- 144
- 145
- 146
- 147
- 148
- 149
- 150
- 151
- 152
- 153
- 154
- 155
- 156
- 157
- 158
- 159
- 160
- 161
- 162
- 163
- 164
- 165
- 166
- 167
- 168
- 169
- 170
- 171
- 172
- 173
- 174
- 175
- 176
- 177
- 178
- 179
- 180
- 181
- 182
- 183
- 184
- 185
- 186
- 187
- 188
- 189
- 190
- 191
- 192
- 193
- 194
- 195
- 196
- 197
- 198
- 199
- 200
- 201
- 202
- 203
- 204
- 205
- 206
- 207
- 208
- 209
- 210
- 211
- 212
- 213
- 214
- 215
- 216
- 217
- 218
- 219
- 220
- 221
- 222
- 223
- 224
- 225
- 226
- 227
- 228
- 229
- 230
- 231
- 232
- 233
- 234
- 235
- 236
- 237
- 238
- 239
- 240
- 241
- 242
- 243
- 244
- 245
- 246
- 247
- 248
- 249
- 250
- 251
- 252
- 253
- 254
- 255
- 256
- 257
- 258
- 259
- 260
- 261
- 262
- 263
- 264
- 265
- 266
- 267
- 268
- 269
- 270
- 271
- 272
- 273
- 274
- 275
- 276
- 277
- 278
- 279
- 280
- 281
- 282
- 283
- 284
- 285
- 286
- 287
- 288
- 289
- 290
- 291
- 292
- 293
- 294
- 295
- 296
- 297
- 298
- 299
- 300
- 301
- 302
- 303
- 304
- 305
- 306
- 307
- 308
- 309
- 310
- 311
- 312
- 313
- 314
- 315
- 316
- 317
- 318
- 319
- 320
- 321
- 322
- 323
- 324
- 325
- 326
- 327
- 328
- 329
- 330
- 331
- 332
- 333
- 334
- 335
- 336
- 337
- 338
- 339
- 340
- 341
- 342
- 343
- 344
- 345
- 346
- 347
- 348
- 349
- 350
- 351
- 352
- 353
- 354
- 355
- 356
- 357
- 358
- 359
- 360
- 361
- 362
- 363
- 364
- 365
- 366
- 367
- 368
- 369
- 370
- 371
- 372
- 373
- 374
- 375
- 376
- 377
- 378
- 379
- 380
- 381
- 382
- 383
- 384
- 385
- 386
- 387
- 388
- 389
- 390
- 391
- 392
- 393
- 394
- 395
- 396
- 397
- 398
- 399
- 400
- 401
- 402
- 403
- 404
- 405
- 406
- 407
- 408
- 409
- 410
- 411
- 412
- 413
- 414
- 415
- 416
- 417
- 418
- 419
- 420
- 421
- 422
- 423
- 424
- 425
- 426
- 427
- 428
- 429
- 430
- 431
- 432
- 433
- 434
- 435
- 436
- 437
- 438
- 439
- 440
- 441
- 442
- 443
- 444
- 445
- 446
- 447
- 448
- 449
- 450
- 451
- 452
- 453
- 454
- 455
- 456
- 457
- 458
- 459
- 460
- 461
- 462
- 463
- 464
- 465
- 466
- 467
- 468
- 469
- 470
- 471
- 472
- 473
- 474
- 475
- 476
- 477
- 478
- 479
- 480
- 481
- 482
- 483
- 484
- 485
- 486
- 487
- 488
- 489
- 490
- 491
- 492
- 493
- 494
- 495
- 496
- 497
- 498
- 499
- 500
- 501
- 502
- 503
- 504
- 505
- 506
- 507
- 508
- 509
- 510
- 511
- 512
- 513
- 514
- 515
- 516
- 517
- 518
- 519
- 520
- 521
- 522
- 523
- 524
- 525
- 526
- 527
- 528
- 529
- 530
- 531
- 532
- 533
- 534
- 535
- 536
- 537
- 538
- 539
- 540
- 541
- 542
- 543
- 544
- 545
- 546
- 547
- 548
- 549
- 550
- 551
- 552
- 553
- 554
- 555
- 556
- 557
- 558
- 559
- 560
- 561
- 562
- 563
- 564
- 565
- 566
- 567
- 568
- 569
- 570
- 571
- 572
- 573
- 574
- 575
- 576
- 577
- 578
- 579
- 580
- 581
- 582
- 583
- 584
- 585
- 586
- 587
- 588
- 589
- 590
- 591
- 592
- 593
- 594
- 595
- 596
- 597
- 598
- 599
- 600
- 601
- 602
- 603
- 604
- 605
- 606
- 607
- 608
- 609
- 610
- 611
- 612
- 613
- 614
- 615
- 616
- 617
- 618
- 619
- 620
- 621
- 622
- 623
- 624
- 625
- 626
- 627
- 628
- 629
- 630
- 631
- 632
- 633
- 634
- 635
- 636
- 637
- 638
- 639
- 640
- 641
- 642
- 643
- 644
- 645
- 646
- 647
- 648
- 649
- 650
- 651
- 652
- 653
- 654
- 655
- 656
- 657
- 658
- 659
- 660
- 661
- 662
- 663
- 664
- 665
- 666
- 667
- 668
- 669
- 670
- 671
- 672
- 673
- 674
- 675
- 676
- 677
- 678
- 679
- 680
- 681
- 682
- 683
- 684
- 685
- 686
- 687
- 688
- 689
- 690
- 691
- 692
- 693
- 694
- 695
- 696
- 697
- 698
- 699
- 700
- 701
- 702
- 703
- 704
- 705
- 706
- 707
- 708
- 709
- 710
- 711
- 712
- 713
- 714
- 715
- 716
- 717
- 718
- 719
- 720
- 721
- 722
- 723
- 724
- 725
- 726
- 727
- 728
- 729
- 730
- 731
- 732
- 733
- 734
- 735
- 736
- 737
- 738
- 739
- 740
- 741
- 742
- 743
- 744
- 745
- 746
- 747
- 748
- 749
- 750
- 751
- 752
- 753
- 754
- 755
- 756
- 757
- 758
- 759
- 760
- 761
- 762
- 763
- 764
- 765
- 766
- 767
- 768
- 769
- 770
- 771
- 772
- 773
- 774
- 775
- 776
- 777
- 778
- 779
- 780
- 781
- 782
- 783
- 784
- 785
- 786
- 787
- 788
- 789
- 790
- 791
- 792
- 793
- 794
- 795
- 796
- 797
- 798
- 799
- 800
- 801
- 802
- 803
- 804
- 805
- 806
- 807
- 808
- 809
- 810
- 811
- 812
- 813
- 814
- 815
- 816
- 817
- 818
- 819
- 820
- 821
- 822
- 823
- 824
- 825
- 826
- 827
- 828
- 829
- 830
- 831
- 832
- 833
- 834
- 835
- 836
- 837
- 838
- 839
- 840
- 841
- 842
- 843
- 844
- 845
- 846
- 847
- 848
- 849
- 850
- 851
- 852
- 853
- 854
- 855
- 856
- 857
- 858
- 859
- 860
- 861
- 862
- 863
- 864
- 865
- 866
- 867
- 868
- 869
- 870
- 871
- 872
- 873
- 874
- 875
- 876
- 877
- 878
- 879
- 880
- 881
- 882
- 883
- 884
- 885
- 886
- 887
- 888
- 889
- 890
- 891
- 892
- 893
- 894
- 895
- 896
- 897
- 898
- 899
- 900
- 901
- 902
- 903
- 904
- 905
- 906
- 907
- 908
- 909
- 910
- 911
- 912
- 913
- 914
- 915
- 916
- 917
- 918
- 919
- 920
- 921
- 922
- 923
- 924
- 925
- 926
- 927
- 928
- 929
- 930
- 931
- 932
- 933
- 934
- 935
- 936
- 937
- 938
- 939
- 940
- 941
- 942
- 943
- 944
- 945
- 946
- 947
- 948
- 949
- 950
- 951
- 952
- 953
- 954
- 955
- 956
- 957
- 958
- 959
- 960
- 961
- 962
- 963
- 964
- 965
- 966
- 967
- 968
- 969
- 970
- 971
- 972
- 973
- 974
- 975
- 976
- 977
- 978
- 979
- 980
- 981
- 982
- 983
- 984
- 985
- 986
- 987
- 988
- 989
- 990
- 991
- 992
- 993
- 994
- 995
- 996
- 997
- 998
- 999
- 1000

אגרות קודש

ב"ה, עש"ק פ' פנחס, שבת מברכין חדש מנחם אב, ה'תשכ"א
ברוקלין, נ. י.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו ממוצש"ק.

ובעמדנו בעש"ק מברכין מנחם אב, יהי רצון אשר אבינו שבשמים, אב הרחמן ואב הרחמים,
ינחם את עמו ישראל וכהבטחת חז"ל, נחמה בכפלים, כפלים לתושי',

וידוע אשר הכפלים הוא שלא בערך, ולא רק שני פעמים ככה.

ובקרוב ממש בעגלא דידן נזכה לביאת מבשר טוב פנחס זה אלי, ויהפכו ימים אלו לששון
ולשמחה ולמועדים טובים.

בברכה לבשו"ט

מ. שניאורסאהן

פרק ב הלכה א

הַמְזוּבָּח, מְקוֹמוֹ מְכוּן בְּיוֹתֵר; וְאֵין מְשַׁנֵּין אוֹתוֹ מִמְּקוֹמוֹ לְעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְזֶה מִזְבֵּחַ לְעֹלָה לַיהוָה". וּבַמִּזְבֵּחַ נֶעֱקֵד יִצְחָק אֲבִינוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלֶךְ לְךָ אֶל אֶרֶץ חַמּוּרִית", וְנֶאֱמַר: "וַיִּבֶן שְׁלֹמֹה אֶת הַבַּיִת" (מלכים א ז) "בְּחֵר חַמּוּרִית" (דברי הימים ב ג, א).

נקודות משיחות קודש

ביותר, ואין משנים אותו ממקומו לעולם, הוא מביא את הפסוק "זה מזבח לעולה לישראל" - שנאמר לאחר בחירת המקום, ואין זה מחמת המעלות שהוא עתיד למנות בהלכה שלאחר זה? יש לומר הבאור בזה: זה שאדם הראשון וכו' הביאו קרבנות במקום זה דווקא, הוא מפני שידעו בנבואה שזהו "המקום אשר יבחר ד'" (בעתיד). בסגנון אחר: לא שבחירת הקב"ה במקום זה היא מסובב מזה שכבר הקריבו שם קרבנות קודם לזה, אלא להיפך: זה שהקריבו קרבנות במקום זה דווקא הוא מחמת זה שהם ידעו בנבואה שהקב"ה יבחר במקום זה.

ויש לומר שבזה שהרמב"ם מביא גם את המעלות של מקום המזבח, מתורץ למה "ואין משנים אותו ממקומו לעולם" - הן אמת שזהו "המקום אשר יבחר ד'", אבל הרי עדיין אין זה ראייה גמורה שעל ידי זה נשללה האפשרות לשנות למקום אחר! מטעם זה מביא הרמב"ם ראייה שבנדון זה הבחירה היא באופן שהיא שללה מקומות אחרים, שלכן אדם הראשון וכו' בנו מזבחותיהם דווקא במקום זה: שכן אם בחירת הקב"ה לא שללה מקומות אחרים, למה דייקו כולם להביא קרבנותיהם רק במקום זה! משמע מזה, שמחמת בחירת הקב"ה נשללו מקומות אחרים, ולכן כשבאים להקריב קרבן במקום מסוים הרי זה רק ב"מקומו מכוון ביותר" - בהר המוריה עצמו.

אמרה תורה: "והיה המקום אשר יבחר וגו' (שהוא "בית הבחירה בירושלים") שמה תביאו וגו' עולותיכם וזבחיכם וגו'". מהלשון "אשר יבחר ד'" - משמע שמעלתו של המקום הוא רק בחירתו של הקב"ה במקום זה. אבל לפני בחירת הקב"ה - היה אפשר לבחור במקום אחר, שמקום זה לא היתה בו שום מעלה מיוחדת לגבי מקומות אחרים.

אבל הרמב"ם כתב בהלכות בית הבחירה: "המזבח מקומו מכוון ביותר ואין משנים אותו ממקומו לעולם, שנאמר: "זה מזבח לעולה לישראל", וחשיב לאחר זה כמה וכמה מעלות של מקום זה קודם שנבחר - שבפשטות הכוונה בזה היא שזהו ש"מקומו מכוון ביותר ואין משנים אותו ממקומו לעולם" הוא מפני שהוא המקום שבו הקריבו אברהם, נח וכו' את קרבנותיהם (שכל זה היה מקודם, לפני בחירת הקב"ה).

וצריך להבין: מהפסוק "המקום אשר יבחר ד' וגו' שמה תביאו" משמע שמעלת מקום זה הוא מחמת "יבחר ד'" - בחירת הקב"ה במקום זה. ומדברי הרמב"ם משמע שמעלתו של המקום הוא מפני מעלה שהיתה מימות אדם הראשון, ולכן "מקומו מכוון ביותר ואין משנים אותו"!

אבל כד דייקת שפיר מוכח שגם הרמב"ם בהל' בית הבחירה סובר שזהו ש"מקומו מכוון ביותר" אינו מחמת שהקריבו שם קרבנות לפני זה, אלא הוא רק מחמת בחירת הקב"ה: שהרי בהלכה א', בה הרמב"ם אומר כי "המזבח מקומו מכוון

(לקוטי שיחות חלק י"ט, שיחה ב לפר' ראה)

פרשת פינחס

כה וידבר יהוה אל־משה לאמר: ^אפינחס בן־אלעזר בן־אהרן הכהן השיב את־חמתי מעל בני־ישראל בקנאו את־קנאתי בתוכם ולא־כליתי את־בני־ישראל בקנאתי: ^בלכן אמר הנני נתן לו את־בריתי שלום: ^גויהיה לו ולזרעו אחריו ברית כהנת עולם תחת אשר קנא לאלהיו ויכפר על־בני ישראל: ^דושם איש ישראל המכה אשר הכה את־המדינית זמרי בן־סלוא נשיא בית־אב לשמעוני: ^הושם האשה המכה המדינית כזבי בת־צור ראש אמות בית־אב במדין הוא: ^ופאת־ישראל) ^זוידבר יהוה אל־משה לאמר: ^חצרור את־המדינים והפיתם אותם: ^טכי צררים הם לכם בגכליהם אשר־נפלו לכם על־דבר פֿעור ועל־דבר כזבי בת־נשיא מדין אחתם המכה ביום־המגפה על־דבר פֿעור: ^יויהי אחרי המגפה ^{יא}פסקא באמצע פסוק ויאמר יהוה אל־משה ואל אלעזר בן־אהרן הכהן לאמר: ^{יב}שאו את־ראש כל־עדת בני־ישראל מבין עשרים שנה ומעלה לבית אבתם כליצא צבא בישראל: ^{יג}וידבר משה ואלעזר הכהן אתם בערבת מואב על־ידין ירחו לאמר: ^{יד}מבין עשרים שנה ומעלה כאשר צוה יהוה את־משה ובני ישראל היצאים מארץ מצרים:

~ נקודות משיחות קודש ~ (קוטי שיחות יח עמ' 327)

שאו את ראש כל עדת בני ישראל (כו, ב)

"משל לרועה שנכנסו זאבים לתוך עדרו" (רש"י). ובקריש פרשת תשא, לגבי חטא העגל, נקט "לצאן". שגפול בה דבר". ויש לומר, ששם היה משה בקר ולא היה אשם בתוצאות, ולכן נקט "דבר", שאין הרועה אשם בזה. אך כאן נתעלמה ממנו הלכה, והמגפה נעצרה רק בשהרג פינחס את זמרי, והיה יכול לחשב שבגללו נמשכה המגפה מעט; לכן נקט דבר שהרועה אשם בו - "זאבים".

^{טז}שני ה ראובן בכור ישראל בני ראובן חנוך משפחת החנכי לפלוא משפחת הפלאי: ^{יז}לחצון משפחת החצוני לכרמי משפחת הכרמי: ^{יח}אלה משפחת הראובני ויהיו פקדיהם שלשה וארבעים אלף ושבע מאות ושלושים: ^{יט}ובני פלוא אליאב: ^כובני אליאב נמואל ודתן ואבירם הוא־דתן ואבירם כתיב קרואי קרי קריאי העדה אשר הצו על־משה ועל־אהרן בעדת־קרח בהצתם על־יהוה: ^{כא}ותפתח הארץ את־פיה ותבלע אתם ואת־קרח במות העדה באכל האש את חמשים ומאתים איש ויהיו לנם: ^{כב}ובני־קרח לא־מתו: ^{כג}בני שמעון למשפחתם לנמואל משפחת הנמואלי לימין משפחת הימיני לזכין משפחת היכיני: ^{כד}לזרח משפחת הזרחי לשאול משפחת השאולי: ^{כה}אלה משפחת השמעני שנים ועשרים אלף ומאתים: ^{כו}בני גר למשפחתם לצפון משפחת הצפוני לחגי משפחת החגי לשוני משפחת השוני: ^{כז}לאזני משפחת האזני לערי משפחת הערי: ^{כח}לארוד משפחת הארודי לאראלי משפחת האראלי: ^{כט}אלה משפחת בני־גר לפקדיהם ארבעים אלף וחמש מאות: ^לבני יהודה ער ואונן וימת ער ואונן בארץ כנען: ^{לא}ויהיו בני־יהודה למשפחתם לשלח משפחת השלני לפרץ משפחת הפרצי לזרח משפחת הזרחי: ^{לב}ויהיו בני־פרץ לחצון משפחת החצוני לחמול משפחת החמולי: ^{לג}אלה משפחת יהודה לפקדיהם ששה ושבעים אלף וחמש מאות: ^{לד}בני יששכר למשפחתם תולע משפחת התולעי לפזה משפחת הפוזי: ^{לה}לישוב משפחת הישבי לשמרן משפחת השמרני: ^{לו}אלה משפחת

יִשְׁכַּר לַפְקָדִיהֶם אַרְבַּעַה וְשָׁשִׁים אֶלֶף וּשְׁלֹשׁ
מֵאוֹת: ^ס בְּנֵי זְבוּלֹן לְמִשְׁפַּחַתָּם לְסֹרֵד
מִשְׁפַּחַת הַפִּרְדֵּי לְאֵלֹן מִשְׁפַּחַת הָאֵלֶּיךָ לִיחִלְאֵל
מִשְׁפַּחַת הַיַּחֲלָאֵלִי: ^ט אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת הַזְּבוּלֹנִי
לַפְקָדִיהֶם שָׁשִׁים אֶלֶף וַחֲמִשׁ מֵאוֹת: ^כ בְּנֵי
יוֹסֵף לְמִשְׁפַּחַתָּם מְנַשֶּׁה וְאֶפְרַיִם: ^{כא} בְּנֵי מְנַשֶּׁה
לְמַכִּיר מִשְׁפַּחַת הַמַּכִּירִי וּמַכִּיר הוֹלִיד אֶת־גִּלְעָד
לְגִלְעָד מִשְׁפַּחַת הַגִּלְעָדִי: ^{כב} אֵלֶּה בְּנֵי גִלְעָד
אִיעֶזֶר מִשְׁפַּחַת הָאִיעֶזְרִי לְחֶלֶק מִשְׁפַּחַת
הַחֶלְקִי: ^{כג} וְאַשְׁרֵיָאֵל מִשְׁפַּחַת הָאֲשֵׁרָאֵלִי וְשִׁכֶּם
מִשְׁפַּחַת הַשִּׁכְמִי: ^{כד} וְשִׁמְדָּע מִשְׁפַּחַת הַשִּׁמְדִּיעִי
וְחֹפֶר מִשְׁפַּחַת הַחֹפְרִי: ^{כה} וְצִלְפָּחָד בֶּן־חֹפֶר לֹא־
הָיוּ לוֹ בָּנִים כִּי אִם־בָּנוֹת וְשֵׁם בָּנוֹת צִלְפָּחָד
מַחֲלָה וְנַעֲמָה חַגִּלָּה מְלִכָּה וְתַרְזֵה: ^{כו} אֵלֶּה
מִשְׁפַּחַת מְנַשֶּׁה וּפְקָדֵיהֶם שָׁשִׁים וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף
וְשֶׁבַע מֵאוֹת: ^{כז} אֵלֶּה בְּנֵי־אֶפְרַיִם לְמִשְׁפַּחַתָּם
לְשׁוֹתָלַח מִשְׁפַּחַת הַשְּׁתָלַחִי לְבָכָר מִשְׁפַּחַת
הַבִּכְרִי לְתַחֵן מִשְׁפַּחַת הַתַּחְנִי: ^{כח} וְאֵלֶּה בְּנֵי
שׁוֹתָלַח לְעֶרְן מִשְׁפַּחַת הָעֶרְנִי: ^{כט} אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת
בְּנֵי־אֶפְרַיִם לַפְקָדִיהֶם שָׁשִׁים וְשָׁלֹשִׁים אֶלֶף
וַחֲמִשׁ מֵאוֹת אֵלֶּה בְּנֵי־יוֹסֵף לְמִשְׁפַּחַתָּם: ^ל ס
^{לא} בְּנֵי בְנִימֵן לְמִשְׁפַּחַתָּם לְבִלְע מִשְׁפַּחַת הַבִּלְעִי
לְאַשְׁבֵּל מִשְׁפַּחַת הָאֲשֻׁבְלִי לְאַחִירָם מִשְׁפַּחַת
הָאַחִירָמִי: ^{לב} לְשׁוּפָאִם מִשְׁפַּחַת הַשׁוּפָאִמִי לְחוּפָאִם
מִשְׁפַּחַת הַחוּפָאִמִי: ^{לג} וַיְהִיו בְּנֵי־בִלְע אֶרֶד וְנַעֲמָן
מִשְׁפַּחַת הָאֶרְדִּי לְנַעֲמָן מִשְׁפַּחַת הַנַּעֲמִי: ^{לד} אֵלֶּה
בְּנֵי־בְנִימֵן לְמִשְׁפַּחַתָּם וּפְקָדֵיהֶם חֲמִשָּׁה
וָאַרְבָּעִים אֶלֶף וְשָׁשׁ מֵאוֹת: ^{לה} ס אֵלֶּה בְּנֵי־דָן
לְמִשְׁפַּחַתָּם לְשׁוּחָם מִשְׁפַּחַת הַשׁוּחָמִי אֵלֶּה
מִשְׁפַּחַת דָּן לְמִשְׁפַּחַתָּם: ^{לו} כָּל־מִשְׁפַּחַת
הַשׁוּחָמִי לַפְקָדִיהֶם אַרְבַּעַה וְשָׁשִׁים אֶלֶף וָאַרְבַּע
מֵאוֹת: ^{לז} ס בְּנֵי אֲשֵׁר לְמִשְׁפַּחַתָּם לְיִמְנָה

מִשְׁפַּחַת הַיִּמְנָה לְיִשָּׁי מִשְׁפַּחַת הַיִּשְׁיִי לְבִרְיָה
מִשְׁפַּחַת הַבִּרְיָעִי: ^{מח} לְבִנֵי בִרְיָה לְחֹכֶר
מִשְׁפַּחַת הַחֹכְרִי לְמִלְכִּיאֵל מִשְׁפַּחַת הַמִּלְכִּיאֵלִי:
^{מט} וְשֵׁם בֶּת־אֲשֵׁר שָׂרָח: ^נ אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת בְּנֵי־
אֲשֵׁר לַפְקָדִיהֶם שְׁלֹשָׁה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וָאַרְבַּע
מֵאוֹת: ^{נא} ס בְּנֵי נַפְתָּלִי לְמִשְׁפַּחַתָּם לִיחֲצִאֵל
מִשְׁפַּחַת הַיַּחֲצִאֵלִי לְגֹנִי מִשְׁפַּחַת הַגֹּנִי:
^{נב} לְיִצֵּר מִשְׁפַּחַת הַיִּצְרִי לְשֵׁלָם מִשְׁפַּחַת
הַשְּׁלָמִי: ^{נג} אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת נַפְתָּלִי לְמִשְׁפַּחַתָּם
וּפְקָדֵיהֶם חֲמִשָּׁה וָאַרְבָּעִים אֶלֶף וָאַרְבַּע מֵאוֹת:
^{נד} אֵלֶּה פְּקוּדֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁש־מֵאוֹת אֶלֶף
וָאַלֶּף שֶׁבַע מֵאוֹת וְשָׁלֹשִׁים: ^{נה} פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחות ש"פ פנחס תשמ"ו)

צָרוּר אֶת הַמְּדִינִים וְהַפִּיתָם אוֹתָם (כה, יז)

וְהִקְשָׁה בְּאוֹר הַחַיִּים הַקְדוּשָׁה, "לְמַה כָּפַל צָרוּר
וְהַפִּיתָם". וְיֵשׁ לוֹמַר, שְׁש־י אֵינִי צָרוּר לְבָאֵר כָּפַל זֶה, שֶׁפֶן
צָרוּר הֵינִי "לְאַיֵּב אוֹתָם" (רש"י), וְכֵן חָמַשׁ לְמַקְרָא מִבֵּין
מַעֲצָמוֹ שֶׁהִכָּאָה, שְׂכוּלָל גַּם הִכָּאָה לְפִי חֶרֶב, חֲמוּנָה יוֹתֵר
מִשְׁנָאָה בְּלִבָּר. וּבִפְרָט פְּשִׁילֵּם בְּפִרְשַׁת דְּבָרִים "אֵל תֵּצֵר אֶת
מוֹאֵב (הַשְּׁלִילָה שֶׁל צָרוּר) וְאֵל תִּתְּנֵר בָּם מִלְחָמָה" (הַשְּׁלִילָה
שֶׁל וְהַפִּיתָם).

שְׁלִישִׁי נִבְּרַח וְיִדְבַּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^{נז} לְאַלֶּה
תַּחֲלֶק הָאָרֶץ בְּנַחֲלָה בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת: ^{נח} לְרֹב
תִּרְבֶּה נַחֲלָתוֹ וְלִמְעַט תִּמְעִיט נַחֲלָתוֹ אִישׁ לְפִי
פְּקָדָיו יִתֵּן נַחֲלָתוֹ: ^{נח} אֶדְ־בְּגוֹרָל יַחֲלֶק אֶת־
הָאָרֶץ לְשְׁמוֹת מִמֹּת־אֲבֹתָם וְנַחֲלוֹ: ^נ עַל־פִּי
הַגּוֹרָל תַּחֲלֶק נַחֲלָתוֹ בֵּין רֹב לְמַעַט: ^{נא} ס וְאֵלֶּה
פְּקוּדֵי הַלְוִי לְמִשְׁפַּחַתָּם לְגִרְשׁוֹן מִשְׁפַּחַת
הַגִּרְשֹׁנִי לְקָהָת מִשְׁפַּחַת הַקָּהָתִי לְמִרְרִי
מִשְׁפַּחַת הַמִּרְרִי: ^{נב} אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת הַלְוִי
מִשְׁפַּחַת הַלְבִנִי מִשְׁפַּחַת הַחֲבֵרֹנִי מִשְׁפַּחַת
הַמַּחֲלִי מִשְׁפַּחַת הַמּוֹשִׁי מִשְׁפַּחַת הַקְּרָחִי
וְקָהָת הוֹלֵךְ אֶת־עַמְרָם: ^{נג} וְשֵׁם אִשֶּׁת עַמְרָם
וְיִכְבֵּד בֶּת־לְוִי אֲשֶׁר יִלְדָה אֹתָהּ לְלֹוֹ בְּמִצְרַיִם

רביעי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּפֶן בָּנוֹת
צִלְפָּחֵד דְּבַרְתָּ נָתַן תִּתֵּן לָהֶם אַחֲזַת נַחֲלָה בְּתוֹךְ
אֲחֵי אֲבִיהֶם וְהַעֲבַרְתָּ אֶת־נַחֲלַת אֲבִיהֶן לָהֶן:
וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּדְבֹּר לֵאמֹר אִישׁ כִּי־יָמוּת
וּבֶן אֵין לוֹ וְהַעֲבַרְתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לְבָתּוֹ: וְאִם־
אֵין לוֹ בֵּת וּנְתַתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לְאָחָיו: וְאִם־אֵין
לוֹ אַחִים וּנְתַתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לְאָחִי אָבִיו:
וְאִם־אֵין אַחִים לְאָבִיו וּנְתַתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ
לְשֹׂאֲרוֹ הַקָּרֵב אֵלָיו מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ וַיֵּרֶשׁ אֹתָהּ
וְהָיְתָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְחֶקֶת מִשְׁפָּט כַּאֲשֶׁר צִוָּה
יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: פ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
עַל־הָאֱלֹהִים הָעֹבְרִים הַזֶּה וְרָאֵה אֶת־הָאָרֶץ
אֲשֶׁר נָתַתִּי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיְרְאֶתָּה אֹתָהּ
וְנֹאסַפְתָּ אֶל־עַמּוּד גִּם־אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר נֹאסַף אַהֲרֹן
אָחִיד: י כַּאֲשֶׁר מְרִיתֶם פִּי בַּמִּדְבָּר־צֶן בְּמִרְיַבַת
הָעֵדָה לְהַקְדִּישֵׁנִי בַּיָּמִים לְעִינֵיהֶם הֵם מִי־מִרְיַבַת
קָדֵשׁ מִדְבָּר־צֶן: ס וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה
לֵאמֹר: יא וַיִּקְדֹּד יְהוָה אֱלֹהֵי הָרוּחַת לְכָל־בָּשָׂר
אִישׁ עַל־הָעֵדָה: יב אֲשֶׁר־יֵצֵא לַפְּנִיָּהִם וְאֲשֶׁר יָבֹא
לַפְּנִיָּהִם וְאֲשֶׁר יוֹצִיאִם וְאֲשֶׁר יָבִיאִם וְלֹא תִהְיֶה
עֵדֶת יְהוָה כִּצָּאֹן אֲשֶׁר אֵין־לָהֶם רָעָה: יג וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה קַח־לְךָ אֶת־יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נֹון אִישׁ
אֲשֶׁר־רוּחַ בּוֹ וְסִמַּכְתָּ אֶת־יָדְךָ עָלָיו: יד וְהַעֲמַדְתָּ
אֹתוֹ לִפְנֵי אֱלֹעֶזֶר הַכֹּהֵן וּלְפָנֶי כָל־הָעֵדָה וְצִוִּיתָהּ
אֹתוֹ לְעִינֵיהֶם: טו וּנְתַתָּהּ מִהוֹדֶךָ עָלָיו לְמַעַן
יִשְׁמְעוּ כָל־עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: טז וּלְפָנֶי אֱלֹעֶזֶר
הַכֹּהֵן יַעֲמֹד וְשֹׂאֵל לוֹ בְּמִשְׁפַּט הָאוּרִים לִפְנֵי
יְהוָה עַל־פִּיו יֵצְאוּ וְעַל־פִּיו יָבֹאוּ הוּא וְכָל־בְּנֵי־
יִשְׂרָאֵל אֹתוֹ וְכָל־הָעֵדָה: טז וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר
צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ וַיִּקַּח אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וַיַּעֲמֵדְהוּ לִפְנֵי
אֱלֹעֶזֶר הַכֹּהֵן וּלְפָנֶי כָל־הָעֵדָה: טז וַיִּסְמַךְ אֶת־
יָדָיו עָלָיו וַיִּצְוֵהוּ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה: פ

וּתְלֹד לְעַמָּרֶם אֶת־אַהֲרֹן וְאֶת־מֹשֶׁה וְאֵת מְרִים
אֲחֵתָם: ט וַיֹּלֶד לְאַהֲרֹן אֶת־נָדָב וְאֶת־אֲבִיהוּא
אֶת־אֱלֵעָזָר וְאֶת־אִיתָמָר: טא וַיָּמָת נָדָב
וְאֲבִיהוּא בַּהֲקָרִיבָם אֲשֶׁר־זָרָה לִפְנֵי יְהוָה:
טב וַיְהִיו פְּקֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף כָּל־זָכָר
מִבְּנֵי־חֹדֶשׁ וּמַעֲלָה כִּי ו לא הִתְפַּקְדוּ בְּתוֹךְ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל כִּי לֹא־נָתַן לָהֶם נַחֲלָה בְּתוֹךְ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל: טג אֵלֶּה פְּקוּדֵי מֹשֶׁה וְאֱלֵעָזָר הַכֹּהֵן
אֲשֶׁר פָּקְדוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֶרְבַת מוֹאָב עַל
יַרְדֵּן יְרֵחוֹ: טד וּבְאֵלֶּה לֹא־הָיָה אִישׁ מִפְּקוּדֵי
מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן אֲשֶׁר פָּקְדוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
בַּמִּדְבָּר סִינַי: טה כִּי־אָמַר יְהוָה לָהֶם מוֹת יָמָתוֹ
בַּמִּדְבָּר וְלֹא־נֹתַר מֵהֶם אִישׁ בִּי אִם־כָּלֵב
בֶּן־יִפְנָה וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נֹון: ס כז וּתְקַרְבֻּנָה
בָּנוֹת צִלְפָּחֵד בֶּן־חֶפֶר בֶּן־גִּלְעָד בֶּן־מְכִיר בֶּן־
מְנַשֶּׁה לְמִשְׁפַּחַת מְנַשֶּׁה בֶּן־יוֹסֵף וְאֵלֶּה שְׁמוֹת
בָּנָתוֹ מִחֲלָה גַּעֲה וְחַגְלָה וּמַלְכָּה וְתַרְצָח:
ז וּתַעֲמֻדָּנָה לִפְנֵי מֹשֶׁה וּלְפָנֶי אֱלֵעָזָר הַכֹּהֵן
וּלְפָנֶי הַנָּשִׁיִּים וְכָל־הָעֵדָה פָּתַח אֹהֶל־מוֹעֵד
לֵאמֹר: זא אֲבִינוֹ מֵת בַּמִּדְבָּר וְהוּא לֹא־הָיָה
בְּתוֹךְ הָעֵדָה הַנוֹעֲדִים עַל־יְהוָה בַּעֲדַת־קָרַח
כִּי־בַחֲטָאוֹ מֵת וּבָנָיִם לֹא־הָיוּ לוֹ: זב לָמָּה יִגְרַע
שֵׁם־אֲבִינוֹ מִתּוֹךְ מִשְׁפַּחְתּוֹ כִּי אֵין לוֹ בֶּן
תִּנְהַלְגוּ אַחֲזָה בְּתוֹךְ אֲחֵי אֲבִינוֹ: זג וַיִּקְרַב
מֹשֶׁה אֶת־מִשְׁפָּטָן לִפְנֵי יְהוָה: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יג ענף 93)

ויקרב משה את משפטן (כו, ה)

"נתעלמה הלכה ממנו" (רש"י). ויש לשאל, מה מכריחו לפרש כן, ודברי יתכן שלא שמע הלכה זו מה'. ויש לומר, דהנה יש הבדל בין "משפטן" ל"דברן" (כמו "כי יהיה להם דבר בא אלי"). דבר - טענות ושקלא וטריא. משפט - פסק דין. והקשה לו: כיון שלא ידע את ההלכה, איך הקריב את משפטן. לכן מפרש שאכן ידע את ההלכה, אלא שנתעלמה ממנו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כג עמ' 196)

קח לך את יהושע וסמכת את ידך עליו (כז, יח)

יש לשאול, מדוע לא מצינו שמשה משח את יהושע בשמן המשחה, שהרי בשמעימדין מלך מושחין אותו? ויש לומר, שמלכות יהושע עיקרה נשיאות בתורה, שהרי הוא מקבל התורה ממשה. לכן נפעלה מלכותו על ידי סמכתה, שקשורה לתורה, כמאמר (סנהדרין יד, א) סמוכין איש מפי איש, ולא על ידי משיחה בשמן.

חמישי כח א וידבר יהוה אל-משה לאמר: בצו את-בני ישראל ואמרת אליהם את-קרבני לחמי לאשי ריח ניחחי תשמרו להקריב לי במועדו: ואמרת להם זה האשה אשר תקריבו ליהוה כבשים בני-שנה תמימים שנים ליום עלה תמיד: אתהפכש אחד תעשה בכקר ואת הפכש השני תעשה בין הערבים: והעשירית האיפה סלת למנחה בלולה בשמן פתית רביעת ההין: עלת תמיד העשיה בהר סיני לריח ניחח אשה ליהוה: ונסכו רביעת ההין לפכש האחד בקדש הסך נסך שכר ליהוה: ואת הפכש השני תעשה בין הערבים כמנחת הכקר ונסכו תעשה אשה ריח ניחח ליהוה: פ וביום השבת שני-כבשים בני-שנה תמימים ושני עשונים סלת מנחה בלולה בשמן ונסכו: עלת שבת בשבתו על-עלת התמיד ונסכה: פ ובראשי חדישכם תקריבו עלה ליהוה פרים בני-בקר שנים ואיל אחד פכשים בני-שנה שבעה תמימים: ושלשה עשונים סלת מנחה בלולה בשמן לפר האחד ושני עשונים סלת מנחה בלולה בשמן לאיל האחד: ועשון עשורן סלת מנחה בלולה בשמן לפכש האחד עלה ריח ניחח אשה ליהוה: ונספיהם חצי ההין יהיה לפר ושלישת ההין לאיל ורביעת ההין לפכש יין זאת עלת חדש בחדשו לחדשי השנה: ושעיר עזים אחד לחטאת ליהוה על-עלת התמיד יעשה ונסכו: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יב עמ' 18)

צו את בני ישראל (כח, ב)

"עד שאתה מצוני על בני, צוה את בני עלי" (רש"י). והינו, שבתור מצוה לבקשת משה למנות איש "אשר יצא לפניך ואשר יבא לפניך... ולא תהיה צדת ה' כצאן אשר אין להם רועה", נצטוה על קרבן התמיד. ויש לבאר, דהנה קרבן זה (וקרבנות בכלל) שולל את השעות ש"אין רועה" בעולם ו"עולם כמנהגו נוהג", ומגלה שהעולם מתנהג בהשגחתו הפרטית של הקב"ה, שהוא זה "אשר יצא לפניך ואשר יבא לפניך".

ששי כז ובחדש הראשון בארבעה עשר יום לחדש פסח ליהוה: ובחמשה עשר יום לחדש הזה חג שבועת ימים מצות יאכל: ביום הראשון מקרא-קדש פל-מלאכת עבודה לא תעשו: והקרבתם אשה עלה ליהוה פרים בני-בקר שנים ואיל אחד ושבעה כבשים בני שנה תמימים יהיו לכם: ומנחתם סלת בלולה בשמן שלשה עשונים לפר ושני עשונים לאיל תעשו: א עשורן עשורן תעשה לפכש האחד לשבעת הפכשים: ב ושעיר חטאת אחד לכפר עליכם: ג מלבד עלת הכקר אשר לעלת התמיד תעשו את-אלה: ד כאלה תעשו ליום שבעת ימים לחם אשה ריח-ניחח ליהוה על-עולת התמיד יעשה ונסכו: ה וביום השביעי מקרא-קדש יהיה לכם פל-מלאכת עבודה לא תעשו: ו וביום הפורים בהקריבכם מנחה חדשה ליהוה בשבעתיכם מקרא-קדש יהיה לכם פל-מלאכת עבודה לא תעשו: ו והקרבתם עולה לריח ניחח ליהוה פרים בני-בקר שנים איל אחד שבעה כבשים בני שנה: ז ומנחתם סלת בלולה בשמן שלשה עשונים לפר האחד שני עשונים לאיל האחד: ח עשורן עשורן לפכש האחד לשבעת הפכשים: ט ושעיר עזים אחד לכפר עליכם: י מלבד עלת התמיד ומנחתו תעשו תמימים יהיו-לכם ונספיהם: פ

בְּנֵי־שֹׁנָה אֲרַבְּעָה עָשָׂר תְּמִימִם יִהְיוּ: ־ וּמִנְחָתָם
 סֵלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִים לָפָר הָאֶחָד
 לְשֹׁלֶשָׁה עָשָׂר פָּרִים שְׁנֵי עֶשְׂרִים לְאִיל הָאֶחָד
 לְשְׁנֵי הָאֵילִם: ־ וְעֶשְׂרֹן עֶשְׂרֹן לִכְבֹּשׁ הָאֶחָד
 לְאֲרַבְּעָה עָשָׂר כִּבְשִׁים: ־ וְשְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד
 חֲטָאת מִלִּבָּד עֹלֶת הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְפָּה: ־ ס
 וּבָיִום הַשְּׁנֵי פָרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנֵים עָשָׂר אֵילִם
 שְׁנָיִם כִּבְשִׁים בְּנֵי־שֹׁנָה אֲרַבְּעָה עָשָׂר תְּמִימִם:
 ־ וּמִנְחָתָם וְנִסְפֵיהֶם לְפָרִים לְאֵילִם וְלִכְבָּשִׁים
 בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט: ־ וְשְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד חֲטָאת
 מִלִּבָּד עֹלֶת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפֵיהֶם: ־ ס
 וּבָיִום הַשְּׁלִישִׁי פָרִים עֶשְׂתֵּי־עָשָׂר אֵילִם שְׁנָיִם
 כִּבְשִׁים בְּנֵי־שֹׁנָה אֲרַבְּעָה עָשָׂר תְּמִימִם:
 ־ וּמִנְחָתָם וְנִסְפֵיהֶם לְפָרִים לְאֵילִם וְלִכְבָּשִׁים
 בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט: ־ וְשְׁעִיר חֲטָאת אֶחָד מִלִּבָּד
 עֹלֶת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפָּה: ־ ס
 וּבָיִום הָרְבִיעִי פָרִים עֶשְׂרֵה אֵילִם שְׁנָיִם כִּבְשִׁים בְּנֵי־
 שֹׁנָה אֲרַבְּעָה עָשָׂר תְּמִימִם: ־ מִנְחָתָם
 וְנִסְפֵיהֶם לְפָרִים לְאֵילִם וְלִכְבָּשִׁים בְּמִסְפָּרָם
 כַּמִּשְׁפָּט: ־ וְשְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד חֲטָאת מִלִּבָּד
 עֹלֶת הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְפָּה: ־ ס
 וּבָיִום הַחֲמִישִׁי פָרִים תְּשַׁעָה אֵילִם שְׁנָיִם כִּבְשִׁים
 בְּנֵי־שֹׁנָה אֲרַבְּעָה עָשָׂר תְּמִימִם: ־ וּמִנְחָתָם
 וְנִסְפֵיהֶם לְפָרִים לְאֵילִם וְלִכְבָּשִׁים בְּמִסְפָּרָם
 כַּמִּשְׁפָּט: ־ וְשְׁעִיר חֲטָאת אֶחָד מִלִּבָּד עֹלֶת
 הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפָּה: ־ ס
 וּבָיִום הַשִּׁשִּׁי
 פָּרִים שְׁמֹנֶה אֵילִם שְׁנָיִם כִּבְשִׁים בְּנֵי־שֹׁנָה
 אֲרַבְּעָה עָשָׂר תְּמִימִם: ־ וּמִנְחָתָם וְנִסְפֵיהֶם
 לְפָרִים לְאֵילִם וְלִכְבָּשִׁים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט:
 ־ וְשְׁעִיר חֲטָאת אֶחָד מִלִּבָּד עֹלֶת הַתָּמִיד
 מִנְחָתָהּ וְנִסְפָּה: ־ ס
 וּבָיִום הַשְּׁבִיעִי פָרִים
 שְׁבַעָה אֵילִם שְׁנָיִם כִּבְשִׁים בְּנֵי־שֹׁנָה אֲרַבְּעָה
 עָשָׂר תְּמִימִם: ־ וּמִנְחָתָם וְנִסְפֵיהֶם לְפָרִים

כַּטּ ׀ וּבַחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֲדָשׁ מִקְרָא־
 קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל־מִלְאכַת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ
 יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם: ־ וַעֲשִׂיתֶם עֹלָה לְרִיחַ
 נִיחֹחַ לַיהוָה פֶּר בֶּן־בָּקָר אֶחָד אֵיל אֶחָד כִּבְשִׁים
 בְּנֵי־שֹׁנָה שְׁבַעָה תְּמִימִם: ־ וּמִנְחָתָם סֵלֶת
 בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִים לָפָר שְׁנֵי
 עֶשְׂרִים לְאִיל: ־ וְעֶשְׂרֹן אֶחָד לִכְבֹּשׁ הָאֶחָד
 לְשִׁבְעַת הַכִּבְשִׁים: ־ וְשְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד חֲטָאת
 לִכְפָּר עֲלֵיכֶם: ־ מִלִּבָּד עֹלֶת הַחֲדָשׁ וּמִנְחָתָהּ
 וְעֹלֶת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפֵיהֶם כַּמִּשְׁפָּט
 לְרִיחַ נִיחֹחַ אִשֶּׁה לַיהוָה: ־ ס
 וּבַעֲשׂוֹר לַחֲדָשׁ
 הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וַעֲנִיתֶם
 אֶת־נַפְשֵׁיכֶם כָּל־מִלְאכָה לֹא תַעֲשׂוּ:
 ־ וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה לַיהוָה רִיחַ נִיחֹחַ פֶּר בֶּן־בָּקָר
 אֶחָד אֵיל אֶחָד כִּבְשִׁים בְּנֵי־שֹׁנָה שְׁבַעָה
 תְּמִימִם יִהְיוּ לָכֶם: ־ וּמִנְחָתָם סֵלֶת בְּלוּלָה
 בַשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִים לָפָר שְׁנֵי עֶשְׂרִים לְאִיל
 הָאֶחָד: ־ עֶשְׂרֹן עֶשְׂרֹן לִכְבֹּשׁ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת
 הַכִּבְשִׁים: ־ וְשְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד חֲטָאת מִלִּבָּד
 חֲטָאת הַכִּפָּרִים וְעֹלֶת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ
 וְנִסְפֵיהֶם: ־ ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוטי שיחות לב עמ' 137)

ובָיִום הַכִּפָּרִים (כח, כו)

"חג השבועות נקרא בפני קציר חטים, על שם שתי
 ה'לקח' (רש"י). שתי ה'לקח' רומזים לתורה שבכתב וְשִׁבְעֵל־
 פה. והנה, בלמוד תורה שבכתב מרגיש יותר הבטול לנותן
 התורה, ש'הרי הקורא בה ולא גרע מאי קאמר קים מצות
 תלמוד תורה, בנגוד לתורה שב'על־פה, שאינו נחשב ללמוד
 כלל. והקרבן שתי ה'לקח' מורה על כך שהבטול של תורה
 שבכתב צריך לחדר להבנה של תורה שב'על־פה.

שביעי יב ובחמשה עשר יום לחודש השביעי
 מקרא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל־מִלְאכַת עֲבֹדָה לֹא
 תַעֲשׂוּ וְחַגְתֶּם חֵג לַיהוָה שְׁבַעַת יָמִים:
 ־ וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה אִשֶּׁה רִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פָּרִים
 בְּנֵי־בָקָר שְׁלֹשָׁה עָשָׂר אֵילִם שְׁנָיִם כִּבְשִׁים

וְשִׁירָתָא, תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא, דְּאִמְרִין בְּעִלְמָא, וְאִמְרוּ
אָמֵן: אָמֵן

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כג עמ' 205)

וימנחתם ונספיהם לפרים (כט, יח)

”כנגד שבעים אמות . . ובימי המקדש היו מגנין עליהם”
(רש”י). ואלו לגבי הכבשים אומר ”לכלות מהם צ”ח
קללות”, לא רק בימי המקדש. ויש לכאר, דהנה מה שפעל
קרפן בזמן הבית נפעל היום על ידי תפלה; אלא שאז הגיע
השפע לעולם (”בחיזונויות בפעל ממש”), והיום הפעלה
היא רק גנפוש האדם. מוכן אפוא, שהשפעה לאמות העולם
יכולה להיות רק בזמן הבית, ואלו ההשפעה לישראל ישנה
גם בזמן הגלות.

מפטיר לה ביום השמיני עצרת תהיה לכם כל-
מלאכת עבודה לא תעשו: וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה
אִשָּׁה רִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פֶּר אֶחָד אֵיל אֶחָד
כִּבְשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה שְׁבַעַה תְּמִימִם: וְמִנְחָתָם
וְנִסְפֵיהֶם לֶפָר לָאֵיל וְלִכְבָּשִׁים בְּמִסְפָּרָם
כַּמִּשְׁפָּט: וְשִׁעִיר חַטָּאת אֶחָד מִלִּבְדָּ עֹלֹת
הַתְּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפָּהּ: וְאֵלֶּה תַעֲשׂוּ לַיהוָה
בְּמוֹעֲדֵיכֶם לְבֹד מִנְדְּרֵיכֶם וּנְדָבְתֵיכֶם לְעֹלֹתֵיכֶם
וּלְמִנְחֹתֵיכֶם וּלְנִסְפֵיכֶם וּלְשִׁלְמֵיכֶם:
וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל אִשֶּׁר־
צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: פפפ

קס”ח פסוקים, לחל”ק סימן.

לְאֵילִם וְלִכְבָּשִׁים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט: וְשִׁעִיר
חַטָּאת אֶחָד מִלִּבְדָּ עֹלֹת הַתְּמִיד מִנְחָתָהּ
וְנִסְפָּהּ: וְאֵלֶּה תַעֲשׂוּ לַיהוָה פֶּר אֶחָד אֵיל אֶחָד
כִּבְשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה שְׁבַעַה תְּמִימִם: וְמִנְחָתָם
וְנִסְפֵיהֶם לֶפָר לָאֵיל וְלִכְבָּשִׁים בְּמִסְפָּרָם
כַּמִּשְׁפָּט: וְשִׁעִיר חַטָּאת אֶחָד מִלִּבְדָּ עֹלֹת
הַתְּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפָּהּ: וְאֵלֶּה תַעֲשׂוּ לַיהוָה
בְּמוֹעֲדֵיכֶם לְבֹד מִנְדְּרֵיכֶם וּנְדָבְתֵיכֶם לְעֹלֹתֵיכֶם
וּלְמִנְחֹתֵיכֶם וּלְנִסְפֵיכֶם וּלְשִׁלְמֵיכֶם:
וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל אִשֶּׁר־
צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: פפפ

חצי קריש

יתגדל ויתקדש שמה רבא. אמן בעלמא די ברא
כרעותה וימליך מלכותה, ויצמח פורקנה
ויקרב משיחה. אמן פתיכון וביומיון ובחיי רכל בית
ישראל, בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן: אמן יהא שמה
רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי. יתברך: יהא שמה רבא מברך
לעלם ולעלמי עלמאי. יתברך, וישתבח, ויתפאר,
ויתרומם, ויתנשא, ויתהדר, ויתעלה, ויתהלל, שמה
דקדשא בריך הוא. אמן לעלא מן כל ברכתא

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה
ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה
(= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו
לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וזאת התורה, אשר-שם משה לפני בני ישראל:

עֲזַרְחִים הֵיא לְמוֹחֲזִיקִים בָּהּ, וְתִמְכִּיהָ מְאֹשֶׁר. דְּרִכֶּיהָ דְּרִכֵּי־נַעַם, וְכָל־נִתְיבְתִיהָ שְׁלוֹם. אַרְךְ יָמִים בִּימִינָהּ,
בְּשִׂמְאֻלָּהּ עֶשֶׂר וּכְבוֹד. וְ חֶפֶץ לְמַעַן צִדְקוֹ, יִגְדִּיל תּוֹרָה וְאִדִּיר:

מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים
בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגולל הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפניה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים מוֹכִיִּים וְרָצָה בְּדִבְרֵיהֶם הַנֶּאֱמָרִים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמִשָּׁה עֲבָדָיו וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֵמַת וְצִדִּיק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוזר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

שי למורא

עטרת מרים

א אלה הם דברי ירמיהו בן־חלקיהו מן־הכֹּהֲנִים אֲשֶׁר יָשָׁב בְּעִנְתוֹת מַעְיֵה הַכֹּהֲנִים שְׂחָי בְּאַרְצָן בְּנִימָן: ב אֲשֶׁר הָיָה תַּחֲלֵת דְּבַר־יְהוָה אֵלָיו בִּימֵי יָאֲשִׁיָּהוּ בֶן־אֲמֹן מֶלֶךְ יְהוּדָה שְׂחָי וְדָוִד הָיוּ צִדִּיקִים, בְּשִׁלְשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמָלְכוֹ: ג וַיְהִי יִרְמְיָהוּ נָבִיא כָּל יְמֵי יָאֲשִׁיָּהוּ הַנּוֹתָרִים, בִּימֵי יְהוֹשִׁיָּהוּ בֶן־יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה וְהַתְּמִידָה נְבֻאָתוֹ עֲדִיתָם עֲשִׂיתִי עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְצִדִּיקָהוּ בֶן יָאֲשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה בְּתָם מַלְכוּתוֹ בִּשְׁנַת אַחַת עֶשְׂרֵה לְמַלְכוּתוֹ עַד גָּלוּת יְרוּשָׁלַּיִם בְּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי כִּי אָז נָפַל צִדִּיקָהוּ בְּיַד מֶלֶךְ בָּבֶל: ד וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: ה בְּטָרָם אֲצַרְךָ בְּכַטָּן אֶפְסָה יְדֵעִיתִי הַפְתִּיתִי בְּדַ שְׂתִּיָּהוּ הַנּוֹן וּמִן לְנִבְיָאָה וּבְטָרָם תֵּצֵא מִרְחָם הַקֹּדֶשׁ שְׁתִּיָּד וּפְנִיתִי לְךָ נָבִיא לְגוֹיִם עַל הַנּוֹסִים בָּלָם נְתִיתִיךָ: ו וְאָמַר אֲהֵא אוֹי לִי עַל הַמִּנְעִיָּה אֲדַעַי יְהוָה הִנֵּה לֹא־יִדְעִיתִי דְּבַר לְסֹדֶר דְּבַר הַנְּבִיאָה בְּצִחוֹת הַלְשׁוֹן כִּי־נֶעַר אָנֹכִי וְלֹא הִרְגַּלְתִּי בָּהֶ: ז וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אֶל־תֹּאמַר נֶעַר אָנֹכִי אֵל תִּמְאָן בְּדָבָר בַּעֲבוּר הַנְּעוּרוֹת כִּי עַל־כֵּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אֲשַׁלְּחֶךָ תִּלְךָ וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר אֲצַוְךָ תִּדְבֹּר: ח אֶל־תִּירָא מִפְּנֵיהֶם כִּי־אַתָּה אָנִי לְהַצִּלְךָ נָא־יְהוָה: ט וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת־יָדוֹ וַיַּנֵּעַ עַל־פִּי וַיֹּאמֶר כִּי־אַתָּה אָנִי לְהַצִּלְךָ נָא־יְהוָה: ט וַיִּשְׁלַח יְהוָה הוֹשִׁיעַ אֶת־יָדוֹ וַיַּנֵּעַ עַל־פִּי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי הִנֵּה בָּהֶ שְׁנַעֲמִיתִי בְּיַד בִּפְדִּי דְבַר־יְהוָה: י

ב) בשלש עשרה שנה למלכו, אז התחילה לשרות עליו השראת הנבואה. ג) ויהי בימי יהוֹשִׁיָּהוּ וגו', והיה מתנבא גם בימי יהוֹשִׁיָּהוּ וגו' ובימי צדקיהו וכו'. ד) בטרם אצרך בכטן ידעתיך, בטרם יצתיך צורה בכטן אפס, גדלתיך. הקדשתיך, ופנתי אותך. ו) אהיה לשון קריאה על הצער ועל הדאגה. לא ידעתי דבר, רצה לומר, דברי תוכחה. כי נער אנכי, כי צעיר לגוים אנכי, ואף אהיה מוכים לעמים. ט) את ידו, את דברי נבואתו. וינע על פי, והעביר את דברי הנבואה שיהיו מסדרים בפי.

הפטרה לפרשת פינחס לקריאה בציבור

ולשמו"ת בירמיה פרק א"ב

א א דברי ירמיהו בן־חלקיהו מן־הכֹּהֲנִים אֲשֶׁר בְּעִנְתוֹת בְּאַרְצָן בְּנִימָן: ב אֲשֶׁר הָיָה דְּבַר־יְהוָה אֵלָיו בִּימֵי יָאֲשִׁיָּהוּ בֶן־אֲמֹן מֶלֶךְ יְהוּדָה בְּשִׁלְשׁ־עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמָלְכוֹ: ג וַיְהִי בִימֵי יְהוֹשִׁיָּהוּ בֶן־יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה עֲדִיתָם עֲשִׂיתִי עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְצִדִּיקָהוּ בֶן־יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה עַד־גָּלוּת יְרוּשָׁלַּיִם בְּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי: ד וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: ה בְּטָרָם אֲצַרְךָ בְּכַטָּן יְדֵעִיתִי וּבְטָרָם תֵּצֵא מִרְחָם הַקֹּדֶשׁ שְׁתִּיָּד נָבִיא לְגוֹיִם נְתִיתִיךָ: ו וַיֹּאמֶר אֲהֵא אֲדַעַי יְהוָה הִנֵּה לֹא־יִדְעִיתִי דְּבַר כִּי־נֶעַר אָנֹכִי: ז וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אֶל־תֹּאמַר נֶעַר אָנֹכִי כִּי עַל־כֵּל־אֲשֶׁר אֲשַׁלְּחֶךָ תִּלְךָ וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר אֲצַוְךָ תִּדְבֹּר: ח אֶל־תִּירָא מִפְּנֵיהֶם כִּי־אַתָּה אָנִי לְהַצִּלְךָ נָא־יְהוָה: ט וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת־יָדוֹ וַיַּנֵּעַ עַל־פִּי וַיֹּאמֶר כִּי־אַתָּה אָנִי לְהַצִּלְךָ נָא־יְהוָה: ט וַיִּשְׁלַח יְהוָה הוֹשִׁיעַ אֶת־יָדוֹ וַיַּנֵּעַ עַל־פִּי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי הִנֵּה בָּהֶ שְׁנַעֲמִיתִי בְּיַד בִּפְדִּי דְבַר־יְהוָה: י

עטרת מרים

שי למורא

(י) הפקדתיך, שמתוך פקיד וממנה. לנתוש, לעקר. ולנתוץ, לכתת ולשבר. (יא) מקל שקד, מטה מאילן שגדלים בו שקדים. (יב) שקד אני על דברי לעשותו, מתמסר ומשתדל במהירות לקום את דברי. כמו השקד שהוא ממהר להוציא פרח לפני שאר האילנות. (יג) סיר נפות, סיר מעלה רתיחה. והוא רמו על ירושלים.

ופניו, פני הרתיחה, כלומר המקום שמעלה רתיחה מרבה. פרוש אחר, "פניו", פני הסיר, שהצד של הסיר שמפניו יוצקים, נקרא פניו. מפני צפונה, מצד צפון. (יד) מצפון, מצד צפון, והיא בכל, שהיא מורחית צפונית לארץ ישראל. (טו) כי הנני קורא, כלומר, אשים בלבם שיבואו משפחות ממלכות צפונה, המשפחות הם העמים, והממלכות הם המלכים. (יז) תאזר מתניך, לשון וזרו, כאיש חיל. אל תחת, אל תפחד. פן אחתך לפניכם, אם תפחד מהם, אשבר אותך לפניכם, ויכלו להינקד. (יח) למלכי יהודה, כנגד מלכי יהודה. (יט) ונלחמו אליך, ונלחמו נגדך בדברי משפט, לסתור את דברי ובואתך. להצילך, שלא ומיתוך. (כ) באוני ירושלים,

י' ראה הפקדתיך מציית אותך היום הזה עליהם ועל הממלכות לנתוש לעקר ממקומו ולנתוץ גם רק חלק, ולהאבד לגמרי, ולהרוס כולל הנגן לבנות ולנטוע: יא ויהי דברי יהודה אלי לאמר מהאתה ראה ורמינהו במראה הנבואה, ואמר מקל שקד מטה מאילן שגדלים בו

שקדים אני ראה: יב ויאמר יהודה אלי הימכת לראות כי השקד הזה הוא ממהר להוציא פרח קודם לכל האילנות כישקד ממהר אני על דברי לעשותו ואם כן ראית דבר הפרמו רמו על מה שעתיד להיות: יג ויהי דברי יהודה אלי פעם שנית לאמר מה אתה ראה במראה הנבואה ואמר סיר נפות קדירה מעלה רתיחה אני ראה ופניו מקום שמעלה רתיחה מפני מעבר צפונה: יד ויאמר יהודה אלי מצפון מבבל העומדת מצפון תפתח תהיה מותרת לבוא הרעה על כל יושבי הארץ: טו כי י הנני קרא אשים בלבם לכל משפחות ממלכות צפונה שיבאו נאם יהודה ובאו ונתנו איש כסאו כשופטים היושבים על כסא המשפט, מול פתח י שערי ירושלים ועל כל חומותיה סביב ועל כל ערי יהודה לשמוע מענת הפעלדיו: טז ודברתי אז אדבר משפטי אותם עמם על כל רעתם לבקש דין מאתם אשר עזבוני וקטרו לאלהים אחרים וישתחוו למעשי ידיהם: יז ואתה תאזר מתניך ללכת בנזירות וקמת ודברת אליהם את כל אשר אנכי אצנך אל תחת אל תפחד מפניהם לחנניה להם פן אחתך לפניהם כי כשתפחד אשבור אותך לפניכם ויכלו לחזק לך: יח ואני הנה נתתיך נחתי כח ביד היום לעיר מבצר בעיר מבצר ולעמוד ברוץ שלא יוכל אדם להפוזרו ולשברו ולחמות נחשת כל שכן אם יהיו לעיר חומות נחשת, וכל זה כדי שחובל

יהודה אלי הנה נתתי דברי בפיד: י' ראה הפקדתיך | היום הזה עליהם ועל הממלכות לנתוש ולנתוץ ולהאבד ולהרוס לבנות ולנטוע: יא ויהי דברי יהודה אלי לאמר מהאתה ראה ורמינהו ואמר מקל שקד אני ראה: יב ויאמר יהודה אלי הימכת לראות כישקד אני על דברי לעשותו: יג ויהי דברי יהודה אלי שנית לאמר מה אתה ראה ואמר סיר נפות אני ראה ופניו מפני צפונה: יד ויאמר יהודה אלי מצפון תפתח הרעה על כל יושבי

הארץ: טו כי י הנני קרא לכל משפחות ממלכות צפונה נאם יהודה ובאו ונתנו איש כסאו פתח י שערי ירושלים ועל כל חומותיה סביב ועל כל ערי יהודה: טז ודברתי משפטי אותם על כל רעתם אשר עזבוני וקטרו לאלהים אחרים וישתחוו למעשי ידיהם: יז ואתה תאזר מתניך וקמת ודברת אליהם את כל אשר אנכי אצנך אל תחת מפניהם פן אחתך לפניכם: יח ואני הנה נתתיך היום לעיר מבצר ולעמוד ברוץ ולחמות נחשת על כל הארץ למלכי יהודה לשריה לכהניה ולעם הארץ: יט ונלחמו אליך ולא יוכלו לך כראתך אני נאם יהודה להצילך: כ א ויהי דברי יהודה אלי לאמר: כ הלאך

להתנער על כל הארץ בעיניהם למלכי יהודה לשריה לכהניה ולעם הארץ מחר העם: יט ונלחמו אליך ביום ולא יוכלו לך עו כראתך אני נאם יהודה להצילך: א ויהי דברי יהודה אלי לאמר: ב הלאך וקראת באוני יושבי ירושלים לאמר כה אמר יהודה וברתי וזכר אני לך

חסד נְעוּרֶיךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתִי עִמָּךְ בְּיָמֵי נְעוּרֶיךָ אֶהְיֶה הָאֱהָבָה שֶׁהָיָה לִי עִלְיָךְ
 בַּעֲת כָּל־לִילְתֶיךָ שֶׁהָיִית בְּכֶלָּה בְּזִמְנָה הַפְתָּה בְּמִתֵּן תּוֹרָה, גַּם זָכוּר לִפְנֵי שְׁהֶאֱמַנְתָּ
 בִּי לְכַתֵּךְ אַחֲרֵי בַּמִּדְבָּר בְּאַרְצָן
 לֹא זְרוּעָה שְׁאִין בָּהּ זֶרַע וְרֵעַ וְאֵין מֵה
 לְאָכֹל: ג' וְלֹא קָדַשׁ בְּתַרְוִמָּה נִחְשָׁב
 יִשְׂרָאֵל לִיהוָה שְׁלֹא יֵאָכְלֻנוּ זֶה, בִּי
 יִשְׂרָאֵל רִאשִׁית תְּבוּאָתָהּ הַמֵּיטֵב
 שֶׁבְּכֹל הָאוֹמֹת כָּל אֲכָלֵיו כָּל
 הַמְּבֹכִים אֶת יִשְׂרָאֵל יֵאָשְׁמוּ אֶחָד־עַל־פִּי
 שֶׁהַקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא מְבִיא הָאוֹיֵב בַּעֲבוּר
 חֲטָאִים, עִם כָּל זֶה רָעָה תִּבְאֵ
 אֱלֹהִים לְאוֹמֹת בְּסוּף נָאִם יְהוָה בִּי
 וְזָכַר אֲנִי לְיִשְׂרָאֵל חֶסֶד נְעוּרִים שֶׁהָיָה
 חֶסֶד הָאֲבוֹת:

אֵל הָעָם אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם. וְכִרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרֶיךָ, אֵף עַל פִּי שְׁאִנִּי
 מְבִיא עִלְיָךְ רָעָה בַּעֲבוּר מַעֲשֶׂיךָ הָרָעִים, לֹא אֶכְלָה אוֹתְךָ, וְגַם אֶעֱנִישׁ אֶת
 הַמַּצִּיקִים לָךְ, בִּי וְכִרְתִּי לָךְ חֶסֶד
 נְעוּרֶיךָ. אֶהְיֶה כָּל־לִילְתֶיךָ,
 הָאֱהָבָה שֶׁהָיְתָה לִי עִלְיָךְ בַּעֲת שֶׁהָיִית
 בְּכֶלָּה בְּזִמְנָה הַפְתָּה, כְּלוּמָר בְּמַעֲמַד חַר
 סִינִי לְקַבֵּל תּוֹרָה. ג' קָדַשׁ
 יִשְׂרָאֵל לַה', נִחְשָׁבִים הֵם כְּמוֹ
 קָדַשׁ, שְׁלֹא יֵאָכְלֻנוּ זֶה. רִאשִׁית
 תְּבוּאָתָהּ, הַמֵּיטֵב שֶׁבְּכֹל תְּבוּאָתוֹ,
 כְּלוּמָר, הַמְּבֹכִים שֶׁמִּין הָאֲדָם. כָּל
 אֲכָלֵיו יֵאָשְׁמוּ, כָּל הַגּוֹזְלִים
 וּמְבֹכִים אֶת יִשְׂרָאֵל, וְהֵיוּ אֲשָׁמִים
 וְהִרְעָה תְּבוּאָה עֲלֵיהֶם.

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל
 הַנֶּאֱמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַּבֵּר וּמְקַיֵּם, שֶׁכָּל דְּבָרָיו אֵמֶת וְצֶדֶק: נֶאֱמָן,
 אַתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדָבָר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזוּר לֹא יֵשׁוּב רִיקָם,
 כִּי אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנֶּאֱמָן בְּכָל דְּבָרָיו:
 רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבָת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה
 בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָה:
 שְׂמַחֲנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיא עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ,
 בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגֵּל לִבָּנוּ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זֶה, וְלֹא יִנְחָלוּ עוֹד
 אַחֲרֵים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בִשְׁם קָדְשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׁלֹא יִכָּבֵה נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
 בְּרוּךְ אַתָּה יי, מִגֵּן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתַּת לָנוּ יי
 אֱלֹהֵינוּ לְקַדְשָׁהּ וּלְמִנוּחָהּ, לְכַבּוֹד וּלְתִפְאָרֶת. עַל הַכֹּל, יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ
 מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ, יִתְבָּרַךְ שְׁמֲךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ
 אַתָּה יי, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

הַמּוֹלֵד: יוֹם שִׁישִׁי, שְׁעָה 6 בַּבּוֹקֶר, 49 דְּקוֹת ו-8 חֲלָקִים.
 רֹאשׁ חֹדֶשׁ מִנַּחֲם־אָב, בְּיוֹם הַשִּׁישִׁי, הֵבֵא עֲלֵינוּ לְטוֹבָה.

עטרת מרים

שי למורא

מו וִיר־יְהוָה רוח גְבוּרָה מִה' הִתֵּחַל אֶל־אֱלֹהֵיוּ וַיִּשְׁגֹּם מִתְּנִיּוֹ חַגֵּר מִתְּנִיּוֹ, לַחַיִּית מוֹרֵךְ בְּיֹחֶרֶץ וַיִּרְצֶן רָגְלֵי לִפְנֵי מַרְכָּבַת אַחֲאָב עַד־בָּאָכָה עַד בּוֹא יוֹרְעָאֵלָה לַחֲלוֹק כְּבוֹד לַמַּלְכוּת: א וַיִּגַּד אַחֲאָב לְאִיזָבֵל אֵת כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹהֵיוּ בַּהֲדַרְתָּ הָאֵשׁ וַהֲשֵׁם וְאֵת כָּל הַסֵּבֶה אֲשֶׁר שָׁבַעְבֹּרְהָ הָרַג אֶת־כָּל־הַנְּבִיאִים בַּחֲרֹב:

(מו) וְיָד ה', רוח גְבוּרָה מִמֶּנּוּ ה', וַיִּשְׁגֹּם מִתְּנִיּוֹ, חַגֵּר מִתְּנִיּוֹ לַחַיִּית מוֹרֵךְ בְּיֹחֶרֶץ וַיִּרְצֶן לִפְנֵי אַחֲאָב, רֵץ בְּרַגְלָיו לִפְנֵי הַמַּרְכָּבָה, שְׁלֹא יֵלֶךְ אַחֲאָב וְחִידִי, מִשּׁוּם כְּבוֹד הַמַּלְכוּת. (א) אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹהֵיוּ, בַּהֲדַרְתָּ הָאֵשׁ וַהֲשֵׁם. (ב) כֹּה יַעֲשֶׂן אֱלֹהִים וְכֹה יוֹסֵפוּן, הוּא לִשׁוֹן שְׂבוּעָה וַעֲנִין גְּזָמָה. כִּנְפֵשׁ אַחֵר מִהֶם, כְּמוֹ נֶפֶשׁ אַחֵר מִנְּבִיאֵי הַכַּעַל שְׁהִתְנֶה.

הפטרה לפרשת פינחס לשמו"ת

במלכים א פרק יח

יח מו וִיר־יְהוָה הִתֵּחַל אֶל־אֱלֹהֵיוּ וַיִּשְׁגֹּם מִתְּנִיּוֹ וַיִּרְצֶן לִפְנֵי אַחֲאָב עַד־בָּאָכָה יוֹרְעָאֵלָה:

יט א וַיִּגַּד אַחֲאָב לְאִיזָבֵל אֵת כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹהֵיוּ וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר הָרַג אֶת־כָּל־

הַנְּבִיאִים בַּחֲרֹב: כ וַתִּשְׁלַח אִיזָבֵל מַלְאָךְ אֶל־אֱלֹהֵיוּ לֵאמֹר כֹּה־יַעֲשֶׂן אֱלֹהִים וְכֹה יוֹסֵפוּן כִּי־כַעַת מָחָר אֲשִׁים אֶת־נַפְשְׁךָ כִּנְפֵשׁ

אַחֵר מִהֶם: ג וַיֵּרָא וַיִּקָּם וַיֵּלֶךְ אֶל־נַפְשׁוֹ וַיִּבָּא בְּאֵר שָׁבַע אֲשֶׁר לַיהוָה וַיִּנַּח אֶת־נַעְרוֹ שֵׁם:

ד וְהוּא־הָלַךְ בַּמִּדְבָּר דֶּרֶךְ יוֹם וַיָּבֹא וַיֵּשֶׁב תַּחַת רְתֵם אֶחָד וַיִּשְׁאַל אֶת־נַפְשׁוֹ לְמוֹת וַיֹּאמֶר ו רַב עֲתָה יְהוָה קָח נַפְשִׁי כִּי לֹא־טוֹב

אֲנִי מֵאֲבֹתַי: ה וַיִּשְׁכַּב וַיִּישָׁן תַּחַת רְתֵם אַחֵר וַהֲנִיחָהּ מַלְאָךְ נִגַּע בּוֹ לַהֲקִיצוֹ מִשְׁנֵתוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ קוֹם אֲכֹל: ו וַיִּבָּט וַהֲנִיחָהּ

מִרְאֲשֵׁתָיו עָגַת רִצְפִּים וַצִּפְחַת מִיָּם וַיִּאֲכַל וַיִּשְׁתֶּה וַיִּשְׁכַּב: ז וַיֵּשֶׁב מַלְאָךְ יְהוָה ו שְׁנִית וַיַּנְעִבּוּ וַיֹּאמֶר קוֹם אֲכֹל כִּי רַב מִמֶּנּוּ הַדֶּרֶךְ:

ח וַיִּקָּם וַיִּאֲכַל וַיִּשְׁתֶּה וַיֵּלֶךְ בִּכְחַ ו הַאֲכִילָה הָיָה אַרְבָּעִים יוֹם וַאֲרָבָעִים לַיְלָה עַד הָרַ הָאֱלֹהִים חָרַב: ט וַיִּבְאֲשֵׁם אֶל־הַמַּעֲרָה וַיִּלֵּן

שָׁם וַהֲנִיחָהּ דְּבַר־יְהוָה אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ מַה־לְּךָ כֹּה אֱלֹהֵיוּ: י וַיֹּאמֶר קָנֹא קָנֹאתִי לַיהוָה ו אֱלֹהֵי צְבָאוֹת כִּי־עֲזָבוּ בְּרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־מִזְבְּחֹתֶיךָ הָרָסוּ וְאֶת־נְבִיאֶיךָ הָרְגוּ בַּחֲרֹב וְאֹתָר אֲנִי לְבָדִי וַיִּבְקְשׁוּ אֶת־נַפְשִׁי

לְהַנֶּם עִמּוֹ בְּדָרִים מִה־לְּךָ כֹּה לָמָּה בָּאתָ הֵנָּה אֵלָיָהּ: י וַיֹּאמֶר קָנֹא קָנֹאתִי לַיהוָה ו אֱלֹהֵי צְבָאוֹת לַעֲזוֹר הַמִּסֵּר וְלַחֲרוֹג נְבִיאֵי הַכַּעַל הַמַּתֵּעִים אֵת יִשְׂרָאֵל עַד כִּי־עֲזָבוּ בְּרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־מִזְבְּחֹתֶיךָ הָרָסוּ כְּמוֹת יְחִיד לִשְׁם שְׁמוֹת וְאֶת־נְבִיאֶיךָ הָרְגוּ בַּחֲרֹב וְאֹתָר אֲנִי לְבָדִי וְהַמָּוֶה שֶׁהִקְבִּיא

ג וַיֵּרָא, רָאָה עֲצָמוֹ כְּסִנְיָה אֲשֶׁר לַיהוָה, אֲשֶׁר אֵינָה תַּחַת מְמוֹשֶׁלֶת אַחֲאָב וְאִיזָבֵל, אֵלָּא לַמַּלְכוּת וְהוֹדִתָּ.

ד רְתֵם, שֵׁם עֵץ שֶׁנִּחְלוּ חַיִּים מֵאֵר. לֹא טוֹב אֲנִי מֵאֲבֹתַי, כִּי אֲרָכּוּ יָמָיו יוֹתֵר מִיָּמֵי אֲבֹתָיו. (וְאָמְרוּ ר"ל "פִּינְחָס זֶה אֱלֹהֵיוּ"). ה וַהֲנִיחָהּ, כְּלוּמָר, מִיָּד כִּשְׁשֹׁן בָּא אֵלָיו הַמַּלְאָךְ. ו מִרְאֲשֵׁתָיו, סְמוּךְ לְרִאשׁוֹ. עָגַת רִצְפִּים, עֲנֻתָּה אֲפִיחָה בְּנִחְלָים. וַצִּפְחַת, שֵׁם כֵּל. וַיִּאֲכַל וַיִּשְׁתֶּה, אָכַל חֶלֶק מִהֶעֱנִיָּה וְשָׁתָה חֶלֶק מִהֶמִּיּוֹם. ח וַיִּקָּם וַיִּאֲכַל וַיִּשְׁתֶּה, מִמָּוֶה שֶׁנִּשְׁאָר קֶדֶם.

י קָנֹא קָנֹאתִי וְגו', מִקְנָא חֵדִּיתִּי קָנֹאת ה' לַחֲרוֹג אֵת נְבִיאֵי הַכַּעַל הַמַּתֵּעִים אֵת יִשְׂרָאֵל עַד שֶׁעֲזָבוּ אֵת בְּרִיתְךָ שִׁכַּרְתָּ עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי. וְח"ל דְּרָשׁוּהוּ, שֶׁכִּפְּלוּ מִהֶם בְּרִית מִלָּה. וְאֹתָר אֲנִי לְבָדִי, כִּי מֵאֵת הַנְּבִיאִים שֶׁהִקְבִּיא עוֹבְדֵיהֶוּ לֹא הָיוּ יוֹדְעִים לָהֶם. אוּ לִפִּי שְׁלֹא הָיוּ נוֹדְעִים, חֲרִי הֵם כְּאֵלֵּי אֲנִים. וַהֲנִיחָהּ ה' עֲבָר,

הוּא לִשׁוֹן שְׂבוּעָה וַעֲנִין גְּזָמָה. כִּנְפֵשׁ אַחֵר מִהֶם, כְּמוֹ נֶפֶשׁ אַחֵר מִנְּבִיאֵי הַכַּעַל שְׁהִתְנֶה. ג וַיֵּרָא רָאָה עֲצָמוֹ כְּסִנְיָה וַיֵּלֶךְ לְמִלֵּט אֶל־נַפְשׁוֹ וַיָּבֹא בְּאֵר שָׁבַע אֲשֶׁר לַיהוָה וְאֵינָה תַּחַת מְמוֹשֶׁלֶת אַחֲאָב וַיִּנַּח אֶת־נַעְרוֹ שֵׁם לְהַפְדֵּר מִכְּנֵי אָדָם לְצֹאֵת אֵל הַמִּדְבָּר לַהֲתַפְדֵּר: ד וְהוּא־הָלַךְ בַּמִּדְבָּר דֶּרֶךְ יוֹם וַיָּבֹא וַיֵּשֶׁב תַּחַת רְתֵם שֵׁם אֵילָן אַחֵר לְחִסּוֹת בְּצֵלוֹ וַיִּשְׁאַל מִה' לְקַח אֶת־נַפְשׁוֹ לְמוֹת וַיֹּאמֶר ו רַב עֲתָה לִי בְּעוֹלָם הָיָה וְאֲנִי כוּ כְּסִנְיָה כָּל יוֹם וְיוֹם, וַיִּקָּד יְהוָה קָח נַפְשִׁי כִּי לֹא לְעוֹלָם אֲתָה כִּי לֹא־טוֹב אֲנִי מֵאֲבֹתַי לְהַנְצִיל מִן הַמִּיתָה וְאֵם כֵּן מִה לִי עֲתָה, מִה לִי לְאַחֵר וְכֵן: ה וַיִּשְׁכַּב וַיִּישָׁן תַּחַת רְתֵם אַחֵר כִּי לֹא מִצָּא שְׁנֵי עֲצֵי רְתֵם יְחִיד לְחִסּוֹת בְּצֵלָם כָּל אֹרֶךְ הַנֶּגֶף וַהֲנִיחָהּ מִיָּד כִּשְׁשֹׁן בָּא אֵלָיו מַלְאָךְ נִגַּע בּוֹ לַהֲקִיצוֹ מִשְׁנֵתוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ קוֹם אֲכֹל: ו וַיִּבָּט וַהֲנִיחָהּ מִרְאֲשֵׁתָיו סְמוּךְ לְרִאשׁוֹ עָגַת אֲפִיחָה בְּנִחְלֵי רִצְפִּים פְּחִימִים וַצִּפְחַת מִיָּם וַיִּאֲכַל וַיִּשְׁתֶּה וַיִּשְׁכַּב: ז וַיֵּשֶׁב מַלְאָךְ יְהוָה ו שְׁנִית וַיַּנְעִיבּוּ וַיֹּאמֶר קוֹם אֲכֹל כִּי רַב מִמֶּנּוּ הַדֶּרֶךְ הָיָה בְּמִרְקָק רַב מִמָּוֶה, וְלֹא תִמְצָא מִה לְאֹכֹל: ח וַיִּקָּם וַיִּאֲכַל וַיִּשְׁתֶּה וַיֵּלֶךְ בִּכְחַ ו הַאֲכִילָה הָיָה עַל פִּי יָם אַרְבָּעִים יוֹם וַאֲרָבָעִים לַיְלָה עַד בּוֹאוֹ הָרַ הָאֱלֹהִים חָרַב: ט וַיִּבְאֲשֵׁם אֶל־הַמַּעֲרָה שְׁעִמֵּר כֹּה מוֹשֶׁה וַיִּלֵּן שָׁם וַהֲנִיחָהּ דְּבַר־יְהוָה אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ

לְהַנֶּם עִמּוֹ בְּדָרִים מִה־לְּךָ כֹּה לָמָּה בָּאתָ הֵנָּה אֵלָיָהּ: י וַיֹּאמֶר קָנֹא קָנֹאתִי לַיהוָה ו אֱלֹהֵי צְבָאוֹת לַעֲזוֹר הַמִּסֵּר וְלַחֲרוֹג נְבִיאֵי הַכַּעַל הַמַּתֵּעִים אֵת יִשְׂרָאֵל עַד כִּי־עֲזָבוּ בְּרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־מִזְבְּחֹתֶיךָ הָרָסוּ כְּמוֹת יְחִיד לִשְׁם שְׁמוֹת וְאֶת־נְבִיאֶיךָ הָרְגוּ בַּחֲרֹב וְאֹתָר אֲנִי לְבָדִי וְהַמָּוֶה שֶׁהִקְבִּיא

והנה כבוד ה' עובר לפניו. (יא) ורוח גדולה וגו', מחנה מלאכי רוח. לא ברוח ה', הקול אשר לו פה. רעש, מחנה מלאכי רעדה. (יב) אש, מחנה מלאכי אש. קול דממה דקה, קול משבחים בלחש. (יג) ויגלו, ענין עטוף וכסוי. (טו) לדרבך מדברה דמשק, כלומר, לך לדרבך

ואל תירא מהרודפים אחריך, ומנה תדרך תלך למדבר דמשק. ומשחת, לשון של מנוי גדלה. (יז) ימית אלישע, כי בחיובו אותם ולא היו שומעים אליו ולא שבו מדרבם הרעה, היו האויבים באים עליהם, וברי זה כאלו הוא היה ממות אותם, כי כשהורו הרי הם נעשים יותר. (יח) שבעת אלפים, שאלו בלבד היו הכשרים שבהם. (יט) צמדים, צמדים של זוג דקר המושכים בעל המחרשה. כא) בשלם הכשר,

לקחתה: יא ויאמר צא ועמדת בחר' לפני יהוה והנה עבר ורוח גדולה וחזק מפרק הרים ומשבר סלעים לפני יהוה לא ברוח יהוה ואחר הרוח רעש לא ברעש יהוה: יב ואחר הרעש אש לא באש יהוה ואחר האש קול דממה דקה: יג ויהי א בשמע אליהו וילט פניו באדרתו ויצא ויעמד פתח

המערה והנה אליו קול ויאמר מה' לך פה אליהו: יד ויאמר קנא קנאתי ליהוה א אלהי צבאות כיעזבו בריתך בני ישראל את מזבחתיה ה' ואת נביאיך הרגו כחרב ואותר אני לבדי ויבקשו את נפשי לקחתה: טו ויאמר יהוה אליו לך שוב לדרבך מדברה דמשק ובאת ומשחת את חזאל למלך על-ארם: טז ואת יהוא בן נמשי תמשח למלך על-ישראל ואת אלישע בן שפט מאכל מחול' תמשח לנביא תחתיו: יז והיה הנמלט מחרב חזאל ימית יהוא ויהוא מחרב יהוא ימית אלישע: יח והשארתי בישראל שבעת אלפים פליהברפים אשר לא-כרעו לבעל וכל הפה אשר לא-נשק לו: יט ויגלך מלשם וימצא את אלישע בן שפט והוא חרש שנים עשר צמדים לפניו והוא בשנים העשר ויעבר אליהו אליו וישלך אדרתו אליו: כ ויעזב את הבקר וירץ אחרי אליהו ויאמר אשקה-נא לאבי ולאמי ואלכה אחריך ויאמר לו לך שוב כי מה עשיתי לך: כא וישב מאחריו ויקח את צמד הבקר

עובדיה אים ידועים להם ויבקשו את נפשי לקחתה: יא ויאמר צא מן המערה ועמדת בחר' לפני יהוה כבוד השכינה והנה יהוה כבוד ה' עבר אחר כל המעלות ההם ורוח גדולה וחזק מפרק משבר הרים ומשבר סלעים לפני יהוה בא אליו קול הנבואה ואמר לא ברוח יהוה ואחר הרוח רעש לא ברעש יהוה: יב ואחר הרעש אש לא באש יהוה ואחר האש קול דממה דקה ואין שומעין הקול ממש: יג ויהי א בשמע אליהו את קול המעמד וילט פניו באדרתו לכל יבט אש הכבוד ויצא מהמערה ויעמד פתח המערה והנה אליו קול ויאמר מה' לך פה אליהו העורך באת הנה, לבקש נקמה: יד ויאמר קנא קנאתי ליהוה א אלהי צבאות ולא לבדך כיעזבו בריתך בני ישראל את מזבחתיה ה' ואת נביאיך הרגו כחרב ואותר אני לבדי ולזה גם עתה אבקש נקם, למען כבוד שמו ויבקשו את נפשי לקחתה: טו ויאמר יהוה אליו לך שוב לדרבך בדרך אשר באת הנה, והוא מדברה דמשק ובאת אל דמשק ומשחת תצוה לאלישע שיהיה נביא תחתיו שימנה את חזאל למלך על-ארם: טז ואת יהוא בן נמשי תמשח למלך על-ישראל ואת אלישע בן שפט מאכל מחול' תמשח לנביא תחתיו: יז והיה הנמלט מחרב חזאל ימית יהוא והוא שחרב כל עובדי בעל וכל בית אחאב שהיו עובדי גלולים והנמלט מחרב יהוא ימית

אלישע הם הארבעים ושנים ילדים המנוגרים מן הפצות שגורנו על ידי הדבים בירחו (מלכים ב ב כד): יח אף שתמשול גם חרב חזאל והשארתי בישראל הכשרים שבהם שהיו שבעת אלפים אשר הנה חשבון פליהברפים אשר לא-כרעו לבעל וכל הפה אשר לא-נשק לו אבל חזן מהם לא ויצא בהם עוד כשרים: יט ויגלך מלשם וימצא את אלישע בן שפט והוא חרש שנים עשר צמדים וגו דקר לפניו והוא בשנים העשר באחרונה ויעבר אליהו אליו וישלך קצת מאדרתו אליו לרמוז שיהא נביא לה': כ ויעזב את הבקר וירץ אחרי אליהו ויאמר אשקה-נא לאבי ולאמי ואלכה אחריך ויאמר לו לך שוב אלי כי הנפלאות והנסים מה שעשיתי הנה גם לך גם אתה תעשה כמוהם: כא וישב מאחריו לנשק לאביו ולאמו ויקח את צמד הבקר ויזבחהו כי לא חלף לחטוב עצים אלא ובכלי הבקר המחרשה

עטרת מרים

שי למורא

שָׁבַע בְּשֵׁלֶם הַבֶּשֶׁר וַיִּתֵּן לָעַם
לְאַחַד עֶשֶׂר הַחֹרָשִׁים וְאֶנְשֵׁי עִיר
שָׂבָאוּ לְלוֹחֵת וַיֹּאכְלוּ וַיָּקֶם וַיִּגְלֵד
אַחֲרֵי אֱלֹהֵי וַיִּשְׁרְתָהוּ:
בִּשְׁלָל לָהֶם הַבֶּשֶׁר. וְרִשְׁי פֶּרֶשׁ, בִּשְׁלָל
אֶת שְׁנֵי הַשְּׁנָרִים, דְּהִנֵּנּוּ הַבֶּשֶׁר שְׁלָהֶם.
וַיִּתֵּן לָעַם וַיֹּאכְלוּ, מִרְבַּע שְׂמֹחָה
עֲשָׂה מִשְׁתָּה.

וַיִּשְׁרְתָהוּ:

וְאֵת מִבְּטָא שְׁפָתֶיהָ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל־נִפְשָׁהּ
וַיְהִי וַיִּסְלַח־לָהּ: (ל) וַיִּגְדֵּר אֶלְמָנָה וַגְּרוּשָׁה כָּל
אֲשֶׁר־אָסְרָה עַל־נִפְשָׁהּ יָקוּם עָלֶיהָ: ׀ וְאִם־בֵּית
אִישָׁה נִדְרָה אוֹ־אָסְרָה אָסַר עַל־נִפְשָׁהּ
בְּשִׁבְעָה: ׁ וְשָׁמַע אִישָׁה וַהֲחֹרֵשׁ לָהּ לֹא הֵנִיא
אֹתָהּ וְקָמוּ כָּל־נִדְרֶיהָ וְכָל־אָסַר אֲשֶׁר־אָסְרָה
עַל־נִפְשָׁהּ יָקוּם: ׂ וְאִם־הִפְּרֹ יָפַר אֹתָם ׃ אִישָׁה
בְּיוֹם שָׁמְעוֹ כָּל־מוֹצֵא שְׁפָתֶיהָ לְנִדְרֶיהָ וְלֹא־אָסַר
נִפְשָׁהּ לֹא יָקוּם אִישָׁה הַפָּרִם וַיְהִי וַיִּסְלַח־לָהּ:
(ישראל) י כָּל־נִדֵּר וְכָל־שְׁבַעַת אָסַר לְעֵנֶת נִפְשָׁהּ
אִישָׁה יְקִימוּ וְאִישָׁה יִפְּרֹנוּ: ׃ וְאִם־הֲחֹרֵשׁ
יַחֲרִישׁ לָהּ אִישָׁה מִיּוֹם אֶל־יוֹם וְהָקִים אֶת־
כָּל־נִדְרֶיהָ אוֹ אֶת־כָּל־אָסְרֶיהָ אֲשֶׁר עָלֶיהָ
הָקִים אֹתָם כִּי־הֲחֹרֵשׁ לָהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ:
׃ וְאִם־הִפְּרֹ יָפַר אֹתָם אַחֲרָי שָׁמְעוֹ וְנִשָּׂא
אֶת־עֹנָהּ: ך אֵלֶּה הַחֻקִּים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ בֵּין־אָב לְבִתּוֹ
בְּנִעֲרֶיהָ בֵּית אָבִיהָ: פ

קריאת התורה למנחת שבת־קודש
ל נִדְבָר מֹשֶׁה אֶל־רָאשֵׁי הַמִּטּוֹת לְבְנֵי
יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה:
נֹאִישׁ כִּי־יִדַּר נִדֵּר לַיהוָה אוֹ־הִשְׁבַּע שְׁבַעַת
לְאָסַר אָסַר עַל־נִפְשׁוֹ לֹא יַחַל דְּבָרוֹ כָּכָל־
הַיָּצֵא מִפִּיּו יַעֲשֶׂה: ך וְאִשָּׁה כִּי־תִדֵּר נִדֵּר לַיהוָה
וְאָסְרָה אָסַר בֵּית אָבִיהָ בְּנִעֲרֶיהָ: ם וְשָׁמַע
אָבִיהָ אֶת־נִדְרָהּ וְאָסְרָהּ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל־
נִפְשָׁהּ וַהֲחֹרֵשׁ לָהּ אָבִיהָ וְקָמוּ כָּל־נִדְרֶיהָ
וְכָל־אָסַר אֲשֶׁר־אָסְרָה עַל־נִפְשָׁהּ יָקוּם: ם וְאִם־
הֵנִיא אָבִיהָ אֹתָהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ כָּל־נִדְרֶיהָ
וְאָסְרֶיהָ אֲשֶׁר־אָסְרָה עַל־נִפְשָׁהּ לֹא יָקוּם
וַיְהִי וַיִּסְלַח־לָהּ כִּי־הֵנִיא אָבִיהָ אֹתָהּ: ם וְאִם־
הָיָה תְּהִיָּה לְאִישׁ וְנִדְרֶיהָ עָלֶיהָ אוֹ מִבְּטָא
שְׁפָתֶיהָ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל־נִפְשָׁהּ: ם וְשָׁמַע אִישָׁה
בְּיוֹם שָׁמְעוֹ וַהֲחֹרֵשׁ לָהּ וְקָמוּ נִדְרֶיהָ וְאָסְרָה
אֲשֶׁר־אָסְרָה עַל־נִפְשָׁהּ יָקָמוּ: ם וְאִם־בְּיוֹם שָׁמַע
אִישָׁה יִנְיָא אוֹתָהּ וַהֲפֹר אֶת־נִדְרָהּ אֲשֶׁר עָלֶיהָ

אגרות קודש

ב"ה, ט"ו סיון, תשי"ג

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיום ב', בו כותב שעד עתה לא נזדמן שידוך בשביל בתו הבכירה... תחי',
ועתה מציעים שידוך בעד בתו הצעירה מרת... תחי'.

הנה, (א) עליו להשתדל במרץ המתאים בחיפוש שידוך בשביל בתו הבכירה, ודיוע בכ"מ ברז"ל,
עד כמה גדלה חובת האב למצוא זיווג מתאים בשביל בנותיו, (ב) וכיון שנשיאנו הק' דקדקו בהכתוב לא
יעשה כן וכו' לתת הצעירה לפני הבכירה, הנה רק אח"כ יסדך את בתו השני' מרת... תחי'.

בברכה.

פרק א משנה יז

שְׁמַעוֹן בֶּנוֹ אוֹמֵר, כָּל יָמֵי נְדָלְתִי בֵּין הַחֲכָמִים, וְלֹא מִצָּאֲתִי לְגוֹף טוֹב מִשְׁתִּיקָה. וְלֹא הַמְדַּרְשׁ עֶקֶר, אֶלָּא הַמַּעֲשֵׂה. וְכָל הַמְרַבֵּה דְבָרִים, מִכִּיָּא חָמָא.

נקודות משיחות קודש

הקב"ה: שכדי שתהיה מציאות של עולם שנראה כנפרד [=זולת] מאלוקות, צריך שתהיה בריאה על-ידי בחינת הדיבור - "בעשרה מאמרות (דוקא) נברא העולם".

אולם "ישראל עלו במחשבה", דהיינו שהם מאוחדים בקב"ה - "חלק אלוקה ממעל ממש"⁶, ואינם בבחינת "זולת"; וזהו תפקידן של נשמות ישראל, לגלות בעולם את בחינת המחשבה, דהיינו לאחד גם את העולם עם אלוקות [שלא יהיה כ"זולת"]. זהו "מה אומנותו של אדם בעולם הזה? ישים עצמו כאלם!", היינו שתפקידו של יהודי הוא לגלות את בחינת "מחשבה" (ההפך מדיבור - אילם) כאן בעולם.

והנה שתי בחינות אלה - מחשבה ודיבור - ישנן גם בתורה, מחשבה שבתורה היא התורה כפי שהיא ברוחניות, דהיינו פנימיות התורה; דיבור שבתורה, הוא מה שהתורה מדברת בעניני עולם הזה הגשמי שהוא על-דרך שמגלה לזולתו מה שנמצא במחשבתו.

על כך אומרת הגמרא, "יכול אף בדברי תורה", דהיינו שהיתה סברה לומר שכשם שבעניני העולם צריך להתעלות מבחינת הדיבור, על-דרך זה גם בתורה יעסוק אדם רק בפנימיות התורה; על כך התשובה - "צדק תדברון"! יש להתעסק ב"גליא דתורה", מכיון שתכלית נתינת התורה למטה היא לזכך את עולם הזה הגשמי.

על-דרך זה יש לפרש את המשנה "לא מצאתי לגוף טוב משתיקה" - שהביטול הטוב ביותר לגוף (אומנותו של אדם בעולם הזה) הוא שיהיה בטל במציאות לאלוקות (על-דרך התאחדותה של הנשמה בקב"ה). ואולם, כאמור, בנוגע לדברי תורה, "לא המדרש עיקר אלא המעשה", והכוונה היא שיש ללמוד את התורה כפי שירדה למטה (בדיבור ובמעשה), כדי לזכך את העולם.⁷

ממשמעות דברי המפרשים¹ יוצא שהפיסקה הראשונה של המשנה עוסקת בדיבורים השייכים לגוף אשר בהם אין טוב משתיקה, ואילו הפיסקה השניה מכוונת לדברי תורה, שאמנם שם הדיבור הוא טוב, אבל גם בזאת "לא המדרש עיקר אלא המעשה".

והביאו בהתאם לזה את דברי הגמרא² על הפסוק³: "האמנם אלם צדק תדברון" - "מה אומנותו של אדם בעולם הזה? ישים עצמו כאילם; יכול אף לדברי תורה? תלמוד לומר, צדק תדברון" וצריך להבין:

א. מהמשנה ומהגמרא נראה כי השתיקה וההמנעות מדברים בטלים, אינה אלא הנהגה טובה ("לגוף טוב") או "אומנותו של אדם". ולכאורה, דברים בטלים כפשוטו, הרי זה איסור גמור - "ודברת בם ולא בדברים בטלים"!

ב. "יכול אף לדברי תורה" - האמנם קא-סלקא-דעתך שיש להימנע מלהרבות דברי תורה?!

ג. "מה אומנותו של אדם" - איך אפשר להגדיר את תפקיד האדם בעולם ככיוון של "סור מרע" ("ישים עצמו כאלם") בשעה שברור כי התכלית היא ב"עשה טוב" ואילו ה"סור מרע" הוא רק בגדר הקדמה והכנה ל"עשה טוב"?!

ד. מהו דיוק הלשון "אומנותו של אדם בעולם הזה"? ויש לבאר כל זאת על דרך החסידות:

דיבור ושתיקה ברוחניות, הם דיבור ומחשבה. בחינת דיבור הוא מה שכתוב "בדבר ה' שמים נעשו"⁴, "בעשרה מאמרות נברא העולם"⁵. ושייכות בריאת העולם לדיבור היא, כי יחודיותו של הדיבור הוא שעל-ידו אפשר לגלות לזולתו את הענינים הצפונים במחשבה שאינם גלויים לזולת. מה- שאין-כן מחשבה היא לעצמו ולא לזולתו, והנמשל הוא אצל

(לקוטי שיחות, כרך ד, עמ' 1186)

(1) ראה מדרש שמואל כאן. (2) חולין פט, א. (3) תהלים נח, ב. (4) תהלים לג, ו. (5) להלן פרק ה משנה א. (6) איוב לא, ב. ובתניא פרק ב, מוסיף "ממש". (7) אמנם, אין להסתפק ב"גליא שבתורה", אלא צריך להתעסק גם בלימוד פנימיות התורה, וכמאמר חז"ל (שבת לא, א) שיש לערב בחטים "קב של חומטין", שהכוונה לפנימיות התורה (לקוטי תורה ויקרא ו, א).

לוח זמנים לשבוע פרשת פינחס בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעות חורף (ק) = שעות קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
באר שבע (ק)	5:40	5:43	8:29	8:32	9:10	9:12	10:23	10:25	19:49	19:48	20:19	20:18	19:29	20:30
חיפה (ק)	5:35	5:38	8:25	8:28	9:08	9:10	10:21	10:23	19:55	19:55	20:23	20:22	19:25	20:34
ירושלים (ק)	5:37	5:40	8:27	8:29	9:08	9:10	10:21	10:23	19:54	19:53	20:19	20:18	19:14	20:30
תל אביב (ק)	5:38	5:41	8:28	8:30	9:09	9:11	10:23	10:24	19:51	19:51	20:21	20:20	19:31	20:33
אוסטריה, וינה (ק)	4:58	5:02	7:42	7:47	8:56	8:59	10:18	10:20	20:59	20:56	21:43	21:40	20:39	21:59
אוסטרליה, מלבורן (ח)	7:37	7:36	9:18	9:19	9:58	9:58	10:48	10:49	17:13	17:16	17:43	17:46	16:57	17:57
אוקראינה, אודסה (ק)	5:08	5:12	7:56	8:00	9:02	9:05	10:23	10:25	20:54	20:52	21:35	21:33	20:34	21:50
אוקראינה, דונייצק (ק)	4:33	4:37	7:18	7:23	8:31	8:33	9:53	9:55	20:32	20:30	21:16	21:13	20:12	21:32
אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ק)	4:42	4:46	7:25	7:31	8:41	8:43	10:03	10:05	20:45	20:43	21:30	21:27	20:25	21:46
אוקראינה, ז'יטומיר (ק)	4:59	5:03	7:30	7:39	9:02	9:05	10:26	10:28	21:19	21:17	22:07	22:03	20:59	22:24
אוקראינה, קייב (ק)	4:50	4:55	7:19	7:29	8:54	8:57	10:18	10:20	21:13	21:10	22:01	21:57	20:53	22:18
איטליה, מילאנו (ק)	5:39	5:42	8:28	8:32	9:31	9:33	10:51	10:53	21:18	21:16	21:56	21:53	20:59	22:10
אקוואדור, קיטו (ח)	6:15	6:16	8:43	8:44	9:14	9:15	10:17	10:18	18:21	18:22	18:45	18:46	18:04	18:56
ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)	8:01	8:01	9:50	9:50	10:28	10:28	11:19	11:19	17:55	17:58	18:24	18:26	17:39	18:38
ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)	9:11	9:10	10:46	10:46	11:28	11:28	12:17	12:17	18:27	18:30	19:00	19:03	18:12	19:16
ארה"ב, בולטימור (ק)	5:44	5:47	8:35	8:38	9:25	9:27	10:41	10:43	20:37	20:36	21:11	21:10	20:18	21:24
ארה"ב, ברוקלין (ק)	5:29	5:32	8:20	8:23	9:12	9:14	10:29	10:31	20:31	20:29	21:06	21:04	20:12	21:19
ארה"ב, ג'רסי סיטי (ק)	5:29	5:32	8:21	8:24	9:12	9:15	10:30	10:31	20:31	20:30	21:07	21:05	20:12	21:20
ארה"ב, דטרויט (ק)	5:59	6:03	8:51	8:54	9:46	9:48	11:04	11:06	21:13	21:11	21:50	21:48	20:54	22:03
ארה"ב, האוסטון (ק)	6:24	6:27	9:13	9:15	9:53	9:55	11:05	11:06	20:27	20:27	20:55	20:55	20:09	21:06
ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)	5:45	5:48	8:35	8:38	9:18	9:20	10:32	10:34	20:07	20:06	20:38	20:37	19:48	20:49
ארה"ב, מיאמי (ק)	6:33	6:35	9:20	9:21	9:57	9:59	11:08	11:09	20:17	20:16	20:44	20:44	19:58	20:55
ארה"ב, ניו הייבן (ק)	5:22	5:26	8:14	8:17	9:07	9:09	10:24	10:26	20:29	20:27	21:05	21:03	20:10	21:18
ארה"ב, פיטסבורג (ק)	5:53	5:57	8:45	8:48	9:37	9:39	10:54	10:55	20:54	20:53	21:29	21:28	20:35	21:42
ארה"ב, שיקגו (ק)	5:19	5:23	8:11	8:14	9:05	9:07	10:23	10:24	20:29	20:28	21:06	21:04	20:10	21:19
בוליביה, לה-פס (ח)	7:02	7:02	9:15	9:16	9:47	9:48	10:45	10:46	18:11	18:13	18:36	18:38	17:55	18:48
בלגיה, אנטוורפן (ק)	5:31	5:36	7:46	7:58	9:36	9:39	11:01	11:03	22:01	21:58	22:51	22:47	21:41	23:09
בלגיה, בריסל (ק)	5:33	5:38	7:49	8:07	9:38	9:40	11:02	11:04	21:59	21:57	22:48	22:45	21:39	23:06
ברזיל, סאן פאולו (ח)	6:49	6:49	8:54	8:55	9:28	9:29	10:24	10:24	17:36	17:39	17:58	18:00	17:20	18:10
ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)	6:36	6:36	8:42	8:43	9:15	9:16	10:11	10:12	17:21	17:23	17:47	17:49	17:05	17:59
בריטניה, לונדון (ק)	4:47	4:52	7:04	7:05	8:54	8:57	10:19	10:21	21:23	21:20	22:11	22:07	21:05	22:30
בריטניה, מנצ'סטר (ק)	4:44	4:50	7:13	7:14	8:56	9:00	10:23	10:26	21:41	21:38	22:37	22:32	21:23	22:58
גרמניה, ברלין (ק)	4:48	4:53	7:10	7:11	8:57	9:00	10:23	10:25	21:34	21:31	22:26	22:21	21:14	22:45
גרמניה, פרנקפורט (ק)	5:20	5:24	7:53	8:01	9:22	9:25	10:46	10:48	21:38	21:36	22:26	22:23	21:18	22:43
דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)	6:56	6:56	8:57	8:58	9:31	9:32	10:26	10:27	17:34	17:36	17:54	17:56	17:18	18:06
הודו, מומבאי (ח)	6:04	6:06	8:47	8:49	9:21	9:23	10:30	10:31	19:20	19:20	19:46	19:46	19:02	19:56
הודו, פונה (ח)	6:02	6:04	8:44	8:45	9:18	9:19	10:26	10:27	19:15	19:15	19:41	19:41	18:57	19:51
הונגריה, בודפשט (ק)	4:50	4:54	7:36	7:41	8:47	8:49	10:08	10:10	20:45	20:42	21:28	21:25	20:25	21:43
טורקיה, איסטנבול (ח)	4:32	4:35	7:24	7:27	8:16	8:18	9:33	9:35	19:36	19:35	20:12	20:10	19:17	20:25
יוון, אתונה (ק)	6:06	6:09	8:58	9:01	9:46	9:48	11:01	11:03	20:52	20:51	21:25	21:24	20:33	21:37
מולדובה, קישינב (ק)	5:13	5:17	8:01	8:05	9:09	9:11	10:30	10:32	21:03	21:01	21:46	21:43	20:44	22:01

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
קקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	6:01	6:03	8:44	8:46	9:18	9:20	10:27	10:28	19:18	19:18	19:44	19:44	19:00	19:54
ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ' (ח)	8:11	8:09	9:34	9:34	10:20	10:20	11:06	11:06	16:56	17:00	17:32	17:36	16:41	17:49
נפאל, קטמנדו (ח)	5:11	5:14	7:59	8:01	8:37	8:39	9:49	9:50	19:03	19:03	19:32	19:31	18:45	19:43
סין, בייג'ין (ח)	4:49	4:52	7:41	7:44	8:32	8:34	9:48	9:50	19:47	19:46	20:22	20:20	19:26	20:34
סינגפור, סינגפור (ח)	7:03	7:04	9:32	9:34	10:03	10:05	11:06	11:08	19:14	19:15	19:38	19:39	18:57	19:49
פולין, ורשא (ק)	4:19	4:24	6:40	6:41	8:27	8:30	9:53	9:55	21:01	20:58	21:53	21:49	20:40	22:12
פרו, לימה (ח)	6:29	6:30	8:47	8:48	9:19	9:20	10:18	10:19	17:55	17:57	18:20	18:21	17:38	18:30
צרפת, ליאון (ק)	5:55	5:59	8:44	8:48	9:48	9:50	11:08	11:10	21:34	21:32	22:15	22:12	21:15	22:29
צרפת, פריז (ק)	5:51	5:55	8:33	8:38	9:51	9:53	11:13	11:15	22:00	21:57	22:43	22:40	21:40	22:59
קולומביה, בוגוטה (ח)	5:48	5:50	8:21	8:22	8:52	8:54	9:56	9:57	18:12	18:13	18:36	18:37	17:55	18:46
קנדה, טורונטו (ק)	5:40	5:44	8:31	8:34	9:29	9:31	10:47	10:49	21:06	21:04	21:41	21:39	20:47	21:55
קנדה, מונטריאול (ק)	5:09	5:13	7:59	8:03	9:02	9:04	10:22	10:24	20:48	20:46	21:27	21:25	20:28	21:41
קפריסין, לרנקה (ק)	5:35	5:38	8:26	8:29	9:10	9:12	10:25	10:26	20:03	20:02	20:35	20:34	19:45	20:46
רוסיה, ליובאוויטש (ח)	4:23	4:28	7:00	7:01	8:39	8:43	10:07	10:10	21:37	21:33	22:38	22:32	21:16	23:01
רוסיה, מוסקבה (ח)	3:50	3:55	6:33	6:34	8:09	8:13	9:39	9:41	21:21	21:17	22:22	22:16	21:00	22:48
רוסיה, רוסטוב על-הדון (ח)	4:29	4:33	7:16	7:20	8:25	8:27	9:46	9:48	20:21	20:19	21:03	21:01	20:01	21:19
שווייץ, ציריך (ק)	5:33	5:37	8:20	8:24	9:29	9:32	10:51	10:53	21:31	21:29	22:09	22:06	21:12	22:24
תאילנד, בנגקוק (ח)	5:54	5:56	8:33	8:35	9:06	9:07	10:13	10:14	18:50	18:50	19:15	19:15	18:32	19:25

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשד"מ סכ"ח - התוועדות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות – כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק
נֵר שֶׁל שַׁבַּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם: יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצמידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מפף פלאיב ואורב ולסמים וחיזת רעות בדרך ומפל פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו אולגה שרח בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוראל

אילת ובעלה גדעון יעקובסון

יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחי

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להרשמה ומנויים: 9601001 3 (972)

להורדת הקבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00635
01/07/2018

P.P.

שולם

1949

תל אביב

הורידו את יישומון
דבר מלכות
מחנות היישומים

